DE

# AEQVITATE

## TRACTATVS NOVVS VSVQ; RECEPTISSIMVS

## LIBER PRIMVS.

In quo vniuersa AEQVITATIS materia perspicuæ, ac plene examinatur, & casus siue quæstiones singulares in quibus de AEQVITATE iudicari debet proponuntur, & dilucidantur.

MVLTIS SENATVS EXCELLENTISSIMI MEDIOLANI, ET ALIORVM TRIBVNALIVM DECISIONIBVS ORNATAE

Opus sanè non minus nouum, quam vtilissimum, & necessarium OMNIBVS TVM THEORICIS, TVM PRACTICIS.

*AVCTORE*

IVLIO CAESARE CALVINO

PATRICIO, ET I. C. COLLEG. DERTHONENSI

CIVE, AC ADVOCATO MEDIOLANENSE

IVDICEQ; PRAETORIO PAPIAE.

*Cum duplici Indice, altero quæstionum, & casuum, altero rerum, & verborum quæ in hoc opere continentur.*

Ad Eminentissimum, & Reuerendissimum D. D.

AEGIDIVM ALBORNOTIVM

S. R. E. CARDINALEM AMPLISS.

IN MEDIOLANENSI DVCATV GVBERNATOREM.

MEDIOLANI, Ex Typographia Philippi Ghisulphij. MDCXXXV.

Ad instan. Nicolai Maioli. *Superiorum permissu.*

*Imprimatur*

*Fr. Franciscus Carenus Commißarius S. Offitij Mediol.*

*Io. Paulus Mazuchellus pro Reuerendiss. Capitulo sede vacante.*

*Comes Maioragius pro Excellentiss. Senatu.*

Eminen.mo, & Reu.mo Principi D. D.

# ÆGIDIO ALBORNOTIO

## S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

CATHOLICAE MAIEST. CONSILIARIO,

Et in Mediolanensi Ducatu Gubernatori, supremoq; in Italia rei militaris Præfecto.

IVLIVS CÆSAR CALVINVS IVDEX PRÆTORIVS PAPIÆ S. D.

QVAS ego, Princeps Eminentissime, à forensi strepitu liber ad ingenij noctem peperi elucubrationes, publicam commissurus in lucem, tibi potissimum inscribendas putaui; quia re ipsa, verè proferuntur in lucem, dum deferuntur ad Te, qui splendidissimi generis sole fulges, & purpura; Et quamquam munus eiusmodi, tuæ par Maiestati non videam: Deberi tibi tamen intelligo, quia munus ÆQVITATIS est; Pertinent enim ad te, quæ sunt ÆQVITATIS; quia ex ea familia es, quæ dum ex orbe profugam domi hospitam habuit, excepitq; Astræam, propria sibi quodammodo fecit, quæ illius erant. Ex quo itidem innocenti hospitio tantum retraxit splendoris gens tua, vt nullibi clarior affulserit, quàm ad vmbram AEQVITATIS fulgentissimã. Pullulauit quidem generosissimus familiæ truncus, tùm Palladio, tùm Martiali sudore irrigatus, vel in pacatæ doctrinæ lauros, vel in bellicæ fortitudinis palmas adeò fæliciter, vt perpetuum famæ, gloriæq; virorem in omnem posteritatem protulerit. Sed eo nomine celebratior est, quòd aurea ÆQVITATIS poma progignit. Inspexit equidem orbis in omnibus gentis tuæ proceribus eiusmodi ÆQVITATIS decora; sed in ÆGIDIO illo patruo tuo, Vaticanæ purpureæ splendore maximè suspexit; qui licet omni genere laudũ ornatissimus esset, vnius

tamen ÆQVITATIS amantissimus videri semper voluit, dum quoad potuit S. Sedis Legatus à Latere mente, manuq; effecit, vt ex Italiæ finibus exacta tirannide natiuum in regnum restitueretur ÆQVITAS simul cum Sanctæ Apostolicæ Sedis auctoritate; Quin etiam hoc præstitit sapientissimus Princeps, vt sine pudicitiæ dispendio, raro exemplo, fæcunda fieret AEQVITAS; dum Bononiæ, hoc est in bonarum artium, facultatum, ac disciplinarum emporio nobili extructa Academia, Hispanos Adolescentes accersiuit, vt ibi ceu filij, ÆQVITATIS, ac iuris lac sugerent. Quo pasti, altiq; haustum sub inde liquorem in sola Catholico Monarca regnata, ÆQVITATIS administri refunderent. Huius tu Princeps Eminentissime sortitus nomen, æmulatus es mores, assecutus es purpuram; quò videlicet ÆQVITATIS imperia maiorum suorum restituta laboribus, regio colore seruare non modo; sed augere latissimè posses; & vere constaret apud omnes, ALBORNOTIORVM nomen, numen AEQVITATIS esse. Nihil hic ego de te loquar, morem, vt modestiæ tuæ geram, quæ laudabilia facere mauult, quam laudari. Vnum certè non omittam AEQVITATIS patrocinium, quod in hoc amplissimo Mediolanensis ditionis moderando regimine palam profiteris; Quæ me vna impulit causa, vt hosce meos de AEQVITATE labores, quos domi verecundia continebat, ad splendorem istius Eminentissime facis sisterem. Adde quod obseruantiæ erga te meæ studium, & addictissimæ voluntatis obsequium. AEQVITATIS præsertim monumentis testatum apud te esse cupiebam. Neque hic dubitandum est, quin læta, vt dicitur fronte, AEQVITATEM meam excepturus sis; & vmbra foturus patrocinij; quando quidquid hic defertur, omne tuum est. Cæterum scio me AQVITATIS gratiam initurum, quod eam ex paupere tecto ad regiam antiquæ possessionis aulam traduxerim, vbi à liuoris tenebris tuta (quis enim purpureo sub fulgore queat liuescere?) verè ALBORNOTIA regnabit cum purpura. Vale Princeps optime, meq; tui vbiq; supplicem, tuæ addictissimum Eminentiæ perbenignè contuere. Ticini idibus Martij **M DC XXXV.**

## SAPIENTISSIMO VIRO IVLIO CAESARI CALVINO IVDICI PRAETORIO PAPIAE.

Io. Petrus Affaitatus Grumelli Marchio S. D.

*QVID ni ego AEQVITATIS amans sim ex hac Vrbe (proh dolor) vbi vis æris alieni tanta est, vt si summo iure res agenda sit, omnes planè simus cruciarij, iuri videlicet illi obnoxij, quod iure sanè maximo veteres dixere summam Crucem. Fac enim ius exclusa valeat AEQVITATE: iam creditoribus omnes ex lege reduce de nexu addicendi simus ergastula, & mancipia. Nisi durius quid etiam sit publico carere inter perdita, & immundissima capita procul ab oculis, & misericordia deuincientis attineri. Quondam, cum classicum cecinit, sciebat se Paupertas non peti: vacuum eadem viatorem semper ab iniuria comes fida tutabatur. Arguunt mala nostra mendacio sæculorum: iam apud nos oracula non inueniant fidem: nam cum omnibus inopiæ premamur incommodis, id vnum nihilominus, quo diuitibus præstare deberemus, timoris, ac sollicitudinum vacuitatem desideramus. Inanis hic foret omnino Gaditanorum cultus in ærumnosum hoc numen, cui in eadem ara cum Industria litauere. Qui enim industria, & naua, qui negotiosa paupertas esse queat, quæ segnis, & anxia in caucis latitare cogatur? Andrio olim in ciuium præsidium binis illis Deabus egregiè obstitit, ex quarum patrocinio Themistocles Atheniensium legatus acerbissimas exactiones indixerat, sicada nempè, et Violentiæ Cuius se opposito salutaris capitis Cremona tueatur? vbi nil minus periculi res plena est eguisse, quam diffluere: Aeque vinculis obnoxius est, qui nemini est soluendo, quam qui non omnibus: illi pœna in vicem fidei cedit; hunc, cum æs omne alienum possit à quopiam solidum peti, hæc post illam actio exagitat, frenatiq; instar Equi alium ex alio sessorem pati cogitur, donec tandem deficiat. Ridet de platonicis quibusdam legibus Athæneus, quòd latæ sint in fictitios homines: doleam ego de nostratibus, quòd in fictitios etiam prouectus, cum ad plures vel ingentes sumptus exigantur, qui singulis impares sint: ipsos vero ciues ex debita à ciuitate pecunia carceri mancipari, perinde quasi inde vberius, quam ex agris demetere possint, vnde creditoribus satisfiat. Si porro ex nimio voluptatis vsu marcescentes supra omnem languorem causæ ipsius recordatione vexantur; quid ni nobis in miseriarum solatium non cesserit, ex fide, & caritate in Regem laborare; quibus quicquid desit, Regi per summam alacritatem impensum est; qui laceris, sordidisq; vestibus simus integra, illustriq; pietate, nec alius nobis acrior inhæreat malorum sensus, quam quod impares animo, studioq; in Regem vires iam suppetant. Sumus ergo, vt decet, malis nostris enarrandis ex tam honesta causa contractis ambitiosi, sed tamen miseri. Vt merito tuum exosculati fuerimus ingenium, tuas amauerimus Amantissimè Vir de AEQVITATE dissertationes Cremonenses Ciues: quippè vna illa sit, quæ Iustitiæ seuerum alioquin, & implacabile numen misereri, quæ ferreum illius pectus mitescere, quæ surdas hiscere fletibus aures doceat. Quæ propterea pedagogus, ac censor ipsius Iustitiæ dicta sit, quod legitimi iuris austeros nimis mores, cum res poscat, castigare, quod scabritiem omnem nouerit leuigare, quòd ex seueriori quadam quasi diuinitate deducat, atq; ad mores nostros, & consuetudinem inflectat humanam; Neq; vero iuri ipsi, legisue latori sit vlla iniu-*

Colum. lib. 10.

Sen. Epist. 1

Oberatorum cōditio ex Plut. de vit. ære alien.

Plut. de vit. ære alien.

*ria, qui eadem fuisset, si rerum omnes euentus à quopiam prospici, aut vna fas esset* Arist. ad Nicom. lib. 5. capite. *præscriptione concludi. Hoc vno spiritu animari ius scriptum, & ad quoddam rationis temperamentum, necessariasq; rectori caritatis, & seuitiæ vices aptari, eorundem scitum est, qui rigenti, & emortuo corpore illud exprimi censuere. Hæc ipsa verita cum necessitate pugnare, frequentem habet cum summo iure pugnam, nec passa est Romæ, vel rebus lasciuientibus de nectendis debitoribus leges perdurare, vbi ad vincula ij rapti cæpti sunt, quibus vnde redimerentur, nihil iam ab egestate superesset. cum compertum omnino sit leges ciuitatibus, non secus ac remedia valetudini adhiberi, easq; diras esse; ac Diris ipsis deuouendas, quæ quam deberent firmare remp. labefactent, ac euertant; Ex AEQVITATIS ergo præscripto tuti fuerint omnino à Nexibus Cymonenses; neq; enim quod caritate in Principem obærati vicariam in se caritatem ac mutuam pacti sint: sed quia rem omnem suam pecuniæ inopes creditoribus obtulerint, nec quicquam possit amplius carcer quasi prælum exprimere.* ex Plat. in Crit. *Consimilem propterea regulæ lesbiæ AEQVITATEM esse legislatorum præceptor tradidit Aristoteles, quæ duritiei potius lapidis, quam sibi parcens plumbea sit, & inflecti ipsa malit, & torqueri, quam nobile, & durabile saxum structura, & templis interdici.* Arist. ibidem. *Summa ex hac Philomeni laus accidit, quòd non solum è præscripto legum, sed legibus etiam ipsis ex bono publico nouerat imperare: & hac ipsa varium, multiplicem, & erraticum, vt ita dicam, animum optauit in Principe Democritus, vt idem luxuriem animorum seueritate corriperet; necessitudinem, & egestatem miseratione remulceret. Hæc tandem, si Pindaro credimus, lex ea est, non vlli paginæ inscripta, nō lignis, vel æri insculpta, sed viua in rectoris corde ratio semper vna habitans, aut excubans, et animū nunquam sinens esse principatus vacuum, hoc est caritatis, beneficentiæ, miserationis.*

*Amabimus iterum, ac sæpius, æternum amabimus consilij cui AEQVITATEM, quæ vel ipsa studia dicauit exornandæ AEQVITATI. Parum erat videlicet, quod in iudicijs vigeret tuis, nisi, & perennaret in scriptis. Et vero debebas hoc famæ tuæ monumentum egregium, vt non tam sciant, qui viderint in te, & gestis expressam, sed etiam credant, qui nouerint in ipsis etiam lucubrationibus adumbratam otij Aeque, ac negotij tui arbitram AEQVITATEM debebas. AEQVITATI hanc gratiam; vt partum ab ipsa decus ipsam augeret, & quæ ab ipsa acceperas dignitatis præsidia, eidem non tam referres accepta, quam redderes. Debebas documentum posteritati, censum pati potuisse scriptoris, quæ præscriptiones non ferat legislatoris. Ego vero non tantum immensæ gloriæ segetem gratulor tibi, sed, & Orbi ex hac tua Sapientia prouentum vberrimum. Enim vero quanto cum publico beneficio discent tuæ sortis homines ijs hostijs litari posse Iustitiæ, quas AEQVITATIS fons purissimus expiarit? Ipsi AEQVIVS ferent populi fasces, quos sciunt ex AEQVITATIS lege tractari; & quam lictorum securibus aciem Iustitiæ seueritas acuit, eandem circumlegatis ab AEQVITATE virgis impediri. colentq; religiosius Iustitiæ numen, cuius in cubo positum cernant simulacrum, nec quale Thebani quondam effinxere obductis velo luminibus, obstructis auribus, manibus truncum. Placet namq; rerum arbitros esse oculatos, vt valeat illud ad miserorum solatium; Est AEQVITATIS oculus omnia qui videt; placent auribus ad supplicum voces patentibus, placent integris validisq; manibus quibus ab immerita subleuent calamitate iacentes. Quare viuet, æternumq; viuet tua hæc AEQVITAS tuis hisce codicibus, quam olim aris thureue sanctior, quodq; auspicari licet, beabit, quos AEQVA respiciet, & optimè de Rep. meritum nomen Auctoris multa cum laude deducet ad posteros.*

# AD CANDIDVM LECTOREM.

FORI, ac iuris arbiter, cui nil Aequo carius esse debet, aliquid à Iudiciali strepitu nactus otij, conscripsi de AEQVITATE, vt apud omnes testarer me in hoc præstando munere AEQVITATEM non minus ore, quam manu tractare: At dicet aliquis Aequam ad scribendum materiam asiumis; non tamen ingenij viribus Aequam, vt præcipit Lyricus. Atq; adeò vmbram, dum quæris lucem, tuo nomini aucuparis. Fateor equidem me non esse eiusmodi, qui pro dignitate hac de re scribam; quod autem aliquid sim supra vires ausus, proptereaq; temeritatis nota inurendus, non videò. Quid? an non in tanta librorum numerositate mea AEQVITAS locum sibi adsciscat aliquem in officinis? cum nulli Aequius eiusmodi debeatur hospitiam, quam Aequo. Cæterum si conatus hosce meos seuerus aliquis censor, carpere adhuc velit, patiar id ego libenter; non ignarus tineas, & mures corrodere non modo meas, quæ nullius momenti sunt; sed inauratas quoq; paginas posse: quemadmodum eruditissimis primariæ notæ codicibus accidisse, legi. Verum hosce ante Catones, ac Momos illud admonitos volo, vt consilium probent suum, ex Platonis præscripto, se ea in re esse non inferiores eo, qui repræhenditur, oportere. Vale.

# IVLIO CAESARI
## CALVINO
VETVSTIMO ROMANÆ NOBILITATIS TRADVCI
## FORI IVBARI
## ASTRÆÆ VINDICI
## VRBANITATIS MELLI

CVIVS FRONTI GEMMAS PALLAS IMPRESSIT, CVM SVDOREM EXPRESSIT,
LAVREAM APOLLO DEDIT: CVM GEMMAS VIDIT.
CVI TICINVS OLIM VATICINANS TOGAM INTEXVIT
VT SVIS PRÆESSET VNDIS
QVARVM CANDOREM, ORE, ET VBERTATEM REFEREBAT:
CVI GENTILIS AQVILA.
LVCES, VT IVSTITIÆ SOLEM CERNERET:
VT SCRIBERET, PENNAS ACCOMODAVIT.
HÆC MINORA VERIS: INFERIORA MERITIS
GRATI ANIMI
MONVMENTA DAT, DONAT

## FERRANDVS SYLVA
## CREMONENSIS.

Al Sig. Dottor

## GIVLIO CESARE CALVINO

GIVDICE DI PAVIA

Sopra il nouo trattato de ÆQVITATE

MADRIGALLE

DEL DOTTOR CARLO BELLONI,

*Lettor publico nello studio di Pauia.*

*CHI del gran Dittator i scritti, e pruoue*
*Leggendo ammira, è muoue,*
*Ah', che di quello scuopre*
*Confarsi à te, no'l nome sol', mà l'opre!*
*Che se colui appunto,*
*E degne d'esser scritte opre facea,*
*E degne d'esser fatte opre scriuea;*
*Ecco, ch'in vn sol punto,*
*Ed'in fatti, ed'in scritto*
*Dimostri à noi, del giusto, il sentier' dritto.*

---

Ad Perillustrem Virum Dominum

## IVLIVM CÆSAREM CALVINVM

IN TICINENSI CVRIA

Iudicem integerrimum, & æquissimum

De AEQVITATE scribentem

*Nicolai Augusti I.C. Collegiati Ticinensis.*

EPIGRAMMA.

*ÆQVA facis scribisque Aequa, & non Aequa per*
*O Cæsar Themidis, Iustitiaque decus. (horres,*
*Vrbs Aequi, legumque parens, te Iudice, gestit,*
*Cùm videat ciues Aequa beare suos:*
*Quare magè, crede mihi, plaudet, cùm proemia cernet*
*Aequa tuum, Iuli condecorare caput.*
*Macte animo tamen, Aequos nam tibi reddet honores,*
*Inclyti nostri Principis Aequa manus.*

---

Ad Perillustrem D.

## IVLIVM CAESAREM CALVINVM

PAPIAE IVDICEM INTEGERRIMVM

In eiusdem Librum de AEQVITATE

*IACOBI SIMONIS VALERII ACADEMICI*
*Affidati, ac eiusdem Illustriss. Academia à secretis.*

EPIGRAMMA.

*AVREA dum pandis Caluina oracula iuris,*
*Mitia tu Themidis sceptra beata facis;*
*Fascibus hinc demit secura Papia secures,*
*Haud opus est ferro; si modo regnat amor?*
*Improba nequitiee, longos dominata per annos,*
*En modo prona tuo victa sub ense cadit;*
*Namq; in amore feris, feriens medicamina præbes,*
*Et ferus, & mitis Vulnera sana facis.*

Ad Perillustrem Dominum

## IVLIVM CAESAREM CALVINVM

TICINENSIS FORI ARBITRVM

De AEQVITATE scribentem.

Cuius Gentile stemma Aquilam cum sole habet.

EPIGRAMMA

*Ferrandi Siluæ Patricij Cremonensis.*

*QVAM bene Cæsareum simulant tua nomina nomen*
*Numina, quæ referunt proximiora Iouis*
*Si tua terrigenis miscentur nomina sertis,*
*Stemmata sunt superos inter habenda choros,*
*Se tibi Cæsareis; Cæsar non subijcit Ales;*
*Sed Iouis hæc fuerat, quæ Comitatum Auie.*
*Romuleus calamum tibi dat cum nomine Cæsar.*
*Exhibet armigeri Iuppiter arma sui*
*Cum Calamo Cæsar, cum stemmate Iuppiter adsit,*
*Diuisum imperium, Cum Ioue; Cæsar habet.*

Ad Eundem AEQVITATIS monimenta Scribentem.

EPIGRAMMA

*Dominici Donati Marchionis de Caretto.*

*IN quales abeunt hæc ferrea sæcula mores?*
*Aurea defluxo redditur ære salus.*
*Sideribus repetita solum se Astræa relictis.*
*Transtulit: ad Votam, Cæsaris illa mei.*
*Sed proh, quæ reducis video discrimina Diua?*
*Non etenim terris hæc abitura redit.*
*Olim sidereis inuita recessit ab oris*
*Sponte sed ad leges, nunc venit illa tuas?*

Ad Eumdem Alind.

EPIGRAMMA.

*Philippi de Aste Patricij Albiganensis.*

*SIdereum tribuunt tibi nomina Cæsar honorem*
*Sed mihi Cesareo sidere maior ades.*
*Phœbeas dat stemma faces; Tu iura ministras*
*Ipseq; vel leges poscis Apollo tuas.*
*Indita Cæsareum faciunt te nomina Sydus:*
*At phœbo similem, te tamen ipse facis.*

Ad Eumdem.

De eius Aquila, & Sole, Gentili stemmate.

EPIGRAMMA.

*Io. Henrici Marchionis de Caretto.*

*SE tua mortali subducunt stemmata fato,*
*Nec sunt Astrifero deteriora loco.*
*Fulminea iaculator adest bis armiger ira:*
*Est ibi pacifica missor Apollo facis?*
*Si petis vltrices tibi porrigit armiger ignes:*
*Si manis placidos phœbus ab ore iacit?*
*Si superis immota Dijs, non fata manerent,*
*Dixissem: variat cum Ioue Cæsar opes?*

De Eodem Stemmate

Ad Eundem

EPIGRAMMA

*Stephani Spinolæ Patritij Genuensis.*

*QVI modo scandebat superas Iouis armiger oras*
*Phœbei assuetus luminis igne frui,*
*Degere nunc mauult generoso in stemmate Iuli*
*Vt sua Regalis lumina libet Auis.*
*Quam bene Cæsareo decoraris ab Alite Cæsar.*
*Viuida, Qui veteris Cæsaris alta refert.*

Ad Eundem de AEQVITATE scribentem.

EPIGRAMMA

*Francisci Syluæ Patritij Crem.*

*CAESAR, vt Ausoniam ferro sibi subdidit Vrbem*
*Impia Romuleis iura monumenta dedit.*
*Cæsare sed gladys iugulato, dogmata scindit*
*Roma, quod inuita protulit Vrbe, cremat.*
*Ne metuas Cæsar, tua nunquam iura terentur:*
*Scinditur iniustum, quisq; sed Aequa probat.*

Ad Eundem

EPIGRAMMA

*Condisalui de Puteo Patritij Mediolanen.*

*CAESAR, vt Astream celebres sibi lumen, & alas*
*Quam patrio pingis stemmate præbet Auis.*
*Lumen, vt inspicias Aequum calamumq; ministrat.*
*Lumine; quod cernis, scribere penna dedit.*

Ad eundem de Eodem stemmate.

*Octauij Cremæ Patritij Sauonensis.*

*ARmiger in patrio depictus stemmate regnat*
*Ales, & ignito fulminat ore reos.*
*Hic quoq; sæua vibrans rubicundo fulmina ab vngue.*
*Suggerit irato tela trisulca Ioui*
*Cæsaris atq; Iouis nunc, i, compone volucres*
*Fulminat hæc omnes; sed ferit illa reos.*

De stemmate Eiusdem

EPIGRAMMA

*Thomæ Lercarij Patritij Genuensis.*

*EST tibi par superum Cæsar cum Principe signum*
*Phœbaum quando cingit vtrumq; iubar.*
*Iracunda Iouis volucris dat fulmina terris.*
*Iura sed in populos fere tua mitis Auis.*
*Dextra Iouis vindex; placide Tu iura gubernas:*
*Ille poli iudex, Arbiter ipse fori.*
*Sit Iouis armigero supplex, qui fulmina poscit;*
*Ille tuam, qui vult mitia poscit Auem.*

Ad eum de AEQVITATE scribentem

EPIGRAMMA

*Ioannis Francisci Massæ Patritij Ticinen.*

*ASpicem Astrea instam pendere bilancem*
*Aspicem, vt Ticinus plaudit, & ore fauet*
*Nomina Cæsar habet nostris rutilantia terris;*
*Dum tamen Aequa notat, luddior a micant.*
*Iniusta minata sui vaga lumina solis*
*Dogmata Caluino iusta ministrat Auis.*

Ad Eundem.

EPIGRAMMA

Allusio nominis.

*Andreæ Syluæ Patritij Cremonensis.*

*QVOD sibi sanguineo quæsiuit acinace Cæsar.*
*Nomen, in Edomito quod tulit orbe, decus*
*Talis hones tibi Cæsar inest, qui nominis compar*
*Ingenio tibi, quod Iulius ense, paris.*
*Ille potest gladio; calamo potes ipse: sit ergo*
*Res quibus, Aequi fuit i par & vtriq; decus.*

Ad eundem. De stemmate

EPIGRAMMA

*Ioannis Lucæ Fossæ Patritij Genuensis.*

*PIngit Apollineam Cæsar per stemmata lucem*
*Et tenet in Phœbum lumina fixa suum:*
*Non igitur Mirum scribat si Iulius Aequum*
*Iustitiæ fontem pro dine Cæsar habet.*

Eiusdem. Ad Eundem.

*ARDVA iura fori Iudex Caluine gubernas*
*Et placidas Ticini tu moderaris aquas;*
*Quam bene te fluuij decorauit Curia clauo*
*Cui fandi similis, fluminis vnda fluit.*

De Eodem

TICINENSIS FORI ARBITER EFFICITVR

Vbi oliui lauream Doctoralem est assecutus.

*Iosephi Migliauachæ Mediolanensis.*

*CINXIT Apollineo tua primum tempora ramo*
*Ticinus emeritis debita pompa comis.*
*Et nisi tunc tenera metuisset in indole fronti*
*Munere steissent, te magis assequerentur,*
*Te quia nunc valido firmatum pectore cernit,*
*Non ramum: ad fasces: porrigit ille suos.*

Aliud de Eodem Argumento.

*Iosephi Arces Caberæ Viglenan.*

*HIC quondam Phœbea tua data laurea fronti*
*Cæsar, & imposito fulsit honore caput*
*Hic vbi Doctorum frondescunt serta comarum*
*Hic enus assiduus contulit illa labor.*
*Hunc Ticini moderamen habes: quæ frondea sudor*
*Dona dedit: fructu non caruisse vides.*

## Impressoris errata patienter ferre, & corrigere memento benigne Lector.

| | Corigenda | Corecta |
|---|---|---|
| pag. 2. col. 1. vers. 25. | quædammodo: | quodammodo |
| ead. col. 2. vers. 1. | Agitur | agatur |
| ead. col. ead. vers. 14. | AQVITAS | AEQVITAS |
| ead. col. ead. vers. 17 | persuadit | persuader |
| ead. col. ead. vers. 41. | Directonem | Directionem |
| ead. col. ead. vers. 56. | proprius | proprium |
| pag. 3. col. 1. vers. 10. | quonta | quantum |
| ead. col. ead. vers. 26. | l. in hac lege | in l. hac lege |
| ead. col. ead. vers. 61. | personam | personæ |
| pag. 4. col. 1. vers. 4. | is qui dec. | his qui deiec. |
| ead. col. ead. vers. 9. | Adiecta | adiuta |
| ead. col. 2. vers. 31. | meus | mens |
| pag. 7. col. 2. vers. 1. | Centario | Centurio |
| pag. 8. col. 1. vers. 46 | Item | idem |
| ead. col. ead. vers. 47. | Vsus | Vsu |
| ead. col. ead. vers. 60. | Vetat | Vetet |
| pag. 9. col. 2. vers. 40. | sem | rerum |
| pag. 10. col. 1. vers. 25. | ipsa | ipse |
| ead. col. ead. vers. 26. | c. 80. | c. 89. |
| ead. col. ead. vers. 56 | quoniam | qur |
| pag. 11. col. 2. vers. 22. | Delatio | dilatio |
| pag. 12. col. 1. vers. 4. | affectiones | affectione |
| ead. col. ead. vers. 28. | pro se | per se |
| pag. 13. col. 1. vers. 2. | nam | non |
| ead. col. ead. vers. 57 | qua si | quasi |
| ead. col. 2. vers. 14. | inurrunt | incurunt |
| ead. col. ead. vers. 19 | pratensione | prætentione |
| ead. col. ead. vers. 34. | posthum. | posthumi |
| ead. col. ead. vers. 49. | Vulpianus | Vlpianus. |
| pag. 14. col. 1. vers. 4. | nu 9. vnde | nu. 9 C. vnde |
| pag. 15. col. 1. vers. 11. | parm | patris |
| ead. col. 2. vers. 29. | per multi | permulti. |
| pag. 17. col. 1. vers. 10. | dedit | deditam |
| ead. col. ead. vers. 26. | inquit glo. | inquit ibidẽ glo. |
| ead. col. ead. vers. 49. | procreauit | procreauerit |
| ead. col. 2. vers. 38. | mulier | mulieribus |
| ead. col. ead. vers. 57. | mulier | melior |
| pag. 18. col. 1. vers. 1. | introducit | introductum |
| ead. col. ead. vers. 5. | actam | actum |
| ead. col. 2. vers. 28. | lib 11. | lib. 11. in princ. |
| pag. 19. col. 1. vers. 8. | Alexander | Alexandro |
| ead. col. ead. vers. 39. | Baetia | Baetiam |
| ead. col. 2. vers. 9. | impe | inopem |
| pag. 21. col. 1. vers. 12. | absoluendum | absoluendam |
| ead. col. ead. vers. 12. | condemnandum | condemnandã |
| ead. col. ead. vers. 51. | in qua | cum qua |
| pag. 22. col. 1. vers. 4. | Egreg. Ill. | Egreg. I. C. |
| ead. col. ead. vers. 24. | de mense | menso |
| ead. col. 2. vers. 47. | oniugalis | coniugalis |
| pag. 23. col. 1. vers. 3. | conueniat | conueniit |
| ead. col. ead. vers. 51. | iuris | viria |
| ead. col. ead. vers. 53 | colr | colli |
| ead. col. ead. vers. 54. | ligurghi | licurgi |
| ead. col. ead. vers. 55. | Aetenia | Atenis |
| ead. col. ead. vers. 55. | quolibet | qualibet |
| ead. col. 2. vers. 8. | egredieritur | egreditur |
| ead. col. ead. vers. 9. | licurghi | licurgi |
| ead. col. ead. vers. 56. | locuplesct | locupletetur |
| ead. col. ead. vers. vlt. | facta | factæ |
| pag. 24. col. 1. vers. 22. | fuerat | fuerant |
| ead. col. ead. vers. 12. | Imperator | Imperatoribus |
| ead. col. ead. vers. 12. | Acad. | Arcad. |
| ead. col. ead. vers. 12. | & honor | & Honor |
| ead. col. ead. vers. 19. | Curiam | Curiano |
| ead. col. 2. vers. 5. | sepeliri | sepelliri |
| ead. col. ead. vers. 39. | cadauerum | cadaueribus |
| ead. col. ead. vers. 46. | Dominio | dominium |
| ead. col. ead. vers. 53. | secundæ | secunda |
| pag. 25. col. 1. vers. 13. | quia | quin |
| ead. col. 2. vers. 17. | Vidilis | viduis |
| ead. col. ead. vers. 35 | cõtrahẽdẽptione | cõtrahen. empt. |
| ead. col. ead. vers. 53. | gabella | gabellam. |
| pag. 26. col. 1. vers. 35. | datam | datum |
| ead. col. 2. vers. 13. | aliquar | aliquas |
| ead col. ead. vers. 4. | poll | potest |
| pag. 27. col. 2. vers. 12. | possit | posset |
| pag. 27. col. 2 vers 30. | inueniunt | inuenirent |
| ead. col. ead. vers. 53. | diei | dici |
| pag. 28. col. 1. vers. 19 | excessum est | excessum |
| ead. col. ead. vers. 35. | quam | qua |
| ead. col. 2. vers. 10 | ratioue | ratione |
| ead. col. ead. vers. 15. | suspendatur | suspenditur |
| ead. col. ead. vers. 15 & 17. | exprimitur | exprimatur |
| ead. col. ead vers. 13 | idem verbum | |
| ead. col. ead vers. 44. | declarum | declaratio |
| pag. 29 col 2. vers. 3 | sumpta | sumptu |
| ead. col. ead. vers. 30. | directa | directos |
| ead. col. ead. vers. 36. | 1667. | 1567. |
| pag. 30. col. 1. vers. 52. | Impugnale | Impugnare |
| ead. col. 2 vers. 8. | Parentium | parentum |
| ead. col. ead vers. 12. | Pecata | Peccata |
| pag. 31. col. 1. vers. 7. | aliqum | aliquem |
| pag. 30 col. 2. vers. 13. | vbi | vnde |
| pag. 31. col. 1. vers. 45. | bin. | bon. |
| ead. col. 2. vers. 22. | deducic | deducta |
| ead. col. ead. vers. 35 | Pregrinus | Peregrinus |
| pag. 32. col. 1. vers. 61. | sententiam | sententia |
| ead. col. ead. vers. 61. | esse | sit |
| ead. col. 2. vers. 7. | 26. | 18. |
| ead. col. ead. vers. 59. | Hortesij | Hortensij |
| pag. 33. col. 2 vers. 58. | nouitias | nouitius |
| pag. 34. col. 2. vers. 26 | quod | quo |
| pag. 35. col. 1 vers 6. | sine | siue |
| ead. col. ead. vers. 16 | allendi | alendi |
| ead. col. 2 vers. 4. | Creditori | Creditore |
| ead. col. ead. vers. 55. | potior | potiores |
| ead. col. ead. vers. 60 | concurrentea | concurrẽtibus |
| pag. 36. col. 1. vers. 16. | constituatur | consequitur |
| ead. col. ead. vers. 26. | subtilitas | sufficiens |
| ead. col. ead. vers. 40. | ordinatio | ordinario |
| ead. col. ead. vers. 59 | annis | annorum |
| ead. col. 2. vers. 12. | immitati | imitata |
| ead. col. ead. vers. 24. | eadem | eodem |
| ead. col. ead. vers. 26. | impossibiles | impossibilis |
| ead. col. ead. vers. 49. | dicitur | non dicitur |
| ead. col. ead. vers. 57. | Cuiusdem | Cuiusdam |
| ead. col. ead. vers. 57. | facere | facit |
| pag. 37. col. 2. vers. 26. | subnectare | subnectere |
| ead. col. ead. vers. 27. | comodum | commodum |
| pag. 38. col. 1. vers. 22. | debere | debet |
| ead. col. ead. vers. 22. | secũdũcreditorẽ, | secũd. creditor |
| pag. 39. col. 2. vers. 33. | ex | hæ |
| ead. col. ead vers. 52. | potest | posset |
| ead. col. ead. vers. 59. | competunt | competant |
| pag. 40. col. 1. vers 33. | dictæ | dicta |
| ead. col. 2. vers. 10. | mittitur | mittere |
| ead col. ead. vers. 43. | sarsfic | satisfit |
| pag. 42. col. 1. vers. 56. | diuinaci | diuinatione |
| pag. 43. col. 1. vers. 12. | Addicio | tollẽda est quia per errorem |
| pag. 45. col. 1. vers. 21. | Plobi | ambo |
| ead. col. ead. vers. 24. | modia | sodia |
| ead. col. ead. vers. 55. | vt | & |
| pag. 46. col. 2. vers. 7. | dilligenter | diligenter |
| pag. 47. col. 2. vers. 13. | curam | coram |
| pag. 48. col. 1. vers. 32. | terminatu | terminata |
| ead. col. ead. vers. 45. | filius | Filius |
| ead. col. 2 vers. 1. | Piæ | præ |
| ead. col. ead. vers. 25. | XXVI. | XXXI. |
| ead. col. ead. vers. 28. | Aristotiles | Aristoteles |
| pag. 49. col. 1. vers. 40. | mobilium | nubilium |
| ead. col. ead. vers. 38. | reuocaret | reuocet |
| ead. col. ead. vers. 55. | habetet | habere |
| ead. col. ead. vers. 57. | subijcet | subijcit |
| ead. col. 2. vers. 28. | nam | non |
| ead. col. ead. vers. 31. | committarentur | comittarentur |

| | Corigenda | Corecta |
|---|---|---|
| ead. col ead. verf 50 | altera decifio | alterā decifionē |
| ead col 2 verf 13. | vaff llua | vaffallua |
| pag 51. col. 1. verf 6 | tradunt | tradit |
| ead. col. ead verf. 9 | dicitut | dicitur |
| ead. col ead. verf. 10. | putant | putat |
| ead. col. ead. verf. 37 | petiam | etiam |
| ead. col. ead. verf. 42 | eum | cum |
| ead. col. ead. verf 46 | expellentem | expellente |
| ead. col. 2. verf 18 | fpetaculis | fpectacnlia |
| pag 52. col. 2. verf. 38 | fatisfactis | fatisfactus |
| ead. col. ead. verf 54. | aut fequeftria | aut fub fequeftris |
| ead. col. ead verf. 59 | Purnit | Peruenit |
| pag 53. col 2. verf 41. | aux | quæ |
| pag 54. col. 2. verf 27 | hoffibus | offibus |
| verf. 42. | acti | ac fi |
| ead. col. ead. verf. 42. | frater | fuiffet |
| pag. 55. col. 1. verf. 26 | oftibus | offibus |
| ead. col. 2. verf. 5. | alij | altja |
| ead. col ead verf. 28 | qua | quam |
| ead. col. ead verf. 28. | Voluntatio | Voluntario |
| ead. col ead. varf. 43 | difcendeotis | defcendentia |
| ead. col ead. verf 54 | in. | an. |
| pag 56. col. 1. verf 4. | legitima | legitimam |
| ead. col. ead. verf. 29. | aendeas | tendat |
| ead. col ead. verf. 49. | actus | actualem |
| ead. col. 2. verf. pen. | Tertius ad cuius vtilia præmerus ftorum | Tertius ad cui⁹ vtilitatē mercœ empta fueĉit tenetur ver fus vēditorem in fubfidiū Io. Pauli Arefij mentio, Iulij Arefij Senatus Præfidis mentio honorifica |
| pag. 57 col. 1. verf. 23. | redemptus | redemptua |
| ead. col. ead. verf. 24. | confequuta | confecuta |
| ead. col. ead verf. 52. | vxorquia | vxor |
| ead. col. 2. verf 14. | pannia | panis |
| ead. col. ead. verf 49. | 82. fi | 81. verf. fi |
| pag 58. col. 1. verf. 53 | prtij | prætij |
| ead. col. 2. verf 8 | Arbr. | Arbiter |
| ead. col. ead verf. 33. | ipfum | ipfum |
| pag. 59. col. 1. verf. 14 | decif 6. | decif. 9 |
| ead. col ead verf. 49. | tamen | tantum |
| ead. col. ead. verf 59. | admpleuit | adimpleuerit |
| ead. col. 2. verf 33. | iuribus | iuris |
| ead. col. ead verf. 51. | Damnati per | Damnatæ pro |
| ead. col. ead verf 52. | filiæ | feminæ |
| pag 60 col. 1. verf. 21. | vol. | ell l. |
| pag 60. col. 1. verf 49. | receptationes | receptationis |
| ead. col. ead verf. 51 | poffunt | poffint |
| ead. col. 2. verf 18 | funt | fint |
| pag. 61. col. 1. verf. 14. | præfati | præfatione |
| ead. col. ead. verf. 19. | eum | cum non |
| ead. col. ead. verf. 44. | Proprium munds, | propriua mod⁹ |
| ead. col. ead. verf. 52. | ftatut. | ftatutum |
| ead. col. 2. verf. 14. | in fimul | fimul |
| pag. 62. col. 1 verf. 39. | faciendum | lauendum |
| pag. 63. col. 1. verf. 1. | decaf. 294. | decif. 294 & 264. |
| ead. col. ead. verf. 6. | percepit | perceperit |
| ead. col. ead. verf. 23. | cenfet | cenfetur |
| ead. col. ead. verf. 34. | fententiam | fcientiam |
| pag 64. col. 1. verf 31. | conineтudine | confuetudine |
| pag 65. col. 2. verf. 42. | antiquitas | antiquitua |
| ead. col. ead. verf 45. | Coarus. | Conat. |
| ead. col. ead verf. 49. | Dominus | Romanus |
| ead. col. ead. verf. 51. | vbi | ibi |
| pag 66. col. 2. verf. 22. | conftitut. | conftituti |
| ead. col. ead. verf. 35. | Hrfpaniæ | Hifpanæ |
| ead col. ead. verf. 43. | confequientæ | confequenter |
| ead col. ead. verf 55. | confeffaum | confeffatum |
| ead. col. ead. verf. 58. | Plotatu. | Plot. |

| | Corigenda | Corecta |
|---|---|---|
| pag 67. col. 1. verf. 5. | voluit | vt voluit |
| ead. col. ead. verf. 13. | alij | alio |
| ead. col. ead verf 17. | & bona | & ea bona |
| ead. col. ead. verf. 42. | ex onerare | ex onerare poffet |
| pag 68. col. 1. verf. 47 | Pereme | Parte |
| ead. col. 2. verf. 51. | fructuus | fructus |
| ead. col. ead. verf. 52. | debitus | debitus |
| pag. 69. col. 2. verf. 12. | deductione | reductione |
| pag. 70. col. 1. verf. 23 | me | fe |
| pag. 71. col. 1. verf. 12. | peritæ | petitæ |
| ead. col ead. verf. 40. | formaa | formam |
| ead col. ead. verf. 41. | cui | aum |
| ead. col. ead. verf. 43. | fol. | ful. |
| ead. col. 2. verf. 4. | tum | tunc |
| ead. col. ead. verf. 50. | DD. Picenardia | ad DD. Picenardos |
| pag. 72 col. 2. verf. 10. | concedendum | concedenda |
| ead. col ead. verf 48. | iudic. | iudicaffe |
| pag 73. col. 2. verf. 3. | venditionem | venditorem |
| ead. col. ead. verf. 25. | pro | de |
| ead. col ead. verf. 35. | vna quatta parte | vna quarta pare |
| ead. col. ead. verf. 45. | feq. | fequitur |
| pag 74. col. 2. verf. 3. | occulos | oculos |
| pag. 75. col. 1. verf. 6. | citans | citatus |
| ead. col ead. verf. 41 | Fol. | Sol. |
| pag. 76. col. 1. verf. 8 | vti | vbi |
| ead. col. ead. verf. 27 | qua | quæ |
| ead. col. 2. verf. 54 | occuparorem | occupatorum |
| pag. 77. col. 2. verf. 2. | reftituantur | adftituuntur |
| ead. col. ead. verf. 10. | me temittor | remittitur |
| ead. col ead verf. 23. | alieaati | alienandis |
| ead. col ead. verf 91. | pro | per |
| pag 78. col. 1. verf. 40 | venditioris | venditoris |
| ead. col. 2. verf. 1. | fideiuffione | fideiuffionem |
| ead. col. ead. verf. 18 | Perte | Parte |
| ead. col. ead verf 31. | aliquam | aliquem |
| ead. col. ead verf. 32. | caueretur | euincalia |
| Pag 79 col. 2. verf. 25. | Aldon | Aldou |
| ead. col e d verf. 32. | collauderat | collaudauerat |
| ead. col. ead verf. 56. | prohibeure | prohibente |
| ead. col. 2. verf 49 | neceffarijs | neceffarija |
| ead. col. ead. verf. 58. | exhæredaret | exhæredare |
| pag. 80. col. 1. verf. 18. | probendum | probatur |
| ead. col. ead. verf 32. | folura | foluta |
| ead col. 2. verf. 21. | tota | reliqua pars |
| pag 81. col. 1. verf. 36. | de ideo | de eo |
| ead. col. 2. verf. 11. | contrariua | contrarium |
| ead. col. ead. verf. 43. | fequir | fequitur |
| pag 82. col. 2. verf. 1. | fingentia | fingenti |
| ead. col. ead. verf. 4. | quantum | quando |
| pag. 83. col. 1. verf. 28. | eadit | cadat |
| ead col. 2. verf. 46. | diem | dies |
| pag 84. col. 1. verf. 6. | quoad | quod |
| ead. col ead. verf. 37. | etium | fed |
| ead. col ead. verf. 44. | circa | contra |
| ead. col ead. verf. 47. | circa | contra |
| pag 92. col. 2. verf. 48. | folennitaris | folemnitatis |
| pag. 96. col 1. verf. 27. | hic punctus | hoc punctum |
| pag. 97. col. 2. verf. 24. | Duce. | Ducem |
| pag. 98. col. 2 verf. 41. | fungere vti | fuogere ac |
| pag 101. col. 1. verf. 9. | non | & |
| ead. col. 2 verf 48. | perpatratum | perpetratum |
| pag. 104. col. 2. verf. 7. | qui | quis |
| pag. 105. col. 2. verf. 48. | hereditario | hæreditario |
| pag. 106. col. 2. verf. 46. | recepla | recipit |
| pag. 108. col. 1. verf. 24. | modellam | medellam |
| ead. col. ead. verf. 40 | Gircus | Hircua |
| ead. col. 2. verf 12. | dictua eundem | dictus D. eundē |
| ead. col. ead. verf. 54. | andaciter | audacter |
| ead. col. 2 verf 57. | deditur | dediffet |
| pag. 139. col. 1. verf. 53. | nudam | nuda |
| pag. 140. col. 1. verf. 19. | falfam caufam | falfa caufa |
| ead. col. ead. verf. 27. | dean | en |
| ead. col. ead. verf. 55. | præferi AEQVITATEM | fequūtur AEQVITATEM |

| | Corigenda | Corecta |
|---|---|---|
| ead. col. 2. verſ. 14 | in. | In. |
| ead. col.ead. verſ. 29. | quæ | quem |
| pag.142.col. 2. verſ. 4. | erga | ergo |
| ead. col.ead. verſ. 11. | ſeud 68. | cap. incip. |
| ead. col.ead. verſ. 30 | ſcapit | ſcapia |
| ead. col.ead. verſ. 33 | muiario | mutacio |
| ead. col.ead. verſ. 55. | ten. | tex. |
| ead. col.eud. verſ. 58. | ſequitur | ſequeot. |
| pag 150 col. 2. verſ. 28. | teneatur | tenetur |
| pag.151.col. 1. verſ. 18. | ſabeonem | labeonem |
| ead. col.ead. verſ. 28. | Antigonio | Antigono |
| ead. col ead. verſ. 31. | ſcribit in | ſcribit |
| pag.153.col. 2. verſ. 5. | ea l. cauſa | in poſſeſa. ealumniæ cauſa eſſe dicatur |
| pag.153.col. 2. verſ. 41. | vbi | ibi |
| pag 155 col. 2. verſ. 4. | ſecundi | ſecundum |
| pag.156 col. 1. verſ. 33. | axteriua | externia |
| pag 157 col. 1 verſ. 3. | ex | & |
| pag 159 col. 1. verſ. 41. | na | nec |
| ead. col. 2. verſ. 28 | eſt | eſſe |
| pag 160 col. 1. verſ. 38. | ſi certe | ſi certum |
| ead. col. 2. verſ. 30. | ſi | ſit |
| pag.161 col. 2. verſ. 30. | actul | actori |
| pag.161 col. 2. verſ. 4 | cooſtet | conſtat |
| pag 163.col. 1. verſ 7. | habeatur | habetur |
| ead. col.ead. verſ. 16. | quo amoo | quomodo |
| ead. col. 2. verſ 9. | Senatore | Senatu |
| ead. col.ead. verſ. 25. | temltteretur | remitterentur |
| ead. col.ead. verſ. 28. | piæ | per |
| pag 164.col 1. verſ. 39. | Octauij Villani, | Cauſ.nu.41. |
| ead. col ead. verſ.ſequẽt. | Dectetum | Senatua |
| pag.165.col. 1. verſ. 44. | Coruino | Coccino |
| ead. col.ead. verſ. 61. | petierit | perierit |
| ead col. 2. verſ. 34. | & | eſt |
| ead. col.ead. verſ. 41. | Dominium | Dominum |
| ead. col.ead. verſ. 41. | circa | contra |
| pag.166.col. 1. verſ. 23. | eximiam | exiguam |
| ead.col ead. verſ. 25. | ſi | ſic |
| ead. col. 2. uerſ. 11. | me | me etiam |
| pag.176.col. 2. uerſ. 50. | Deceptum fuiſſe olim Sabaudiæ Comes dicitur, dũ filiam | Deceptũ ſaiſſe habetur olim Sabaudiæ Comitem dum ille filiam |
| ead. col.ead. uerſ. 51. | Comes dum | Comitem |
| ead. col.ead. uerſ. 53. | permiſſionem | promiſſionem |
| pag.179 col. 2 uerſ. 28. | acuuntiatio | renunciatio |
| pag 183.col. 1. uerſ. 47. | Ponzono | Ponzano |
| pag 185 col. 2. uerſ. 56 | uicinua | uicinos |
| pag.186.col. 1. uerſ. 1. | quia | qui |
| ead. col.ead. uerſ. 12. | domuus | domua |
| ead. col.ead. uerſ. 13. | auxiſſet | auxerat |
| pag.190.col. 1 uerſ. 20. | Cap. C X. | Cap. X C. |
| ead. col. 2. uerſ. 1. | iuxta | iuncta |
| pag 191.col. 1. uerſ. 57. | pro ex | pro |
| ead col. 2 uerſ. 25. | Pecunia non | pecunia |
| pag.192.col. 2. uerſ. 32. | limitatione | limitationea |

| | Corigenda | Corecta |
|---|---|---|
| ead. col.ead. uerſ. 45. | fieri | inferri |
| pag.193.col. 2. uerſ. 32. | ata | tradita |
| pag.197.col. 2. uerſ. 12. | guanditur | deducitur |
| pag.198.col. 1. uerſ. 8. | eulpa | culpam |
| ead. col.ead. verſ. 17. | declarat | declaret |
| ead. col.ead. uerſ. 28. | admittur | admittitur |
| pag.200.col. 1. uerſ. 25. | lite | litem |
| ead. col ead. uerſ. 16. | offitio | officium |
| pag.201.col. 2. uerſ. 19. | manſuretur | menſuretur |
| pag.202.col. 1. uerſ. 11. | uidetur | uidentur |
| pag.202.col. 1. uerſ. 22. | tranſiuet | tranſiuit |
| ead. col.ead. uerſ. 26. | cnſibus | caſibua |
| ead. col. 2. uerſ. 10. | mentis | menſia |
| pag.203.col. 1. uerſ. 48. | uiæ | uitæ |
| pag.204.col. 1. uerſ. 44. | Taurinum | Taurinenſe |
| ead. col. 2. uerſ. 37. | de poſſeſſione | De Poteſtare |
| pag.205.col. 1. uerſ. 19. | allegare | allegatæ |
| ead. col.ead. uerſ. 58. | De oratione | In Oracione |
| ead. col. 2. uerſ. 40. | procedat uel ut legir | procedat legis |
| pag.207.col. 2 uerſ. 4. | Conſtitutionis | Conſtitutiones |
| pag.208 col. 1. uerſ. 11. | debent | debeant |
| ead. col. 1. uerſ. 25. | tum aſcend. | iam aſcẽdẽt. |
| ead. col. 2. uerſ. 10. | perſicuua | proficuua |
| ead. col. 2. uerſ. 12. | Senatui | Senatus |
| ead. col. 2. uerſ. 45. | ſubditum ſubi | ſubd. ut ſubiungit |
| pag 209.col. 1. uerſ. 22. | quamuis | Quamolo] |
| ead. col. 1. uerſ. 24 | intereant | pereant |
| ead. col. 1. verſ. 45. | ex quo | Ex quo |
| ead. col. 2. verſ 32. | ex quarta | hæc quarta |
| ead. col. 2. verſ. 33. | debeatur | debetur |
| ead. col. 2. verſ. 52. | in ll. | in l. |
| pag 210.col. 1. verſ. 43. | dot. datus per | dot. Item data per |
| ead. col. 2. verſ. 44. | reprafantauit | repræſentauit |
| pag. 212.col. 1. verſ. 9. | Vulpian. | Vlpian. |
| ead. col. 1. verſ. 59. | Catolon teſtator Foer | Catalon teſtator Feret |
| ead. col. 2. verſ. 15. | & memini | Et memini |
| ead. col. 2. verſ. 56. | ſatirſacent creditoris | ſatisfacerent creditoribus |
| pag 214.col. 1. verſ. 17. | vis | iua |
| ead. col.ead. verſ. 41. | tolletur | tollatur |
| ead. col.ead. verſ. 48 | ea cedit | & cedit |
| ead. col. 2. verſ. 8. | al io eaa ſoluit | alio illud ſoluit |
| pag.215.col. 2. verſ. 4. | Roma | Romæ |
| pag 216 col. 1. verſ. 29. | procedere | procederet |
| ead. col. 1. verſ. 33. | no ſinunt | non ſinunt |
| pag.217.col. 1. varſ. 2. | eareerum | carcerum |
| ead. col. 1. verſ. 30. | per eaſdem perſonaa | inter diuerſas perſonas |
| ead. col. 1. verſ. 41. | in ſeruitium | inſeruientium |
| ead. col. 1. verſ. 57. | nedum | Nedum |
| pag.217.col. 2. verſ. 30. | poſitua fuerat | cuſtodiebatur |
| aad. col. 2. varſ. 49. | contemnaa | contemnes |

# INDEX

## Argumentorum, quæ in hoc opere tractantur.

Cessio

# TRACTATVS IVLII CAESARIS CALVINI

## PATRITII DERTONENSIS, AC CIVIS, ET ADVOCATI MEDIOLANENSIS

# DE AEQVITATE

## LIBER PRIMVS

Cum perutili, & copioso, tùm argumentorum, tùm rerum, tùm etiam verborum Indice.

*SVMMARIA.*

1 *Difficilè est etiam inter amicos pronuntiare, quorum alter læditur.*
2 *Aequitas est ars æqui, & boni.*
3 *Aequitas est iudicium in quo statuitur ad dictamen rationis naturalis.*
4 *Aequitas nil aliud est, quam naturalis ratio, aut quod naturalis ratio persuadit.*
5 *Aequum dicitur ab Aequando.*
6 *Aequum reuocat summum ius ad æquabilitatem.*
7 *Aequum illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, sed cuiq; suum tribuatur.*
8 *Aequitas est ius, quod lex scripta prætermisit.*
9 *Consuetudo est ius, quod lex scripta prætermisit.*
10 *Differentia inter Aequitatem, & consuetudinem.*
11 *Solus Princeps interponit interpretationē inter Aequitatem, & ius scriptum.*
12 *Iustitiæ nil proprius est, quam Aequitas.*
13 *Iustitiæ officia sunt Humanitas, Aequitas, & misericordia.*
14 *Iudex tantum se exorari permittet, quantum Iustitiæ causa patitur.*
15 *Iudicis est semper verum sequi Patroni causarum nonnunquam verisimile.*
16 *Non misereberis in iudicio Pauperis.*
16 *Legum conditores, Aequitatis fautores esse debent.*
17 *Themistoclis pulcrum responsum.*
18 *Aequitas dicitur speciosa proles magistratuum.*
19 *Ciceronis sententia notanda.*
20 *Aequum accipitur pro iusto.*
21 *Aequitas est legis voluntati coniunctissima, eamq; sequitur, sinè ad humanitatem; sinè ad acerbitatem.*
22 *Aequitas interdum mitius, interdum acerbius agit, vt facti, & personarum qualitas expostulat.*
23 *Aequitas est motus rationabilis, regens misericordiam, & rigorem.*

 Sena-

*24 Senatus Excellentiſs. Mediolani Diuino quodam afflatu ſuas ſancire ſolet ſanctiones.*

*25 Pauli Belloni Senatoris Ampliſs. honorifica mentio.*

*26 Decretum Senatus in cauſa pere uſsionum baculo apoſtate illatarum.*

*26 Iudicans iuſtè ſtateram in manu geſtat, & vtroq; penſo iuſtitiam, & miſericordiam portat, ſed per iuſtitiam reddit peccatis ſententiam, Per miſericordiam peccati temperat pœnam.*

*27 De Aequitate cenſere non eſt cuiuſuis I. C.*

*28 Aequitas non conſiſtit in cerebro quorum cunq;*

*29 Aequitas non adiecta legibus non eſt curanda.*

*30 Aequitatem inuenire non eſt parui negotij.*

*31 Aequitas dicitur benigna, & liberalis.*

*32 Aequitatis munus eſt in ſuplendis his, quæ quodammodo in lege videntur deeſſe.*

*33 Aequitas in arbitrarijs, tantum vtimur, & vbi ius ſcriptum deſficit.*

*34 Arbitrium iudicis quid ſit.*

*35 Legum diſpoſitiones trahuntur ad ſimilia.*

*36 Lex dilatanda eſt non reſtringenda.*

*37 Aequitatis proprium Epitheton eſt Benignitas.*

## Præludia circa Deffinitionem Æquitatis. Cap. I.

IN foro paſsim controuertitur, tam coram ſupremis, quam inferioribus Tribunalibus an de Aequitate quidquam debeat concedi, vel iudicari; Etiam ſi iuris rigor aliter dictet. Cum Aequitas multa ſuadere dicatur, quibus iuris rigor reſiſtit. Et quemadmodum ipſe Deus Opt. Max. omnium conditor, & humani generis ſaluator ſummopere laudatur, ob Aequitatem, quâ gentes iudicat teſte Regio Propheta Pſalm. 66. Letentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in Aequitate, ac Pſal. 95. Iudicabit Orbem Terræ in Aequitate, omiſsis alijs locis, Ita altiſsimi Dei veſtigia ſequendo humani iudices ab Aequitate in iudicijs nunquam ſecedere debent.

Qua de re, cum & patrocinando, & iudicãdo rè cognouerim quantum publicæ vtilitati conueniret, ad præcidendum littium anfractus, ſi de hac materia diſtinctè ſcripſiſſent Doctores Caſus, & Quæſtiones aliquas particolares, in quibus de Aequitate iudicari debet colligere ſtatui, vt eò facilius iudicia, & lites dirimi poſſint, quæ hoc tempore immortalitati conſecratæ quędammodo videntur. An culpa iudicum, an dolo Patronorum cauſarũ neſcitur, cum illi iuxtà ſententiam Platonis difficile eſſe etiam inter amicos pronunciare, quorum alter lædi-
1 tur, à iudicio poſsint retrahi; Iſti verò, vel à negotiorum copia, vel ſpe lucri, vt in iure ſolas diuitias quærant, tardiores effici valeant.

Et quoniã Gaius I.C. in l. 1. ff. de orig. vir, antè omnia deffinit ius, prout idem obſeruat Vlpianus in l. 1. ff. de iuſt., & iure; Vt ex illius diffinitione melius intelligatur quid agitur; Ante omnia etiam deffiniendum eſſe propoſitam materiam cenſeo, vt quilibet clarius eam percipere, & caſibus accomodare valeat.

2 Aequitas igitur eſt ars Aequi, & boni iuxta tradita per eruditiſsimum Fachin. lib. 11. controuerſ. iur. cap. 27. verſ. contrarium, vel ſecundum Bal. in l. 1. ff. de iuſt., & iure, quem ſequitur Iaſ. in l. placuit nu. 2. C. de iudicijs, Aequitas eſt iudicium in quo circumſcriptis regulis iuris ſtatuitur ad dictamen rationis naturalis, quæ vt explicat D. Alex. Rhaud. conſumatiſs. I. C. Deciſ. Piſana 41. n. 77. dicitur rectitudo iudicij naturalem ſequens rationem; Cum Aquitas nil
4 aliud ſit, quam naturalis ratio l. ſcire opportet
§. ſufficit ff. de exenſ. tut. Iaſ. alleg. num. 2. Aut quod naturalis ratio perſuadit, vt ſcribit Boetius lib. 3. Topic. 5. & Cicer. in Topica de quo Franc. Connan. lib. 1. Coment. iur. Ciuil. tit. de Aequitate ſub n. 4. litt. D. circa medium fol. 66.
5 Diciturq; Aequũ ab æquando, quaſi ęqualiter per eum omnes ſubiecti partes conſiderentur, & quod ex particulari ratione prodeſſe dignoſcitur, accipiatur, vt egregiè ſcribit Ioannes Bologn. tr. de multis ſignis, & different. iuris, & facti ſub nu. 10. impreſſo in 1. parte ff. Ver. fol. mihi 73., & ſecundum Latinos, quod ſummum
6 ius ad æqualitatem reuocat teſte Connano d. tit. de Aequitate nu. 1. qui ſub n. 5. litt. A. Inquit, quod nihil tam enucleatè dici, aut ſcribi poteſt, nihil tam planè, & diffinitè quod non multa Aequitate ſæpè ſit, aut temperandum, aut ſupplendum; id quod reppetit litt. B. Aequum
7 n. illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus ſed cuiq; ſuum tribuatur pro rerum, perſonarumq; ratione, & dignitate, idem Conan. lib. 5. tit. 1. nu. 1. fol. 472.
Secundum vero Ariſtotilẽ lib. 1. Rethor. c. 13. Aequitas, nil aliud eſt, quã ius, quod lex ſcripta prætermiſsit, qui Auctor quinto Ethicorum cap. 10. tradit Aequitatem legis directionẽ eſſe
8 vbi defficit propter vniuerſale; Prout conſuetudo propriè nil aliud eſt, quam ius, quod lex ſcripta prętermiſsit, ſed Aequitas ius natum, & naturale, conſuetudo verò ius conſtitutũ, & re-
9 ceptũ, vt ait eruditiſsimus Cuiac. in tr. de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. T. in fine fol. mihi 503. Qui litt. E. ex l. 1. C. de leg. tradit inter Aequitatem, & ius ſcriptum ſolum Principem
10 interponere interpretationem; id quod confirmat Connan. dicto tit. de Aequitate n. 8. litt. D. Ariſtotelis autem traditionem explicatã fuiſſe per Imperatorem, habetur in §. propterea inſt. de act., vt ſcribit Rebuff. in l. 1. ſub nu. 8. verſ. cũ igitur in fine ff. de iuſtitia, & iure.
11 Et ſanè nihil proprius eſt iuſtitię, quã Aequitas, vt docet Cicero lib. 1. de officijs fol. 13. à tergo, qui difficile eſſe tradit, cum præſtare omnibus concupieris ſeruare Aequitatem, quæ eſt iuſtitiæ max. propria, cuius officia ſunt Humanitas, Aequitas, & Miſericordia, vt exponit

nit Fottun. Garcia in repet. l. Gallus §. idē credendum nu.3. ff. de lib. & posth.; Tantum enim annuere quis alteri debet, quantum Aequitas admittit, quia iudicis est semper in causis verũ
13 sequi, Patroni nonnunquam verisimile, etiam si minus sit verũ deffendere, vt ex Cicer. de offic. scribit Dec. cons. 463. sub nu. 22. quem sequitur.
14 Pretus de interpretat. vlt. volunt. lib. 3. solut. 6. nu. 26. fol. mihi 248.

Et tantùm se exorari permittet iudex, quoniã iustitia causæ patitur, vt docet Connan. dicto tit. nu. 11. à quo fit mentio de præcepto illo di-
15 uino, Non misereberis in indicio Pauperis; Steph., Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 734. num. 50.
16 Vnde Themistocles dum importunè tunc sibi Prætori quoddam præter Aequum postularet Simonides; Respondit sicut neq; tu bonus Poeta esses, si modos, & numeros in canendo contemnares, Ita neq; ipse bonus Prætor, si gratiam cuiuscunq; legibus anteferem, vt refert Plutarc. in vita Themist. fol. 49., Et paulò antè in eodem loco scribit Idem Cicero de sententia stoicorum, fortitudinem eam virtutem esse propugnantem pro Aequitate, Prout conditores legum Aequitatis fautores esse conuenire
16 habetur in hac lege C. de pact. conuent., & tradit Rebuff. in l. 1. sub num. 6. in fin. vers. quidam dubitant ff. de iust. & iure.
17 Namq; Magistratuũ proles speciosa filia dicitur Aequitas, quæ est splendor Prudentiæ, absolutioq; iustitiæ, vt scribit Celsus Bargal. tract. de Dolo lib. 6. regul. 38. num. 5.; Vt enim inquit Cicero lib. 2. de officijs fol. mihi 40. à tergo. Nemo iustus esse potest, qui mortem, qui dolorem,
18 qui exilium, qui ægestatem timet, aut qui ea, quæ his sunt contraria Aequitati anteponit (vera Christiani certè nedum Gentilis sententia), Quamuis Salomon vir. iustus, de diuitijs, & paupertate timens rogabat Deum, ne diuitias, nec paupertatem sibi daret, sed tantum necessaria, victum scilicet, & vestitum tribueret.
19 Aequumq; accipitur pro iusto secundum d. l. hac lege de qua Rebuff. loco cit. vers. & sic patet, & sub num. 8. vers. Aequum ab iniquo; Cum Aequitas sit legis voluntati coniunctissima, se-
20 quaturq; eam quocunq; tendat, siuè ad humanitatem, siuè ad acerbitatem, vt post Conan. dicto tit. de Aequitate nu. 9. tradit Rebuff. loco relato sub nu. 8. vers. ex quo patet in fine. Maur. Burgi tr. de modo procedendi ex abrupto qu. 14. n. 3., ac ante eos sctiptum reliquit Albert. Bolognet in quem nuperimè incidi tr. de Aequitate cap. 28. nu. 14. & sequ. tom. 1.
21 Nõ semper enim mitius agit in delictis Aequitas, sed interdum acerbius, vt facti, & personam qualitas expostulat l. quid ergo §. pœna grauior ff. de infamibus, Mar. Salomon in Rubr. ff. de iust. & iure in fine, qui nu. 17. tradit Aequitatem esse motum rationabilem regẽtem misericordiam,
22 & rigorem, idem probat Bolognet. d. tr. cap. 36 sub nu. 5. vers. & enim supra demonstrauimus;

Id ꝙ quotidie obseruat Sacros. Mediolanensis
23 Senat. qui diuino quoddã aflatu suas sãctiones sãcire solet, vt testatur Polid. Riua singular. obseru. 252. in fine, dum secundum facti, & personarum qualitatis de Aequitate alterat etiam, & minuit pænas ordinarias, vt in casu cuiusdẽ D. I. C. qui fracta pace alium pariter I. C. in foro existentem paruo baculo semel percusserat super manu post mutuas salutationes; Quamuis enim ex dispositione Proclamat. Excellentiss. ProRegis in hoc Dominio inducta, sit pæna aureorum quingentorum vltra arbitrium (quod capitalem pænam minimè compræhendere certum est) pro percussionibus baculo apostatè illatis. Attamen Senatus ipse die duodecima Augusti 1620. refferente Amplis. D. Sena-
24 tore Bellono I. C. in omni sciẽtia eruditissimo, affine, & alias Præceptore meo, attenta facti grauitate, consideratis his circumstantijs, rescripsit Prætori Derthonæ, vt dictum D. Delinquentem citaret sub pæna vitæ, & contumacem in eam pænam damnaret, vt apud Egreg. D. Secretarium Besutium, prout ita condemnatus fuit in contumaciam; Consimilemq, declarationem fecit idem Excellentiss. Senatus paulo post contra quendam, qui ex causa officij Commissarium Aronæ apostatè baculo percuserat in præsenti Ciuitate, dum iussit delinquentem citari sub pæna furcarum, & contumacem in eã pænam damnari.
25 Vt enim inquit Cicero lib. 1. officiorũ ita probanda est mansuetudo, & clemẽtia, vt adhibeatur causæ seueritas, sine qua Ciuitas administrari non potest; Tamen Iustitiæ seueritas per misericordiam alteram iustitiæ partem temperanda est, vt docet D. Gregorius in moralibus
26 inquiens, omnis qui iustè iudicat stateram in manu gestat, & in vtroq; penso iustitiam, & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccatis sententiam, per misericordiam peccati temperat pænam, late Thesaur Iun. lib. 3. qu. famil. 13. nu. 15.

Cum itaq; sit Aequitas ius non scriptũ ex Aristotile, & alijs supra citatis, pendere dicitur à Prudentum iudicio, de quo rectè censere non
26 cuiusuis est iuris Periti, sed eius qui artem hanc plenè nouit Rebuff. in dicta l. 1. sub n. 8. vers. cum igitur ff. de iust. & iure; Pro rerum enim, negotiorumq; natura, & condicione vim legum mutat Aequitas, & aptat vnicuique congruenter inquirens, quo quoq; consilio, quo animo, quo loco, quo tempore, qua vel occasione, vel necessitate factum sit, aut dictum vt Egregiè declarat Connan. d. tit. de Aequitate in principio, qui in fine nu. pri. inquit, quod iuris Aequitas quamquam varietur, nonnunquam pro rerum, & personarum varietate, ius est tamen, & idem certe ius, nec æquum quidquã, quod non iustũ, & omne iustum æquum est.

Hinc scribit Gratian. lib. 4. discept. forens. cap.

639.nu. 26., quod Aequitas non consistit in ce-
27 rebro quorumcunque, vt quod somnient æquũ
putent, sed in arte, quæ ex legibus, & iuris pru-
dentibus summitur l. si verò §. interdũ ff. de ijs,
qui dece vel effuder; Alioquin nihil esset certũ,
& perpetuũ in iure nostro, quibuslibet de tor-
quentibus causarum statum, ad quamlibet ima-
ginariam, & abusiuam Aequitatem, quæ non
28 adiecta legibus, non est curanda, Scrib. in l. pla-
cuit ff. de iudicijs Gail. obseru. 23. nu. 26. lib. 2.,
& Mitinger. obseru. 63. nu. 4. cent. 6.
29 Non parui igitur negocij est Aequitatem istã
inuenire, vt tradidisse videtur Vlpianus in l.
si quo §. hæc actio ff. de relig., & sumpt. Fun. vbi
circa funera æquum accipi ex dignitate eius,
qui funeratus est, ex causa, ex tempore ex bona
fide docet.
30 Diciturq; Aequitas benigna, & liberalis, cum
plus præstet ipsa, quam legis verba concedant
Conan. citato tit. sub nu. 5. litr. B., Et sic Aequi-
31 tatis munus est in supplendis his, quæ in lege
videntur quodammodo deesse, vt ait Connan.
32 loco relato nu. 3. in fine litt. C., Quia in arbitra-
rijs tantum recurritur ad Aequitatem .l. quod
si ephesi in fine ff. de eo, quod certo loco; vel
quando ius scriptum defficit Siluan. cons. 47. n.
11. lib. 1.
33 Et Iudicis arbitriũ nihil aliud est quã Aequi-
tas, quæ iure naturali gentiũ, & ciuili sub nixa
est & communita Bal. in l. bonam fidem vers. in
secundo C. de act. & obligat., Card. Mant. de ta-
cit. & ambig. lib. 12. tit. 21. nu. 42. par. 1. Et sub nu.
4. eadem litt. C. subijcit Connanus legũ dispo-
33 sitiones trahi ad similia ex identitate rationis.
34 Et quemadmodum Medici, cuius vim cogni-
tam habent in vno morbo farmaci illud idem
ad finitimos huic, cognatosq; morbos adhibẽt;
Ita quod in vno dictum factumue est negocio;
ad cætera trahi debet, qua communione ratio-
nis, societatisq; coniunguntur; Dilatanda enim
35 est lex ad ea, quæ similitudinem iuris continẽ-
tur; non restringenda suis verbis; Idem innue-
re videtur Diuus Thomas 2 2. q. 120. art. 1. quem
refert & sequitur Peguera decis. 51. sub num. 2.
vers. & similiter in fine; Propriumq; Epitheton
36 Aquitatis esse benignitatem scribit post Mo-
destinum tit. de legibus Marins Salamon. in re-
pet. rubr. de institia, & iure sub nu. 18. vers. beni-
gnitas enim ful. 15.

*SVMMARIA.*

1 *Aequitas quodammodo duplex vna qua iurigentium adhibetur altera quæ iuri ciuili inseruit.*
2 *Quid sit æquitas naturalis.*
3 *Quid sit æquitas ciuilis.*
4 *Iuris non scripti partes duo secundum Arist.*
5 *Propter non datur æquitas scripta.*

## Æquitas quotuplex sit.
## Cap. II.

AEquitatem duplicem quodammodo
1 esse scribit Connan. in d. tit. de Aequi
tate lib. 1. sub nu. 6. in fine lit. A. Vnã
quæ iurigentium adhibetur, Alterã
quæ iuri ciuili inseruit; Illa enim Aequitas, quę
adducitur non ad verba legum, sed ad supplen-
dam earum dispositionem, & voluntatem, vt
2 quod in ijs deest perficiatur, naturalis nomi-
nanda est, & sic iurisgentium, atq; hæc illa, est
quam legislatores sua imprudentia omisserunt.
Ciuilis autem Aequitas ea se offert, quam nõ
illi verbis deffinierunt, quod vel nollent, vel nõ
3 possent, intellectam tamen esse voluerunt; Vt si
præscriptio rerum omnium, & contra quoscũq;
inducatur centum annis æquitas ciuilis certis
personis prouidebit, quia probabile est, eam
fuisse eorum sententiam. Quæ differentia sic
ab Aristotile lib. 1. Reth. constituitur?
Iuris non scripti duo sunt inquit partes, qua-
rum vna posita est in exuperantia virtutis, &
4 vitij; Vnde manat probrum, infamia, dedecus,
E contra laus, honor, præmium, velut beneme-
ritis de nobis gratiam habere, & referre opitu-
lari amicis, & cætera eius generis. Altera verò
iuris non scripti pars est in ijs, quæ sunt scripto
legum prætermissa; Hæc dupliccui inducit
Aequitatem vnam & posteriorem, quæ in legũ
interpretatione perspicitur, quam omnes Iudi-
ces sequi debent, & eam vt conseruemus, pos-
sunt nos authoritate sua compellere, cum ea ni-
hil aliud sit, quam meus, & sententia scriptæ le-
gis; Altera & superior est in voluntate, & ho-
nestate cuiuscunq; nostrum posita, nec vllam
affert necessitatẽ quia venit à natura tantum,
quæ ipsa nullas alias cogendi vias monit, quam
quæ pudore, & verecũdia ducuntur vt quod se-
cus erit factum, non tàm accusari, quàm expro-
brari possit. Eamq; consistere dicit Aristotiles
in exuberantia virtutis, & vitij, & in ijs rebus,
quas qui gesserit laude, & comẽdatione dignus
est, qui non fecerit, non tàm castigandus, quàm
vituperandus Erratum enim in his existimatio-
nem offendit, pœnam non affert, id quod in se
quisq; debet de se facere, & se sibi accerrimum
Iudicem constituere.
At in scitis Populorum, aut Iudicum Tribu-
nalibus nõ obseruantur nec plus nobis adijciũt
necessitatis, quam suus pudor cuiq; imponit,
quod innuit Constant. in l. placuit C. de Iud. cũ
inquit, Placuit in omnibus rebus præcipuã esse
institiæ æquitatisq; scriptæ, quam stricti iuris
rationem; Videtur enim nomine ius naturale
intelligere; Sic Cicero 9. Philip. Cum Sulpitiũ
laudasset, quod non magis Iurisconsulti, quam
iustitiæ esset, & quæ proficiscerentur à legibus,
& iure ciuili semper ad Aequitatem refert iu-
stitiam

stitiam pro naturali iure vsurpauit, quam eādē postea cum eam refert adscriptas leges nominat æquitatem.

Ex quo videtur scriptam æquitatem appellare, quæ scriptis legibus interpretandis consumitur, vt eam secernat ab ea Aequitate, quæ teste Aristotile iurisgentium, & non scripto quādoq; accomodatur, quamuis qui correctiores sunt codices non habent verbum scriptæ;

5 Nam Aequitas scripta propriè esse non potest vtsupra in præcedenti cap. n. 8. & n. 26. fuit conclusum, & latius in sequenti explicabitur, sed eā intelligamus, quæ scripto iuri subministrat, naturæ bonitatem, & clementiam, Itā disertè scribir Connan., quem ad litteram citauimus, tùm quia clarioribus verbis explicari non poterat materia ipsa, tùm quia non apud omnes iuris professores residet ipsius authoris opera.

*S V M M A R I A.*

1 *Error eorum qui distinguerunt inter Aequitatem scriptam, & non scriptam.*

2 *Declaratio Mary Salomony circa Aequitatem scriptā, & non scriptam.*

3 *Impropriè appellatur Aequitas scripta.*

4 *Aequitas non contrariatur rigori, sed illum temperat.*

## An detur Æquitas scripta. Cap. III.

PRobatū satis fuit supra in 1. cap. n. 7. & seq. ac cap. 2. nu. 5. Aequitatem esse ius non scriptum, quo stante erronea omnino videtur eorum D.D. traditio, qui in l. 1. C. de leg. & in d.

1 l. placuit C. de iudic. distinguerunt Aequitatem inscriptam. & non scriptam quorum opinionem sequitur Cephal. in reper. l. centurio num. 567. ff. vulgar. & pupillar. ac Misinger. obseru. 63. nu. 4. centur. 6. post Dec. in l. in omnibus de reg. iur.; Contrarium enim probauit Eruditiss. Conan. sub d. num. 6. tit. de Aequitate, vbi aperte tradit nullam esse posse Aequitatem scriptam rationibus ibi adductis id quod deffinitioni Aequitatis conuenit; Si enim Aequitas est ius, quod lex scripta prætermisit, nullo modo dari posse scriptam Aequitatem patet.

Verumtamen nodum hunc, ac D.D. repugnantiam mirificè tollit Marius Salomon. in rubr. ff. de iust. & iur. sub nu. 24. vers. & dixerit aliquis, quo loci inquit, quod vbi Aequitas exijt in ædicta Prætorum, ideft quando ex Aequitate quidquā

2 statuerunt ædicta Prætorum, Dicitur sanè scripta Aquitas, siuè scriptum ius, sed statim atq; scripta fuit, desijt appellari Aequitas, & cepit ius Prætorium vocari; Et quæq, aliæ leges ex bono, & equo vulgatæ, mox iuris legitime nomen susceperunt, Veluti consuetudo, vt scripta

3 legitur statim incipit ius scriptum esse;

Et sic cōstat impropriū esse Aequitatē scriptā scripto contineri, quin in aliā spetiē, & nomen iuris transeat, vt probatur Pomponij verbis in l. 2. ff. de orig. iur. à qua sententia non discrepat Cagnol. in d. l. in omnibus nu. 6. de reg. iur.

3 Cōclusio igitur erit Aequitatē scriptā in legibus, siue Prætorum ædictis impropriè appellari Aequitatem, quæ propriè dicitur, vbi scripta nō est; sed à iure naturali tantum dictata est; Et aduertendum Aequitatē nō cōtrariare rigori,

4 sed illum tātum temperare, sicuti aqua temperat vinum, vt post Dec. in l. si tibi pecuniam nu. 6. ff. si certum petatur; probat Monter. decis. Aragon. 15. nu. 26.

*S V M M A R I A.*

1 *Natura aequi, & boni est, emendatio legis ex ea parte, qua deficit ob vniuersale.*

2 *In legibus continentur casus tantùm qui vt plurimum accidere solent.*

3 *Omnia nec possunt nec valent scripto comprehendi.*

4 *Iudicis arbitria multa relinquuntur, qui Aequitatis potius, quam iuris scripti rationem habebit.*

5 *Qui in duriorem sententiam interpretantur leges ad seueritatem, & duritiam Similes sunt ijs qui bonis, & salutaribus medicamentis ad perniciem aegrotantium abutuntur.*

6 *Aequitas in iudiys, & contractibus est præferenda rigori.*

7 *Aequitas in omnibus hominum actibus spectanda est.*

8 *Aequitatis vsus certis regulis definiri non potest.*

9 *Iudex aquitatem amplecti debet in his, qua palam scriptis comprehensa non sunt, licet sub iure scripto in genere contineri videantur.*

9 *Mens legis siue legislatoris, non illius verba attendi debet.*

10 *Scire leges non est earum verba tenere, sed vim, & potestatem earum.*

11 *Exempla casuum, in quibus de æquitate est iudicandū.*

12 *Percutiens leniter animo non ledendi, non dicitur iniuriam inferre.*

13 *Decretum Senatus Mediolani.*

13 *Hieronymi Paranicini Sen. Amplifs. honorifica mētio.*

14 *Leges similes telis araneorum.*

15 *Subditi equaliter diligendi, & iudicandi.*

16 *Ex torquendo legum dispositiones ad casus ibi non expressos permissose sepius erratur.*

14 *Io. Baptista Trotti Sen. Præsidis Illustriss. honorifica mentio.*

17 *Iudex ante oculos semper habere debet æquitatem naturalem.*

18 *Duabus concurrentibus Doctorum opinionibus, ea est preferenda qua sapit æquitatem.*

19 *Idem de iure Can., & in foro Eccles. quia vbi ius Canonicum continet rigorem, & ciuile ius, aquitatem sequi debet ius ciuile.*

20 *Idem si tam rigor, quam æquitas est scripta.*

21 *Rigorem sequi debemus si scriptus est; & aequitas non scripta.*

22 *Idem si rigor in spetie scriptus est aequitas vero in genere,*

*23 Idem si rigor scriptus est in lege posteriori.*
*24 Contrarium tradit Cabal.*

## Generales traduntur regulæ, vt facilius de Aequitate in occurrentibus casibus iudicari possit. Cap. IIII.

AEqui, & boni hæc natura est (vt ait Rebuff. in l. 1. sub nu. 8. vers. Aequum ab iniquo in fine ff. de iust. & iure)
1 emendatio legis ea ex parte, qua desficit ob vniuersale; Hæc enim est causa, vt non omnia sint lege comprænhensa, quia de quibusdã impossibile est ponere legem; Hinc ait Iulianus I. C. de legibus quem refert Marius Salomon. in Repet. rubr. ff. de iust. & iur. sub nu. 20. quod neq; leges, neq; Senatus consulta ita scribi possunt, vt omnes casus, qui quandoq; acci-
2 derint in ijs comprænhendantur, sed sufficit ea quæ vt plurimum accidunt contineri Connan. dicto tit. de Aequitate sub num. 3. litt. A in fine, qui nu. 2. ait, quod huic Aequitati legislatores dederunt locum in Iudicijs, quia omnia, nec
3 possunt, nec valent scripto comprænhendi Peguerra decis. 5 1. sub num. 2. vers. & similiter in fine, & ante eũ Alb. Bologn. tr. de lege, & Aequitate cap. 29. nu. 7. lib. 1. tract. fol. mihi 317. Quare decreto opus est indefinito; Namq; rei indefinitæ regula est ἄτακτ, & ædifficationis lesbia norma. Ad lapidis enim figuram mutatur, & non manet. Bologner. d. tr. cap. 30. num. 15. vbi disertè lesbiæ regulæ explicat historiam. Et de-
4 cretum ad res ipsas simili modo. Ideo multa relinquũtur Iudicis arbitrio l. 1. ff. de effractoribus Salomon. loco relato nu. 29. in fine.

Qui Iudex æquitatis potius, quam iuris stricti, & eiusdemq; scripti rationem habebit dicta l. placuit C. de indicijs Cuiaccius de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de Ottõ lit. E. fol. mihi 503.
5 Et qui in duriorem sententiam interprætantur leges, & tanquam machina aliqua illius scriptũ contorquent, ad seueritatem, & duritiam. Proinde faciunt, ac qui bonis & salutatibus medicamentis ad perniciem egrotantium ab vtuntur qui à Grecis vocantur acerbi, & maligni interpretes, vt ait Conan. dicto tit. sub nu. 3. in fine.

Aequitas autem non solum in iudicijs, sed
6 etiam in contractibus rigori est præferenda Ias. in dicta l. placuit sub nu. 2. C. de Iud. quia in iudicijs, & contractibus æqualitatem esse seruandam scribit consultiss. D. Bimius cons. 361. nu. 8. lib. 4.

Immo in omnibus hominum actibus spectã-
7 da est æquitas, vt inquit Cagnol. in l. in omnibus nu. 1. de reg. iur. Quia sola ea est, quæ scripta dicta, factaq; non solum in legibus, verum etiã in testamentis & alijs hominum actibus rectè interpretando aperit, distinguit, dilatat, cohibet, & supplet, vt rectè suadet ratio, cuius veri mini sunt I. C. Salomonius in dicta rubr. de iust. & iure nu. 19 in fine.

Quamuis igitur certis regulis dessiniti non
8 possit vsus æquitatis, vt tradit Rodericus tr. de annuis redd. lib. 1. quæst. 13 num. 44. Regula ta-
9 men erit Iudicem æquitaté amplecti in his, quæ palam scriptis comprænhensa non sunt, licet sub iure scripto in genere contineri videantur tex. est expressus in cap. ex parte in fine de transacti
9 Ias. in d. l. placuit num 3 de Iud.; spectabit enim mentem, non verba legis, legis conditorem, nõ legem Iudex l. non aliter ff. de leg 3. Laurent. decis. Auenon. 96. in fine; cum scire leges non sit
10 verba earum tenere, sed vim, ac potestatem Conan. sub d. nu. 6 lit. B.

Exempli gratia si pæna sit lege comprænhensa
11 in eum qui ferro percusserit, non vtiq; illam irrogabit Iudex ei, qui clauicula hominem percusserit, vt doctè scribit Cuiaccius de feud. alleg. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. F. & tradit Rebuff. in d. l. 1. sub n. 5. vers. est ars. ff. de iust. & iure, qui sic ratiocinatur.

Si cum quis annullatus sit manum extollit, & percutiat; lege quidem scripta reus est & iniu-
12 riatus est alteri; Verè autem non est iniuriatus & id est æquum, & bonum facit l. Item apud §. 1. ff. de iniurijs cap. si quis pulsatus de peni. distinc. 1., Alia multa exempla tradit Peguera decis. 51. sub nu. 2: vers. deueniendo propè finẽ, cum vers. sequ. Vbi maretiam hanc valde exornat.

Ex his, Aequitatem sequendo, temperare solet Senatus Mediol. pænas impositas habita ra-
13 tione, vel minoris ætatis, vel momentaneæ cõtrauẽtionis, de quib' multa tradit exẽpla Amplis. D. Senator Bell. lib. 2. de his quæ in cõt. fiũt cap. 24. Cũ enim inter Titiũ, & Sẽpronium ventũ esset ad arma ex contentione; Titiusq; animaduertisset sibi maximũ vitæ periculum imminere ab aduersario, qui tormento bellico rotato armatus erat; statim in eum irruit, è manibusq; illius sclopum extorsit, & secum domum tulit, coniecti ambo fuerunt in Carcerẽ, Sempronius quem apparebat sclopum habuisse, prætextu minoris ætatis præcipuè se excusabat à pæna ordinaria, quæ ex edictis Principum est remi seprenalis. Titius allegabat se tuendæ vitæ gratia sclopum abstulisse, vt eum Iudici consignaret, quamuis per aliquot dies detinuerit, atq; etiam detulerit.

Senatus die 6. Februarij 1620. refferente Am-
12 plissimo Senatore Hieronimo Paranicino æquitatem amplectendo, censuit vtrumq; ad remum
13 trienale damnandos, & sic Sempronio Profuit minor ætas, ne ex æquitate, ordinaria pæna afficeretur; Titio pariter profuit retentio ad euitandam pariter pænam ordinariam, licet obstitit quod non statim sclopum ad Magistratum detulerit, quia si momentanea fuisset detentio vtiq; impunè id tulisset.

Et

Et sic ob modicam delationem, & retentionē De Aequitate, & ipse Titius à pœna ordinaria fuit excusatus; Multa alia tradit exempla Clar. qu.60. vers.primo quibus illis addo sequentes. Die enim 9. Iulij 1619. ratione minoris ætatis etiam concludenter non probatæ, dum tempore detentionis quidam N. emitteret barbam, qui sex elapsis annis in contumatiam fuerat cōdemnatus in pœnam rotæ ob proditorium homicidium, cum tantum remo perpetuo damnauit Senatus; Die vero 12. Nouembris 1620. referente Amplissimo, Eruditissimo, & Sapientissi-
14 mo Domino Senatore Iu. Baptista Trotto, postea Illustriss. Sen. Præside creato, condemnauit tantum in pœnam exilij triennalis Antonium Canem Papiensem reum confessum delationis sclopuli rotati, cū quo fuerat captus, ob minorē eius ætatem, etsi pœna ordinaria in viro nobili esset relegationis annorum septem.

Quamuis enim leges, (loquendo de Solonis legibus eiq; irrideudo) assirmauerit Anacarses
14 similes esse araneorum telis. Quia quemadmodum ille, sic hę ex captis debiles atq; imbecilles detinent à Potentibus autem, atq; locupletibus rumpuntur, vt scribit Plutar. in vita Solonis; In hoc tamen Dominio ex vigilantia, & summa Aequitate Supremorum, & Inferiorum Tribunalium, locum nō habet tale Anacarsis dictum, quia apud hæc Tribunalia, non datur exceptio personarum, cum hi subditi æqualiter diligantur, & iudicentur, iux.cap.in Iud. de reg. iur. in sexto, & tanquā filij tractantur in iudicijs iuxta §. & eos in auth. vt iud. sine quoq; suffragio.

Et sic superflua prouisio hic esset tex.in Cod. Theodos. in rubr. de offic. rect. prouinc., de quo Rebuff. ad Const. Regni tr. de senten. execur. art.1.gl. 10.n.4. in fine, cuius sequuntur notanda verba; Cessent iā nūc rapaces officialiū manus, cessent inquam, nam si moniti non cessauerint gladijs præcidentur, non sit venale iudicis verbum, non ingressus redempti, non infamet litigationibus Secretarium, non visio ipsa Præsidis cum pretio, Aequè aures iudicātis pauperimis, ac diuitibus referentur, absit ab inducendo eius, qui offitij Princeps dicitur Prędatio ulla litigatoribus.

Et vt ad priora scripta redeamus. Ratio est, quia in subtilitatibus iuris, dum vnius legis dispositionem ad casum ibi non expressum, extorquere quis conatur, perniciosè sæpius errat l. si seruum §. sequitur ff. de verb.oblig. Peregr. cons. 31. num. 21. lib. 5. Facit gloss. in l.inter filios C. famil. ercifcédæ, vbi Bal. inquit
17 iudicem sequi debere Aequitatē, cum eam ante oculos semper habere debeat l. quod si ephesi in fine ff. de eo quod certo loco; Aequitatem scilicet naturalem, non Aequitatem à iure informatam quæ est idem, quod ius Cagnol. in l. omnibus num.5. ff. de reg.iur.; Sicuti in hoc genere sectandi Aequitatem plerumq; perniciosè errari habetur in d. l. si seruum §. sequitur ff. de verb.oblig. Cephal. in repet. l. centario nu. 578. ff. de vulgar. & pupill.

Quæ regula interpretari hoc pacto debet;
18 Primo vt duabus concurrentibus DD. opinionibus ea sit præferenda, quę æquitatem sapit ex posita alia rigorem continente gloss. in l. si cum exceptione § sed & si quis ff. quod metus causa; Id quod etiam intelligitur in spectantibus ad
19 forum Canonicum, quia attenditur tunc ius ciuile, quod Aequitatem continet, omisso iure Canonico continente rigorem; Vt si Clericus iurauit soluere certa die attenditur tunc dies secundum ius ciuile, & sic iuxtam l. more Romano ff. de seru. quod ius est æquius, quam Canonicum, Iason. in alleg. l. placuit nū. 2. in fine C. de Iud. Archid. in cap. quod à patribus 15. distinct., quos sequitur Costa de retrottac. cap. 4. nu. 10.

Secundo si tam rigor, quam æquitas scripta
20 sit, Aequitatem sequi debemus Scala de consil. sap. lib.3. cap. 14 D. Rhaud. decis. Pisana 2. num. 141. Odd. cons 8. n. 9. Si vero Aequitas non esset
21 scripta rigor autem sic, tunc præfertur rigor scriptus l. prospexit ff. qui, & à quibus l. 1. vbi D. D. C. de leg. Marc. Ant. de Amatis decis. 24. num. 25.

Item si Aequitas esset scripta in genere, rigor
22 autem in specie, vt in præscriptionibus, tunc præfertur Aequitati rigor, vt species generi l. 1. ff. de vsucapion.; Idem quando rigor scriptus est
23 positus in l. posteriori quia derogat tunc æquitati legis præcedentis, gloss. in cap. extirpandæ de præbend. latissimè Ias. in sæpius citata l. placuit num. 3. C. de Iud. quam sententiam sequitur Decius in l. si ribi num. 6. ff. si cert. petat. & in l. in omnibus de reg. iur. vbi Cagnol. nu. 9. qui num. 10. 13. & 14. Sublimitat diuersimodè ipsas limitationes, vt apud eum videri potest.

Quidquid in contrarium affirmat Cephal. in
24 d. l. centurio nu. 568. ff. de vulg. & pupill. vbi tradit Aquitatem præferri rigori etiam scripto post; Decius enim citatus docet id procedere, vbi diuersæ sint D.D. opiniones; Quia licet posterior sententia continet rigorem, non est recedendum à prima continente Aequitatem

Priori conclusioni, conferunt, quæ scribit Rendin. in suo promptuario tit. de reg. iur. nu. 11. fol. mihi 71 1., vbi tradit Aequitatem rigori præferri quotiescumq; æquitas, & rigor scripti sint in genere, vel ambo in specie secus si æquitas in genere, & rigor in specie.

## SVMMARIA.

1 *Iudices inferiores multa de æquitate possunt iudicare Grauiora vero, & ambigua Principis, vel Senatus iuditio relinquuntur.*
2 *Exempla plura circa hanc assertionem.*
4 *Interpretari leges authoritatiuè spectat ad Princip., Doctrinaliter ad iurisperitos.*
5 *Populi Allobrogum rogarunt Principem, vt facultatē indi-*

*iudicandi de æquitate aufferret iudicibus.*
6 *Laus Senatus Mediolani.*
7 *Decretum Senatus, quo cauetur quot Senatores interuenire hebeant eisdem sententijs.*
8 *Papirij Cattanei Amplissimi Senatoris honorabilis mentio.*
9 *Senatores quot resideant in Sen. Mediolani.*
10 *Io. Pauli ab Ecclesia Senatoris mox Cardinalis S.R.Eccl.*
11 *Alexandri Caluini mentio.*

## Quæ personæ de Æquitate iudicare valeant. Cap. V.

Contendunt interpretes, an qui supremæ sententiæ ius non habent ex æquo, & bono possint iudicare, cum hæc authoritas propria videatur esse Principis, vel Senatus non iudicis inferioris, Qua in re distingnendo docet Connan. alleg. lib. 1. tit. de Aequitate sub nu. 7. quid in hac materia iudex possit, quid Princeps, & Senatus valeat. Multa enim iudices inferiores decernere
1 possunt, grauiora autem vel ambigua Principis, vel Senatus iudicio remittere debent; Quod autem iudices inferiores secundum Aequitatē iudicare valeant est tex. expressus in l. benignius ff. de leg. Connan. d. nu. 7. vers. quod celsi.

Quia, quando lex ambigua est, & quod accidit nescitur, an scripto legis comprahendi queat; Adeundus est Princeps, vel illius loco Senatus, qui eam interpretetur, & noua lege voluntatem suam declaret, si opus est, vt voluerūt Accur. & Iul. in l. & ideo ff. de leg. & supra traditum est in cap. 1. n. 10. ex Cuiac. tract. de feudo. lib. 2. tit. 1. litt. E. Id quod expressè cautum est in l. 1. C. de legibus, dum ibi legitur inter Aequitatem iusq; interpositam interpretationē nobis solis, & oportet, & licet inspicere, de quà latissime D. Merenda, cuius opus post hæc scripta fuit impressum lib. 5. controuers. iur. cap. 47. nu. 10. cum seq.
1 Exemplum ponit Connanus loco relato per
2 totum d. n. in decreto de nouiter constituendo, quo filijs meretricum interdicatur muneribus, & honoribus publicis vacare, antequam ea feratur lex consulendus est Princeps, num etiam comprahendantur ij, qui nati sunt, priusquam cepisset eorum mater incontinenter, & luxuriosè viuere.

Item obseruādum est, si lex apertè scripta sit, & iam permultos annos vsus hominū recepta, & approbata; Ex facto tamen, & euentu quoddam, qui nunquam acciderat in dubium reuocetur, propterea quod ambiguum sit, an ad hoc factum sententia legis induci possit: nam si
3 induci potest, quamquam extra scriptū, Aequitatis beneficio recipietur, sin minus reiciendū est, ergo in tanta ambiguitate, cum hic Aequitas iubeat, hinc scriptū vetat, adeūdus est Princeps, vel Senatus, cui solum inter Aequitatem, iusq; arbitrium suum interponere, licet l. 1. ff. de leg. ita scribit Lancell. Conrad. de iure publ. lib. 1. cap. de Imperat. nu. 12. fol. mihi 298., Et sic regula erit, cum apertè scriptum est, nec est obscura scriptoris voluntas, Iudex cognitionem, & consilium legis pro sua Aequitate sequi debet; Cum verò ambigua est legis sententia refferendum est ad Principem, vel Senatum, qui eam corrigat, vel interpretetur. Id quod egregiè tradit Peguerra decis. 51. in fi vers. secundo limi-
4 tat; vbi scribit quod interprætari leges auctoritatiuè spectat ad Principem. Sot. de iust. & iure. lib. 1. qu. 6. ar. 1. vers. 2., Doctrinaliter verò ad Iurisperitos.

Dixi ad Principem, vel Senatum, quia Senatus locum Principis obtinet, vt in hoc Dominio Mediolanensi vigore No. Constit. in tit. de Senator. quibus omnis facultas, quæ propria est Principis data est Senatui circa ea, quæ Iustitiæ tramites concernunt, & propterea ibi habetur tàm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus iudicare debere Senatum, quæ pro iustitia ei videbuntur opportuna.

Quæ authoritas concessa æque videtur Senatui Allobrogum teste Connano eod. loco nu. 7.
5 Et si illius populi agentes, rogassent Galiæ Regem, tunc ibi Dominantem, vt prouideret, ne Iudicibus, & Senatui illius prouinciæ liceret ex æquo; & bono iudicare, Quæ petitio prima frōte iniquissima visa fuit eidem Connano tunc Regio Consiliario, Quamuis expost cognouisse affirmat subditorum voluntatem eo tendere, ne cuiquam fas esset sub æquitatis spetiæ vim, auctoritatēq; legum eludere; Quod sanè innuere voluit Francis. March. quæst. 13., vbi tradit, orādum, vt Deus nos præseruet ab æquitate Parlamenti, quem refert Sola ad consuet. Sabaudiæ tit. de modo suppl. à sententijs Senatus gloss. 2. num. 7.

Id quod semper abfuit ab hoc Excellentiss. Mediolanensi Senatu in quo viros optimos, eruditissimos, exploratæ fidei, & limatissimi
6 Iuditij acriq; ingenij delegit semper Potentiss. & Catholicus Rex noster, vt testatur etiam Menoch. cons. 479. nu. 20. Cuius Senatus deliberationes sanctæ, & iustissimæ dicuntur, & quæ fieri non possunt, nisi saltem assistentibus, qua-
7 tuor ex Amplis. Senatoribus, vltra Illustriss. Præsidem, vel Propræsidem, vt declaratum fuit per eundem Excellentiss. ordinem super interpratatione Regiarum litterarum datarum ad preces D. Marchionis Carrauagij in causa intērata, contra D. Ducem Elberi die 4. Septemb. 1619., & in causa D. Comitis Trecati contra eā-
8 dem Communitatem referēte Amplissimo Senatore Papirio Cattaneo Iurisconsultissimo, & in omnibus scientijs Peritissimo, consumatissimo, & oculatissimo eiusdemq; Senatus Decano, quem Insubriæ clarissimum lumen appellat D. Senator Bellonus lib. 1. de Incont. cap. 57. num. 6.

Duo-

Duodecim etenim Senatores Iurisperitissimi resident in Senatu Mediolanensi cum Illustriss. Præside; cum duo alij Præturis Cremonæ,
9 & Papiæ incumbant. Quamuis alias ab antiquis Ducibus Mediolanensib. Senatus 27. Senatoribus constaret, videlicet duodecim Iurisperitis, quinq; Prælatis, & nouem militibus; mox anno 1490. auctus fuisset numerus Iurisperitorum ob Præturam Cremonensem, quæ primo loco d. anno fuit demãdata Senatori Benedicto Tonso, qui maximo cum illius Ciuitatis mærore antè exactum biennium ibi decessit, & vltimo loco anno 1564. auctus fuisset etiã numerus Senatorum, demandando Præturam Papiensem
10 Senatori Io. Paulo ab Ecclesia Eximio I.C. Derthonensi, mox ob maximas eius virtutes anno 1568. die 24. Martij Cardinali creato à Pio Pôtifice maximo huius nominis Quinto viro sanctissimo, qui Cardinalis amplissimus, vti sanguine coniunctus, fuit tutor Alexandri genito-
11 ris mei tunc Infantis, quem pænes se primo in hac Mediolanensi Ciuitate, mox in Alma Vrbe educari curauit.

*SVMMARIA.*

1 *In contractibus societatis iudicatur de Aequitate.*
2 *In diuisionibus, & successionibus iudicatur de Aequitate.*
3 *Aequalitas est pars Aequitatis.*
4 *Aequalitas parit concordiam inter liberos.*
5 *Iudex vti quoddam animatum iustum iura vtriusq; partis perpēdere debet, & quod medium, & iustum est iudicare.*
6 *Dictum pulcrum S. Ambrosij.*
7 *Lex Solonis facultatem dans testandi ijs solum, qui liberos non habebant.*
8 *Inter Affines iudicatur de Aequitate*
9 *In Arbitramentis iudicatur de Aequitate.*
10 *In [illegible] in quibus proceditur de iure Pontificio indi[illegible] de Aequitate.*
11 *[illegible]ria mercatorum iudicatur de Aequitate.*
*[illegible] vicinos iudicatur de Aequitate.*
*[illegible]us vicino aditum præstare tenetur.*
*[illegible]atur de Aequitate in his, quæ lex remisit arbi[illegible]o.*
13 *[illegible]tur de Aequitate in omnibus contractibus bonæ [illegible]*
14 *[illegible]ntractibus ob læsionem enormissimam procedi[illegible]scissionem.*
*[illegible] Rescissio contractus ob læsionem enormissimam non habet locum in conductoribus Gabellarum, & Architectis, qui eorum periculo ædificia construenda conducunt.*
16 *Idem in permutatione beneficiorum.*
16 *De Aequitate proceditur in causa dotis.*
17 *De Aequitate iudicatur in omnibus causis in quibus proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij.*
18 *Idem in omnibus exceptionibus.*
19 *Exceptio omnis quamuis odiosa nititur Aequitate.*
20 *In vltimis voluntatibus Aequitas maximè attenditur.*
21 *Aequitas locum habet in statutis.*
22 *Aequitatem quis sequi debet in opinionibus.*
23 *De Aequitate iudicatur in rescriptis.*

## Particulares contractus, & actus ennarantur in quibus de Aequitate proceditur.
## Cap. VI.

1 MVlti sunt hominum contractus, qui Aequitatem desiderant. &
Primo societas in qua siuè tacita, siuè expressa maxìam Aequitatem spectãdam esse habetur in l. verum ff. pro socio, & notat in l. sunt qui ff. de re iudic. Cephal. cons. 8. num. 5. in fin. latissime Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 728. nu. 14. cum seq. Quia inter socios proceditur de bono, & æquo, vt subijcit ibidem Gracian. nu. 15.
2 Secundo in successionibus, & diuisionibus liberorum de Aequitate proceditur, quia cum
3 pars Aequitatis sit Aequalitas, vt ait Seneca in epist. 32. Aequalitas, omnino seruanda est in-
4 ter ipsos liberos, quæ concordiam parit, & quę inter liberos colũ summopere, & obseruari debet tex. est in l. inter filios C. famil. erciscũd. Iudex enim iudicaturus, pręsertim inter fratres
5 & nepotes debet esse medius, & vt quoddam animatum iustum partis vtriusq; iura ęque perpendere, & quod medium, & iustum fuerit iudicare, vt ex Aristotile lib. 5. Ethicorum tradit Ancar. cons. 208. in princip.
6 Hinc scripsit D. uus Ambrosius de Patriarcha Ioseph cap. 2. iũgat liberos ęqualis gratia, quos ęqualis iunxit natura; Et Solon prudentissimus Athenien. legislator teste Plutarco in eius vita;
7 Testamentorum iura sanè constituit, tamen testandi licentiam, non quibus vis, sed ijs tantum concessit, qui liberos non haberent, ad eum sanè finem, vt liberi ęquales remanerent, Anneus Robert. lib. 1. rem iud. cap. 15. vers. pro Genero cum sequ.
Tertio inter affines, siuè in litibus, & discor-
8 dijs inter affines vigentibus Aequitas, maxime spectanda & obseruanda est l. verum ff. pro socio. & l. sunt, qui ff. de re iud. Cephal. dicto côs. 8. nu. 5. in fine.
9 Quarto in arbitramentis de æquo, & bono proceditur cum Aequitas sola spectari debeat, non autem exacta seueritas, aut id quod immitè est, Anneus Robert. lib. 5. cap. 8. vers. eadem ratione, & vers. pro Titio, vbi ait, quod victus sine dedecore sine tędio, & damnosa litis diuturnitæ expensa quidquid æquum est pręstare iubetur.
10 Quinto in causis in quibus proceditur de iure Pontificio, vt in Statu, & foro Ecclesiastico, cum ius Pontificium magis Aequitatem, & facti verita-

# TRACTATVS IVLII CAESARIS CALVINI

## PATRITII DERTONENSIS, AC CIVIS, ET ADVOCATI MEDIOLANENSIS

# DE AEQVITATE

## LIBER PRIMVS

Cum perutili, & copioso, tùm argumentorum, tùm rerum, tùm etiam verborum Indice.

*SVMMARIA.*

1 *Difficilè est etiam inter amicos pronuntiare, quorum alter læditur.*
2 *Aequitas est ars æqui, & boni.*
3 *Aequitas est iudicium in quo statuitur ad dictamen rationis naturalis.*
4 *Aequitas nil aliud est, quam naturalis ratio, aut quod naturalis ratio persuadit.*
5 *Aequum dicitur ab Aequando.*
6 *Aequum reuocat summum ius ad æquabilitatem.*
7 *Aequum illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, sed cuiq; suum tribuatur.*
8 *Aequitas est ius, quod lex scripta prætermisit,*
9 *Consuetudo est ius, quod lex scripta prætermisit.*
10 *Differentia inter Aequitatem, & consuetudinem.*
11 *Solus Princeps interponit interpretationē inter Aequitatem, & ius scriptum.*
12 *Iustitiæ nil proprius est, quam Aequitas.*
13 *Iustitiæ officia sunt Humanitas, Aequitas, & misericordia.*
14 *Iudex tantum se exorari permittet, quantum Iustitia causa patitur.*
15 *Iudicis est semper verum sequi Patroni causarum nonnunquam verisimile.*
16 *Non misereberis in iudicio Pauperis.*
16 *Legum conditores, Aequitatis fautores esse debent.*
17 *Themistoclis pulcrum responsum.*
18 *Aequitas dicitur speciosa proles magistratuum.*
19 *Ciceronis sententia notanda.*
20 *Aequum accipitur pro iusto.*
21 *Aequitas est legis voluntati coniunctissima, eamq; sequitur, siuè ad humanitatem; siuè ad acerbitatem.*
22 *Aequitas interdum mitius, interdum acerbius agit, vt facti; & personarum qualitas expostulat.*
23 *Aequitas est motus rationabilis regens misericordiam, & rigorem.*

## Præludia circa Deffinitionem Æquitatis. Cap. I.

IN foro passim controuertitur, tam coram supremis, quam inferioribus Tribunalibus an de Aequitate quidquam debeat concedi, vel iudicari; Etiam si iuris rigor aliter dictet. Cum Aequitas multa suadere dicatur, quibus iuris rigor resistit. Et quemadmodum ipse Deus Opt. Max. omnium conditor, & humani generis saluator summopere laudatur, ob Aequitatem, quà gentes iudicat teste Regio Propheta Psalm. 66. Letentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in Aequitate, ac Psal. 95. Iudicabit Orbem Terræ in Aequitate, omissis alijs locis, Ita altissimi Dei vestigia sequendo humani iudices ab Aequitate in iudicijs nunquam recedere debent.

Qua de re, cum & patrocinando, & iudicando re cognouerim quantum publicæ vtilitati conueniret, ad præcidendum littium anfractus, si de hac materia distinctè scripsissent Doctores Casus, & Quæstiones aliquas particolares, in quibus de Aequitate iudicari debet colligere statui, vt eò facilius iudicia, & lites dirimi possint, quæ hoc tempore immortalitati consecratæ quodammodo videntur. An culpa iudicum, an dolo Patronorum causarũ nescitur, cum illi iuxtà sententiam Platonis difficile esse etiam inter amicos pronunciare, quorum alter læditur,
1 à iudicio possint retrahi; Isti verò, vel à negotiorum copia, vel spe lucri, vt in iure solas diuitias querant, tardiores effici valeant.

Et quoniã Gaius I.C. in l. 1. ff. de orig. vir, antè omnia deffinit ius, prout idem obseruat Vlpianus in l. 1. ff. de inst., & iure; Vt ex illius diffinitione melius intelligatur quid agitur; Ante omnia etiam deffiniendum esse propositam materiam censeo, vt quilibet clarius eam percipere, & casibus accomodare valear.
2 Aequitas igitur est ars Aequi, & boni iuxta tradita per eruditissimum Fachin. lib. 11. controuers. iur. cap. 27. vers. contrarium, vel secundum Bal. in l. 1. ff. de iust., & iure, quem sequitur Ias. in l. placuit nu. 2. C. de iudicijs, Aequitas est iudicium in quo circumscriptis regulis iuris statuitur ad dictamen rationis naturalis, quæ vt explicat D. Alex. Rhaud. consumatiss. I. C. Decis. Pisana 41. n. 77. dicitur rectitudo iudicij naturalem sequens rationem; Cum Aquitas nil
4 aliud sit, quam naturalis ratio l. scite oportet §. sufficit ff. de excus. tut. Ias. alleg. num. 2. Aut quod naturalis ratio persuadit, vt scribit Boetius lib. 3. Topic., & Cicer. in Topica de quo Franc. Connan. lib. 1. Coment. iur. Ciuil. tit. de Aequitate sub n. 4. litt. D. circa medium fol. 66.
5 Diciturq; Aequũ ab æquando, quasi æqualiter per eum omnes subiecti partes considerentur, & quod ex particulari ratione prodesse dignoscitur, accipiatur, vt egregiè scribit Ioannes Bologn. tr. de multis signis, & different. iuris, & facti sub nu. 10. impresso in 1. parte ff. Ver. fol. mihi 73., & secundum Latinos, quod summum
6 ius ad æqualitatem reuocat teste Connano d. tit. de Aequitate nu. 1. qui sub n. 5. litt. A. Inquit, quod nihil tam enucleatè dici, aut scribi potest, nihil tam planè, & diffinitè quod non multa Aequitate sæpè fit, aut temperandum, aut supplendum; id quod repperit litt. B. Aequum
7 .n. illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus sed cuiq; suum tribuatur pro rerum, personarumq; ratione, & dignitate, idem Conan. lib. 5. tit. 1. nu. 1. fol. 472.

Secundum vero Aristotilẽ lib. 1. Rethor. c. 13. Aequitas, nil aliud est, quã ius, quod lex scripta prætermissit, qui Auctor quinto Ethicorum cap. 10. tradit Aequitatem legis directionẽ esse
8 vbi defficit propter vniuersale; Prout consuetudo propriè nil aliud est, quam ius, quod lex scripta prætermissit, sed Aequitas ius natum, & naturale, consuetudo verò ius constitutũ, & re-
9 ceptũ, vt ait eruditissimus Cuiacius tr. de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. T. in fine fol. mihi 503. Qui litt. E. ex l. 1. C. de leg. tradit inter Aequitatem, & ius scriptum solum Principem
10 interponere interpretationem; id quod confirmat Connan. dicto tit. de Aequitate n. 8. litt. D. Aristotelis autem traditionem explicatã fuisse per Imperatorem, habetur in §. propterea inst. de act., vt scribit Rebuff. in l. 1. sub nu. 8. vers. cũ agitur in fine ff. de iustitia, & iure.
11 Et sanè nihil proprius est iustitię, quã Aequitas, vt docet Cicero lib. 1. de officijs fol. 13. à tergo, qui difficile esse tradit, cum præstare omnibus concupieris seruare Aequitatem, quæ est iustitiæ max. propria, cuius officia sunt Humanitas, Aequitas, & Misericordia, vt exponit

nit

nit Fortun. Garcia in repet. l. Gallus §. idẽ credendum nu. 3. ff. de lib. & posth.; Tantum enim annuere quis alteri debet, quantum Aequitas admittit, quia iudicis est semper in causis verũ
13 sequi, Patroni nonnunquam verisimile, etiam si minus sit verũ deffendere, vt ex Cicer. de offic. scribit Dec. consl. 463. sub nu. 22. quem sequitur.
14 Pretus de interpretat. vlt. volunt. lib. 3. solut. 6. nu. 26. fol. mihi 248.

Et tantùm se exorari permitter iudex, quoniã institia causæ patiiur, vt docet Connan. dicto tit. nu. 11. à quo fit mentio de præcepto illo di-
15 uino, Non misereberis in iudicio Pauperis; Steph., Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 734. num. 50.

16 Vnde Themistocles dum importunè tunc sibi Prætori quoddam præter Aequum postularet Simonides; Respondit sicut neq; tu bonus Poeta esses, si modos, & numeros in canendo contemnares, Ita neq; ipse bonus Prætor, si graciam cuiuscunq; legibus anteferem, vt refert, Plutarc. in vita Themist. fol. 49., Et paulò antè in eodem loco scribit Idem Cicero de sententia stoicorum, fortitudinem eam virtutem esse propugnantem pro Aequitate, Prout conditores legum Aequitatis fautores esse conuenire
16 habetur in hac lege C. de pact. conuent., & tradit Rebuff. in l. 1. sub num. 6. in fin. vers. quidam dubitant ff. de iust. & iure.

17 Namq; Magistratuũ proles speciosa filia dicitur Aequitas, quæ est splendor Prudentiæ, absolutioq; iustitiæ, vt scribit Celsus Bargal. tract. de Dolo lib. 6. regul. 38. num. 5.; Vt enim inquit Cicero lib. 2. de officijs fol. mihi 40. à tergo. Nemo iustus esse potest, qui mortem, qui dolorem,
18 qui exilium, qui ægestatem timet, aut qui ea, quæ his sunt contraria Aequitati anteponit (vera Christiani certè nedum Gentilis sententia), Quamuis Salomon vir. iustus, de diuitijs, & paupertate timens rogabat Deum, ne diuitias, nec paupertatem sibi daret, sed tantum necessaria, victum scilicet, & vestitum tribueret.

19 Aequumq; accipitur pro iusto secundum d. l. hac lege de qua Rebuff. loco cit. vers. & sic patet, & sub num. 8. vers. Aequum ab iniquo; Cum Aequitas sit legis voluntati coniunctissima, se-
20 quaturq; eam quocunq; tendat, siuè ad humanitatem, siuè ad acerbitatem, vt post Conan. dicto tit. de Aequitate nu. 9. tradit Rebuff. loco relato sub nu. 8. vers. ex quo patet in fine. Maur. Burgi te. de modo procedendi ex abrupto qu. 14. n. 3, ac ante eos scriptum reliquit Albert. Bolognet in quem nuperimè incidi tr. de Aequitate cap. 28. nu. 14. & sequ. tom. t.

21 Nõ semper enim mitius agit in delictis Aequitas; sed interdum acerbius, vt facti, & personam qualitas expostulat l. quid ergo §. pœna grauior ff. de infamibus, Mar. Salomon in Rubr. ff. de iust. & iure in fine, qui nu. 17. tradit Aequitatem esse motum rationabilem tegẽtem misericordiam,
22 & rigorem, idem probat Bolognet. d. tr. cap. 36 sub nu. 5. vers. brenim supra demonstrauimus;

Id qꝫ quotidie obseruat Sacros. Mediolanensis
23 Senat. qui diuino quoddã aflatu suas sãctiones sãcire solet, vt testatur Polid. Riua singular. obseru. 252. in fine, dum secundum facti, & personarum qualitates de Aequitate alterat etiam, & minuit pœnas ordinarias, vt in casu cuiusdẽ D. I. C. qui fracta pace alium pariter I. C. in foro existentem paruo baculo semel percusserat super manu post mutuas salutationes; Quamuis enim ex dispositione Proclamat. Excellentiss. ProRegis in hoc Dominio inducta, sit pœna aureorum quingentorum vltra arbitrium (quod capitalem pœnam minimè comprændere certum est) pro percussionibus baculo apostatè illatis. Attamen Senatus ipse die duodecima Augusti 1620. refferente Amplis. D. Sena-
24 tore Bellono I. C. in omni sciẽtia eruditissimo, affine, & alias Præceptore meo, attenta facti grauitate, consideratis his circumstantijs, rescr. psit Prætori Derthonæ, vt dictum D. Delinquentem citaret sub pœna vitæ, & contumacem in eam pœnam damnaret, vt apud Egreg. D. Secretarium Besutium, prout ita condemnatus fuit in contumaciam; Consimilemq; declarationem fecit idem Excellentiss. Senatus paulo post contra quendam, qui ex causa officij Commissarium Atonæ apostatè baculo percuserat in præsenti Ciuitate, dum iussit delinquentem citari sub pæna furcarum, & contumacem in eã pœnam damnari.

25 Vt enim inquit Cicero lib. 1. officiorũ ita probanda est mansuetudo, & clemẽtia, vt adhibeatur causæ seueritas, sine qua Ciuitas administrari non potest; Tamen Iustitiæ seueritas per misericordiam alteram iustitiæ partem temperanda est, vt docet D. Gregorius in moralibus
26 inquiens, omnis qui iustè iudicat stateram in manu gestat, & in vtroq; penso iustitiam, & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccatis sententiam, per misericordiam peccati temperat pœnam, late Thesaur iun. lib. 3. qu. famil. 13. nu. 15.

Cum itaq; sit Aequitas ius non scriptũ ex Aristotile, & alijs supra citatis, pendere dicitur à Prudentum iudicio, de quo rectè censere non
26 cuiusuis est iuris Periti, sed eius qui artem hanc plenè nouit Rebuff. in dicta l. 1. sub n. 8. vers. cum igitur ff. de iust. & iure; Pro rerum enim, negotiorumq; natura, & condicione vim legum marat Aequitas, & aptat vnicuique congruenter inquirens, quo quoq; consilio, quo animo, quo loco, quo tempore, qua vel occasione, vel necessitate factum sit, aut dictum vt Egregiè declarat Connan. d. tit. de Aequitate in principio, qui in fine nu. pri. inquit, quod iuris Aequitas quamquam varietur, nonnunquam pro rerum, & personarum varietate, ius est tamen, & idem certe ius, nec æquum quidquã, quod non iustũ, & omne iustum æquum est.

Hinc scribit Gratian. lib. 4. discept. forens. cap.

 639. nu.

639.nu. 26., quod Aequitas non consistit in ce-
27 rebro quorumcunque, vt quod somnient æquũ
putent; sed in arte, quæ ex legibus, & iuris pru-
dentibus summitur l. si verò §. interdũ ff. de ijs,
qui dece vel effuder; Alioquin nihil esset certũ,
& perpetuũ in iure nostro, quibuslibet de tor-
quentibus causarum statum, ad quamlibet ima-
ginariam, & abusiuam Aequitatem, quæ non
28 adiecta legibus, non est curanda, Scrib. in l. pla-
cuit ff. de iudicijs Gail. obseru. 23. nu. 26. lib. 2.,
& Mininger. obseru. 63. nu. 4. cent. 6.
29 Non parui igitur negocij est Aequitatem istã
inuenire, vt tradidisse videtur Vlpianus in l.
si quo §. hæc actio ff. de relig., & sumpt. Fun. vbi
circa funera æquum accipi ex dignitate eius,
qui funeratus est, ex causa, ex tempore ex bona
fide docet.
30 Diciturq; Aequitas benigna, & liberalis, cum
plus præstet ipsa, quam legis verba concedant
Conan. citato tit. sub nu. 5. litt. B., Et sic Aequi-
31 tatis munus est in supplendis his, quæ in lege
videntur quodammodo deesse, vt ait Connan.
32 loco relato nu. 3. in fine litt. C., Quia in arbitra-
rijs tantum recurritur ad Aequitatem l. quod
si ephesi in fine ff. de eo, quod certo loco; vel
quando ius scriptum defficit Siluan. cons. 47. n.
11. lib. 1.
33 Et Iudicis arbitriũ nihil aliud est quã Aequi-
tas, quæ iure naturali gentiũ, & ciuili sub nixa
est & communita Bal. in l. bonam fidem vers. in
secundo C. de act. & obligat., Card. Maut. de ta-
cit. & ambig. lib. 12. tit. 21. nu. 42. par. 1. Et sub nu.
4. eadem litt. C. subijcit Connanus legũ dispo-
33 sitiones trahi ad similia ex identitate rationis.
34 Et quemadmodum Medici, cuius vim cogni-
tam habent in vno morbo farmaci illud idem
ad finitimos huic, cognatosq; morbos adhibẽt;
Ita quod in vno dictum factumue est negocio;
ad cætera trahi debet, qua communione ratio-
nis, societatisq; coniunguntur; Dilaranda enim
35 est lex ad ea, quæ similitudinem iuris continẽ-
tur; non restringenda suis verbis; Idem innue-
re videtur Diuus Thomas 2. 2. q. 120. art. 1. quem
refert & sequitur Peguera decis. 51. sub num. 2.
vers. & similiter in fine; Propriumq; Epitheton
36 Aequitatis esse benignitatem scribit post Mo-
destinum tit. de legibus Marius Salamon. in re-
per. rubr. de iustitia, & iure sub nu. 18. vers. beni-
gnitas enim fol. 15.

*S V M M A R I A.*

1 *Aequitas quodammodo duplex vna quæ iurigentium adhibetur altera quæ iuri ciuili inseruit.*
2 *Quid sit æquitas naturalis.*
3 *Quid sit æquitas ciuilis.*
4 *Iuris non scripti partes duo secundum Aristot.*
5 *Propter non datur æquitas scripta.*

## Æquitas quotuplex sit. Cap. II.

AEquitatem duplicem quodammodo
1 esse scribit Connan. in d. tit. de Aequi
tate lib. 1. sub nu. 6. in fine lit. A. Vnã
quæ iurigentium adhibetur, Alterã
quæ iuri ciuili inseruit; Illa enim Aequitas, quę
adducitur non ad verba legum, sed ad supplen-
dam earum dispositionem, & voluntatem, vt
2 quod in ijs deest perficiatur, naturalis nomi-
nanda est, & sic iurisgentium, atq; hæc illa, est
quam legislatores sua imprudentia omisserunt.
Ciuilis autem Aequitas ea se offert, quam nõ
illi verbis deffinierunt, quod vel nollent, vel nõ
3 possent, intellectam tamen esse voluerunt; Vt si
præscriptio rerum omnium, & contra quoscũq;
inducatur centum annis æquitas ciuilis certis
personis prouidebit, quia probabile est, eam
fuisse eorum sententiam. Quæ differentia sic
ab Aristotile lib. 1. Reth. constituitur?
Iuris non scripti duo sunt inquit partes, qua-
rum vna posita est in exuperantia virtutis, &
4 vitij; Vnde manat probrum, infamia, dedecus,
E contra laus, honor, præmium, velut beneme-
ritis de nobis gratiam habere, & referre opitu-
lari amicis, & cætera eius generis. Altera verò
iuris non scripti pars est in ijs, quæ sunt scripto
legum prætermissa; Hæc duplicem inducit
Aequitatem vnam & posteriorem, quæ in legũ
interpretatione perspicitur, quam omnes Iudi-
ces sequi debent, & eam vt conseruemus, pos-
sunt nos authoritate sua compellere, cum ea ni-
hil aliud sit, quam mens, & sententia scriptæ le-
gis; Altera & superior est in voluntate, & ho-
nestate cuiuscunq; nostrum posita, nec vllam
affert necessitatẽ quia venit à natura tantum,
quæ ipsa nullas alias cogendi vias monit, quam
quæ pudore, & verecũdia ducuntur vt quod se-
cus erit factum, non tàm accusari, quàm expro-
brari posit. Eamq; consistere dicit Aristotiles
in exuberantia virtutis, & vitij, & in ijs rebus,
quas qui gesserit laude, & comẽdatione dignus
est, qui non fecerit, non tàm castigandus, quàm
vituperandus Errarum enim in his existimatio-
nem offendit, pœnam non affert, id quod in se
quisq; debet de se facere, & se sibi acertimum
Iudicem constituere.
At in scitis Populorum, aut Iudicum Tribu-
nalibus nõ obseruantur nec plus nobis adijciũt
necessitatis, quam suus pudor cuiq; imponit,
quod innuit Constant. in l. placuit C. de Iud. dũ
inquit, Placuit in omnibus rebus præcipuã esse
iustitiæ æquitatisq; scriptæ, quam stricti iuris
rationem; Videtur enim nomine ius naturale
intelligere; Sic Cicero 9. Philip. Cum sulpitiũ
laudasset, quod non magis Iurisconsulti, quam
iustitiæ esset, & quæ proficiscerentur à legibus,
& iure ciuili semper ad Aequitatem refert iu-
stitiam

ſtitiam pro naturali iure vſurpauit, quam eãdẽ poſtea cum eam refert adſcriptas legea nominat æquitatem.

Ex quo videtur ſeriptam æquitatem appellare, quæ ſcriptis legibus interpretandis conſumitur, vt eam ſecernat ab ea Aequitate, quæ teſte Ariſtotile iurisgentium, & non ſcripto quãdoq; accomodatur, quamuis qui correctiores ſunt codices non habent verbum ſcriptæ;
5 Nam Aequitas ſcripta propriè eſſe non poteſt vt ſupra in præcedenti cap. n. 8. & n. 26. fuit concluſum, & latius in ſequenti explicabitur, ſed eã intelligamus, quæ ſcripto iuri ſubminiſtrat, naturæ bonitatem, & clementiam, Ità diſertè ſcribit Connan., quem ad litteram citauimus, tùm quia clarioribus verbis explicari non poterat materia ipſa, tùm quia non apud omnes iuris profeſſores reſidet ipſius authoris opera.

*S V M M A R I A.*

1 *Error eorum qui diſtinguerunt inter Aequitatem ſcriptam, & non ſcriptam.*
2 *Declaratio Marij Salomonij circa Aequitatem ſcriptã, & non ſcriptam.*
3 *Improprie appellatur Aequitas ſcripta.*
4 *Aquitas non contrariatur rigori, ſed illum temperat.*

## An detur Æquitas ſcripta. Cap. III.

PRobatũ ſatis fuit ſupra in 1. cap. n. 7. & ſeq. ac cap. 2. nu. 5. Aequitatem eſſe ius non ſcriptum, quo ſtante erronea omnino videtur eorum D.D. traditio, qui in l. 1. C. de leg. & in d.
2 l. placuit C. de iudic. diſtinguerunt Aequitatem in ſcriptam, & non ſcriptam quorum opinionem ſequitur Cephal. in repet. l. centurio num. 567. ff. vulgar. & pupillar. ac Miſinger. obſeru. 63. nu. 4. centur. 6. poſt Dec. in l. in omnibus de reg. iur.; Contrarium enim probauit Eruditiſs. Conan. ſub d. num. 6. tit. de Aequitate, vbi aperte tradit nullam eſſe poſſe Aequitatem ſcriptam rationibus ibi adductis id quod deffinitioni Aequitatis conuenit; Si enim Aequitas eſt ius, quod lex ſcripta prætermiſit, nullo modo dari poſſe ſcriptam Aequitatem patet.

Verumtamen nodum hunc, ac D.D. repugnantiam mirificè tollit Marius Salomon. in rubr. ff. de iuſt. & iur. ſub nu. 24. verſ. & dixerit aliquis, quo loci inquit, quod vbi Aequitas exijt in ædicta Prætorum, ideſt quando ex Aequitate quidquã
3 ſtatuerunt ædicta Prætorum, Dicitur ſanè ſcripta Aquitas, ſiuè ſcriptum ius, ſed ſtatim atq; ſcripta fuit, deſijt appellari Aequitas, & cepit ius Prætorium vocari; Et quæq; aliæ leges ex bono, & equo vulgatæ, mox iuris legitime nomen ſuſceperunt, Veluti conſuetudo, vt ſcripta
3 legitur ſtatim incipit ius ſcriptum eſſe;

Et ſic cõſtat impropriũ eſſe Aequitatẽ ſcriptã ſcripto contineri, quin in aliã ſpetiẽ, & nomen iuris tranſeat, vt probatur Pomponij verbis in l. 2. ff. de orig. iur. à qua ſententia non diſcrepat Cagnol. in d. l. in omnibus nu. 6. de reg. iur.

3 Cõcluſio igitur erit Aequitatẽ ſcriptã in legibus, ſiue Prætorum ædictis improprie appellari Aequitatem, quæ propriè dicitur, vbi ſcripta nõ eſt; ſed à iure naturali tantum dictata eſt; Et aduertendum Aequitatẽ nõ cõtrariare rigori,
4 ſed illum tãtum temperare, ſicuti aqua temperat vinum, vt poſt Dec. in l. ſi tibi pecuniam nu. 6. ff. ſi certum petatur; probat Monter. deciſ. Aragon. 15. nu. 26.

*S V M M A R I A.*

1 *Natura æqui, & boni eſt, emendatio legis ex ea parte, qua deſſicit ob vniuerſale.*
2 *In legibus continentur caſus tantùm qui vt plurimum accidere ſolent.*
3 *Omnia nec poſſunt nec valent ſcripto comprehendi.*
4 *Iudicis arbitrio multa relinquntur, qui Aequitatis potius, quam iuris ſcripti rationem habebit.*
5 *Qui in duriorem ſententiam interpratantur leges ad ſeueritatem, & duritiam Similes ſunt ijs qui bonis, & ſalutaribus meditamentis ad perniciem ægrotantium abutuntur.*
6 *Aequitas in iudicijs, & contractibus eſt præferenda rigori.*
7 *Aequitas in omnibus hominum actibus ſpectanda eſt.*
8 *Aequitatis vſus certis regulis definiri non poteſt.*
9 *Iudex æquitatem amplecti debet in his, quæ palam ſcriptis comprehenſa non ſunt, licet ſub iure ſcripto in genere contineri videantur.*
9 *Mens legis ſiue legislatoris, non illius verba attendi debet.*
10 *Scire leges non eſt earum verba tenere, ſed vim, & poteſtatem earum.*
11 *Exempla caſuum, in quibus de æquitate eſt iudicandũ.*
12 *Percutiens leuiter animo non ledendi, non dicitur iniuriam inferre.*
13 *Decretum Senatus Mediolani.*
13 *Hieronymi Parauicini Sen. Ampliſs. honorifica mẽtio.*
14 *Leges ſimiles telis araneorum.*
15 *Subditi æqualiter dilligendi, & iudicandi.*
16 *Ex torquendo legum diſpoſitiones ad caſus ibi non expreſſos pernitioſe ſepius erratur.*
14 *Io. Baptiſtæ Trotti Sen. Præſidis Illuſtriſs. honorifica mentio.*
17 *Iudex ante oculos ſemper habere debet æquitatem naturalem.*
18 *Duabus concurrentibus Doctorum opinionibus, ea eſt præferenda quæ ſapit æquitatem.*
19 *Idem de iure Can., & in foro Eccleſ. quia vbi ius Canonicum continet rigorem, & ciuile ius, æquitatem ſequi debet ius ciuile.*
20 *Idem ſi tam rigor, quam æquitas eſt ſcripta.*
21 *Rigorem ſequi debemus ſi ſcriptus eſt; & æquitas non ſcripta.*
22 *Idem ſi rigor in ſpetie ſcriptus eſt æquitas vero in genere.*

*23 Idem si rigor scriptus est in lege posteriori.*
*24 Contrarium tradit Cebal.*

## Generales traduntur regulæ, vt facilius de Aequitate in occurrentibus casibus iudicari possit. Cap. IIII.

AEqui, & boni hæc natura est (vt ait
Rebuff. in l. 1. sub nu. 8. vers. Aequum
ab iniquo in fine ff. de iust. & iure)
1 emendatio legis ea ex parte, qua desficit ob vniuersale; Hæc enim est causa, vt non
omnia sint lege compræhensa, quia de quibusdã
impossibile est ponere legem; Hinc ait Iulianus I. C. de legibus quem refert Marius Salomon. in Repet. rubr. ff. de iust. & iur. sub nu. 20.
quod neq; leges, neq; Senatus consulta ita scribi possunt, vt omnes casus, qui quandoq; acci-
2 derint in ijs compræhendantur, sed sufficit ea
quæ vt plurimum accidunt contineri Connan.
dicto tit. de Aequitate sub num. 3. litt. A in fine,
qui nu. 2. ait, quod huic Aequitati legislatores
dederunt locum in Iudicijs, quia omnia, nec
3 possunt, nec valent scripto compræhendi Peguerra decis. 51. sub num. 2. vers. & similiter in
fine, & ante eũ Alb. Bologn. tr. de lege, & Aequitate cap. 29. nu. 7. lib. 1. tract. fol. mihi 317. Quare
decreto opus est indefinito; Namq; rei indefinitæ regula est sicut, & ædifficationis lesbia
norma. Ad lapidis enim figuram mutatur, &
non manet. Bologner. d. tr. cap. 30. num. 15. vbi
diffusè lesbiæ regulæ explicat historiam. Et de-
4 cretum ad res ipsas simili modo. Ideo multa
relinquũtur Iudicis arbitrio l. 1. ff. de effractoribus Salomon. loco relato nu. 29. in fine.

Qui Iudex æquitatis potius, quam iuris stricti, eiusdemq; scripti rationem habebit dicta l.
placuit C. de iudicijs Cuiaccius de feud. lib. 2.
tit. 1. ad Obertum de Ortö lit. E. fol. mihi 503.
5 Et qui in duriorem sententiam interpretantur
leges, & tanquam machina aliqua illius scriptũ
contorquent, ad seueritatem, & duritiam. Proinde faciunt, ac qui bonis & salutaribus medicamentis ad perniciem egrotantium abutuntur
qui à Grecis vocantur acerbi, & maligni interpretes, vt ait Conan. dicto tit. sub nu. 3. in fine.

Aequitas autem non solum in iudicijs, sed
6 etiam in contractibus rigori est præferenda Ias.
in dicta l. placuit sub nu. 2. C. de Iud. quia in iudicijs, & contractibus æqualitatem esse seruandam scribit consultiss. D. Bimius cons. 361. nu. 8.
lib. 4.

Immo in omnibus hominum actibus spectã-
7 da est æquitas vt inquit Cagnol. in l. in omnibus nu. 1. de reg. iur. Quia sola ea est, quæ scripta
dicta, factaq; non solum in legibus, verum etiã
in testamentis & alijs hominum actibus rectè
interpretando aperit, distinguit, dilatat, cohibet, & supplet, vt recta suadet ratio, cuius veri
ministri sunt I. C. Salomonius in dicta rubr. de
iust. & iure nu. 19 in fine.

Quamuis igitur certis regulis deffiniri non
8 possit vsus æquitatis, vt tradit Rodericus tr. de
annuis redd. lib. 1. quæst. 13 num. 44. Regula ta-
9 men erit Iudicem æquitatẽ amplecti in his, quæ
palam scriptis compræhensa non sunt, licet sub
iure scripto in genere contineri videantur tex.
est expressus in cap. ex parte in fine de transacti
9 Ias. in d. l. placuit num 3 de Iud.; spectabit enim
mentem, non verba legis, legis conditorem, nõ
legem Iudex l. non aliter ff. de leg 3. Laurent.
decis. Auenon. 96. in fine; cum scire leges non sit
10 verba earum tenere, sed vim, ac potestatem
Conan. sub d. nu. 6 lit. B.

Exempli gratia si pæna sit lege compræhensa
11 in eum qui ferro percusserit, non vtiq; illam irrogabit Iudex ei, qui clauicula hominem percusserit, vt doctè scribit Cuiaccius de feud. alleg. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. F. & tradit Rebuff. in d. l. 1. sub n. 5. vers. est ars. ff. de iust.
& iure, qui sic raciocinatur.

Si cum quis annullatus sit manum extollit, &
percutiat; lege quidem scripta reus est & iniu-
12 riatus est alteri; Verè autem non est iniuriatus
& id est æquum, & bonum facit. Item apud
§. 1. ff. de iniurijs cap. si quis pulsatus de penit.
distinc. 1., Alia multa exempla tradit Peguera
decis. 51. sub nu. 2: vers. deueniendo propè finẽ,
cum vers. sequ. Vbi materiam hanc valde exornat.

Ex his, Aequitatem sequendo, temperare solet Senatus Mediol. pænas innocẽtas habita ra-
13 tione, vel minoris ætatis, vel momentaneæ cõtrauẽtionis, de quib' multa tradit exẽpla Amplifs. D. Senator Bell. lib. 2. de his quæ incõt. fiũt
cap. 24. Cũ enim inter Titiũ, & Sẽpronium ventũ
esset ad arma ex contentione; Titiusq; animaduertisset sibi maximũ vitæ periculum imminere ab aduersario, qui tormento bellico rotato
armatus erat; statim in eum irruit, è manibusq;
illius sclopum extorsit, & secum domum tulit,
coniecti ambo fuerunt in Carcerẽ; Sempronius
quem apparebat sclopum habuisse, prætextu
minoris ætatis præcipuè se excusabat à pæna
ordinaria, quæ ex edictis Principum est remi sepcenalis. Titius allegabat se tuendæ vitæ gratia
sclopum abstulisse, vt eum Iudici consignaret,
quamuis per aliquot dies detinuerit, atq; etiam
detulerit.

Senatus die 6. Februarij 1620. refferente Am-
12 plissimo Senatore Hieronimo Parauicino æquitatem amplectendo, censuit vtrumq; ad remum
13 trienale damnandos, & sic Sempronio profuit
minor ætas, ne ex æquitate, ordinaria pæna afficeretur; Titio pariter profuit retentus vt euitandam pariter pænam ordinariam, licet obstitit
quod non statim sclopum ad Magistratum detulerit, quia si momentanea fuisset detencio vtiq;
impunè id tulisset.

Et

Et sic ob modicam delationem,& retentionẽ
De Aequitate, & ipse Titius à pæna ordinaria
fuit excusatus; Multa alia tradit exempla Clar.
qu.60. vers.primo quibus illis addo sequentes.
Die enim 9. Iulij 1619. ratione minoris ætatis
etiam concludenter non probatæ, dum tempo-
re detentionis quidam N. emitteret barbam,
qui sex elapsis annis in contumatiam fuerat cõ-
demnatus in pænam rotæ ob proditorium ho-
micidium, cum tantum remo perpetuo damna-
uit Senatus; Die vero 12. Nouembris 1620. reffe-
rente Amplissimo, Eruditissimo, & Sapientissi-
14 mo Domino Senatore Io. Baptista Trotto, po-
steà Illustriss. Sen. Præside creato, condemnauit
tantum in pænam exilij triennalis Antonium
Canem Papiensem reum confessum delationis
sclopuli torati, cũ quo fuerat captus, ob minorẽ
eius ætatem, etsi pæna ordinaria in viro nobili
esset relegationis annorum septem.

Quamuis enim leges, ( loquendo de Solonis
legibus eiq; irridendo) affirmauerit Anacartes
14 similes esse araneorum telis. Quia quemadmo-
dum ille, sic hę ex captis debiles atq; imbecilles
detinent à Potentibus autem, atq; locupletibus
rumpuntur, vt scribit Plutar. in vita Solonis; In
hoc tamen Dominio ex vigilantia, & summa
Aequitate Supremorum, & Inferiorum Tribu-
nalium, locum nõ habet tale Anacartis dictum,
quia apud hæc Tribunalia, non datur exceptio
personarum, cum hi subditi æqualiter diligan-
tur, & iudicentur, iux.cap.in Iud. de reg. iur. in
sexto, & tanquã filij tractantur in iudicijs iuxta
§. & eos in auth. vt Iud. sine quoq; suffragio.

Et sic superflua prouisio hic esset tex.in Cod.
Theodos. in rubr.de offic.rect.prouinc., de quo
Rebuff. ad Const. Regni tr. de senten. execut.
art.1.gl.10.n.4.in fine, cuius sequuntur notanda
verba; Cessent iã nũc rapaces officialiũ manus,
cessent inquam, nam si moniti non cessauerint
gladijs præcidentur, non sit venale iudicis ver-
bum, non ingressus redempti, non infamet liti-
gationibus Secretarium, non visio ipsa Præsidis
cum pretio, Aequè autes iudicãtis pauperimis,
ac diuitibus refferentur, absit ab inducendo
eius, qui offitij Princeps dicitur Prędatio vlla
litigatoribus.

Et vt ad priora scripta redeamus. Ratio est,
quia in subtilitatibus iuris, dum vnius legis
dispositionem ad casum ibi non expræssum,
extorquere quis conatur, perniciosè sæpius
errat l. si seruum §. sequitur ff. de verb.oblig.
Peregr. cons. 31. num. 21. lib. 5. Facit glos. in
l. inter filios C. famil. erciscẽdæ, vbi Bal. inquit
17 iudicem sequi debere Aequitatẽ, cum eam ante
oculos semper habere debeat l. quod si ephesi
in fine ff. de eo quod certo loco; Aequitatem
scilicet naturalem, non Aequitatem à iure in-
formatam quæ est idem, quod ius Cagnol. in l.
omnibus num.5.ff.de reg.iur.; Sicuti in hoc ge-
nere seruandi Aequitatem plerumq; perniciosè
errari habetur in d. l. si seruum §. sequitur ff. de
verb.oblig. Cephal. in repet. l. centario nu. 578.
ff. de vulgar.& pupill.

Quæ regula interpretari hoc pacto debet;
18 Primo vt duabus concurrentibus DD. opinio-
nibus ea sit præferenda, quę æquitatem sapit ex
plosa alia rigorem continente gloss. in l. si cum
exceptione § sed & si quis ff. quod metus causa;
Id quod etiam intelligitur in spectantibus ad
19 forum Canonicum, quia attenditur tunc ius ci-
uile, quod Aequitatem continet, omisso iure
Canonico continente rigorem; Vt si Clericus
iurauit soluere certa die attenditur tunc dies
secundum ius ciuile, & sic iuxta in l. more Ro-
mano ff. de seru. quod ius est æquius, quam Ca-
nonicum, Iason. in alleg. l. placuit nũ. 2. in fine
C. de Iud. Archid. in cap. quod à patribus 15. di-
stinct., quos sequitur Costa de retrottac. cap.
4. nu. 10.

Secundo si tam rigor, quam æquitas scripta
20 sit, Aequitatem sequi debemus Scala de consil.
sap. lib. 3. cap. 14 D. Rhaud. decis. Pisana. 2. num.
141. Odd. cons 8. n. 9. Si vero Aequitas non esset
21 scripta rigor autem sic, tunc præfertur rigor
scriptus l. prospexit ff. qui, & à quibus l. 1. vbi
D. D. C. de leg. Marc. Ant. de Amatis decis. 24.
num. 25.

Item si Aequitas esset scripta in genere, rigor
22 autem in spetie, vt in præscriptionibus, tunc
præfertur Aequitati rigor, vt speties generi l. 1.
ff. de vsucapion.; Idem quando rigor scriptus est
23 positus in l. posteriori quia derogat tunc æqui-
tati legis præcedentis. gloss. in cap. extirpandæ
de præbend. latissimè Ias. in sæpius citata l. pla-
cuit num. 3. C. de Iud. quam sententiam sequitur
Decius in l. si tibi num. 6. ff. si cert. petar. & in l. in
omnibus de reg. iur. vbi Cagnol. nu. 9. qui num.
10. 13. & 14. Sublimitat diuersimodè ipsas limi-
tationes, vt apud eum videri potest.

Quidquid in contrarium affirmat Cephal. in
24 d. l. centurio nu. 568. ff. de vulg. & pupill. vbi tra-
dit Aquitatem præferri rigori etiam scripto
post; Decius enim citatus docet id procedere,
vbi diuersæ sint D. D. opiniones; Quia licet po-
sterior sententia continet rigorem, non est re-
cedendum à prima continente Aequitatem.

Priori conclusioni, conferunt, quæ scribit
Rendin. in eius promptuario tit. de reg. iur. nu.
11. fol. mihi 712., vbi tradit Aequitatem rigori
præferri quotiescumq; æquitas, & rigor scripti
sunt in genere, vel ambo in specie secus si æqui-
tas in genere, & rigor in spetie.

*S V M M A R I A.*

1 *Iudices inferiores multa de Aquitate possunt iudicare Grauiora vero, & ambigua Principis, vel Senatus iuditio relinquuntur.*
2 *Exempla plura circa hanc assertionem.*
4 *Interpratari leges authoritatiuè spectat ad Principes, Doctrinaliter ad iurisperitos.*
5 *Populi Allobrogum rogarunt Principem, vt facultatẽ*
*iudi-*

*iudicandi de æquitate aufferret iudicibus.*
6 *Laus Senatus Mediolani.*
7 *Decretum Senatus, quo cauetur quot Senatores interuenire bebeant eiusdem sententijs.*
8 *Papirij Cattanei Amplissimi Senatoris honorabilis mentio.*
9 *Senatores quot resideant in Sen. Mediolani.*
10 *Io. Pauli ab Ecclesia Senatoris mox Cardinalis S. R. Eccl.*
11 *Alexandri Caluini mentio.*

## Quæ personæ de Æquitate iudicare valeant. Cap. V.

COntendunt interpretes, an qui supremæ sententiæ ius non habent ex æquo, & bono possint iudicare, cum hæc authoritas propria videatur esse Principis, vel Senatus non iudicis inferioris, Quia in re distingnendo docet Connan. alleg. lib. 1. tit. de Aequitate sub nu. 7. quid in hac materia iudex posit, quid Princeps, & Senatus valeat. Multa enim iudices inferiores decernere
1 possunt, grauiora autem vel ambigua Principis, vel Senatus iudicio remittere debent; Quod autem iudices inferiores secundum Aequitatẽ iudicare valeant est tex. expressus in l. benignius ff. de leg. Connan. d. nu. 7. vers. quod celsi.
Quia, quando lex ambigua est, & quod accidit nescitur, an scripto legis comprahendi queat; Adeundus est Princeps, vel illius loco Senatus, qui eam interpretetur, & noua lege voluntatem suam declaret, si opus est, vt voluerũt Accur. & Iul. in l. & ideo ff. de leg. & supra traditum est in cap. 1. n. 10. ex Cuiac. tract. de feudo. lib. 2. tit. 1. litt. E. Id quod expresse cautum est in l. 1. C. de legibus, dum ibi legitur inter Aequitatem iusq; interpositam interpretationẽ nobis solis, & oportet, & licet inspicere, de qua latissime D. Merenda, cuius opus post hæc scripta fuit impressum lib. 5. controuers. iur. cap. 47. nu. 10. cum seq.
1 Exemplum ponit Conuanus loco relato per
2 torum dm, in decreto de nouiter constituendo, quo filijs meretricum interdicatur muneribus, & honoribus publicis vacare, antequam ea feratur lex consulendus est Princeps, num etiam comprahendantur ij, qui nati sunt, priusquam cepisset eorum mater incontinenter, & luxuriose viuere.

Item obseruãdum est, si lex apertè scripta sit, & Iam permultos annos vsus hominũ recepta, & approbata; Ex facto tamen, & euentu quoddam, qui nunquam acciderat in dubium reuocetur, propterea quod ambiguum sit, an ad hoc factum sententia legis induci possit: nam si
3 induci potest, quamquam extra scriptũ, Aequitatis beneficio recipietur, sin minus reiciendũ est, ergo in tanta ambiguitate, cum hic Aequitas iubeat, hinc scriptũ vetat, adeũdus est Princeps, vel Senatus, cui solum inter Aequitatem, iusq; arbitrium suum interponere, licet l. 1. ff. de leg. Ita scribit Lancell. Conrad. de iure publ. lib. 1. cap. de Imperat. nu. 12. fol. mihi 298., Et sic regula erit, cum apertè scriptum est, nec est obscura scriptoris voluntas, Iudex cognitionem, & consilium legis pro sua Aequitate sequi debet; Cum verò ambigua est legis sententia refferendum est ad Principem, vel Senatum, qui eam corrigat, vel interpretetur. Id quod egregiè tradit Peguerra decis. 51. in fi vers. secundo limi-
4 tat; vbi scribit quod interpratari leges auctoritatiuè spectat ad Principem. Sot. de iust. & iure. lib. 1. qu. 6. ar. 1. vers. 2., Doctrinaliter verò ad Iurisperitos.

Dixi ad Principem, vel Senatum, quia Senatus locum Principis obtinet, vt in hoc Dominio Mediolanensi vigore No. Constit. in tit. de Senator. quibus omnis facultas, quæ propria est Principis data est Senatui circa ea, quæ Iustitiæ tramites concernunt, & propterea ibi habetur tàm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus iudicare debere Senatum, quæ pro iustitia ei videbuntur opportuna.

Quæ authoritas concessa æque videtur Senatui Allobrogum teste Connano eod. loco nu. 7.
5 Et si illius populi agentes, rogassent Galiæ Regem, tunc ibi Dominantem, vt prouideret, ne Iudicibus, & Senatui illius prouinciæ liceret ex æquo; & bono iudicare, Quæ petitio prima frõte iniquissima visa fuit eidem Connano tunc Regio Consiliario, Quamuis expost cognouisse affirmat subditorum voluntatem eo tendere, ne cuiquam fas esset sub æquitatis speciæ vim, authoritatẽq; legum eludere; Quod sanè innuere voluit Francis. March. quæst. 13., vbi tradit, orãdum, vt Deus nos præseruet ab æquitate Paclamenti, quem refert Sola ad consuet. Sabaudiæ tit. de modo suppl. à sententijs Senatus gloss. 2. num. 7.

Id quod semper abfuit ab hoc Excellentiss. Mediolanensi Senatu in quo viros optimos, eruditissimos, exploratæ fidei, & limatissimi
6 Iuditij acriq; ingenij delegit semper Potentiss. & Catholicus Rex noster, vt testatur etiam Menoch. cons. 479. nu. 20. Cuius Senatus deliberationes sanctæ, & iustissimæ dicuntur, & quæ fieri non possunt, nisi saltem assistentibus, qua-
7 tuor ex Amplliss. Senatoribus, vltra Illustriss. Præsidem, vel Propræsidem, vt declaratum fuit per eundem Excellentiss. ordinem super interpratatione Regiarum litterarum datarum ad preces D. Marchionis Carrauagij in causa intẽtata, contra D. Ducem Elberi die 4. Septemb. 1619., & in causa D. Comitis Trecati contra eã-
8 dem Communitatem referẽte Amplissimo Senatore Papirio Cattaneo Iurisconsultissimo, & in omnibus scientijs Peritissimo, consumatissimo, & occulatissimo eiusdemq; Senatus Decano, quem Insubriæ clarissimum lumen appellat D. Senator Bellonus lib. 1. de Incont. cap. 57. num. 6.

Duo-

Duodecim etenim Senatores Iurisperitissimi resident in Senatu Mediolanensi cum Illustris. Præside; cum duo alij Præturis Cremonæ, 9 & Papiæ incumbant. Quamuis alias ab antiquis Ducibus Mediolanensib. Senatus 27. Senatoribus constaret, videlicet duodecim Iurisperitis, quinq; Prælatis, & nouem militibus; mox anno 1490. auctus fuisset numerus Iurisperitorum ob Præturam Cremonensem, quæ primo loco d. anno fuit demādata Senatori Benedicto Tonso, qui maximo cum illius Ciuitatis mœrore antè exactum biennium ibi decessit, & vltimo loco anno 1564. auctus fuisset etiā numerus Senatorum, demandando Præturam Papiensem
10 Senatori Io. Paulo ab Ecclesia Eximio I.C. Derthonensi, mox ob maximas eius virtutes anno 1568. die 24. Martij Cardinali creato à Pio Pōtifice maximo huius nominis Quinto viro sanctissimo, qui Cardinalis amplissimus, vti sanguine coniunctus, fuit tutor Alexandri genito-
11 ris mei tunc infantis, quem pænes se primo in hac Mediolanensi Ciuitate, mox in Alma Vrbe educari curauit.

SVMMARIA.

1 *In contractibus societatis iudicatur de Aequitate.*
2 *In diuisionibus, & successionibus iudicatur de Aequitate.*
3 *Aequalitas est pars Aequitatis.*
4 *Aequalitas parit concordiam inter liberos.*
5 *Iudex vti quoddam animatum iustum iura vtriusq; partis perpēdere debet, & quod medium, & iustum est iudicare.*
6 *Dictum pulcrum S. Ambrosij.*
7 *Lex Solonis facultatem dans testandi ijs solum, qui liberos non habebant.*
8 *Inter Affines iudicatur de Aequitate*
9 *In Arbitramentis iudicatur de Aequitate.*
10 *In causis in quibus proceditur de iure Pontificio iudicatur de Aequitate.*
11 *In Curia mercatorum iudicatur de Aequitate.*
12 *Inter Vicinos iudicatur de Aequitate.*
12 *Vicinus vicino aditum præstare tenetur.*
12 *Iudicatur de Aequitate in his, quæ lex remisit arbitrio.*
13 *Iudicatur de Aequitate in omnibus contractibus bonæ fidei.*
14 *In his contractibus ob læsionem enormissimam proceditur ad rescissionem.*
15 *Rescissio contractus ob læsionem enormissimam non habet locum in conductoribus Gabellarum, & Architectis, qui eorum periculo ædificia construenda conducunt.*
16 *Idem in permutatione beneficiorum.*
16 *De Aequitate proceditur in causa dotis.*
17 *De Aequitate iudicatur in omnibus causis in quibus proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij.*
18 *Idem in omnibus exceptionibus.*
19 *Exceptio omnis quamuis odiosa nititur Aequitate.*
20 *In vltimis voluntatibus Aequitas maximè attenditur.*
21 *Aequitas locum habet in statutis.*
22 *Aequitatem quis sequi debet in opinionibus.*
23 *De Aequitate iudicatur in rescriptis.*

## Particulares contractus, & actus ennarantur in quibus de Aequitate proceditur.

## Cap. VI.

1 Multi sunt hominum contractus, qui Aequitatem desiderant. & Primo societas in qua siuè tacita, siuè expressa maxime Aequitatem spectādam esse habetur in l. verum ff. pro socio, & notat in l. sunt qui ff. de re iudic. Cephal. cons. 8. num. 5. in fin. latissime Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 728. nu. 14. cum seq. Quia inter socios proceditur de bono, & æquo, vt subijcit ibidem Gracian. nu. 15.

2 Secundo in successionibus, & diuisionibus liberorum de Aequitate proceditur, quia cum
3 pars Aequitatis sit Aequalitas, vt ait Seneca in epist. 32. Aequalitas, omnino seruanda est in-
4 ter ipsos liberos, quæ concordiam parit, & quæ inter liberos cola summopere, & obseruari debet tex. est in l. inter filios C. famil. ercisc. & ad. Iudex enim iudicaturus, præsertim inter fratres
5 & nepotes debet esse medius, & vt quoddam animatum iustum partis vtrinsq; iura æque perpendere, & quod medium, & iustum fuerit iudicare, vt ex Aristotele lib. 5. Ethicorum tradit Ancar. cons. 208. in princip.
6 Hinc scripsit D. uus Ambrosius de Patriarcha Ioseph cap. 2. iūgat liberos æqualis gratia, quos æqualis iunxit natura; Et Solon. prudentissimus Athenien. legislator teste Plutarco in eius vita;
7 Testamentorum iura sanè constituit, tamen testandi licentiam, non quibus vis, sed ijs tantum concessit, qui liberos non haberent, ad eum sanè finem, vt liberi æquales remanerent, Anneus Robert. lib. 1. rem iud. cap. 15. vers. pro Genero cum sequ.

Tertio inter affines, siuè in litibus, & discor-
8 dijs inter affines vigentibus Aequitas, maxime spectanda & obseruanda est l. verum ff. pro socio, & l. sunt, qui ff. de re iud. Cephal. dicto cōs. 8. nu. 5. in fine.
9 Quarto in arbitramentis de æquo, & bono proceditur cum Aequitas sola spectari debeat, non autem exacta scurrilitas, aut id quod immitè est, Anneus Robert. lib. 5. cap. 8. vers. eadem ratione, & vers. pro Tutio, vbi ait, quod victus sine dedecore sine tædio, & damnosa litis diuturnæ expensa quidquid æquum est, præstare iubetur.
10 Quinto in causis in quibus proceditur de iure Pontificio, vtin Statu, & foro Ecclesiastico, cum ius Pontificium magis Aequitatem, & facti verita-

veritatem attendat, quam iuris apices cap. vt
debitus de appell., & cap. sicut Romana vbi su-
pra nu.22.eodem tit., Io.de Amicis cons.128. n.
3.D.Bimius cons.98.n.92. & seq.lib.1., vbi affir-
mat hanc conclusionẽ procedere etiam in causis
coram Supremis Tribunalibus pendentibus.
Sexto in Curia mercatorum de Aequitate iu-
21 dicari debet cum in ea procedatur sola facti ve-
ritate inspecta, vt plenisss.tradit Barz.decis.107.
à nu.31. vsque ad num.39. Costa remed. subsid.
12.nu.4. in fine: & ante eos Menoch. cons. 121.
nu.53., ac nouiss. probat consultissimus Domi-
nus Bimiñs cons.368.nu.14.lib.4. Cuius Aequi-
tatis intuitu post hæc scripta mense Iulij 1631.
refferente Ampliss. D. Senatore Octauio Vil-
lano Vito in rebus grauibus gerendis, ac lega-
tionibꝰ reiteratis inter Cęsareã, & Cath. Maest.
versatiss. ac Vigilantiss. Consiliario, postea Re-
gente Illustriss. creato, Censuit Senatus inter
Vellatum, & D. mercatores, non teneri scilicet
ipsum D. ad pręstandũ depositum, requisitum à
No.Const.in tit.de off. Abb.& Consulis mercat.
§. istamen, sed tantũ loco depositi fideiubere
debere, id quod alias etiam declarauerat, Se-
natus ipsa vt testatur Ampl.Sen. Bellonus lib.2.
de incont. c. lib. 2.
22 Septimo inter vicinos Aequitas locum habet
l.1.§.permittitur ff. de aqua quotidiana æstiua,
Socin.Iun.cons.16.nu.16.lib.1., Ex quo infertur
12 vicinum vicino aditum præstare teneri si per
aliam viam transire non potest, vt notat gl. in l.
peragtum c. de seruit. Flor.in l. Diuus ff.de ser-
uit. rust. prędiorum, dummodo tamen soluatur
talis commoditas, & pręstetur in loco minus
damnoso l. si locus ff. quem set. amit.
De Aequitate pariter proceditur in his, quę
12 alicuius arbitrio remittit lex, vel hominis vo-
luntas, Quandoquidem Viri boni arbitrium ex
ratione, & Aequitate accipitur l.quod si Ephesi
ff. de eo, quod certo loco Aret. in l. continuus
§. cum ita nu.6.ff.de verb. obligationibus Giur-
ba ad stat.mess.cap.3.glos.2.par.1.nu.22.fo.333.
Nono Aequitas prędicta spectanda est in
13 omnibus contractibus bonę fidei, vt em-
ptionis, venditionis, locationis, permutationis
& emphiteusis alijsq; similibus, vt dò vt facias,
& in æstimatione rei datæ in dotem, ac in tran-
sactione, & in diuisione hęreditatis in quibus
ob lęsionem enormissimam de Aequitate pro-
14 ceditur ad resciſionẽ iuxta l. 2.Cod. de rescind.
vendit. quia in ijs ex equo, & bono proceditur
Rebuff.ad Cõstit.Regni lib.2. tr.de rescisi. cõtr.
art. vnico glos.15.nu.6.7. 12.18. & 26.
Quæ conclusio limitatur in conductoribus
15 Reg. Gabellarum, & in Architectis, qui suo pe-
riculo ædificia construenda conducunt, si enim
benesitio d.l.2.Cod.de rescind.vendit. gaudere
nequeunt, vt probat Pãtaleo Cremens. in repeti
eiusdem l.2.nu.14. & 16. qui nu.18., Idem proce-
16 dere tradit in pręmutatione benefitiorum post
Didacum lib.1.var.resol.cap.5.nu.8.

Decimo de Aequitate proceditur in causa
16 dotis, vt tradit Bal.Nouell.de dote par.1.priuil.
44.n.2.Cephal.cõs.584.nu.14., & in causa matri-
moniali Cephal.cons.570.nu.33.lib.4.
Præterea de Aequitate iudicatur in omnibus
causis in quibus proceditur summariè de plano
17 sine strepitu, & figura iuditij, sola facti veritate
inspecta, vt probat Fachin.lib.8. controuers.iur.
cap.53.fol.1586., Prout de Aequitate iudicatur
18 in omnibus exceptionibus; cum exceptiones
sua natura procedant ex Aequitate l. qui æqui-
tate ff.de doli exceptione, Signor.cons.139.col.
2. qui ait Aequitatem esse matrem exceptionis
Azo.in summa tit.de except.vbi scribit omnem
exceptionem inniti æquitate quem sequitur
Bargal. tr. de dolo tit. de dolo dãte causam nu.
64. cum sequ. lib. 2. & ibi scribit exceptionem
19 quamuis odiosam, nũquã tamen carere Aequi-
tate, faciunt tradita per Gratian.lib.4. discept.
for.cap.728.nu.15.
Neque ommittendum est Aequitatem multũ
operari, ẽt in vltimis voluntatibus iuxta tex. in
20 auth. de nuptijs §. disponat de quo Rol.à Valle
21 cons.6.nu.13.lib.4. & tex. in l. maximum vitium
C.de liber.præterit. Prout in statutis locum ha-
bere debere Aequitatem tradunt Scrib. in l. in
omnibus quidem ff.de reg.iur. & sequ. Ias.in l.si
is qui nu.362.ff.de vsucapion.
22 Deniq; Aequitas locum habet in hominum
opinione, quia in diuersitate opinionum, eorum
opinio est sequẽda quæ est benignior. & æquior
Abb. in cap. 2. extra de consanguineitate spiri-
tuali Caualcan.decis 25.nu.15. decis.44. nu. 34.
par.1. & decis 4. nu. 34. par.3. Prout etiam locũ
habet Aequitas in rescriptis, quia in dubio co-
23 missio contenta in rescripto intelligitur secun-
dum Aequitatem vt notat Bal.l.eodem vers. sed
quid pro vno in fi. C.locat.

## SVMMARIA.

1 *Aequitas quædam Generalis, est quadam particula-
ris ab ea dependens, quæ cuique negotio applicatur.*
2 *Contra executionẽ Cameralem non datur compensatio.*
3 *Aduersus Cameralem obbligationem instrumentariam
non possunt opponi nisi exceptiones falsitatis, solu-
tionis, & quitationis.*
4 *Contrarium verius de Aequitate.*
5 *Iurans soluere potest compensationem opponere.*
6 *A iudicis arbitrio pendet admissio compensationis.*
7 *Non videtur honestè agere creditorem volentem exi-
gere, quod sibi debetur, nec soluere quod debet.*
8 *Debitum, quod compensari petitur, debet esse liquidũ,
vel quod incontinenti possit liquidari.*
9 *Compensatio de illiquido ad liquidum admittitur in iudi-
cijs, in quibus proceditur sola facti veritate inspecta.*
10 *Compensatio admittur semper, vbi debitor est pauper,
& multis filijs oppressus.*
11 *Compensatio potest deduci etiam in executione senten-
tiæ, & capiis pignoribus.*
12 *Compensare idem est, quod soluere.*
13 *Compensatio non admittitur in casibus qui dilationem
non recipiunt.* Com-

14 *Compensatio non admititur in debito ex causa victuali.*
15 *Compensatio non admititur in causa subsidy caritatiui, & pensionum, quæ soluuntur pro alimentis.*

## De Compensatione admittendam aduersus Cameralem executionem. Cap. VII.

QVoniam est quędam generalis Aequitas latissime patens; est, & alia particularis ab ipsa generali descendens,
1 quæcuiq; negotio applicatur interpretando, vt tradit Salomon. in d. repet. rubr. de iust. & iut. sub nu. 17. Ad particularem descendere, statuimus, vt casus singuli (Deo dante) in quibus de æquitate iudicandum est distinguantur.

Et primo licet iure cautum sit, quod contra executionem Cameralem non admittatur com-
2 pensatio Scrib. in cap. veniens de iure iurando Afflic. decis. 381. per totum, vbi reprobat Bart. aliter sentientem in l. amplius non peti ff. rem ratam haberi cuius Afflicti sententiam sequitur Capic. decis 167.; Cum aduersus Cameralem obligationem instrumentariam aliæ exceptio-
3 nes opponi non possint, quam falsitatis, solutionis, & quitationis, siuè pacti de non petendo Bart. in l. 1. § & parui refert ff. quod vi, aut clam Cassad. decis. vnica tit. de mut. petit., quos sequitur Gales. tract. de obligat. Cameral. quæst. 1. ad quartam pat. nu. 2.

De Aequitate tamen admittitur compensa-
4 tio, maximè si debitum compensari petitum, factum esset post tempus obligationis Cameralis, quia tunc compensatio admittitur etiamsi obligatio Cameralis fuisset iurata.

Qui enim iurat soluere potest compensationē
5 opponere, cum non soluat, eo quia sibi non satisfacit debitor Bart. in d. l. amplius ff. rem rat. haberi, Socin. in l. Iulianus col. penult. ff. de condic. & demonst. Tindar. de compensat. qu. 7. col. 4. Gales. d. tract. de oblig. Camer. par. 4. qu. 2. nu. 7. cum seq. vbi ex eod. Afflict., & alijs tradit, quod aliqua Aequitatis ratione concurrēte de-
6 biti liquidi admittitur compensatio; Idq; pendere à Iudicis arbitrio tradit, vt consideratis circumstantijs compensationem admittat, vel reijciat.

Sicut è contra non videtur honestè agere cre-
7 ditor volens huius obligationis prætexto exigere, quod sibi debetur, nec soluere quod debet Galesium sequitur Grac. lib. 1. discept. forens. cap. 39. nu. 7. & cap. 129. nu. 18. & 19. Quia inique tunc agere dicitur creditor idem Gratian. cap. 728. num. 19. lib. 4. Et dicitur propria Aequitas, quæ scripta non reperitur, sed à ratione naturali subministratur.

Declaratur tamen conclusio ipsa, vt debitum
8 quod compensari petitum est sit liquidum, Vel incontinēti liquidari possit, nec requirat altiorem indaginem Gratian. vbi supra nu. 7., & cap. 129. nu. 19. Surd. decis. 44. nu. 17. cum duob. seq. Costa remed. subsid. 11. num. 8. & tract. de claus. conuent. claus. 97. latè Amplis. D. Senator Bellonus lib. 1. de his quæ in cont. fiunt cap. 17. nu. 2.

Quamuis in iudicijs in quibus procedit solo
9 la facti veritate inspecta de Aequitate admittitur compēsatio de illiquido ad liquidum; Idem vbi debitor est pauper, & onere multorum filio-
10 rum oppressus, vt probat Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de compensat. resol. 1 sub num. 7. vers secundo declaratur, & vers. 4. declaratur, vbi materiā compensationis latiss. examinat, Cæterum ex D. Senatore Bellon. all. num. 2. habetur compensationem posse de-
11 duci etiam in executione sententiæ, & captis
12 etiam pignoribus; Compensare enim idem est, quod soluere l. solutionis ff. de solut. Alba cons. 501. n. 8 Carol. de Crassis tract. de except. 16. except. nu. 7 & 9.

Sicuti compensatio ipsa nō admittitur etiam
13 cū liquido debito in casibus in quib' delatio nō admittitur, vt alimentorum l. in ea quæ Cod. de compensationibus Papiens. in forma libelli per
14 leg. rei sing. in princip. num 85., Et in quocunq; debito ex causa victuali l. ob negotium, vbi glo. & Bar de compensat Prout idem procedit quā-
15 do qui solui debet pro pensionibus, & exactionibus subsidij caritatiui, quæ pariter debentur ratione alimētorum ita probat Surd de alimen. tit. 8. priuil 53 nu 8., Gigas de pensionibus qu. 92. nu 4. Crass de except. cap. 16 nu 64 quem sequitur Gratian. d. c. 728 n. 32 cū quatuor sequen.

### *SVMMARIA.*

1 *Captatoria voluntas quid sit, quæ dicitur prohibita.*
2 *Testamentorum dispositiones per se firma esse debent.*
3 *Pia causa fauore captatoria dispositio valet de Aequitate.*
3 *Ius naturale siue gentium respicit Aequitatem.*
4 *Vltimæ dispositiones licet committi non possint alicui, potest tamen committi distributio, & declaratio dispositionis.*
5 *Dispositio vltima contra bonos mores ciuiles non tenet.*
6 *Idem quando fieret contra bonos mores de iure Canonico, vt si factum nutriret pecatum.*
7 *Pia causa est valde priuilegiata, cum reijciat omnes solemnitates, & superstitiones.*
8 *Pia causa fauore sufficiunt duo Testes in instrumentis Testamentorum.*
9 *Id quod procedit etiam in terris Imperij, & non obstāte quacunque lege etiam municipali.*
10 *Relicta ad pias causas debent iudicari secundum Canones, & iura diuina, & naturalia seu gentium, non secundum leges ciuiles.*
11 *Pia causa fauore non admittitur petitio consilij sapientis.*
12 *Decretum Senatus in ea materia.*
13 *Consilij sapientis petitio non admittitur; vbi negocium non habet probabile dubium.*

14 Consilij

## Captatoria diſpoſitio ad pias cauſas valet. Cap. VIII.

CApratoriam voluntatem eam eſſe ha-
1 betur in l. captatorias ff. de hæred.
inſtit. quando inſtitutio confertur
in alienam voluntatem, quam inſti-
tutionem vitioſam eſſe declarar tex. in l. illa
inſtitutio ff. eodem, vbi Gaius I.C. inquit illos
inſtituo, quos Titius voluerit, ideo vitioſa eſt,
quod alieno eſt permiſſa arbitrio; Quia ſatis
conſtanter veteres decreuerunt Teſtatorum iu-
2 ra pro ſe firma eſſe opportere non ex alio arbi-
trio pendere, quod etiam probatur in l. ſi quis
Sempronium ff. eodem tit. gloſ. in l. captato-
rias C. de Teſtam. militum; materiam hanc
optimè diſtinguit Bal. in l. executorem verſ.
reſtat querere col. 2. C. de execut. rei Iud., &
Angel. conſ. 22. inter cætera quæ continentur
verſ. ſecundo præmitto, quos ſequitur Rode-
ricus Suarez tit. de captat. volunt. nu. 1. cum
tribus ſequentibus, & de quâ materia abundè
Surd. decrſ. 7. 53. 63. 68. & 98. Menoch. conſ.
699. & Peregr. conſ. 31. lib. 5.

3 Captatoria tamen diſpoſitio ad pias cauſas
facta de Aequitate ſuſtinetur, & valet etiam
ſi de rigore iuris aliter videretur dicendum;
Namq; in diſpoſitionibus ad pias cauſas non
attenditur diſpoſitio iuris ciuilis, ſed ſolum iu-
3 ris gentium quod Aequitatem reſpicit cap. cum
eſſet, & cap. relatum il 1. de teſtam. Captato-
riamq. voluntatem tantum prohibitam eſſe de
iure ciuili iam ſupra probauimus; Ergo de iu-
rigentium Aequitatem continente ſuſtinetur.

Additur præterea quod hanc partem tenen-
tes (vt infra oſtendetur) mouentur etiam ex
textu in cap. cum ſibi de teſtamentis, quo ibi
committitur electio pauperum non ſubſtantia
diſpoſitionis, quod non eſt prohibitum vt pro-
batur in l. vtrun §. 1. ff. de rebus dubijs.

Cum licet non poſsit quis teſtari per alium,
nec committere alijs ſupremum ſuum iuditium
4 componendum; Poteſt tamen illud committere
diſtribuendum, & declarandum l. illa inſtitu-
tio ff. de hæred. inſtit. l. Theopompus ff. de
dote prelegata; huius ſententiæ fuit Barr. in l. 1.
nu. 64. C. de ſacroſ. Eccleſ. & in dicta l. Theo-
pompus ff. de dote præleg., ac in l. quidam, &
l. vtrum ff. de reb. dubijs, quem ſequûtur Alex.
conſ. 14. nu. 7. lib 2. Patiſ. conſ. 83. nu. 29. lib. 2.
& conſ. 45. nu. 13. lib. 3. Iaſ. conſ. 110. nu. 3. lib. 1.
Socin. conſ. 53. nu. 17. lib. 1. Tiraquell. de priui-
leg. piæ cauſæ priuil. 64. vbi hanc magis com-
munem eſſe ſententiam teſtantur, Et clarius
quam alij eandem ſententiam declarauit Alex.
Trentacinq. lib. 1. var. reſs. tit. de pia cauſa re-
ſol 1. per totum, quo loci ſcilicet nu. 2. tradit.
non obſtare rationem in contrarium adductam
per eos, qui contrariam opinionem tenent, vi-
delicet quod diſpoſitio iuris ciuilis ſeruari de-
bet etiam in pijs cauſis, quando per eam remo-
uetur deceptio, vt eſt captatoria voluntas; ſi ea
enim non obſeruaretur, repugnaret bonis mo-
ribus ſecundum Batt. in dicta l. 1. nu. 80. C. de
Sacroſ. Eccleſ.

Namq; id procederet quando fieret contra
5 bonos mores ciuiles Feder. de Senis conſ 140.
6 Item quando fieret contra bonos mores de iu-
re canonico cap. non obligatorium de reg. iur.
in 6.; Quod fieri dicitur quando factum nutrit
peccatum, & ſic vergit in diſpendium æternæ
ſalutis Crau. conſ. 229. ſub nu. 3. & ante eum
Corn. conſ. 294. nu. 4 & 5. lib. 4.

Pia cauſa enim multa habet priuilegia; itaut
7 in ea reiectas eſſe omnes ſolennitates, neglec-
tas omnes ſubtilitates, & ſuperſtitiones eſſe
ſtatuit Imperator in l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ.
8 quia in ea ceſſant ſolennitates ſolitæ teſtamen-
torum cum duo teſtes ſufficiant, vt tradit Barr.
in dicta l. 1. n. 75. & poſt Tiraquell. de priuileg.
Piæ cauſæ priuil. 2. Polid. Ripa tract. de actis in
mortis articulo cap. 19. nu. 8. & cap. 62. nu. 4. qui
Author dicto nu. 8. reſpondit ad tex. l. generali
C. eodem tit vbi habetur relicta ad pias cauſas
valere, ſi Teſtamentum omni iuris ratione ſit
munitum; De rigore enim hunc textum loqui
9 tradit, De Aequitate verò Canonica iudican-
dum eſſe concludit. etiam in terris Imperij, non
obſtante quacunq; lege etiam munipali, ex Bar.
in d. l. 1. num. 83. qui ſcribit; quod non obſtante
aliqua lege communi, municipali, aut Imperia-
li facta vel fienda, relicta ad pias cauſas debent
10 iudicari ſecundum Canones, & iura diuina, &
naturalia, ſeu gentium. non autem ſecundum le-
gês, etiam ſi iudex ſit ſecularis, & in terris Im-
perij, id quod ſtatuit etiam Concil. Tridenr.
ſeſſ. 22. cap. 8.

Quia ius canonicū benignitatem, & Aequi-
tatem illam de iure gentium ſolum hoc in caſu
reſpicit, nec alligatur regulis iuris ciuilis, vt
ſentit glo. in d. cap. cum ſibi de teſtament. Ni-
cet. in repet. l. Gallus nu. 73. ff. de lib. & poſth.

Cuius piæ cauſæ intuitu conſilium ſapientis
quod in omnibus cauſis petitum dari debere
diſpo-

disponunt No. Constit. de iudicijs cap. his per
11 actis. Nam admittitur in relictis ad pias cau-
sas, in quibus Constitutiones ipsas minimè lo-
cum habere declarauit Senatus Excellentiss.
12 die 16. Ianuarij 1599. fauore Monasterij trium
Magorum oppidi Vicqueriæ, vt refert. Ripa de
act. in mortis articulo d. cap. 19. nu. 18. Prout
13 locum pariter non habere dictam constitutio-
nem, quoties negocium non habet probabile
dubium probat Alba cons. 197. nu. 2. quem se-
quitur Ripa loco citato nu. 16. cum sequ.
Quemadmodum consilium sapientis, neq;
etiam admittitur ex dispositione No. Constit.
in tit. de meretricibus, & Lenon. (vt de re pia
14 ad profanissimam, & honestati resistentem
gradum faciamus) in causis tam ciuilibus, quã
criminalibus meretricum cum quibusuis per-
sonis pendentibus, vers. Iusdicentes ordinarij,
procedendo in his summariè, de planò, sine
strepitu, & figura iudicij, omissa omni solemni-
tate iuris, & statutorum, etiam diebus feriatis,
& non feriatis; cà ni fallor ratione sic prouisum
fuit per Nouas Constitut. vt infelix id genus
mulierum vagari non habeat per forum, & Tri-
bunalia, sed quam citius earum causæ expe-
diantur.
15 Cæterum omittendum non est, duplicem esse
Captatoriam institutionem, vnam scilicet, ad
quam mutua affectione prouocamus, secũdam
verò, quæ confertur sub ea conditione, qua se-
cretum alienæ voluntatis detegatur. Hæc enim
regulariter reprobatur, illa licita dicitur all. l.
Captatorias ff. de hæred. instituen.
16 De prima exemplum datur, si mulier egra
vellet testari, vitq; maritali sermone, & blandi-
cijs, (vt fieri solet), intercederet se hæredem
institui, quia tunc institutio diceretur capta-
toria, & valeret, Bar. in l. Lucius §. Sempronia
ff. de leg. 2. blandicijs enim, affectionibus, ami-
citijs, siuè officijs, ac suggestionibus causata
17 dicitur hæc captatoria institutio, neq; à bonis
moribus alienum est aucupari institutiones of-
ficijs, sed laudabile est, cum natura suadeat, vt
18 benefacientibus benefaciamus. l. sed, & si lege
§. consuluit ff. de petit. hæred. Nicet. in repet.
l. Gallus nu. 64. cum sequ. ff. de lib. & posth.
cum liceat rem suam bene agere, fraude omissa
glo. in l. non est enim verbo delinimentis ff. de
inoff. testam. Gratian. lib. 4. discept. forens.
cap. 659. nu. 4. cum seq. vbi plenè hanc materiã
pertractat.
19 De secunda exemplum habetur, si quis insti-
tuit Seium in ea parte in qua ipsum institutu-
rem hæredem scripserit Titius, Quia huius in-
stitutionis condicio confertur ad secretum
alienæ voluntatis detegendum; & dicitur cap-
20 tatoria qua si deceptoria, & aucupatoria, cum
captare sit desiderio, & aucupio aliquid habe-
21 re, contra bonos mores verò est velle aliorum
secreta rimari, & nudare alicuius intima, facit
l. 3. §. tametsi, ff. de arbitrijs.

22 Nec est secundum leges querere secreta te-
stantium in vita eorum l. 1. §. si dubitetur ff.
quemadm. testam. aperiatur latiss. Nicet. in
repet. d. l. Gallus nu. 66. & seq. ff. de lib. &
posth. vbi materiam hanc plenè excussit, nu. ve-
rò 70. concludit, & ipse tale testamentum vale-
23 re fauore Ecclesiæ, quæ vti cultrix, & auttrix
institiæ non patitur contra iustitiam aliquid
fieri in se, vel in alterum cap. 1. de alienan.
feudis.
Qui auctor nu. 6. monet Religiosos, ne retra-
hant Testatores à legato, vel electione sepultu-
ræ in sua Ecclesia matrice blandis verbis, alias
incurrunt pœnas clem. 1. §. quibus de priuil. &
excess. priuileg., Ricc. in prax. for. Eccle-
siast. decis. 662. nu. 5. latè Gratian. alleg. cap.
659. per totum.

*S V M M A R I A.*

1 *Posthumi prætensione rumpitur testamentum.*
2 *Si tamen natus est, & decessit Posthumus ante testato-
rem, licet post testamentum, sustinetur testamentum.*
3 *Versum non dicitur, quod versum non durat.*
4 *Idem in satisdatione.*
5 *Testamentum nullum ob filij præteritionem reconua-
lescit illud approbante filio.*

## Testamentum in quo fuit præteritus Posthumus, qui viuo testatore decessit, sustinetur.

## Cap. IX.

1 APhricanus I. C. in l. si posthumus. ff.
de lib. & posthum. ac Imperator
Iustinianus in l. quod certatum C.
de posthum. hæred. instit. statue-
runt posthum. præteritione rumpi
testamentum, id quod etiam procedere ibi ha-
betur, si illicò natus decedat, Quam conclusio-
nem more suo subtiliter pertractat Ampliss. Se-
nator D. Paulus Bellonus lib. 1. de his quæ in-
continenti fiunt cap. 43. per totum.
De Aequitate tamen si posthumus nascatur
viuo Testatore, & decedat, sustinebitur testa-
mentum, poteritq; hæres scriptus bonorum
possessionem secundum tabulas accipere, vt
probat dictus Amplissimus Bellonus loco rela-
2 to post Menoch. cons. 130. nu. 17. vers. quarto
accedit, vbi tradit dispositionem d. l. Posthum.
fundatam esse in sola Aequitate, licet iuris
scrupolositate, nimiaq; subtilitate testamentum
ruptum videatur, vt ait Vulpianus in l. Posthu-
mus ff. de iniusto, rupto testam.
3 Ratio ea esse potest, quia versum non vide-
tur quod versum non durat l. si pro parte §. ver-
sum ff. de in rem verso. prout satisdatio, quæ nõ
durat, satisdata non est l. 1. §. quod ait Prætor
ff. quorum legatorum, vt tradit Anceus Rober-

tus lib. 3. rerum iudicatarum cap. 8. litt. E. cum seq. pag. 642. quem refert dictus Amplissimus D. Senator Bellonus citato loco, eandem sententiam sequitur Alex. in l. cæterum, nu. 9. vnde legit, quem sequitur Crassus de successionibus §. bonorum possess. qu. 5. nu. 6. vbi de Aequitate reconualescere testamentum probat. Ad rem faciunt etiam tradita per Odd. de substit. in Prælud. par. 2, fol. 12. vers. limitatur tertio, propè finem.

1 Propterea, si testamentum nullum erat ob filij præteritionem, tamen secuta filij approbatione testamentum ipsum Aequitate Prætoria suadente, reconualescit, vt probat Costa remed. subsid. 31. nu. 8.

*SVMMARIA.*

1 *Ventri prægnanti assignãtur tres partes hæreditatis in diuisione cum fratre cohærede vel &c.*
2 *Si pauciores nati sint residuum pro rata accrescit primo filio, si plures, decrescere debet eius portio ad ratam.*
3 *Incertitudo nascitorum non impedit cohæredem adire, & hæreditatem diuidere.*
4 *Possibilia multa sunt quæ incredibilia videntur.*
5 *Liberos septem vnico partu peperit quædam meretrix.*
6 *Margarita Comitissa Holandiæ 363. liberos viuos vnico partu peperit.*

## Ventri prægnanti in diuisionibus assignantur tres partes hæreditatis relicta alia quarta parte filio superstiti, quando decessit Pater relicta vxore grauida. Cap. X.

MOrtuo viro relicto filio, & ventre prægnante, certum est ignotari, quot ex eo nasci possint, cum tam vnicus quam plures nasci possent partus, vt experientia docuit: quia autem filius superstes interim dum partus ederetur portionem sibi spectantem ex paterna hæreditate postulabat; Variaq; circa numerum nasciturorum tradita essent, cum alij quatuor, alij quinque, alij septem, & alij tantum tres, vel vnicum nasci posse traderent, Paulus in l. antiqui. ff. si pars hæred. petatur. De Aequitate, & mediam viam
1 eligendo, statuit assignandam esse quartam partem hæreditatis filio superstiti, relictis alijs tribus partibus ventri prægnanti, cum fieri posset vt tergemini nascerentur.

Et sic de Aequitate tres partes ex quatuor assignari debent ventri prægnanti. Conan. d. lib. 1. Comentar. iuris ciuilis tit. de Aequitate sub nu. 2. litt. A.

Si enim pauciores fuerint nati, residuum fi-
2 lio primo superstiti pro rata accrescere? si plus quam tres decrescere debere de ea parte, ex qua hæres factus est decidit Vlpianus in l. etsi pauciores. eodem tit.

Et sic hoc pacto constat, quod incertitudo
3 nasciturorum non impedit cohæredem adire, & hæreditatis diuisionem obtinere l. illud sciendum, eodem tit.

Nouum autem non est, tres fœtus vnico partu nasci, cum id sæpius acciderit; Et memini ego superioribus annis vidisse in Ciuitate Derthonæ, Patria mea, in qua nobilis mulier Medici vxor, tres Infantes vnico partu peperit, sicuti vxor cuiusdam Molendinarij pariter tres pe-
4 pererat Infantes in eadem Ciuitate; possibilia enim multa sunt, quæ incredibilia videntur, vt tradit glo. in l. meuius ff. de leg. 2. Hincq; scribit ex Benedicto Boer. decis. 148. sub nu. 4. quamdam meretricem anno 454. peperisse vni-
5 co partu septem filios, quos in piscinam viuos proiecerat, & quorum vnus postea fuit Rex Lõgobardorum, & sequitur, quod tempore Regis Philippi pulcri anno 1313. Margarita Comitissa Holandiæ, eo quia irridebat, quod mulieres possent plures eodem partu gignere, in puni-
6 tionem talium verborum, concepit simul, & viuos peperit 363. liberos, sicut paruos pullos, qui omnes fuerunt baptizati, de qua re verba facit Sabellicus qui epitafium in tabula marmorea sculptum extare testatur.

*SVMMARIA.*

1 *Filij hæreticorũ priuãtur ipso iure benefficijs obtentis.*
2 *Filius non portat iniquitatem Patris.*
3 *Vnus non punitur pro alio.*
4 *Obitus est quasi meta omnium delictorum.*
5 *Filij non puniuntur pro parentibus defunctis.*
6 *Filij, & fratres puniuntur pro delicto Patris, & fratris in crimine hæresis aut læsæ Maiestatis.*
7 *Filij hæretici de Aequitate non priuantur benefficio obtento tempore commissi delicti per Patrem.*
8 *Filij hæretici nati ante commissum crimen, non plectuntur pænis.*
9 *Filij concepti ex improbato sanguine contrahunt rubiginem à linea iam infecta.*

## Clericus filius hæretici non priuatur benefficio obtento, tempore commissi delicti per Patrem. Cap. XI.

HAereticorum filij ipso iure priuantur
1 beneficijs obtentis tempore commissi criminis per Patrem ten. est in cap. vt commissi §. priuandi. de hære. in 6. vbi Io. Andr. Imola in l. insulam. in principio ff. solut. matrim. Couarru. lib. 2. var. resol. nu. 4. per totum, præsertim vers. cæterum quod filij, vbi quamplures in eam sententiam refert.

2 Et si enim vulgatum est, filium non portare
iniquitatem patris Ezechiel cap. 17. & toto
3 titulo nè filius pro patre, Nec vnum puniri pro
alio, de qua Clar. in qu. 86. per totam eius
prax. crim. Cum vt ait Demosthenes Epist. 3.
4 ad Senecam, omnibus omnium delictorum
5 quasi meta sit obitus, & ideo nec filij puniendi
pro parentibus defunctis, Petr. Greg. lib. 35.
Sintag. iur. cap. 1. nu. 24. par. 2.

Tamen ratione grauitatis huius criminis, &
6 læsæ Maiestatis, filij, & fratres etiam ob patris, &
fratris respectiuè delictum puniuntur tex. in
cap. felicis §. quod si quis de pœnis in 6. &
Auth. Gazarot. C. de heret. & l. quisquis C. ad
l. Iulianæ Maiest. Baiard. ad Clar. in §. læse
Maiest. nu. 21. Constat igitur de iure filium
priuandum esse beneficio obtento tempore
commissi delicti per patrem hæreticum.

Verum, cum hoc iuris rigore inspecto proce-
7 dat; de æquitate, & benignitate contrarium af-
firmandum est. Quia non priuatur filius hære-
tici beneficio obtento tempore commissi deli-
cti per patrem, vt post Simancam de hæret. cap.
29. nu. 7. probat Clar. in eius prax. crim. in ver-
bo hæretici vers. Item Clericus, quem sequitur
Anton. Scap. tract. de iure non scripto tit. de
personis, & rebus Eccles. cap. 56. per totum fol.
mihi 16.

Sicut certū est filios orthodoxos patris hæ-
8 retici natos ante commissum crimen, non plecti
pœnis inductis à iure communi cōtra filios hæ-
reticorū, secus de conceptis post delictū, quia
concepti ex improbato sanguine contrahunt
9 rubiginē à linea iam infecta Calder. cons. 3. de
hæret. & Surd. de alim. tit. 1. qu. 31. nu. 38.

*S V M M A R I A.*

1 *Filij eorum, qui crimen læsæ Maiestatis commiserunt nulla bona accipere ob aliquam successionem possunt.*
2 *Mali corui, malum ouum.*
3 *Lex generaliter loquens generaliter etiam est intelligenda.*
4 *Filij nati tam ante, quam post delictum comprahenduntur in disposit. l. quisquis. §. filij vero. C. ad l. iul. Maiest.*
5 *Filius præsumitur imitator patris.*
6 *Dispositio d. l. quisquis non habet locum de Aequitate in filijs natis ante delictum per patrē commissum.*
7 *Fœminæ non comprahenduntur in dicta l. quisquis.*
8 *Legis dispositio restringenda venit quando continet odium irrationabile.*
9 *Fœminæ filiæ illius qui crimen læsæ Maiestatis commisit, consequi possunt falcidiam in bonis maternis.*
10 *Filius emancipatus non tenetur pro delicto supradicto patris.*
11 *Pater nunquam tenetur pro delicto filij, etiam in crimine læsæ Maiestatis.*
12 *Ratio est quia filius censetur eadem persona cum patre, Non è contra; cum humor descendat à trunco ad ramos, sed non è contra.*
13 *Amor patris descendit ad filium sed non è contra.*
14 *in causis læsæ Maiestatis defendendis cauti esse debent Aduocati: quia supplicans pro reo læsæ Maiestatis infamis efficitur.*

## Filius natus ante commissum crimen læsæ Maiestatis, non compræhenditur in dispositione l. quisquis C. ad l. iul. maiest.

## Cap. XII.

CAutum est per l. quisquis §. filij
vero C. ad l. Iul. maiest. filios eorum
qui læsæ Maiestatis crimen com-
1 miserunt nulla bona posse habere,
vel accipere ex aliqua successione
testati, vel intestati; Vt perpetuò egentes, &
pauperes ac infames remaneant ab omnibus
honoribus, & officijs exclusi, sintq; tales (vt
verbis eiusdem tex. vtar) vt sit eius mors sola-
tium, & vita supplicium; Idem habetur in cap.
quorumdam 4. distinc; quia de ijs male est præ-
2 sumendum, iuxta illud vetus adagiū, mali corui,
malum ouum. cuius meminit Petr. Gregor. lib.
35. Syntag. iur. cap. 3. nu. 23. par. 3.

Controuertitur ex hoc, an pœnæ ipsæ locum
habeant solummodo in filijs natis post patris
delictum, an omnes filios comprahendat; Qua
in re cum tex. ipse absolutè, & generaliter lo-
3 quatur ab'q; alia distinctione generaliter etiā
illum intelligi debere concludunt per multi
4 scribentes, iuxta l. de prætio ff. de public.

Rationem enim quare filij puniantur pro pa-
tre in dicta l. quisquis eam esse tradunt, quia fi-
5 lius præsumitur imitator patris, quæ ratio
militat etiam in filijs ante delictum natis, huius
opinionis Authores sunt Claud. de Seisello in
l. si quis id quod. col. 5. & seq. ff. de iurisd. omni.
iud. Salycet. & Alber. in eadem l. quisquis Gigas.
de crim. læsæ maiest. lib. 3. quæst. 5. sub nu. 2. fol.
mihi 143. qui de communi testatur, post Angel.
de Malefic. verbo che hai tradito la tua patria;
vers. quæritur. ibi, Cæpol. cons. 80. & Rol. à Val.
cons. 74. nu. 2. lib. 3.

Verum de æquitate, & benignitate pœnam
6 d. l. quisquis non habere locum in filijs natis,
vel conceptis ante delictum per patrem com-
missum probat Clar. in §. læsæ maiest. vers. fuit
etiam aliquando, circa medium, & ante eum
Alciat. cons. 487. nu. 6. & seq. Quam conclu-
sionem Aequitatem sapere affirmat ide Gigas.
recitata qu. 5. circa finem, licet contrariam
partem ibi sequatur ipse author. Nec ab ea dis-
sentire videtur Rolan. citato cons. 74. dum nu.
2. tradit, quod quia pœnæ d. l. quisquis, sunt
odiosæ, & rigorosæ, vsu non recipiuntur ex ipsa,
ex doctrina Angeli in l. fallaciter C. de abolit.
Eandem sententiam sequitur Eruditissimus D.
Bimius cons. 145. nu. 51. lib. 3. Quinimo licet

appellatione filiorum veniant, tam masculi, quã fœminæ, Tamen in dicta l. quisquis non conti-
7 neri fæminas docet Bart. in l. 1. ff. de verb. significac. & Iason. in l. si quis id quod col. 2. vers. item vbi ff. de iurisd. omn. iud. quia cum d. l.
8 quisquis cõtineat odium irrationabile restringenda venit, Ruin. conf. 103. nu. 14. lib. 3. Rol. alleg. conf. 74. nu. 7. cum seq.; Rationem eam esse tradit Petr. Gregor. d. lib. 35. Syntag. iur. cap. 1. nu. 23. quia pro infirmitate sexus minus ausuras considerauit Imperator Ideft falcidiam in bonis maternis posse eas consequi, ibi habe-
9 tur in §. ad filias, idem tradit Rebuff. tit. de crim. læsæ maiest. nu. 9. & 14. ad Constit. Regni.
10 Quemadmodum etiam filius emancipatus non tenetur pro delicto patris iuxtà gloss. in dicta l. quisquis, vers. quisquis. Afflic. super Constit. Regni lib. 1. rubr. 3. tit. de paterenorum receptione. in fine Petr. Gregor. d. lib. 35. cap. 1. nu. 23. in fine par. 2.

Nec omittendum est ad hoc propositum, quod quamuis filius teneatur pro delicto patris in casibus supra expressis; Nunquam tamẽ
11 è conuerso tenetur pater pro delicto filij tex. in l. ex pænalibus ff. de reg. iur. ratio huius conclusionis legitur in principio hystoriæ scolasticæ, vlz. quia filius censetur eadem causa cum
12 patre, & humor descẽdit à trunco ad ramos, sed à ramis, non descendit ad truncum, prout
13 gloss. in l. isti quidem ff. quod metus causa dicit, quod amor patris descendit ad filium, & non è contra, Afflic. in d. tit. de paterenorum receptator nu. 42. qui nu. 40. & seq. sex casus explicat in quibus pater tenetur pro filio respectu pœnæ, vel obligationis pecuniariæ.

In his autem casibus defendendis respicien-
14 tibus crimen læsæ Maiestatis, cauti esse debent Aduocati, quia supplicans pro reo læsæ Maiest. infamis efficitur ex dispositione § deniq; iubemus in ead. l. quisquis.

### SVMMARIA.

1 *Pacta seruanda sunt vbi potest absq; interitu salutis æternæ.*
2 *Promissio facta de soluendo quidquid debere aliquem constiterit non releuat, si liquidatio facta non sit eo debitore viuente.*
3 *Hæres præsumitur ignorare gesta per defunctum.*
4 *Mora sua debet esse vnicuiq; nociua.*
5 *Qui aliquid faciendum in contractu promisit primo, quoq; tempore tenetur ad implementum, aliter negligentia sua pœnam sustinebit.*
6 *Conditio consistens in faciendo habetur pro defecta, vbi effluxit tantum temporis spatium intra quod potuit factum expleri.*
7 *Promissione facta de soluendo certam quantitatem debitam per Titium si addita fuit clausula, & plus, & minus, quod facto calculo debitor apparebit, tunc pro quantitate expressa tanquam liquida tenebitur promissor si calculi non fuerunt positi.*
8 *Certitudo sufficit secundum præsentem statum.*

## Promittens soluere quidquid alter debet, tenetur tantum, si debiti liquidatio facta sit viuente prætenso debitore. Cap. XIII.

1 Pacta, & promissiones omnes obseruari debere, vbi potest absq; interitu salutis æternæ notissimum est, vt tradunt omnes in l. iusgentium §. prætor ait ff. de pactis Menoch. conf. 35. nu. 1. & 16. & conf. 55. n. 6. cum sexcentis alijs; Si tamen Sempronius promittit soluere Seio quidquid Titium debere constiterit, Vbi debiti liquidatio facta non sit viuente Titio; De
2 Aequitate non tenebitur Sempronius versus Seium l. Romæ §. Augerius vbi Iason. nu. 6. & 7. vers. vtraq; ratione ff. de verb. oblig. Carpan. ad stat. Mediol. 154. nu. 7. lib. 2. Ratio est, quia hæredes Titij verisimiliter esse nõ possunt instructi
3 de gestis per eũ; Immo vero ignorare gesta per ipsum præsumuntur: hanc sententiam tenet Cephal. conf. 9. nu. 2., vbi nu. 6. tradit quod mora
4 sua debet vnicuiq; esse nociua.

Hinc docet Iason. in d. §. Augerius sub num. 6. cautos esse debere eos, qui debitorem detineri curarunt, mox relaxarunt sub aliena promissione soluendi, id quod constiterit eum debere, vt obtineant declarationem crediti viuente ipso debitore, aliter promissio euanescit; Eo quia nõ extitit viuente debitore; Primo enim quoq; tẽpore tenetur ad adimplementum qui ad aliquid
5 facien. in contractu promisit, puta obtinendi consensum à Domino directo, vel similia, Aliter negligentiæ suæ pœnam sustinebit, vt concludit Amplifs. Senator Bellon. lib. 1. de his quæ incõtfiunt cap. 129. per totum, quo loci tradit conditionem consistentem in faciendo haberi pro defecta, vbi effluxit tantum temporis spatium in-
6 tra quod potuit factum expleri post Cephal. conf. 118. nu. 16. Rol. conf. 63. n. 48. lib. 4. & Surd. conf. 399. nu. 12.

Si tamen in promissione expressa sit certa quantitas debiti, addita clausula & plus, & minus, quod facto calculo debitor apparebit; Tũc
7 pro quantitate expressa, tanquam liquida, tenebitur promissor non obstante, quod possit alterari, aut minui facto calculo, cum sufficiat cer-
8 titudo secundum præsentem statũ Gratian. lib. 1. cap. 183. num. 31. & seq. quem se quitur Costa d. claus. 65. in fine.

### SVMMARIA.

1 *Filia & pupilli penes matrem sunt educandi.*
2 *Amor maternus omnes alios vincit.*
3 *Germanæ mulieres omnes filios proprijs vberibus alunt.*

4 *Filij.*

4 *Filij similes esse solent ijs quorum lacte nutriuntur.*
4 *In diuisione filiorum, ob diuortium viri, & vxoris filiæ matri, & filij patri cedunt.*
5 *Pupilli educari non debent apud eos, qui eorum pudicitiæ insidiari verisimiliter possunt.*
6 *Quod semel imbibimus, difficiliter deponimus.*
7 *Luxoriosam vitam mulierum, puniunt leges.*
8 *Filiæ educatio de æquitate spectat ad matrem etiam illegitimam, vbi apertè non constet improbis moribus adhuc esse dedit.*
9 *Mater semper certa est.*
10 *Filio non licet tam illegitimam matrem, quam legitimam in iudicio vocare.*
11 *Reuerentia vna omnibus parentibus seruanda est.*
12 *Iura naturalia nullo ciuili iure dissoluuntur.*
13 *Decretum Senatus Parisiens.*

## Mater educationem filiæ etiam ex illegitimo Coitu procreatæ, habere debet.
## Cap. XIV.

Filiam, & Pupillos pænes matrem esse
1 educandos statuit Imperator in l. 1.
C. vbi pupilli educari debeant, Cum
2 maternus Amor cæteros omnes affectus vincat, vt ex l. fin. C. de Curat. furios. inquit gloss. in verbo nulli magis; Vnde
longo vsu præscripserunt Germani, vt sua quęq;
3 mater vberibus alat, nec ancillis nutricibus delegantur filij, vt inquit Tacit. de moribus Germanorum; filij enim similes esse solent, eis, quo-
4 rum lacte pascuntur, & sic cum lacte bonos, vel malos mores, tanquam lactis naturales qualitates suggere videtur filij, vt tradit consultiss. D. Bimius cons. 346. nu. 30. lib. 4., Immò in casu diuortij iubet Imperator in l. vnica C. diuort. fa-
4 cto, liberi apud quem, Vt liberorum apud Parētes diuisio per sexum celebretur, vt slz. filij Patri cedant, filiæ vero matri.

Atqui cum tex. in d. l. 1. statuat, quòd orta controuersia inter Tutores, & matrem, ac alios coniunctos, Præses prouinciæ eorum inspecta qualitate decidat, pænes quem educandi sint Pupilli, declarat ibi gloss. in verbo qualitate, vt pupilli educari non debeant apud eos, qui eo-
5 rum pudicitiæ insidiari verisimiliter possint l. si disceptaretur ff. eod. tit. latè D. Bimius alle cons. 346. nu. 30. cum sequ. lib. 4.

Hinc oritur quæstio, an cum mater ex illegitimo coitu filias procreauit, & quæ propterea impudica præsumatur, iuxta regulam semel malus; filiæ educatio eidem sit permittenda. Et sanè quia iuxta sententia Diui Cipriani in lib. 2
6 epist. 1. quod semel imbibim', difficiliter deponimus, nec propositum nostrum facilè mutam'; Mulieresq; impudicæ, quæ se illegitimo coitu prostituerunt, neq; affectum vllum habent, nec aliquem mærentur fauorem. Quinimo leges illegitimam eorum luxuriam multis pænis sunt
7 prosequutæ d. l. & mulier ff. de curat. furt., & l. si filiam 19. C. de inoff. testam. quę leges propterea de matre legitima intelligi debent, circa educationem filiorum; Dicendum videbatur de iuris rigore educationem filiæ ei esse denegandā.

De Aequitate tamen etiam ad matrem illegitimam spectat filiæ educatio, vbi apertè non
8 constet improbis moribus adhuc esse deditam, cum natura ipsa vbera dederit matri, ad liberos alendos, & affectum menti maternæ impresserit cæteros omnes superantem, qui affectus idē cōsideratur, in matre illegitima, quam in legitima
9 Mater enim semper certa est, nec filio magis li-
10 cet illegitimam matrem, quam legitimam in iudicio vocare l. quiq. § fin. & l. quia semper ff. de in ius vocando. quia vna est omnibus pa-
11 rentibus seruanda reuerentia vt inquit Paulus in l. parentes ff. de in ius vocando, Naturalesq; à legitimis sola ciuilis ratio distinguit; Naturalia autem iura ex quibus oritur Aequitas; nul-
12 lo ciuili iure dissolui, aut dirimi constat Inst. quibus modis naturales efficiantur lib. Et ita
13 iudicasse Senatū Parisiensem testatur Anneus Robert. rerum iud. lib. 1. cap. 9. pag. 154. cum seq. vbi materiam hanc more solito per quam egregiè exornat.

### SVMMARIA.

1 *Statuto stante quod debitor carceribus mancipatur; in eo comprehenditur etiam mulier.*
*Contrarium verius nu. 6. & seq.*
2 *Vbi lex non distinguit nec nos distinguere debemus.*
3 *Fidem fallere graue est.*
4 *Debitores in testamento veteri, eorumq; filij addicebantur creditoribus, & vsq; ad septennium seruiebant.*
5 *Decretum, Senatus Parisien.*
6 *Constitutio Mediol. in tit. de prohib. & concess. execut. declaratur non habere locum in mulier.*
7 *Quæcumq; natura produxit ea omnia hominum gratia parauit.*
8 *Nemo est Dominus membrorum suorum.*
9 *Carcer pæna est noxiorum hominum.*
10 *Carcer non irrogat infamiam iuris.*
11 *Sed facti.*
12 *Carcer Senatori Romano dicitur vltimum supplicium.*
11 *Odiosum est pro debito quemquam carcerari.*
14 *Mitius agendum est circa mulieres, & alias personas, quas aut pudor, aut infirmitas sexus excusat.*
15 *Honestatis publicæ est nihil committi indignum in fæminas.*
16 *Honestas sumitur pro Aequitate.*
17 *Mulieres non carcerantur.*
18 *Neq; etiam pro administratione tutellæ.*
*Contrarium verius nu. 25.*
19 *Aequitas vbi subest, licitum est inducere fallentiam legi.*
20 *Nulla interpretatio mulier fieri potest quam secundum veram æquitatem quæ inest à natura.*
*Velleiani Senatusconsulti priuileg. causa honestatis,*

*vel fragilitatis sexus introduxit non potest per renunciationem tolli. nu. 21. & 22.*
23 *Renuntiati non potest priuilegio concesso ob honestatem personarum.*
24 *Contrarium verius vbi actum geminauit mulier.*
26 *Mulier ob dolum in occultãdo bona, ne pignorentur per creditores, carceribus mancipari potest.*

## Mulieres honestæ ob causam ciuilem, siuè debitum etiam publicum, carceribus mancipari non possunt. Cap. XV.

STatuto stante, quòd nõ soluente debitore intrà certũ tempus carceri mancipetur debitor. Cõtraxit mulier æs alienum cum renuntiatione priuilegiorum, sed cõuento tempore non soluit. An carcere mancipanda veniat attenta dispositione statuti, vt in hoc Mediolani Dominio vbi ex Nou. Constit. dispositione in tit. de prohibit. & concess. execut. in certis casibus ibi expresis debitores possunt personaliter detineri.
1 Et iuris rigore inspecto compræhensa sub
statuto dicitur, quia cum lex siuè constitutio
2 non distinguat inter debitorem masculum, &
fœminam, nec nos distinguere debemus l. de pretio ff. de publ. in rem act. immò cum generalis sit lex, generaliter intelligenda, & obseruan. nec limitationem feret nisi eam ab alia expressa Principis constitutione recipiat; Graue
3 enim est fidem fallere l. 1. ff. de constit. Principum, ideo ab hac fide mulieres absoluendæ non sunt.
Rursus, si lege Diuina debitores, eorumq; fi-
4 lij creditoribus addicebantur, & ad septẽnium vsq; annum pro debito seruiebant vt legitur deuteronom. cap. 15. & lib. 4. Reg cap. 4. Cur idem non est censendum de muliere virtute dictarum Nou. Const. id quod ex castellana consuetudine obseruari etiam in Hispanijs ample tractat Baetia tr. de inope. debitore creditori addicendo, Prout mulierem compræhendi
5 sub consimili statuto censuisse Senatum Parisien. testatur Anneus Robert. lib. 2. rerum iud. cap. 6. in fine.
Contrariam verò sententiam de Aequitate veriorem esse constat; Namq; præter quod vti
6 odiosam huiusmodi Constitutionem non esse amplian. ad mulieres habetur in l. in pecudum
7 ff. de vsuris, vbi I. C. ait quæcunq; natura produxit, & omnia hominum gratia parauit, & in l. liber homo ff. ad l. Aquil. vbi Vlpianus tradit
8 neminem membrorum suorum esse dominum; Et in l. 1. ff. de libero homine exhib. dum inquit neq; æquum esse liberos homines à quo-
9 quam retineri, Quia carcer noxiorum hominum pœna est l. 1 C. de exactor. lib. 10., Et licet car-
10 cer infamiam iuris non irroget l. 1. C. ex quibus caus. infam. irrog. Non tamen est sine qua-
11 dam facti infamia quæ apud bonos, & graues
12 notam aliquam inurit; Hinc est quod Sylanus Consul carcerem Senatori Romano vltimum esse supplicium Interpretatus est, vt scribit Plutarc. in vita Ciceronis.
Tam enim ius ciuile, quam Pontificium istas liberi hominis pro debito ciuili oppignerationes, & inopis debitoris in vincula coniecti mi-
13 serias, carcerisq; molestias; non modo odiosas haberi, sed, & reiciendas esse statuit l. ob æs alienum C. de act. & oblig. l. quis filios C. quæ res pignori oblig. poss. cap. 2. de pignor. & cap. si diligenti. de foro compet.
Itaq; nullo modo ad mulieres extendi potest constitutio ipsa: cum eæ, priuilegia, & exemptiones mereantur, quia mitior circa eas
14 debet esse sententia, quas aut pudor, aut infirmitas sexus excusat l. quisquis §. ad filias C. ad l. iul. maiest. & l. 2. §. sin autem. C. de iure iuran. propter calumn.
Ad publicam autem spectat honestatem ni-
15 hil in fœminarum personas indignum com-
16 mitti, Quæ honestas pro Aequitate summitur, vt in Auth. vt non fi. pign. in princip. Lucas de pœnna in l. vnica C. vt nulius ex Vicari lib. 11. Ideo propter pudorem, & mulierum verecundiam leges Romanæ infamem, nimiamq; carce-
17 ris asperitatem in fœminarum personam reiecerunt § necessarium in Auth vt nulli iudicum Thesaur. decis. 153. nu. 8. Scac. de iudic. cap. 46. nu. 26. lib. 4. Egregiè Menoch. de Arbitr. lib. 1. qu. 88. nu. 10. cum seq. qui nu. 12. ampliat conclusionem procedere etiam in muliere, quæ pro
18 administratione tutellæ obligata esset; Præpositus in cap. ex parte M. de appellat. licet contrarium verius esse ex communi sententia infra demonstrabitur.
Vt enim notat gloss. in Auth. vt sine prohib. vers. existimamus, tanti momenti est Aequitas, vt vbicumq; Aequitas subest, licitum est indu-
19 cere fallentiam legi, vt non habeat locum lex in illo casu contra Aequitatem naturalem.
Nulla etenim melior fieti potest interpreta-
20 tio, quam secundum veram Aequitatem, quæ est à natura, & quæ in arte Aequi, & boni consistit, non in Aequitate abusiua, Rom. cons. 149. & cons. 205. Costa de remed. subsid. prælud. 71. nu. 7. Menochij sententiam sequitur Giurba decis. 57. ante nu. 1. & Gutierez. pract. quæst. ciuil. lib. 2. quæst. 25. nu. 20. per totum, vbi nu. 31
21 scribit quod priuilegium Velleiani causa honestatis personæ, seu sexus introductum, non potest per renuntiationem tolli, quod magis est, idem comprobat Asin. de execut. §. 2. cap. 8. nu. 7. cum seq. vbi declarat conclusionem ipsam procedere etiamsi mulier renuntiasset eius priuilegijs, & Velleiano Senatusconf. quia
22 huiusmodi renuntiatione sibi non præiudicaret,

ret, tanquam facta de priuilegio inserto in corpore inris, concesso ob dignitatem, & fragilitatem sexus, quo casu neq; directè, neq; indirectè tolli potest, & nu. 3. subiungit; quod vbicúq; priuilegium causa dignitatis, & honestatis per-
23 sonarum, siue sexus introductum est renunciatione tolli non potest, Conferunt tradita ab Alexand et Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de sol. resol. 4. & per totum Plaa. in epit. delictorũ cap. 34. nu 11.

Id quod tamen temperandum est, quando actum geminauit mulier, quia tunc dicto Sena-
24 tusconsulto Velleiano cui geminatè renunciauit, non iuuaretur, vt ornatissime probat Amplifs. Senator Bellonus lib. 1. de his quæ in contin. fiunt cap. 97. nu. 4. & cap. 121. nu. 14.

Prout limitatur etiam conclusio in muliere
25 debitrice ex causa tutelæ, quam pro tali debito posse carcerari probat Bart. in Auth. matri, & Auiæ nu. 13. C. quando mulier tutelæ officio, quem sequitur Borgn. tractat. de tutel. nu. 320. post Baldum tractat. de carcer. cap. 1. nu. 3. Marsil. sing. 109. Boer. decis. 249. nu. 11. & Couaruu. var. resol. lib. 2. cap. 2. nu. 3. Quam limitationem approbat Gutier. de tutell. diuers. par. 1. cap. 8. nu. 33. ac Farinac. tit. de carcer. & carcerat. qu. 27. nu. 61. & Carpan. ad stat. 293. nu. 53. post Rebuff. de litt. obligat. art. 11. glos. 3. sub nu. 33. vers. & pro administratione; Quidquid in contrarium Affirmaueric Menoch. vt supra nu. 3. allegatus.

Limitatur insuper conclusio ipsa quando mulier dolum committit ocultando bona, vt euaderet executionem bonorum, in præiudiciũ
26 creditoris, quia tunc perdit priuilegium, & capturæ personali fit obnoxia, vt etiam dicitur in milite, & nobili, vt copiosè probat Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. clausul. 3. gl. 3. nu. 20. & 24. fol. mihi 22. à ter. post Baetia tr. de inope. debitore creditori addicendo tr. 2. cap. 16. nu. 19. 20. & 21.

*S V M M A R I A.*

1 *Pater dotare tenetur filias.*
2 *Etiamsi filia habeat propria bona.*
3 *Quod onus ad hæredes etiam transit.*
4 *Pater itterum dotare filiam tenetur si absq; propria culpa, dotem amissit filia.*
5 *In fratre autem absolutè non procedit conclusio, sed aliquibus concurrentibus.*
*Patre inope existente, onus dotandi spectat ad matrem num. 6. & 7.*
8 *Aequitas est ratio naturalis.*
9 *Parenter non tenentur coniunctiuè ad liberorum alimenta, sed successiuè primo scilicet Pater, mox Mater.*
10 *Nouerca non tenetur ad dotationem priuignæ.*
11 *Auus maternus diues tenetur ad dotationem neptis, si mater est pauper.*
12 *Mater diues tenetur ad dotationem filiæ etiam existente fratre diuite.*
13 *Optionem puellæ dari in hoc casu probat Socin. iun.*
14 *Mater non habet filias in potestate.*
15 *Pater si soluendo est, cogitur ad resarciendum matri id quod expendit in dotatione communis filiæ.*
15 *Etiamsi mater non sit protestata.*
16 *Procedit conclusio etiam in fratre diuite.*
17 *Frater Clericus tenetur dotare sororem etiam ex fructibus Eccles. 9.*
18 *Filius tenetur alere patrem Impe.*

## Mater diues tenetur dotare filiam inopem. Cap. XVI.

1 DOtandi onus ad Patrem spectare notissimum est, vt habetur in Auth. res quæ C. communia de leg. & l. qui liberos ff. de ritu nuptiatum, Adeo vt
2 non obstante quod filia propria habeat bona à Patre nihilominus dotari etiam debet, vt scribit Castr. cons. 455. col. 1. vers. quantum autem lib. 2. Peregr. decis. 14. nu. 16. Dec. cons. 112. nu. 17. Petr. Greg. lib. 9. cap. 18. nu. 5. par. prima Sintag. Iur. Surd. cons. 255. nu. 16. Giurba ad stat. Mess. cap. 13. glos. 7. nu. 41. & 54. in fi. par. 1. post Corn. cons. 74. nu. 8. lib. 1. & Solam. ad Const. Sabaudiæ tit. de feud. glos. pr. n. par. 2. n. 14. Vincent. de Anna alleg. 81. par. 1. Franch.
3 decis. 171. & decis. 73. nu. 19. Quod onus ad patris hæredes etiam spectare tradit Alex. co 11. 7. lib. 2. Peregr. decis. 138. nu. 31.

Immò filiam iterum dotare teneri Patrem, si
4 absque propria culpa dotem ammisit filia, decidit tex. in Auth. quod locum. Cod. de collat. vbi traditur quando filia dicatur in culpa Osas. decis. 124. nu. 5. Costa remed. subsid. 66. nu. 18. Gratian. discept. forensi libro primo capite 65. nu. 17. D. Raud. de Analog. cap. 22. nu. 33. Polid. Ripa sing. obseru. 17. nu. 10. cum alijs, quos refert Giurba ad d. cap. 3. gl. sexta nu. 5. & gloss. 7. sub nu. 41. post medium; Secus in fratre dicendum est; per ea quæ tradit Costa d. remed. subsid. 66. nu. 8.

Quamuis concurrentibus qualitatibus, de quibus in stat. Mediol. 278. lib. 1. & ibi Carpan.
5 nu. 278. tenetur etiam frater ad iterum dotãdũ sororem, vt ibidem docet Carpan.

Si tamen pater est inops, nec in illius bonis
6 dotari potest filia, in subsidium de Aequitate tenetur mater dotem tradere filiæ, vt elicitur ex tex. l. neq; mater C. de iure dotiũ, vbi gloss., dum ibi exponit ex rationabili causa; Prout idẽ explicat Bald. qui subiungit, quod sicut pater naturaliter tenetur alimentare filiam inopem, de qua materia latius agitur infra in cap. 32. Ità tenetur eam dotare, vt posit ex dote alimentari.

Vnde sicut de Aequitate tenetur pater ad alimentandum filiam naturalem; Ita mater te-
7 neri dicitur de Aequitate ad dotandum filiam inopem, de quo matris onere stante inopia Patris

tris, scribit Anchar.iun.quæst.famil.64.nu.16.&
17.in fine Petr.Gregor.lib.9.cap.18.n.6.Sintag.
iur.par.1., Costa remed. subsid.65. per totum,
præsertim num. 3., dum tradit Quod mater tali
casu videtur quodam modò succedere in paternam obligarionem, & stimulò moueri naturali;
8 Certum enim est Aequitatem esse rationem naturalem, siue id quod naturalis ratio persuadet
vt supra ex l. scire oportet §. sufficit ff. de excus.
tut. probauimus in cap.1.nu.3.

Parentes namq; non tenentur coniunctiue
ad liberorum alimenta, sed succesiue, cum pa-
9 ter per prius teneatur; Deinde mater in subsidium, vt concludit Costa loco relato nu.2.

Quæ conclusio sicut non procederet in nouerca versus priuignam, ad cuius dotationem,
10 nec ciuili, nec naturali ratione tenetur Nouerca Surd.decis.164. nu.16. Costa vbi supra nu.
5., Ita habet locum in Auo materno diuite, si
11 mater non adsit, vel sit pauper, itaut filiam inopem congruenter dotare, non posit Alex. cons.
201. num.25. Turett.cons.6.lib.2. quos sequitur
Costa relato subs. remed.65. nu.8. Quemadmo-
12 dum etiam procedit in matre diuite, etiamsi
filia habebat frarrem pariter locupletem, Barz.
decis.150.nu.99. Costa d.locò nu.10., Quamuis
13 Socin.iun.in l.1.nu.200.ff.sol.matr. velit eo casu
dari optionem Puellæ.

Quippè licet mater sponte dotando filiam videatur quodammodo donare instar extranei,
cuius loco habetur mater, quo ad hunc effectũ;
cum non sit ascendens per virilem sexum, nec
14 habeat filiam in potestate l. vnica §. accedit,
vbi Bal. C.de rei vxor.act., Honded.cons.91.nu.
78.lib.1. Costa d.remed.65.sub nu.3.

Attamen vbi filiam dotauit mater, cogit Patrem (si soluendo est) eidem matri repetenti
15 soluere, vt probat D. Rhaud. decis. 3. num.9. &
decis.1.n.83. Giurba ad stat. Mess.d.cap.3.glols.
7. nu. 41. in fine par. 1. etiamsi mater non fuerit
protestata se animo repetendi, subministrare
alimenta vt docet Lupus de illegit.annot. 2.§.1.
nu.21. cum seq. Quæ omnia procedere etiam in
16 fratre diuite probat Costa seq. remed. subsid.
66. per totum.

17 Quippe frater etiam clericus de Aequitate
cogitur ad dotandum sororem pauperem de
redditibus Ecclesiasticis, si non habet patrimonialia vt probat Redon.de spol.Eccl.q.3. nu.11.
& 12. quem sequitur D. Raudens. var. resol.cap.
18.nu. 27. fol. mihi 97.

Sicuti è contra tenetur etiam filius alere pa-
18 trem inopem de Aequitate, vt per l. si quis à liberis .ff. de liber. agnoscend. probat Anneus
Robert. lib. s. rerum iudic. cap.1. vers. iuris fol.
mihi 6.

*S V M M A R I A.*

*1 Eximens detentum ob causam capitalem tenetur eadem pœna.*

*Procedit conclusio aliquando etiam in eximente detentum ob debitum priuatum nu. 2., Quamuis contrarium verius, scilicet teneri pena arbitraria Iudicis num. 3.*

*4 In huiusmodi facto eximendi detentos, concurrit etiam cõtemptus Iudicis, vltra delictum, & idcirco acrius punitur.*

*5 Decretum Senatus Mediol. in ea materia.*

*6 Si eximens sit coniuncta persona, vel mulier, aut minor de æquitate mitius punitur.*

*7 Decretum Senatus in ea materia.*

*8 Vxor eximens maritum detentum, Vel nulla pœna, vel leuissima tenetur.*

*9 Iustum ob dolorem pœnæ temperantur.*

*10 Eximens detentum per priuatum absq; Iudicis auctoritate antequam Iudici consignetur, nulla pœna tenetur.*

## Vxor eximens maritum capitaliter damnatum e manibus familiæ quodammodo excusatur, Aut saltem mitius punitur.

## Cap. XVII.

TVm iure communi inspecto, tum ex
Nou. Cõst. huius Mediol. Dominij
habetur eximẽtẽ è manib' familiæ
detentum ob condemnationẽ capitalem, vel confessum, siue cõuin-
1 ctum de huiusmodi crimine, teneri pœna capitis l. cuiuscumq; ff.ad l. iul.maiest.Boss.in tit.de
captura nu.16. cum seq., & Clar. quæst. 68. vers.
eximens; Vbi tradit multoties ità fuisse à Senatu iudicatum, Immo etiam huiusmodi eximentes quendam nobilem detentum pro debi-
2 tis priuatis vltimo supplicio fuisse punitos iussu
Proregis Neapolis tradit ex Carauita idem
Clar. loco relato; Quamuis de iure communi
eximens detentum ex causa debiti teneatur
3 tantum pæna arbitraria, vltra solutionem debiti versus creditorem Ias.in l.1. §. quod prætor n.
12. vers. si autem ff. ne quis eum qui in ius voc.
Cagnol.in l.1.§.decimo quinto non videtur nu.
27. vers. & vltra ff. si quis iusdic. non obtemp.
Farinac. quæst.30. nu.112. & qu.32. num.7. & 8.
Viu.decis.91.nu.1.

Quia in eximente è familia, vel è carcere non
attenditur solum delictum de quo exẽptus erat
imputatus, sed etiam contemptus Iudicis, &
4 Iustitiæ, cum acrius refrenanda sit eximentium
audacia, vt inquit Farinac.d.quæst.30.nu.93. in
fine, qui ponit exemplum in eximente detentũ
pro pugnis, vel pro delatione armorum, & his
similibus leuibus delictis, Quia puniendus est
grauiori pœna quam merebatur detentus; Et
5 ita censuit Senatus die 9. Ianuarij 1590. contra
quosdam de solario, qui cum exemissent è manibus familiæ Camillum Barberium damnatum
ad remum per triennium, Condemnati fuerunt

ipsi

ipsi ad remum decennio.

Vbi tamen eximens sit coniuncta persona, &
6 minor, vel mulier de Aquitate mitius punitur,
Rimin. Iun. inter cons. crim. diuers. lib. 1. cons.
135. nu. 25. Farinac. qu. 11. nu. 33. Et itá iudicas-
7 se Senatũ Mediol. testatur Clar. quæst. 29. vers.
Quero etiam in fine, de quadam muliere, quæ
maritum capitaliter damnatum eripuerat è ma-
nibus satellitum, Quia post longam discussionẽ
die tertia Iulij 1563. Censuit neq; absoluẽdum,
neq; condemnandum esse ipsam mulierem, sed
eam non esse molestandam, donec aliud fuisset
ordinatum, de quo Senatusconsulto meminit
etiam Farinac. qu. 32. nu. 29. Vbi vxorem tum ob
8 intensum amorem, quo prosequitur virum, tum
ob obedientiam quam eidem præstare tenetur,
vel excusandã, vel saltẽ extraordinaria pæna, &
leui puniendam esse scribit; Prout de eodem
Senatusconsulto meminit etiam Viuius alleg.
decis. 92. num. 5. quia tunc videtur interuenire
9 iustum dolorem, cuius intuitu pœnæ temperan-
tur tex. est in l. si quis in graui §. maritus ff. ad
Silan. & in l. si adulterium cum incestu §. Impe-
rator ff. de adult. Idem Clar. qu. 60. vers. sed hic
quæro.

Si vero quis detentus esset per modum pro-
uisionis, vt à priuata persona, animo consignan-
10 di Iudici, vel clericus in fragranti à laico talem
eximens nulla pœna teneri dicitur, quia huius-
modi captura dicitur carere Iudicis auctoritate
& iurisdictione, & antequam captus sit consi-
gnatus in fortijs Iustitiæ, Vires non habet iudi-
tij, licet facta teneat iuxta l. patre furioso ff. de
ijs qui sunt sui, vel alieni iuris.

### *SVMMARIA.*

*Eximens semetipsum è manibus familiæ tenetur pœna arbitraria nu. 1. & nu. 3.*

2 *Maximè interueniente vi, vt euaginatio ensis.*

4 *Contrarium verius esse de æquitate quoad ius commune.*

5 *Decretum Senatus in ipsa materia.*

6 *Decretum aliud Senatus in eadem materia fauore minoris.*

7 *Omnibus licitum est redimere sanguinem suum.*

8 *Vim faciens cum armis, & se eximere tentans ad Iudicis præsentiam tenetur pæna arbitraria etiam mortis.*

9 *Decretum Senatus in eadem materia quo fuit suspensus quidam qui sclopum aduersus familiam exploserat in qua erat Iudex.*

10 *Annibalis à Tela Vicarij Iustitiæ commemoratio.*

11 *Decretum aliud Senatus fauore biruariorum qui occiderant quendam qui sibi se opposuerat, & satellites vulnerauerat.*

12 *Decretum aliud Senatus.*

## Eximens semetipsum è manibus familiæ non incidit in pænam à iure communi constitutam contra eximentes detentos per familiam.

### Cap. XVIII.

POstquam actum fuit supra de eximente alium è manibus familiæ, Breuiter explicanda se offert quæstio, an eximens semetipsum in pœnam incidat, & sane de iure pœna
1 arbitraria teneri talem se eximentem tradunt,
scribentes per l. apud labeonem §. si pulsatus
ff. de iniurijs; Maximè si adhibita fuit violentia
vel illatus metus satellitibus euaginãdo ensem
2 aduersus satellites, vt post Boss. tit. de captura
nu. 17. & seq. qui testatur itá determinatum
fuisse per Senatum, probat Clar. Quæst. 29. d.
vers. quæro etiam, & Paris. cons. 147. per totum
præsertim nu. 3. & 4. & nu. 17. lib. 4. quos sequi-
tur Farinac. alleg. qu. 32. tit. de carcer. & car-
cerat. nu. 24. cum plur. seq. præsertim nu. 27.
Quippè sicuti seuerè puniuntur huiusmodi eri-
pientes, & eorum auxiliatores, & mandantes,
3 Eo fortius eadem pæna tenetur ipsemet erep-
tus vti principalis l. si is, qui rem §. si titium, &
ibi Bart. ff. de furt. & probat Mastril. tract. de
indulto cap. 39. sub nu. 8.

De æquitate tamen in pœnam prædictam non
4 incidit in hoc dominio talis se eximẽs, etiamsi
ensem contra satellites euaginauerit, quia tunc
tantum condemnatur in pœnam contentam
in proclamate Excellentissimi Gubernatoris
5 edito, contra resistentes satellitibus, vt de-
clarauit Senatus die vltima Octobris 1584. in
causa Ambrosij Ripæ, qui aduersus Biroarios
ensem euaginauerat, Ad relationem Egregij
D. Vicarij Iustitiæ; Prout idem etiam censuit,
refferente eodem D. Vicario die 15. Septem-
6 bris 1588. in causa Marci Antonij Cliuati, mi-
tigata etiã pæna ipsa ob minoritatẽ eiusdẽ Cli-
uati, negocio plenè discusso primo loco in Cu-
ria, deindè in Senatu, Et sic constat Bossij, &
Clari traditiones in hoc non esse à Senatu ob-
seruatas, tanquam rigori iuris, non Aequitati
quam semper sequitur Senatus, adhærentes.

Ratio ea esse videtur, quod omnibus licitum
est redimere sanguinem suum l. 1. ff. de his qui
sibi mortem consci, & ibi Alex. Quæ ratio sus-
pensum tenuit in dicta sententia Mastrillũ lo-
co relato in fine.

Si tamen vim faceret cum armis huiusmodi
se eximens, Iudici eo actui præsenti Arbitraria
pæna etiam mortis teneretur, vt iudicatum
8 fuisse in Senatu Cathaloniæ, contra quemdam
qui in actu detentionis Vicarium Barcinonæ
læthaliter vulnerauerat, vt se eximeret testatur
Peguera decis. 59. in fine; Prout Senatus hic Ex-
cellen-

9 cellentissimus furcis suspendi censuit die 18. Aprilis 1624. Io. Baptistam de loco Vilanterij, qui noctis tempore aduersus familiam cum qua
10 incedebat Egregius Ill. D. Annibal à Tela Vi-
11 carius Iustitiæ sclopum exploserat ne detineretur, & die 22. Augusti currentis anni 1624. censuit idem Senatus non esse molestandos satellites, qui præcedenti nocte interfecerant ictu sclopi Aequitem Mazentam, dum aduersus familiam sclopum exploserat, ac varijs iniurijs, & minis affecerat, vulneratis etiam duobus ex ipsis satellitibus, quorum alter in vitæ discrimine reperiebatur: Prout idem Excellentissi-
12 mus Senatus de mense Martij anni 1628. referente Amplissimo D. Senatore Vicecomite Viro eloquentissimo, & in omnibus scientijs eruditissimo, ac versatissimo condemnauit Clementem Ponzonum nobilem Cremonensem in pœnam remi septenalis, à qua se eximere posset solutione aureorum quingentorum, eo quia sclopum rotatum, è domo deferri, non abuti permissum, noctis tempore exploserat in familiam cum qua ego tunc Cremonæ Iudex assistebam, pro detentione in propria domo ipsius Ponzoni, & litteræ sunt penes Egreg. Secr. Landrianum &c.

*SVMMARIA.*

1 *Solutio spontanea facta de parte debiti per illum, qui per metũ promissit, dictum metum purgare dicitur.*
7 *Contrarium.*
8 *Distinguitur inter debitum naturaliter, & non naturaliter debitum.*
2 *Huiusmodi solutus tenetur ad residuum si contractus est indiuisibilis.*
4 *Soluens partem debiti pro quo non tenebatur dicitur ratum habere contractum num. 3. & sic tenetur ad residuum.*
5 *Decretum Senatus Cathaloniæ in terminis nostris.*
6 *Soluens partem debiti opponere non potest exceptionem non numeratæ pecuniæ pro residuo.*

## Soluens partem debiti pro quo non tenebatur obligatus dicitur ad residuum, si debitum erat proprium vel illius Patris
## Cap. XIX.

1 SOlutio spontanea facta per eum, qui metu se obligauit, dicitur metum ipsum purgare tex. est in l. 2. C. de his qui vi metusue causa, Adeo vt pro residuo etiam teneri talem soluentem explosa metus exceptione aliqui tradiderunt, vbi contractus per metum celebratus est indiuisibilis, vt per l. 1. ff. de pollicitationibus probat Rebuff. ad Const. Regni lib. 2. tit. de resciss. contract. art. 1. gloss. 2. nu. 8. qui materiam ipsã distinguit in duos casus, Hinc elicitur An soluens partem pro eo, pro quo non tenebatur, obligatus sit residuum soluere, vt Pater, pro filio, vel filius familias effectus pater familias pro debito contracto, dum erat filius familias,
3 qui propterea censetur ratum habere totum contractum per solutionem partis l. sed Iulia §. fin. ff. ad Macedon.

Et ex naturali Aequitate concluditur teneri
4 ad residuum, quia debitum quod verè contractum erat quasi ratificauerit Rebuff. alleg. gloss. 22. nu. 10. quam sententiam sequitur Fontanell. de pactis nuptial. par. 1. claus. 4. gloss. 18. sub nu. 145. & ibi in Add. nu. 352. vbi testatur ita fuisse
5 iudicatum per illum Senatum die 2. Aprilis 1599. contra quendam I. C. qui effectus pater familias debitum agnouerat.

Idem procedit in soluenre partem debiti, qui exceptionem numeratæ pecuniæ pro residuo
6 duo opponere non potest l. cui fidem C. de nõ numerata pecunia l. sed Iulianus §. 9. & l. item si filius familias §. fin. ff. ad Macedon. plura alia habentur, in l. vna est via ff. de seruit. rust. prædiorum, & l. si stillicidij ff. quemadmod. seruit. ammit. Fontanel. d. nu. 145.

Eam tamen sententiam minime procedere concludit Rebuff. d. nu. 10. in eo qui per metum
7 promisit, & partem soluit; Namq; cum de bono, & Aequo non teneatur ob id, soluendo partem, non videtur totum approbare, nisi quatenus soluit; Vbi enim est, saltem naturaliter, debitum, dicitur causa non odiosa. Idcirco solutio partis probat aliam partem gloss. in l. fin. C. ne vxor pro marito; Secus vbi naturaliter non est debitum Rebuff. vbi supra d. nu. 10.

*SVMMARIA.*

1 *Pacta seruanda sunt quia honestati publicæ id maximè conuenit.*
2 *Dotem maritus vxori non viro vxor olim afferebat in Germania.*
3 *Idem obseruabatur inter Grecos.*
4 *Fabula Vulcani, dum deprahendit Venerem cum Marte.*
5 *Licurgi lex iubens Virgines sine dote nubere debere.*
6 *Solonis lex vetans, ne mulieres ad viros amplius quam tres vestes desferent.*
7 *Dos, & forma vxoris sunt stimuli superbia coniugalis.*
8 *Dos vbi ingreditur magna; inde mariti libertas egreditur.*
9 *Mores Indorum ac Massiliensium in matrimonio collocando puellas.*
10 *Consensus, siue præsentia eorum non est necessarius in contractibus, quorum contradictio obesse nequit.*
11 *Amor, & concordia, non lucrum aut auaritia nuptijs præsidere debent.*
12 *Matrimonia esse non debent venalia.*
13 *Pactiones clandestinæ post contractas nuptias inita inter socerum, & Generum sunt inualida.*

14 *Teren-*

*14 Terentij dictum circa amorem sponsi.*
*15 Nuptiales tabulæ coram Propinquis, & amicis confici solent.*
*16 Donationes per Aegrotum Medico factæ nullæ sunt.*
*17 In fraudem fieri dicitur quoties aliud clam promittitur, & quod palam gestum est præualet.*
*18 In matrimonijs quæcumq; furtiua sunt odiosa, & suspecta considerari debent.*
*19 Dolus est in eo, qui insidiosè dissimulat.*
*20 Verisimile non est quenquam vellè aliquid clam agere nisi qui doli alicuius, & insidiarum sibi conscius est.*
*21 Plinij scitum dictum.*
*22 Decretum Senatus Parisiensis in ea materia.*
*22 Donatio clandestina facta sponsæ per sponsum ante contractum matrimonium, viuente patre sponsæ irrita est.*
*23 Sponsi largitiones profusæ ex boni uiri arbitrio ad æquitatis regulam reduci debent.*

## Repromissio clandestina extra contractum matrimonij facta non valet. Cap. XX.

STatutis, pactis dotalibus in certa summa dotis, præsentibus propinquis Socer ad secretam pactionem cum sponso deuenit, vt minori summa doris conuentæ esset contentus;
Post celebratas nuptias Gener dotem integram prætendit; Socer autem ad secundam pactioné tãtum se teneri putat, Et sanè cum pacta omnia
1 seruanda esse nemo non ignoret, quia nihil honestati publicæ magis conueniat, quam vt ea, quæ inter contrahentes fieri placuit bona fide præstentur toto tit. de Pactis vt supra in cap. 13. fuit explicatum. Scripta enim promissionis cautione amicos fallere improbum videtur; Quemadmodum magis impium est, & perfidiosum prætextu affinitatis socerum circumuenire, maximè in ipsa dotis liberalitate.

Vt enim scribit Tacitus de moribus Germa-
2 norum, olim dotem non vxor marito; Sed vxori maritus afferebat, Id quod obseruabatur anti-
3 quitus inter Grecos, qui vt inquit Aristot. lib. 2. polit. cap. 6. Vxores emebant inuicem Petr. Gregor. lib. 9. cap. 18. num. 14. Sintag. iur. par. 1.
4 Hinc fingunt Poetæ Vulcanum vxorem in adulterio deprehensam iurasse, se non prius vincula Marti, & Veneri iniecta soluturum, quam redditis sibi à Ioue muneribus, quæ vxoris obtinendæ gratia donauerat; Prout Lycurgus vir-
5 gines sine dote nubere volebat; Cum ista ratione vtriq; consultum crederet, tam iuris, ne mulieres dotis magnitudine fierent insolentiores, quam mulieribus, vt sola castitate insignes non tam opulentiam, quam pudicos mores coli cernerent, & æstimari, vt scribit Plutarch. in vita Lycurghi. Qui in vita Solonis inquit; quod
6 Solon Aethenis vetabat, ne mulieres quilibet nobili, & locupleta familia ortæ amplius ad viros, quàm tres vestes defferent, quod etiam refert Giurba ad Stat. Messanæ cap. 3. gloss. 7. par. 1. nu. 5. fol. 331. vbi Aristotelis, & aliorum Authoritates etiam adducit ad hoc propositum; Et ex Petrarca scribit Petr. Gregor. d. lib. 9.
7 cap. 19. sub nu. 12. quod dos, & forma, superbiæ coniugalis sunt stimuli, & vbi dos ingredietur
8 magna inde libertas egredietur mariti nu. vero 16. Eorundem Solonis àc Lycurghi leges, de quibus supra refert, multaq; alia tradit de
9 more Masiliensium ac indorum in matrimoniũ collocando puellas.

Quamuis enim in primis conuentionibus interuenerunt propinqui qui vocati non fuerunt ad celebrationem aliarum pactionum; Tamen quia necesse non est consensus, vel præ-
10 sentia eorum quorum contradictio obesse nequit l. quarta ff. de acquir. hered. l. 1. §. sententiam ff. de tribut. act. nihil releuat quod in secundis pactionibus non interuenerunt.

Quemadmodum etiam nullibi prohibitum videtur quin post instrumenti dotalis scipturã, aliquid immutare, aut addere pactis nuptialibus ante contractas nuptias non concedatur l. 2. C. de donat. quę sub modo Fontanell. de pact. nupt. claus. 3. gloss. 3. nu. 22. par. 1. Cum ipsæ tabulæ nuptiales post matrimonium, aliquando signari soleant, vt docet experientia, ne lucrum
11 aut auaritia nuptijs prędidere videantur, non amor, & iugalis concordia l. reprahendenda C. de Instit. & substit. & l. 2. ff. de donat. inter virum, & vxorem, vbi habetur matrimonia esse
12 non debere venalia.

De Aequitate tamen huiusmodi pactiones clandestinæ post tabulas nuptiales contractæ
13 improbantur, & reijciuntur ad fraudes euitandas, quæ facilimè committi possunt, dum adolescentes præ amore vix menti compotes, quorum animos, igneumq; iuuenilis ætatis ardorem insanus cupido oppressit non pacta non dotales conuentiones, sed ipsam adamatæ sponsę pulchritudinem tantum cogitant, vnde Terent. in Eunuch. act. 1. sen. 1.

14 *Et tadet, & amore ardeo, & prudens sciensq;*
*Viuus, vidensq; pereo, nec quid agam scio.*

Itaq; tunc parentes, & propinqui feliciter ad sunt, quos dotalia pacta ex ęquo, & bono moderari conuenit, scribuntur tabulę nuptiales, dos dicitur, dotalesq; fiunt conuentiones co-
15 ram propinquis, & pręsentibus amicis; Hę omnia palam, & ritè consensu laudabili ineuntur; Quod si interea liceret Socero animum sponsi furioso amoris ardore irretitum clam occupare, & minari affinitatis repudium nisi dotis summam minuat, aut profusa largitione sponsam locupletet. Iuuenis amans nihil non & donare, & remittere paratus est, vt grato amore potiatur, & placita fruatur voluptate. & consequenter extorquentur secretè repromissiones, & clandestina pacta ad instar donatio-
16 nis facta per Aegrotum medico quę improbatur

tur, & nullę sunt vt statuit Vlpianus in l. si Medic. ff. de varijs, & extraord. cogn.

In fraudem enim fieri dicitur quoties aliud
17 clàm promittitur, & quidquid palam gestum est; id semper pręualet l. non intelligitur §. si quis palam, & §. tacita ff. de iure Fisci, Præsertim, in matrimonijs, in quibus quęcumq; furti-
18 ua sunt, odiosa, & suspecta considerari debent l. vxor C. de repudijs, Quia dolus est in eo, qui
19 insidiosè dissimulat l. ea quę commendandi §. 2. ff. de contrh. empt. Quę repromissiones notę fuerat Imperator Acad. & honor, cum eas improbarint, in l. si quis post hac, vers. dos etiam C. de bonis damn.

Verisimile namq; non est quenquam aliquid velle clam agere, nisi qui doli alicuius, & insi-
20 diarum sibi conscius est l. non existimo ff. de author. tut, Vnde Plin. lib. 5. Epist. 1. respondit Curiam petenti vt verbalem renuntiationem portionis hæreditatis sibi faceret, quam tacita conuentione eidem saluam esse volebat;
21 Respondit inquam, moribus suis non conuenire aliud palam, aliud agere secreto, vt refert Anneus Robertus, qui conclusionem hanc mi-
21 rificè comprobat, secundum quam iudicasse Senatum Parisien. testatur lib. 1. rerum iudicat. cap. 2. per totum; Cuius rationes, & fundamēta per extensum non potui non referre (egregiè adeo materiæ accommodata leguntur) omissis multis alijs, quæ apud eum videri possunt, Vt in alia materia, eiusdem auctoris frustrum inserere eisdem rationibus, eo slz. quia nec melius, nec pulcrius explicari poterat materia ipsa statuit Fontanel. tr. de pact. nupt. lib. 2. claus. 5. glo. 5. par. 2. nu. 63.

Qui eam conclusionem procedere affirmat
22 etiam in donatione clandestina ante matrimonium contractum per sponsum adhuc viuente patre sponsæ facta, Quod enim malo more, & clandestina pollicitatione promissum, aut extortum potius est, id nec probari æquum est, cū ex boni viri arbitrio ad Aequitatis regulā lar-
23 gitiones profusæ sponsi reduci debeant.

*S V M M A R I A.*

*Bannitorum cadauera, neq; suspendi, neq; his sepultura denegari potest num. 1., Contrarium in practica seruatur nu. 2.*
3 *Decretum Senatus in ea materia.*
*Bannitus sicut viuus non potest morari in loco à quo fuit bannitus, ità videtur obseruandum esse post mortem nu. 4. & 7.*
5 *Conuersatio cum bannitis probibita est.*
6 *Banniti cadauer non potest sepelliri in loco in quo erat bannitus tempore mortis.*
*Banniti cadauer sepeliens tenetur pœna dantis auxilium, vel fauorem bannito nu. 8., Contrarium verius nu. 9.*
10 *Homo mortuus non dicitur amplius homo.*
11 *Bannitus mortuus amplius dici non potest bannitus.*
12 *Decretum Senatus in ea materia.*
13 *Statuta loquentia de bannitis intelliguntur de viuis non de mortuis.*

## Cadauer banniti in dominium importatum non prohibetur sepeliri, nec ea de re proceditur contra illud deferentes. Cap. XXI.

QVidquid iure communi inspecto, cōtra deliquentium cadauera sceuire nefas sit, Adeo quod neq; suspendi possint cadauera bannitorum, neq;
1 his sepultura denegrai, vt testatur Paris. de Puteo tract. de Syndic. fol. 315. n. 1. Sapia in repet. l. Imperium post num. 7. ff. de iurisd. omn. iud. Bal. in l. 2. C. qui testam. facere poss.

Contrarium tamen seruare praxim tradit
2 ibi Bal., quem sequitur Franc. Marc. decis. 954. num. 6. & testatur Clar. latè hanc materiam pertractans quæst. 51. vers. sed hic incidenter per totum, vbi multos casus tradit, in quibus Senatus ità exequi mandauit, Et memini ego sic iussisse Senatum Excellētiss.
3 superiori anno 1620. die 30. Ianuarij Prætori Derthonæ de cadauere Antonij Marenghi banniti, qui in carceribus decesserat ob vulnus ei illatum in actu detentionis; Censuit enim cadauer ipsum esse suspendendum, mox in frusta scindendum, ac secus vias proximas locis patratorum scelerum appēdenda; Id quod procedere etiam in cadaueribus bannitorum ad iustitiam delatis certum est, cum eadem militet ratio vulgatis iuribus; Sicut enim in vita bannitus morari non poterat in loco à quo bannitus erat; videtur idem obseruari debere post mor-
5 tem ne eius cadauera ad Ciuitatem reducantur l. si quis vbi Bart. ff. de cadauerum punitorum.

Insuper quemadmodum prohibita est omnis
4 conuersatio, & receptatio bannitorum, ex No. Constit. tit. de bannitis, & eorum receptat. de quibus Bertaz. cons. crimin. 125. cum seq. & 131. Hector felic. Alleg. 2. nu. 6. par. 1. Prima facie videbatur eadem pœna teneri deferentes
6 cadauer banniti in hoc dominio; Cum cadauer banniti non possit seppelliri in loco à quo bannitus erat, tempore mortis tex. in l. 2. C. de cadaueribus punitorum, vbi habetur, quòd deportatus, vel relegatus in insulam ibi moriens, non debet inde transferri ad alium locum siue alibi seppelliri, sine Principis licentia Nell. tract. de bannit. in secundę par. 3. temporis qu. 2. num. 2. inquiens, quòd ille, qui viuens non potest
7 morari in Ciuitate, ad eam non potest reduci post mortem ad instar excommunicati Pereg. lib. 4. de iure Fisci, tit. 5. nu. 5. Et idcirco seppe-
8 lientem bannitum teneri pęna dantis auxilium

8 lium, vel fauorem bannito, scribit Alex. in addit. ad Bart. in d.l.2.C. de cadauer. punitorum.

De Aequitate tamen contrarium affirmandum est, quia homo mortuus non dicitur am-
9
10 plius homo, cùm non habeat corpus, & animã, & mors tollat nomen, & effectum banni. Adeo quod bannitus mortuus amplius dici non pos-
11 sit bannitus, latiss. Cabal. var. resol. lib. 1. cap. 83. num. 6. quem seq. Maur. Burg. tract. de modo procedendi ex abrupto qu. 24. num. 126. Et ita censuit Senatus die 22. Februarij 1592. super
12 relatione Prætoris Derthonæ, videlicet non esse prohibendum, quia cadauer Iulij Cæsaris Guidoboni bãniti Nobilis Derthonensis, quod in dominium fuerat importatum sepelliri possit, modo id fieret sine pompa; Neq; esse procedendum contra illos, qui cadauer ipsum in dominium detulissent, vt apud Egr. Secretariũ Besutium.

Ratio præcipua est, quia statuta loquentia de bannitis intelliguntur in viuis non in mor-
13 tuis, & consequenter non habet locum eorum dispositio in mortuis; Opinio tamen Caballi in relato casu 83. num. 12. est vt extrà ordinem puniantur sepelientes bannitum, etiamsi Pater filium sepelijsset, & ità eius votum protulisse testatur. Sed huius Excellentiss. Senatus sentẽtia æquior videtur, nec ab ea recedẽdũ est.

## SVMMARIA.

1 *Læsio vltra dimidiam in quocumque minimo, sufficit pro rescissione contractus.*

2 *Læsionis beneficium pro rescissione contractus, tam competit venditori, quam emptori.*

3 *Militante eadem ratione, quidquid dispositum est in vno censetur etiam dispositum in alio casu.*

4 *Exemplũ læsionis vltra dimidiam.*

5 *In materia læsionis non habet locum regula, quod de minimis non curat prætor.*

6 *Læsio consideratur etiam respectu oneris appositi in venditione.*

7 *Summa soluta pro laudemio ab emptore non facit excessum ità vt ea computata resultaret læsio; quia venditor eam non percepit.*

8 *Decretum Sen. Parisien. in eã materia.*

9 *Idem procederet in summa pro Gabella soluta.*

10 *Venditor redimere volens rem venditam tenetur restituere emptori solutum pro laudemio, & gabella vna cum pretio recepto.*

11 *Solutum pro laudemio computatur in supplemento pretij, quando emptor supplere mauult.*

12 *Pretium vbi suppletur, debetur etiam ex ea portione laudemium.*

## Solutum pro laudemio non computatur in pretio ad constituendum læsionem vltra dimidiam. Cap. XXII.

Læsionem vltrà dimidiam etiam in quocumq; minimo, sufficientem
1 esse ad contractus rescissionem scribunt omnes, & præsertim Iason in l.2. nu. 53. C. de rescind. vendit., Cum requiratur tantum excessus dimidię. Cuius legis beneficium tam competit vendito-
2 ri, quam emptori, quia læsio ipsa consideratur, tam ex parte venditoris, quam emptoris, cap. cum dilectus de emption. Quia militat eadem ratio in emptore, sicut in venditore, & disposi-
3 tum in vno locum habet in alio l. fin. C. de indit. vidilit. toll. l. 1. & 2. C. de cupressis lib. 11., Rebuff. ad Constit. Regn. tit. de rescis. contr. art. 1. gloss. 15. nu. 4.

Exemplum ponitur in re valoris decem, quæ
4 vendita tantum fuit quatuor cum dimidio, tũc enim venditor deceptus diceretur vltra dimidiam iusti pretij; prout si vendita fuisset sexdecim, vel quindecim, & vno denario, esset emptor deceptus vltrà dimidiam iusti pretij Celsus Bargal. tract. de dolo lib. 2. tit. de dolo re ipsa nu. 45.; Non habet enim locum hoc in casu
5 regula, quòd de minimis non curat prætor; Vt propositis contrarijs eisq; sublatis Egregiè probat Pantaleo Cremonen. in repet. d. l. 2. num. 52. cum seq. per totum C. de rescind. vend. de qua materia plenius actum, & infra in cap. 46. Quæ læsio consideratur etiam respectu oneris appo-
6 siti in venditione, cum onus dicatur pars rei l. fundi ff. de contrah. emptione.

Si tamen emptor soluisset laudemium Domino directo rei emptæ iuxta morem regionis, summa illa pro laudemio soluta de Aequitate
7 non faceret excessum, ita vt computata cum pretio excedere posset dimidiam; Quia venditor illud laudemium non recipit; Vt censuisse
8 Senatum Parisien. mense Augusti 1542. testatur Rebuff. d. tit. de rescis. contr. art. 1. gloss. 15. nu. 13. & gloss. 23. num. 23. Quam sententiam comprobat Giurba decis. 105. nu. 6. & Gracian. lib. 2. Discept. Forens. cap. 258. nu. 41. qui nu. seq. de-
9 clarat, id etiam procedere in gabella soluta per venditorem, vel emptorem quia nihil commodi percipitur per vtrumq; ideo neque etiam loco pretij habetur Felician. de cens. lib. 1. cap. 6. nu. 21. in fine.

Si tamen venditor recuperare intendit rem venditam scribit Rebuff. d. loco, summam pro
10 laudemio, sine gabella ab emptore solutam teneatur restituere vna cum pretio.

Prout solutum in causa laudemij computandum esse in supplemento pretij, quãdo emptor

11 supplere voluit pariter iudicasse Senatum testatur Rebuff. loco relato. Si tamen suppletur pretium per emptorem, ex ea portio-
12 ne deberi etiam laudemium docet Rebuff. dict. art. 1. glo. 23. num. 23. de resciss. contr. vbi ita iudicatum fuisse per Sen. Paris. testatur. Quando autem pretium iustum dijudicari possit, præsertim in hac Ciuitate Mediolani, explicabitur infra in cap. 89.

*SVMMARIA.*

1 *Obseruantia Senatus fauore Dominorum censuum, vt sibi satisfiat ex pretio bonorum censui suppositorum, quando censuarius est morosus.*
2 *Venditor census vigore bullæ pontificiæ non cogitur ad restitutionem capitalis.*
3 *Innocentij doctrina circa constitutionem censuum sublata per bullam pontificiam.*
4 *De Aequitate cogitur censuarius morosus ad solutionem capitalis census.*
5 *Mora dicitur delictum, præsertim in eo qui iurauit.*
6 *Delinquendo quis dicitur consentire pœnis.*
7 *Pactum quod non soluente annuos census, restituatur sors valet. Contraria nu. 10.*
8 *Emptor pro re non tradita repetit pretium tanquam interesse.*
9 *Contractus ab initio validus resoluitur ex non obseruatione promissorum.*
11 *Annui redditus maioris sunt æstimationis, quanto magis restricta est libertas redimendi.*
12 *Nullitas pacti non vitiat contractum.*
13 *Censuarius in quibus casibus cogitur restituere sortem nu. 14. 15. 18.*
16 *Fraus in contractu censuario, in quo fuit adhibita fideiussio, præsumitur interuenisse, si tempus aliquod non fuit datum venditori ad redimendum fauore fideiussoris.*
17 *Suppositio personæ arguit fraudem.*
19 *Facile non est inuenire fideiussores.*
20 *Decretum Senatus, quod æstimum Communitatum habeatur pro re immobili sui natura fructifera pro constituendo censu ad formam bullæ pontificæ.*
21 *Pro censu datur actio possessorij, & petitorij.*
22 *Proprietarius potest constituere censum super proprietate, cuius fructus ad vsufructuarium spectant.*

## Censuarius contumax in soluendo debitos census cogitur ad restitutionem sortis. Cap. XXIII.

IAM alias dictum fuit supra in cap. 1. num. 19. ex Polidoro Ripa singul. obseru. 252. in fine; Senatū Mediol. diuino quodam afflatu suas sancire solere sanctiones; Et propterea hac vnica ratione hæsitari non posse de Prouisione, quam quotidie dare de forma solet Senatus ipse emptoribus censuum, qui satisfactionem consequi nequeunt à censuarijs debi-
1 toribus pro censibus maturatis; Iubere enim consueuit Senatus, vt statuto termino censuarijs dierum triginta ad soluendum debitos census; Eoq; termino elapso, non satisfacto creditore, procedatur ad subhastationem rei super qua constitutus fuit census, vt ex pretio satisfiat creditori; restituto supra pluri ipsi debitori, vt etiam pragmaticis mediocriter versatis notum est.

Apud aliquos tamen non leuem scrupulum remansisse pluries audiui, etiam penes aliquot ex Amplissimis Patribus; Num prouisio ipsa iuri consona sit, præsertim in foro poli aduersante scilicet bulla Pij Quinti recolēdæ memor. Pontif. Max. in materia cēsus ædita, qua dispo-
2 nitur, venditores censuum cogi minimè posse ad restitutionem sortis, nisi in casu transmissæ denuntiæ pro facienda extinctione census, & hoc intra annum tantum, iuxta l. in insulam ff. de præscript. Nauar. de Vsuris sub nu. 95. gloss. 3. & nu. 97. gloss. 16. & cons. 8. nu. 7. de censibus; Petr. de Gregor. in coment. eiusdem bullæ qu. 5. nu. 13. Couarruu. lib. 3. var. resol. cap. 7. n. 2. vers. secūda ratio, & c. 9. n. 4. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 7. nu. 14. Boccac. de censibus par. 1. num. 16. Frider. Martin. de cens. cap. 6. nu. 383. Cuius
3 extrauagantis virtute tollitur doctrina Innocentij in cap. in ciuitate de vsuris vbi traditum est, posse constitui censum redimibilem intra certum tempus.

Verum tamen de Aequitate non obstante
4 extrauagante prædicta cogi iure potest censuarius ad restitutionem sortis, quando fuit morosus in soluendo. & sic iuridica sanè, omnique Aequitati consona apparet Senatus deliberatio, Cum enim mora sit delictum, maximè in eo
5 qui iurauit l. quis maior C. de transact. Giurb. decis. 85. sub num. 16. Dicitur tunc sors repeti à censuario non inuito, sed volente, quando de-
6 linquendo consentit l. 1. §. bestias vbi gloss. verbo onerar. ff. de postul. Giurba nu. 16. vers. tunc enim post Gabriel. cons. 152. nu. 5. lib. 1.

Ea propter prohibita non censetur repetitio per ipsam extrauagantem, quæ fit culpa ipsius censuarij, vt post Bart. in Auth. hoc amplius C. de fideicom. in fine, & Dec. cons. 206. lib. 2. probat in terminis censuarij Gabriel. d. cons. 152. præsertim num. 4. & 5. lib. 1. vbi concludit valere pactum inter emptorem, & venditorem census
7 initum, de restituenda sorte, vbi census non soluantur (quod magis est) Idem probare in hic eisdem terminis [illegible] easdem rationes scripsit Mastril. decis. 95. per totum, præsertim num. 4. cum seq. lib. 1., vbi nu. 8. ita fuisse iudicatum per Sacr. Consistorium testatur; Eandem sententiā sequitur Mysing. cent. 1. obseru. 53. Frider. Martin. tract. de cens. cap. 6. num. 272. & seq. fol. 313. & ita iudicasse Rotam Romanam, vt in decis. diuers. 741. nu. 1. par. 1. testatur Grae. lib. 2. discept. forens. cap. 301. nu. 5. & 6.; Vbi concludit

quod

quòd si censuarius non obseruat pacta, soluendo debitos census, vel renouando cautiones promissas, pôt peti sors principalis ratione interesse domini census; Idem probat Beltraminus ad decis. Ludouiij decis. 164. num. 5. lit. B. vbi refert eâdem decis. Rotæ 741. & Ruin. cons. 141. lib. 1. nu. 9.

Vt etiam dicitur de emptore, qui pro re non
8 tradita, potest repetere pretium, non vt pretiũ, sed vti interesse l. emptor §. ibidem ff. de action. empti l. sicut in fine C. eod. tit. Gracian. d. cap. 301. num. 1., & sic contractus ab initio validus resoluitur ex non obseruatione promissorum
9 siuè ex periurio post factum superueniente Ruin. cons. 141. nu. 9. lib. 1.

Quam opinionem circa pactum rectè impugnare arbitror Roder. de annuis reddit. lib. 2. qu. 1. num. 4. cum trib. seq. & ante eum Sotus de
10 iust. & iure lib. 6. quæst. 5. art. 3. conclus. 1.; Cum contractus iste censuarius per huiusmodi pactum vtilior esset creditori, & debitori onerosior, & incômodior, Redditus enim annui tan-
11 to maioris æstimationis sunt; quanto magis redimendi libertas restricta fuit Couaruu. lib. 3. Var. Resol. cap. 8. nu. 7., & declarat Roder. pactum ipsum sanè non valere, sed non propte-
12 rea vitiare contractum, minusq; illud nullum aut vsurarium reddere ad rem Giurba decis. 85. nu. 9. Maria voto 81. nu. 18. & 16. Rhaudens. decis. pisana 25. n. 62. & decis. 50. nu. 227. & 230. Gail. obseru. 4. lib. 2. Surd. cons. 327. nu. 18.

Vnde eo magis æqua detegitur Senatus obseruantia, dum iubet, vt statuatur terminus cẽsuario ad soluendũ debitos census antequã deueniatur ad subhastationem rei censuariæ, & sic noua dilatio conceditur debitori, (quæ admisso pacto de quo supra), phibita, & sublata omnino esset in ipsius debitoris dãnũ, & perniciẽ cuius rationis intuitu, pactũ ipsũ inualidũ creditur;

Alios casus pariter tradit Roder. loco cit. n. 6. in quibus cogi potest censuarius ad restitu-
13 tionem sortis, videlicet quando super re aliena censum constituit, quia tunc ad pretij restitutionem, tenetur tamquam dati ob causam, causa non sequuta toto tit. de condit. causa data l. si tuus quem §. si sciens vbi gloss. & Bart. ff. de act. empt. Nauar. de vsuris nu. 122.

Item quando legatus est fundus censui sup-
14 positus, nulla facta mentione census de quo plenè edoctus erat testator; quia tunc legatarius cogere potest hæredem ad redimendum cẽsum, vt liberum ei tradat fundum l. si res obligat. & l. meuuius 68. §. fundo ff. de leg. 1. l. qui post. C. de codicilli, & l. prędia C. de fideicom. iuncta l. licet de dote præleg.

15 Item si censuarius promisit fideiussori censum luere intra certum tempus, quia fideiussor (vbi in promissione non interuenerit fraus) potest eum compellere vt redimat, vel ipsum à fideiussione liberet, vt latius explicat Roder. loco relato, & eodem lib. 2. quæst. 13. per totam præsertim nu. 25. per l. tutori C. de negot. gest. latissime Giurba decis. 85. num. 7. cum seq. & nu. 10. & 12.

Fraus enim præsumitur interuenisse, vbi in-
16 teruallum aliquod non fuit datum venditori, ad redimendum, quia tunc fideiussionis beneficio non diceretur adiutus, sed deceptus contra l. in cômodato § idemque est ff. commodati Roder. dicta quæst. 13. sub nu. 24. in fin e Giurba decis. 85. nu. 27. Prout fraus etiam argueretur, vbi fideiussor esset socius creditoris census, ita vt posset præsumi aliquod eius interesse, aut collusio tempore contractus pacti, vel executionis Gracian. lib. 2. discept. forens. c. 47. n. 18. Giurba dicta decis. 83. num. 10. Quia suppositio
17 personæ arguit fraudem tex. in l. eos §. super C. de vsuris Mant. de tacit. & ambig. lib. 13. tit. 37. nu. 14. vsq; ad finem Giurba d. decis. 85. num. 12. circa medium.

18. Item quando res censui supposita fuit euicta, Molin. disput. 387. vers. illud obserua de iust. & iure, Frider. Mattinus tract. de iure censuum cap. 6. nu. 274. fol. 313., subijcit etiam Roder. d. n. 25. Quod ex Aequitate solet Senatus Pincianus quandoq; prorogare tempus ad redimendum, quando debitor fideiussori promisit intra certum tempus redimere, licet cautè in hoc agendum sit, cum potius esset debitoribus obesse, quam fauere, eo quia non ita facile fide-
19 iussores inuenient debitores, siuè venditores arg. l. quod si minor §. non semper ff. de minor, l. si mulier ff. ad Vell.

Nec prætereundum esse existimo (postquam de dispositione dictæ extrauagantis agitur) quod sicuti Bulla ipsa requirit vt census constituantur super re immobili aut quæ pro immobili habeatur de sui natura fructifera, cum retroactis annis Vniuersitates huius Dominij à continua militum hospitatione valde præmerentur eisdemq; subsidia, quæ sucursum nuncupant, præstare iussæ essent, non nisiq; contracto ære alieno, id exequi valerent. Quod æs alienũ super æstimo reali tantum constitui poterat, alienatis alijs bonis stabilibus; Consultas Senatus Excellentissimus, me etiam intercedente pro Patria Derthonen. pro qua Oratoris munus obibam, die vltima Ianuarij 1618. declara-
20 uit Senatus æstimum dictæ Ciuitatis haberi debere pro re immobili sui natura fructifera ad constituendum valide super eo annuum censum ad formam bullæ pontificiæ, vt penes Egreg. secret. Marchesonium; Quæ decisio fundata dici potest super doctrina fulgosij in l. sciẽdum in princ. ff. qui satisd. cogantur, de qua Peregr. decis. 16. nu. 7.

Qua autem actione conueniatur censuarius siue possessor rei censui suppositæ latè tradit
21 Surd. decis. 204. nu. 9. vbi tam possessorium, quã petitorium iudicium dari pro censu testatur.

Prout etiam ommittendum non est posse proprietarium constituere censum super nuda

proprietate; non obstante quod vsus fructus
22 ad alium pertineat, dummodo vsufructuarij conditio non fiat deterior, & tradit Felician. de cens. lib. 2.cap.4.num.10. per tex.in l.2.ff.de vsufruct.Milanens.decis.9.nu.14.par.2. Giurba ad star.Messant.cap.7.gloss.18.nu.12., vbi n.seq. respondit, & tollit contraria.

*S V M M A R I A.*

1 *Sententia indiuidua dicitur.*
2 *Sententia executio excedens in modico corruit in totu nu. 7. Contrarium verius de Aequitate nu. 6.*
3 *Fideiussio facta pro maiori debito in totum corruit.*
4 *Contrarium tenet Vasq.*
5 *Subhastatio facta pro maiori debito in totum corruit.*
6 *Excessus in exequendo parit actionem debitori ad consecutionem expensarum, & damnorum pro excessu.*
8 *Circuitus euitandi sunt.*
9 *Appellatio interposita pro excessu in causa inappellabili, suspendit tantum excessum est, si vero non fuit expressum suspendit pro toto.*

## Executio sententiæ continens excessum sustinetur pro rata. Cap. XXIV.

1 SIcut sententia indiuidua est l. in hoc iudicio ff. famil. ercifcendæ Gabr.cōs.56.lib.1.Gratian.discept. forens.c.162.nu.18.& lib.2.c.363.n. 7. Rota in nouiss.decis.315.num.5. par. 2., Ita indiuidua venit illius executio tanquam sententiæ accessoria, Adeoquod facta in modico de pluri, & excedens debiti mensuram
2 in totum corruit l. si non sortem §.si centum ff. de condit.indeb.Socin.in l.1.§. sed & si mihi ff. de verb. oblig.

Idē censetur de fideiussione facta pro maio-
3 ri quantitate, quam tenebatur principalis, quæ non sustinetur etiam pro rata debiti l. Grecæ §.illud vbi gloss.ff.de fideiuss. Galia cons.45.nu. 23.; licet contrarium teneat Vasq.contract.iur. cap.40.nu. 5.

Idem in subhastatione, quę facta pro maiori
5 debito in totum corruit Natta cons. 646.in fine Borell.cons.15.nu.14 latiss. Costa de port. ratæ qu.26. per totum.

De Aequitate tamen executio cum excessu
6 facta sustinetur ad ratam debiti; Pro excessu autem retractatur refectis expensis, & damnis per debitores passis ratione excessus §. plur. autem inst. de act. Neuiz. cons. 77.num.10.cum duob. seq. Surd. decis. 65. & 151., vt per eas authoritates, & alias rationes concludit Costa d. tract.de port.ratæ qu.137.num. 16. in fine, & nu.19., Vbi ita practicari de Aequitate in foro mercantili Papiæ restatur.
7 Quamuis de rigore iuris aliter censendum esset Rota decis.221.nu.1.& 2.in Nouiss. par. 1.;
8 Hoc pacto enim circuitus euitātur, dum iudex pro vero debito executionē sustinet Bald.cons. 285.lib.1.Becc.cons.73.Magon. decis. flor. 126. Canale.decis.1.num.44.cum.seq.par. 1. Berraz. cōs.crimin.465.vbi Claud.lib.2.quos seq. Costa dicta qu.137.num.19.& 20.cum seq., vbi distinguendo respondet ad alias conclusiones in fideiussore, & alijs casibus supra firmatas; ratione scilicet indiuiduitatis.

Et qui author.num. 23.scribit, quòd quando
9 agitur de admittenda appellatione, si aliquo respectu non videtur locus esse appellationi, & propter excessum possit appellari; Tunc si exprimitur id, in quo exceditur, suspendatur solū executio quoad excessum, quod notatu dignū est. Si verò non exprimitur, suspenditur in totum executio ratione incertitudinis, seu dubitationis Conrard. in l.vnica lim.19.nu.2.C.si de moment.possess.& Castr.in l. ab exequ.nu.3. C. quorū appell.non recip. Laderch.cons.173.col. vlt.In practica tamen male hoc seruatur, si non exprimitur certus excessus.

*S V M M A R I A.*

1 *Priuilegia Ecclesiarum multa, & magna.*
2 *Sacerdotes, & alij Ecclesiastici exempti sunt ab omnibus tributis tam prediarijs, quam patrimonialibus.*
3 *Ampliatur etiam in viarum munitionibus*
4 *Ecclesia, & Monasteria tenentur ad viarum, & pontium reparationem.*
5 *Viarum & pontium reparatio respicit publicam vtilitatem.*
6 *Reparatio pontium, & viarum est munus locorum non personarum.*
7 *Qui viam publicam exarauit, tenetur ad eius reparationem.*
8 *In natura reparationis viarum, & pontium, cessant omnia priuilegia.*
9 *Ecclesiæ tenētur ad onera respitientia communem vtilitatem nu. 10.*
11 *Summi Pontif.declaratio, circa hanc materiam.*
12 *Honorifica mentio D.Senatoris Pauli Randensis.*
12 *Auctoris munus in curia Cremonensi.*
13 *No.Const.in tit.de vijs publ.muniendis declarum.*
14 *Domini directi tenentur pro tertia parte ad reparationem viarum, emphiteuta verò pro duabus alijs partibus.*
15 *Eccles. Papienses contribuerunt ad fortificationem illius Ciuitatis iuxta taxationem factā à Gubernatore huius Dominij.*

Eccle-

## Ecclesiæ, & Monasteria tenentur ad viarum, & pontium refectionem. Cap. XXV.

ECclesiarum, & monasteriorum privilegia multa, & magna esse con-
star, cum ad onera, & collectas non
1 teneri habeatur in Auth. item nul-
la communitas C. de Episcop. & 
Clericis, & in cap. non minus, vbi scribentes
omnes de immunit. Eccles. Bart. in l. vnica C. de
mulr., & in quo loco libro 10. Sacerdotes, cete-
rosq; Ecclesiasticos ab omnibus tributis, tam
prædiarijs, quam patrimonialibus exemptos
2 esse traditur in l. placet C. de Sacrosanct. Ec-
cles. Id quod ampliari etiam, quoad viarum mu-
3 nitiones respondit I.C. in l. cui muner. ff. de mu-
ner. & honor.

His non obstantibus de Aequitate teneri
4 etiam Ecclesias, & Monasteria ad viarum. &
Pontium refectionem tutius est; Namque cum
viarum, & pontium refectiones communem
vsum, & vtilitatem respiciant l. 1. §. vicinales ff.
5 ne quid in loco publico; Adeoquod non perso-
6 narum, sed locorum munera sunt, vt inquit Ca-
listrat. in l. honor §. munus. vers. Viarum ff. de
muner. & honor.

Cumq; Aequissimum esse iudicetur eum qui
viam publicam exarauerit ad eius munitionem
7 teneri l. fin. ff. de via publ. & itin. publ. refec.
Omnes immunitates cessare in hac causa, &
quæuis priuilegia quocunq; titulo concessa
8 sint cessare debent l. 1. & 2. ff. de itinere muniēn-
do, prout apertis verbis declarauit Imperator
in l. ad instructiones C. de sacros. Eccl., vbi in-
quit, ad instructiones itinerum pontiumq; etiā
Diuinas domos, & Venerabiles Ecclesias tam
laudabili titulo lubenter adscribimus; id quod
repetitur in l. absit C. de priuil. domus Aug.
lib. 11. de quo Festas. de collect. par. 4. cap. 1. per
totum præsertim num. 36. & num. 16. & seq. plur.
tradit an Eccles. teneantur pro plaustris & cur-
9 ribus, qui per portas Ciuitatis pertranseunt,
Item ad reparationem putei viciniæ. Item an
ad sallarium custodum terrarum; Item an ad
expensas pro aggeribus fluminum, Item an pro
reparatione meniorum Ciuitatis cum muri sint
omnium turella iuxtà Bald. cons. 312. lib. 5. Ga-
lia pleno cons. 30.

Eandem sententiam circa viarum, & murorū
refectionem sequitur Bursat. cons. 16. num. 23. &
cons. 25. iuncto cons. 42. lib. 1. Rol. cōs. 71. lib. 4.
latiss. Purpuratus pleno cons. 50. lib. 1. & Marco-
brun. cons. 18. & nouissimè Anneus Robertus
rerum iud. lib. 2. cap. 3. vbi copiosissimè more
suo materiam examinat, atq; contra Ecclesiam
iudicatum fuisse testatur per Senatum Parisien.

Vbi in fine scribit, quod cum ista viarum
instuctio vnicuiq; facilem vehendi importan-
di, & exporrandi comoditatem prestet Aequū
10 est vt simul, omnes communem vsum, & publi-
cam vtilitatem communi sumpta, omniumque
impensis tueamur, & sustineamus.

Prout circa reparationem meniorum Ciuita-
tum, siue pro ijs muniendis in præsenti Domi-
nio post longam discussionem obtinuit à Sum-
mo Pontifice Vrbano Octauo hoc currenti
anno 1624. aduers' Ecclesiast. personas, Erudi-
11 tissimus I.C. ac Occulatissimus Aduocatus Fi-
scalis Regius D. Paulus Raudensis, qui ea de re
missus fuerat Romam, iussu Potentiss. Regis
nostri, Vt Ciuitates Cremonæ, Nouariæ, & Ale-
xandriæ propugnaculis munirentur communi-
bus expensis subditorum, tam Secularium, quā
Ecclesiasticorum huius Dominij pro certa por-
tione, & pro alia expensis Reg. Cam., qui D.
Raudensis ob Egregias eius animi dotes, paulo
12 post Reg. Senator electus preturam Cremonē-
sem tempore turbulentissimo, mira cum eius
Laude & virtutum splendore exercuit, ac pro-
priam, & militię existimationem aduersus bar-
barorum conatum sustinuit, in cuius munere, &
12 ipse iudex ab eo ellectus in rebus scilicet capi-
talibus Assessor per integrum biennium ela-
boraui.

De qua viarum, & pontium reparatione pro-
13 uisum est per Nou. Constit. in tit. de vijs publ.
muniendis, vbi etiam in cap. quia oriebantur;
cautum est Dominos directi, teneri pro tertia
14 parte ad reparationem viæ contiguæ domui, in
emphiteusim concessæ cui emphiteutæ duæ alię
partes spectant.

Quod onus pro fortificatione Ciuitatis Pa-
piæ sustinuisse Ciuitatis Clerum in summa li-
15 brarum octo mille anno 1667. die 19. Martij ex
taxatione per Excellentiss. hujus Dominij Gu-
bernatorem facta tradit Menoch. cons. 1144
nu. 5.

### SVMMARIA.

1 *Quod nullum est nullum producit effectum.*
2 *Testamentum secundum imperfectum non tollit primum perfectum.*
3 *Contrarium verius vbi in primo extraneus, in secundo suus fuit hæres scriptus.*
4 *Quod iure effectum non sortitur prestare non potest impedimentum.*
5 *Fachinei declaratio circa l. hac consultiss. C. de testam. reprobato Aretino.*
6 *Opinio Castr. reprobatur à Fachineo.*
7 *Testamentum perfectum præualere debet cæteris paribus.*
8 *Declaratur Vlpiani responsum in l. 2. ff. de iniusto rupto.*
9 *Filij fratrum censentur omnes vocati in successionibus patruorum.*

## Testamentum minus perfectum fauore venientium ab intestato conditum, facit cessare primum testamentum magis solemne, in quo extranei hęredes erant instituti. Cap. XXVI.

1 QVod nulliter actum est, nullum producere effectum notissimi iuris est
vulgata l. se non §. condemnatum ff.
de re indic. Iccirco testamentum se-
2 cundum imperfectum non tollere primum so-
lemne, iuste cautum fuit in §. ex eo inst. quibus
modis testam. in firm., & in l. ex parte ff. de adi-
3 mend. legat. Quod enim iure effectum non sor-
titur, pręstare non potest impedimentum cap.
præstat de reg. iur. Surd. decis. 46. nu. 8.
De Aequitate tamen statuit Theodosius Im-
perator in l. hac cōsultissima §. si quis autem C.
4 de testam., quod Testamentum secundum im-
perfectum in quo instituti sunt venientes ab
intestato, tollat primum perfectum, in quo in-
stitutus erat extraneus, quem textum mirificè
explicat Fachin. lib. 4. controuers. iur. cap. 6. per
5 totum vbi reprobata sententia Aretin in l. si fi-
lius ff. de lib. & posthum. Concludit tex. illū ea-
tenus procedere, quatenus omnes venientes
ab intestato sint instituti in secundo testamen-
to; cum non tantum solemnia facienda sint,
quanti extimari debeat ipsa Aequitatis ratio,
& iustitiæ. & simul defuncti voluntas.
Prout pariter. Idem auctor reprobato Castr.
6 in cons. 327. lib. 1. eorum sententiam sequitur,
qui tradiderunt d. l. hac consultissima dispo-
sitionem locum sibi vindicare, quando in pri-
mo testamento extranei hæredes fuerunt insti-
tuti, non autem si ijdem, vel alij venientes ab
intestato sint instituti; Quia tunc cessat dictæ
legis ratio; & eodem fauore primi instituti di-
gni sunt, qui pro alijs concurrit. Qua de re cum
7 cętera sint paria prævalere debet testamentum
8 perfectum, & sic per l. hanc declaratum dicitur
Vlpiani responsum in l. 2. ff. de iniusto rupto, &
irrito testam. iuxta l. non est nouum ff. de legi-
bus; De hac materia Corn. cons. 31. lib. 2. per to-
tum.
9 Qua stante Aequitate conueniens est, vt filij
fratrum pares in gradu omnes simul vocati cen-
seantur in successionibus patruorum, vt pro-
bat Soc. Iun. cons. 172. sub nu. 21 circa medium.

### SVMMARIA.

1 *Nepotes possunt impugnale exheredationem paternam factam ab auo vti iniustam.*
2 *Nepotes exheredari possunt ob paternum delictum.*
8 *Contrarium verius de Aequitate.*
3 *Posthumus in aliquibus casibus potest exheredari.*
4 *Filij interdum priuātur bonis paternis ad terrorem parentum.*
5 *Ciceronis pulcrum dictum.*
6 *Inanis esset exheredatio filiorum, si nepotes possent succedere.*
7 *Parentium vigiliæ, & sudores alio non tendunt, quam vt postaritati bona acquirant.*
9 *Dictum pulcrum Senecæ.*
10 *Acerbum est filium ex delicto patris puniri.*
11 *Iniquissimum est pecata parentum filijs imputari.*
12 *Pœna ibi consistere debet, vbi culpa orta est.*
13 *Decretum Senatus Parisiensis.*
14 *Leges odiosæ non sunt amplianda.*
15 *Declaratur Bart. doctrina.*
16 *Filio exheredato non censetur exheredatus nepos.*
17 *Filiorum appellatione veniunt & nepotes in fauorabilibus.*
18 *Filius etiam à patre exheredatus succedit in dote filiæ data per auum; Quia contemplatione filij dotem dedisse nepti censetur auus, etiamsi filium exheredauerit.*

## Defuncto filio iustè exhæredato viuente patre, illius filij, & testatoris nepotes exheredari non possunt. Cap. XXVII.

EXhæredationem de patre factam ab
auo, eatenus impugnare posse nepo-
tes, quatenus apertissime doceant
patrem non fuisse iustè exhæredatum
1 declarat tex. in l. si filium C. de inoff. testam.,
ex quo textu elicitur, nepotes ex delicto pa-
2 terno exheredatos remanere, & exheredari
posse vt scribit Vlpian. in l. non tantum §. si
emancipatus, & ibi Bar. nu. 2. ff. de bo. poss. con-
tra tabul. Thesaur. Iun. qu. famil. 70. nu. 23. lib. 1.
3 Quemadmodum Posthumum in aliquibus casi-
bus exhæredari posse habetur in l. si posthumos
ff. de lib & posthum., & §. posthum. inst. de exhe-
red. liber.
Ad parentum enim terrorem filij etiam, qui
4 nihil delinquerūt bonis paternis auitisq; inter-
dum priuantur l. cum ratio ff. de bonis damna-
torum l. quisquis §. 1. C. ad l. Iuliam Maiest., & l.
1. C. de natur. liber iuncta l. manumissus C. de
liber, & eorum libertis; Vnde Cicero in Epist.
5 ad Bruttum inquit, Non me fugit, quam sit
acerbum parentum scelera filiorum pœnis lui:
Sed hoc præclare legibus comparatum est, vt
charitas liberorū, parentes amiciores Reipub.
redderet;
Si tamen auo inuito nepotes succederent
6 innanis certè esset filiorū exhæredatio. Namq;
filius abdicari se à patre, inobedientemq; atq;
proteruum se reddere non verebitur, si speret
prolem ei successuram; Cum alio non tendunt
pattum

7 patrum vigiliæ,& industrij sudores, quam vt filijs, & posteritati opes, & bona acquiraut, Vt experientia docet.

De Aequitate tamen nepotes defuncto pa-
8 tre,exhæredari nõ possũt ab Auuo ob patris delictum, quia vt inquit Seneca lib. 2. de ira, cap.
9 34., Nihil est iniquius, quam aliqum hæredem
10 paterni odij fieri; Cum acerbum sit, filium ex delicto patris puniri, siue maculam inuri, vt ait Iuris C. in l. crimen. ff. de pœnis, & in l. 2. C. de libertis, & eorum liberis; Immò iniquissimum esse, peccata parentum filijs imputari, & ex
11 paterni sceleris pæna filijs præiudicari statuerunt Canones, cap. vnde cumq;, ac per totam distinc. 56.

Vnde enim culpa orta est, ibi pœna consiste-
12 re debet, vt scribit Liuius lib. 28., Et ita pro nepotibus iudicasse Senatum Parisien. testatur
13 Anneus Robert. lib. 2. rerum iudicatarum cap. 4. præsertim col. penult. & vlt. fol. 419. & sequ.: Cum ad aliena bona non agere dicerentur nepotes, sed auita sibi adiudicari, tamen ex naturali ratione, quã ex iuris, & Aequitatis ratione eis
14 debita; Leges tamen in contrarium adductæ speciales casus continent, quæ tanquam odiosæ amplianda non sunt, vt res de se loquitur, Bartoliq; dictum in alleg. l. non tantum ab
15 eodemmet declaratur, vt scilicet contraria opinio verior, & Aequior sit.

16 Filio vero exheredato non censeri exheredatos Nepotes de Aequitate probat Fortun. Garcia in repet. l. Gallus §. idem credendum nu. 25. ff. de lib. & posth. ea ratione, quod in odiosis appellatione filiorum non veniunt nepotes, quamuis Bart. in l. filijs ff. de verb. significatione affirmet, quòd eadem Aequitate, qua masculinum concipit Fæmininum, eadem Aequitate
17 filij appellatio comprehendit Nepotes, Procedunt enim hęc in fauorabilibus, non in odiosis, vt explicat Garcia loco relato.

18 Porrò quod filius etiam exheredatus succedat filiæ in dote ei data per exheredati Patrem, qui contemplatione filij dotem nepti dedisse censetur, etiamsi filias exheredauerit, tex. est in l. dotem. ff. de collatione bin.

SVMMARIA.

1 *Trebellianicæ prohibitio admittitur ex obseruantia regionis, vt Romæ, & Mediolani.*
2 *De obseruantia Romæ.*
3 *Prohibitio Trebellianicæ inducitur etiam ex verbis generalibus.*
4 *Decisio Rotæ Romanæ.*
5 *Remota obseruantia Regionis, multi affirmatiuã partem circa prohibitionem tenuerunt.*
6 *Contrarium verius de Aequitate nu. 9.*
7 *Aequitas maior pro hac opinione concurrit.*
8 *Ea opinio sequenda est, quæ maiorem continet Aequitatem.*
10 *Decretum Senat. Pedem.*
11 *Lex iubemus correcta per Auth. Sed cum Testator C. ad l. falcidiam.*
12 *Contrarium verius.*
13 *Dispositio legis iubemus locum habet, quando vna tantum quarta detrahitur.*
14 *Contrarium verius.*
15 *Qualibet detractio consideratur de per se, & in sua tempore.*
16 *Filius statim detrahit legitimas.*
17 *Trebellianica detrahitur tempore quo euenit condicio restitutionis hæredi.*
18 *Res iudicata ab auctore.*
19 *Francisci Caunci I.C. honorifica mentio.*
20 *Falcidia detractio non concurrit cum legitima.*
21 *Io. Petri Alæ I.C. honorifica mentio.*
22 *Non datur concursus inter legitimam, & Trebell. eodem tempore.*
23 *In fideicommisso puro vna deductio contrahit aliam.*
24 *Grauatus condicionaliter detrahit vtramque partem.*
25 *Falcidia detrahitur adueniente casu restitutionis fideicommissi particularis etiam si prius deducta fuerit legitima.*
26 *Aequitas est naturalis Iustitia.*
26 *Rustici lites diuidunt per medium.*
27 *Petri Cantonij I.C. mentio*
27 *Alfonsi Vicecomitis I.C. mentio.*
28 *Filius paternam hæreditatem adiens, nulla facta reseruatione, Patris dispositionem approbare dicitur.*
29 *Stante approbatione Testamẽti patris, filius non potest detrahere Trebellianicam.*
30 *Conclusio affirmatiua pro detractione trebellianicæ in filijs primi gradus, non habet locum, in vlterioribus liberis, idest nepotibus.*
31 *Pregrinus reprobatur.*
32 *Ratio diuersa militat in legitima, & trebellianica.*
33 *Filius intrat in locum Patris circa legitimam.*
34 *Thesauri opinio reprobatur.*
35 *Fructus an computentur in trebellianicam.*

## Trebellianica non potest prohiberi in filijs primi gradus.

### Cap. XXVIII.

Magna est Quæstio inter Doctores, vtrũ filijs primi gradus prohiberi possit Trebellianicæ detractio, quam controuersiam ex professo multi pertractarunt scribentes, licet varij adeo sint in communi opinione, vt tum ij qui negatiuam, tum alij qui affirmatiuam partem sustinent, communem esse eorum sententiam existimauerint.

Vera tamen ipsius quæstionis decisio, desu-
1 mitur ex obseruantia, cum & Romæ, & hic Mediolani præscriptum sit posse eam prohiberi, vt loquendo de obseruantia huius Ciuitatis testantur Alciat. in l. cum proponas vers. portioni C. de

C.de pactis,& in conſ.97.lib.9.tom. 3. Cotta in
eius memor.verbô Trebellianicę Clar.in verbo
teſtamentum qu.63. verſ. bene verum eſt Polid.
Ripa ſing.obſeru.117.nu.5.Borgn.in eius reper-
torio verbo Trebellianica, & nouiſſ. conſultiſ-
ſimus D.Bimius conſ.341.nu.15.lib.4.
2 De obſeruantia vero Romæ ſcribit Caſsia-
dor. deciſ.4. tit. de teſtam. & in deciſ. diuerſ.
par. 2. deciſ. 313. Creſcent. deciſ. 2. de teſtam.
3 Etiamſi prohibitio ex verbis generalibus non
in indiuiduo inducta eſſet, vt tradit Ludouiſ.
deciſ.421.nu.10.& 11.;Vbi ita pluries fuiſſe per
Rotam iudicatum teſtatur, non tamen verba
ſint talia, quæ neceſſario hanc prohibitionem
inferant, & ibi ſubijcit Beltramin. Addict.
litt. D. qui in quadam cauſa Bononienſi ita iu-
4 dicaſſe Rotam anno 1619.tradit;Idē quod com-
probat Grac. lib. 2. diſcept. forenſ.cap.245.n.1.
& nu.5.Card. Mant. de coniecturis vlt. volunt.
lib.7.tit.12 & Mariſc.var.reſol.lib.1.cap. vlt.nu.
9.& 10.;at Ludouiſ.deciſ.421.nu.10.& 16.
Difficultas igitur reſidet circa loca,in quibus
diuerſimode iudicatum fuit,& ſic vbi nulla cer-
ta adeſt conſuetudo; In hac dubia, & quotidia-
5 na controuerſia, in qua affirmatiuam partem,
videlicet vt poſsit prohiberi etiam filijs primi
gradus tenuerunt Ruin.conſ.115.col.10.lib. 3.,
Rimin. in l. marcellus §. quod autem in fine ff.
ad Trebell. Vaſq.de ſucceſſ.lib.1.§.8.rubr.de te-
ſtam,n.12.in fine,Pancirol.cōſ.471.num. 5. & 6,
Franc.deciſ.11.nu.9.& 19.Gozad.conſ.97. nu.6.
Tob.Nonius conſ.90.num.24.,Rimin.iun. conſ.
597.in fine,Viuius deciſ.3.lib.1., Marc. Ant.de
Amatis deciſ. March. 1.,Marzar. de fideicom.
qu.49.verſ.& quoniam,Caualc.in dicto eius re-
pertorio verbo. Trebellianica, Menoch. conſ.
164.n.26.& cōſ.272.& 277.n.60.cū alijs quos co-
pioſiſsime adducit Marta voto 113.n. 3. cū ſeq.
& Gaſpar.Antonius Theſaur.lib.1.quæſt. forēſ.
20.nu.1.& 2. Quibus addo Fontanellam de pa-
ctis nuptialib.lib.5.par.2.gloſſ.9.clauſ.4.nu. 40.
Craſſ.§.teſtam qu.62.& § Trebell.qu. 4. num.1.
Peguer.deciſ.197.nu.1. Franch. deciſ. 612. Mol-
fett. in Conſuet. Neap. par.2.qu. 10. num.63.&
Marin. Anruiſcolan.conſ.130.nu.22. lib. 1.
De AEQVITATE tamen contraria opinio
6 vti verior, AEQVIOR, & tutior amplectenda
eſt, videlicet in præiuditium filiorum primi gradus
non poſſe prohiberi Trebellianicam; Vbi in re-
gione contraria non viget conſuetudo, vt pro-
bat Decius conſ.81.nu.3. & conſ.218. col. 2. Pa-
riſ.conſ.132.num.1.inter conſil.Socin. Iun. lib.1.
Rimin.iun.conſ.187.num.39.vbi AEQVITATI
conuenire hanc opinionem ſcribit, Idem pro-
bat Eugen.conſ.33.nu.19.Rol.conſ.12.nu.6.lib.
1.quos omnes ſeq.Marta d. voto 113.nu.1.& 10.
cum ſeq.vbi multos pro contraria opinione re-
7 latos hanc partem etiā tenere ſcribit. Et maio-
rem AEQVITATEM pro hac opinione ſtare
teſtatur,& proptcrea ea ſequenda eſt, etiamſi
contraria ſententiam eſſe æquè communis,
vt teſtatur Pancirol. conſ. 471. num. 2. & ſeq.
lib. 1., vbi opinionem affirmatiuam AEQVI-
TATI conſonam eſſe inquit; Quia ea opinio
amplectenda eſt inter duas communes,quæ ve-
riorem, ſiuè maiorem cōtinet AEQVITATEM
8 ex Oddo conſ. 8. nu. 9. vt ſupra dictum fuit in
cap.4.nu.
Quinimo veriorem eſſe negatiuam ſenten-
tiam in puncto iuris, vt non poſsit prohiberi
9 Trebellianica filijs primi gradus per l. iubemus
C.ad Trebell. concludit Ripa d. ſingul. obſeru.
117.nu.3., id quod confirmat obſeru.499. nu. 1.
& ante eum Bereta conſ. 29. in fine, & conſ.60.
n.4.Idem ſequ.Cenal. commun. cōtra commun.
qu.30.,Surd. conſ.458. in fine, & conſ. 522. per
totum, Moroc. conſ. 67. num.2.,Et ita iudicare
10 ſolere Senatum Pedemontanum teſtatur The-
ſaur. alleg. for. quæſt. 20. num. 3. part. 1. vbi
multos cumulat præſertim Maluaſ. conſ. 125.
num. 65. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 107.
& ſeq. Gail. obſeru. 138. nu. 16. Petra de fidei-
cōm. qu. 15.nu.152. Addo ego Coſtam conſ.31.
ſub nu. 71. & Hondcd. conſ. 45. nu. 56. cum
ſeq. lib. 2. Vrlik ad Afflict. deciſ.367. nu. 12.
Fab. de Anna conſ. 25, nu. 10. Ioſeph. de Ruſt.
tract. de fideicom. lib. 1. cap. 2. nu.10. Annæum
Robert. rerum iudicat. lib. 4. cap. 7. pag. 866.
ac Borell. conſ.51.nu. 9.& Laderch. conſ. 87. n.
26. vbi de communi obſeruantia teſtatur.
Neq; mouere nos poteſt ab hac ſententia
11 nonnullorum traditio,qui affirmarunt d. l. iu-
bemus eſſe correctam per Auth. ſed cum teſta-
tor C. ad l. falcid.; Quoniam contrarium vali-
12 diſsimis fundamentis probarunt Gabr. alleg.
conſ.93.nu.23.Eugen.d. conſ. 33.nu. 33. & Od-
dus recenſito conſ.8.n. 15.ad quos me remitto,
& quos ſequitur Marta d. voto 113. nu.14. cum
ſeq. qui nu.16.egreg. aliam tollit difficultatem,
13 nimirum d. l. iubemus procedere quando vna
tantum quarta detrahitur, vt nonnulli volue-
runt.
Quia contrarium verius eſt,dum filius ſub
14 conditione grauatus detrahit duas quartas,
ſecundum communiſsimam opinionem Que-
15 libet enim detractio conſideratur de per ſe, &
in ſuo tempore; ſtatim namq; atq; filius ſucceſ-
16 ſit, detrahit legitimam tanquam æs alienū,
ſcriben.in l. ſancimus C.de inoff.teſtam.trebel-
17 lianica vero detrahitur tempore quo euenit
conditio reſtitutionis hæred & ſic diuerſo tē-
pore Pereg. de fideicom. art. 3. nu. 112. verſ.
quorum aſſertio Eugen. d. conſ. 33.num.45.
Cuius temporis, diuerſitate inſpecta, dum
Vicarij Prætorij Cremonæ munus obibam ſub
Auſpitijs Ampliſsimi Senatoris Belloni illius
Ciuitatis veræ Rom coloniæ deſideratiſsimi
Prætoris die 24. Nouembris 1623 iudicaui fa-
uore Dominæ Dianæ Perſicæ, in præiudicium
18 D. Horteſij Comenduci,qui meæ ſententiæ ac-
quieuit. Iudicaui inquam poſt excitatas hinc
inde dubitationes,detrahendam eſſe falcidiam
à fidei-

à fideicommisso particulari, non obstantibus
19 deductis per præstantissimum, & eloquentissi-
mum I. C. Franciscum Cautinum, comenduci
Aduocatum, qui præsertim ex doctrina Ce-
phali in cons. 153. nu. 62. opinabatur falcidiæ
20 detractionem non esse concedendam, quæ cō-
currere non potest cum legitima, cum duæ cau-
sæ lucratiuæ circa eandem rem non possent si-
mul concurrere.
Respondit enim eruditissimus, & subtilis I.
21 C. D. Io. Petrus Ala Aduocatus Persicæ, con-
cursum non dari tum legitimæ eodem tempore,
22 sed diuerso sic in quam sententiam inclinaui,
iuxtà l. existimo ff. de verb. oblig. vt in fidei-
commisso conditionali, secus iu puto, vbi vna
23 deductio continet aliam Peregr. d. art. 3. nu.
51. præsertim in fine vers. non etiam, & vers. nam
ratio, ac nu. 52. vbi inquit quod conditionali-
24 ter grauatus detrahit vtranq; quartam, quia
consideratur illud solum, An eodem vel diuer-
so tempore cedat dies detractionis vtriusque,
& nu. 55. egit in specie de falcidia; Vbi verio-
rem opinionem esse illam tradit qua probatur
posse detrahi falcidiam adueniente casu sol-
uendi legata, vel restituendi fideicommissum
25 particulare, non obstante quod prius deducta
sit legitima, quam sententiam sequitur Rust. de
substit. lib. 1. cap. 2. nu. 9. par. 1.
26 Vbi vero AEQVITAS hæc omnibus non
placeret, quod credi vix potest, cum sit natura-
lis iustitia l. scire oportet §. sufficit ff. de ex-
cus. tut. Marta d. voto 113. nu. 11. & supra in
cap. 1. nu. 3. probauimus iuxta sententiam Ca-
ualcani in dicto repert. verb. trebellianica,
posset controuersia hæc terminari more rusti-
27 corum, qui per medium diuidunt lites, vt etiā
refert Ripa dicta obseru. 499. nu. 4. & ita cen-
suisse Thesaur. Patrem testatur Thesaur. Iun.
d. qu. famil. 20. nu. 1. in fine, prout eam nor-
mam obseruarunt præstantissimi I. C. DD.
Petrus Cantonus, & Alfonsus Vicecomes arbi-
27 tri electi inter sorores Castiglioneas ex vna, &
hæredem eorum fratris ex altera; non quia tre-
bellianica ipsa prohiberi eo in casu non potue-
rit, cum Testator vltimi defuncti pater Ciuis
Mediolanen. esset, attenta consuetudine de
qua supra, sed quia hæsitabatur eam tantum
prohibuisse Testatorem in casu delicti, qui ca-
sus non contigerat, hæresq; grauatus hæredi-
tatem adiuerat nulla facta reseruatione adeo
28 vt Patris dispositionem approbasse dicebatur
iuxta tradita per Grattum cons. 160. nu. 26. lib.
2. Ancar. cons. 152. alias 154. vol. 4. Bell. cons.
64. nu. 4. & copiosiss. Gratian. lib. 2. discept. fo-
rens. cap. 245. nu. 3. & 4. vt in specie stante te-
stamenti approbatione, non posse filios etiam
29 primi gradus Trebellianicā detrahere probat
Marta dicto voto 113. nu. 10. de qua materia
cumulatissimè scribit Alex. Trentaciaq. lib. 1.
var. resol. tit. de legit. resol. 4. & resol. vlt. per
totum.

Neq; ommittitur, quòd conclusio supra fir-
mata ob AEQVITATEM scilicet in filijs
30 primi gradus, non procedit in vlterioribus li-
beris, vt elicitur ex eodem tex. l. iubemus C. ad
Trebell. vbi Bald. & Salic. & post eos Alex. cōs.
67. nu. 1. & 2. lib. 1. & Gozad. cons. 45. sub nu.
25. vers. quarto aliæ respondetur, ac post Ruin.
cons. 80. nu. 25. vers. & vbi lib. 3. probat Ripa
31 sing. obseru. 10. nu. 3. & 4. reprobato Peregr. de
fideicommiss. art. 12. nu. 21. vers. quo verò; Eà
ratione contrarium opinante, quòd scilicet si-
cuti non potest auus nepotem grauare in legi-
tima, eodem pacto, neq; in trebellianica.
32 Namq; diuersa militat ratio in legitima, &
trebellianica, vt subijcit Ripa dicto loco nu. 7.
33 filius enim intrat in locum Patris circa legiti-
mam, atq; ideo nepos in locum filij. Quod non
contingit in trebellianica per tex. in d. l. iube-
mus C. ad Trebell. eandem sententiam sequitur
Marta dicto voto 113. nu. 8. in eamq; reffert
Glos. in d. l. iubemus verbo hæreditarijs in fine,
Gabr. cons. 122. nu. 8. lib. 1. Surd. cons. 77. nu.
4. Peregr. sibi contrarius art. 4. num. 117. &
Vin. decis. 402. num. 10. Qua stante conclusio-
34 ne erronea pariter detegitur Thesauri traditio
in dicta qu. 20. sub num. 3. Tum quia perfunc-
toriè tradit etiam nepotibus, non posse prohi-
beri trebellianicā, Tum quia Borellus citat ad
illud propositum cons. 51. nu. 9. nec verbum fa-
cit de nepotibus, sed tātum de filijs primi gra-
dus loquitur, Præter quod contrarium etiam
decidere tex. in d. l. iubemus satis superque
constat.
In trebellianica autem an fructus sint com-
putandi pariter diuersimodè scripserunt Doc-
35 tores, in æquas duas tantum partes ex tribus
imputandas esse tradit Peregr. cons. 70. nu. 6.
lib. 1. sed materiam hanc difusissime triturauit
Thesaur. qu. famil. 50. lib. 1. per totam, ad quem
remittitur lector, post Iacobum Aemilianum
cons. 13. per totum, vbi nu. 2. vers. Paulus de
Castro dicit, de rigore iuris teneri filios primi
gradus imputare fructuus in trebellianicā quā-
35 do duæ quartæ detrahuntur, de AEQVITATE
tamen non nisi in alijs descendentibus.

### *SVMMARIA.*

1 *Tempus de quo in legibus vel statutis esse debet conti-*
*nuum nu. 1. & nu. 12.*
2 *Distinguitur inter pœnales, & fauorabiles.*
3 *In fauorabilibus tempus interpollatè adimpletur.*
4 *Exemplum pœnalis dispositionis.*
5 *Tempus continuum requiritur, vt quis in pœnā incidat.*
6 *In odiosis tempora non coaceruantur.*
7 *In fauorabilibus tempora de AEQVITATE coacer-*
*uantur.*
8 *Contrarium probat Rebuffus.*
9 *Annus interpollatus non dicitur completus, ita vt no-*
*uitias possit professionem emittere, nu. 9. & nu. 23.*
10 *Tempora nō coaceruantur in præiudicium emphiteutæ.*

11 Exem-

*21 Exemplum in cessatione alimentorum statutorum carcerato pro debito.*
*23 Tempora coacerauantur fauore pia causa.*
*24 Decretum Senatus Tiniani.*
*25 Opinio contraria Fontanella.*
*16 Lex decernens subministrationem alimentorum carceratis ab eius creditoribus dicitur odiosa.*
*17 Lex siue statutum dicitur odiosum, si principaliter sit factum in alicuius odium.*
*18 Lex siue statu dicitur fauorabile si principaliter factum sit fauore alicuius lz. secundario in odium aliarum.*
*19 Lex decernens alimenta carceratis, facta dicitur principaliter fauore ipsorum carceratorum.*
*20 Decretum Senatus Mediolan.*
*21 Decretum aliud Sen. Mediol.*
*22 Creditores non eximuntur à prastatione alimentorum eo sub pratextu quod Protectores carceratorum prouideant de alimentis ipsis carceratis.*
*Nouitius continuatè experiri debet dura onera religionis nu. 24. & nu. 26.*
*25 Difficilius est quadraginta dierum cōtinua ieiunia proferre, quam totidem interrupta.*
*27 Inconueniens esset, vt nouitius, qui in religione stetit per sex menses, mox ab ea exiuit, & vagari maluit, & postea illinc ad annum iterum, habitu suscepto, post sex menses, professionem emitteret.*

## Statuto stante, quòd qui carceratus remansit per annum liberetur absque impensa, sub eo comprahenditur is, qui carceratus stetit per annum interpollatum, non continuum.

### Cap. XXIX.

Eges tum communes, tum municipales sæpissime de certo tempore mentionem faciunt; Hinc queritāt DD. an tempus ipsum esse debeat continuum, vel satis sit interpollatim adimpletum, Et licet de iure continuum
1 esse debeat gloss. in rubr. de diuers. & tempor. præscriptionibus Abb. in cap. fin. de elect. circa finem Communiter tamen distinguitur
2 in pœnalibus, & odiosis in quibus tempus ipsum esse debere continuum in fauorabilibus
3 vero adimpleri interpollatè Angel. in §. hæc autem tria in proemio ff. quem refert Iason. in l. si idem cum eodem nu. 7. ff. de iurisd. omn. Iud., & ibi Dec. nu. 2. vbi tradit exemplum in eo qui stante statuto prohibente retentionem banniti per duos dies sub certa pœna, non ca-
4 dit in pœnam si bānisum vno die postea alio die non tamen continuo, sed interpollato retinuit, intercedentibus multis diebus inter vnum, & alium diem: quia integrum, & continuum tem-
5 pus requiritur, vt quis incidat in pœnam Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 18. par. 5.
6 nu. 44. lib. 1. in odiosis enim tempora esse debent continua, nec possunt coacervari, e contra in fauorabilibus coaceruantur tempora, & sufficiunt interpollata.
Vnde idem Iason. in alleg. l. idem cum eodem nu. 7. ff. de iurisd. omn. Iud. ponit exemplum in eo qui stetit in carceribus per annum interpollatum, & concludit quod stante statuto iuben-
7 te librrandum esse amore Dei eum, qui stetit in carceribus per annum De AEQVITATE liberandus venit ad formam statuti; temporaq; de AEQVITATE coaceruantur Purpurat. in eadē l. si idem cum eodem sub nu. 6. vbi Decius num. 5. cum seq. latiss. Rebuff. in eadem l. si idem
8 cum eodem nu. 4. qui contrarium probat vbi exemplum ponit in eo qui remansit in monasterio per duo semestria separata quo casu non
9 dicitur tacitè professus, cum annus non censetur completus, idem de emphiteuta, qui cessauit in solutione canonis per duos annos, mox soluit per annum, & deinde per alios duos annos
10 cessauit à solutione quia non dicitur cecidisse, Cum tempora non coaceruentur Fontanell. dicta gloss. 18. nu. 49. Vbi multa proponit verisimilia exēpla, & præsertim cū pertractet quæstionē
An stante statuto, quod vbi cessatum sit per duos dies in præstatione alimentorum per creditorem facienda carcerato, relaxetur sta-
11 tim carceratus, tempus illud duorum dierum esse debeat continuum, an interpellatum; Et licet multi voluerint tempus illud esse debere continuum, quia quando lex facit mentionem de certo tempore intelligitur de continuo, vt
12 probauimus supra per gloss. not. in rubr. de diuers. & tempor. præscript. Abb. in cap. fin. de elect. circa finem Gomez. Var. resol. tom. 3. cap. 1. de delictis nu. 3. Cancer. Var. resol. par. 3. cap. 11. de sponsal. nu. 179.
Tamen cum fauore piæ causæ tempora con-
13 iungantur, & coaceruentur l. Paulus §. ff. de libert. caus. Andr. de Brsser. in repet. l. habeat nu. 233. C. de Sacros. Eccles. Per illū Senatū decisum fuisse anno 1607. tēpus ipsū esse coaceruādū, &
14 carceratū relaxandum testatur Fontanell. dicta gloss. 18. num. 51., & quamuis dictæ sententiæ multa opponat Auctor ipse à nu. 52. vsq; ad 68.,
15 Contrariaq; opinio sibi magis arrideat eo sub prætextu, quod constitutio ipsa subministrandi
16 alimenta carceratis per eorum creditores sit odiosa, & principaliter in odium creditorum sit edita iuxtà doctrinam Menochij de recuper. possess. remed. 1. nu. 13. cum plur. seq. Cassan. cons. 54. nu. 16. Peregr. de fideicom. art. 1. n. 24. Alder. Masc. ad Gen. statut. interpretat. conclus. 4. nu. 146., in quibus locis cōcluditur statuta diudi-
17 cari odiosa, si principaliter in alicuius odium
18 fuerunt facta. E contra fauorabilia, quando principaliter in alicuius fauorem ædita sunt, quamuis secundario in odium tertij.
Proculdubio quòd principaliter, in carceratorum fauorem, licet secundario in creditorū
19 odium

19 odium factum fuisse huiusmodi statutum liquet, & consequenter in hoc allucinari Auctorem ipsum, alioquin virum doctissimum, constat.

Huiusmodi tamen ambiguitas sublata est in hoc dominio, vbi consimile viget statutum, sine priuilegium fauore detentorum. Namque Senatus anno 1555. vltimo Aprilis Declarauit
20 tempus illud, quod est dierum trium, esse debere continuum, post quòd tempus non possunt creditores moram purgare, vt legitur in primis Addit., ad Nou. Const. fol. 29. Prout idem Ampliss. Ordo antecedenti anno 1554. die 12. Aprilis ad relationem Ampliss. Senatoris Rainoldi mox Senatus Presidis statuit onus allendi car-
21 ceratos pro debito, spectare etiam ad daciarios, & Gabellarios, vt penes Egr. Parelisnum d. fol. 29. A quo onere nō eximuntur creditores, ex eo quod confraternitas misericordiæ, siue Protectores carceratorum elemosina communi alimenta prestare soleant huiusmodi carceratis
22 Valass. decis. 1. num. 8. cum seq. Cassan cons. 25. nu. 9 quos seq. Fontanell. dicta gloss. 18. claus. 4. par. 4. nu. 35.

Quæ conclusio, quòd fauore piæ causæ tem-
23 pus coaceruatur, limitatur in Nouitio, qui professionem emittere intendit. Per annum enim continuum non interpollatum in probatione stare tenetur, quidquid dicat Glo. in cap. cum
24 qui de reg. iur. in 6 Quia nouitius integrè dura, & aspera Religionis instituti onera experiri continuare debet, non interpollare. Sicut enim difficilius est quadraginta dierum continua
25 ieiunia perferre, quam totidem interrupta. Ita Nouitius sine intermissione onera Religionis
26 ad annū sustinere debet Abb. in cap. ad Apost. de regular., latiss. Azor. par. 1. inst. moral. lib. 12. cap. 2. qu. 8. præsertim litt. D.

Et sanè AEQVVM non esset, vt qui postquā
27 fterit in Religione per sex menses, dimisso habitu vagari maluit per mundum, & exinde illinc ad annum iterum habitum assumat, & post sex menses professionem emittere permitteretur, Fontanell. dicta gl. 18. claus. 4. nu. 38. par. 4. lib. 1

## *SVMMARIA.*

1 *Hyppotecam Generalem, & specialem habens, exercet prius specialem, antequam tertios possessores molestet, si certus est posse ibi sibi satisfieri nu. 105.*
2 *L. 2. C. de pignor. fundata est in mera AEQVITATE num. 56.*
3 *Habens generalem, & spetialem hypotecam dicitur habere duplicem obligationem.*
4 *Duo vincula magis ligant quam vnum.*
4 *Princeps, & supremum tribunal vtitur AEQVITATE.*
5 *L. 2. C. de pignor. AEQVISSIMA dicitur nu. 57.*
5 *Dispositionem l. 2. C. de pignor. extorquent. DD.*
6 *Dispositio dicti l. 2. C. de pignor. nō habet locum quando hyppoteca generalis præmittitur, & specialis subsequitur secundum aliquos.*
7 *Dispositio dicta l. 2. C. de pignor. procedit tantum. secundum aliquos quando secundus à creditori haberet hyppotecam specialem in ea re quam deffendere vult à priori creditore nu. 39.*
8 *Ordo scriptura, & verborum non mutat substantiam rei.*
9 *Dispositio d. l. 2. C. de pignor. locum non habet in debitore, sed tantum in secunda creditore.*
10 *Dispositio l. 2. C. de pignor. non prodest tertio possessori, qui rem tenet non tanquam creditor, sed tanquam Dominus secundum aliquos.*
11 *Actio hyppotecaria non potest exerceri contra tertium possessorem nisi facta discussione bonorum debitoris, & super excussione sit pronunciatum num. 25. ac nu. 105. in fin.*
12 *Lex 2. C. de pignor. prodest tertio possessori.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Casus in quibus dispositio l. 2. C. de pignor. locum non habet remissiuè narrantur.*
15 *Clausula, Ita quod per specialitatem generalitati non derogetur respectu hyppoteca in instrumentis apposita, an impediat dispositionē l. 2. c. de pignor. & an non impediat nu. 16. cum sequ. & nu. 39.*
16 *Casus legis vbi euenit non est admittenda questio.*
17 *Doctores qui tradiderunt impediri per clausulā prædictā in dispositionem d. l. 2. C. de pignor. enarrantur.*
18 *Doctorum opiniones intelligendæ veniunt secundum leges, & rationes quas allegant.*
19 *Paris. cons. 103. lib. 3. loquitur in diuersis terminis. Ex diuersis non bene infertur nu. 20.*
22 *Conarruu. Alba, & Azinius cōtrariū probare dicuntur 22. & 25.*
23 *Debitor non potest gaudere beneficio l. 2. C. de pign. num. 98.*
26 *Fundamento destructo omnia superinde ædificata corruere necesse est.*
27 *Copia plus non est credendum quam originali.*
28 *Doctoribus tenentibus aliquam opinionem rationibus non perpensis, sed turmatim, nulla fides danda est.*
29 *Doctores ipsi morem auium sequuntur, quarum vna cū volat cætera volant.*
30 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
31 *Clausula, Ita quod specialitas generalitati non deroget non tollit priuilegium generalis hyppoteca, sed impedit illius exercitium num. 42.*
32 *Simul stant, quod vtraq; hyppoteca subsistat, sed quod vna non exerceatur, donec altera sit excussa.*
33 *Diuersum est, vt per specialitatem non derogetur generalitati atque, quod creditor non obstante speciali hyppoteca agere prius ad generalem valeat.*
34 *Verbis, & sensu clausularum nisi oportet.*
35 *Cassaneus reprobatur.*
36 *Declaratus tex. in l. qui generaliter in fin. ff. qui potior in pignore habeantur nu. 40.*
37 *L. 2. C. de pignor. vti posterior leg. digestorum, eis derogasse censetur.*
38 *Et dicitur limitatoria earum.*
38 *Creditoribus duobus simul concurrentes, & habentibus generalem hyppotecam præfertur primus.*

41 *Frustra*

41 *Frustra appositas clausulas in instrumentis dicendum non est.*

43 *Introductum in fauorem non debet retorqueri in odium.*

44 *Creditoris non interest, quod sibi satisfiat ex vno, magis quam ex alio pignore nu. 99.*

45 *Tempus contractus considerari debet, vt dignoscatur, si specialis hyppoteca sit vtilis, vel damnosa.*

46 *Nostra interest habere res maiorum, & prædecessorum nostrorum.*

47 *Naboth istoria in veteri testamento.*

48 *Inductum in fauorem, sat est, quod principaliter sit fauorabile, & vtile, licet secundario, & in consequentiam aliquid damni possit afferre.*

49 *Hyppoteca specialis magis afficit rem, quam generalis & plures iuris ex ea, quam ex generali constituatur num. 61.*

50 *Hyppoteca specialis prius excutienda est quam generalis.*

51 *Non obstante clausula prædicta nu. 69.*

52 *Protestatio non releuat protestantem in his quæ à iure constituta sunt.*

53 *Potestas legis maior est quam hominis.*

54 *Hyppoteca generalis apposita post specialem in subsidium tantum apposita censetur.*

55 *Pignus speciale in dubio præsumitur subtilitas.*

57 *L. 2. C. de pignor. facta dicitur ne secundo Creditori si possibile est, præiudicetur nu. 97.*

58 *AEQVITAS est ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiæ.*

59 *AEQVITATEM semper ante oculos habere debet iudex.*

60 *AEQVITAS omnis suadet, quod creditor elligat illam rem in qua plus iuris habet.*

62 *Iudex debet de AEQVITATE facere quod sibi non nocet, & alteri prodest.*

63 *Repudiare quis aliquid non debet ad alterius incommodum.*

64 *Illustriss. Magistratus in cognitione causarum sibi iure ordinario spectantium repræsentat personam Principis, & vti debet AEQVITATE.*

65 *Doctores aliquos, dum nequeunt commodè leges interpretari eas miris modis ad cognitiones suas detorquent.*

66 *Derogare est rem tollere, aut eam vti infectã reddere.*

67 *Venditor potest rem venditam retinere iure pignoris tanquam pignus, donec pretium soluat.*

68 *Venditor propter pretium non solutum, habet manum in eiectionem ad ipsam rem venditam.*

70 *Mulier pro consecutione dotis sibi restituendæ habens specialem, & generalem hyppotecam, vbi ex speciali potest sibi satisfieri, non debet manus ponere ad alia in præiudicium posteriorum creditorum.*

71 *Creditori vtilius est habere tantum generalem hyppotecam, quàm generalem, & specialem simul.*

*Franciscus reprobatus cum Cassaneo, & alijs de quibus nu. 20. & 96.*

*Contraria opinio verior nn. 72. & 73.*

74 *Præscriptio decem annis inducitur inter præsentes.*

75 *Præscribi non potest actio mandati orta idest euictionis, & similium.*

76 *Præscriptiones adinuentæ sunt in odium negligentium ne tamdiù incerta Dominia rerum essent.*

77 *Præscriptio est ius quoddam ex tempore congruens legum auctoritate vim capiens, negligentibus pœnã inferens, & litibus finem imponens.*

78 *Hyppotecaria actio præscribitur decem annis inter præsentes nu. 79. ac nu. 114.*

80 *Præscriptionis remedium est æquissimum, ac iuri naturali consonum.*

81 *Præscriptionis exceptio habet vim rei iudicatæ.*

82 *Præscriptionem adducens, & se in ea fundans, videtur immitari piscatorem anguillarum, qui credens se anguillas manu, non retibus piscare, eam incontinenti ammittit.*

83 *Præscriptionem allegans habere debet titulum. Item traditionem nu. 84. item bonam fidem nu. 85. item possessionem nu. 88., & quod partes sint præsentes nu. 89.*

86 *Bona fides regulariter præsumitur.*

87 *Ita vt contrarium dicenti incumbit onus probandi. Absentiam allleganti incumbit onus probandi, quia, & in eadem Prouincia præsumitur nu. 90., & 118.*

91 *Præscriptionem allegans probare tenetur, quod à principio fuit aduersarius de eadem domicilio.*

92 *Probatio continuæ præsentiæ per decem annos ferè impossibiles diceretur.*

93 *Non agens, quod facere potest, & quilibet alius diligens Pater familias, fecisset, dicitur in culpa, & negligentia.*

94 *De negligentia constare dicitur, si probatur quod quis facere potuerit, & non fecerit.*

95 *No. Constit. in tit. de bonis ad cridas ponendis cap. non præiudicant, declarantur.*

97 *Creditorem redditum inquietare, videtur quis vbi certum est primo posse sibi satisfieri ex rebus specialiter hyppoteccata.*

100 *Renunciari non potest ijs, quæ in fauorem aliorum sunt introducta à legibus.*

101 *Protestatio non releuat in his, quæ introducta sunt fauore aliorum.*

102 *Protestatio facta per contrahentes, videlicet ita quod per specialem hyppotecam non censeatur derogatum generali, dicitur facta intuitu secundi Creditoris, sed intuitu debitoris principalis.*

103 *Rectè non infertur à persona debitoris, ad secundam creditoris personam.*

104 *Creditor secundus quasi succedens in locum debitoris videtur regulariter tantum eius iure vti posse.*

104 *Limitatur in casu l. 2. C. de pignor.*

106 *Protestatio creditoris ostendit eius voluntatem.*

107 *Distinctio inter creditorem primum, cui probabile dubium imminet, ne possit satisfieri ex speciali hyppoteca, & qui potest generalem hyppotecam experiri, & inter creditorem, qui certus est posse sibi satisfieri ex speciali.*

108 *Primus creditor cui ex speciali hyppoteca potest satisfieri, & virtute generalis molestat secundum creditorem, & id facere potius causa eiusdem æmulationis, vt illi obficet.*

110 *Certæ vt res dicatur nõ sufficit generalis præsumptio, quod specialis hyppoteca sufficiens præsumatur, sed*

aliter

*aliter debet constare de certitudine nu. 109. & 110.*

*111 Conditio apposita in dispositione legis debet, aliter verificari, quam per præsumptionem.*

*112 Aemulationis causa, quando primus creditor agit cōtra secundum creditorem vbi potest sibi satisfieri.*

*113 In iuditijs non audiuntur ij, quorum non interest.*

*115 Præscriptio procedit etiamsi possessor habeat causam à debitore, dummodo non sit eius hæres.*

*116 Locus in quo partes habent domicilium, attenditur in præsumptionibus.*

*117 Quod procedit etiam si habeat Domiciliū in pluribus locis.*

*118 Præsentes dicuntur in materia præscriptionis, si ambæ partes habent domicilium in eadem Prouincia.*

*119 Ciuitates Lombardiæ, ex pace Constantiæ habentur loco Prouinciæ.*

*120 Statutum Mediolani, quo cauetur præscriptionem decem, & viginti annorum extendi ad triginta declaratur.*

*Statutum loci in quo mora commissa est, attendi debere voluit Bar. nu. 121. qu. 123. declarat.*

*122 Forū quis sortitur, vel ratione domicilij, vel ratione rei sitæ.*

*124 Præscriptio etiam mixta datur.*

*125 Præscriptio triginta annorum requiritur, vbi agitur de clausula constituti.*

*126 Statuto Mediolani, cauetur quod ex constituto generali non intelligatur nec sit translata aliqua possessio.*

*127 Restitutio in integrum competit aduersus præscriptionem.*

## Habens specialem, & generalem Hypothecam teneatur prius excutere specialem, antequam tertios possessores virtute generalitatis molestet. Cap. XXX.

IMperator Seuerus perspiciens æquū
non esse, vt qui absque alterius creditoris
incōmodo sibi satisfacere potest, illū molestet, AEQVITATEM,
1 amplectendo, sanxit in l. 2. C. de pignor. quod
habens generalem, & spetialem hypotecam, si
certus est posse sibi satisfieri ex his, quæ specialiter
hypotecata sunt, generalem hypotecam
in præiuditium posteriorum creditorum non
exerceat, Quam legem in mera AEQVITATE
2 fundatam esse testantur ibi omnes scribentes, &
præsertim glos. verb. temperanda est, Corn.
cons. 246. sub n. 1. & n. 3. lib. 1. quo loco subijcit
ipse Author, quod habens generalem, & spe-
3 cialem hypotecam in certa re, censetur in illa
re habere duplicem obligationem, Et cum duo
vincula magis ligent quam vnum Auth. Itaq; C.
commun. vtriusq; Iud. Vndè non mirum si studet
AEQVITAS, quod elligat illam rem, in qua
habet plus iuris, & de qua specialiter sibi prouidit,
vltra generalem prouisionem; Adeo quod
nō videtur eadem AEQVITAS quando in qualibet
re, habet tantumdem iuris, idest solam generalem
hypotecam, quòd eligat magis vnam
rem, quam aliam; Eandem sententiam sequitur
Crau. cons. 982. nu. 1. Franch. decis. 5. circa finē,
vbi ait, quod licet AEQVITAS hæc non reperiatur
scripta contra ius scriptum; Nihilominus
4 Princeps, & Sacrum Concilium Neapolitanum,
quod Principem repræsentat potest ea vti l. 1. C.
de leg. AEQVISSIMAMQ. legem eam appellat
5 Couaru. lib. 3. var. resol. cap. 18. num. 2. vers. septimo.

Et quia legis huius dispositionem diuersimodè
interpretātur scribentes, eam etiam extorquendo,
vt abundè scribit Alex. Trentacinq;
lib. 3 var. resol. tit. de pignor. resol. 5. per totum,
cum in facti contingentia materia ipsa plenè
(vt arbitror) ventilata, atq; trutinata esset
superioribus annis in causa D. Boniforti
Ponzani Rationatoris Reg. Cam. in qua Coaduocatus
fuit eruditissimus, occulatissimus, &
6 Præstantissimus D. Petrus Paulus Flamenus
nunc meritissimus Reg. Quæstor Extraordin.
reddituum, qui post hæc scripta Amplis. Senator
fuit creatus à S. R. M. Non ab re esse existimaui,
responsa prolata hic sub nectare, vna cum
causæ euentu ad publicæ vtilitatis comodum.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

QVotidiana nobis est materia l. 2. C. de pignor.
qua cauetur, priorem creditorem
habentem generalem, & specialem hypothecā
teneri priùs specialem excutere, antequàm secundum
creditorem bona debitoris possidentē
molester, vt ait Couarun. lib. 3. var. resol. c. 18. in
princ. vers. quæ quidem: Et quoniam diuersimodè
loquuti de ea fuerunt DD. volentes alij
eam pluribus modis limitari, & declarari, alij
alia loquentes, operæ pretium duxi capta oportunitate
defendendi iura D. Ponzani contra
D. Plotum, nodos omnos hic eneruare, quibus
intricata quodammodo hucusq; reddita videtur
illius dispositio, quamuis ornatissimè illam
examinarunt Costa de remed. subsid. remed. 11.
& Caroc. de excuss. quæst. 65. p. 2.

Et primò contendunt D.D. legem ipsam non
habere locum, quando hypotheca generalis
6 præmittitur, & specialis subsequitur, vt post
Albericum, & alios super eadem l. 2. tradit Alex.
Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de pignorib.
& hyppot. resol. 5. num. 2. Secundò, quod lex
7 ipsa procedit tantum, quandò secundus creditor
haberet hypothecam specialem in ea re,
quam defendere vult à priori creditore, non
autem si generalem tantùm vt post Socin. cons.
198. lib. 2. tradit Torniola cons. 6. num. 96. &
99. & ante eos Cassan. in Cathalogo gl. mundi
par. 12. considerat. 99. limit. 25. §. Adhoc posset
circà medium vers. & aduerte.

Veruntamen non obstantibus his DD subti-

litatibus, siuè præcedat generalis, siuè specialis
hypotheca prioris creditoris, siuè habeat spe-
cialem hypothecam, siuè non, secundus credi-
tor, semper procedere dispositionem ipsius l. 2.
concludunt communiter scribentes, esto quòd
8 ordo scripturæ, & verborum non mutat substā-
tiam dispositionis rei, vt in puncto ait Asin.
tract. de execut. §. 7. cap. 5. num. 2. in fine Myn-
sing. sing. obseru. cent. 6. obseruat. 94. num. 6.
& 7. qui testatur sic sensisse Dominos illius
parlamenti Paris. cons. 59. num. 38. lib. 1. Couar.
lib. 3. var. resol. cap. 18 vers. quatto adnotandū
erit, & vers. Tertia eadem constitutio Osasc.
decis. 158. sub num. 6. Egregiè Alex. Trenta-
cinq; all. resol. 5. per totam, præsertim nu. 2. &
3. vers. Ab hac secunda, quo loci Quæst. ad par-
tes latissimè pertractat, Et respectu Ordinis
generalis, vel specialis hypothecæ id etiam
amplectitur Torniola all. cons. 6. n. 99. quamuis
respectu hypothecæ specialis, quam habere
debere secundum creditorem in re controuer-
sa, contrariam opinionem defendat ibidem n.
96. & Surd. decis. 44. nu. 2. ac Caroc. de excuss.
bon. quæst. 65. nu. 5. & 6. par. 2.

Rursus tradunt scribentes legem ipsam non
9 habere locum in debitore, sed tātùm in secun-
do creditore, qui excipere potest, vt primus
creditor hypothecarius agat priùs aduersus
rem specialiter hypothecatam antequàm cō-
trà bona per ipsum secundum creditorem pos-
sessa ratione generalis hypothecæ; Et in hoc
omnes conueniunt, vt post antiquiores Surd.
decis. 44. nu. 10. Torniola recit. cons. 6. nū. 96.
Costa de remed. subsid. remed. 11. num. 7. Gas-
par. Roder. tract. de annuis reddit. lib. 2. quæst.
9. nu. 62. Asin. tract. de execut. recit. cap. 5.
Trentacinq. recit. resolut. 5. nu. 8.

Præterea supponunt DD. legem prædictam
10 non prodesse tertio possessori, qui rem tenet
non tamquàm creditor, sed tamquàm Domi-
nus; Et licet Oliban. tr. de actionibus par. 2. lib.
1. cap. 29. vbi Adition. nu. 59. tradit non posse
experiri actione hyppothecaria contrà ter-
11 tium possessorem, nisi facta discussione bono-
rum debitoris, & super excussione pronuntia-
tum sit per Maluas. cons. 19. num. 6. lib. 1. Surd.
cons. 191. num. 10. lib. 2. Gamma decis. 99. Atq;
de mente gl. in dicta l. affirmat Asin. dicto §. 7.
cap. 8. vers. verum. Surd. dicta decis. 44. num.
12 14. vers. rursus, prodesse tertio possessori, prout
antè eos idem probat Bar. in eadem l. 2. in fine,
ex quo militare tradit eamdem rationem.

Nihilominùs non resistit assumptum Oliba-
13 ni, & aliorum, quia exclusus dicatur tertius
possessor à prouisione ipsius legis, vt ex profes-
so defendit post Paris. cons. 103. in princip.
lib. 3. & Couar. alleg. cap. 18. vers. quinto ani-
maduertendum est lib. 3. var. resol. & Trenta-
cinq. dicta resol. 5. num. 7. Torniola alleg. cons.
6. num. 97. Surd. recit. decis. 44. num. 11. & Mo-
lin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. num. 23. &
25. fol. mihi 50. ac idem Asin. eodem cap. 8.
vers. pro declaratione tantum.

Plures alios casus, in quibus supponitur non
14 habere locum recitatā l. 2. tradunt Costa dicto
remed. subsid. 11. nu. 9. vers. Non obstat Crau.
cons. 892. num. 4. Surd. dicta decis. 44. num. 12.
vers. Ego tamen iuncto nu. 17. & 18. Torniola
dicto cons. 6. nu. 98. & sequent. Paris. cons.
103. nu. 3. lib. 4. & Alex. Trentacin. dicta resol.
5. nu. 11. ad quos DD. breuitatis gratia me re-
mittere censui.

Illa tantùm excutienda venit limitatio pas-
sim adducta, quæ casui D. Ponzani conuenit,
nempè vtrum attenta clausula, quod specialitas
15 generalitati non deroget, & è contra à Nota-
rijs in huiusmodi instrumentis apponi solita,
cesset in hoc casu dispositio prædictæ l. 2. C. de
pign. Adeò quod non teneatur D. Plottus pri-
mus creditor actione hyppothecaria specia-
li priùs experiri contrà bona Terdoliati,
antequàm agat virtute generalis hypothecæ
aduersus bona Landionæ possessa à D. Ponzano
vti secundo creditore successo in locum Isabel-
læ Tassæ.

Qua in re animaduertendum est, quòd atten-
ta clarissima illius textus dispositione; Erroneū
quodammodo videtur eumdem in dubium re-
uocare DD. ob vim clausulæ prædictæ, cum vt
16 alias dictum fuit, vbi casus legis euenit, non
est admittenda quæstio vnl. l. Ancilla C. de fur-
tis, & l. illam C. de collat. Corn. cons. 205. nu. 8
lib. 3. per mendicata etenim suffragia tot Doc-
tores eruditissimi, & tanti nominis in eam la-
bem inciderunt primo aspectu illius clausulæ,
Quæ sanè diligentius, & accuratius perpensa
non resistit dispositioni dictæ nostræ Constitu-
tionis, Et nodum in scyrpo potiùs quærere Doc-
tores ipsos, & vnum post alium more claudo-
rum in foueam cecidisse, quàm quod dubitan-
di locus subesset ex infrascriptis liquere non
despero.

Primus enim omnium hanc opinionem in
campum proposuisse videtur Cassan. in catal.
gloriæ mundi alleg. consider. 99. par. 12. limit.
17 35. vers. sed aduerte, Mox. illum sequutum fuis-
se Paris. recitato cons. 103. num. 3. & sequenti
lib. 3. & Couaruiam lib. 3. var. resol. cap. 18. vers.
prior creditor, supponunt recentiores, qui, &
ipsi non degustato negocio eandem opinionē
amplexi fuerunt vz. Osasc. decis. 158. nu. 7.
vers. ex alio tamen, Franch. decis. 5. per totam.
Put. decis. Roman. 38. lib. 1. Mynsing. cent. 6.
obseruat. 94. in fin. Alex. Trent. dicto lib. 3. var.
resol. tit. de pign. & hypp. res. 5. num. 6. Alba
cons. 796. Asin. de execut. §. 7. cap. 5. & 8. Rol.
cons. 36. vol. 4. Caroc. de excuss. par. 2. quæst. 65.
num. 20. Surd. decis. 44. Torniola cons. 6. num. 93.
D. Alex. Raud. de Analog. cap. 33. num. 3. lib.
1. Quos omnes exceptis Trentacinq. Torniola
ac Raudense, allegat. & seq. Costa de remed.
subsid. remed. 11. num. 5.

Enim

Enim verò etsi corona hæc Doctorum, ac
tanti præclariss. viri opinionem ipsam affirmas-
se videantur, Attento quod eorum traditiones
18 intelligendæ veniunt secundum leges, & ra-
tiones, quas allegant, vt post multos quos con-
gerit tradit Menoch. cons. 52. num. 165. cons. 90.
num. 55. & cons. 401. num. 113. iuncto cons. 766.
nu. 21. & cons. 798. num. 19.

Perspectis singulorum dictis, non dubito,
quin ex eisdemmèt veritas vtsupra proposita
meridiana luce clarior apparitura non sit.

Ex ipsis enim Doctoribus amouendus venit
Paris. all. cons. 103. lib. 3. qui de clausula prædi-
19 cta, nèc verbum facit, sed tantùm sub num. 2.
asserit, quòd nec illo primo instrumento dici
potest fuisse derogatum per aliud secundum,
quoniam exprǫssè in dicto secundo instrumen-
to adest clausula, vt per illud non præsumatur
derogatum, & aliquid innouatum primo, & cō-
tentis in eo, & expræssè secundo continetur,
quod omnia contenta in primo instrumento
debeant permanere valida, & firma &c. Et sic
cū longè differrat clausula prædicta ab his pro-
testationibus in instrumētis ex tempore posteà
celebratis appositis, ambigi non potest, quin
minimè conueniat casui nostro ipsius Parisij
20 dictum, Cum ex diuersis non bene infertatur
iur. vulg.

Couarun. citato cap. 18. equè cessat, ex quo
potiùs contrariam opinionem tenere infrà
21 ostendetur, nè dùm pro ea facere affirmari po-
test; Namque in fine dicti vers. 9. est præterea,
extradentes asserit, quòd illa opinio respectu
dictæ clausulæ sibi valdè dubia est, atq; quod
difficillimè eam interpretationem in praxi
admitteret.

Alba itidem in cons. 746. num. 5. contrarium
de directo probat, dùm ait, quòd primus cre-
22 ditor non obstante clausula prædicta conten-
tus esse debet de pignore speciali, nisi in ea re-
gione ex longa consuetudine contrarium in-
terpretatum extaret.

Surdus recitata decis. 44. præsertim num. 8. &
seq. loquitur de debitore qui gaudere non po-
23 test beneficio dictæ l. 2. non autèm de secundo
creditore, ideircò non confert huic quæstioni
decisio ipsa; Quàmquam raciocinando post cō-
clusionem à Sen. in eo casu factam plures limi-
tationes à DD. excitatas ad dictam l. 2. propo-
nit, ac etiam vt plurimum soluit, nèc verbum fa-
cit de recitata clausula. Imò sub num. 4. vers.
Quinimo dicit, Quod quemadmodum credi-
tor agere prius debet aduersus debitorem, siuè
eius bona, eaq; excutere, antequàm tertios
possessores conueniat actione hypothecaria
24 per § sed neq; in Auth. de fideiuss. nè alijs iniu-
stè creditor molestus sit, cui potest à debitore
satisfieri. Ita agere etiam debet primus credi-
tor aduersus rem specialiter hypothecatam
antequam aculeum dirigat contra secundum
creditorem possidentem bona generaliter hy-
pothecata, nè, vtsupra dictum est, alijs iniustè
creditor molestus sit, vbi potest sibi per spe-
cialem consulere Crau. cons. 594. nu. 5. vers. ob-
seruandum.

Asinius loco citato viz. cap. 5. & 8. pariter
de clausula prædicta, nec verbum quidem
25 facit, itaùt contrarium potiùs sustinere videa-
tur.

Osascus autem vnà cum Mining. Raudense,
Franco, Puteo, Torniola, Trentacinquio, Caro-
cio, & Costa locis citatis simpliciter quidem
conclusionē ipsam affirmant tātùm freti autho-
ritate Cassanei, & Parisij, nulla allata ratione
eorum dicti, Adeò quod non subsistente doctri-
na Cassanei, corruere etiam horum Doctorum
26 testimonium affirmandum est, cum destructo
fundamento omnia superindè edificata cor-
ruere necesse sit iuribus notissimis, Ex quo
alias magis copiæ, quam originali crederetur
(quod affirmandum non est iuxtà Rol. cons. 9.
27 num. 33. lib. 3. Hect. Felic. Alleg. 46. nu. 26. par. 2.
His enim Doctoribus tenentibus dictam opi-
nionem rationibus non perpensis, sed turma-
28 tim nullam fidem præstandam esse tradit Me-
noch. cons. 51. num. 53. post Neuiz. lib. 6. Siluæ
nupt. num. 29. quia vt subijcit, ex Decio cons.
481 in fin. idem Menoch. num. 54. Doctores isti
29 morem auium fuerunt insequuti, quarum vna
cum volat, ceteræ volant.

Cassanei authoritatem tantùm, ac Rol. fun-
damenta, & rationes superesse patet pro con-
clusione prædicta; Igitur opere pretium pari-
ter est, vt ex etiam diligenter excutiantur, ac
diluantur ad hoc vt clariùs liqueat de veritate
huius nostræ opinionis.

Nititur primo ea ratione Cassaneus, quod
ex voluntate contrahentium per illam clausu-
lam expressè declaratum est, per specialem nō
derogari generali, & propterea seruari debere
earum voluntatem, eò quia contractus ex con-
30 uentione partium legem accipiunt l. 1. §. si con-
ueniat. ff. depositi. & consequenter non obstan-
te speciali hypotheca posse, creditorem, vti
generali; Verùm, si recto, vt decet, oculo,
clausula ipsa perpendatur vnà cum eiusdem
substantia, & verbis, non resistit, quin ea non
obstante priùs specialem excutere debeat cre-
ditor primus, & in eius subsidium posteà ge-
neralem.

Attento quod generalis sublata sic agendo
non diceretur, cuius reseruationem continet
31 clausula prædicta, sed tantùm impeditum esse
illius exercitium, & vsum, donec creditori po-
test satisfieri ex bonis in specie obligatis Gabr.
cons. 41. num. 8. lib. 2. Egregiè Surdus cons. 495.
num. 9. vers. nèc aduersatur, Quo loci subiungit
posse simul stare, quòd vtraq; hypotheca subsi-
32 stat, sed vna non exerceatur, donec excussa sit
altera, sæpeq; contingere, quod plures compe-
tunt actiones, sed ex eis vna datur solùm in sub-
sidium.

Diuersumq; est, vt per specialitatem non cẽ-
seatur derogatum generalitati (prout continet
clausula prædicta, id quod nos etiam admitti-
33 mus) atq; quod per illam clausulam possit cre-
ditor non obstante speciali agere priùs ad ge-
neralem contrà dispositionem dictæ l. 2. C. de
pignoribus, vt de se patet, cum verbis, & sensui
dictæ clausulæ niti opporteat, vt habetur, ex
34 traditis à PerIll. D. Senatore Bellono affine, &
Dño meo tract. de his, quæ incontinenti fiunt
cap. 177. num. 19. loquendo de interpratibus
Grecis, qui uitebantur verbis l. filiæ C. famil.
ercis.

Secundo adducit Cassaneus, quòd in l. qui
generaliter in fi. ff. qui potiores in pignore ha-
beantur, videtur adesse tex. ad litteram pro hac
35 clausula vt inuit. Bar. in dicta l. 2. C. de pignori-
bus. Sedulò autem perpenso ipso textu vna cum
Bar. dicto, tantùm abest, vt Cassanei intentio-
nem corroborent; quin imo contrarium potiùs
affirmare videantur.

Tex. enim ipse continet, vt etiam declarat ibi
glo. magna, Quòd si generalis fuit obligatio,
aliquibus deductis; generaliter obligata si suf-
ficiant, potior est secundus creditor in pignore
speciali, & sic inferre vult textus ipse, quod
36 quemadmodum in casu proposito omnia ge-
neraliter hypothecata erant, & aliqua specia-
liter, Itá hic omnia generaliter nonnullis de-
ductis, quæ minimè nec generali, nèc speciali
hypotheca affecta sunt.

Præter quod cum nostra ista lex 2. sit poste-
rior dictæ l. qui generaliter eidem derogasse
censetur, ex quo correctoria, siue limitatoria
37 dictarum aliarum legum dicitur, vt concludũt
DD. citati præsertim Alexan. Trentacin. dicto
lib. 3. var. resol. tit. de pign. resol. 5. num. 3. vers.
hæc opinio.

Bartolus verò distinguit hoc pacto, si sunt
plures creditores tùnc aùt primus habet tan-
tùm generalem hypothecam, & secundus etiã
38 generalem tantùm, & primus præfertur, ita
intelligitur præalleg. leg. generaliter in princ.
Aùt primus habet specialem, ac etiam genera-
lem, & secundus alteram tantùm, Et tùnc aùt
habet eas purè, aùt sub conditione. Si purè
tunc licèt de rigore iuris possit prosequi, quã-
cumque hypothecam velit, tamèn de AE-
39 QVITATE non potest per dictam l. nostram;
Si verò habet specialem hypothecam purè, &
generalem sub conditione videlicet, si nõ pos-
sit sibi satisfieri ex speciali, tunc sufficiente sibi
speciali hypotheca, secundus creditor non
solùm est potior, sed etiàm est solus in illa hy-
40 potheca, & itá debet intelligi præall. l. qui ge-
neraliter in fine.

Qua de re quoque se vertat Cassaneus ad-
mittendo quod per clausulam prædictam dica-
tur, priorem creditorem habere hypothecas
specialem, & generalem purè, aùt specialem tã-
tùm purè, & generalem sub conditione, adhùc
de AEQVITATE dictæ l. 2. semper tenetur
creditor excutere prius specialem hypothecam
vt explicat Bar. supra relatus.

Deueniendo ad Rol. authoritatem, quæ po-
strema est, sanè ex professo opinionem prędictã
deffendere conatur Rol. d. cons. 36. n. 8. cum seq.

Et primo loco adducit auctoritates Cassa-
nei, Parisij Didaci, & Osaschi, quorum dicta mi-
nimè releuare satis supra prrobatum extitit, &
sic cessat fundamentum ipium.

Secundo adducit, quod si admitteretur, hu-
iusmodi clausulam minimè operari effectum,
de quo agitur, sequeretur, quòd frustra esset ap-
41 posita contrà l. si quando. ff. de leg. 1. & post
multos Beroius cons. 30. nu. 9. lib. 2.

Huic autem obiecto respondetur falsum esse,
quod clausula prædicta seruiret de vento, qua-
tenus non operaretur effectum suprà expręssũ
Namq; vt dictum fuit supra in vers. Nititur
primo in verbo, verum si operatur clausola ipsa,
& verus illius sensus est, vt non censeatur dero-
gatum generali hypothecæ, non autem quòd
priùs ad generalem, quàm ad specialem agi
possit; Ex quo retardari tantùm per specialem
42 ipsius generalis exercitium apparet, non autẽ
illa sublata diceretur iux. Gabr. cons. 41. num. 8.
& 12. lib. 2. & Surd. cons. 495. nu. 9. vers. nec ad-
uersatur lib. 4.

Tertio ait Rol. quòd quatenus clausula præ-
dicta non saluaret ius primi creditoris agendi
ad eius libitum, etiam ex generali hypothe-
ca; Specialis ipsa introducta in fauorem credi-
toris redundaret in eiusdem odium, quòd as-
43 firmandum non est vul. l. quod fauore. C. de le-
gibus, & sic ad diminutionem creditoris, quod
iuri repugnat l. si mancipia. ff. de fundo instr.
Socin. iun. cons. 189. nu. 91. lib. 2.

Diluitur attamen obiectum hoc ex fundamẽ-
to relato à Surdo in dicto cons. 495. sub nu. 12.
vers. verificatur igitur, & vers. igitur, & vers. per
prædicta sat. sit, quo loci apertè tradit, nullum
omninò damnum ex hoc irrogari, quia non in-
44 terest prædicti creditoris, quod sibi satisfiat
ex vno magis, quàm ex alio pignore, & sat est,
quod sibi satisfiat Gabr. dicto cons. 41. num.
12. lib. 2. Considerariq; debet tempus con-
tractus, vt dignoscatur, si specialis hypo-
45 theca sit vtilis, vel damnosa l. si voluntate C.
de rescind. vend. scrib. in l. 2. C. eod. tit. idem
Surd. cons. 351. nu. 71. & dicto cons. 495. nu. 12.
Quandoquidem tempore contractus nulli du-
bium est, quòd in bonis ipsis Terdobiati vendi-
tis Tettono per Plottum commodiùs, & liben-
tiùs poterat Plottus de restãri pretio sibi satis-
facere, quã in bonis Iandoniæ quæ adhùc neq;
erant in bonis ipsius Tettoni, Et consequenter
commodius poterat Plottus prosequi speciale
pignus, quàm generale in alijs bonis; libẽtiusq;
46 id fecisse debuisset, cum nostra intersit habere
res

res maiorum, & prędecessorum nostrorum glo. in l. 1 ff. sol. matr. Cassan. de retr. rubr. 10. §. 1. nu. 9 ... Vndè Naboth de quo habetur in tertio Regum cap. pen. cum à Rege Athab vt vineam, quam iuxta palacium habebat, accepta meliori
47 aut pretio iustiori ei venderet, accersitus fuisset; Respondit, propitius sit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.

Et sic cessat regula ipsa, quod inductum est in fauorem; Quia vt subijcit Surd. loco citato, fat est; quòd principaliter specialis hypotheca sit
48 fauorabilis, & contineat vtilitatem, licet secundario, & in consequentiam aliquid afferre posset damni Iasan. l. vinum nu. 12. in fin. ff. si cert. pet. Decius in l. non omnis §. pupillus num. 4. ff. eodem; Quamuis vt supra dictum fuit, nihil damni contineat, eò quià æquè sufficienter Plotto consulatur ex speciali, sicut ex generali; maximè cum specialis magis afficiat rem, quàm generalis, & plus iuris constituatur per specia-
49 lem, quàm per generalem. Rimin. iun. cons. 577. num. 10. Ea proptèr priùs illa excutienda est,
50 quã generalis Molin. lib. 4. de primog. Hispan. cap. 7. num. 28. fol. 501. & Surd. dicto cons. 495. num. 11. ac Gabr. all. cons. 41. nu. 13. lib. 2.

Ex ex his liquidò constat non subsistere, rationes, & DD. opiniones limitantes prædictam legem nostram, vbi in instrumento contractus adsit citata clausula, ità quod specialitas generalitati non deroget. Hocq; non solum fuit de mente Couar. in recit. cap. 18. var. resol. vers. nono est preterea in fine; & Alba relato cons. 996. nu. 3. Verùm expressè, & extrà dentes con-
51 clusionem ipsam, quod non obstante clausula prædicta agere teneatur creditor priùs ad speciale pignus, quàm ad generale deffendit, & exornat subtilis I. C. D. Amatorus Rodriquez in eius nouiss. trac. de concursu creditorum par. 2. art. 1. nu. 5. per totum, dùm egregiè scribit ea clausula non obstante adhùc habere locũ dictam leg. 2.

In his enim (subiungit auctor ipse) quæ à iure constituta sunt protestatio nõ releuat pro-
52 testantem, vt notat glo. verb. materna in l. alimenta C. de negocijs gestis, quam pluribus exornat Rub. in l. non solum §. morte num. 58. & ibi Bolognin. num. 134. ff. de noui operis nũciatione. Alex. cons. 94. lib. 2. quibus confert conclusio illa dessumpta ex l. 1. C. qui admitti, de qua Perill. D Senator Bellonus dicto tractatu de his, quæ incontinenti fiunt cap. 55. nu. 3.
53 maiorem scilicet esse legis, quam hominis potestatem.

Prætereà num. 6. tradit author ipse, legem prædictam non corrigere decisionem l. qui generaliter, & similium, vt afferebat Negusanc. falsò, dicens communem in dicto tr. de pignorib. 8. par. memb. 1. nu. 20.; Nàm cum ea lex loquatur in casu diuerso ab eo qui cõtinetur in d.
53 l. qui generalitèr, non potest dici correctoria, sed limitatoria, vt notauit Gregor. Lopez in l. 7. tit. 13. par. 5. gl. 9. proùt idem affirmat Alex. Trentacinq. d. lib. 3. var. resol. tit. de pignorib. resol. 5. nu. 3. vers. ab hac secunda in fine; & sic concludit ipse author sub nu. 7. circà medium dictam l. 2. procedere respectu posterioris creditoris, qui, non obstante recitata clausula se opponere potest priori creditori agenti aduersus bona comprehensa sub generali hypotheca, relicta speciali, ex qua potuit vniuersum debitum exigere.

Omitto autem fundamentum inexitabile vt supra adductum, clausulam prædictam non importare effectum a DD. contrariam opinionem affirmantibus suppositum, respectu exercitij actionis, sed quod per specialitatem sublata diceretur generalitas, non autem quòd retardari non possit exercitium generalis ex Surd. & Gabr. suprà citatis.

Addo ego, quod generalis ipsa, quasi in subsidium posita dicitur post specialem, vt tradit
54 Asin. dicto tr. de execut. § 7. cap. 5. sub num. 4. vers. quod tamèn in fin. & vers. sequen. post Cremens. Sing. 54. qui ait talem obligationem eo modo conceptam condicionalem, & subsidiariam esse, quem sequitur Gabr. dicto cons. 41. n. 4. lib. 2. & Cost. alleg. remedio 11. in princip. Vndè si subsidiaria est, & conditionalis exerceri non potest, nisi in subsidium specialis, & adimpleta conditione excussionis ipsius specialis vt vulg. iuris est, & sic agere debet Plottus ad speciale pignus, quòd in dubio præsumitur sufficiens pro solutione ipsius crediti, vt
55 post Myling. Trentacinq. Asin. & Rol. locis citatis affirmat Caroc. all. qu. 65. num. 2. par. 2. de excuss. & tradit Surd. all. decis. 44. nu. 16.

Insupèr fatentur omnes prædictam nostram
56 l. 2. fundatam esse supèr AEQVITATE, vt per Corn. cons. 240. sub num. 2. vers. tertio facit lib. 1. Crau. cons. 982. num. 1. Alex. Trentacinq. dicto lib. 3. var. resol. tit. de pign. resol. 5. num. 3. in fin. Rol. all. cons. 36. nu. 5. lib. 4. Id quod liquet ex verbis eiusdem textus, vz. vt omnibus consultũ sit; ità scribit Molin. de iust. & iur. disput. 538. sub num. 31. vers lege 2. par. 2. quo loci tradit Impertinens esse, vt primus creditor velit molestare secundum creditorem possidentem vbi ex re specialiter hypothecata sibi satisfieri potest, & in fine dicti vers. dicit, quòd lex ipsa soli AEQVITATI contrà iuris rigorem nititur, idem comprobat Caroc. dicta qu. 65. nu. 4. dùm tradit legem ipsam fundatam esse, ne se-
57 cundo creditori, si possibile est, præiudicetur, eamdemq; Aequissimam legem appellat Couarru. recit. cap. 18. var. resol. lib. 3. num. 2. vers. septimo constat.

Quarè cũ AEQVITAS aliud nõ sit, quàm ordinata iustitia, tẽperata dulcedine misericor-
58 diæ, vt interpretatur Abb. in cap. ex parte, de transact. & Bar. in l. 1. C. de leg. quos sequitur

Aff.super conſt. regni lib. 1. rubr. 17. Si quis in
59 poſterum num. 27. & ſeq. fol. mihi 77. Eamq;
ſemper habere debere iudicem ante oculos,
docet tex. in l. quòd ſi epheſi. §. in ſua. ff. de eo;
quòd certo loco Afflict. vbi ſupra num. 28.

Ambigendum non eſt, quin Ill. Magiſtratus
ſecundum AEQVITATEM iudicaturus non
ſit, vt iudicare conſueuit, declarando non eſſe
moleſtandum D. Ponzanum à Plotto, qui aciem
dirigere debet contra bona Terdobiati ſpecia-
liter ſibi hypothecata, Eſto quod omnis ſua-
60 det AEQVITAS, quòd Plottus eligat illam
rem, in qua plus iuris habet, & de qua
ſpecialiter ſibi prouidit vltrà generalem proui-
ſionem; Corn. conſ. 246. num. 3. lib. 1. & Surd.
61 dicto conſ. 495. num. 12. lib. 4. Prout ſupra ſatis
probatum eſt, maius ius habere in re ſpecialem
hypothecam quàm generalem, ex Mol. de pri-
mog. Hiſp. lib. 4. cap. 7. num. 28. fol. mihi 502.
quod etiam tradit Surd. ſępius citato conſ. 495.
num. 11. & Gabr. conſ. 41. num. 13. lib. 2. ac Rim.
Iun. conſ. 579. num. 10.

Iudex etenim debet facere de AEQVITA-
TE; quod ſibi non nocet, & alteri prodit Bart.
62 in l. 2. in princ. ff. ſol. matr. Afflict. ſuper dictæ
conſtit. rubr. 17. num. 27. & ſeq. Maximè verò
circa electionē hypothecæ ſpecialis ante ge-
neralem, nè noceat tertio poſſeſſori, vt per l. 2.
§. item varus, ff. de aqua pluu. arcenda probat
Corn. conſ. 246. num. 1. lib. 1. qui etiam ſubijcit
63 non poſſe quemquam repudiare aliquid adin-
commodum alterius, vbi non caderet commo-
dum repudiantis, quòd magis eſt per l. liberto
octuaginta, ff. de operis libertorum, faciunt ad
hoc, quæ tradit Surd. recit. conſ. 495. num. 9.
verſ. non obſtat.

Præſertim autem AEQVITATI prædictę in-
ſiſtere debet ipſe Illuſt. Magiſtratus attento,
quod licèt AEQVITAS in ſpecie non reperire-
tur ſcripta cōtra ius ſcriptum tamèn Princeps,
vel Ill. Magiſtratus, qui in hac cognitione re-
64 pręſentat eius perſonam, poteſt ea vti, per tex.
in l. 1. C. de leg. & habetur in nou. Conſt. tit. de
Quæſt. Extraord. redd, prout loquēdo de Sacro
Conſilio tradit, Affl. loco citato nu. 28. in fine.

Non omitto, quod tradit Eruditiſsimus, ac
Perilluſt. D. Senator Bellonus allegato tr. de
his, quæ incontinenti fiunt cap. 61. num. 9. & 10.
dùm inquit nefas eſſe, quòd Doctores aliquot
illorum authoritatem declinare ſatagunt, quæ
Imperatorio nititur numine, & poteſtate, ac
65 dùm nequeunt commode leges interpretari,
eas miris ad cogitationes ſuas modis detor-
quent, vt libitum eſt, eas legunt, leui coniectu-
ra, & diuinaci ducti, nullo codicum teſtimonio
freti, multa inducunt, multa addunt de ſuo;
Prout ſimiles eſſe adductos ſcribentes, qui di-
ctæ noſtræ Cōſtitutionis diſpoſitioni adeò cla-
ræ limitationem dare per dictā clauſulam nixi
ſunt abſque codicum teſtimonio, aùt alia cul-
dentiratione.

Nec vim facit, quidquid ſcribit Surd. citato
conſ. 495. num. 10. dum concludit, quòd clau-
ſula, quòd ſpecialis hypotheca poſita pro ma-
iori cautione, non æquipollet clauſulæ prædi-
ctæ, ità quod ſpecialitas non deroget genera-
litati, Eo quia vbi dicitur nè ſpecies deroget
generi, tunc ita ſuſtinetur generalis hypothe-
cæ vtilitas, vt poſsit exerceri antè ſpecialis ex-
cuſsionem, aliàs quòd ſpecialitas derogare di-
ceretur generalitati, ſi actualiter impediretur
exercitium generalis.

Namque ex fundamentis vt ſuprà explicatis
ſatis liquet, quòd retardando exercitium ge-
neralis hypothecæ, non dicitur ipſa generalis
ſublata, aùt eidem derogatum, & conſequenter
attento, quod conſequens Surdi falſum detegi-
tur, neceſſario etiam falſum dicitur antecedēs,
iuxtà terminos Topicos; Præterquod maioris
potentiæ eſſe arbitror clauſulam prædictam,
quòd ſpecialis hypotheca poſita ſit pro maio-
ri cautione, quàm dicta clauſula, itaut per ſpe-
cialitatem generalitati non derogetur, vt de ſe
66 patet. Derogàre enim generali diceretur, ſi ea
penitùs ſublata eſſet, cum derogare ſit rem tol-
lere, aùt eam, vti infectam reddere, faciunt quæ
tradit Perilluſt. D. Senator Bellonus dicto tr.
de his, quæ incont. fiunt cap. 98. num. 2. & 5. Et
ſic vbi ſublata non eſt, non intrat virtus ipſius
clauſulæ. Atqui potentia, ſiuè ſenſus alterius
clauſulæ adeò perſpectus eſt, vt mentem con-
trahentium indicare videatur fuiſſe tantū ſpe-
cialem ipſam ad maiorem cautionem appoſi-
tam eſſe, non autem, vt ſuper ea inſiſtere de-
beat creditor.

Portò, quod ſi Eruditiſsimo ipſi Surd. quæ-
ſtionem hanc diſputare contigiſſet, vt de ea re-
miſsinè tātum, & per transſennam loquutus fuit
loco citato, opinionem ſanè noſtram omninò
amplexus fuiſſet, ex iuribus, & fundamentis ab
eodem adductis, & hic pro hac opinione ſępius
recenſitis.

Cęterum magis Aequum etiam eſt, vt dictus
Plottus ſibi ſatisfaciat pro dicto reſtanti pretio
ſuper eadem re vēdita, & cōſequentèr ſupèr di-
ctis bonis Terdobiati ea ratione. Ex quo de
67 iure communi venditor poteſt rem venditam
retinere iure pignoris, tamquàm pignus, do-
nec pretium ſoluatur tex. in l. licet, C. qui po-
tior in pignore habeāntur l. Iulian. § offerri, ff.
de act. empt. Steph. Grac. lib. 2. diſcept. forenſ.
cap. 242. num. 8. prout idem tradit ex cap. con-
queſtus de contrah. empt. Sum. Sylueſt. in verb.
vſura 2. num. 21. & Oinot. in §. venditæ num. 4.
Inſtitut. de rerum diuiſione; Venditor nam-
que propter pretium non ſolutum habet manus
68 iniectionem ad ipſam rem venditam, tex. in l.
Titius, ff. de ſeruit. export. Afflict. decif. 338.
num. 3.

Et ex his patet teneri omnino D. Plotum
excu-

excutere speciale pignus in dictis bonis Terdobiati, & in pace dimittere D. Ponzanum tertium possessorem successum in locum secundi creditoris non obstante dicta clausula reseruatoria generalis hyppothecæ, quod iuri, & AEQVITATI conuenire censeo saluo, &c. Mediolani die 20. Augusti 1620.

Ad laudem Omnipot. Dei, atque Deiparæ semper Virg. Mariæ.

*Iul. Cæsar Caluinus I. C. Coll. & Orator Dertbonensis.*

---

## ADDITIO.

De tertio possessore in materia dict. l. 2. Asin. omnino videndus tract. de excus. §. 7. cap. 8. in fine, & Caroc. tract. de excus. quæst. 65. num. 13. & 14. par. 2. & Gutierez cons. 49. in fine, & Surd. cons. 513. per totum lib. 4.

*Adsit virtus Spiritus Sancti.*

CONtrouersia hæc, quæ viget inter D. Ponzanum, & D. Plotum occasione euictionis bonorum, quam sequutam fuisse supponitur ex parte Ploti in eius præiuditium, tria capita habere videtur pro defensione D. Ponzani possidentis, ità vt, vno tantum ex ijs subsistente, (Quamuis simul omnia subesse satis ex infrà dicendis liquebit) victoriam stare pro ipso D. Ponzano affirmari indubitanter poterit.

Primò enim loco videndum erit, num stante speciali hyppoteca, quam se habere fatetur Plotus in bonis Terdobiati nuncupatis, & per eius datorem venditis q. Rinaldo Tettono teneatur prius experiri de iuribus suis contrà dicta bona antequam alia excuriat. Secundo an attento lapsu, non solum decem annorum, sed etiam maioris temporis, quo quierè, & pacificè, ac bona fide ex titulo legitimo emptionis possidet bona controuersa D. Ponzanus, præscripta per eum dicatur actio hypothecaria, quæ nominato Ploto competebat in recitatis bonis. Deniq; examinanda erit quæstio, vtrum exclusus dici possit à prætensa hypotecaria dictus Plotus, per cridas, ad quas bona per D. Ponzanum possessa iuxtà formam No. Constitutionum posita iamdiu fuerunt.

Quo ad primam quæstionem, clara adeò est dispositio tex. in l. 2. C. de pignor. per quem declaratur, quod habens generalem, & specialem hypothecam in bonis eius debitoris, debet prius excutere bona specialiter, sibi hypothecata antequam impediat posteriores creditores, vel tertios possessores, Vt hæsitari non possit de affirmatiua cõclusione ipsius quæstionis, vbi enim lex loquitur frustra dubitatur, iuribus notissimis & præter text. supra adductum non desunt DD. assumptum confirmantes. Et primò id defendit Couar. Doctor grauissimus lib.
69 3. var. resol. cap. 18. Rol. à Valle cons. 36. lib. 4. Molin. tract. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. nu. 21. cum seqq. Osasc. decis. 159. Cassan. in catal. glor. mund. p. 12. considerat. 99. n. 25. Hoc idem comprobat Vinc. de Franch. decis. 5. per tot. & post Negus. & alios nouissimè Caroc. tract. de excuss. bon. par. 2. cap. 65. per totum. Si enim priori creditori commodè potest satisfieri de sua speciali hyppoteca, iniquum videretur, vt alios possessores molestet, cum, (vt habetur ex vulgari regula) quod sibi non nocet, & alteri prodest de facili sit concedendum, super qua Aequitate fundata apparet lex ipsa, quã etiam in dote procedere affirmant DD. quod magis est, nam si mulier in dotis repetitione habeat specialem, & generalem hypotecam, vbi potest ei satisfieri de specialiter obligatis, non
70 debet manus ponere ad alia in generali comprehensa in præiuditium posteriorum creditorum. Couar. d. lib. 3. var. resol. vers. 8. cap. 18. Rom. cons. 177. vers. Tertio quia, Crau. cons. 67. nu. 16. & Caroc. all. quęst. 65. num. 10. par. 2. de excuss. bonor.

Et sic patet, quod melius, & vtilius est creditori habere tantum generalem hypotecam, quàm generalem, & specialem simul, vt subijcit
71 Caroc. recit. cap. 65. sub num. 6. & nu. 22.

Neq; vim facit, quod adducitur per Vinc. de Franc. all. decis. 5. in princ videlicet, non habere locum dispositionem d. l. 2. C. de pignor. quotiescunq; in instrumẽto obligationis adest
72 clausula, ità quod specialis hypoteca non deroget generali, nec è contrà, de qua etiam meminit Caroc. all. quæst. 65. num. 20. Tum quia in instrumento venditionis dictorum bonorum de Terdobiate per illos venditorum, à quibus datum habet Plotus, & cuius instrumenti virtute agit nunc ipse Plotus contra D. Ponzanũ, nusquam legitur clausula ipsa, & consequenter cessat omnis scrupulus. Tùm etiam quia attenta clarissima dispositione dicti textus absolutè loquentis hæsitatio aliqua interponi non posset ex opinionibus eorum DD. maxime verò, ex quo Couar. vir doctissimus in d. cap. 18. sub num. 7. vers. nono, est præterea in fin. post quam de hac opinione per Cassan. promota in catal. gl. mund. par. 12. considerat. 119. col. 10. verba fecit, subiungit; quòd opinio ipsa sibi valdè du-
73 bia videtur, difficilimeq; eam in praxi admitteret. Vndè circa hoc sublata dicitur omnis ambiguitas, & hæsitatio, cum huius grauissimi Doctoris authoritas valdè sit magnifacienda.

Tanto magis cum actio hæc hypothecaria dicto Ploto competat ob partem pretij eorumdem bonorum de Terdobiate vẽditorum Tettono, contra cuius bona nunc à D. Põzano pos-

sessa

ſeſſa agit Plotus. Vltra etiam ſpecialem hy-
pothecam ſibi in inſtrumento venditionis re-
ſeruatam, contra dictamet bona de Terdobiate
omnis ratio, & AEQVITAS ſuadet, vt magis
pro reſiduo dicti pretij agat creditor, ad ipſo-
rummet bonorum venditorum recuperationẽ
quàm ad alia in alijs perſonis translata.

Deſcendendo nunc ad ſecũdam propoſitam
quæſtionem aduertendum eſt, quòd vt exponit
in eius petitione D. Plotus, vſq; de anno 1603.
ſibi auocata fuerunt bona inſolutum obtenta
ab Illuſt. Magiſtratu pro eius prætenſo credito
contrà bona Tettoni. Vndè cùm tantum de
anno 1618. iuditiũ hoc ex actione hypotheca-
ria mouerit contrà D. Ponzanum tertium poſ-
ſeſſorem ſub prætextu dictæ euictionis ſequutæ
anno 1603. attento lapſu annorum 15. (non tã-
tum decem) negare non poterit, qui cauillari
nolit quin hic intret diſpoſitio, l. 1. & 2. C. ſi
74 aduerſus credit. præſcriptio opponatur, & cõ-
ſequenter quin præſcriptionis exceptione tu-
tus reddatur D. Ponzanus à prætenſione dicti
Ploti. Quia licèt actio nondum orta præſcribi
75 non poſsit, vt actio euictionis antequam res
euincatur, gloſ. in l. empti actio, in verb. ſub-
monetur, C. de euict. Tamen ſequuta ipſa eui-
ctione hoc in caſu recitato anno 1603. ſtatim
orta actio dictis Plotis dicebatur, & conſequẽ-
ter ea præſcribi potuit per D. Ponzanum ſpatio
annorum decem, iuxtà leges ſupra adductas;
ſtante quod partes fuerunt præſentes, non ab-
ſentes, vt notorium eſt.

Præſcriptiones enim ſunt adinuentę in odiũ
negligentium, ne tandiù in incerto dominia
76 rerum eſſent, l. 1. ff. de vſucap. Anchar. in cap.
poſſeſſor col. 2. de reg. iur. Præſcriptioque nil
aliud eſt, quàm ius quoddam ex tempore con-
77 gruens legum authoritate vim capiens, negli-
gentibus pœnam inferens, ac litibus finem im-
ponens, teſt. Balb. tract. de præſcript. prima par.
quæſt. 1. num. 3. vt refert Conſultiſſ. D. Bimius
conſ. 33. num. 18. lib. 1. & Surd. conſ. 44. num. 47.
cum ſeq.

Quare ſibi imputent Ploti ſi negligẽtes fue-
runt in petendo eorum ius contra tertios poſ-
ſeſſores, quamuis contra debitorem, & eius hę-
redes ſibi ſaluum adhuc ſit, Vigilantibus etē-
nim, non dormientibus iura ſubuenire notiſsi-
mum eſt, prout actione hypothecaria anno-
78 rum decem curriculo cadere præſcriptionem,
terminaliter decidit Papien. in eius pract. in
act. for. lib. in hypothec. verbo exceptionem
præſcriptionis num. 1 & 2. & ante eum Cumani
conſ. 92. col. 1. Oldr. conſ. 19. Alex. conſ. 58. col.
pen. in fin. vol. 5. & conſ. 83. col. 2. ac conſ. 220.
col. 1. lib. 1. Afflict. deciſ. 139. in princip. & ibi
Vrſil. num. 2. quos refert, & ſequitur Rolan.
conſ. 79. num. 7. & poſt eum latiſsimè Scapiit.
tract. de vtili, Saluiano interdicto lib. 2. quęſt.
21. num. 1. ac 9. in fin. iuncta quæſt. 22. num. 10.
idem tradit Neguſ. tract. de pign. par. 6. memb.
2. num. 1. quo loci apertè ſcribit, quod ſi tertius
poſſeſſor rem alteri hypothecatam poſsidens
non habet titulum à debitore, ſed ab alio (vt
hoc in caſu D. Ponzanus, qui habet titulum ab
Iſabella Taſſa) & eſt in bona fide, præſcribit
iuri hypothecæ, quod habet creditor in dicta
re ſpatio annorum decem inter præſentes, vt
79 obſeruat etiam Pariſ. conſ. 50. nu. 2. lib. 8. quod A
etiam admittit Peregr. deciſ. 131. num. 16. ac
terminaliter decidit, Sfor. Odd. conſ. 82. ſub
num. 26. cum duobus ſeqq. & poſt eum Fachin.
lib. 2. contr. iuris cap. 83. per totum, Summaq;
ratione, ex quo præſcriptionis remedium Ae-
quiſsimum eſſe, ac iuri naturali conſonum ſcri-
bit Natt. conſ. 215. quem refert Magon. deciſ.
Flor. 79. num. 6. & deciſ. Lucen 60. num. 2. quic-
quid in contrarium adducant alij per Magon.
81 relati, vimq; habet rei iudicatę exceptio præ-
ſcriptionis, & eſt inductoria victoriæ Papien.
in for. reſponſ. rei conuen. verbo præſcriptio-
nes, & Magon. deciſ. Floren. 2. num. 1.

Non reſragante quicquid ſcriptum reliquit
82 Plot. conſ. 54. num. 9. videlicet, quòd fundans
ſe in præſcriptione videtur immitari piſcato-
rem anguillarum, qui credens ſe anguillam ma-
nu non retibus piſcare, eam incontinenti am-
mittit ob eiuſmodi lubricitatem, multa enim
contra præſcriptionem militare tradi, adeo
quod arbitrans ex præſcriptione vincere, mul-
toties decipitur, vt poſt Plot. idem obſeruat
Coſt. tract. de fact. ſcien. & ignor. cent. 2. di-
ſtinct. 69. num. 18.

Quandoquidem concurrẽtibus omnibus re-
quiſitis hoc in caſu ad ſuſtinendam præſcri-
ptionem pro D. Ponzano in tutiorem extare
83 certum eſt. Et primò circa titulum, iuxtà l. nul-
lo, C. de rei vendic. de quo latiſsimè Maſcard.
concluſ. 1214. num. 2. de eo liquet ex inſtrumen-
to emptionis dictorum bonorum factæ per D.
Ponzanum a nominata Iſabella Taſſa, quæ prius
ab Illuſtri Magiſtratu eadem bona ſibi adiudi-
cari obtinuerat, ſtanteque ſpecificatione, ſiuè
productione dicti inſtrumenti in actis facta per
D. Ponzanum probatus, abſque dubio dicitur
titulus ipſe.

84 De ſecundo requiſito, quod eſt traditio, vt
docet gloſ. in l. Celſus, ff. de vſucap. verbo exi-
ſtimauerunt, vt tradit Maſcard. recit. concluſ.
1214. num. 32. æque ſufficienter patet, tùm ex
dicto inſtrumento emptionis, in quo legitur
clauſula conſtituti, tùm etiam ex petitione ip-
ſiuſmet Ploti, dum narrat, quod bona contro-
uerſa poſsidentur à Ponzano, qui locum obti-
nuit dictæ Taſſę, vltrà quod nullo labore hoc
incontinenti probari poterit, vbi opus ſit, quod
non creditur.

85 Bona fides verò D. Ponzani poſsidentis, quę
tertium requiſitum facit, per tex. in d. l. Celſus,
& l. 2. C. de præſcript. long. temp. ſatis notoria
dicitur ex emptione per ipſum facta à legitimè
poſsidente, vt erat dicta Taſſa, quę eius datum

habuerat

habuerat à dicto Ill. Magistratu; Ea propter superuacaneum esset paginas implere ad illa nedum ostendendum, sed nec proponendum, attentis supra explicatis, maximè cum regulariter præsumatur, gl. in l. super longi, in verb. probetur. C. de præscript. long. temp. Mascard. cocl. 244. nu. 1. & d. concl. 1214. num. 42. adeò quod contrarium dicenti incumberet onus probandi
86 ter præsumatur, gl. in l. super longi, in verb. probetur.
87 ex multis subijcit Mascard. d. loco, & num. 48. licèt per illum esse allegandum, qui in præscriptione se fundat asserat Bald. in d. l. super longi col. 3. num. 12. prout eam allegasse D. Ponzanū patet ex responsis ad petitionem Ploti.

Quemadmodum etiam de quarto requisito, quod est possessio, & eiusdem possessionis con-
88 tinuatio, l. 3. ff. de vsucap. Masc. alleg. consl. 1214. num. 58. satis constat ex recitata petitione eiusdem Ploti, vt videre est, ac ex deductis in processu, quamuis vbi opus sit denuò etiam per testes, & instrumenta incontinenti probabitur.

Quod autem Ploti aduersàtes præsentes fuerint, ac domicilium habuerint in præsenti Prouincia Status Mediolani per integrum illud tē-
89 pus decē annorum ad hoc, vt omnibus modis soluta dicatur prætensa præscriptio annorum decē à D. Ponzano allegata, vt voluit Butrigar. in l. vbi C. de præscrip. long. temp. & sequitur Mascard. sæpius recitata concl. 1814. num. 68. Id satis notum est, attento quod tàm D. Ponzanus reus cōuentus, quàm dictus Plotus actor domicilium habuerunt & habent in hoc dominio, à quo sunt oriundi; itaut alleganti absentiam incumbit onus probandi, cum quis præsu-
90 matur esse præsens in suo domicilio, nisi probetur absentia, Bart. in l. is potest. col. 4. sub nu. 16. versic. quandoq; illud. ff. de acquir. hæred. Ang. in l. emptor. num. 2. vers. Sed pone. C. de præscript. long. temp. egregiè Corn. cons. 46. nu. 16. lib. 2. vbi subiungit, quod sufficit probare
91 ex parte præscribentis, quod à principio fuit aduersarius de eodem domicilio, quia allegans absentiam tenetur eam probare, aliàs essent ludibriò illæ leges, quæ inter præsentes requirunt tempus decem annorum, ex quo continua præ-
92 sentia per decēnium esset quodamodo impossibilis probatio, & repetit cons. 50. nu. 12. & seq. id etiam terminaliter decidit post alios per eū relatos Mascard. loco supra citato sub nu. 69.

Postremò loco, quòd præscriptio de qua agitur causata sit ex negligentia dicti Ploti aduersarij, siuè eius datorum, satis liquet ex eo, quòd si negligenter non se præbuissent tempore opportuno præscriptionem interrupissent, non autem ex desidia illam currere permisissent, cū non agens, quod facere potest, vt quilibet alius
93 diligens pater familias fecisset, dicatur in culpa, & negligentia, Crauet. cons. 8. nu. 20. Gram. voto 29. num. 4. in fin. arg. l. si per imprudentiam ff. de euict. satisq; dicitur constare de neglige-
94 tia, vbi probetur, quod facere potuerit, & non fecerit, Mar. Ant. lib. 3. resol 24. nu. 72. in fin. Et sic ex his dicitur satisfactum pro parte D. Ponzani requisitis à DD. excitatis pro sustinenda præscriptione per eum allegata, prout de hac aduersarij negligentia probanda tradit Socin. Iun. cons. 64. n. 14. vol. 2. & Ruin. cons. 111. propè fin. lib. primo, Cæph. cons. 40. num. 53. vers. non ommitto lib. primo, quos sequut' est Mascard. supra citatus nu. 70.

Quo ad tertiam propositam quæstionem attenta ipsarum Nou. Const. notissima obseruātia, & dispositione, in tit. de bon. ad crid. po-
95 nend. cap. non præiudicāt, qua cauetur cridas ipsas non præiudicare casibus euictionum. Non auderem in dubium reuocare Constitutionem ipsam in damnum Ploti, Quamuis subtilis quæstionis discutiendæ, hic se offerret occasio, ex quò dùm bona controuersa ad cridas posita fuerunt per D. Ponzanum iàm litem mouerat Hospitale Laudense cōtrà Plotum pro euictione bonorum ipsi adiudicatorum, & sic imminēte periculo euictionis dictorum bonorum videbatur, sibi potuisse immò debuisse consulere dictus Plotus contradicendo dictis cridis. Cum tamen ex fundamentis in alijs duobus articulis pro deffensione D. Ponzani adductis, manifestè pateat de eius bono iure, superuacaneum fore existimaui vlterius insistere, nè tempus conterramus, circa hanc quæstionem, de qua vbi occasio expostulabit, plena manu scribere promptus ero, & ita iuris esse censeo, salua &c. Mediolani die 2. Martij 1619.

Ad L. Om. Dei, atq; Deip. semp. Virg. Mar.

*Iulius Cæsar Caluinus I. C. Colleg. & Orator Ciuitatis Derthonæ.*

Notam fac mihi Domine viam, in qua ambulent.

I Tà diffusè scriptum est in hac causa, vt nihil addi posse videatur. Considero nihilominus quò ad dispositionem text. in l. 2. C. de pignor. quòd licèt multi velint illam cessare, quando specialis hypotheca, & generalis ità contractæ sunt, vt per specialem non derogetur generali, inter quos est Cassan. in Cathalogo gloriæ mundi part. 12. consid. 99. limit. 25. Paris. cons. 103. nu. 3. & seq. lib. 3. Osasch. in decis. 158. nu. 7. Franc. in decis. 5. Rolan. à Valle cons. 36. in secundo dubio lib. 4. Caroc. de excuss. pat. 2.
96 quæst. 65. nu. 20. & alij nō est tamen vndequaq; tuta dicta limitatio, quia text. in d. l. 2. dùm decidit habentem specialem hypothecam in aliqua re, non posse vti generali in præiuditium secundi creditoris, non fundat se in præsumpta voluntate primi creditoris, quasi eius intentio fuerit, quando constituit sibi specialem hypothecam nolle vti generali, nisi facta excussione specialis; quo casu iustum esset attendere prote-

protestationem per eum factam in contrarium;
sed fundat se in hoc, quòd non conueniat in-
quietare secundum creditorem, quãdo certum
97 est primo posse satisfieri ex re illi specialiter
hypothecata: quæ ratio ità militat, quando
facta est reseruatio, seù protestatio, de qua su-
pra, ac quando nõ est facta, vt ad sensum patet.
Præterea si creditor habet hypothecam spe-
cialem, & generalem, & tractatur tantùm de
98 præiuditio debitoris, Doctores omnes faten-
tur creditorem, postposita hypotheca specia-
li, posse vti generali in præiuditium debitoris
ad tex. in l. creditoris ff. de distract. pignor.
tradit Didac. post modern. Parif. lib. 3. variar.
resolut. cap. 18. num. 2. vers. sexto &c. Surd. in
decis. 44. num. 10. sentiuntq; & cœteri in d. l. 2.
Ex quo datur intelligi, cumulationem hypo-
thecæ specialis, & generalis hoc habere inclu-
sum de sui natura, vt sit in facultate creditoris
illis vti, vt sibi placet. Et nihilominùs text. in
d. l. 2. prohibet priorem creditorem vti genera-
li in præiuditium posterioris creditoris, quãdo
potest sibi consulere ex speciali, & hoc est cer-
99 tum. Ergò hic non est deffectus voluntatis pri-
mi creditoris, sed potestatis, ne fiat præiudiriũ
posteriori creditori, cũ lex habeat pro absurdo
q; secũdus creditor inquietetur sine aliqua vti-
litate primi, quippè qui sibi posit satisfacere
ex re sibi specialiter hypothecata. Iàm verò si
ille text. est fundatus in fauore secundi credi-
toris, & non primi, frustrà in oppositum prote-
statur primus creditor, cùm ijs, quę sunt intro-
ducta in fauorem aliorum, quis renuntiare non
100 posit ad text. in l. si quis in conscribendo C.
101 de pactis. Nec aliquid tunc releuat protesta-
tio, vt not. Bart. in l. nõ solũ § morte n. 31. & seq.
ff. de operis no. nũc. In specie Amat. Rodriguez
de concursu credit. in 2. par. art. 1. nu. 5. in fin.

Immo etsi attendenda esset in hoc voluntas
primi creditoris, perperam viderentur adhùc
Doctores elicere ex illa protestatione exclu-
sionem secundi creditoris, quia illa protestatio
non est facta intuitu secundi creditoris, sed in-
tuitu debitoris principalis, cui creditor vult
102 præripere facultatem opponendi; vt exeu-
tiat peiùs hypothecam specialem quàm vta-
103 tur generali. A persona autem debitoris,
cui obstat dicta protestatio, non videtur rectè
inferri posse ad personam secundi creditoris;
quia licèt secundus creditor, quasi succedens
in locum debitoris, non videatur posse vti alio
104 iure, quàm debitoris ad text. in l. inuitus
198. ff. de reg. iuris: Doctores tamen in d. l. 2.
nõ admittũt hoc genus argumenti, cùm omnes
velint secundum creditorem posse vti dispoſi-
tione dicti text. qua non potest vti ipse debi-
tor principalis, vt supra dictum fuit. Vndè illud
consequens est, nec rectè argui posse, quòd sicut
illa protestatio valet contrà debitorem princi-
palem, valeat etiam contra secundum credito-
rem. De decisione prædicta non parum pro-
prerea dubitat Didac. Coarun. in alleg. cap. 18.
num. 3. in fi. vbi dicit, quòd eam difficillimè in
praxi admitteret; eamque apertè improbat Al-
ba cons. 796. nu. 3. nisi aliter se habeat consue-
tudo Amator Rodriguez in loco præallegato.
Cum quibus re ipsa sentiunt omnes antiqui
DD. in d. l. 2. si diligenter perpendantur, qua-
tenus dicunt primum creditorem de rigore
posse quidem vti sua hypotheca generali in
105 præiuditiũ secũdi, sed nõ de AEQVITATE.
Præsupponunt enim, & sine dicta protestatione
rem claram esse ad fauorem primi creditoris;
quo non obstante, volunt illum non posse vti
dicta hypotheca generali in præiuditium se-
cundi creditoris, etiamsi voluntas eius sit in
contrarium. Igitur & non obstante eius pro-
testatione, quæ nihil aliud facit, nisi quò ostẽ-
106 dit eius voluntatem, vtramq; hypothecam
exercendi ad sui libitum. Fœdere tamen distin-
ctionis vtraq; opinio videtur posse conciliari,
vt si subsit aliquod probabile dubiũ, ne primus
107 creditor posit consequi satisfactionem ex
speciali hypotheca, procedat prima opinio. Si
verò sit certum, & indubitatum, quòd potest
sibi consulere ex speciali hypotheca, procedat
secunda, quæ iuuatur ex tex. claro in d. l. 2. ibi.
*Ideoq; si certum est posse eum ex ijs, quæ nominatim ei pignori obligata sunt, vniuersum debitum redigere etc.*
Et iuuatur ratione efficacissima, quia tunc cum
primi creditoris non interſit inquietare secun-
dum, censetur id facere potius causa cuiusdam
ęmulationis, vt illi obsit, quàm alia de causa, ad
108 tradita per Menoch. in simili in præs. 29. n. 23.
lib. 6. quam distinctionem sentit, & Pancirol.
cons. 86. num. 3. vers. præterea. Cæterum vt res
dicatur certa, & indubitata hoc posteriori ca-
su, non sufficeret forte generalis præsumptio,
quòd hypotheca specialis pręsumatur sufficiẽs,
109 nisi contrarium probetur, de qua glos. in d. l.
2. in verbo redigere, vbi & Salyc. in prima op-
pos. cum alijs, de quibus Didac in alleg. cap. 18
nu. 1. & Caroc. in alleg. quæst. 65. nu. 1. cum hæc
præsumptio non tollat, quin res posit aliter se
habere; sed aliter deberet constare de certitu-
dine, cum text. in dicta l. 2. loquatur per modũ
110 conditionis ibi. *Si certum est*: quæ conditio
debet aliter verificari, quam per præsumptio-
111 nem, iuxtà text. in l. Lucius, vbi Bart. ff. de con-
dit. & demonstr. tradit Alex. in l. licet Imper. in
princ. ff. de leg. 1. Bero. cons. 40. n. 14. lib. 3. Gabr.
in tit. de probat. concl. 1. nu. 7. Caualcan. in de-
cis. 8. num. 23. part. 2. Nos vt puto sumus in hoc
posteriore casu si diligenter perpendatur, quia
cùm hypotheca specialis, quam habet D. Plo-
tus, sit super re, quam eius auctores vendiderũt
Tettono, nulla potest cadere dubitatio quod
super ea alius creditor Tettoni habeat potiora
iura, Meritò idem D. Plotus debet repelli, dùm
omissa dicta speciali hypotheca, vult vti gene-
112 rali in præiuditium D. Pouzani. Videtur n.
hoc facere quodammodo ad æmulationem, cũ

hoc

hoc eidem D. Ponzano noceat, & illi nihil prosit, vt per Menoch. in alleg. præs. 29. nu. 23. nam
113 & alias videmus in iuditijs non audiri eum cuius non interest, vt tradunt Angel. Imola, & cæteri scribentes in l. ille à quo §. si de testamento ff. ad trebell. Tiraq. de retract. consang. §. 1. glos. 2. nu. 51. Surd. in decis. 260. nu. 3.

Respectu alterius principalis fundamenti, quod consistit in præscriptione, egregie quoq; omnia dubia submouerunt alij Præstantiss. Aduocati. Etenim quòd iuri hypothecæ præscribatur decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes à tertio, qui possidet bona hypothecata, cum titulo, & bona fide est text.
114 formalis in l. fin. C. de præscript. longi temporis, & in l. 1. & 2. C. si aduersus creditorem lib. 7. latè prosequitur Balb. de præscript. in 4. part. 4. art. princip. quæst. 3. De communi attestatur Odd. cons. 82. num. 28. vbi vult hoc procedere, etiamsi possessor habeat causam à debitore, dummodò non sit eius hæres; prout hoc vult
115 etiam Fachin. reprobato Negus. qui contrarium sentit lib. 12. controu. cap. 82. Quòd verò D. Ponzanus possederit nedum per decem annos, sed 17. cum titulo, & bona fide, res ipsa loquitur. Videndũ est solũ, an obstẽt ea, quæ in oppositũ affert pars aduersa: quod mihi nõ videtur.

Et quod attinet ad illud, vtrum res agatur inter præsentes, vel absentes, non potest fieri difficultas, quin res agatur inter præsẽtes, cùm ambo, nempè tàm D. Plotus, quàm D. Ponzanus habeat eorum domicilium Nouariæ, licèt D. Ponzanus hic moram trahat, occasione officij, quod habet. In proposito autem, quòd at-
116 tendatur locus, in quo partes habent domicilium, probat text. in dicta l. fin. & ibi communiter scribentes. Qui tex. procedit, etiam si quis
117 habeat domicilium in pluribus locis, vt ibi dicit glos. in verbo inter & Balb. in secunda part. quartæ part. princ. quæst. 3. nu. 4. qui nu. 3. ostendit nihil referre, vbi quis habitet. Immò res dicitur agi inter præsentes non solum, quãdo vtraq; pars habet domicilium in eadem
118 Ciuitate, sed in eadem Prouincia, quæ sit sub vno Præside, & Gubernatore, vt tradunt communiter scribẽtes in d. l. fin. Nimirũ quod dicitur hodie vnãquãq; Ciuitatẽ haberi loco Prouinciæ, intelligẽdũ est de Ciuitatib', quæ nõ recognoscũt superiorẽ quales olim erãt Ciuitates Tusciæ, quæ ob absentiam Imperatorum se vindicauerant in libertatem, vel quales erant Ciuitates Lombardiæ ex pace Constantiæ, prout
119 exemplificat in specie Alber. in dicta l. fin. nu. 2. & ante eum Bald. nu. 10. vbi quoq; Barbat. in addit. qui dat exemplum in Ciuitate Florentiæ, Senarum, & Perusij, quæ aliàs viuebant vt liberæ, de qua re etiam Salyc. nu. 4. & Balb. vbi supra quæst. 4. nu. 4.

Quod verò dicitur huic conclusioni obstare statutum Mediolani cap. 113. vol. 1. producentis præscriptionem decem, vel viginti annorũ ad 30. annos, facilem habet responsionem, illud non afficere, nisi bona statuentibus subdita, ad
120 text. in l. extrà territoriũ ff. de iurisdict. omn. iud. & in l. 1. C. de summa Trinit. Et licet Bart. in dicta l. 1. num. 19. & 20. velit quò ad præscri-
121 ptionem attendi statutum loci, in quo mora, & negligentia commissa est: quod sequitur etiam Ias. ibi nu. 66. & Purpur. nu. 154. & plurib. seqq. & alijs congestis Rota Roman. apud Farinat. in decis. 764. num. 2. ex quo pars aduersa asserebat debere attendi statutum Mediolani, cùm hic debuerit per eam intentari actio, scilicèt cõtra D. Ponzanum coram Ill. Magistratu; nihil tamen re vera facit dicta decisio duplici de causa.

Primo quia non potest dici, quòd hic præcisè mora fuerit contracta, cum D. Plotus potuerit intentare actionem hypothecariam cõtra D. Ponzanum etiam in Ciuitate Nouariæ, vt de se patet; quæ Ciuitas ideò magis debet attendi in proposito, quam Ciuitas Mediolani, quia ibi D. Ponzanus potuit ex duplici capite
122 conueniri, nempè ratione domicilij, & ratione rei sitæ, iuxtà tex. in l. fin. C. vbi in rem actio, Et duplex funiculus &c. auth. itaq; C. comm. de success.

Deindè, & secundò, quia Bart. loquitur, quãdo agitur de præscriptione, quæ est fundata in mera negligentia non petentis. Eo siquidem
123 casu verum est, quòd attenditur solus locus negligentiæ, cùm ea sit sola, & vnica causa præscriptionis. In casu autem nostro præscriptio decennalis non est fundata in sola negligentia non petentis, sed etiam in possessione, titulo, & bona fide præscribẽtis, quæ ideò dicitur mixta,
124 vt inquit Bart. in l. naturaliter nu. 2. ff. de vsucap. & in l. sicut num. 1. C. de præscript. 30. vel 40. annorum. Propterea nõ militat doctr. Bart. in loco præalleg. sed militat potius alia decisio formalis Salyc. in d. l. fin. nu. 4. C. de præscript. longi temporis, vbi post aliquam variationem in resolutione huius dubij, tandem in hoc residet, licèt cum aliquo dubio, quòd debeat attẽdi tantùm statutum loci rei sitæ, cùm ibi res intelligatur possessa, & præscripta pro quo facit doctrina Bart. in d. l. 1. nu. 27.

Non obstat tertio quod nouiter opponitur, scilicet quod licet iuri hypothecæ præscribatur spatio decem annorum vt mox dictum fuit, in hoc tamen casu fuerit necessaria præscriptio
125 triginta annorum propter constitutum iuxta decis. Afflict. 130. cum concordantibus, Respõdetur enim nec in instrumento celebrato inter Franciscum Mariam Plotum (ex cuius persona venit dictus D. Io. Baptista) & D. Tettonum anno 1580. nec etiam in alio celebrato inter Reg. Cam. & filios d. Ploti anno 1592. aliquod legi constitutum nisi respectu bonorum in solutum datorum, nempe Casinatiæ, quod constitutum nihil ad rem pertinet, cum nunc non agatur de illis bonis, sed de bonis Landionę.

Deinde,

Deinde, & secundo respondetur, vbi adesset etiam constitutum nihil seruire; cum dicta instrumenta fuerint celebrata in hac Ciuitate
126 Mediolani, in qua extat statutum cap. 462.
vol.1. quod ex constituto generali non intelligatur, nec sit translata aliqua possessio, nec tacitè, nec expressè.

Non obstat postremo, quod aduersus præscriptionem longi temporis competat restitutio in integrum, siue ex capite minoris ætatis;
127 siue ex clausula, *si qua mihi &c.* vt per DD. in dicta lege final. C. de præscri. longi temporis, quo in casu putat se esse pars aduersa, Respondetur enim intempestiuum esse hoc tempore agere de restitutione cum nō fuerit adhuc declaratum super præsciptione, facta declaratione, si pars aduersa illam petet, illi dabitur responsum, & ostendetur illam non esse in casu: Hac in re siquidem non est ita perfunctoriè transeūdum vt ex aduerso fit, sed debet instrui processus, Ex quibus omnibus concludo vna cum alijs Præstantiss. Aduocatis D. Ponzanum esse absoluendum à petitis saluo &c. Mediolani die quinto Martij 1621.

Laus Deo & S. eius Matris Mariæ semper Virg.

*P. Paulus Flamenius.*

Tandem controuersia hæc solita dexteritate, & summa prudentia sapientissimi Viri, ac integerrimi I. C. D. Gasparis Turriani Quæstoris extraord. Redd. in hoc Mediolani Dominio, nunc verò Ampliss. Senatoris fuit terminatu, & deuētum ad concordiam inter partes, mediāte solutione librarum octo mille facta D. Ploto per D. Ponzanum, cui facta fuit cessio omnium iurium.

*S V M M A R I A.*

1 *Nasci quis potest etiam in decimo mense.*
2 *Homo solus certum nascendi tempus non habet inter cetera omnia animantia.*
3 *Mulieres etiam in vndecimo mense pariunt.*
4 *Natus post decimum mensem à die mortis viri, non dicitur legitimus.*
5 *Etiam post dies duos.*
*Contrarium verius nu.6. & n.7. tolluntur contraria.*
8 *Decreta Senatus Lusitani filius natus in domo mariti præsumitur legitimus num.9.*
10 *Ampliatur etiam hoc procedere in muliere aliàs adultera.*
11 *Fœminarum honestatis, maximam rationem habendam esse interest Reipublicæ.*
12 *Receditur à regulis iuris, ob honestatem, & legalitatem personæ.*
13 *Præsumptio pro possibili honestate semper capitur.*
14 *Iudex oculatissimus esse debet in iudicio adiudicandi filios plus vniquam alij.*
15 *Iudicis arbitrium plurimum in hoc requiritur.*
16 *Iudex in hoc Aequitatem piæ oculis maximè habere debet.*
17 *Iudicium prudentissimum Gubernatoris Romæ.*
18 *Filius illius præsumitur, cui assimilatur, & contra.*
19 *Honestatis ratio vbi cessat, aliter terminari debet circa adiudicationem filij num. 10.*
20 *Vxores subditorum non tenentur ire ad Tripudium, vbi eorum mariti cum eis non sint inuitati.*
21 *In fidelitate, & iure Principis, censetur exceptum ius honestatis.*

## Filius natus post decem menses per aliquot paucos dies, à die mortis iuri, præsumitur illius, etiamsi mulier ad secunda vota transiuerit. Cap. XXVI.

1 NAsci posse quemquam in decimo mense scribit, Sceuola in l. Gallus, ff. de lib. & posthum. id quod etiam habetur in l. Titius, ff. de fideicom. libert. & l. si ita in fine, ff. de manumiss. vindic. glos. in l. septimo mense, ff. de statu hominum. Quoniam ex communi Philosophorum, Historicorum, Legistarum, ac Sacrorum etiam Doctorum conclusione multiplex pariendi tempus datum est homini, cum solus
2 ipse ex omnium animantium genere, varia generationis tempora obtineat, totoque anno, & incerto gignatur spatio, vt testatur Aristoteles de natura animaliū lib.7. cap.4. Plin. lib.7. cap. 5. quod etiam probat Diuus Ambrosius lib. 5. Nexæmeron cap.10., dum inquit, quod omnes animantes præscripta habent pariendi tempora; homo solus indiscreta, atque confusa.

Mulieres enim non solum decimo mense, vt
3 supra dictum fuit, sed etiam vndecimo per paucos tamen dies partū geri voluit Iustinianus in §. fin. in auth. de restit. & ea, quæ parit in vndecimo mense, latiss. Borell. cons. 28. num. 46. cum duobus sequ.

Et licet per l. intestato, §. post mortem, ff. de suis, & legit. voluerint nōnulli Doctores, quod natus post decimum mensem, non dicatur legi-
4 timus, nec ad legitimam hæreditatem admittitur, §. fin. in auth. de restit. & ea, quæ patit, quam sententiam tenet Vin. decis. 46. sub nu. 2.
5 vers. nec non circa medium, vbi inquit, quod si mulier peperit filium post decimum mensem, & & dies duos ad plus à die mortis mariti, tunc non præsumitur natus ex dicto marito premortuo; id quod habetur in glos. verbo in decem menses in d. l. Gallus, ff. de lib. & posthum. vbi Fortun. Garzia num. 33. ac 114. & 116. Galiauola num. 35. Marius Salom. num. 42. & nu. 53. ac 59. Perotus num. 10. & Nicetus num. 157. cum plur. sequ.

De AEQVITATE tamen ad conseruandam mulierum honestatem, & pudicitiam, huius-
modi

modi filius paulo post decimum mensem natus
6 præsumitur viri defuncti; Vt ita iudicasse testatur Marta voto 53. per totum, præsertim nu. 5. & 6. vbi num. 9. ex mente Bologneti in dicta l. Gallus, num. 175. & 181. respondet ad contra-
7 ria, & distinguendo, ea soluit; ex quibus detegitur, Viuij traditionem nō posse sustineri, vel saltem de rigore iuris tantum procedere, non de AEQVITATE; Prout ante Martam idem
8 iudicasse Senatum Lusitanum, tradit Gamma decis. 225. etiamsi mulier ad domū mariti acutæ febris morbo detenti se contulerat per dies quatuor tantum ante illius mortem, ea præsertim ratione, quod filius natus in domo mariti,
9 præsumitur legitimus, & non adulterinus, l. miles, §. defuncto, ff. de adult. etiam si natus esset
10 ex muliere aliàs adultera, Odd. conf. 16. nu. 1. prout eiusdem sententiæ fuit, Ruger. conf. 1. num. 10. & Polid. Ripa tract. de actis in mortis art. cap. 3. num. 29. Bardel. conf. 32. num. 24. copiosè, Giurba ad stat. Mess. cap. 1. glos. 4. num. 58. par. 1.
11 Honestatis namque fœminarum maximam rationem habere interest Reipublicæ, vt supra in cap. 15. num. 15. deductum fuit; Propter legalitatem, & honestatem enim personæ, rece-
12 dendum esse etiam à regulis iuris, tradit glos. in l. Tirio fundus, ff. de condit. & demonstrat. Marsil. in l. 1. §. ad quæst. ff. de quæstion. Prout eiusdem honestatis considerationē hoc in casu magni facit, Diaz in addit. ad Gammam, licet decisionem ipsam per errorem inscripserit sub num. 328.
13 Etenim semper capitur præsumptio pro possibili honesto, & non inhonesto, & in partem magis fauorabilem, vt per d. l. miles, probat in his terminis, Peregr. deci s. 9. num. 2. Hector Felic. alleg. 6. num. 3. par. 3. Propterea circa hanc Quæstionem occulatissimus esse debet Iudex, tum ne de facili mulierum (maximè verò mobilium) honestatem, & pudicitiam aspernetur,
14 & in dubium reuocaret, tum ne hæreditas ad aliorum filios defferri permittat, sub clypeo, quod ex defuncto viro sint nati, & sic plurimum requiritur in hoc Iudicis arbitrium; vt tradit
15 Menoch. de arbitr. casu 89. per totum, præsertim num. 46. cum plur. seq. vbi diffusissimè materiam hanc pertractat, licet nō assentiatur cōclusioni supra firmatæ; etiamsi Imperator Iustinianus omnem hæsitationem, circa pariendi tempus, etiam in vndecimo mense, vt supra probatum est, sustulerit, & prosequitur num. 96. ac 103.
16 Qui Iudex præcipuè in hoc AEQVITATEM præ occulis omninò haberet, & sequi debet, pōderādo coniecturas, & præsūptiones hinc inde orientes, vt subijcet, Menoch. dicto loco nu. 65. & tradit Ampliss. D. Senator Bellonus inquem post hæc scripta incidi lib. 1. de his, quę incont. siunt cap. 53. sub num. 1. vers. Prudens igitur, vbi seq. num. non minus facetum quam scitum iudicium Reuerendiss. Gasparis Vicecomitis Gubernatoris Almæ Vrbis in consimili con-
17 trouersia narrat. Ad quod conferre videtur illud, quod filius illius præsumitur, cui assimila-
18 tur; Quamuis alij adulterinum potius filium talem esse statuerint, & copiosè materiam ipsam pertractant scribent. in l. Gallus ff. de lib. & posthum. præsertim Fortun. Garzia num. 118. & seq. Galiauola num. 43. & Nicetus num. 160. cum seq.

Quamquam autem dictus eruditissimus vir reijcere videatur illorū opinionem, qui filium primi, non secundi viri asseruerunt, non ramē eo in casu cadit consideratio honestatis, & pudicitiæ mulierum, quæ principaliter consideratur in proposita quæstione, & cuius intuitu de
19 AEQVITATE filius reputatur viri defuncti; nam si quando filius esse potest etiam secundi viri, vt in casu prædicto, de quo Ampliss. D Bellonus, honestas mulieris non ponitur in discri-
19 mine magis conuenit, vt ipsi secundo viro attribuatur filius, in quæstione autē nostra, cum impossibile sit filium esse secundi viri, cum quo per tantum tempus non cohabitauit vxor, vt partus illius esse possit. Ad fauorem honestatis, & pudicitiæ iudicandum venit partum ipsum esse primi viri.

Cuius rei causa inquit Bald. in l. qui ex liber-
20 ta, ff. de oper. libertor. Qui si Princeps inuitat vxores subditorum ad tripudium, non tenetur venire, nisi & mariti vocarētur, vt vxores com-
21 mittarentur. Quia in fidelitate, & iure Principis intelligitur exceptum ius etiam honestatis, vt eam per potestatem violare non liceat, vt probat Petr. Gregor. Siurag. iuris lib. 6. cap. 20. num. 11. par. 1.

*S V M M A R I A.*

1 *Statutum Messanæ in materia successionum, quo disponitur immobilia ad proximiores Agnatos, mobilia verò ad hæredes, siuè cognatos proximiores.*
2 *Aeris alieni solutionem ab hæredibus diuersimodè repartiri inter eos tradunt scribentes, vlz. opinio prima ea est, vt si æs alienum respiciat immobilia, illud spectet ad eum, qui in eis succedit.*
3 *Secunda opinio est, vt solutio fiat æqualiter ab hæredibus nullo habito æstimationis respectu.*
4 *Hæredes tantum conueniuntur pro debitis defuncti, nō hi, qui habentur loco legatariorum.*
5 *Tertia opinio est, vt simul teneantur hæredes pro rata hæreditatis, itaut qui plus recepit, plus soluat.*
6 *Camera Apostolica, quæ successit Clerico pro spolio, tenetur pro rata ad æs alienum in hæreditate relictum.*
7 *Aequitas est, vt bonis æstimatis pro rata æs alienum diuidatur.*
8 *Confiscatis bonis alicuius in diuersis Territorijs, quilibet Fiscus capit bona sui Territorij, & pro rata tenetur ad æs alienum.*
9 *Tolluntur obiectiones in prima opinione.*

10 *Mobilia sequuntur personam, & dicuntur illius territorij, ad quod sunt deferenda, non in quo extant.*
11 *Contrarium probat Peregr. sed reprobatur nu.12.*
13 *Actio ad quid immobile, inter immobilia reputatur, ad mobilia autem inter mobilia connumeratur.*
14 *Miles habet duo patrimonia, Paganus verò vnicum.*
15 *Conditio creditorum non immutatur, etiamsi debitoris patrimonium, inter multos diuidatur ex statutorum dispositione.*

## Hæredes ab intestato succedentes, diuidunt pro rata debita hæreditaria. Cap. XXXII.

VEL Statutorum dispositione, vel partium conuentione, aut etiam Iure communi inspecto cōtigit aliquando, vt morientium ab intestato bona diuidantur inter legitimos successores assignatis, videlicet bonis immobilibus, proximioribus agnatis, mobilibus verò proximioribus ex parte matris, Vt
1 Messanæ, vbi extat statutum, quo bona stabilia spectant ad filios, mobilia verò ad heredes, vt testatur ibi Giurba cap.6. par.1.

At, quia hereditas ipsa aliquando notabili ære alieno grauata reperitur. Quæritant Scribentes quomodo hi teneantur satisfacere creditoribus, quam quæstionem proponit Costa de port. rat. quęst. 24. & post eum Giurba ad Stat. Messanæ cap.12. glos.5. num. 12. cum seq. plur. par.1. & in ea tres extare Doctorum opiniones tradunt. Quorum prima est, vt si æs
2 alienum respiciat immobilia Agnatus, qui in eis successit ad id teneatur; Si verò mobilia à proximioribus matris ex ipsorum mobilium valore soluatur, p. l. hinc quęritur, § 1. ff. de pec. Costa dicto loco num.2. Giurba num. 12. cum
3 trib. seq. secūda est opinio, vt solutio fiat ęqualiter, nullo æstimationis habito respectu. Quoniam quantum ad ius hæreditarium, sunt ęqualiter hæredes. & reliqua capiunt ex dispositione Statuti, quasi iure prælegati, & propterea, qui sunt hæredes conueniri debent, non hi,
4 qui habentur loco legatarij, l. certarum §. 1. ff. de milit. testam. Alber. de Rosate in dicta l. hinc quæritur, §. potest, & ibi Castr. de peculio, Costa num.3. Giurba dicto loco num.17. qui in eam sententiam refert Martam decis. 292. nu.1. hanc sententiam probantem, quamuis in meo Codice decisio ipsa non legatur, cum altera decisio tertiam, & ducentesimam non excedat.

Vltima opinio, quam defendit Gul. de Cuneo in d. l. hinc quæritur § 1. Ea est (vt cum statotarij, siuè conuentionales, aut aliter hæredes
5 ipsi sint. Pro rata bonorum sibi delatorū creditoribus satisfacere cogantur facta omniū æstimatione, vt qui plus recepit plus etiam soluat, l. 1. § si filijs, ff. de separat. l. titius rogatus, ff. ad Trebell. & l. Celsus, ff. de relig. & sumpt. fun. l. si vir, & vxor, ff. ad l. falcid. cum multis alijs per Giurbam vt supra relatis nu. 18. Costa num. 4.
6 Prout dicitur de Camera Apostolica, quæ succedens in spolijs Clerici, ad æs alienum in hæreditate relictum pro rata tenetur, Rota decis. 855. in antiquis, Misull. decis. 191. num.6. quos sequitur Giurba, vbi supra num.19.

Quæ vltima opinio de AEQVITATE pro-
7 babilior est, & communiter recepta, Aequius enim est iniri calculum, vt bonis æstimatis æs alienum pro rata in mobilibus, & immobilibus diuidatur, Socatatus ad Cōsuet. Cathalon. cap. item, Nassallus debet vitam §. 13. num. 45. præsertim vers. verius tamen, & æquius fol. mihi 512. per l. in imponenda ratione. & l. irritum, C. ad l. falcid. quem seq. Giurba dicto loco num. 21. vers. æquius, itaq; Gutier. pract. quæst. lib. 5. quęst. 92. num. 1. Costa dicta quæst. 24. num. 4. & 5. per l. Celsus, ff. de relig. & sumpt. funer. vbi
8 num. 6. inquit idem obseruari in confiscatione bonorum existentium in diuersis territorijs; Nam quilibet Fiscus capit bona sui territorij, & æs alienum diuiditur pro rata bonorum, ad quemlibet Fiscum peruentorum, Ripa de success. ab intestato respons. 5. par. 2. Farin. quæst. 25. num. 172. cum seq. par. 1. & cons. 71.

Neque releuant allegata in contrarium, quia præterquod de rigore iuris procederent. Pri-
9 ma opinio, hac etiam ratione minus vera detegitur, quia nomina debitorum, & mobilia sequuntur personam, nec illius sunt territorij, in quo extant, sed in quod sunt deferenda, & vbi
10 originem habet creditor defunctus, Bald. in l. mercatores, C. de comer. & mercim. quia personam sequuntur, & illius ossibus sunt affixa, tex. in l. si quis, ergo casus ff. de pecul. vbi glos. verbo nominibus, & l. 3. ff. pro socio, Alexan. cons.6. num.6. in fine lib. 1. cons. 111. num.6. 7. & 8. lib. 4. & cons. 19. num.7. ac cons. 141. nu. 21. in fine lib.7. Bero. quæst. 109. nu.3. Gozad. cons. 49. num. 14 Gail. lib. 2. obseruat. 124. num. 18. & 19. Socin. iun. cons. 36. num 5. & 6. Cæphal. cons. 278. num. 105. lib. 2. Maluas. cons. 123. num. 18. & 23. Alba cons. 23. Surd. cons. 343. num. 15. & 33. Pacian. cons. 4. num. 104 Carp. ad stat. 295. num. 15. lib. 1. Costa vbi supra num. 2. Giurba dicto loco num. 16. vbi refert Galiam; Addo Rhaud. var. resol. cap. 2. num. 56. & cap. 44. nu. 27. Bursa cons. 427. num. 15. & Morot. cons. 63. num. 17.

Peregr. enim citatus tàm à Giurba, quàm per Costam in cons. 90. lib. 1. pro ea opinione, contrarium probat videlicet mobilia, & nomina
11 debitorum contineri sub Statuto loci, in quo posita sunt, vel exigi debent nomina debitorū, prout eiusdem sententiæ fuerunt, Lapus alleg. 91. circa finem, Alex. sibi contr. cons. 16. in fin. lib. 1. Franch. decis. 93. Thesaur. quęst. forens. lib. nu. 15. lib. 2. Ant. de Alex. in addit. ad Consuetud. Neap. fol. 162. & distinguendo actionem, quæ datur ad quid mobile, aut immobile, probat

idem

idem Alex. conf. 111. num. 8. lib. 4. & conf. 141. num. 22. lib. 7. Bertrand. conf. 105. lib. 1. Franch. dicta decif. 93. num. 6. & 7. latissime Tiraq. de retr. linager. §. 1. glof. 7. num. 1. 3. 8. & 14. hos fequitur Giurba dicto capit. 12. glof. 5. num. 7. par. 1. vbi tradit, quod fi actio ad quid
12 immobile, Inter immobilia reputatur actio ipsa, & consequenter de territorio illius loci dicitur; Si verò ad mobile contrarium affirmandum esse putant.

Magis communis etenim, & probabilior videtur prior sententia, vt de se patet, tùm ex rationibus deductis, tùm ex maiori numero, & authoritatibus Patrum in eam sententiam de-
13 doctorum, à qua (fibi contrarius) non dissentit Peregr. in conf. 6. num. 9. lib. 5. quemadmodùm distinctionem ipsam, etiam exploserunt post alios Thesaur. relata quæst. 5. num. 15. in fine lib. 2. & quæst. 2. num. 12. lib. 1. ac Moroe. alleg. conf. 53. num. 17.

Neque etiam obstat d. l. certatum, §. 1. ff. de milit. testam. quæ solum in milite procedit, qui
14 habet duo patrimonia, fecus in Pagano, qui vnicum habet patrimonium, & si in varijs regionibus diffusum, vt docet Gutier. quæst. 92. num 7. Costa loco relato num. 4 Giurba citata glof. 5. num. 21. & si enim vigore statuti diuida-
15 tur Patrimonium ipsum, immutari tamen non debet creditorum conditio, Tiraquell. de primog. quæst. 35. num. 29. & 31. & Gutier. recit. quæst. 92. num. 7.

*S V M M A R I A.*

*1 Meretrices restringi debent in aliquo loco Ciuitatis ad euitanda scandala.*
*2 Meretrices extra mænia Romæ positæ erant.*
*3 Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis.*
*4 Meretrices à vicinia expelluntur etiam si domus esset propria nu. 7.*
*5 Ratio est, ne vicinorum inficiat mores.*
*6 Domus sua tutissimum est vnicuique refugium.*
*8 Meretrix cogitur vendere propriam domum.*
*9 Etiamsi viueret cum patre, matre, vel marito.*
*10 Decretum Senatus.*
*11 Octauiani Cæsaris Augusti decretum contra Iuliam propriam filiam ob illius inhonestatem.*
*15 Ab ordine expellentem meretricem non datur appellatio, saltem quoad suspensiuum.*
*13 Nou. Constit. dispositio contra meretrices.*
*14 Modus probandi aliquam esse meretricem, ex Nou. Constit.*
*15 Modus probandi aliquam esse meretricem de iure communi.*
*16 Probatio malæ vitæ mulieris in specie, non tollitur per contrariam probationem in genere.*
*17 Meretrix, quæ dicatur.*
*18 Infirmi, & leprosi separari possunt à consortio aliorum.*
*19 Idem obseruatur in animalibus brutis.*
*20 Pasona sic deputantur, & limitantur.*
*21 Quia cum possint de facili alia animalia corrumpi, id euitari debet.*
*52 Palea, aut fanum in Ciuitate detineri non debent, ne incendia excitentur, num. 22.*

## Meretrix eijcitur, etiam ex propria domo si est sita pænes Ecclesiam, vel Moniales, aut vicinis scandalo est. Cap. XXXIII.

IVre communi inspecto publicæ meretrices restringi debent in angulo Ciuitatis, ne inhonestę mulieres in comitiua honestarum habitent. Ita
1 vt minor scandali occasio relinquatur fidelibus, & ne eorum mores probos inficiant, vt habetur in l. non aliter, ff. de vsu, & habitatione, & tradit Luc. de Penna in l. si qua in publicis, verbo adnotare sub numer. 9. circa medium, C. de spectaculis, & Scenicis lib. 11. Peguerra decis. 12. num. 5. par. 1.

Prius, Romæ meretrices prostrabant extra
2 mænia in fornicibus, vnde submænianæ dictæ Petr. Gregor. lib. 10. sintag. iur. cap. 2. num. 39. par. 1.

Resecandæ enim sunt putridę carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur putrescant, & intereant, vt per cap. resecendæ 24. quęst. 3. scribit Peguer. loco citato, & sic à vicinia expelli posse meretrices, haud
4 est ambigendum, vt tradit Ripa tract. de peste, rit. de remed. præseruat. vers. 18. nu. 164. Franch. decis. 316. in princ. Menoch. de arbitr. casu 78. num. 12. Petr. Gregor. lib. 4. Syntag. iur. cap. 24. num. 10. par. 1. Ne vicinorum probos inficiant mores, & ne aduersa fœtida cõtagione, & visu,
5 sana infitiant, vt subijcit dictus Author dicto lib. 10. cap. 2. nu. 37. Gaspar Ant. Thesaur. quęst. famil. 33. num. 1. pat. 1. qui testatur id cautum etiam esse ex decretis Stat. Saband. Prout hoc idem prouidet Stat. huius Ciuitatis Mediolani cap. 472. lib. 2. & in Cathalonia idē cautum esse scribit, Peguera dicta decis. 12. num. 8.

Dubium in eo versari videtur, an si domus sit propria meretricis, ab ea nihilominus pos-
6 sit expelli. Qua in re, cum domus sua tutissimum sit cuiusque refugium, & receptaculum expelli minimè posse concludit, Thesaur. dicta quæst. 33. num. 2. lib. 1.

De AEQVITATE tamen, & ex publica honestate ad obeundum scandalis si pęnes Ecclesiam, vel Monasterium sita esset huiusmodi domus, vel mulier domina, ita inhonestè viueret, vt omnibus vicinis scandalo sit; tunc etiam è
7 domo propria est expellenda. Immò etiam cogi potest ad eam domum vendendum, vt indicasse Senatum Pedemontanum testatur, Thes.
8 recit. quęst. 33. nu. 4. Id quod intelligi etiam de-

 bet,

bet, si talis meretrix viueret cũ patre, vel matre
9 aut marito domusq; esset alterius eorum, Quia
nihilominus, vel filia expellenda esset, vel cum
ea ipsi pater, & mater, aut maritus Afflic. ad
Const. Regn. Rubr. 43. de prohibita habit. nu. 2.
vers. si quid maritus lib. 3. Thesaur. d. quæst. 33.
in fine Carpan. ad d. stat. 472. n. 48. post. Capicc.
decis. 44. num. 4.; Et ità iudicasse Senat. Excell.
10 die 11. Nouembris 1577. cõtra Barbaram Ro-
zonam testatur Carpan. loco relato nu. 49. dum
rescriptum fuit D. Capit. Iust. vt ipsam Barba-
ram vna cum marito expelleret à vicinia; Et
summa sanè ratione cum Octauianus Cæsar Iu-
11 liam propriam filiam, quæ malè, & luxuriosè
vixerat, quamquam ob id. in Insulam ante re-
legauerat; humari in suo sepulcro testamento
prohibuerit, vt post Dionem Cassium lib. 5.
Histor. Rom. refert Petr. Gregor. d. lib. 10. cap.
2. nu. 29.

A sententijs vero latis super expulsione me-
12 retricis non dari appellationem saltem, quo-
ad suspensiuum probat, Rebuff. tractat. de sen-
tentia prouisionali in præfatione num. 135.,
Quia appellatione non obstante executioni
mandantur huiusmodi sententiæ, vt ante eum
scriptum reliquit Afflict. ad Const. Regn. d.
rubr. 43. nu. 1. lib. 3. quos sequitur Carpan. ad d.
stat. 472. nu. 54. lib. 2.

Quæ tamen disputatio, vtrũ è propria domo
possit expelli meretrix, sublata est in hoc Do-
13 minio ex dispositione d. Nou. Constit. tit. de
meretr. & lenon. vers. & eo amplius, vbi apertè
prouisum est huiusmodi fœminas esse expel-
lendas etiam ex proprijs domibus; traditurq;
14 ibi modus quo probari debet aliquam esse
meretricem; Videlicet vbi tres ex vicinis ali-
cuius Parochiæ maioribus annis triginta affir-
mauerint Iudici talem esse meretricem, statim
è vicinia expellatur.

De iure autem communi probatur talem
15 esse meretricem per testes singulares, proban-
do, quod conuersabatur cum multis qui hone-
stè cum ea verisimiliter conuersari non pote-
rant iuxtà tex. in d. l. non aliter ff. de vsu, & ha-
bitatione Bal. cons. 207. lib. 4. latissimè de hac
materia probationis. Boss. tit. de rapt. mulier.
num. 9. & 11., & Decian. tract. crimin. lib. 8. nu.
16. tom. 2. Carpan. ad d. cap. 472. num. 11. Petr.
Gregor. d. lib. 10. cap. 2. num. 5. & 6.; Egregiè Pe-
guera decis. 12. num. 10. vbi tradit, quod si pro-
16 batum fuit in spetie de mala vita mulieris, quę
contrarium probauit in genere; pręfertur pro-
batio in specie facta per Innoc. in cap. inquisi-
tioni, & in cap. cum oportet de accusat. Ro-
man. cons. 167. in fine, Gutier. Canon. quæst. lib.
2. cap. 11. & 12. per totum, Meretrix autem quæ
17 dicatur latissimè exponit Lucas de Penna in
dicta l. si qua nu. 12. C. de spect. & Scenic. lib. 11.
& tradit. Carpan. ad d. cap. 472. nu. 4. cum plur.
seq. & Petr. Gregor. d. lib. 10. cap. 2. num. 1. cum
seq. plur.

Et quia non solùm meretrices vicinis pessi-
18 mo exemplo nocere possunt, sed etiam infirmi,
& leprosi; separari possunt à consortio aliorũ,
& eijciuntur extra loca, vt post Castr. in l. 2. C.
de summa Trinitate, & fide catholic. per tex.
in Auth. iusiurandum, quod præstatur ab his
in fine probat Iacob. Rebuff. in d. l. si qua sub n.
2. C. de spect. & Scenic. Cępol. de seruit. rust. prę
diorum cap. pascuis quæst. princip. 6.

Idem obseruatur in animalibus brutis, quia
si in aliquo manso sunt animalia morbosa, per
19 quæ alia animalia circumuicina possunt infici;
possunt eis pascua deputari, & limitari, & eis
quorum sunt sub pęna inhiberi vt non transcẽ-
20 dant limites, nec depascant in alijs pascuis, l.
ædiles ff. de via publica, & l. qui in puteum ff.
quod vi clam. & l. 1. ff. de extraord. crimin.;
Quia cum possint de facili alia animalia infici,
21 & corrumpi id euitari debet l. si prędium C. de
ædic. act. Iacob. Rebuff. vbi supra sub eodem
num. 2. qui sub nu. 3. scribit, quod Ideo, nec pa-
leæ, nec fœnum debent detineri intra Ciuita-
22 tes propter timorem excitandi incẽdia l. pro-
uincialium C. de erogat. milit. annon. lib. 12.
gloss. in l. fistulam ff. de seru. Vrban. prędiorum
cum alijs auctoritatibus ibi adductis.

*SVMMARIA.*

1 *Hæredi cum beneficio inuentarij licet soluere creditori posteriori sibi magis grato.*
2 *Creditor anterior, catenus agere potest contra creditorem posteriorem satisfactum quatenus non est soluendo debitor facta excussione.*
3 *Secundus creditor conuenitur à primo absq; excussione si pecuniam recepisset cum promissione restituendi in casu molestiæ.*
4 *Idem si sub conditione recepisset pecuniam secundus creditor.*
5 *Secundus creditor satisfactus in pecunia cessante excussione, vel cõditione de AEQVITATE molestari non potest à primo nu. 10.*
6 *Ratio est vel ob commixtionem, vel ob consumptionem pecuniæ quod de iure præsumitur.*
7 *Decretum Sacri Concilij Neapol.*
8 *Iura Vigilantibus non dormientibus subueniunt.*
9 *Si pecuniæ solutæ secundo creditori reuocari possent à primo mercatores continuis litigijs vexati, mercimonia deserere cogerentur.*
11 *Secundus creditor qui exegit pecuniam, quasi in præmium suæ vigilantiæ reputatur potior.*
12 *Limitatur conclusio quotiescunque pecunia consideratur vt species.*
13 *Exemplum datur de pecunia, quæ vt species reputatur, videlicet si extaret super montibus, aut censu, aut sequestris siue deposito.*
14 *Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, inter immobilia reputatur, maximè fauore minoris.*
15 *Fiscus agit aduersus creditorem posteriorem pro recuperatione pecuniæ, etiã non facta excussione si ea peruenit ad creditorẽ secũdũ ex causa lucratiua n. 17.*

Ex

16 *Ex causa vero onerosa solutum creditori secundo non reuocat Fiscus, quia non habet locum eius priuileg.*

## Anteriori creditori competit reuocatoria contra posteriorem creditorem, qui fuit satisfactus. Cap. XXXIV.

HAud raro euenire solet, vt pluribus extantibus creditoribus, posterioribus satisfactum prius sit, dum debitor huic posteriori creditori, vti gratiori, & magis festiuo satisfecit. Id quod licere hęredi
1 cum beneficio inuent. scribit post alios Montiacula tract de inuent. diuers. quæst. 254. num. 80. cum plur. seq. Non enim debet hæres citare, neque perquirere creditores absentes, aut negligentes, ne se litigijs supponat hæres, & crabrones irritet, vt est in adagio; Hinc suboritur quæstio, num anterioribus creditoribus competat reuocatoria aduersus istos, posteriores satisfactos. Qua in re distingunt scribentes; Aut enim agitur de creditore hypothecario, vel de chyrographario, siue personali: Primò enim casu, vel secundus creditor fuit satisfactus in pecunia, aut in alia specie, & tunc
2 si in pecunia eatenus agere potest anterior creditor, quatenus facta excussione debitoris principalis non reperitur soluendo, & declaratur minus idoneus per condictionem ex lege, vel actionem in factum via subsidiaria, l. deferre §. vltimo, ff. de iure fisci, Barr. in l. si non expedierit, §. 1. ff. de bon. auct. iud. possid. Eugen. conf. 89. num. 10. Cephal. conf. 86. sub nu. 8. vers. ad cognoscendum, Costa remed. subsid. 23. illat. 2. num. 2. Prout etiam nulla facta excus-
3 sione conueniri posset ad restitutionem pecuniarum exactarum secundus creditor si promisisset eas restituere in casu molestiæ alterius arg. l. nam, & si, & l. non omnis, §. fin ff. si cert. pet. D Marius Antoninus var resol. lib. 2. resol. 60. casu 15. vers. Eas exegisset, absque præiudicio ipsarum partium, vel conditionaliter ad ip-
4 sum secundum creditorem peruenissent pecuniæ ipsæ Ludou. decis. Perus. 45. num. 20. par. 1. Costa dicto remed. subsid. 37. sub num. 2.

Quia cessante excussione prædicta, vel con-
5 ditionibus, de quibus supra, secundus creditor satisfactus in pecunia, de AEQVITATE molestari non potest à creditore anteriore, cũ pecunia recepta, vel ex consumptione, vel ex cõmixtione, vlterius extare non præsumatur,
6 tex. in d. l. si non expedierit, ff. de bon. auth. Iud. possid. Et ita iudicatum fuisse per Sacrum
7 Concilium Neapolit. tradit Afflict. decis 190. Paris. conf. 6. lib. 4. Gram. quæst. 1. post decis. Cephal. dicto conf. 86. num. 4. & conf. 555. num. 7. Capic. decis. 78. Menoch. conf. 25. num. 1. vbi hanc crebriorem esse sententiam testatur, Eu-
8 gen. alleg. conf. 89. num. 5. Iura enim vigilantibus non dormientibus subuenire notissimum est, Borgn. decis. 29. num. 36. par. 3. quos refert & sequitur Costa dicto remed. subsid. 37. nu. 1. vbi post Eugen. eam tradit rationem, quia si anteriores creditores pecunias solutas posterioribus creditoribus reuocare possẽt, merca-
9 tores præsertim litibus vexati comercia deferere cogerent totius mundi conturbatione, Steph. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 304. nu. 1. cum quinque seq. Asin. de excus. §. 7. cap. 3. nu. 2. vers. opinionem verò.

Si verò agitur de creditore chirographario, idest de eo, qui personali actione dumtaxat nititur; Tunc licet pariter aliquibus distingnere placuerit, inter pecuniam extantem, aut consumptam, communis tamen opinio est, vt de AEQVITATE non possit molestari is credi-
10 tor, qui suum exegit, quia quasi in præmium suæ vigilantiæ reputatur potior, l. pupillus, ff.
11 quæ in fraud. cred. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 25. num. 15. Caroc. decis. 109. num. 42. licet vitio impressoris deficiat ibi dictio, non; quia Afflict. & alij ibi relati hanc sententiam, non autem contrarium probarunt, Costa de fact. scient. & ignor. cent. 1. dist. 8. num. 4. & 5. & dicto Remed. subsid. 37. illat. 2. num. 6. post Didac. pract. quæst. cap. 219. & alios ibi cumulatè adductos, inter quos Roland. de inuent. par 4. vers. 8. est vtilitas.

Quam tamen conclusionem limitat, Costa dicto remed. subsid. 37. num. 7. quotiescumque essemus in casibus, in quibus pecunia conside-
12 ratur, vt species, veluti quando esset super montibus, vel super censu, aut sub sequestro, vel deposito in saculo, quia tunc idem de ea
13 iudicandum esset sicut de specie, l. plenè, §. si eandem, ff. de leg. 1. Alba conf. 3. num. 5. idem in pecunia destinata ad emptionem prędiorũ,
14 quæ inter immobilia connumerantur præsertim fauore minoris, aut Ecclesiæ, Boer. decis. 209. Rot. Rom. decis 278. numer. 2. part. 2. in nouiss. Costa vbi sup. num. 8.

In Fisco autem specialiter prouisum esse ha-
15 betur, per d. l. deferre, §. fin. ff. de iure fisci, & l. pecunia, C. de priuil. fisci, de quo abundè Eugen. alleg. conf. 89. num. 1. cum seq. Quamuis distinguendo contrarium probat, Grat. dicto cap. 304 num. 3. & 4. post Peregr. de iure. & priuil. fisc. lib. 6. tit. 6. num. 8. in fine, vers. contra eos vero. Vbi tradit, quod si agitur de pecu-
16 nijs solutis ex causa onerosa nõ datur illarum reuocatio, etiam fisci fauore, cui priuilegium illud tantum competit, quando pecuniæ peruenerũt ad aliquem ex causa lucraria, Faber
17 in §. si quis in fraudem num. 23. inst. de action. materiam hanc plenissimè excutit, Gutier. pract. quæst. ciuil. lib. 5. quæst. 100. per totum in quem post hæc scripta incidi.

S V M M A R I A.

1 *Creditor anterior, cui obuenerunt bona debitoris, non potest molestari à posteriore creditore.*
2 *Contrarium verius si primo creditori satisfiat in pecunia per secundum creditorem.*
3 *Diligentia creditoris primi, ei obesse non debet.*
4 *Primus creditor, per adiudicationem bonorum debitoris dicitur securus pro crediti quantitate.*
5 *Oblatione totius summæ realiter facta creditori anteriori, per posteriorem creditorem ius hypothecæ in eius persona conseruatur.*
6 *Conclusio hæc procedit etiam in dote.*
7 *Idem procedit in bonis ad hastam venditis, quia in hoc nulla est differentia inter creditorem anteriorem, & licitatorem.*

## Secundus creditor offerendo satisfactionem primo creditori ab eo euincit rem in solutum acceptam. Cap.XXXV.

Alia suboritur, quæstio inter creditores anteriores, & posteriores, quãdo anterior creditor, vel emit, vel in solutum habuit pignus sibi, & alijs obligatum; An à posterio-
1 ribus creditoribus dicatur tutus. Et pro creditore anteriore stat, tex. in l. si debitor, ff. de separat. & l. si prior, C. qui potior. in pign. hab. glos. in l. si à debitore, in verbo eum. qui, ff. eod.
2 tit. Quia sua diligentia ei obesse non debet, l. 1. vbi glos. verbo obtulerit, C. si antiq. credit. pign. vendit. Salic. in d. l. si à debitore num. 2. ff. qui por. in pign. habeantur.

De AEQVITATE tamen non prohibetur
3 secundus creditor offerre primo creditori ementi à suo debitore cum eum hypothecaria conuenire possit oblato debito, Salic. in d. l. 1. num. 2. vers. 3. C. si antiq. cred. Grat. lib. 2. discept. forens cap. 269. num. 30. & 31. Vbi tradit hunc esse vnum ex casibus, in quibus creditor secundus auditur contra primum, qui tamquã emptor, seu in solutum accipiens non est tutus contra posteriorem creditorem; Sed erit se-
4 curus pro crediti quantitate, tam quam creditor primi contractus latiss. Amator. Roderiqu. tract. de priuil. cred. art. 1. num. 22. pat. 2. post Negusant. de pignor. par 5. membro 3. per totum. Quo loci inquit dicto num. 22. circa medium, quod AEQVITATIS ratio suadet, vt oblatione totius summæ realiter, & integrè facta primo creditori, ius hypothecæ in persona
5 secundi creditoris conseruetur, Ozasch decis. 135. num. 2. & Afflict. decis. 259. Id quod locum
6 obtinere etiam in dote, scribit idem Amator, fol. 93. oblatio tamen, quia ipsa fieri etiam potest à primo creditore, qui ideircò rem hypothecatam retinere potest satisfacto secundo creditore, l. Paulus, §. qui pignus, ff. quibus modis pignus, vel hypoth. soluitur Amator. d. num. 22. ex qua verè fol. 93.

Prout pariter de AEQVITATE, tàm ipse creditor, quam alius tertius illius nomine po-
7 test offerre, quando bona debitoris venduntur ad hastam, quia non est in hoc different ia inter creditorem, & extraneum licitatorem, Surd. cons. 256. num. 6. Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 7. num. 7. & 8.

S V M M A R I A.

1 *Bannitus restitutus, dicitur nouus homo.*
2 *Bannitus restitutus, non tenetur versus eius creditores, etiamsi ad pinguiorem fortunam peruenerit.*
10 *Contrarium verius.*
9 *Distinguitur.*
3 *Fiscus publicatis bonis delinquentis teneretur reprtus versus creditores confiscati.*
4 *Publicatis bonis, transeunt omnes actiones, & obligationes delinquentis in Fiscum.*
5 *Obligatio semel extincta per mortem ciuilem non reuiuiscit amplius.*
5 *Ordinatio Ill. Mag. Extraord. redd. in ea materia.*
6 *Debitoris factum nõ potest deteriorare ius creditoris.*
7 *Actio personalis non potest auelli ab hossibus debitoris.*
8 *Delinquens non potest esse melioris conditionis.*
11 *Habens actionem videtur habere ius ad rem.*
12 *Bannitus restitutus tenetur versus creditores pro rata bonorum recuperatorum, etiamsi creditores non contradixissent bonis publicatis.*
12 *Et eadem nocent non contradicentibus quoad Fiscum tantum.*
13 *Contrarium probat Odd. & Farin. sed reprobantur*
14 *Prior sententia est in hoc dominio in obseruantia.*
15 *Cridarum beneficium prodest tantum Fisco, & habentibus causam ab eo, non alijs personis.*
16 *Bannitus restitutus quo ad omnia, idest quo ad bona & personam conuenit, & conuenitur per omnibus acti numquam fuisset bannitus.*
17 *Bannitus restitutus quoad personam tantum ad nihil tenetur.*

## Bannitus restitutus tenetur ad ratã bonorum recuperatorum versus creditores, Cap. XXXVI.

1 Bannitum restitutum effectũ esse nouum hominem, scribit post alios Honded. cons. 67. num. 24. lib. 1. & Felic. alleg. 34. num. 7. par. 1. Qua attenta ratione, non teneri bannitum restitutum ex Indulgentia Principis versus priores credi-
2 tores, etiamsi ad pinguiorem fortunam postea peruenerit, disponit tex. in l. tutor filiorum, & in

& in l. si debitor, C. de sententiam passis, Gamma decis. 85. num. 6.

Publicatis enim bonis ob delictum, repente
3 Fiscus subintrat in locum debitoris, quo liberato contra eundem Fiscum agitur, cum bona debitoris retineat, l. 2. vbi Salic. C. ad l. Iul. de vi. pub. glos. in l. si marito, ff. sol. matr. Boss. tit. de proclam. quod fit bonis publ. nu. 14. Hector Felic. alleg. 34. num. 6. par. 1.

4 In quem omnes actiones, & obligationes etiam passiuè transeunt, l. cum Fisco, ff. ad Sylan. l. 1. C. de fideiuss. & l. 2. ff. de alimentis cibar. legat. Boss. tit. de bonis publ. num. 13.

Obligatio enim extincta semel per mortem
5 ciuilem, sæpè naturali adæquata non reuiniscit amplius, l. qui res, §. arcam, ff. de solut. Et ita ordinauit Illustris Magistratus Extraordinarius Redd. die 1. Septẽbris 1593. ad relationẽ Illust. D. Quæstoris Terzaghi, præsente Illustrissimo Præside Menochio fauore Io. Baptistæ Montemerli Derthonensis.

Quamuis alij contrariæ sententiæ arrideant,
6 tum quia ex facto debitoris, nõ potest ius creditoris fieri deterius, l. 2. §. 1. ff. de verb. obligat. & l. debitorum pactionibus, C. de pactis. Tum
7 quia actio personalis nõ potest diuelli ab ossibus debitoris, l. 1 §. si hæres, ff. ad Trebell. Tum etiam, quia hoc pacto melioris conditionis esset delinquens contra not. in glos. cap. quia circa de bigam. Mancat. cons. 20. per totum.

Nodum huius dubitationis soluendo di-
9 stinguit, Costa tract. de port. ratæ quæst. 120. sub num. 6. per tex. in l. 3. C. de sententiam passis; Aut enim bannitus gratiatus, sinè restitutus recuperat bona per viam quotæ. Aut restitutio est plenaria quoad omnia bona in singulari. Aut tantum quo ad personam restitutus est. Primò casu de AEQVITATE tenetur tantum pro rata bonorum recuperatorum primis
10 creditoribus, qui pro residuo agere debent contra Fiscum, Costa vbi supra num. 7. Bursat. cons. 54. num. 6. lib. 1. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 2. num. 63.

Etiamsi restitutus negligat recuperare bona, quia, qui habet actionem videtur habere
11 ius ad rem l. pen. ff. de senten. passis, Costa dicto loco num. 9. qui seq. num. probat conclus.
12 procedere etiamsi creditores non contradixissent cridis publicatis, iuxtà doctrinam Bossij dicto tit. de proclam. quod fit bonis publ. num. 15. & tit. de remed. ex Sola Clement. Principis num. 22. 92.

Quia nihilominus facta bonorum restitutione de AEQVITATE tenebitur restitutus versus creditores, cum proclamata tantum prosint Fisco, & cõtumacia creditorum in non cõtradicendo sibi tantum præiudicet, quoad Fiscum, non autem quoad debitorem, in contrarium affirmat, Odd. de restit. in integrum quæst. 97. art. 3. & Farinac. loco relato nu. 181. Quia Bosisj sententia, vti verior, & Aequior, magisque consentanea naturæ restitutionis in
14 integrum communiter obseruatur in hoc dominio, Peregr. dicto tit. 2. num. 208. Alba cons. 196. Cridarum enim beneficium non prodest
15 alij, sed solum Fisco, & habentibus causam ab eo, Menoch. cons. 744. num. 17. Costa vbi supra
16 num. 11. Secundo casu conuenitur, & conuenit æque, ac si numquam fuisset bannitus. Tertiò casu, nihil æris alieni prius cõtracti exsoluit, Costa dicto num. 7. post Corn. cons. 190. col. vlt. lib. 1. & Farinac. quæst. 20. num. 177. & Caball. cons. 132. col. 2.

*S V M M A R I A.*

1 *Donatio simplex à patre facta filio computatur in legitimam.*
2 *Donatio facta per patrem filio, vt promoueatur ad sacros ordines, vel vxorem ducat, dicitur donatio ob causam num. 3.*
4 *Contrarium verius.*
4 *Causa finalis ea esse dicitur, sine qua quis alias facturus non erat.*
6 *Causa, quæ tendit ad merum fauorem donatarij, impulsiua, non finalis dicitur.*
7 *Causa in dubio impulsiua, non finalis dicitur.*
8 *Causa qualibet non inducit effectum collationis, sed solum illa, quæ secum habet iuris necessitatem.*
9 *Lex facilius succurrit patri, quando donat ex iuris necessitate, quã vbi dat ex voluntatio effectu.*
10 *Ordo clerecalis tantopere æstimandus vilesceret, absque patrimonio.*
11 *Bona donata filio, vt ordines suscipiat non possunt vendi, neque alienari, absque licentia Episcopi.*
12 *Bona donata filio, vt ordines suscipiat non computantur in legitimam.*
13 *Donationes huiusmodi, non solum respiciunt causam onerosam matrimonij temporalis, & spiritualis, sed etiam interesse tertij, ne decipiatur.*
14 *Donatio huiusmodi, Aequitatis impulsu facta censetur.*
15 *Bona filio donata, vt ad sacros ordines promoueatur non conferuntur in diuisione cum fratribus.*
16. *Donatio filio facta, vt promoueatur ad sacros ordines non dicitur meliorare conditionem descendentis iuxta statutum.*

## Donatio facta filio, causa matrimonij, vel clericatus dicitur simplex donatio, non ob causam. Cap. XXXVII.

VT facilius vxorés diuites ducant filij. Vel ad Sacros Ordines promoueantur, solent parentes donationes particulares facere ipsis filijs. Quibus stantibus hæsitandi locus sæpè relinquitur in bona in huiusmodi donationibus contenta imputentur

turin le gitimam. Quæ ſanè quæſtio ab eo de-
pendere videtur. Vtrum donatio ſit ſimplex,
vel potius ob cauſam, namque vbi ſimplex do-
natio diceretur in legitima imputanda non eſ-
ſent bona donata, Bart. & alij in l.in quartã, ff.
ad l.falcid.Socin.conſ.18. & 19. lib.4.

Quod donatio ipſa dicatur facta ob cauſam,
res ipſa loqui videtur, dũ ſubeſt in donatione
cauſa matrimonij, vel promotionis ad Sacros
ordines, quæ cauſa finalis omninò, non impul-
2 ſiua dicitur, l. 1. vbi Bart. ff. ad Macedon. & l.fin.
ff. de hæred. inſtit. Crauett. conſ. 192. num. 2.
3 Ergo donatio ob cauſam non ſimplex eſſe vi-
detur, vt in indiuiduo concludit, Rol. conſ. 44.
à num. 9. vſque ad finem lib. 4. poſt Porc. Imol.
conſ. 35. num. 36. Cauſa enim finalis ea eſſe di-
citur, ſine qua quis alias facturus non erat, vel
eo modo, niſi fuiſſet illa cauſa, Bald. conſ. 340.
col. 2. lib. 3. Natta conſ. 609. in 2. dub. Cran. cõſ.
142. num. 9. quos ſequitur Rol. alleg. conſ. 44.
num. 15. lib. 4 Vndè cum cauſa matrimonij cõ-
trahendi, vel ad ordines promouendi facta di-
catur donatio ipſa, eam finalem cauſam eſſe
patet.

Contraria tamen opinio videlicet donatio-
nem eſſe ſimplicem de AEQVITATE verior,
& communior eſt; Etenim, vt Rol. nodum præ-
uidit, quamuis inaniter illum ſoluere conatus
eſt; cum cauſa ipſa tendeat ad merum fauorem
6 donatarij; impulſiua non finalis dicitur, quia
non excludit liberalitatem. Immola in l. Aqui-
lius Regulus ff. de donat. Cephal. conſ. 183. nu.
7 30. Prout in dubio impulſiua non finalis diudi-
catur Gloſſ. & ſcribentes in l. 2. §. Titio decem,
ff. de donat. in puncto Oldrad. conſ. 5. quem
etiam refert, Rol. alleg. conſ. 44. num. 2. cum
quinque ſeq. lib 4. Cran. conſ. 1.4. num. 17. &
conſ. 85. num. 6. Socin. conſ. 53. num. 1. & copio-
ſiſsimè Gratian. lib. 1. diſcept. forenſ. cap. 154.
num. 34. cum duob. ſeq. vbi more ſuo copioſè
ſcribit, quod non quælibet cauſa inducit effe-
8 ctum collationis, ſed ſolum illa, quæ ſecum ha-
bet iuris neceſsitatem, vt eſt dos, aut donatio
propter nuptias, quam pater facere cõpellitur.
9 Quia facilius lex ſuccurrit patri quando do-
nat ex iuris neceſsitate, quã vbi dat ex volun-
tario affectu, prout eſt in donatione ob cauſam
matrimonij, quæ licet moueat Patrẽ ad donã-
dum non tamen habet actus iuris neceſsitatẽ,
& nu. 35. Rol. in opinionem reprobat.

Eandem ſententiam comprobat idem Gra-
cian. in cap. 297. nu. 1. cum ſequ. plut. lib. 2. vbi
alios per multos citat, & præſertim Cæphal.
conſ. 613. num. 21. & Surd. conſ. 143. num. 52. ac
deciſ. 322. num. 84. atque num. 11. ſubijcit au-
thor ipſe, quòd bona donata filio per patrem,
vt ordines ſuſcipiat, iuxta diſpoſitionem Sacri
Concilij Tridentini ſeſſ. 21. cap. 2. ne vileſcat
ordo clericalis, tantopere eſtimandus capit.
10 non liceat, & cap. Epiſc. vbi gloſ. de præbendis.
Non poſſunt vendi, nec alienari, abſque licen-
10 tia Epiſcopi, quia dantur in titulum perpe-
tuum, Surd. de alim. tit. 4. quæſt. 18. num. 32.
Cæuall. commun. contra commun. quæſt. 527. &
565. & quæſt. 561. num. 24. & 30.
Vndè neq; cõputantur in legitimam Cæuall.
12 qu. 682. nu. 6. idem probat Coſta remed. ſub-
ſid. 106. illat. 1. nu. 5. huiuſmodiq; donationes
reſpicere non ſolum cauſam oneroſam matri-
monij temporalis, & ſpiritualis, ſed etiam in-
13 tereſſe tertij, qui non debet decipi, cum
AEQVITATIS impulſu cenſeantur factæ Gra-
14 cian. vbi ſupra nu. 13. poſt Diaz. in prax. crim.
cap. 18. nu. 15.
15 Quippè quod bona ipſa ſic donata filio ad
ſacros ordines ſuſcipiendos conferri non de-
beant in diuiſione cum alijs fratribus probat
16 Coſta all. illat. 1. ſub nu. 5. Ex qua donatione
meliorata minimè dicitur conditio ipſius filij
iuxta Statutum Mediolani 305. lib. 2. vt poſt
Carp. tradit Polid. Ripa obſeruatione 232.
per totum, cum ſtatutum ipſum diſponat aſcẽ-
dentem non poſſe meliorare conditionem de-
ſcendentis.

## *SVMMARIA.*

1 *Diuinam eſſe l. ſi me, & Titium tradit Bald.*
2 *Qui ex pecunia aliena factus eſt locupletior vel eius conditio reddita melior, tenetur ad reſtitutionem, etiamſi ſibi non fuerit mutuata.*
3 *Idem procedit, ſi ex mercibus alienis ſecuta fuit melioratio nu. 8.*
4 *Vxor & liberi tenentur in ſubſidium pro pecunia, ſiue tritico mutuati marito, & Patri ex quo alimenta conſecuti ſunt. Saltem ad ratam nu. 7.*
5 *Limitatur ſi impoſſibilitas ſoluendi marito ſuccedat longè poſt mutuum.*
6 *Pecunia mutuata Patri tempore careſtia ſine alia probatione, præſumitur verſa in alim. filiorum.*
9 *Nihil refert, quod mediatè aut immediatè aliquod ſit verſum in vtilitatem vt detur actio, ſed tantum requiritur, quòd occaſione rei mutuata commodum habuerit.*
10 *Idem procedit, ſi ex mercibus traditis, alia merces ſint empta, ex quibus commodum habuit.*
11 *Filij & vxor tenẽtur in ſubſidium cum moderamine, ne vniuerſis facultatibus priuentur.*
12 *Sententia auctoris in ea materia.*
13 *Sententia alia auctoris.*
14 *Tertius ad cuius vtilitate merces ſuorum Io. Pauli Areſij mentio, Iulij Areſij Sen. Præſidis mentio honorifica empta, Titio, tenetur tantum in ſubſidiũ.*

## Ad restitutionem pecuniæ mutuatę Titio, quæ ad Mæuiũ peruenit, vel ex ea factus est locupletior; Tenetur Mæuius in subsidium, vbi Titius non est soluendo. Cap. XXXVIII.

Baldus in cons. 348. col. 1. in fine
1 vers. considera interdum lib. 1, Di-
uinam, Nobilemq; appellat legem
si me, & Titium ff. si certum peta-
tur, cum remedium singulare, &
vndequaq; subsidiarium præstet in mera
AEQVITATE fundatum; Disponit enim
tex. ipse, quod si pecunia, vel res mea alij mu-
tuata ad te peruenit, etiamsi tecum non con-
traxero, mihi tamen teneris in subsidium ex
2 AEQVITATE cum vel locupletior fac-
tus sis, vel melior reddita, sit tua conditio, vt
ad litteram patet, felic. Allegat. 23. nu. 1. par. 1.
3 Rota Genuens. decis. 215. per totam, præsertim
in fine, vbi ex mercibus tertij fuerat redem-
ptas ab alio quidam minor captus Algerij.

Hinc propterea tradunt scribẽtes, quod si ex
pecunia mutuata marito, alimenta consequuta
fuit vxor cum tota familia, De AEQVITATE
4 tenebitur vxor ad restitutionem pecuniarum
mutuatarum, vbi maritus non sit soluendo,
quod onus etiam ad filios spectat; vt etiam
per l. 2. vers. æquissimum ff. ad l. Rhod. de
iact. probat Surd. de alimentis tit. 8. priuil.
48. nu. 5. & 6. & cons. 420. nu. 1. dictoq; num. 5.
priuil. 48. Respondet ad contraria, & nu. 6. di-
stinguit tempora mutuatæ pecuniæ, vz. si im-
possibilitas soluendi venit longè post mutua-
5 tam pecuniam, vel eodem tempore aderat.
Quia primo casu res dubitabilis efficitur, cum
non videantur filij, & vxor effecti locupletio-
res, de quo absolutè constat primo casu.

Si vero pecuniam mutuo accepit, Pater tẽ-
6 pore caristiæ, tunc absq; alia probatione cen-
setur pecunia conuersa in alimentationẽ fami-
liæ, & ideo tam vxor, quam filij tenentur ad
restitutionem, saltem ad ratam, vbi Pater non
7 est soluendo vt probarunt Alex. cons. 46. lib. 5.
Crau. cons. 91. nu. 5. & 6. Surd. de aliment. d.
priuil. 48. nu. 10. Et nouissimè Gracian. lib. 1.
discept. forens. cap. 94. nu. 12. & 13. ac cap. 107.
nu. 2. cum plur. seq.

Nec refert quod non sit mutuata pecunia,
8 vel triticum, quia etiamsi merces, vel alia res
datæ essent ex quibus commodum, & vtilita-
tem percepissent filij, & vxor, Quia nihilomi-
9 nus tenentur ad restitutionem, cum nihil rele-
uet, quod mediatè, aut immediatè aliquid sit
versum in vtilitatem, vt detur actio, sed tãtum
requiritur, quod occasione rei mutuatæ com-
modum habuerint, vt post Menoch. de recu-
per. possess. remed. 4. nu. 3. probat Surd. d. cons.
420. nu. 2. & 3. Qui propriè loquitur de merci-
10 bus venditis Hebreo ex quarum venditione
aliæ emptæ fuerint vxori, & filijs.

In his tamen filij, & vxor grauandi non sunt
plus AEquo, vt si omnibus creditoribus sol-
uere tenerentur, vniuersis facultatibus priua-
11 rentur, vt animaduertit Surd. loco relato nu.
4. in fine. Quibus omnibus consideratis supe-
riori anno 1623. dum conuenta coram me
tunc Vicario Prætorio Cremonæ quædam no-
12 bilis mulier nuper vidua effecta ad instan.
Pistoris cuiusdam ob pretium pannis habita
fide de pretio venditi eius viro pro alimentis
totius familiæ, statui vt amicabiliter res com-
poneretur, & mulier ipsa (quæ neque canta
erat pro integra eius dote, ob tenuem viri hæ-
reditatem multis debitis implicitam,) tertiã
partem debiti persolueret Pistori, cui senten-
tiæ ambæ partes acquieuerunt.

Consimilem prouisionem feci in alia causa
Pistoris, & filiorum Vezanicæ in eadem Ciui-
13 tate Cremonæ mense Nouembris 1626. dum
iterum ad eamdem Ciuitatem Cremonæ, re-
uersus fueram vti Iudex maleficiorum, & etiã
in ciuilibus iusdicerem ob mortem Eximij I.
C. D. Io. Pauli Aresij Vicarij Prætorij, ac Il-
lustrissimi Iulij Aresij Sen. Vigilantissimi, &
Sapientissimi ac AEQVISSIMI Præsidis con-
sanguinei in qua causa contrarium prius fue-
rat statutum per doctissimum virum, qui for-
tassis non ruminato negocio iudicauerat, &
cui sententiæ pariter acquieuerunt partes.

Elicitur ex deductis alia quæstio, quando
scilicet in libro mercatoris descriptus est quis
debitor pro mercibus emptis ad vtilitatem
alterius, An iste tertius pro quo merces emptę
fuerant conueniri possit pro solutione pretij,
eo quia merces ad eius vtilitatem versæ sunt,
Et non nisi in subsidium teneri hunc tertium
14 De AEQVITATE dictæ l. si me, & Titium re-
soluisse Rotam Romanam testatur Ludouis.
decis. 216. per totam, & in litteris cambij pro-
bat Surd. cons. 528. nu. 19. Oliban. de act. par.
2. lib. 1. cap. 14. nu. 25. in fine, & Mar. Antonius
de Amatis decis. 24. nu. 16. ac Gutier. in repet.
Auth. sacram. sub nu. 82. l. si aduersus credi-
torem &c.

### S V M M A R I A.

1 *Spoliatores, & Prædones grauibus pœnis subijciuntur*
2 *Spoliatori restituuntur meliorationes in re restituta necessario facta.*
3 *Conclusio procedit tam in bonis laicalibus, quam Ecclesiasticis.*
4 *Meliorationum causa permittitur retentio bonorum melioratorum.*
5 *Reparatio Ecclesiarum ad quem spectat.*
6 *Decretum Senatus.*

Melio-

## Meliorationes factas etiam per prædonem restituit spoliatus, si necessariæ fuerunt. Cap. XXXIX.

Sequendo materiam, quamuis prædo, & spoliator odiosi adeo sint legibus vt pœnis grauibus subijciantur, nedum ex spolio vtilitatem consequi valeant Ratione tamen commodi, siue vtilitatis consequutæ per spuliatum in re sibi restituta. De AEQVITATE eum teneri secuta reintegratione ad resarciendum meliorationes necessarias factas, etiam
2 per prædonem, & malæ fidei possessorem per l. planè cum l. seq. ff. de petit. hæred. probat Costa remed. subsid. 12. nu. 6. post multos alios ibi relatos, inter quos Peregr. de fideicom. art. 50. nu 24. & Magon. decis. Lucens. 33. nu. 24. Quæ conclusio procedit in meliorationibus factis, tam in bonis Laicis, & feudalibus
3 quam in Ecclesiasticis, Surd. cons. 183. nu. 46. & cons. 333. num. 30. quam sequitur Costa d. remed. 12. nu. 7. Pro quibus meliorationibus
4 permitti retentionem bonorum melioratorū probat Rhaud. var. resol. cap. 18. & 20. & Surd. cons. 561. nu. 26. Castil. de vsufructu cap. 57. nu. 12. Franch. decis. 112. & decis. 527. quos sequitur Costa d. nu. 7. vbi sequenti nu. vsque ad finem, naturam ipsam melioramentorum, & reparationum etiam Ecclesiasticorum bo-
5 norum latissimè examinat, declarando etiam ad quos spectat Ecclesiarum reparatio in subsidium.

Et cum superioribus annis Ecclesia S. Mariæ Seruorum præsentis Ciuitatis in elegantiorem formam redigi studuissent illi Religiosi, Patronosq; Capellarū ad ratam teneri supponerent addictam reparationem, inter quos minor Hieronimus Cattanèus connumeraretur, illiusque tutores hæsitarent talem sumptū
6 facere posse, consultus Senatus Excellentiss. die 11. Iulij 1615. refferente Amplissimo D. Senatore Hieronimo Callènto, censuit teneri omnes dictos Patronos, & minorem, siuè illius tutores ad solutionem librarum mille pro singulo pro restauratione siuè potius ornamento dictæ Ecclesiæ.

*S V M M A R I A.*

1 *Emptor tenetur ad vsuras pro pretio nondū soluto.*
2 *Bona fides non patitur emptorem percipere fructus rei emptæ cum iactura venditoris.*
3 *Emptor superlucratur tantum fructuus pro rata pretij soluti.*
4 *Emptor loco fructuum spectantium venditori soluit interesse, si pretium non soluit.*
5 *Etiamsi fundus venditus esset sterilis.*
6 *Etiamsi in alijs venditor non impleuisset, modo rem tradidisset.*
7 *Contrarium tradit Socin. sed reprobat.*
8 *Emptor excusatur à solutione interesse si habuit dilationem ad soluendum nec de interesse fuit actum.*
9 *Venditori imputandum est, qui dilationem ad soluendum concessit.*
10 *Quilibet in re sua est moderator, & Arbr.*
11 *Lapsa dilatione concessa, emptor tenetur ad interesse.*
12 *Pactum respiciens dilationem dicitur pars pretij.*
13 *Vendita re nullo expresso tempore solutionis pretij, debetur statim pretium.*
14 *Venditor si recipiendo pretium, non receperit interesse debitum, sed non promissum illud amplius consequi nequit.*
15 *Emptor tenetur ad interesse, etiamsi nullos fructus percepisset ex fundo empto.*
16 *Venditor qui ex sua parte contractum adimpleuit, consequi potest interesse ob pretium sibi non solutum.*

## Emptor Prædij habita fide de Pretio non tenetur ad vsuras, etiam ratione fructuum perceptorum, vbi de eis non conuenit; secus si nulla est data dilatio ad soluendum. Cap. XXXX.

AEQVITAS l. curabit C. de act.
1 empti ab interpretibus valdè amplificata prouidet emptorem teneri ad vsuras versus venditorem, pro pretio nondum soluto; cum bona fides non patiatur ipsam percipere fructus, & locu-
2 pletari cum venditoris iactura, vt ibi explicant omnes; Et sic pro rata tantum pretij solu-
3 ti superlucrati dicitur fructus emptor ex AEQVITATE d. l. curabit, vt affirmat Ioseph Ludouic. decis. Perus. 53. nu. 2. Alba cons. 193. Gaspar. Roder. de annuis reddit. lib. 3. qu. 7. nu. 100. Costa de parte ratæ qu. 9. nu. 1. Prout idem habetur in l. fin. ff. de fundo dot. Vndè
4 loco fructuum spectantium venditori, teneri ad vsuras emptorē prouidit lex ipsa late Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 716. nu. 1. etiam si fundus venditus esset sterilis, quia non de-
5 betur hoc casu ratione fructuum, sed ratione impletæ fidei, Bal. in l. 2. C. de vsuris, & Rota Ian. decis. 194. nu. 13.
6 Quæ conclusio procedit etiam si venditor in alijs non adimpleuisset, si modo rem tradidit, vt voluit Bal. in l. 2. vers. dennò conuenitur C. de vsuris Alex. cons. 147. lib. 5. Gabr. de em-
7 pt. & vendit. conc. 4. nu. 9. licet contrarium teneat Socin. cons. 88. vers. 3. difficultas lib. 3. & cons. 103. vers. 3. difficultas lib. 4. & Corn. cons. 59. lib. 3. ac nouissimè probat Luppus in d. l. curabit

curabit coment. 1. §. 7. nu. 138. & seq. Quo loci scribit teneri emptorem à die traditionis citrà reddere venditori vsuras pretij non soluti iuxta quantitatem fructuum re perceptorum, non iuxta quantitatem eius quod venditoris interest ex causa damni sibi illati ob dilatam pretij solutionem, quia tunc non essent vsuræ commodi percepti, recompẽsatiuæ, sed damni restauratiuæ, quæ tantum debentur ob moram veram, & regularem, non ex mora irregulari; Gabr. d. concl. 4. nu. 2. & 3.

Si tamen venditor concessit emptori dilationem ad soluendum pretiũ vbi de vsuris non conuenit iuxta decis. 6. Castr. in l. Iulianus §. ex vẽditore nu. 3. ff. de act. empti, de qua Anchar. q. famil. 33. nu. 4. lib. 2. Non poterit petere vsuras pretij non soluti, quia de AEQVITATE ad eas non tenebitur emptor, vt probat Gabriel dicto tit. de empt. & vendit. concl. 4. num. 20. Cagnol. in d. l. curabit nu. 51. & post eos Ludouic. dicta decis. 53. num. 5. vbi subiungit, quod
9 venditori est imputandum, qui dilationem cõcessit, idem probat Costa alleg. qu. 91. sub nu. 2. vers. nam sine dicto pacto, de port. ratæ, & exemplum tradit in dote per Surd. de alimentis tit. 1. qu. 92. nu. 51.

10 Quilibet enim in re sua est moderator, & Arbiter vulg. iur. & hoc casu nisi post moram, & sic post lapsam dilationem concessam inte-
11 resse deberi concludit Sottus de iust. & iure lib. 6. qu. 1. col. 2. vers. de hoc igitur Menoc. cõs. 1027. num. 5. Quia pactum illud dilationem
12 respiciens, dicitur pars pretij l. fundi partem ff. de contrahen. empt. Costa vbi supra in fine, Roder. de annuis redd. lib. 3. q. 7. nu. 79.

Neq; ommittendum est, quod quando facta est venditio, & promissum pretium, nullo expresso tempore; debetur statim, quia non cen-
13 setur venditor habuisse fidem de pretio soluẽdo, & sic ad vsuras ratione pretij nõ soluti statim etiam tenetur emptor, vt per l. quod vendidi ff. de contrah. emptione & §. vendit. instit. de rer. diuis. probare videtur Castr. in l. Iul. §. offert. ff. de action. empt, Lupus loco relato sub nu. 143. vers. & quamuis.

Si verò venditor recepto pretio, interesse minimè promissum non receperit. Illud petere
14 vlterius non poterit, cum tunc debeatur tamẽ offitio iudicis accessoriè, vt probat Gabr. cons. 145. num. 12. lib. 2. quem sequitur Lupus sub dicto nu. 138. in fine.

Ad quod interesse tenetur emptor, etiãsi nullos fructus percepisset, absque venditoris cul-
15 pa ex fundo empto, vt post Bal. & Castr. probat Fab. de monte tr. de emptione in 5. quæst. princip. num. 45. Quia tunc vt subijcit Fabian. non debentur ratione fructuum perceptorũ; sed perfidiæ causa; cum venditor à sua parte contractum adimpleuit Gozad. cons. 55. col. 3. vers. Idem tenet, Socin. cons. 88. num. 8. & cons. 103. num. 2. lib. 4. Paris. cons. 60. num. 28. lib. 1. & post alios Gabr. de empt. & vendit. all. concl. quarta ampliat 6. Anchar. qu. famil. 30. lib. 3. Cephal. cons. 736. lib. 5. Surd. cons. 101. lib. 1. Rota Genuens. decis. 194. nu. 2. licet contrarium probare videatur Couarru. lib. 3. var. resol. cap. 4. num. 3. Natta cons. 518. num. 2. Rol. cons. 14. num. 3. lib. 2. & Fachin. lib. 2. controuers. iuris cap. 32. quos sequitur Lupus all. §. 7. num. 141. vbi in fine per distinctionem tollere videtur obiectum.

## *SVMMARIA*

1 *Bannitorum receptatio prohibita est ferè ex communi statutorum dispositione in Italia.*
2 *Nouæ constitutiones, & Proclamata Excellentissimorum Gubernatorum circa receptantes bannitos.*
3 *No. Constitutiones comprehendunt etiam mulieres.*
6 *Contrarium verius n. 7. & 15.*
4 *Bannitis non remanere debet locus, in quo possint morari.*
5 *AEQVITAS est columna in medio, non autem angulus, aut fauor partialis.*
7 *Capienti mulierem bannitam, non debetur premium à statuto ordinatum capienti bannitum.*
8 *Odia sunt restringenda, & fauores ampliandi.*
9 *Bannitos capientibus conceditur premium, vt ij extirpentur ne publicam tranquillitatem turbent.*
10 *Cessante ratione, cessat dispositio.*
19 *Casus eo modo decidendus est, quo terminassent verisimiliter conditores legum si de eo interrogati fuissent.*
20 *Supplendo ea, quæ in lege deficiunt dicitur proprium munus AEQVITATIS.*
20 *Mulieres comprehenduntur sub statuto loquente de iuribus.*
21 *Decretum Senatus quod remissio facta à Patre pro iniuria sibi, & filia illata sufficiat.*
22 *Remissia etiam raptæ requiritur vna cum Patris remissione.*
23 *Mater non potest agere pro iniuria filij, quem non habet in potestate.*
24 *Mater non potest remittere iniuriam factam filio.*
25 *Receptans bannitum coactè, non tenetur ad pœnam.*
26 *Coactè quæ fiunt non imputantur facienti.*
27 *In dubio, quod coactè, non voluntariè quis receptauerit præsumendum est.*
28 *Inuenitus bannitum, vel rem extare in domo non dicitur receptare.*
29 *No. Constitutiones disponunt, quod coactè receptantes, id denunciare habeant certo termino iudicibus.*
11 *Mulieres tantæ non sunt audaciæ, vt contra Principem, vel publicam quietem, quid maliantur*
12 *Filiæ damnati per crimine læsæ maiestatis non subiacent pœnis, vt masculi.*
13 *Statuto stante, quod viri bannitarum expellantur è territorio, non procedit è contra.*
14 *Vxor non potest impedire virum à delinquendo, sicut maritus vxorem.*
16 *Verba generalia comprehendunt tam fœminas, quam masculos nu. 17.*
18 *Ratio vnica, quando in constitutione potest considerari*

*ſiderari, ea ſolum motos fuiſſe legiſlatores dicen-*
*dum eſt.*
30 *Receptans bannitum notitiam habere debet de banno*
*ſaltem præſumptiuè per deſcriptionem in albo.*
31 *Ignorans non dicitur delinquere.*
32 *Hoſpes non tenetur ad pœnā pro receptatione banniti*
*etiamſi de banno notitiam haberet, quia cogitur*
*hoſp.tari.*
33 *Decretū Senatus circa hoſpites receptantes bannitos.*
34 *Limitatio No. Conſtit. in receptatoribus bannitorum.*

## Receptans mulierem bannitam, non tenetur ad pænam impoſitam contra receptantes bannitos. Cap. XXXXI.

COmmuniter in Italiæ Ciuitatibus,
& Oppidis vigent ſtatuta, qui-
bus prohibita eſt receptatio ban-
nitorum, vt apud omnes notum
1 eſt, & teſtatur Nellus in tr. de
bannitis in principio; Quæ receptatio iure cō-
muni inſpecto prohibita pariter vol. 1. & 2. C.
de recept. vbi gloſ. & ſcrib. l. 3. C. de ſumma
Trinitate, & fide catholica; Nellus dicto trac-
tatu nu. 3. parte ſecundi temporis quæſt. 20.
Bertazol. conſ. crim. 440. nu. 5. lib. 2. Menoch. de
arbitr. caſu 348. nu. 1. cum plur. ſequ. Prout in
hoc præſenti Mediolani Dominio vltra parti-
cularia ſtatuta Ciuitatum, habemus Nouas
2 Conſtit. in tit. de bannitis, & eorum recepta-
toribus lib. 4. & proclamationes particulares
Excellentiſsimorum huius Prouinciæ Guber-
natorum.

Vndè non ſemel fuit hæſitatum, an Conſti-
tutiones ipſæ, & proclamationes locum ha-
beant in ijs qui mulierem bannitam recepta-
uerint; Quæ ſanè quæſtio adhuc ſub Iudice pē-
det; Et cum caſus eueniſſet ſuperioribus, an-
nis, Senatus vt maturè deliberaret diſtulit
negotij deſfinitionem ad quam hactenus non
deuenit.

Prima facie enim videbatur affirmatiuam
opinionem claram eſſe ſuadebant verba gene-
ralia Conſtitutionis generaliter loquentia
contra bannitos, quæ tam maſculos, quam fœ-
minas comprehendere videntur iuxta tex.
3 in l. 1. vbi Rebuff. ff. de verb. ſignif. & l. 1. §. ge-
neraliter ff. de leg. præſtand. Cranetta conſ.
84. nu. 1. poſt Alex. conſ. 167. lib. 7. Secundo
quia finalis cauſa huius prohibitæ receptatio-
4 nes eſt vt bannitis non remaneat locus, in quo
poſſunt morari d. l. 3 in principio C. de ſumma
Trinit. & fid. Cathol. Berrazol. alleg. conſ.
440. nu. 5. poſt Foler. in pract. crim. verbo ban-
nitus nu. 9. Itaq; ſi nullus locus remanere non
debet, & mulieres bannitas receptantes com-
prehendunt.

Attamen cum naturalis ratio repugnare vi-
deatur, vt ratione ſexus imbecillitatis recep-
tatio mulieris bannitæ æquiparetur receptati-
oni viri temperando diſpoſitionem per ip-
ſam naturalem rationem, ideſt per AEQVI-
TATEM, quam columnam in medio non
5 autem angulum, aut fauorem partialem ap-
pellat Coſta remed. ſubſid. 7. nu. 6. dicendum
eſt ex AEQVITATE non teneri ad huiuſ-
6 modi pænam receptantem mulierem bannitā.

Namq; quemadmodum capienti, vel occi-
7 denti mulierem bannitam non debetur præ-
mium à ſtatuto ordinatum, vt poſt Angel. cōſ.
67. ex themate in primo dubio, probat Fari-
nac. quæſt. 103. nu. 64. & Baiard. ad Clarum §.
homicidium nu. 226. quamuis impune occi-
dere poſsit Caſsin. tr. de malefic. cap. 1. nu. 7.
f. 2819. Ita nec eam receptantem in pænam in-
cidere dicendum eſt, cum odia ſunt reſtrin-
8 genda, & fauores ampliandi vulg. cap. odia de
reg. iur. lib. 6.

Ratio enim, quare huiuſmodi præmia con-
ceduntur occidentibus bannitos, & pæna
indicitur ijs receptantibus, ea eſt vt illorum
numerus extirpetur ob audaciam, & temeri-
tatem, quibus publica, & priuata tranquilitas
9 turbatur, vt tradit Baiard. loco relato, quæ ra-
tio ceſſat in mulieribus, cum à ſeculo non ſit
auditum, quòd fœminæ infeſtarint territoria,
à quibus ſunt bannitæ, idcirco ceſſante ea ra-
10 tione ceſſat pariter Conſtitutionis diſpoſitio
l. adigere §. quamuis ff. de iure patron. Tira-
quell. in tract. ceſſante cauſa par. 1. verbo con-
ſtitutionis ceſſante Pariſ. conſ. 98. nu. 30. lib. 1.

Non enim mulieres tantæ ſunt audaciæ vt
territoria à quibus exultant inuadere præſu-
mant prout nec aliquid contra Principem mo-
11 liri, nec vltionem contra eum quærere. Hinc
damnato patre de crimine læſæ maieſt. licet
damnentur etiam filij veluti; ex reprobato
ſanguine ad paternam vindictam prompti; Nō
12 tamen damnatæ intelligantur filiæ fœminæ, vt
probari videtur in l. quiſquis §. filijs, & § ad fi-
lias C. ad leg. Iul. maieſt. vbi DD. de qua ma-
teria actum fuit ſupra in cap. 12. per totum;
Gigaſ. de crimin. læſæ maieſt. plena quæſt. 14.
tit. 5. de pænis lib. 3.

Præterea ſi ſtatuto caueatur, quod viri ban-
nitarum debeant expelli De AEQVITATE
non procedit è contra, vt ſcilicet vxores banni-
13 torum expellantur; Et ſi enim correlatiua ſint
maritus, & vxor non militat tamen eadem ra-
tio in muliere quæ in viro conſideratur, cum
14 non poſsit vxor impedire virum à delinquen-
do, ſicut vir vxorem l. 1. §. quæ onerādæ Aqua-
rum rerum actio non datur Nellus d. tract. de
bannitis in ſecunda parte ſecundi temporis
qu. 40.

Licet ergo dictæ Nouæ Conſtitutiones lo-
quantur de bannitis in genere, & terminus iſte
communis ſit tam maſculo, quam fœminæ, &
vtrunq; de ſui natura comprehendat; Tamen
tum

tum propter qualitatem subiectæ materiæ cō-
gruentis solis masculis non fæminis compræ-
15 hendere Constitutionem virum tantum, non
mulierem dicendum est, Crau.cons.6.num.77.
Baiard. vbi supra, Tum etiam id ostendunt
verba ipsarum Constit.

Namq; dum loquuntur de receptatoribus;
his verbis vtuntur; nulla persona cuiussuis sta-
tus audeat scienter receptare &c. quæ sanè
verba, tam masculinum, quam fæmininum ge-
16 nus absq; dubio compræhendunt, vt latissimè
probat Carpan. ad Stat. Mediol. 466. & 489.
lib. 2. post Lancell. de attent. parte 2. cap. 12.
& de attent. appell. pend. in præfati num. 76.
& deindè loquendo de bannitis subiungit, vel
super suo receptetur aliquis bannitus, vel con-
demnatus &c. Itaut per hæc verba, aliquis
bannitus, exclusas esse fæminas bannitas con-
cludēdum est, cum additum sit verbū quicunq;
quod vtrunque sexum comprehenderet secun-
17 dum Rebuff. tract. de pacific. possess. nu. 3. Asin.
in prax. iud. cap. 7. in principio, quos sequitur
Carpan. ad stat. 267. nu. 1. lib. 1.

Neq; potest negari, quin ratio assignata ea
non sit præcipua, & principalis. Quandoquidē,
cum nulla alia in ipsis Constitutionibus consi-
derari possit, quam extirpationis bannitorū,
ob infestationes, & damna, ac incursiones, &
maleficia, quæ committere solent banniti;
18 Vtiq; ea tanquam vnica habenda est, ac si spe-
cialiter in ipsis Cōstitutionibus descripta ap-
pareret, Bal. in l. quamuis, & in l. quoties C. de
fideicomm., & in l. maximum vitium C. de
liber. prætor, Dec. cons. 64. nu. 3. vers. cum ego.
Quæ quidem ratio, cum nullo modo conside-
rari possit in muliere bannita vt supra dictum
fuit, sed penitus in ea cesset; Dispositio etiam
cessare debet; Nec aliter compillatores dicta-
rum Constitutionum sensisse præsumendum
est, vt propterea casus iste eo modo decidēn-
dus videatur, quo illi verisimiliter terminas-
19 sent, si de isto fuissent interrogati iuxta glos.
vlt. in l. tale pactum §. fin. de pactis. Quia hoc
pacto proprium munds AEQVITATIS exer-
ceretur, supplendo ea, quæ in lege, siue Consti-
20 tutione videtur quodammodo deesse, Conan.
lib. 1. commentr. iur. tit. de AEQVITATE n. 3.
in fine litt. C. & diximus supra in cap. 1. in fine.

Confirmantur prædicta ex eo, quod statuto
stante vt fures furcis suspendātur De AEQVI-
TATE non compræhenditur sub statuto mu-
lier furtum cōmittens, quia huiusmodi statut.
dicitur odiosū, & pænale q; propterea est restrin
gēdū Cassan. ad consuetud. Burgund. rubr. p. §.
vers. Prat quod mulier num. 5. fol. 155. Vulpell.
de pace qu. 33. nu. 4. Ita pari ratione compræ-
hendi non potest mulier sub dispositione pro-
clamatum editorū contra bannitos receptan-
tes. Fateor tamen contra fures contrarium
fuisse obseruatum à Senatu qui die 16. Martij
1621. ad relationem Egr. Pretoris huius Civi-
tatis, condemnauit ad furcas quamdam mu-
lierem Alexandrinam, quę vti pedissequa plu-
ra domestica furta commiserat.

Sexus enim imbecillitate considerata, nec
malum, nec scandalum oriri potest ex recepta-
tione mulieris bannitæ; Vndè hac tantum ra-
tione, quod in filijs fæminis non poterat dubi-
tari de scandalis, sicut in masculis. Senatus die
21 30. Maij 1592. declarauit pacem, siuè remissio-
nem solum factam per Cesarem Castaldum
Annibali del Bene ad impetrandam gratiam
à condemnatione cōtra eum facta ob offensio-
nes, & iniurias dicto Castaldo, & filijs factas,
sufficientem esse, etiamsi filiæ insimul essent
offensæ.

In crimine tamen raptus aliter dicendum
22 est, cum necessaria videatur etiam ipsius raptæ
remissio, etiamsi filia familias esset rapta, vt
post Bart. in cons. 175. lib. 1. probat Caball. lib.
2. resol. crim., casu 245. num. 10. Quippe quod
23 mater agere non possit pro iniuria filij, quem
non habet in potestate, probat Guid. Papa
quæst. 464. nu. 1., Et consequenter iniuriam fa-
24 ctam filio remittere non potest Ioseph. Ludo-
uic. conclus. 41. in fine, Et quia materia hæc re-
ceptationis sl7. bannitorum frequens est in-
frascripta subijciuntur in quibus de AEQVI-
TATE procedendo locum non habet rigor
contra receptatores.

Et primo receptans coactè bannitum pro-
hibere non valens, non tenetur ad aliquā pœ-
25 nam vt tradit Bald. in l. in delictis prima lect.
ff. de noxal. Socin. cons. 90. nu. 11. lib. 3. Blanc.
tr. de quæstion. nu. 180. Boss. tit. de rapinis nu.
20. Rol. à Valle cons. 45. nu. 40. lib. 1., Quia quæ
26 coactè fiunt non imputantur facienti, vt pro-
bat Marsil. in l. 1. §. præterea nu. 11. ff. de quest.,
Prout in dubio præsumendum est, quod coactè
27 non voluntariè quis receptauerit ad delicti
exclusionem Gram. decis. 18. nu 5.

Secundo receptare non dicitur ille, qui in-
uenit bannitum, vel rem extare in domo, vt
28 voluit Bald. cons. 250. n. 10. lib. 1. maximè vero
quādo Domin' reclamauit Petr. Ant. Anguisc.
cons. 19. nu. 7. & 8. lib. 1. Bertazol. cons. 337. n. 6.
lib. 2.

Ad tollendas tamen omnes simulatas excu-
sationes prouidit Constitutio nostra §. Penes
prædictis. Vt huiusmodi receptatores, qui ob
29 bannitorum potentiam eis resistere non po-
tuerunt denunciare id debeant Iusdicenti ter-
mino dierum duorum, aliter ea denuntiatione
non facta contra eos proceditur, non obstante
quod resistere non potuisse affirment.

Tertio adhoc, vt receptatio sit punibilis,
scire debet receptans illum esse bannitum,
saltem per descriptionem in Albo bannitorum
30 ad formam dictarum Nou. Cōstit. Quia igno-
31 rans non dicitur delinquere l. cotem §. Domi-
nus ff. de publ. Afflict. decis. 190 n. 3. Bertazol.
cons. 446. nu. 4. cum seq. lib. 2. latissime Hector

Felic. alleg. 2. per totum par. 1.
Vltimo secundum Bart. in l. omnes C. de
agris, & cens. lib. 11. quem sequitur Bertazol. in
suo repertor. verbo hospes nu. 4. non tenetur
ad pœnam receptantis bannitum hospes, qui
32 scienter etiam ipsum receptauit, vt voluit etiã
Alex. in l. 1. ff. de receptat., forrasse ea moti ra-
tione, quod hospes cogitur hospitari omnes
viatores l. 1. in fine ff. fur. aduer. nau. caup. sta-
bul. & l. 5. vbi glosf. naut. cap. stabul. Bart. in l.
1. §. cura, de off. Præfecti Vrbis, Quę tamen sen-
tentia mihi non arridet, nec huiusmodi excu-
sationem admittere solet Senatus, vt memini
ipsum Ordinem Excellentiss. censuisse supe-
33 rioribus annis contra binos hospites Oppidi
Carrauagij, qui molestari à q. D. Carolo Piro-
uano Patricio, & eximio I. C. C. Mediolanen.
Delegato tunc Auditore Excellentiss. March.
Carauagij ob receptationem cuiusdam Finetti
banniti, qui publicè etiam conuersabatur in eo
Oppido, cum statum causæ Sen. Excell. referri
impetrassent Caupones: Iussit Senatus vt ad vl-
teriora contra eos procederetur; prout etiam
ad condemnationem contra alterum ex ipsis
contumacem deueni Ego anno 1620. dum Au-
ditor dicti Excellentiss. March. fueram elle-
ctus loco dicti D. Pirouani, & ab eodem Ex-
cellentiss. Senatu in dellegatione ipsa confir-
matus; Et summa sanè ratione, ne facilis aditus
præstaretur huiusmodi facinorosis delinquen-
di, Vltra quod eadem constitutio nostra ex-
cludit tantum certas personas à pœna recepta-
tionis, inter quas non comprehenduntur ho-
34 spites, qui idcircò sub illius dispositione om-
nino esse dicuntur.

*S V M M A R I A.*

1 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*
2 *Fructus sequitur fundi alienationem.*
3 *Fructus fundi legati, & respectu partis colonicæ spe-ctant ad legatarium, legato fundo.*
*Causa onerosæ magis faciendum est, quam lucratiuæ nu. 4. & 5.*
6 *Colonus, in fructibus pendentibus non dicitur habere aliquod ius.*
*Contrarium verius nu. 12, 21, & 23.*
7 *Fundus pluri emptus dicitur, si in eo aderant fructus pendentes.*
8 *Vendens fundum quem sciebat esse à Colono cultiuato nulla facta reseruatione fructuum, dicitur eam par-tem cum fundo alienasse.*
9 *Scientia, & ignorantia in venditore consideratur, non in emptore.*
*Scientia emptoris circa colonum, eum excludit à fru-ctibus colonia nu. 10, & 11.*
12 *De AEQVITATE fructus debentur colono, si in Prouintia consuetum erat dari colonis agros.*
13 *Pars colonica fructuum, præstatur loco laboris, & fructuum.*
14 *Hypotheca tacita censetur inducta in fructibus coloni.*
15 *Colonus ratione tacitæ hypothecæ, non potest expelli.*
16 *Rei retentio datur pro sumptibus circa eam factis.*
17 *Colonus in fructibus partis colonicæ habetur loco socij.*
18 *Emptor cum coloni iactura non debet locupletari.*
19 *Albæ doctrina reprobatur.*
20 *Melius est pignori, incumbere, quam in personam agere.*
21 *Venditor censetur tantum vendidisse ius suum non sui coloni.*
22 *Possessor malæ fidei, potest deducere impensas factas gratia fructuum quærendorum.*
24 *Colonica portio semper debetur colono, nisi quando venditor impensa sua fundum coluisset.*
25 *Limitatur si proprijs manibus coluisset venditor, et etiã si in venditione expresse eos reseruasset.*
26 *Contraria tolluntur.*
27 *Fructus rei alienatæ, si singulis diebus anni sunt in fructu, vt pensiones &c. diuiduntur pro rata.*
29 *Etiamsi pensiones soluerentur in principio, vel fine.*
*Decretum Sacri Concil. Neapol. nu. 28, & 30.*
31 *Pensio regulatur ad instar fructuum etiamsi diuersis terminis intra annum sit soluenda.*

## Pars colonica ex fructibus fundi alie-nati, debetur Colono quando Ven-ditor ignorabat, vel emptor scie-bat prędium esse per Colonum cultiuatum. Cap. XLII.

VEndito fundo, absq; alia reserua-
tione, cum eo venditi dicuntur
fructus in eo pendentes, etiam
respectu portionis colonicæ; cum
1 fructus pendentes dicantur pars
fundi l. fructus pendentes ff. de
rei vindicatione, & sequantur ipsius fundi alie-
2 nationem tex. in l. fin. §. fructus ff. de his quæ in
fraud. cred. l. Iulianus §. si fructus ff. de action.
empti, Ludouis. decis. 430. num. 3., Et in specie
quod portio colonica cum alijs fructibus cõ-
prehendatur est tex. in l. nihil proponi §. 1. ff.
de leg. 1. vbi fructus fundi legati etiam respe-
3 ctu partis colonicæ spectant ad legatarium; Et
Colonus si vult, agere; debet contra alienantẽ
vel eius hæredem agere eand. conclusionem,
comprobat Roman. cons. 319. per totum præ-
sertim num. 3. & 4. vbi colono partiario com-
petere tantum actionem aduersus venditorem,
non aduersus emptorem, tradit per glos. in l.
fin. ff. de contrah. empt. Roman. sententiam se-
quitur, Alba cons. 138. per totum, & ibi scribit,
quod licet tex. in d. l. nihil loquatur delegato,
& sic de causa lucratiua, nihilominus multo
4 magis procedere debet in causa onerosa, cum
magis fauendum sit ei, qui acquirit ex causa
5 onerosa, quam ex lucratiua, l. omnes debito-
res, & l. seq. ff. de action. & obligation. idem
Alba cons. 305. num. 4. & 5. & cons. 500. num. 6.
eandem sententiam amplectitur; Ioseph. Lu-
douis.

douic.deciſ.Peruſ.83.per totũ, Surd. deciſ.294.
num.5.& 6. cum ſeq. Oſaſc. deciſ.82.num.3.&
poſt alios Coſta de port.ratę quæſt.129.num.3.
6 Ratio eſt, quia colonus in fructibus pendenti-
bus non dicitur habere aliquod ius, niſi poſt-
quam eos percepit, gloſ. in l. cum in plures, §.
meſſem, ff. locati, & l. ſi apes, §. 1 ff. de furt. Pro-
uthabita ipſorum omnium inſtantium fructuũ,
& flaueſcentium ſegetum ratione pluri em-
7 ptus fuit fundus, Coſta d. quæſt. 109. num. 4.
poſt Bart. ſing. 94. & alios ibi relatos.

Diſtingunt tamen ſcribentes inter vendito-
rem ſcientem, vel ignorantem adeſſe colonum
partiarium, vt voluit Iaſon. in l. cum filio fami-
lias num. 181. ff. de leg. 1. quem ſeq. Theſaur.
deciſ. 56. num. 4. per totum, & Coſta de ſact.
ſcient. & ignorant. cent. 1. diſtinct. 68 à num. 8.
vſque ad finem, concludentes, quod ſi venditor
ſciebat adeſſe colonum partiarium, nec ei re-
8 ſeruauit in venditione portionem colonicam,
dicitur eam partem cum fundo alienaſſe, &
propterea ad emptorem eam portionem ſpe-
ctare. Si verò ignorabat cenſet non alienaſſe,
& conſequenter ad colonũ eos ſpectare; Quam
diſtinctionem reprobat, Ioſeph. Ludouic. alleg.
deciſ. 83. num. 10. cum ſeq. Alba recitato conſ.
138. num. 7. cum ſeq. poſt Cæphal. conſil. 181.
num. 16. citatum à Surdo dicta deciſ. 294. nu. 7.

Corriguntur enim verò, & iſti, per Coſtam
alleg. diſtinct. 68. num. 13. cum ſeq. & per Surd.
deciſ. 265. num. 27. 28. & pręſertim num. 52. poſt
Theſaur. alleg. deciſ. 56. ſub num. 4. verſ. ex qui-
bus, qui eam diſtinctionem veram eſſe tradiſit;
Prout pariter corriguntur, dum ſententiam ip-
ſam in venditore requiri, ex Iaſonis mente pu-
rant, præſertim Ioſeph. Ludou. dicta deciſ. 83.
& Alba dicto conſ. 138. Quoniam ſcientiam,
9 aut ignorantiam in emptore conſiderari non
in venditore voluerunt, Surd. dicta deciſ. 265.
num. 27. & 28. ac num. 52. Coſta vbi ſupra dicta
diſtinct. 68. num. 1. & Peregr. de iure fiſci lib. 6.
tit. 4. num. 32. Quamuis circa hoc (eos conci-
liando) diſtinguendũ eſſe putarim, vt ſcilicet
ignorantia, quod prædium eſſet per colonum
10 cultiuatum requiratur in venditore. Scientia
autem, quod eſſet cultiuatum requiratur in
11 emptore; quia ſi ſciebat, vel ſcire debebat em-
ptor colonum proprijs expenſis cultiuaſſe prę-
dium. Vtiq; illius portionem colonicam emiſ-
ſe non dicitur. E contra verò ſi venditor
ignorabat adeſſe colonum illius partem fru-
ctuum alienaſſe non videtur, ſed tantum eos
fructus, quos præſumitur cum fundo alie-
naſſe iuribus ſupra deductis, & infra dedu-
cendis.

Attamen de AEQVITATE portio coloni-
ca fructuum debetur colono partiario per em-
ptorem. Vbi venditor non eſſet ruſticus. qui
12 colere proprijs manibus agros conſueuiſſet, &
ex generali conſuetudine prædia ad coloniam
dari ſolerent in ipſa Prouincia; Quia tunc
ſcientia ipſa præſumeretur in emptore, qui id-
circò non excuſaretur pro fructibus colono
ſpectantibus, vt probat Theſaur. alleg. deciſ.
56. ſub num. 4. verſ. ex quibus cum ſeq. Coſta
memor. diſtinct. 68. num. 17.

Quam ſententiam omninò amplectendam
eſſe cenſeo, vti naturali AEQVITATI pro-
pinquam; Tùm, quia pars colonica fructuum
præſtatur loco operis, laboris, & ſumptuum
13 factorum in percipien. fructibus, l. 1. vbi Bart.
C. de fruct. & lit. expen. Adeò, vt in eis quæ-
14 dam tacita hypotheca cenſeatur inducta, arg.
l. interdũ, & l. ſeq. ff. qui pot. in pign. habeantur,
& l. 1. C. quibus mod. pign. vel hypoth. tacitè
contrah. Quo fit, vt ratione dictæ tacitæ hy-
pothecæ non poſsit expelli colonus à perce-
15 ptione fructuũ, Alexan. in d. l. ſi filio famil. §.
fin. col. 2. ff. ſolut. matr. Abb. in cap. 1. num. 3. de
reſtit. in integrum, vbi dicit pro ſumptibus, &
labore circa rem aliquam dari eiuſdem rei re-
16 tentionem, Cagnol. in l. 2. num. 220. cum ſeq.
C. de pact inter emptor. & vendit. Oſaſch. di-
cta deciſ. 82. num. 8. & 9. quem ſequitur Theſau.
alleg. deciſ. 56. ſub num 4 verſ. ex quibus; Tum
17 quia colonus in fructibus portionis colonicæ
habetur loco ſocij, Bald. in l. ſi merces, §. qui
fundum, & §. cui maior, ff. locati, & in l. idemq;
§. fin. ff. pro ſocio, Oſaſch. dicta deciſ. 82. nu. 5.
Coſta dicta diſtinct. 68. num. 14. Tùm, quia
actio, quam competere colono aduerſus loca-
tionem dictum eſt, inanis fortaſsis eſſe poſ-
18 ſet, vbi alia bona non poſsideret locator, itaut
cũ coloni iactura locupletaretur emptor con-
tra, l. nam hoc natura, ff. de condit. indeb. vt
conſiderat Oſaſch. alleg. deciſ. 82. ſub num. 9.
verſ. non obſtat, quem ſequitur Theſaur. dicta
deciſ. 56. verſ. ex quibus in fine, & ſic erronea
19 detegitur ratio deducta, per Alb. memor. cõſ.
138. num. 6. quod ſcilicet: nullum damnum pa-
ti poſsit colonus.

Præterquod melius eſt pignori incumbere,
20 quam in perſonam agere, Oſaſch. vbi ſupra
num. 10. Tum denique, quia venditor cenſetur
21 vendidiſse tantum ius ſuum, non ius coloni,
l. qui tabernas, ff. de contrah. empt. l. ſi domus,
§. fin. de leg. 1. Vnde ſi malefidei poſſeſſor, po-
22 teſt deducere impẽſas factas gratia fructuum
quærendorum, l. fructus, vbi per Iaſ. ff. ſolut.
matrim. Menoch. de recuper. poſſeſſ. remed. 16.
23 num. 575. Multò magis eas deducere valet co-
lonus, vt probat Peregr. de iure fiſci lib. 6. tit. 4.
num. 32. qui concludit portionem colonicam
ſemper deberi colono ab emptore. Niſi quan-
24 do ipſe venditor impenſa ſua fundum coluiſ-
ſet, Caſtr. in l. ſi filius, §. cum fũdum, ff. de verb.
oblig. Mant. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 16.
num. 45. Quippè è contra licet venditor ex-
preſsè reſeruaſſet portionem colonicam fru-
25 ctuum colono ſpectantium; Vbi tamen bona
ipſa manu propria coluiſſet nullos fructus pre-
tendere poſſet, vt probat Ang. in l. ſi in vendit.

ff. commun. præd. vbi Castr. num. 5. Alexan.
cons. 28. num. 9. lib. 1. quos sequitur Surd. alleg.
decis. 294. sub num. 8. in fine.

Et ex his sublata dicuntur in contrarium
26 adducta cum ea procedete videantur, tùm de
rigore iuris, tum vbi bona ad coloniam tra-
di communiter non solent, tum specialiter in
legatis fauore legatarij, & absque præiuditio
coloni, qui aduersus hæredem agere valet; Nec
eo in casu considerati potest actio tunanis cũ
hæres soluendo esse debeat, vbi legata absq;
falcidiæ detractione admittuntur vulgatis iu-
ribus.

Quia vero agitur, hic de fructibus, qui semel
in anno percipiuntur, vt sunt frumenta, vina,
olea, & similia, vt docet Franch. decis. 79. nu. 1.,
Quando vero singulis diebus anni sunt in fru-
ctu, & percipiuntur, vt sunt pensiones domo-
rum, tabernarum, molendini, horti, pecuniæ
27 censuales, & similia; Tunc fit diuisio inter em-
ptorem, & venditorem pro rata temporis ex
Magistrali decisione Salic. in l. Iulianus §. si
fructibus ff. de action. empt. Didac. var. resol.
lib. 1. cap. 15. vers. sed supposito, Peregr. de fi-
deicom. art. 49. n. 99., & seq. Costa de port. ratę
d. qu. 109. n. 11., id quod de AEQVITATE pro-
cedere affirmat Alba alleg. cons. 138. sub nu. 5.
28 Et ità per Sacrum Concil. Neapol. fuisse iudi-
catum testatur Franch. recit. Decis. 29. num. 2.
cum seq., Etiamsi pensiones, domorum, & ta-
bernarum ex consuetudine, vel ex cõuentione
29 soluerentur in principio, vel in fine anni, ea
ratione, quia commoditas singulis diebus per-
30 cipitur, & consequenter etiam pensio sic te-
partiri debet Bald. in l. fil. fam. §. apud Marcell.
ff. de leg. 1.

Prout è contra locatis certa pensione bonis
in quibus semel in anno percipiuntur fructus,
licet pensio diuersis terminis intra annum sit
soluẽda, Nihilominus regulari debet ad instar
31 fructuum, pro quibus soluitur Salic. supra ci-
ta. in d. l. Iulianus Franch. vbi supra nu. 3. & 4.
Costa de port. ratæ qu. 109. nu. 9.

*S V M M A R I A.*

1 *Colonus expelli potest à colonia per nouum Dominum, etiamsi expensas fecit eo anno.*
2 *Contrarium verius.*
3 *Quia nihil est, quod ei possit imputari.*
3 *Colonus siue conductor, qui defecit in minimo, videlicet in vno nummo, non potest expelli à conductore, siuè colonia.*
4 *Metere debet, qui seminauit.*
5 *Decretum Curiæ Delfinalis.*
6 *Non procederet conclusio, vbi, locatio esset inualida, idest si facta fuisset colono per non Dominum.*
7 *Decretum Senatus Mantuani.*
8 *Ampliatur conclusio non solum fauore coloni, sed etiã successoris.*
*Colonus tenetur etiam inuitus volente successore, perseuerare in colonia nu. 9. & 11.*
10 *Quod tibi non vis fieri alteri, ne feceris.*

## Colonus partiarius qui soluit, & laborauit, ac omnia expleuit, ad quæ tenebatur, non potest pro eo anno à colonia expelli per nouum dominum. Cap. XLIII.

ILlud etiã controuertitur in materia
coloni partiarij, An per nouum Do-
minum possit expelli colonus pen-
dente anno, quo prædium coluit, &
necessarios sumptus circa illius culturam fecit;
Quia in re conclusio in præcedenti capitulo
firmata punctum decidere videtur, Attamen
cum per l. emptorem C. locati, Emptor nõ te-
neatur stare locationi, dicẽdum est posse colo-
1 num etiam expelli, non obstantibus sumptibus
factis circa culturam bonorum, vt probarunt
Scribentes in l. diuortio §. si vir in quinquen-
nium ff sol. matrim. Guido Papa qu. 480. Curt.
Iun. cons. 10. n. 2. Rol. cons. 40. vol. 2. Alba cons.
108. & latiss. Cephal. cons. 254. nu. 7. cum sequ.
plur. vbi distinguit de success. necessaria via
iudiciali, idest per sententiam, & de successio-
ne voluntaria, & cons. sequ.

De AEQVITATE tamẽ cõtrarium conclu-
2 dendum est, viz. non posse expelli colonum à
nouo Domino, eo anno, quo bona coluit, ac
alias expensas fecit pro collectione fructuum,
quia nil est, quod imputari possit colono, vt
decidit Bal. in d. l. emptorem. sub nu. 7. per l. co-
lonus ff de vi, & vi armata.

Ex quo enim seminauit, metere debet prout
4 facit l. idem. ff. pro socio. Idem procederet, si
colonus, aut conductor defecisset in minimo,
vz. in vno nummo, quia tunc de AEQVITATE
non posset expelli pro vno nummo non soluto
l. quamuis ff. de condit., & demonstr. Redoa.
de rebus Eccl. non alien. qu. 7. nu. 19. fol. mihi
549.

Conclusionem ipsam comprobat Francisc.
March. decis. 196. sub num. 9. circa medium, vbi
tradit Curiã Delphinalẽ ex quadam AEQVI-
5 TATE, vt obuiaretur fraudibus, & subditorũ
indemnitati consuleretur, ordinauit non posse
expelli colonum pro eo anno, quo coluit, à
successore in beneficio, quod magis est; Idem
probat Caualc. decis. 44. nu. 16. & 21. par. 1. post
Osasch. decis. 82, num. 4. Quod etiam admittit
Surd. decis. 40. nu. 1. cum duobus sequ.

Quamuis vbi locatio esset inualida, tanquã
facta à non Domino, Contrarium affirmãdum
6 est, vt iudicasse Senatum Mantuanum testatur
Surd. loco relato, eo quia post inchoatum iu-
7 ditium subhastationis bonorum à debitore,
cõduxerat; eò in casu colonus bona pignorata,
& consequenter ab eo; cui interdicta erat bo-
norum

norum administratio.
Quæ conclusio procedit non solum fauore
conductoris, siue coloni, sed etiam fauore suc-
8 cessoris, vbi colonus, aut cõductor nollet per-
seuerare in conductione, sed ab ea recedere.
Ex eadem enim AEQVITATE tenetur colo-
nus pro eo anno perseuerare in Colonia, vt
9 probat Francis. March. decis. 102. in fine par. 1.,
quem sequitur Caualc. d. decis. 44. nũ. 13. in fine
& nu. 14.

Aequalitas enim in omni re est seruanda, &
quod tibi non vis fieri alteri ne feceris §. iuris
10 præcepta Inst. de iustitia, & iure l. nihil tam
naturale ff. de reg. iur. Quemadmodum enim
Colonus perseuerare potest anno durante in
11 locatione inuito successore, Ita cogi potest
volente eodem successore; Cum contrariorum
eadem sit disciplina iur. vulgarib.

*SVMMARIA.*

1 *Creditore inuito aliud per alio, solui non potest.*
*Contrarium num. 6., & 9. Vigore No: Const. tit. de bonis insolutum dandis.*
2 *Inuitus nemo cogitur vendere, aut emere.*
6 *Contrarium in certis casibus.*
3 *Datio in solutum habet vim emptionis, & venditionis.*
*Debitores qui non erant soluendo tradebantur creditoribus dilaniandi ex lege xij. tabularum.*
5 *Calicutarum lex dura contra debitores.*
7 *Auth. hoc nisi cõtinet meram humanitatem, & charitatem.*
8 *Ad impossibile quem minimè cogi, æquum est.*
10 *Creditor non potest eligere bona meliora, sed mediocria Iudicis arbitrio.*
11 *Contrarium Seruatur in Ciuitate Mediolani.*
12 *Inconueniens est vt creditor lucretur tertiam partem iusti pretij, & habeat electionem.*
13 *Vnicum incommodum sentire debere debitorem statuit Auth. hoc nisi.*
14 *Præsertim si creditum peruenit ex causa lucratiui.*
15 *Res mediocris, non melioris conditionis datur in solutum creditori fauore Ecclesiæ.*
16 *Emptor non dicitur inueniri, si iustum pretium non affert.*
17 *Debitor, qui tot bona creditori in solutum dare prætendit, primo bona mobilia offerre tenetur.*
18 *Debitor si mobilia non habet debet hoc probare.*
19 *Casus qui excipiuntur à No. Const. de bonis in solutũ dandis.*
20 *Constitutio Mediolani de bonis in solutum dandis.*
21 *Ficta ordinaria continentur in exceptis à Constit.*
22 *Annui census excluduntur ab ipsa Constitutione.*
23 *Decretum Senatus in ea materia.*
*Pretium rei venditæ de quo in ipsis Constitutionibus continet etiam pretium rei mobilis nu. 24., Decretum Senatus nu. 25.*
26 *Nicolai Laizaldi Senatoris, & Præsidis honorifica mentio.*
27 *Depositum quando dicatur verum, & reale.*
28 *Depositi natura est, vt idem corpus nũmerum inde posito datorum restituatur.*
31 *Oblatio dandi bona insolutum non tollit facultatem creditori iurandi in litem pro eius damnis, & interesse.*
32 *Debitor qui negauit debitum non admittitur ad beneficium dandi bona insolutum.*
33 *Lex generaliter, loquens generaliter intelligenda est.*
34 *Beneficium Constitutionum pro redemptione bonorum nan habet locum, vbi bona vendita sint ex causa onerum.*
35 *Onerum solutio non est differenda in damnum Principis.*
36 *No. Const. non habent locum in hæreditate cum beneficio inuent.*
37 *Bona dantur insolutum pro vera æstimatione, vbi agitur de hærede cum beneficio inuentarij.*
38 *Excipiuntur aliquot casus ab ipso beneficio inuentarij.*
39 *Constientio nan habet locum circa possidentem bona debitoris sibi hypotecata.*
40 *Actio personalis non transit contra singularẽ successorem.*
41 *Constitut. prædictis non potest renunciari, quamuis renunciari possit beneficio Auth. hoc nisi.*

## Debitor pecuniæ dare potest tot bona in solutum creditori. Cap. XXXXIV.

INuito creditore aliud ꝓ alio solui
1 non posse habetur in l. cum à quo,
& l. manifesti, & l. cum maritum
C. de solut. iuncta l. 2. §. mutui ff.
si certum petatur Batt. in l. mutuũ
§. mutui datio nu. 2. 20. & 21. ff. eod. sicut ne-
2 mo etiam inuitus cogitur emere, vel vendere
l. nec emere C. de iur. delib.

Ideo cum datio in solutum habeat vim em-
3 ptionis, & venditionis l. si prædium C. de
euictionibus, & l. eleganter vbi gloss. ff. de pi-
gnor act. Soc. Iun. cons. 47. nu. 9. lib. 2. inui-
tus non tenetur creditor accipere bona in so-
lutum; Vnde antiquitas ex dispositione l. duo-
decim tabularum, debitores qui soluendo
4 non erãt tradebantur creditoribus dilanian-
di, vt refert Coaruu. lib. 2. var. resol. cap. 1. &
post eum Asin. de except. §. 2. cap. 2. cum seq.
Menoch. de arbitr. casu 183. nu. 2. cui legi si-
milis videtur ea quæ viget apud calicutanos,
vt scribit Ludou. Patricius Dominus in itine-
rario, rerum Indiæ lib. 1. cap. 9. relatus per
Thesaur. decis. 153. nu. 2. vbi enim creditor fa-
5 cta fide apud Principem Sacerdotum de suo
credito, accipit ab eo frondem quandam viri-
dem, & vocato debitore, circulum facit in ter-
ra, à quo circulo inclusus debitor, exire non
audet, datur enim tunc statim dilaniandus, nõ
solum creditoribus, sed, & alijs quibuscumq;

traduquam Re ipub. hostis, Propterea aut soluit, aut illiæ famæ perit ab omnibus exosus.

DE AEQVITATE tamen admittitur de-
6 bitor ad dandum creditori tot bona in solutum, vt euitetur iuris veteris acerbitas, & rigor, ità statuit Imperator Iustinianus in Auth. hoc nisi C. de solut. & §. quod autem in Auth. de fideiuss. quas leges continere meram hu-
7 manitatem, & charitatem post alios cumulatissimè tradit Costa remed. subsid. 3. in princ. cum per eas temperetur iuris rigor Surd. decis. 30. nu. 10. Laurent. decis. Auenion. 132. dũ tradit sub nu. 3. vers. immo dicit, Aequum &
8 rationabile esse, ne quis cogatur ad impossibile eap. impossibilium de reg. iur. Qua AEQVITATE inspecta idem in hoc Domi-
9 nio Mediol. prouisum fuit per Nou. Const. in tit. de bonis in solutum dand. §. molest.

Et quamuis bonorum oblatorum electio sit creditoris, Is tamen non potest elligere
10 meliora, sed medioeria Iudicis arbitrio, vt probat Bart. in l. qu. tties. nu. 2. ff. de optio legat. Magon. decis. Lucens. 16. nu. 14. copiosè Ludou. Rotæ Perus. decis. 65. nu. 6. cum seq. plur. p. 1. Qui distinguendo casus contraria tollit, & mirificè hanc sententiam comprobat Roder. Suarez. in l. quoniam in prioribus Ampliat. 11. sub nu. 13. C. de inoff. testam. quos sequitur Caual. decis. 34. nu. 23. par. 1. Et tract. de tut. nu. 250. Bursa. consil. 84 nu. 11. cum seq. plenè Caroc. tract. de oblat. par. 2. quæst. 10.
11 nu. 81. quamuis contrarium obseruare vid. in foro huius Mediol. Ciuitatis, & sanè per corruptelam potius quam quod iuri, id conueniat.

Præsertim, quia cum ex d. Nou. Constit. dispositione deducatur tertia pars iusti pretij, quando quis cogitur accipere tot bona in solutum; inconueniens valdè esset quod debitor
12 amittat tertiam partem iusti pretij fauore creditoris, & quod electio etiam spectet ad ipsum creditorem in damnum debitoris, cum
13 duplici incommodo afficeretur debitor, licet vnicum sufficere pro creditoris satisfactione
14 disponat ipsa Authen. hoc nisi maximè quando creditum prouenit ex causa lucratiua, videlicet donationis, vel legati. de qua materia latè Graeian. lib. 1. discept. forens. cap. 116. num. 12.

Prout fauore Ecclesiæ vel piæ causæ res mediocris, non melioris qualitatis dari insolutũ
15 creditori statuit Imperator in Auth. hoc ius in fin. C de Sacros. Eccles. Costa remed. subsid. 3. nu. 5. quando non inuenitur emptor, qui in-
16 ueniri non dicitur si iustum pretium nõ offert l. 2. vbi Bald. C. si in causam Iudic. pign. cap. sint Affl. decis. 358. nu. 6. Franch. decis. 81. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. par. 5 §. 17. num. 24. fol. mihi 375. quem sequitur Costa d. remed. 3. nu. 3.

In primis autem mobilia tradere tenetur
17 debitor creditori vt ea in solutum accipiat secundum Narram conf. 340. nu. 6. & Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 169. nu. 22. lib. 2. vel fal-
18 tem probare debet debitor quòd aliqua mobilia non habet Rom. conf. 163. nu. 4. quem sequitur Carpan. d. loco nu. 22.

Et quia nonnullos debitores ibi in fine ex-
19 cipit Constit. qui bona in solutum dare non admittuntur vz. debitores ficti simplicis, vel libellarij, pensionis, & crediti, siue suburntionis massaritiæ expensarum litis, mercedis, depositi veri, & realis, Pretij rei vẽditæ, onerum, datiorũ mercimonij, litterarum cambij, rea-
20 lis fideiussionis, & redemptionis captiuorum Ad ipsius Constit. declarationem infrascripta subijciuntur, & primo in ea comprehenden-
21 tur ficta ordinaria, quæ sub nomine ficti simplicis continerẽtur iuxta Salic. in l. eos in fine C. de execur. rei Iud. de quo Tortus ad Stat. Pap. 48. in ciuil. n. 126. & annui cẽsus ad form.
22 Bullæ Pij Quinti constituti, pro quibus bona in solutum dari nequeunt; Quia cum census constitut. fuerint habita ratione fructuum, qui percipiuntur ex re subiecta solutioni census,
23 bona in solutum dari non possunt, vt declarauit Excellentissimus Senatus die 14. Ionij 1606. pomeridianis horis, referente Amplissimo Senatore, eruditissimoq; I. C. D. Papirio Cattaneo.

Sub pretio autem rei venditæ intelligitur
24 etiam precium rei mobilis præsertim iocaliũ, & similium, vt fauore Comitis Rouidij contra D. Ioannem Veronam censuit Senatus die 29. Iannarij, currentis anni 1624. referente Am-
25 plissimo D. Senatore Nicolao Leijzaldo viro
26 humanissimo, & Hispaniæ nationis splendidissimo lumine, & nunc Illustrissimo Præside Magistratus Extraord. Redd.

Præterea si pecunia deposita fuit non in sacculo signato sed numerata sub conditione, vt depositarius posset, ea vti, & tantundem teneretur restituere, non diceretur tunc depositũ verum, & reale de quo loquitur Constitutio
27 ipsa, & consequi entæ in eo locũ non haberet Constitutio, vt latè probat Plot. in l si quando nu. 421. & 429. cum seq C. de in litem iurando, vbi multa de deposito tradit quia tunc
28 egredi diceretur terminos depositi, cuius natura est, vt idem corpus numero in depositum datum restituatur, & sic non esset
29 verum, & reale depositum, de quo loquuntur Costa l. Lucius ff. depositi Decius in l. certi vendit. § fin. col. 2. vers. & licet ff. si cert. pet.
30 Idem etiam concludendum esse scribit Plot. dicto loco nu. 431. vbi depositum esset confessum, nec appareret de vera, ac actuali pecuniæ consignatione, quia tunc diceretur confessio depositi, non reale depositum l. penul. C. depositi, Quemadmodum idem Plot. nu. 482. scribit quòd per oblationem factam à
31 debitore ad formam dictarum Nou. Constit. non tollitur quin creditor possit iurare in litem

rem contra debitorem pro eius damnis, & ex-
pensis, ac interesse etiam extrinseco.

Insuper debitorem, qui negauit debitum
32 non posse dare tot bona insolutum creditori
voluit Alba cons. 162. nu. 10. & 13. id quod iu-
re communi inspecto fortassis procederet,
Non autem memoratarum Nou. Constit. vir-
33 tute, quæ cum generaliter loquātur generali-
ter etiam intelligendæ sunt vulg. l. 1. § gene-
raliter ff. de leg. præstandis.

Cæterum cum constitutiones ipsæ in prima
parte disponant, quòd facta subhastatione
bonorum, ijsq. creditori, vel alij adiudicatis,
teneatur Iudex alienationem reducere ad
duas ex trib. partibus veræ, extimationis bo-
norum ad vtilitatem debitoris, & amplius sal-
uum sit ius debitori, & bona, eodem pretio in-
tra annum redimēdi, Aduerten. est quod dis-
34 positio ipsa locum non habet in bonis in so-
lutum dandis pro oneribus, vt tradit Bart. in l.
ordo col. 2. vbi Bald. C. de execut. rei iudic.
& ita mentis fuisse Senatus, scriptum habeo
manu Amplissimi Senatoris Brugoræ ad meas
Constit. in d. tit. §. 1. in fine quā sanè conclu-
sionē publicæ vtilitati, & ipsi AEQVITATE
35 ad modum conuenire arbitror ne onerum so-
lutio in Principis damnum differatur, & diffi-
cilior reddatur.

Nec omittendum est dictam Constit. pari-
ter non procedere in hærede, cum beneficio
36 legis, & inuentarij, Tùm quia propriè non
potest ipse dici debitor, sed debitoris hæres,
Tum quia stante inuentario non tenetur ipse,
neq; ad pecuniam numeratam, neq; vendere
bona, & se de euictione obligare, quia bona
37 eo casu dantur in solutum pro vera æstima-
tione tex. in l. fin. §. & si præfatam, & ibi Iason.
vers. quarto vtilitas C. de iur. de lib. Rol. de
inuent. fol. 86. Socin. sen. cons. 120. nu. 18. lib. 1.
Monticula tract. de inuent. diuers. quæst. 234.
nu. 109. in fine vbi tradit inuentarium tribuere
38 hoc beneficium hæredi, vt cito se exonerare,
à qua tamen conclusione nu. seq. aliquos ex-
cipit casus, vt ibi videre est, eandem conclu-
sionem in terminis huius constit. probat Plot.
in d. l. si quando nu. 490. vbi in fine tradit Con-
stitutionem ipsam minimè etiam procedere
39 contra tertium bonorum possessorem possi-
dentem bona debitoris, & hypotecata ipsi cre-
ditori, tum quia propriè non dicitur debitor
glos. in verbo debetur Iust. de act. in princip.
& ibi Ias. nu. 98. tum quia actio personalis, &
40 via executiua non transit in singularem suc-
cessorem tex. in l. 1. §. si hæres vbi scrib. ff. ad
Trebell.

Denique illud etiam intelligi debet, quod
harum Constitutionum beneficio renunciari
non potest, vt ibi disponitur §. huic sanctioni;
Quamuis beneficio iuris communis idest d.
Auth. hoc nisi. cum iuramento renunciari pos-
sit statuit Concil. Neapol. teste Franco decis.
81. per totam præsertim num. 8. &c.

*S V M M A R I A.*

*1 Nouæ Constitutiones tit. de bonis in solutum dandis declarantur.*

*2 Nou. Constit. dispositio in d. tit. de bonis in solutum dandis fundata dicitur in mera AEQVITATE num. 25.*

*3 Fructus bonorum in solutum datorum etiam pro parte postea restitutu, tanquam excedente creditum post factam reductionem ad duas ex tribus partibus spectant ad creditorem, tanquam ad verum Dominum.*

*Contrarium verius de AEQVITATE n. 6. 8. et 45.*

*4 Causa non dicitur reducta ad non causam facta reductione ad duas ex tribus partibus veræ extimationis.*

*5 Restitutio bonorum in solutum datorum, vigore reductionis ad duas ex tribus partibus non habet oculos retro.*

*Fructus tanquam accessorij ad bona, sequi debent naturam principalis nu. 7. & 17. ac nu. 18. & 95.*

*Fructus pretiosorem fundum faciunt in venditione nu. 9. & nu. 60.*

*Locupletari, cum aliena iactura quis non debet nu. 10. & nu. 19.*

*Creditor qui bona possidet, dicitur in mora constitutus eo ipso quod petita fuit reductio ad duas ex tribus partibus veræ existimationis per debitorem nu. 11. & 24.*

*12 Mala fides operatur vt fructuū restitutio debeatur.*

*13 Decretum Senatus Mediolani in ea materia.*

*14 Sententia retrotrahitur ad diem petitionis.*

*15 Fructus spectant ad creditorem qui bona fide possidet.*

*16 Fructus repetuntur, si insolutum datio nulliter fuit facta, & resoluta nu. 45. 47. & 48.*

*20 Fructus ad ratam temporis debentur debitori si de his nulla habita fuit ratio in insolutum datione.*

*21 Emptor tenetur ad restitutionem fructuum ad ratam pretij non soluti, & perceptorum antè pretij declarationem.*

*22 Condemnatus ad restitutionem rei petitæ in libello, tenetur etiam ad restitutionem fructuum perceptorum post litem motam etiamsi nō fuerint petiti.*

*23 Et etiamsi reus esset in bona fide.*

*26 Fructus siuè pensiones maturatæ ante insolutum dationem, & percepta à creditore sunt restituēda.*

*27 Fructus pendentes dicuntur pars integralis respectiua siuè hypotetica ipsius fundi.*

*28 Adiudicatio bonorum facta à Iudice similis est emptioni, & venditioni.*

*29 Fructus suos facit obtinens bona auctoritate Iudicis.*

*30 Causa dicitur reducta ad non causam si nulla declarata fuit datio in solutum, siuè contractus rescissus.*

*31 Reductio ad duas ex tribus partibus operari dicitur vt nunc, & non respicit retrò, nisi declaretur contractus nullus.*

*Contrarium num. 44.*

*32 Datio insolutum facta pro maiori debito, corruit in totum, & est nulla.* 33 De-

33 Debitoris contumacia est non soluentis termino sibi statuto.

34 Emptor cum pacto redimendi lucratur fructus.

35 AEQVITAS suadet, ne quis cum iactura alterius locupletetur.

36 Contumacia debitoris veri non potest considerari si in termino sibi statuto ad soluendum, obtulit dare tot bona insolutum.

37 Fructus dicuntur pars fundi.

38 Possessionem vtranq; acquirit ingrediens, si ritè, & rectè processum sit per Iudicem.

39 Factum Iudicis dicitur factum partis.

40 Actor qui Iudicis spoliãtis de facto sententia vtitur, dicitur in lata culpa constitutus, & de violentia tenetur.

41 Iudicis auctoritas iniustè, siuè inordinatè non seruata forma statuti procedentis non excusat à perceptione fructuum.

42 Appellatione interposita à grauaminibus per Iudicem illatis fructus non consequitur creditor.

43 Appellatione interposita innouata reuocanda sunt in vim attentatorum.

44 Reductio retrotrahitur ad diem petitionis factæ corã Iudice.

46 Venditio pendente reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis suspensa interim remanere videtur.

Causa dicitur reduisse ad non causam quo ad partem rei per reductionem ad duas ex tribus restitutæ nu. 45. & nu. 54.

Datio insolutum resoluitur per oblationem factam à secundo creditore ipso primo creditori, & res reducitur ad primos terminos, secundum quos debebitur pretium cum vsuris, & primus creditor tenetur restituere bona cum fructibus nu. 48. & 49.

Mala in fide dicitur creditor post petieam reductionẽ à debitore, & tenetur ad fructuum restitutionem nu. 50. & 51.

52 Malæ fidei possessor non facit fructus suos.

53 Dispositio l. 2. C. de rescind. vendit. locum etiam habet in venditione iudiciali.

54 Reductio ad duas ex tribus partibus habet vim rescissionis nu. 57.

55 Læsio enormissima continet præsumptum dolum.

56 Lucrum ex dolo quis consequi non debet.

Datio insolutum, siue immissio in possessionem sustinetur pro parte iusti crediti si pro maiore pereme fuit facta nu. 58. & 59.

60 Fructus de proximo colligendi reseruati dicuntur venditori si nulla fuit de his habita ratio in venditione.

Datio insolutum etiam iudicialis, nulla dicitur, quãdo meliores, & pretiosiores res tantum continet nu. 61. & 64.

62 Datio insolutum nulla censenda est, vbi contineat nedum meliores res, sed etiam omnia bona pro modica summa.

63 Quod nullum est nullum parere potest effectum.

65 Pretij vilitas sufficit ad probandam malam fidem possidentis.

65 Exemplum vilitatis pretij, & læsionis enormissimæ.

66 Subhastatio bonorum debitoris nulla dicitur, quando ad eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione ipsorum bonorum.

67 Possidens qui locupletior factus est ex fructibus in bonis debitoris perceptis, tenetur ad eorum restitutionem.

68 Dispositio legis fortior est quam hominis.

69 Damnorum condemnatio dicitur incerta ante eorum liquidationem.

70 Retentio non datur pro prætensione illiquida, vel incerta, vt damnorum.

71 Immissus in possessionẽ ex decreto nullo, potest retinere rem donec sibi satisfiat.

72 Retentio conceditur tantum pro eadem causa pro qua ad eum res peruenit, non pro alia.

73 Possidens bona fide cum titulo facit fructus suos.

Vsque ad interpellationem nu. 76. & 77.

Fructus restituuntur à die petitionis, remota bona fide possidentis per interpellationem nu. 74. & 79.

Contestata lite, in mora, constituitur possessor nu. 75. & 78.

80 Possessor post petitionem actoris dicitur potius percipere fructus ex propria mora non restituendo, quã negligentia petentis.

81 Fructus differunt ab expensis litis, quia ab istis potest excusari reus ob iustam causam litigandi vsq; ad processus publicationem, ad illorũ vero restitutionem tenetur semper saltem à die interpellationis.

82 Mala in fide est is, qui scit a se peti tale quid.

83 Dominium cum malo fide nihil releuat quo ad fructuum requisitionem.

Differentia inter fructus recollectus à die initi cõtractus, & recollectos à die litis contestatæ nu. 84. & 85.

86 Fructus omnes restituendi sunt, si contractus reuocatur ex causa de præterito.

87 Supplenda pretium euitatur rescisso contractus.

Beneffitio etiam tacitè renuncians non potest vlterius eò gaudere nu. 88. & 89.

90 Supplens pretium in materia læsionis, tenetur etiam ad interesse, siuè vsuras respectu pretij, quod suppletur.

91 Bargalij opinio circa fructuum restitutionem reprobatur.

92 No. Constit. dispositione, non potest suppleri pretium bonorum in solutũ datorũ reclamante debitore, sed soluto debito in termino promisso bona restituuntur.

93 Sententiæ intimatio requiritur adhoc vt transeat in iudicatum vigore No. Const.

94 Etiamsi præsens fuerit sententiæ.

96 Renunciatio generalis non comprahendit fructuus ex læsione enormissima debitus.

97 Ordinationes Iudicis sæpè in vim contractuus erounscunt.

98 Quæ in faciendo requiruntur, eadem in destruendo necessaria sunt.

99 Sententia notoriè iniqua, nunquam in iudicatum trãsire potest.

100 Iudex qui iuris dictionem superioris assumit reddit actum suum postea factum totaliter nullum, & ideo

non

*non est opus appellatione ab eo.*
101 *Deceptus quis remanere non debet sub clipeo ministrorum Iustitiæ.*

## Facta reductione valoris bonorum subhastatorum ad duas ex tribus partibus veræ extimationis, fructus recolecti post petitam reductionem in bonis à creditore restitutis debentur debitori, & ei sunt restituendi.

## Cap. XXXXV.

SEquendo eandem materiam dandi
bona in solutum, Disponunt dictæ
No. Constit., quod si post adiudi-
1 cationem bonorum debitor præ-
sens, & perfectæ ætatis termino
mensis coram Iudice conqueratur nimis vili
pretio alienata esse bona, Iudex teneatur alie-
nationem reducere ad duas partes ex tribus
veræ extimationis bonorum ad vtilitatem de-
bitoris, idest quòd facta æstimatione ipsorum
bonorum per Peritum partium confidẽtem, &
assignatis creditori tot bonis, cum tertio plu-
ri, quantum capit summa debiti, residuum
2 restituatur debitori; Quæ sanè prouisio in
mera AEQVITATE fundata videtur, vt de se
patet, & colligitur ex traditis per Albam in
cons. 147. num. 12. & per solam ad Constit. Sa-
baudiæ tit. 39. de forma, &. ord. sent. in sub-
hastatione gl. 3. in principio.
Quæritur an fructus ex dictis bonis inte-
rim percepti restituendi sint debitori, vel ad
creditorem possessorem pertineant, Et pro
3 creditore effecto Domino bonorum ex datio-
ne in solutum sibi facta, facit l. fin. C. de Car-
bon. edicto, Vbi fructus Iudicis auctorita-
te percepti non debeant restitui Afflict. de-
4 cis. 218. num. 5. Tunc enim causa non di-
citur reducta ad non causam, & conse-
quenter fructus non sunt restituendi Ma-
stril. decis. 29. par. 1. Grat. lib. 1. discept. fo-
rens. cap. 45. & nouissimè Amplis. Senator
meus Bellonus tract. de his quæ fiunt incont.
cap. 108. nu. 5. Restitutioq; ipsa bonorum vi-
5 gore reductionis, ad duas ex tribus partibus
non habet oculos retro, quia alienatio rescin-
ditur prout ex nunc non vt ex tunc ità probat
Franc. decis. 119. nu. 19. cum seq.
DE AEQVITATE tamen contrarium in
6 praxi obseruatur, Tùm quia cum fructus sint
7 accessorij ad bona, sequi debent naturam
principalis, vulg. l. quod per manus ff. de iure
codicill. Adeo vt restitutis bonis, fructus etiã
8 cum eis restituendi veniunt Gamma decis.
96. per totam, Costa de port. ratæ quæst. 136.
nu. 18. Tum quia cum dictorum fructuum nul-
la habita fuerit ratio in subhastatione siue
alienatione, sed tantum bona ipsa absq; fruc-
tuum expressione alienata sint; & qui fruc-
tus preciosiorem fundum fecissent, si de his
9 habita fuisset ratio Thesaur. decis. 55. in fine
Ioseph Ludouis. decis. Perus. 79. nu. 17. par. 2.
cum debitoris iactura locupletari diceretur
10 creditor, id quod bona fides non patitur vulg.
iur.
Tùm deniq; quia statim petita deductione
ad duas ex tribus partibus veræ extimationis
11 constitutus dicitur in mora creditor, qui bo-
na possidet, Idcirco vti in mala fide constitu-
12 tus ad fructuum restitutionem tenetur l. 1. C.
de petit. hæred. l. sed si lege §. sin autem ff.
eodem Gamma decis. 94 nu. 1. Rebuff. ad Con-
stit. Regn. tit. de fruct. & illorum restit. gloss.
vnica art. 12. nu. 31. cum seq. Ceual. commun.
contra commun. quæst. 763. nu. 49. vbi testa-
tur ità de AEQVITATE practicari in Reg.
Cancell. Pinciana.
Et ita censuit Senatus Excellentissimus me
patrocinante pro D. Alphonso Persichello
13 contra DD. fratres Picenardos Cremonenses
die 5. Iunij anni 1624. referente Amplissimo
Senatore meo Bellono nemine discrepante
post exactam excusionem, quam plurium du-
biorum in causa emersorum, Et quia non
obscurè pertractata videtur materia ipsa in
solutum dationis, ac rescisionis contractus
de qua infra in seq. cap. quæ alicuius vtilitatis
esse potest in foro versantibus & dubia exci-
tata in ea causa, & responsiones hic inserere
è re esse existimaui.

COndemnauit Excellentiss. Senatus Alfonsum Persichellum in libr. 39. mill. plus minus erga Equitem Octauium, & fratrem Picenardos, ac in damnis, & interesse.

Egerunt Picenardi coram D. Vicario Iustitiæ ad consequutionem dictæ summæ, insteteruntq; bonorum subhastationem, quo in iudicio Persichellus obtulit dare tot bona in solutum deducta tertia parte veræ æstimationis, Ad formã Nou. Const. tit. de bonis in solutum dandis, & non obstante oblatione D. Vicarius ad subhastationem processit, & omnia bona Persichelli valoris libr. ducentum quinquaginta mille pro recitato debito deliberauit suppositæ personæ Picenardorum.

Apoellauit Persichellus, & appellatione huiusmodi pendente obtinuit præceptum ab Egr. Capitaneo, ne Picenardi bona prædicta ingrederentur, licet sub prætextu criminalitatis expulso Persichello bona ipsa occuparunt Picenardi, omnibusq; fructibus dictorum bonorum valoris aureorum 1000. in circa potiti sunt.

Conquestus fuit Persichellus coram Excell.

Senatu

Senatũ de sibi reiecta oblatione dandi de bonis insolutum, & de occupatione omnium eius bonorum facta per Picenardos, & factis per partes mutuis supplicatis censuit Senatus Excellentiss. memoratam subhastationem reduci debere ad duas partes ex tribus veræ æstimationis.

Reducta itaq; fuit subhastatio, assignatis Picenardis pert. 470. in circa pro integro eorũ credito dictarum libr. 39000. & Persichello cætera bona fuere relaxata in summa perticarum sexcentum vltra annuos redditus, & alios prouentus anteà sibi occupatos.

Qua reductione stante & restitutione aliorũ bonorum facta Persichello præuijs litteris Excellentiss. Senatus conuenti fuerunt Picenardi coram Ill. D. Prætore Cremonæ ad restitutionẽ dictorũ fructuũ vsurpatorũ à die apprehẽsionis, vsq; ad diẽ dationis insolutũ, mediãte reductione ad duas ex trib⁹ partibus veræ æstimationis in bonis occupatis, & postea Persichelo restitutis; Vidẽtes aũt Picenardi dictorũ fructuum restitutionem minime me posse euadere, ad differendum negotium, Senat. Excell. adiuerũt per mutuas preces, petẽdo declarari fructus non comprehendi in dicta reductione facta, & tribus præcipue fundamentis nitũtur.

Primo quod per subhastationem, & venditionem fructus suos fecerint; Secundo verò quod tempore factę per Senatum Excellentiss. declarationis reducendi slz. ad duas partes, ex tribus, nulla sit facta mentio fructuum, & Tertio, quod fructus pro damnis, & interesse pro quorum liquidatione pendet iuditium coram Ill. D. Senatore Vignato valeant retinere.

Verùm hęc minimè obstare credit Persichellus, nam quod attinet ad subhastationem, illã omninò nullam fuisse constat, cum obstaret oblatio dandi de bonis insolutum, & appellatio interposita, quæ impedimentum præstitit,
14 ne Picenardi fructus lucrarentur, & tanto magis cum reductio facta sit ad duas partes ex tribus, vt propterea abindè supra saltem res sit clarissima Picenardos titulo caruisse, nec potuisse fructus suos facere, quia, vt omnibus notum est sententia ad diem petitionis retrottahitur, quo tempore Picenardi fructus nõ collegerant, l. post acceptum, ff. de rei vindic. Bal. cons. 374. nu. 2. lib. 3. quem sequitur Costa de retrotract. cap. 8. cas. 7. nu. 4.

Nec resistit quod tradit Glus. tit. de bo. in solutum dãdis nu. 323. fructus scilicet spectare
15 ad creditorem qui bona fide possedit, Quia locum non habere patet hoc in casu, in quo abfuit bona fides DD. Picenardorum stante oblatione facta per D. Persichellum de dando tot bona in solutum, & appellatione interposita ob non admissam dictam oblationem per D. Vicarium.

Immo ea doctrina potius conferre videtur,
16 dum sequitur quod ex inutili insolutum datione nulliter facta, & resoluta, fructus etiam repetuntur l. prolatam C. de sent. id quod melius explicat Glus. nu. 327.

Neq; pariter obstare potest, quod in reductione non sit facta mentio fructuum, quia per hanc ommissionem Picenardi fructus lucrari non valent cum de necessitate requireretur dominium, quod nunquam in eos præmissis stantibus fuit translatum, Præterquam quod fructus accessorij sunt, & sicuti bona exceden-
17 tia duas partes ex tribus relaxata fuerunt, ita etiam fructus eadem ratione debent Persichello restitui.

Quemadmodum enim indebitè occuparunt reliquam partem bonorum nõ obstante oblatione facta dandi insolutum tot bona ad formam Const. ad quorum bonorum restitutionẽ fuerunt coacti Picenardi. Ita indebite occupasse pariter eorundem bonorum fructus dicendum est, cum accessorium sequatur naturã
18 principalis vul. l. quod per manus ff. de iure codicillorũ, & in terminis fructuũ tradit Gãma. decis. 96. per totum quem sequitur Costa de port. ratæ quæst. 136. nu. 18.

Tanto magis, cum ex bonis insolutum habitis integrum eorum creditum obtinuerint Picenaadi, nulla facta compensatione dictorum fructuum perceptorum, quorum valorem in tanta summa propterea consequi dicerẽtur cũ Persichelli maxima iactura contra vul. l. nã hoc natura, ff. de reg. iur., In æstimatione enim facta de dictis bonis insolutum datis Picenardis habita fuit ratio tantummodò nudæ proprietatis, non autem dictorum fructuum, qui iam longè antea fuerant percepti, & exacti per Pi-
19 cenardos; Cùm autem certum sit fructus pendentes reddere fundum pretiosiorẽ Thesaur. decis. 55. in fine, Ioseph Ludo. decis. perus. 79. num. 17 part. 2. nulla habita consideratione dictorum fructum, eo minori pretio æstimata fuisse constat memorata bona.

Neq; demùm considerationis est, quod loco interesse valeant fructus retinere, quia si agimus de interesse curso pro tempore præterito ab illius liquidationo pendet appellatio, clarumque est quod appellatione pendente sententia exequi non potest, nec ideo Picenardi sub hoc prætextu fructus retinere valent. Si verò pro tempore futuro, interesse cessat, quia Picenardi possident bona eis insolutum data, & fructibus gaudent. Si deniq; habita ratione medij temporis vlz. à die apprehensionis bonorum, vsq; ad diem insolutum dationis, Iam illud consequuti sunt Picenardi ex fructibus occupatis, in bonis sibi insolutum datis per Persichellum, qui tantum fructus aliorum bonorum, ei restitutorum, & illam partem fructuum bonorum insolutum datorum, quæ ad ratam temporis totius anni
20 sibi spectabant, consequi nunc intendit, l. pri. C. de erogat. milit. annone lib. 12. Honded.

cons.

conſ. 85.num.19. lib. 2. Anneus Robert. lib. 3.
rerum iudicatarum cap.3.verſic. tertia opinio
Siue habita ratione crediti Picenardorum
iuxta l. curabit C. de action. empt. Alb.conſ.
193. Ad inſtar emptoris, qui fructus percepit
21 ante declarationem pretij, qui tenetur ad re-
ſtitutionem fructuum ad ratam pretij non ſo-
luti. Gab. conſ.57. lib.1. Magon. deciſ. lucenſ.
17.nu.35. Coſta de Por.ratæ quæſt.91.num.pri.
& 2.& quæſt.136.num.17.& 18.

Rurſus ſicuti condemnatus ad reſtitu-
tionem rei petitæ in libello tenetur etiam ad
reſtitutionem fructuum perceptorum poſt li-
22 tem moram, etiamſi non fuerint petiti, vt per
L. ædiles la prima.§. item ſciendum ff. de ædil.
ed. Gamma deciſ.319.num. 3. quod procede-
re affirmat Rodericus de annuis reddit. lib.2.
23 qu. 15.nu.71. etiamſi reus eſſet in bona fide
per l.certum C. de re iudicat. Cum enim ſta-
tim facta apprehenſione bonorum, immo etiã
ante ipſam apprehenſionem reclamauerit Per-
ſichellus,& obtulerit tot bona inſolutum, cõ-
24 ſtituiſſe dicitur in mora Picenardos pro fruc-
tibus aliorum bonorum ſibi expoſt reſtituto-
rum,& pro alijs fructibus ad ratam temporis
ſibi ſpectantibus ita vt ei debeantur etiam Iu-
dicis officio, vt propterea nulla ſubſit difficul-
tas, quin fructus illi Perſichello ſint reſtituẽdi.

Precatur itaq; Perſichellus Excell. Senatũ,
vt dignetur, vel decernere fructus de quibus
agitur eidem eſſe reſtituendos, vel partes vti
debere iurib' ſuis, quod &c. ſaluo &c. Mediol.
die 24. Martij 1624.

*Iulius Cæſar Caluinus*
*I.C.C. Derth.*

**Motiuum Ampliſsimi D. Senatoris Belloni.**

ADiudicatis bonis Perſichelli per ſubha-
ſtationẽ fratribus Picenardis, & poſtea
conquerente Perſichello, facta reductione ad
duas partes ex tribus iuxta formas Nou.Con-
ſtit. in tit. de bonis inſolutum dandis, cui
25 Aequum ſit fieri, hanc reductionem Alb. conſ.
14. nu.12. ſol. ad conſtit. Sabaud. tit. 39. de
forma, & ordine ſeru. in ſubhaſt. gloſſ. 3. in
princ, orta eſt quæſtio ad quemnam pertineãt
fructus percepti per Picenardos à die ſubha-
ſtationis vſq; ad diem reductionis ipſius alie-
nationis, fructus nimirum percepti ex bonis
poſtea Perſichello reſtitutis.

Sic poteſt diſtingui, Aut agitur de fructibus
ſiue penſionibus perceptis à Picenardis, quæ
maturæ erant annis præcedentibus ſubhaſta-
tionem aut fructibus anni, quo ſecuta eſt
26 ſubhaſtatio, Primo caſu res caret difficultate,
illi enim ſunt reſtituendi Perſichello, vt ipſe
iure contendit in mutuis præcibus. Altero ca-
ſu, aut fructus erant ſeparati à ſolo, & pariter
erant Perſichelli, & inter illius bona connu-
merandi, & ideo in facienda reductione alie-
nationi ad duas partes ex tribus, eorum eſt
habenda ratio, ſi cum alijs bonis fuerunt
27 ſubhaſtati; Aut fructus erant pendentes,
qui dicuntur pars integralis reſpectiua, ſiue
hypothetica ipſius fundi Couar. quem citaui
lib. 2. de poteſt. eorum &c. cap.40.

Et videtur dicendum huiuſmodi fructus
collectos pertinere ad ipſos Picenardos, neq;
eſſe reſtituendos pro rata bonorum reſtituto-
rum. Etenim fructus ſpectant ad dominum,
& per ſubhaſtationem, & adiudicationem
factam à Iudice, quæ ſimilis eſt emptioni, &
28 venditioni Alb. conſ.408.nu.8.conſ.469. num.
20.Surd. deciſ.188. nu.47. deciſ. 248.nu.3.tran-
29 ſlatum fuit dominium in dictos Picenardos,
& multo magis Picenardi faciunt fructus ſuos
cum obtinuerint bona Perſichelli auctorita-
te Iudicis Afflict. deciſ.218. in fine.

Neq; obſtat quod auctoritate Senatus ſub-
haſtatio reducta ſit ad formam Nou. Conſtit.
ad duas partes ex tribus veræ æſtimationis
bonorum, nam antequam ſit facta reductio po-
tuerunt percipi fructus ex ſubhaſtatione, ti-
tulo habili ad translationem dominij, & per-
ceptionis fructuum, & cauſa non eſt reducta
ad non cauſam, itaq; & legitimè proceſsit
30 ſubhaſtatio, neq; declarata eſt nulla. Faciunt
tradita per me lib. 2. de poteſt. eorum, quæ
fiunt &c. cap. 108. nu.5. Gam. deciſ.94. Leſſ. de
iuſt. Et iure lib. 2. cap. 21. dub.15. num. 122.
Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 7. gloſſ. 2.
par.5. num.9. & clauſ.5.gloſ.8. par.4.nu.55. re-
ductio enim operatur, vt nunc,& non reſpicit
31 retro, niſi declaretur contractus, & datio in-
ſolutum nulla Magon.deciſ.florent.120. Surd.
deciſ. 45. & ſeq. in princ.

Non obſtat quod datio inſolutum facta
pro maiori debito in totum corruat, & nulla
32 ſit, & ideo fructus debeant reſtitui, Surd.dicta
deciſ.45. & 46. Menoch. de retin. rem. 1. num.
26. in princ. Quia reſpondetur hoc caſu non
eſſe factam pro maiori debito, ſed pro vero,
licet maior quantitas bonorum fuerit ſubha-
ſtata, quam exigeret debitum, tum enim fieri
poteſt in contumaciam debitoris, & id per-
mittunt Nou. Conſt. contumacia autem debi-
toris eſt, præcipuè non ſoluentis termino vi-
33 ginti dierum Plot. in l. ſi quando C. vnde vi nu.
479. & 480. & ſeq.

Non obſtat quod pro rata tantum fructus
debeant in omnem caſum ſpectare dd. Pice-
nardis, in quos dominium fuit translatum
exemplo emptoris cum pacto redimendi, quia
reſpondetur illud procedere in redemptione,
quæ fit ex pacto, & diuerſa eſt ratio in caſu no-
34 ſtro, & immo emptor lucratur fructus Giurb.
deciſ. 92.nu.10.

Nec obſtat quod bona pendentibus fructi-
bus eſſent precioſiora. Theſaur. deciſ. 55. in
fin. quia potuerunt, tam fructus percipi à Pi-
cenardis dominis bonorum ob contumaciam
debitoris. Ex

Ex altera parte AEQVITAS suadet, ne
35 Picenardi cum iactura Perfichelli percipiant
dictos fructus, & fiant locupletiores maximè
post litem contestatam, & tot querelas Persi-
chelli, qui cum non haberet facultatem sol-
36 uendi in pecunia numerata obtulit dare bona
in solutum, & verè non fuit contumax, & in re-
ductione facienda par erat habere rationem
fructuum, qui erant pars fundi vide Menoc.
37 resp. 6. nu. 31. Cam. decis. 94. nu. 2.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

CVM D. Vicarius Iustitiæ spreta Nou. Co.
dispositione non admiserit D. Persi-
chellum ad dandum tot bona in solutum DD.
Picenardis, etiamsi opportuno tempore, & le-
gitime bis id obtulerit: Quinimo post factam
venditionem omnium eius bonorũ ad publi-
cam hastam reclamante statim D. Persichello
(ne dum intra mensem iuxta disposita ab eis-
dem Nou. Const.) nimis vili pretio bona ip-
sa fuisse alienata; & quòd propterea fieret re-
ductio ad duas partes ex trib. veræ æstima-
tionis ad formam dictarum Nou. Constit. in
hoc etiam fuerit obauditus D. Persichellus.

Satis liquido constare dicitur DD. Picenar-
dos legitime non fuisse adeptos possessionem
dictorum bonorum, cum ingrediens ita demũ
38 acquirat vtramq; possessionem, si legitime ac
rite, & rectè processum sit per Iudicem vt do-
cet Ripa in l. naturaliter §. nihil commune n.
59. & 60. ff. de acquir. possess. Menoch. recuper.
remed. 8. num. 3. & 26. Magon. decis. flor. 120.
num. 6.

39 Iudicis enim factum censetur partis factum
l. si ob causam C. de euict., & l. si pignus ff.
famil. ercisc. ita ut vbi Iudex spretis iuribus
processit; & reum sua possessione priuauit,
dicatur spoliasse, & consequenter actor, qui
huiusmodi Iudicis sententia vtitur, in lata cul-
40 pa constituitur, & de violentia tenetur §. 1.
Instit. vi bonorum raptorum Menoch. d. re-
med. 8. nu. 26.

Quod autem ob nõ seruatam formam Nou.
Constit. per D. Vicarium non potuerint DD.
Picenardi bona fide, sed vitio possidere bona
D. Persichelli, & consequenter suos fructus
facere, eo quia authoritas Iudicis iniuste, si-
41 ue inordinate non seruata forma statuti pro-
cedentis, non excusat à perceptione fructuũ,
iuxta cap. cum causa vbi Abb. de officio de leg.
& l. non putauit § nõ quæuis ff. de bon. possess.
contra tab. expresse docet Bald. in l. 2. sub nu.
80. C. de seruit., & aqua, & in l. fin. C. de Car-
bon. edicto, quem sequuntur Afflict. decis.
218. num. 4. Surd. decis. 45. num. 11. & 12., ac
decis. 46. num. 2. Magon. alleg. decis. 120. num.
16. & Costa de port. ratæ quæst. 153. num. 16.

Et eo minus fructus suos facere potuerunt
in hoc casu DD. Picenardi, eo quia à notorijs
grauaminibus sibi per D. Vicarium illatis sta-
42 tim etiam appellauit D. Persichellus, iuxta
doctrinam Flori in l. si quando nu. 526. de qua
Magon. decis. flor. 132. nu. 16. & Costa alleg.
quæst. 153. nu. 7. quos sequitur Tortus ad stat.
Pap. 48. in ciuil. num. 80. ipsa enim appellatio-
ne pendente nihil innouari potuit; toto tit.
43 nil noui fieri appellatione pendente, Et im-
missio ipsa reuocanda erat nedum conceden-
dum in vim attentatorum Magon. dicta decis.
120. num. 17. licet Sen. Ex ad circuitus euitan-
dos loco appellationis cognoscendæ, ipsam
immissionem reduxerit ad duas ex tribus par-
44 tibus veræ æstimationis, quæ reductio procul
dubio retrotrahitur ad diem petitionis factæ
coram dicto D. Vicario, vt alias dictum fuit
per Costam de retrotractionibus cap. 8. casu 7.
num. 4. Adeo quod interim fructus percepti
restituendi sunt D. Persichello.

Ita in simili concludit Capic. decis. 202. nu.
12. dum ait, si appellatum sit à decreto appre-
tij, videlicet ob nimis vile precium, quo ven-
dita, siue adiudicata sunt bona. Et decretum
adiudicationis sit reformatum, vt hoc in casu
per reductionem ad duas ex tribus partibus
factam iussu Excellentiss. Senatus, tunc fruc-
tus interim percepti ex ipsis bonis, restituen-
di sunt debitori, qui reformationem decreti
45 obtinuit Capicium sequitur Costa de port.
ratæ quæst. 65. num. 4. Quasi quod venditio
46 suspensa interim remanserit, vt ratiocinatur
Ludou. Molina de iust. & iure tract. 2. Disput.
208. fol. 961. litt. D. licet aliud sentiat quando
contractus suspensus interim quodammodo
non remanserit; Quo stante: quoad ipsam
maiorem quantitatem restitutam, dicitur ti-
tulus redijsse ad non titulum, & sic causa ad nõ
causam vt parum longè ab his terminis pro-
47 bat Franc. decis. 12. nu. 12. dum inquit quod fa-
cta in solutum datione creditori de bonis
debitoris operis actus ipse sit perfectus tamen
cum ex iuris disposit. poterat secundus credi-
tor offerre ipsa oblatione facta, & admissa re-
soluitur datio insolutum, & res reducitur ad
primos terminos secundũ quos debebatur pre-
tium cum vsuris, & primus creditor tenetur
48 restituere bona cum fructibus vt res suas §.
rem autem ff. de sol. & ita Iudic. Sac. cons. te-
statur Franc. loco relato quo casu fructus etiã
sunt restituendi; vt post alios probat Amplis.
D. Senator Bellonus lib. 1. de his quæ inconti-
nenti fiunt cap. 108. nu. 9.

Quinimo per recursum factum incontinen-
ti ad Senatum Excellentissimum à D. Persi-
50 chello cuius vigore dicitur lis contestata, in
51 mala fide esse cœperunt DD. Picenardi, qui
propterea ad dictorum fructuum restitutione
tenentur l. 1. C. de petit. hæred. l. sed & lege §.
sin autem ff. eodem Gamma decis. 94. num. 1.
Rebuff. tract. de fruct. & aliorum restit. gloss.
vna art. 1 num. 3 & seq. cum fructus suos fa-
cere

52 cere non potuerint vulg. l. mora §. in bonæ fi-
dei ff. de vsuris.

Præterea notorium est plusquam enormissi-
mè fuisse læsum D. Persichellum in ipsa subhas-
tatione, & deliberatione cum pro lib. 39. mil.
vendita fuerint bona valoris lib. ducentum mil-
le, & vltra, id quod manifestum facit relaxatio
eidem facta de pert. 600. terræ, & de annuis
redditibus capitalis lib. 70. mil. retentis tantum
à D. Picenardis pert. 470. pro dicto debito ha-
53 bita etiam ratione tertij plutis Qua de re cum
dispositio l. 2. C. de rescin d. vend. locum etiam
habeat in venditione iudiciali facta ad hastam,
vt probat Rebuff. tract. de præconijs, & licitat.
art. 7. gloss. vnica nu. 28. & tract. de rescis. contr.
gloss. 15. nu. 37. cum plur. seq. post Oldr. cons.
37. nu. 3. Asin. de exequut. §. 7. cap. 154. per totū,
& cap. 282. sub num. 2. Cæph. cons. 286. nu. 14.
Gamma decis. 95. nu. 3. & Ioseph. Ludou. decis.
Perus. 60. nu. 8. par. 1. Attenta dicta reductione
54 iussu Excellentissimi Senatus facta, quæ obti-
net vim rescissionis contractus respectu bono-
rum restitutorum fructus ex eis percepti pari-
ter restituendi veniunt l. si prædium C. de præ-
55 dijs minorum Gamma alleg. decis. 94. num. 3.
per totum. Læsionem enim enormissimam con-
tinere præsumptum dolum habetur in l. omnes
§. Lucius ff. quę in fraudē cred. & l. si superstite C.
de dolo. Dec. cons. 180. nu. 6. Idcirco ex eo dolo
lucrū consequi non valent DD. Picenardi per re-
56 tentionē fructuū interim perceptorū vulg. iur.

Quod autem reductio ipsa vim rescissionis
venditionis, siue deliberationis ad hastam fac-
tę, habuerit respectu bonorum restitutorum eli-
57 citur, tum re ipsa, tum ex ijs, quæ tradit Me-
noch. retinendæ poss. remed. 1. num. 29. dum ibi
concludit, quod error in æstimatione bonorum
insolutum datorum, non reddit decretum im-
missionis in totum nullum, sed pro parte iusti
58 crediti sustinetur Bal. in cap. quoniam frequen-
ter §. sin autem nu. 2. vt lite non contestata, qui
scribit, quod si immissio possessionis facta est in
59 re maiori, quam sit debitum, valet immissio
ipsa vsque ad concurrentem quantitatem l. fi. §.
1. C. de bo. auth. Iud. possid. Afflict. decis. 358. nu.
7. Magon. decis. Flor. 109. num. 6 & seq. Costa de
port. ratæ. q. 26. n. 7. ergo quoad maiorem quāti-
tatem rescisus contractus, siue decretū dicitur.

Illud etiam perpendi debet quod tam in sub-
hastatione prædicta, quam in cedulis continen-
tibus bona vendenda, nulla fuit habita ratio,
nec mentio fructuum pendentium in dictis bo-
nis qui breui tempore erant colligendi, & qui
pretiosiorem fundum fecissent si de his habita
fuisset ratio, vt alias ex Thesaur. decis. 55. in fine
probauimus. Vnde reseruatos fuisse D. Persi-
60 chello dicendum est, vt in simili distinguit
Cyn. in l. ordo C. de exeq. rei Iud. & in his ter-
minis insolutum dationis iudicialis probat
post Cæphal. consil. 254. in princ. & numero 30.
Asin. de exeq. dicto §. 7. cap. 137. num. 21. Inter
Valas. omnino vidēdus decis. 37. vbi plenissime
hanc materiā pertractat cōeluditq; fructus spe-
ctare ad venditionē cui reseruauit Iudex in in-
strumēto vēditionis pro exequt. subhast. quāuis
deficiēte reseruatione putat adēptorē spectare.
Non resistente doctrina Ampliss. D Sen. Bell. lib.
2. cap. 40. num. 4. de his quæ incont. fiunt quia ibi
in venditione præsumitur habita ratio fructuū,
quæ cessauit in casu nostro.

Additur præterea, quòd sicuti datio insolu-
tum etiam iudicialis nulla dicitur quando me-
61 liores, & pretiosiores, res tantum continet,
vt post Bart. in l. à diuo Pio §. in venditione nu.
5. ff. de re iud. probat Asin. d. § 7. cap. 265. Ita
multo magis nulla censenda est, si non solum
pretiosiora, sed etiam omnia bona maximi va-
loris insolutum fuerint data pro modica sum-
62 ma iuxta Auth multo magis C. de sacros. Eccl.
si itaque nulla dicitur datio insolutum, hęsitan-
dum non est, quin fructus interim percepti re-
63 stituendi sint, cum quod nullum est nullum pa-
rere possit effectum vulg. iur. Surd. decis. 45. nu.
17. Et quod tanquam nulla subhastatio facta de
re magni valoris pro modico debito quando
fieri poterat pro re minoris pretij est tex. in l.
64 magis puto §. item Prætor, nisi re propter æs
alienum modicum possess. magna distrahatur ff.
de minor. in ter. Gamma, qui plures distinctio-
nes facit, vt elicitur an hoc euenerit culpa debi-
toris, vel partis, aut Officialis decis. 40. per to-
tum, vbi cōeludit, quòd quia ex sola pretij vili-
tate probatur mala fides, Idcircò venditionem
ipsam, esse retractandā tradit etiam exemplū de
re vendita pro libt. 180000. quæ erat valoris lib.
600000. Et sic vna quarta parte vēdita fuit iusto
valore, vt in hoc casu pretium pro quarta parte.

Quam subhastationem alia etiam nullitate
laborasse dicendum videtur, eo scilicet quia ad
eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione
dictorum bonorū iuxta l. si quos. C. de rescind.
66 vend. & l. 1. C. si in causam Iudicati. Afflict. de-
cis. 358. num. 5. Rol. cons. 32. num. 34. lib. 2. Franc.
decis. 54. nu. 7. nouissime Tortus ad dictum sta-
tutum 48. iur ciuil. n. 41. licet contr. probat Surd.
cons. 256. vol 2. seq. Sola ad const. pa. 3. tit. de
form. & ord. obs. in pignor. glo. 2. nu. 3.

Omniq; in casu ex facto constat fructus præ-
dictos habuisse DD. Picinardos post ordinatio-
nem Sen Excellentissimi vt fieret reductio ad
duas ex tribus partibus mediante sublatione
cuiuscumque impedimenti de qua in ordina-
tione Ill. D. Prætoris sub die 13. Octobris; cum
antea penes confidentes de ambarum partium
consensu remanerent fructus ipsi, & sic notorie
constat DD. Picenardos esse in mala fide cum
scirent bona restituere debere, vt restituerunt,
& consequenter ad fructus etiam tanquam ad
accessorios ipsos teneri. Quamquam, & etiam
eo quia locupletiores facti dicuntur DD. Pice-
nardi ex dictis fructibus ad eorum restitutionē
tenentur, etiamsi bona fide possedissent, quod

67 magis est l.1.C. de petit. hæred. Morot. conf.6.
sub num.31.circa med.

Et ex deductis tollitur omnis amaritudo cir-
ca prætensam contumaciam D. Persichelli, qui
nunquam contumax fuit, vt ex facto impresso
constat. Prout diuersa ratio militare nõ dicitur
in reductione prædicta facta iussu Excellentiss.
Senatus, quam in emptore, cum pacto redimen-
di cui ad ratam temporis tantum debentur fru-
ctus, quia multo fortius debentur fructus in ca-
su reductionis pro bonis restitutis, eo quia re-
ductio statim fienda erat lege iubente idest
No. Const. quarum dispositio æque obseruanda
68 est sicuti pacta priuatorum. Imò multo magis,
cum dispositio legis fortior sit quam dispositio
hominis, Dec. conf.505. num.6. vers.& breuiter
Pacian. conf. 4.nu.56.

Cæterum quod attinet ad retentionem præ-
tensam per DD. Picenardos ratione damnorum
pro quorum liquidatione pẽdet appellatio corã
Ill. D. Vignato illud in primis est cõsiderandũ,
quod ante liquidationem incerta dicitur ipsa
prætensio; etiamsi in genere sit condemnatus
D. Persichellus in damnis, & interesse Afin. de
69 exequt.§ 7.cap.270.nu. 16. Idcircò ratione dictæ
incertitudinis, & illiquidationis retentio dari
70 non potest, vt declarauit Senat. Mãtuanus teste
Surdo alleg. Decis.46. in fine.

Insuper quidquid controuertant DD. circa
retentionem quando scilicet immissus in pos-
sessionem ex decreto nullo, possit ratione sui
crediti retinere rem donec sibi satisfiat iuxta
71 glos. in l.si non sortem §. si centum ff. de condit.
indeb. in verbo retinebatur, vbi scribentes om-
nes Burs. conf.73.num.28. Tutissima eã est con-
clusio, quòd retentio datur solum quando, quis
72 vult retinere rem ex eadem causa pro qua ad
eum res peruenit. Secus autem si pro alia causa
Bald. in d.§ certum in fin. vbi Castr. num.5. Surd.
alleg. Decis.46.num.12. cum seq. Gracian. lib.2.
discept. forens. cap.269.nu. 14.

Et ex his &c. saluo &c. Mediolani die 6. Maij 1624.

Ad L. omn. Dei atq; Deip. semper Virg. Mariæ.

*Iulius Cæsar Caluinus I.C. Derton.*

Ad sit virtus Spiritus Sancti.

TRIA adhuc obijciũtur D. Persichello,
ne fructus omni ex parte debiti, & per
quam indebitè vsurpati sibi restituan-
tur, non obstante restitutione sibi fa-
cta bonorum in quibus fuerunt collecti, mediã-
te reductione ad duas ex tribus partibus, iussu
Excell. Senatus facta.

Primum obiectum in eo constitui videtur,
quod reductionem petierit, præposterato ordi-
ne, antequam sl'z. facta fuisset venditio dictorũ
bonorum licet post eorum subhastationem. Se-
cundum quod cum ante factam reductionem
Dominium DD. Picenardorum duraret; fructus
interim percepti tanquam ex re sua ad eos spe-
ctarent, eo quia reductio, non haberet occulos
retro. Tertium quod, cum in ordinatione facta
ab Ill. tunc D. Prætore Consalonerio pro execu-
tione Senatusconsulti, circa dictam reductionẽ
addita fuerit clausula, & sublatio cuiuscunque
impedimenti, & relaxatio executionis contra
depositarios fructuum, nec ab ea ordinatione
appellauerit D. Persichellus; Immo potius eam
approbauerit, dum in instrumento insolutum
dationis post dictam reductionem celebrato
inseri permisserit ipsam ordinationem. Transi-
tum fecisse dicitur in iudicatum ordinatio ipsa.

Quoad primum non parum admiratur Persi-
chellus, posse partem aduersam in dubium re-
uocare, quòd petitio, vt fieret reductio ad duas
partes ex tribus legitime, & rite facta non fue-
rit, sed præposterato ordine ante bonorum vẽ-
ditionem; cum ex instrumento celebrato per
Notar. Medam partis aduersæ Causidicum, sub
die 27. Maij 1620. apertissimè constet post factã
subhastationem eadem die deuenisse pariter D.
Vicarium Iustitiæ ad instrumentum venditio-
nis dictorum bonorum. Petitio autem reduc-
tionis facta legitur sub die 2. Iunij sequentis,
per quod instrumẽtum omnis amaritudo subla-
ta dicitur. Quamuis considerandum relinquit
Persichellus quod si quæ publicis instrumentis
parte ipsa instante celebratis continentur abso-
lutæ negare sibi licere putat pars aduersa in
præiuditium Persichelli; quid sperandum est in
his, quæ bona fide absq; scriptura acta sunt, vt
de promissione eidem Ill. D. Consalonerio ore-
tenus facta restituendi fructus prædictos ipsi
Persichello.

Deueniendo ad secundam obiectionem, licet
cessare dicatur controuersa opinio in remedi
l. 2. C. de rescind. venditione, eo ipso quod die
17. Iulij de ambarum partium consensu fructus
omnium bonorum fuerunt in depositum positi
pænes confidentes iussu dicti Ill. D. Præt. ea le-
ge, vt relaxeretur, cui Sen. Excellentissmus mã-
dasset, si enim sub deposito pænes tertios erant
fructus ipsi nullo pacto illos facere potuit pars
aduersa, & sic cessant, quæ tradunt scribentes in
d.l.2.C. de rescin. vend.

Attamen illud etiam quàm maximè intueri
debet, quod quidquid dissentiant scribentes
circa restitutionem fructuum, rescisa venditio-
ne, cum multi voluerint restituendos esse om-
nes fructus à die contractæ venditionis citra
perceptos, alij à die petitionis rescissionis cõ-
tractus, siue litis contestæ tantum, alij non de-
beri fructus ipsi quando emptor maluit supplere
pretiũ. Vno tamen ore omnes affirmare constat,
fructus facere suos emptorem, attẽta eius bona
fide, qua rem cum titulo possidet, iuxta l. in fun-
73 dum, ff. de rei vendic. Cæual qu.763.nu. 3. Itaut
remota bona fide per interpellationem vendi-
toris reclamantis, siue per litis cõtestationem,
fructus

fructus ipsi à die petitionis restitui debent, l.
74 certum, C. de rei vendicatione, Cæual. dicta
q.763.num.7.quia à die litis contestatæ dicitur
in mora emptor, Et sic ad fructuum restitutio-
75 nem tenetur Cæual. vbi supra nu. 12.

*Idem probat Gamma alias citans. Decis. 94.
num. 1. vbi ait emptorem teneri ad restitutio-
nem fructuum perceptorum post litem conte-
statam, quia tunc omnis possessor incipit esse
malæ fidei l. 1. C. de petit. hered. eandem sen-
tentiam sequitur eruditissimus Fachin. lib. 2.
controuers. iuris cap. 24. vers. tertio quia, vbi
reprobatis his qui in remedio d. l. 2. C. de re-
scind. vend. voluerunt deberi fructus perceptos
etiam initio contractus, concludit, quòd cum
emptor non sit in mora restituendi rem ven-
76 ditam emptori, antequam is petat contractum
rescindi, cur ad fructuum restitutionem tenea-
tur, & consequenter admitit, post petitionem
venditoris constitutum esse in mora, & sic in
mala fide emptorem, id quod confirmat sequẽ-
ti vers. in fine.

Eandem opinionem sequuntur Padil. in re-
pet. d. l. 2. sub nu. 50. vers. Idem videtur tenere
Franch. decis. 495. sub num. 3. circa finem dum
asserit emptorem esse bonæ fidei possessorem,
77 & ideircò fructus lucrari vsq; ad litis conte-
stationem & ante eum Didac. lib. 2. Var. Resol.
cap. 3. præsertim sub num. 9. in fine, Gomez lib.
1. Var Resol. tit. de empt. & vend. cap. 2. sub nu.
78 22. vers. Primo quia. vbi fructus non deberi nisi
à tempore moræ tradit Rebuff. de rescis. con-
tract. in præfat. num. 4. in fine, qui pariter docet
emptorem lucrari fructus vsq; ad litem conte-
79 statam per l. si fundus. ff. si certum petatur, &
tract. de fruct. & eorum restit. gloss. vna art. 11.
nu. 31. Egregie Benitend. Decis. 20. per totum.
Fab. de Anna cons. 24. nu. 2. lib. 1. dum ait em-
ptorem facere fructus, dum nõ dicitur in mo-
ra aut mala fide, & post alios multos copiose
Simon de Prætis lib. 3. de interpretatione vlt.
volunt. Dubit. 5. fol. 2. nu. 27. cum pluribus se-
quent. fol. 348. à tergo vbi eam tradit rationẽ,
quia sla. post petitionem reus conuentus ma-
80 gis recepit fructus mora non restituentis, quã
negligentia petẽtis, DD. Picenardi enim tem-
pore petitæ reductionis potuerant cognosce-
re vtrum bona in tanta quantitate vsurpata D.
Persichello pro libris 39. mill. restituere tene-
rentur pro maiori parte, cum notorie scirent
bona ipsa esse valoris libr. 200. mille, & vltra,
Idcircò ad fructuum restitutionem à die peti-
tæ reductionis tenentur, vt ratiocinatur, Pret-
tus loco citato sub num. 31. qui vers. breuiter
81 respondetur; distinguit fructus ab expensis li-
tis, cum ab istis posit excusari ob iustam cau-
sam litigandi vsq; ad processus publicationem;
ad illorum vero restitutionem à die moræ cõ-
missæ per interpellationem actoris teneatur
possessor vt sequitur nu. 32. quia quamprimum
82 quis sit à se peti; est in mala fide, & de suo iure
vacillat, & hoc sufficit; quoad fructuum resti-
tutionem idem practicari in Regia Cancella-
ria Pinciana testatur Ceual. dicta quæst. 763.
num. 49.; Et sic cessat quod quis affirmare au-
83 det etiam cum mala fide posse quem lucrari
fructus, quando ratione dominij illos fecit, cũ
dominium, cum mala fide nihil releuet iuris
notissimis.

Prout vanissimum est fructus post litem cõ-
testatam deberi tantum, quando titulus redu-
84 citur ad non titulum, & causa ad non causam,
vt ex Gracian. cap. 45. & Mastril. decis. 29., &
alijs ibi relatis, Nec verbum enim faciunt Do-
ctores ipsi de fructibus post litem contestatam
perceptis; Bene concludunt fructus deberi ab
initio contractus, quando titulus reducitur ad
non titulum: Cum tunc nullitas contractus
operetur vt restitutio retrotrahatur ad diem
85 celebrati contractus, vt in contractu minoris
per l. quod si minor ff. de minoribus, & l. 1. C. si
maior factus alien. ratum habuerit Ceual. dicta
quest. 763. nu. 21. cum tribus sequentibus; Quia
tunc venditio reuocatur ex causa de præterito
quæ inerat in principio venditionis, quo casu
omnes fructus restituendi sunt cum re l. cum
autem §. cum redhibetur & §. quòd si nolit ff.
86 de ædil. edicto Ceual. vbi supra nu. 28. & nu. 32.
Fachin. d. cap. 24. vers. Ad primũ cum vers. seq.
Quando vero nullitas contractus non consi-
deratur fructus deberi tantum à die petitionis
citrà satis superq; supra probauimus.

Quatenus verò, ad fructus non teneatur of-
ferens supplere pretium iustum, cum per huius-
87 modi suppletionem euitetur rescissio tituli
juxta tradita per Franc. March. decis. 129. par.
1. Præterquod cum id esset in facultate DD.
Picernardorum, vsque ad contestationem litis
88 tantum in exequutione iudicati vt ex Pinel. in
d. l. 2. C. de rescind. venditione iudicauit Sacrũ
Concilium Neapolitanum, teste Franch. d. de-
cis. 495. in princ. huiusmodiq; fauori renuntia-
89 uerit pars Aduersa dum acquieuit vt fieret re-
ductio Franch. vbi supra nu. 4. Certum est non
posse eam vlterius huiusmodi beneficio gau-
dere, & consequenter ad fructus tenetur.

Aduertendum etiam est, quòd quatenus sup-
plere pretium maluisset pars aduersa teneba-
90 tur nihilominus ad interesse, siue ad vsuras res-
pectu pretij quòd suppletur, vt probat Padil. in
d. l. 2. nu. 52. C. de rescind. vend. & Fachin. dict.
cap. 24. vers. duæ sunt in fine, & sic loco fructuũ
vsuras ipsas per soluere debebat, id quod etiã
admittit Ceual. relata quest. 763. nu. 47. & seq.
vbi id de AEQVITATE practicari testatur
91 coram supremis Tribunalibus; Ex quibus tol-
litur assertio Bargalij lib. 2. de dolo tit. de dolo
re ipsa num. 48. in fine, vbi testatur Senis fuisse
iudicatum non teneri emptorem ad restitu-
tionem fructuum, etiam post litem contestatã
perceptorum, Quia vt declarant Franciscus
March. d. decis. 179. & Padil. in dicta l. 2. nu. 52.

ibi citati, id procedit tantum quando emptor
fupplet pretium, quo cafu etiam tenetur ad in-
tereffe prerij quod fuppletur vtfup. ex Fachin.
cap. 24. probauimus, non autem quando retra-
92 ctatur alienatio, faltem pro parte, vt hoc in
cafu, licet in cafu noftro refiftentibus dictis
Nou. Conft. pretium ipfum fuppleri pofsit, fed
omnino reftit. & tenetur creditor, vti intra
annum fit fatisfact. pro eius creditia.

Vltimum obiectũ pariter nihil releuare con-
cluditur, tum quia vigore Nou. Conft. in tit. de
appell. requititur pracifa inthimatio fenten-
tiæ adhoc vt tranfitum faciat in iudicatum fen-
93 tentia Ruginell. de appell. §. 4. cap. 1. num. 39. &
44.; Vbi id procedere affirmat etiam fi quis
fuiffet præfens recitationi fententiæ, quòd ma-
94 gis eft, & Cofta conf. 3. num. 17.

Tùm quia ad ordinationem ipfam non fuit
deuentum, vt fructus in depofitum dati relaxa-
rentur DD. Picenardis, fed tantum, vt reiecta
appellatione fieret reductio ad for. Senatus
Conf. ad duas partes ex tribus veræ æftimatio-
nis, quamuis fucceſsiue appofita etiam videa-
tur illa claufula, & fublatio cuiufcunq; impedi-
menti, ac decretum exequutionis contra de-
pofitarios fructuum; Tùm quia verifimiliter
credere potuit Perfichellus, vt ordinatio ipfa
verificaretur in fructibus bonorum, qua
exequtioni miffa dicta reductione, remanfif-
fent DD. Picenardis, non in ijs, quæ D. Perfi-
95 chello erant reftituenda, cum fructus ipfi di-
cerẽtur acceſſorij ad bona, & naturam fui prin
cipalis fequi deberent, vt probat Fab. de Anna
conf. 19. num. 15. lib. 2. Tùm quia licet in dicto
inftrumento reductionis inferta fit ordinatio
ipfa. Tamen vt docuit experientia, non folent
Notarij huiufmodi cedulas de verbo ad verbũ
legere, fed fimplicem mentionem facere con-
fueuerunt fe remittendo ad eas, Tantò magis
cum vt fupra dictum eft principaliter, non fuit
deuentum ad dictam ordinationem pro fru-
ctuum relaxatione, fed vt ad formam Senatus
Conf. fieret reductio ipfa.

Infuper in eodem inftrumento expreffe fibi
referuauit D. Perfichellus, omnia iura tam in
iudicio deducta, quam deducenda &c. quæ re-
feruatio nedum fufficiens eft pro confequutio-
ne dictorum fructuum; Verum etiam his non
fuiffet factum præiudicium per generalem re-
nuntiationem ob læfionem enormiſsimam qua
96 diceretur affectus Perfichellus Bargal. dicto
tit. de dolo re ipfa num. 50. lib. 2. de dolo; Tum
quia ad inftrumentum ipfum deuenit Perfi-
chellus pro infolutum datione bonorum afsi-
gnatorum, non autem pro fructibus vfurpatis;
Tum quia Ruginell. §. 2. cap. 3. nu. 876. tantum
affirmat dari appellationem à reuocatione fe-
queftri, non autem quod appellatio debeat
interponi non facta intimatione huiufmodi
reuocationis; Tum quia notoriè iniqua, & in-
iufta detegitur relaxatio ipfa fructuum, fortaf-
fis vt fupra fubrepta, cum repugnet alteri ordi-
nationi de confenfu partium factæ, & quæ in
vim contractus tranfiuerat, vt illi fructus re-
laxerentur, cui fuiffet per Excellentifs. Senatũ
97 ordinatum, iuxta tradita per Rebuff. in l. quod
iufsit num. 68. in prim. notab. & nu. 86. ff. de re
iud. quæ enim in faciendo requiruntur, eadem
in deftruendo neceffaria funt Auth. e contra C.
98 de repud. idem Rebuff. vbi fupra nu. 1. in vult.
notab. maximè cũ ex fupra firmatis fructus ipfi
cum bonis reftitutis fpectarent D. Perfichello;
99 Quo cafu ordinatio ipfa in iudicatum tranfire
nunquam potuit l. 2. C. quando prouocare non
eft neceffe Magon. decif. lucenf. 62. num. 16. &
Vincent. de Anna Alleg. 48. num. 18. Quia cum
fructus ipfi in depofitum fuiffent dati relaxan-
di cui Senat. Excell. mandaffet. Ordinatio de-
inde facta per dictum Ill. D. Prætorem videtur
omnino nulla ex difpofit. l. certa ratione C.
100 quando prouocare non eft neceffe, vbi ha-
betur quod Iudex, qui iurifdictionẽ fuperioris
affumit reddit actum fuum totaliter nullum, &
ideo non eft opus appellare.

Et quatenus in iudicatum tranfijffet (quod
omnino negatur) adhuc ob notoriam illius in-
iuftitiam, contra quam folum Authoritas Se-
natus poteft implorari, ea non obftante fructus
ipfi D. Perfichello reftitui deberent Ne fub cli-
peo miniftrorum Iuftitiæ deceptus remaneret
101 l. 1. in fine C. qui veniã ætatis impetr. Rebuff.
de refcind. contr. art. 1. glo. 15. num. 40. Prout
deceptus remaneret D. Perfichellus, primo dũ
contra difpofit. Nou. Conftit. à D. Vicario Iu-
ftitiæ fuit obauditus in oblatione bis facta dã-
di tot bona in folutum, deinde in petitione, vt
fieret reductio ad duas partes ex tribus (cef-
fante penitus vaniſsimo obiecto, quod rite fa-
cta non fuerit huiufmodi inftantia, eo quia
exhibita, vel vifa funt aliqua inftrumenta, &
ei nihilominus acquieuit Aduerfa pars) quod
grauamen etiam expofuit Senatui Excell. Per-
fichellus in precibus appellatorijs porectis die
27 Iunij, & fic longe ante fructuum perceptio-
nem quidquid minus vere affirmare videatur
pars Aduerfa (quamquam etiamfi in depofi-
tum fuerunt dati de partium confenfu fructus
ipfi fub die 17. Iulij, quo pacto interim ad ma-
nus dictæ partis aduerfæ peruenire potue-
runt.)

Secundo loco deceptus remaneret dum
poftquam fuerat ordinatum per Sen. Excellen.
quod fieret reductio, & fic poftquam fciebant
DD. Picenardi fe reftituere debere fere quin-
que ex fex partibus bonorum occupatorem
Fructus omnes à dictis depofitarijs exigerunt
fub prætextu illius claufulæ, & relaxatio exe-
qutionis contra depofitarios. Id quod nec
iuri, nec AEQVITATI, nec menti Excellen.
Sen. minufq; d. Ill. tunc D. Prætoris conuenire
pro certo habet Perfichellus, qui iterato Sen.
Excellen. exorat, vt tandem confulere digne-
tur

-tur tot grauaminibus sibi illatis, & tot expensis factis, & damnis passis ex causa patris aduersæ, & ita &c. saluo &c. Mediolani die 23. Maij 1624.

*Ad lau. omn. Dei, atq; Deiparæ semper Virg. Mariæ.*

Iul. Cæsar Caluinus I.C.C. Derth.

*SVMMARIA.*

1 *Decipere se licet contrahentibus.*
2 *Etiam in foro Poli. Declaran. 18.*
3 *Contractus facti cum Iudicis auctoritate rescinduntur ob enormiss. læsionem.*
4 *Verbum humanitas idem significat, quod AEQVITAS.*
5 *Contractu rescisso ob læsionem enormissimam restituuntur fructus percepti à die litis contestatæ.*
6 *L. 2. de rescind. venditione non habet locum in re mobili.*
9 *Contrarium in re magni valoris nu. 11.*
7 *Contrarium in rem minoris.*
8 *Decretum Sen. Paris. num. 10.*
12 *Mobilium multorum simul iunctorum, idem censendū est, quod de pretioso mobili.*
13 *Clausula si plus valet, illud dono apposita in instrumēto intelligitur tantum de modico. Contrarium si amplissimis verbis fuit hoc expressum num. 14. & 15.*
16 *Contrarium placet Rebuffo etiam si renuntiatum esset omni legum auxilio.*
17 *No. Const. declaratio in tit. de Donationibus.*

## Quilibet contractus alienationis ob læsionem enormissimam rescinditur. Cap. XLVI.

Dicet ex supra deductis in precedēti capitulo, ac in cap. 22. n. 5. cū plur. seq. satis superq; probatū videatur ob enormissimā læsionem rescindi cōtractus venditionis, & insolutū dationis. Cum tamen frequentissima sit materia ipsa specialiter etiam de eā agendum est, & sanè cum contrahentibus liceat inuicem se de-
1 cipere l. in causæ la secunda §. penult. ff. de minor. & l. item si pretio §. vlt. ff. locati, quod etiā
2 in foro poli procedere tradit Abb. in cap. cum dilecti in secundo notab. de empt. & vend. Menoch. consi. 109. nu. 5. prætextu læsionis etiam enormissime, locus esse non debet reuisioni contractus.

De AEQVITATE tamen l. 2. C. de rescind. vend. ob enormissimam læsionem rescinditur
3 contractus etiam Iudicis authore factus, vel emptor supplet pretiū, vt ibi inter alios declarat Pantaleon. Cremens. nu. 20. dū tradit verbū
4 humanum, quod continet lex ipsa idem significare, quod AEQVITATE idem probat Menoc. consi. 227. num. 8. & expresse habetur à l. si fundus §. si pluris ff. de pignoribus, quo casu restituantur fructus percepti à die litis conte-
5 statæ, vt de communi testatur Cephal. supra citatus qu. 763. nu. 3. 7. & 12. Gamma alleg. decis. 94. nu. 1. Fachin. lib. 2. contr. iur. cap. 24. per totum, Franc. decis. 495. sub nu. 3. & quia supra in cap. 6. num. 13. cum tribus seq. latè actum fuit de casibus omnibus, in quibus dispositio d. l. 2. de rescind. vend. locum habet, ad ea me remittor lector, ne paginæ idem replicando, impleantur.

Additur tantum, quòd, scilicet dispositio d. l. 2. non procedat in re mobili, vt ibi tradunt
6 gloss., & doct., & seruatur de consuetudine teste Masuer. in §. item pro re mobili de empt. Secus tamen dicendum est in minore, cui etiā
7 pro re mobili competit dispositio d. l. 2. vt de-
8 clarauit Senatus Paris. teste Rebuffo ad Cōstit. Regn. lib. 2. tit. de rescind. contr. art. 1. gloss. 15. nu. 34. fol. mihi 419. Prout pariter locum habet
9 in mobilibus pretiosis, vel magni valoris l. quæ tutores C. de administr. tut. cap. sua vbi gloss. verbo tract. de reb. Eccles. non alienari, vt cen-
10 suisse eundem Senat. Paris. scribit Rebuff. loco citato nū. 36. fauore illius, qui adamantem, & gemmas emerat quatuor mille libris, qnia cum in ea emptione læsus fuisset emptor vltra dimidiam rescisus fuit contractus.

Idem sanè euenit superiori anno in consimili emptione gemmarum pretio librarū duarum mille pro me bona fide facta in qua maximam læsionem interuenisse compertum exinde fuit, pro quodā meo affine eximio I. C. amicabiliter enim terminatum fuit negotium, & restitutæ gemmæ venditori, cum aliquali tamē damno emptoris residuum pretij restitueretur
11 emptori; quæ conclusio pariter locum habet in venditione vniuersorum mobilium; quia tunc cum simul iuncta constituant valorem notabilem, idem censendum est, quod de pretioso
12 mobili Rebuff. vbi supra nu. 36.

Qui author eodem art. 15. nu. 20. concludit, quod si in instrumento venditionis apposita esset clausula, si plus valet, illud dono; Intelligeretur tantum modicum donate l. cum filius
13 §. pater ff. de leg. 2. vbi gloss. & l. si libertas ff. de operis libertorum, secus vero si per verba amplissima hoc fuisset expressum, vt potè omne,
14 & totum quidquid valet plus, remitto: quia tunc donatum censeretur l. si quis donationis ff. de contrah. empt.; Vel si diceretur magnum non modicum remittere venditor, quia in ge-
15 nere cogitauit l. sub prætextu specierum C. de transact. Bocr. decis. 142., Quamuis contrarium
16 verius esse probat Rebuff. vbi supra dicto nu. 20. & 21. etiamsi renuntiatum esset omni legum auxilio, quod magis est quandoquidem verba illa apposita dicuntur à Notarijs ex stilo. Id
17 quod conuenit Nou. Constit. huius dominij in tit. de donat., in quibus requiritur certa solemnitas, qua non seruata in instrumento venditionis

ditionis donatio sustineri non posset.

Cætera in contrarium adducta circa principalem conclusionem huius capitis de rigore iuris procedere constat secus de AEQVITATE. Prout Menoch. cit. cons. 109. nu. 30. declarat dictum Abbatis circa id quod etiam in foro poli contrahentibus liceat se decipere. 18

*SVMMARIA.*

1 *Supplere volens pretium rei emptæ ad euitandum rescissionem contractus ob læsionem enormissimam, non debet illud percipere ex ipsa re, siue ex illius accessorijs, destruendo ligna, vel murum, & similia, quia ei non conceditur talis facultas scindendi ligna, & similia.*

2 *Ratio est nam si pretium non suppleret emptor venditor esset in damno.*

3 *Emptor non debet locupletari cum iactura venditoris.*

4 *Melius est occurrere in tempore, quam post vulneratã causam remedium querere.*

5 *Decretum Sen. Parisiensis.*

## Condemnato ad rescisionem contractus emptionis, vel ad supplendum pretium non datur facultas scindendi ligna in bonis emptis, vt pretium prædictum supplere valeat.

## Cap. XLVII.

In eadẽ materia l. 2. C. de rescind. vẽd. hæsitari potest, an si cõdemnatus ad supplendum iustum pretium, vel ad dimittendũ rem emptam, petat sibi facultatẽ concedi scindendi ligna, vel destruendi murum, vel similia in re empta existentia; vt ex venditione eorum pretium supplere possit concedenda sibi veniat huiusmodi facultas,
1 & de AEQVITATE deneganda est.

Quia si emptor postea nõ suppleret pretium
2 venditor esset in damno, & sic contra regulas AEQVITATIS emptor locupletaretur cum venditioris iactura sepius allegata l. si me rit iũ
3 ff si certum petatur Costa Remed. subsid. 7. n. 6. obid. melius est prohibitionem fieri ante rei destructionem, vel diminutionem, quia melius
4 est occurrere in tempore, quam post vulneratam causam remedium querere, vulg. l. liberã C. quando liceat vnicuiq; sine iud. vind., & ita
5 iudicasse Senatum Parisien. tradit Rebuff. ad Constit. Regn. tit. de rescind. contr. art. vnico gloss. 15. nu. 3.

*SVMMARIA.*

1 *Minoribus succurritur per restitutionem in integrum ob naturalem eorum imbecilitatem.*

2 *Filius minor restituitur aduersus fideiussione pro eius patre factam. Etiamsi iurasset nu. 3.*

4 *Iuramẽtũ minoris nõ firmare cõtractũ disp. stat. Med.*

5 *Minor restituitur etiamsi firmasset se maiorem.*

14 *Contrarium verius de AEQVITATE. Decis. Rota num. 15.*

6 *Minor qui ex contractu fideiussionis nihil percepit non potest in eo argui dolus.*

7 *Minorem iurasse ea facilitate credendum est, qua contraxit.*

8 *Hoc idem cauetur ex statuto Mediolani 453.*

9 *Decretum Senat. super inualid. fideiussio à minore facta.*

10 *Decretum aliud Sen. contrarium, quando minor fuit principalis, & erat proximus ætati maiori.*

11 *Minor proximus maiori ætati reputatur vti maior.*

12 *Statuta obseruantur etiam contra Fiscum.*

13 *Decretum Sen. in ea causa.*

13 *Minor filius qui pro patre se obligauit, præsumitur id fecisse metu reuerentiali.*

25 *Contrarium Quod talis metus probari debet nu. 26.*

27 *Secus in vxore, aut puella in quibus præsumitur metus reuerentialis.*

16 *Filius fideiubendo pro patre carcerato dicitur exercere officium pietatis. Et idcireo excluditur à beneficio restituent. num. 17.*

18 *Filius dicitur sic fideiubere in casũ in quo, quilibet diligens homo fideiussisset. & sic non restituitur.*

19 *Mulieri non succurritur per Velleianum quando se obligauit pro causa concernente pietatem.*

20 *Mulieris obligatio valet pro redimendo aliquam ex suis necessarijs carceratur. Limitatur num. 22. dũmodo non remaneat indotata sed dimidia pars dotis sibi supersit.*

21 *Vir dicitur vna caro cum vxore.*

23 *Filius recusans liberare patrem è carceribus iuste potest exheredari.*

24 *Filijs etiam inuitis alienantur bona pro Patris liberatione è vinculis.*

28 *Metus reuerentialis dicitur probatus, si ante renuntiationem, vel obligationem protestatus est filius, aut vxor.*

## Filius etiam minor non restituitur aduersus fideiussionem factam pro excarcerando patre.

## Cap. XLVIII.

1 Naturali imbecillitate minoris ætatis prospicientes legislatores ob quam de facili lædi possunt minores succurrendum eis statuerunt per restitutionem in integrum l. 1. & toto titulo ff. de minor. & toto tit. C. de restit. in integrum. Vnde aduersus quemcũq; actum per minorem gestum in quo læsus sit, competit in integrum restitutio, & in spetie, quod filius minor restituatur aduersus fide-
2 iussionem pro patre factam est tex. in l. 1. vbi Bart.

Bart. & cæteri C. de filio fam. minore iuncta l.
1. C. de fideiuſ.min.Odd. de reſtit. in integrum
qu.54.art.8.Peregr.conſ.77.nu.44 lib.1.etiamſi
iuramentum interueniſſet in obligatione per
3 minorem facta, quia adhuc reſtitutio eſſet con-
cedenda Alber.in Auth. ſacram. puber.ſub nu.
15. verſ. quod ſi in alienis C.ſi ad verſ.vendit.,
Socin.Iun.conſ.47.num.10. & ſeq.lib. 4. & poſt
alios Aldouin.conſ.1.n.23.& 58.cum ſeq. Hinc
4 diſpoſitum habemus in ſtat.453.lib.1.huius Ci-
uitatis, quod iuramentum minoris non firmat
contractum, alias nullum, nec aduerſus illum
tollit beneſitium reſtit. in integr. vt ibi notat
Carpan.

Quinimo concluſionem procedere ſcribit
Crau.conſ.192.nu. 9. etiamſi affirmaſſet minor
5 ſe eſſe maiorem, quia cum nihil ex contractu
6 fideiuſsionis percipiat minor in eo dolus ar-
gui non poteſt l. itaque §. ac ſi res ff. de dolo
Baiard. ad Clar. qu. 84.nu.3.Farinac.queſt.86.
num.56..& 58.ſed in ea fragilitate qua contra-
7 xit iuraſſe credendum eſt Aldon. d. conſ. 1. nu.
63. Pregr. d. conſ.77.num.44.lib.1.Simonell.de
decr.lib.2.tit.6. inſpect. 16. num.133. Gracian.
lib.3.diſcept.forenſ.cap. 513. per totum, & idē
8 expreſſe cauetur in memorato ſtatuto 453., vbi
Carpan.num.100.cum ſequ. Ceual. quæſt. 834.
Commun.contra commun.

Et ita cenſuit Senatus ſuper relatione con-
ſultiua facta per Illuſt. Magiſtratum ord. con-
tra Reg. Fiſcum pro Diamanre villa minore,
9 qui collauderat quamdam fideiuſsionem die
26.Ianuarij 1622.refferente Ampliſsimo D.Se-
natore meo Bellono. Non obſtante, quod die
10 prima Martij anni 1595.contrarium iudicaſſet
fauore Antonij Mariæ Abduæ contra quemdā
eius debitorem, qui in contractu iurauerat ſé
maiorem.

Tum quia eo ſecundo caſu agebatur de de-
bitore ipſo principali, non de fideiuſsione, vel
collaudatione; Tum quia debitor eo caſu erat
11 proximus maiori ætati, Adeo vt tanquam ma-
ior reputaretur iuxta l.3. §. minorem, vbi ſcri-
bendiſt. ff. de minor., & l.qua ætate ff. de teſtam. Et
ſic per eamdem declarationem habetur ſtatu-
12 ta obſeruari debere etiam aduerſus Fiſcum,
quamuis contrarium putabat Fiſcus ex doctri-
na Albæ in conſ.375.lib. 2. de quo Menoch. de
arbitr.in Addit.ad qu.88.& conſ.916.nu. 36. &
ſequ. Proabſoluto tamen habetur, & probat
Menoch.locis relatis ſtatuta non ligare Fiſcū,
13 vt declaraſſe Sen. Excellen. die 16.Decembris
1592. refferente ipſo D.Menochio contra Io.
Baptiſtam Portum ſexagenarium debitorem
Fiſci detentum, quem non poſſe gaudere be-
neſitio ſtatuti de ſexagenaria ætate prohibeu-
te carcerationem ſexagenarij, cenſuit Senatus
poſt maturam diſcuſsionem, Tum deniq; quia
in dicto caſu Abduæ lucrum ex contractu per-
ceperat minor debitor, qui idcirco cum credi-
toris iactura locluperatus diceretur, vt conſi-
derat Surd. deciſ. 278. num. 24.

Et eo magis reſtitutio prædicta competeret
minori, qui pro Patre fideiuſſerat, attento me-
tu reuerentiali, cuius intuitu ad promiſsionem
13 deueniſſe filium habetur in l.1.§.quæ onerandę
ff.quarum rerum, actio non datur Menoch. de
Arbitr. caſu 136.nu.7.Aldouin. alleg.conſ.1.n.
67. Vincent. Anna alleg. 158.nu.6.& alleg. 174.
Ric. collect. 154., & poſt eos Bargal. de dolo
lib.2.tit.de dolo re ipſa num.33.& nouiſſ. The-
ſaur.iur.qu.famil.51.num.9. in fin. lib.1.

Quidquid tamen ſit in caſibus ſupra expreſ-
ſis de AEQVITATE aliud concludendum eſt,
14 vbi filius minor fideiuſsit pro patre ex carce-
rando, vel ad effectum euitandi carceres, vt
probat Bald.in conſ.215.num.2.lib. 2. Alber. in
dicta l.1.circa medium C.de fil.fam.minor. vbi
Caſtr & Com. idem probat Afflict.ſuper Con-
ſtit.Regni lib.2.rubr.38.ſub nu. 18. Caſtr. conſ.
52. circa finem lib. 2. & ita ſtatuiſſe Rotam Ro-
15 manam teſtatur Ludouiſ. deciſ. 120.nu.7.cum
duob.ſequ. quem ſequitur Gracian. cap.108.n.
41.lib. 1.

Filius enim fideiubendo pro patris ex car-
ceratione, vel ad cerceratione euitandam
dicitur exercere officium pietatis cum libera-
tio carceratorum ſit cauſa pijſsima l.ſi quis prò
16 redemptione C.de donat.Rota deciſ. 63.nu.5.
par.2.in nouiſſ.quo caſu excluditur à beneficio
17 reſtitutionis Bald. in l. fin. C. ad leg. Falcid.
Odd.de reſt.in integrum quæſt.23.art.12.

Dicitur enim tunc fideiubere in caſu in quo
18 quilibet diligens homo fideiuſsiſſet, & ſic lo-
cū non habet reſtitutio tex. in l. fin.C.de reſtit.
in integrum Ludouiſ. dicta deciſ. 120. num.13.
& Grac.lib. 1.diſcept.forenſ.cap.118.n.41. cum
ſeq.poſt Salic.in l.exigendi nu.14. C. de procu-
rat.,& Riminald.ſen.con.77.nu.16.lib.1.

Hinc elicitur per DD. quod non ſuccurritur
mulieri per Vellei., quando ſe obligauit pro
19 cauſa concernente pietatem Roman. in Auth.
ſimiliter C. ad l. Falcid. Calcan. conſ. 13.col.2.
verſ.primo quia, Tiraquell.de priuil piæ cauſæ
priuil.113.& in ſpetie pro liberando viro quod
mulier non iuuetur Vell. ſcribit Rimin. iun. d.
conſ.77.num. 16. lib.1., & facit l.quamuis ff.ſo-
lut. matr., vbi habetur, quod valet obligatio
20 mulieris pro redimendo e uinculis aliquem ex
ſuis neceſſarijs; Ergo multo magis pro viro,
21 qui dicitur, vna caro cum vxore, Grac. d.cap.
108.num.23.& 24.dummodo tamen non rema-
22 neret indotata mulier, ſed dimidia pars do-
tis adhuc ſibi ſupereſſet Ceual. quæſt.127. nu.
3.Gracian.vbi ſupra nu.13.

Quinimo filium renuentem liberare patrem
è carceribus poſſe exheredari, ac ſi ex captiui-
23 tate, patrem nō redimiſſet tradit gloſſ. in cap.
quintaual. verbo exheredaret in fine C. de iu-
re iurando, & ſecundū eam iudicauit Rota de-
ciſ.63.in princ.& nu.8.part. ſecunda in nouiſſ.,
quam ſequitur Gracian.d.cap.108.n.6. Etenim
pro

24 pro redemptione patris etiam inuitis filijs alienari possunt bona §. si quis de prædictis in Auth., vt cum de appell.cognoscitur Franc.decis. 190. per totum.

Neq; sola reuerentia quæ debetur per filios
25 patri sufficit ad probandum metum Felin. in cap.causam il 1.num.3.vers.tamen istis non obstantibus de officio deleg., Quia metus reue-
26 rentialis esset probandus Bald.in conf. 62. incip. facta super quibus num.1 lib.1.Crau. conf. 113.nu.13. quos seq.Grac.d.cap.108. nu. 51., & scribit Ludouis.alleg.decis.120.n.22.quidquid sit in vxore,& in puella, in quibus facile consideratur huiusmodi reuerentialis metus,quan-
27 do ad renuntiationes deueniunt patre, siue marito instante, vt subijcit Gracian. loco relato nu.52.& 53 Thesaur.d.quest.famil. 51.nu.5. lib.1.qui num.14. & 15.scribit probandum dici
28 reuerentialem metum,si ante renuntiationem vel obligationem protestatus est filius, vel vxor.

*SVMMARIA,*

1 *Vicaneus, vel Ciuis detineri non potest pro debito alterius vicanei, vel Ciuis.*
2 *Quod vniuersitas alicuius municipij debet, singuli de ipsa vniuersitate non debent nu. 4.*
3 *Represalia sunt prohibitæ, sed tantum admittuntur contra exteros aduersus quos ius nō potest obtineri.*
5 *Diuites habitantes non tenentur nisi pro rata collectarum si vniuersitas, & alij reliqui habitantes eff. Eli sint non soluendo nu. 8.*
6 *Soluta portione onerum, singulares personæ detineri non possunt pro debito communitatum.*
7 *Collectarum debitum non à singulis, sed tanquam ab vniuersis exigitur.*
9 *Decretum Senatus, ne soluta portione onerum, molestetur quis pro debitis vniuersitatis.*
10 *Nou. rum Consti prouisio in eadem materia.*

## Vicaneus, vel ciuis non potest detineri pro debito alterius ciuis, vel Vicanei. Cap. IL.

IMperator Zeno animaduertens; quod exequtores Reg collect. sępe tam Ciues, quàm Villicos detinebant pro debito alterius Villici, vel conciuis, grauamini huic prouidere volens tanquam oneroso, & odioso na-
1 turali AEQVITATI statuit in l.vnica C.vt nullus ex Vicaneis lib. 11.ne Vicaneus detineri posśit pro alio Vicaneo. Quod enim vniuersi-
2 tas alicuius municipij debet singuli de ipsa vniuersitate non debent l. sicut § 2. ff.quod cuiuscunque vniuersit. & not. Luc. de Penna in d. l. vnica sub nu.1.C. vt nullus ex Vicaneis lib. 11.

Quia hoc pacto repræsaliæ fieri quodammo-
3 do dicerentur, quæ prohibitæ sunt intra loca vnius eiusdemque iurisdictionis, sed tantum conceduntur contra exteros, aduersus quos ius obtineri non potest, non contra subiectos, vt subijcit Luc. de Penna sub d.num.1.vers.Prohibeo autem & nu.2.

Sicut enim personę singulares non tenentur
4 pro debito Vniuersitatis Cap.Romana de sententijs excomun. lib.6. Adeout si maior pars vniuersitatis effecta sit non soluendo reliqui diuites existentes vltra debitas ratas eorum
5 in collectis soluere de AEQVITATE non compellantur, Luc. de Penna vbi supra nu.8. vbi per hanc sententiam extare AEQVITATEM scribit; licet pro contraria iuris subtilitas vigeat; Ita pro debito vniuersitatis soluta portione
6 sibi spectante detineri singulares personæ de AEQVITATE nō possunt Luc. de penna dicto loco sub nu.3.vers.circa personas, Quia debitū collectarum, non à singulis, sed tanquam ab
7 vniuersis exigitur vniuersitas. quæ et in vno residere dicitur etiamsi tota defficeret d. l. sicut ff. quod cuiuscunque vniuers. Lucas de Penna dicto nu.8.

Prętereа certum, est vt supra asseruimus, conciuem siue Vicaneum pro altero Vicaneo non posse prægrauari toto titulo vxor pro marito,
8 & ne filius pro patre, cū id Diuinæ legi resistat, de quo Ezechiel cap. 18. latiss. Costa de portt ratæ quæst.158.nu.9.

In hoc autem Dominio solet etiam Senatus Indemnitati, soluentium onera prouidere per
9 litteras patentes, quibus prohibetur quibuscunque iudicibus,& exequtoribus,vt soluente supplicante eius contingentem portionē onerum, non permittant ipsum molestari pro de-
10 bitis Communitatis. Quod etiam cauetur in No.Constit.tit.de onetibus §.quod sane temedium hoc tempore frequentiss. exquiritur ob multum ęs alienum,quod contraxerunt omnes Communitates huius Dominij causa retroacti belli, nec illud sanare valent. Bene verum est difficilimè his temporibus seruari conclusionē supra firmatam; Cum quotidie detineātur singulares personæ pro debito vniuersitatum; etiamsi portionem onerum soluerunt, maximo cum subditorum detrimento, & iactura.

*SVMMARIA.*

1 *Debitor non liberatur, nisi soluendo creditori aut de eius voluntate.*
11 *Declaratur.*
2 *Debiti solutio facta Dominō quæ seruo fieri ex stippulatione debebatur non parit liberationem debitori.*
3 *Debitor compulsus soluere Fisco, vel alia persona loco creditoris non dicitur liberatus.*
4 *Iniuria facta debitori non debet obesse creditori.*
18 *Distinguitur inter iniuriam factam intuitu debitoris, aut creditoris nu.86.87.& 88.*
5 *Debitor dicitur liberatus, si soluit tertio iussu Iudicis, vel Principis.*

6 *Ini-*

6 Iniquum est eum impunè non soluere, quem Princeps inuitum soluere cogit.

7 Debitor iterum de AEQVITATE non debet soluere, quod semel inuitus soluit.

8 Debitor dicitur coactus soluere à Principe, vel Iudice in odium creditoris, & consequenter ei nocere non debet.

9 Iniuria facta debitori per iudicem, qui in odium creditoris processit ipsi creditori, est imputanda.

10 Notitia debet dari per debitorem de iussione sibi à iudice facta, aliter diceretur spontè facta solutio nu. 68. & 71.

11 Contrarium.

12 Differentia inter debitorē morosum, & alium coactum soluere, quia primus non liberatur soluendo de iudicis mandato, secundus verò sic num. 85.

14 Contrarium.

13 Mora consideratur in debitore tantum post interpellationem, vel petitionem commissam, non autem per lapsum diei nu. 87.

167 Contrarium quod etiam per lapsum diei consideretur num. 170.

15 Mora debitoris, & exactio in odium creditoris simul compensanda sunt.

16 Compensatio datur à dolo ad culpam inter debitum morosum, & odius creditoris.

17 Culpa vltima creditoris præponderat præcedenti culpæ debitoris.

18 Culpa creditoris sublata, idest quod ex illius odio creditum fuerit exactum, morosus debitor non dicitur liberatus per solutionem iussu iudicis fact..m.

98 Contrarium num. 86. 87. & 88.

19 Culpa creditoris sublata, solutio huiusmodi adscribi debet casui fortuito.

20 Mora si præcessit casū fortuitū de ideo tenetur moros?.

22 Michaelis Angeli Caccia Sen. Ampliss. honorifica mentio.

23 Marci Antonij Montij Senatoris Amplifs. laus.

24 Pr. Pauli Flameni Quæstoris laus.

25 Sententia D. Senatoris Belloni contra creditores.

26 Mora debitoris sublata pecunia creditoris non peruenissent ad manus tertij n. 89.

27 Appellatio non suspendit in causis executiuis ex natura debiti censualis de quo in publico instrumento.

28 Instrumenta habent paratam executionem, vbi sunt omnino habita liquida, neque illis aliquid opponitur, quod rem valdè dubiam reddat.

29 Appellatio non datur in causis executiuis.

30 Appellationi locus est, vbi sententia infert grauamen.

31 Negatio hominis, aut exceptio nō reddit rem dubiam.

29 Confiscatione secuta tuto soluit debitor confiscati Camera confiscantis, & dicitur liberatus.

30 Principis assertione probatur confiscatio, maxime vbi alia concurrant adminisula num. 31. ac 51.

32 Debitor non tenetur disputare super validitate confiscationis creditoris.

33 Confessio sola non probat solutionem, vbi non constat de reali numeratione num. 100. & 101.

34 Census capitale Inuito censuario non potest exigi n. 47.

35 Confiscatione probata debitor qui soluit liberatus dicitur.

36 Factum Principis nocere debet creditori in cuius iniuriam coactus fuit debitor soluere.

37 Quod procedit licet quis esset debitor generis, & quātitatis.

38 Mora debitoris coacti ad soluendum tertio, non dicitur ordinata ad casum nu. 86. 87. & 88.

39 Factum Principis, cui resisti non potest, censetur in quacunque promissione etiam iurata, exceptum.

40 Obligatio in specie respectu facti Principis in iniuriā creditoris est inualida nu. 43.

41 Contrarius & nu. 90. 91. & 93.

42 Casus valdè insolitus non comprahenditur sub facto Principis, cui fuit in contractu renunciatum nu. 43. & 93.

44 Pactum continens renunciationem facti Principis dicitur repugnare naturæ census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum.

45 Debitor protestando, & certiorando creditorem dicitur omnia fecisse, quæ in ipso erant ne ad solutionem compelleretur nu. 69. & 73. cum sequ.

46 Quando exactio facta non dicitur in odium creditoris.

48 Capitale census sublato, siue soluto, non possit census præstari.

50 Principis assertio probat tamsi de facto proprio quā si de alieno agatur nu. 51. ac nu. 57.

52 Saltem quoad transferendū onus probandi contrariū.

52 Principis intentio dicitur fundata super enunciatis ab eo nu. 53. & 56.

54 Principis assertio non probat, quando agitur de interesse Principis, & de tertij pro inditio.

55 Contrarium verius in notorio facti permanentis.

98 Confiscatio non extenditur extra teritorium, saltem ad commodum confiscantis.

59 Debitoris persona no attenditur in confiscatione, sed creditoris, cū agatur de iuribus ipsius ossibus infixis.

60 Statutum loci creditoris attenditur in successionibus.

61 Credita possunt exigi in loco originis ipsius creditoris, siue de iure, siue de facto.

62 Confiscatio comprahendit nomina debitorum existentia extra teritorium, quando possunt exigi in loco originis ipsius creditoris.

63 Confiscatio trahitur ad bona mobilia existentia extra teritorium cum ipsa sequi soleant personam.

64 Census capitale, licet solui non possit ab inuitis, potest tamen spontè solui.

65 Coactio probatur ex præceptis pœnalibus intimatis, siue factis nu. 76. distinguitur nu. 77.

66 Exactio quod facta sit à debitore in odium creditoris, censetur, si pecunia exacta sint tanquam pecunia creditoris num. 67.

70 Debitoris carceratio est probatio probatissima solutionem coactam fuisse.

71 Oblata spontanea solutio facta per debitorē, excludit postea coactionem.

72 Coactio subsequens attendi debet, etiamsi prius debitor obtulisset spontè soluere.

73 Coactus non dicitur soluere, qui soluit capitale census, quod nisi volente debitore solui potest.

75 Debitoris denunciatio ad illius excusationem non est necessaria ut fiat creditori.

78 Præceptum Tiranni, siuè Principis procedentis de facto,

*facto, siue generale, siue particulare inducit iustum metum, siue coactionem.*

79 *Præceptum Tiranni sufficit ad probandum quod quis coactè soluerit.*

80 *Census capitalis Dominus non potest dici creditor, cum illud non possit exigere à censuario inuito.*

81 *Census capitalis Dominus dicitur creditor subconditione non purè.*

82 *Creditor sub conditione, venit appellatione creditoris in materia indiferenti.*

83 *Crediti sub conditione exactio facta per alium, dicitur dupplíciter iniusta.*

84 *Exactionis iniustitia, nunquam impedit liberationem debitoris.*

89 *Morosus debitor tenetur de interitu spetiei post moram, nisi interierit facto, vel culpa creditoris.*

92 *Pactum continens Principis factum, sæpe fit respectu euictionis rei obligatæ non respectu capitalis census.*

94 *Fortuitum casum in se suscipiens non præsumitur intellexisse de casu adeo extraordinario ex facto creditoris orto, vel in eius odium n. 95.*

95 *Expressio specialis requirit casus, qui ex culpa creditoris, vel in illius iniuriam euenit n. 96.*

97 *Promittens aliquem non molestare sub certa pæna si postea illũ molestat facto suo non incidit in pænam.*

98 *Debitor coactè soluens creditori dicitur liberatus.*

101 *Confessio facta à ius non habente non probat nu. 102.*

103 *Confessio facta a Tiranno non probat veram solutionem.*

104 *Confessio de recepto probat solutionem regulariter.*

105 *Confessio nuda non probat, vbi adsint suspiciones, siuè coniecturæ fraudis nu. 106.*

107 *Confessio de recepto concurentibus coniecturis probat realem numerationem. Vt qualitas personæ confitentis, vt Princeps nu. 108.*

109 *Iuris via, & facti via in simul concurrere non possunt in eodem facto.*

*Sed contrarium explicat Dec. conf. 25.*

110 *Confiscatio, siuè publicatio, iniusta æquiparatur non publicationi.*

111 *Debitor solutione non liberatur, vbi solutio fit à sciente iubentem esse Tiranum.*

112 *Confiscatio, vbi re vera secuta non sit, sed ad exigendum pecunias ea vtitur fortè Princeps, non dicitur tunc exactio fieri in odiũ, & iniuriã creditoris, sed in iniuriam debitoris. Quod reprobatur.*

113 *Exactio quæ non in iniurias alicuius fit à tertio non liberatur debitor quantitatis.*

114 *Debitor, qui soluit virtute confiscationis non dicitur liberatus, nisi illi constet de confiscatione per documentum in publica, & authentica forma, & quod ritè, & solemniter lata sit num. 116. Idest circa rectitudinem num. 117. & 122.*

115 *Intelligitur tamen hæc conclusio, quando debitor soluit non coactus.*

117 *Iustitia, vel iniustitia sententiæ, idest meritorũ continet semper iniuriam creditoris, iustitia vero, vel iniustitia rititudinis potest continere deceptionem, & iniuriam debitoris.*

118 *Fiscus viens titulo confiscationis non procedit, vt Princeps, nec vt Tiranus.*

119 *Debitor soluendo Fisco fingentis se creditorem cum non sit non liberatur nu. 120.*

121 *Contrarium probat Decius.*

123 *Principis assertio quantum probat confiscationem, tamen non probat ritè, & solemniter latam nu. 124.*

125 *Principis assertioni statur, donec contrarium probetur.*

126 *Principis tota sui potestate supplere non potest citatis non partis, & ritutidinem confiscationis.*

127 *Principis assertio non probat confiscationem, vbi coniecturæ adsint contra eam.*

128 *Principis assertio non probat, vbi de proprio commodo agitur.*

129 *Principis assertio neque etiam presumptionem facit, vbi agitur de tollendo iure tertij.*

130 *Maximè si hominem læditur causa delictis nu. 131.*

132 *Distinguitur inter bona allodialia, & feudalia, quia in his facilius probat Principis assertio.*

133 *Notorietas non causatur ex sola assertione Principis dicentis rem notoriam nu. 134.*

135 *Principis assertio in feudalibus non probat nisi constet de facto, de sententia ritè, & rectè lata, & cum causæ cognitione nu. 136.*

137 *Ocupatio notoria status non probat confiscationem secutam contra primum Dominum status.*

138 *Sententia requiritur pro forma priuationis, videlicet confiscationis declaratio.*

139 *Accidentalis, aut particularis Subiectio non consideratur in materia confiscationis.*

140 *Principis assertio facta cum consilio Procerum probat nu. 141.*

142 *Præsumptio trahi nequit ad confiscationem ex subscriptione facta à consiliarijs scripturæ in qua fit mentio confiscationis, quia ad validitatem obligationis facta est subscriptio.*

143 *subscriptio simplex contrariorum non probat nisi interuenit causæ cognitio.*

144 *Enunciatiua verba continentia confiscatione in cedula subscripta à consiliarijs continere etiam debent causam confiscationis, vt probent.*

145 *Subscriptio consiliariorum probat quoad ius idest circa iustitiam confiscationis non circa factum.*

146 *In solita cautio arguit suspicionem simulationis num. 162.*

147 *Confiscatio pertinet ad Fiscum loci, vbi sita sunt bona, quando facta est ex causa quæ confiscationem pareret in alijs etiam locis.*

148 *Ius accrescendi non datur inter Fiscos.*

149 *Metus possibilis non attenditur, sed tantum actu illatus.*

150 *Necessaria ea non dicuntur, quæ originem habent volontariam.*

151 *Præceptum non potest vim inferre nisi pænale, & sub graui pæna.*

152 *Contrarium verius.*

153 *Præceptum non dicitur graue, si ad decimam partem debiti tantum ascendit.*

154 *Offerens parere præcepto sibi facto non dicitur coactè facere.*

155 *Debitor solutione facta tertio non liberatur si debitũ propalauit, ex qua propalatione creditor fuit priuatus eius credito.*

156 Con-

156 *Confessio simplex de recepto facta, siue à priuato, siue ab officiali, siue à Principe non probat solutionem [illegible]ram num. 157.*

[illegible] *Fideiubens pro solutione tantum facit, ac si solueret.*

159 *Debitor ob dolum præsumptum, siue velatum non dicitur in bona fide per solutionem factam tertio, nec idcirco liberationem consequitur.*

160 *Dolus præsumptus cessat in debitore, vbi antè solutionem omnia denunciauit creditori.*

161 *Collectio debitoris cum tertio, impedit liberationem debiti ob solutionem factam tertio in præiuditium creditoris.*

163 *Debitor non dicitur liberatus si sponte notificauit, & obtulit; item si cum parte lucri, & demum si simulatè soluit.*

164 *Debitor liberatur etiam si soluit priuatæ personæ iussu superioris.*

165 *Debitor vbi regressum habere potest pro solutione facta, non dicitur liberatus in præiudicium creditoris.*

166 *Conclusio hac procedit etiamsi solutum fuisset Tiranno.*

168 *Mora non releuat debitorem etiamsi creditor vere fuisset confiscatus.*

169 *Iuramentum semper interpellat, & in mora constituit debitorem.*

171 *Debitor soluendo tertio, ita demum liberatur, si nulla culpa in eo cadit.*

## Debitor qui iussu iudicis soluit Tertio, dicitur liberatus, nec vlterius tenetur versus creditorem.

## Cap. L.

1 NON liberari debitorem, alio quam
creditori soluentem præter ipsius
volontatem decidit tex. in l. inuito.
2 C. de solutionibus. Quod enim ex
stippullatione dandum est seruo non contingit
liberatio si Domino soluatur, nisi volontate
serui detur l. Stichum §. vsufructu ff. de solut.,
Vnde ex hoc infertur, quod si debitor est com-
3 pulsus soluere Fisco, vel aliæ personæ non dici-
tur liberatus l. creditor oblatum ff. de solutio-
nibus, & l. soluendo ff. de negot. gest. cap. sua,
vers. pętextu, de decimis; Iniuria namque facta
4 debitori non debet obesse creditori l. si seruus
pluries §. 1. ff. de leg. 1. & l. fin. § si à socio ff. quæ
in fraud. credit. Luc. de pænna in l. vnica nu. 15.
C. vt nullus Villicus lib. 11. faciunt, quæ scribit
Bertazol. cons. 268. nu. 2. cum sequ., & cons. 169.
Accedente tamen Iudicis, vel Principis ius-
5 sione liberatus dicitur debitor, qui tertio soluit
l. si stippulatus §. si Lãcem. ff. de solut. & l. 1. §. se
pecuniam in saculo ff. de positi Bart. in l. credi-
tor ff. solut.
Quæ sententia de AEQVITATE procedit,
6 cum iniquum sit eum impunè non soluere, quẽ
Princeps inuitum soluere cogit l. quæ autem §.
apud Labeonem ff. quæ in fraud. credit. Quia de
AEQVITATE debitor iterũ non debet solue-
re, quod semel inuitus soluit, Thesaur. Iun. quæ.
famil. 54. sub num. 4. vers., cuius tamen dicta
lib. 2.
In odium enim creditoris coactus soluere,
8 tunc dicitur debitor, & consequenter ei nocere
non debet tale odium l. liberto §. Lucius ff. de
auro leg. l. æquissimum ad l. Raod. de iacturis,
Luc. de penna in d. l. vnica nu. 6. per totum C. vt
nullus Vicaneus lib. 11. qui subijcit quod iniu-
ria facta debitori per Iudicem, qui in odium
9 creditoris processit ipsi creditori est imputan-
da l. nam & seruius ff. de negot. gest.
Conclusionem istam in puncto firmarũt Me-
noc. de arbitr. casu 137. nu. 10. Afflic. decis. 150.
num. 25. Thesaur. d. qu. 54. per totum par. 2. &
Gutier. lib. 2. pract. qu. cap. 113. nu 8. Fontanell.
de pact. nupt. lib. 1. claus. 3. gloss. 2. num. 42. cum
tribus seq Gram. decis. 285., idem probat Gra-
cian. lib. 4. discept. forẽs. cap. 636. n. 2. Vbi tamẽ
10 limitat. conclusionem, quando processit inhi-
bitio alterius iudicis, tunc antequam fiat solu-
tio debet dari notitiã, & ad cuius instan. trans-
missa fuit inhibitio aliter diceretur spontè fa-
cta solutio per Ruin. cons. 147. in fine lib. 1.
Auctoritates vero in contrarium adductæ
procedunt, tum quando debitor spontè soluit;
11 Secus autẽ si coactus à Iudice vt supra fuit pro-
batum, & habetur in l. in fraudẽ §. qui pro alio
ff. de iure Fisci, & in Auth., vt non fiat pignus
§. 1. Luc. de Penna d. nu. 6. circa finem, tum de ri-
gore iuris secus de AEQVITATE iaribus ad-
ductis.
Et licet distinguant DD. inter debitorem
morosum, & alium, qui ante diem fuit coactus
12 soluere, vel saltem statim maturato termi-
no Scrib. in l. creditor ff. de solut. & in l. Pau-
lo calimaco §. fin. ff. de leg. 3. quos seq. Menoch.
cons. 2. & cons. 68. num. 12. & dicto casu 137.
nu. 10. Crass. de except. except. 25. nu. 71. Quam
tamen moram tantum considerandam esse tra-
13 dit Thesaur. d. quæst. 54. sub nu. 4. vers. & cum
de mora; Quotiescumq; commissa est post in-
terpellationem, vel petitionem non autem eam
moram, per lapsum diem, de qua in l. magnam
ff. de contr., & committ. stipull.
Attamen indistinctè procedere conclusionẽ
ipsam vt liberatus censeatur debitor, qui solue-
14 re fuit coactus in odium creditoris probat
Ruin. cons. 116. lib. 5. Apostill. ad Dec. cons. 25.
in indiuiduo Afflic. decis. 150. num. 23. cum seq.
plur., Vbi concludit debere Iudicem Aequo
suæ mentis oculo ponderare moram debitoris
15 ex vna parte, & exactionem in iniuriam credi-
toris ex altera; Quia simul compensandæ sunt,
si casus superueniens post moram debitoris,
venit ex culpa creditoris; Tunc enim datur cõ-
16 pensatio à dolo ad culpam l. si ambo vbi Castr.
ff. de cõpensat. Vltimaq; culpa creditoris præ-
17 ponderat pręcedenti culpę debitoris l. si seruũ
§. se-

sequitur ff. de verb. oblig. & l. si per emptorē ff. de action. empt. Castiglioneus conf. 1. num. 2. Gutier. d. qu. 113. num. 12. lib. 2. Gabr. de solut. conclus. 11. num. 29. & 30., Fontanella de pact. nupt. claus. 3. gloss. 2. nu. 45. & seq. par. 1.

Sublata autem culpa creditoris, idest quoad
18 ex eius odio, vel inuidia creditum fuerit exactum, morosus debitor non diceretur liberatus, vt distinguit Afflic. dicta decis. 150. num. 31., & probat Thesaur. alleg. qu. 54. nu. 4., Tunc enim adscribi debet huiusmodi exactio fortuito ca-
19 sui; Adeout si mora illum præcessit de eo teneretur morosus l. si ex legati ff. de verb. oblig. Afflic. vbi supra n. 32., Id quod iuri & AEQVITI conuenire tradit Thesaur. dicto num. 4. vbi scribit; Quod si debitor soluisset, creditor non
20 fuisset priuatus facto Principis, vel alterius potentioris.

Et licet indistinctè loquatur Thesaur., secundum tamen Afflicti opinionem iudicasse Senatum Pedemont. restatur sub nu. 5., dum absoluta fuit quædam Communitas quę coacta soluerat debitum in creditoris odium etiamsi, id
21 ipsi creditori Forensi non denunciasset Communitas, quæ etiam erat in mora.

Cum autem superioribus annis euenisset casus consimilis; dum post amissionem Ciuitatis Vercellarum oppugnatæ ab exercitu Potentissimi Regis nostri occupatis per Serenifs. Sabaudiæ Ducem Oppidis Bruneti, & Leuci in partibus Langarum infeudatis Comiti Vitiæ, dictæq; Communitates debitrices essent ex causa census Adi de satis notabili pecuniarū summa versus Comitem ministriq; dicti D. Ducis coegissent ipsas Communitates ad soluendum Duc. Cam. non solum debitos annuos census maturatos, etiam illorum capitale, eo sub prætextu, quòd bona Comitis fuissent per dictam Ducalem Cam. confiscata, Restitutis dictis Oppidis, vigore pacis initæ cum S. R. C. M. mediante restitutione Ciuitatis Vercellarum, & multorum aliorum Oppidorum facta ipsi D. Duci Motoq; Iudicio per Comitem circa dictas Communitates coram Reg. Cap. Iust. Mediolani Delegato ab Excellentiss. Duca Feriæ huius Dominij moderatore obtinuit, Comes præceptum executiuum circa dictas Communitates, quæ ab eo appellatione interposuerunt, delegataq. causa ipsa per eandem S. E. Amplissimo D. Senatori Bellono, coram quo pro Comite patrocinabantur Præstantiss., & Eruditissimi I. C. D. Michael Angelus Caccia
22 postea Reg. Quæstor extraord. Redd. huius Dominij mox Amplifs. Senator creatus, & D.
23 Marcus Antonius Mórius, cuius singularis virtus sopplet ætatem, mox Reg. Fisc. deinde Amplifs. Senator, & ipse ellectus. Et pro Cōmunita
24 te Consultifs. & Doctifs. I. C. D. Pe. Paulus Flamenus, nūc Reg. Quest. extraord. redd. Qui post hæc scripta Amplifs. Senator fuit creatus. Pro quibus Communitatibus nonnulla fundamenta. & ipse subieci excitatisq; dubitationibus de quibus infra, & ex quibus per multi alij articuli excutiuntur.

*Motiuum Amplifs. Senatoris Belloni.*

AGENDVM est in primis in causa inter D. Comitem Vitiæ, & Vniuersitatē Pruneti, & Leuci, de tollenda suspensione pręcepti executiui concessi ab Egr. Capitaneo Iustitię, vt mandat Sua Excellentia suo decreto anni 1620. proximè præteriti diei 29. Decembris, & Senatus antea nimirum die 18. Iulij eiusdem anni rescripserat Prætori Mediolani.

Ante omnia igitur cognoscendum, an appellatio interposita à concessione præcepti operetur suspensiuum, an verò deuolutiuum tantum, & videbatur suadere, tam formula delegationis, quam modus procedendi, & natura causæ, & debiti, de quo instrumentis publicis
27 cum clausulis amplissimis executiuis constat, vt appellationi non sit locus saltem respectu effectus suspensiui. Verum cum exceptiones dictarum Vniuersitatum primo adspectu rem valdè dubiam reddant, appellationi erit deferendum quo ad vtrumque effectum. Habent enim similia instrumenta paratam executionē,
28 vbi sunt omninò debita liquida, neque illis aliquid opponitur, quod reddat rem obscuram. Surd. decis. 27. & cons. 358. num. 12. Stephan. Gratian. lib. 3 discept. forens. cap. 507. vbi con-
29 cludunt in executiuis nō dari appellationem.

Quod accipiendum, vbi agitur de executione
30 debiti liquidi. Et vbi sententia infert grauamen, semper locus est appellationi. Gratian. discept. forens. 76. num. 8.

Examinandum igitur, an exceptiones dictarum Vniuersitatum sint huiusmodi, ex quibus colligatur manifestum grauamen, vel an saltem reddant rem dubiam, vt locus esse possit ap-
31 pellationi, neque enim omnis negatio, vel exceptio id efficit. Hoc pendet à discussione meritorum, cuius causa delegata fuit per S. E. die 12. Iunij 1620. post interpositam appellationē.

Primo igitur Vniuersitates prædictæ allegāt secutam esse cōfiscationem D. Comitis, & ideò solutione facta Serenissimo Duci se liberatas
29 fuisse. Menoch. de Arbitr. cas. 137. num. 3. Hoc loco illud primò venit in disceptationem, an confiscatio secuta sit.

Secundo. An solutiones reuera sint factę.

Tertio. An probatis solutionibus, & confiscatione sequatur liberatio. Quo ad primum probatur præcipuè confiscatio assertione Prin-
30 cipis, cui an sit credendum passim disputant Doctores, vt videre est apud Laderch. cōs. 145. num. 2. Mascard. de probat. concl. 1233. Videtur autem hoc casu adhibendam esse fidem
31 Principis attestationi cum alia concurrant adminicula, & bellum secutū, & oppida illa capta

sua-

suadeant pariter secutam esse Comitis confiscationem. In hanc sententiam plura congessit Bardell.cons 101. num. 75. Non debuerunt igi-
32 tur Communitates debitrices disputare super validitate confiscationis. Menoch. dicto cap. 137. num. 5.

Circa secundum videntur satis probatæ solutiones, non solum ex præsumptionibus vehementissimis, sed etiam ex ipsis confessionibus,
33 ita vt de illis non sit dubitandum. Et licet confessiones solæ non probent. Afflict. decis. 150. num.28. Menoch.d.cas.137.nu.16. tamen hoc in casu apparet de reali numeratione ex multis.

Tertium caput duas habet inspectiones. Prima respicit census maturatos, qui debebantur D. Comiti. Secunda respicit ipsam sortem, Respectu censuum, quorum creditor erat Comes confiscatus, solutio facta per Communitates pò tuit illas liberare, at non perinde respectu sor-
34 tis, cuius creditor non erat Comes, cum ab inuitis Communitatibus non posset exigere, arg. l.debitor.ff.de verb sign.

Probata igitur confiscatione Communitates
35 debitrices sunt liberatæ quo ad debita. Afflict. & Menoch. locis iam citatis.

Sed vlterius secundo loco Communitates eo vtuntur fundamento, quod licet non esset secuta confiscatio, tamen factum Principis nocere
36 debeat ipsi Comiti creditori, in cuius iniuriam coactæ sunt Vniuersitates ad faciendam solutionem. Afflict. d. decis. 150. num.8. 11. 25. 26. Menoch. d.cas.137.num.10. Doct. in l.creditor ff.de solut. l.Paulo Climacho ff. de leg. 3. Quod procedit etiam iuxta prædictos, licet esset quis
37 debitor generis, & quantitatis. Neque obstat, quod fuerint in mora dictæ Communitates in soluendo. Afflict. decis. 150. num. 8. Menoch. d. cas.137.num.34. Rimin. Iun.cons. 26.nu.26. quia responderetur hanc moram non esse ordinatam
38 ad casum. Afflict.d.decis.150.num.8. vbi Vrsill. in princ. decis. præterea negatur mora in facto.

Non obstat, quod susceperint in se dictæ Communitates omne periculum quorumcunq; casuū fortuitorum etiam ex facto Principis, quia re-
39 spondetur factum Principis, cui resisti non potest, censeri in quacumque promissione, etiam iurata, exceptum, Gratian. discept. forens. 521. num. 15. & 534. in fin. Immo vero prædicta obli-
40 gatio in specie respectu facti Principis est inualida. Afflict. decis. 54. Crau. cons. 233. num. 2. Dissentiunt tamen ab sententia alij quamplurimi, vt si excipiatur in specie vis hostium, & fa-
41 ctum Principis valeat exceptio, & obligatio. Adrian. Negus. quæst. 338. num. 15. & 16. immo qui dicunt eam non tenere, loquuntur expressè in illis casibus, in quibus induceretur materia delinquendi, vt quia esset contraueniendum Principis facto. Quod in hoc casu non contingit, & ideo dici posset pro dictis Communitatibus illud facere, nam hic casus est valdè insoli-
42 tus, & de eo non est credendum fuisse cogitatū, nec cōprehendi sub facto Principis; neque enim senserunt contrahentes de hoc facto Principis,
43 seu potius de hac vi hostium.

Non omittitur hoc pactum repugnare aliquo
44 modo naturæ ipsius census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum, Thes. quæst.forens. 32.lib.1.

Accedit prædictis, nam Communitates fecerunt denunciationes, & omnia præstiterunt, quæ in ipsis erant, ne ad hanc solutionem com-
45 pellerentur. Menoch. d.cas.137. num.18. & 19. Immo verò ea etiam præstiterunt ad quæ non tenebantur. Neque videtur posse dubitari de vi illata ex pluribus, quæ fuerunt allegata pro dictis Vniuersitatibus.

Verum, quod dixi in prima exceptione dictarum Communitatum, potest in hac secunda repeti, nimirum nō posse dici factam exactionem
46 debiti in iniuriam D.Comitis, cum illi non deberetur capitale census, sed solum ficta iuxta naturam illius contractus, per quem census cōstituitur super re immobili, & vēditur ipse redditus annuus, ita vt emptori solum redditus de-
47 beatur, non autem capitale. Redoan. de reb. Eccles. non alien quæst. 17.cap.37. num.6. & 10. Surd.consil.162. Thes.quæst.32.num.9.lib.1. nisi dixerimus satis dici factam hanc exactionem in iniuriam Comitis, ex quo capitale erat fundamentum censuum, & eo soluto, & sublato non
48 possunt census præstari. Videtur præterea dicendum in hac delegatione non comprehendi ipsum capitale.

Dat. Mediolani Calen. Iunij 1621.

*Notam fac mihi Domine viam in qua ambulem.*

I

PLenè scriptum est in hac causa Communitatum Pruneti & Leuici per præstantissimos Aduocatos, tàm Taurinenses, quàm Mediolanenses, vixq; in ea aliquid afferri potest, quod non pridem auteà fuerit etiam à Perill. D. meo Senatore Bellono excitatum; vt mihi nullus penè locus ad scribendum fuerit relictus. Aliqua tamen, & ipse addere conabor.

In facto præsupponitur, quod memoratæ Communitates anno 1611. crearunt duos annuos census, quorum alter fuit duplarum 37. cum dimidia Hispanicarum, qui fuit creatus per Communitatem Leuici, & successiuè venditus D. Comiti Vitiæ pretio similium duplarum 500. Alter verò duplarum 32. qui fuit creatus per Communitatem Pruneti, & eodem modo venditus eidem D. Comiti pretio similium duplarum 400. Quas pecunias dictæ Communitates, seu earum procuratores ibi realiter, & in præsentia receperunt.

Præsupponitur quoq; quòd non multò post ortum est bellum inter Serenissimum Sabandiæ Ducem, & Potentissimum Regem nostrum ob res Montisferati, cuius occasione dicta loca Pruneti, & Leuici fuerunt per dictum Serenis-

H simum

ſimum Ducem occupata; quò fermè tempore fuerunt etiã confiſcata bona d. D. Comitis, quicquid eius rei cauſa fuerit; fueruntq; exactæ omnes pecuniæ ad illum pertinentes in locis ſubditis dicto Sereniſsimo Duci, ſiuè de iure, ſiuè de facto, inter quas fuerunt exacti cenſus ad illũ vſq; diem non ſoluti per dictas Communitates, & eò amplius capitale.

Duæ verò fuerunt factę delegationes per ipſũ Sereniſsimum Ducem in hoc propoſito, quarũ altera facta eſt ſub die 6. Decembris 1615. in D. Io. Vincentium Raynerium eius conſiliarium, & Senatorem, cui dedit in mãdatis, vt aſſumpto vno, qui partes fiſci tueretur, ſe conferret ad loca Curtismilij, Caſtini, Caſtiliolarum, Periochæ (quibus in locis illi relatum fuerat adeſſe debitores dicti D. Comitis, qui cum eo colludentes, occultabant pecunias illi debitas) & ad alia loca vbi fuiſſet opus, omnesq; præceptis pœnalibus, & areſtis, ac carcerationibus adſtringeret ad dictas pecunias propalandas, & ſoluendas, propoſito etiam notificantibus præmio decimę partis.

Altera fuit facta ſub die 13. Ianuarij anni 1616 in eius Theſaurarium generalem, cui ordinauit, vt ex illis duplis 900. capitalis dictorum cenſuum, quod erat penes ipſas Communitates, curaret ſolui Iacobo Parutiæ mercatori duplas 900. ad computum ſuorum creditorum, mandando dictis Communitatibus, vt promptè ſoluerent quicquid debebant, quia dicta ſolutione facta illas declarabat immunes, & liberas ab omni obligatione erga dictum D. Comitem.

In exequutione horum mandatorũ per vtrũq; fuit proceſſum contra dictas Communitates, & Delegatus quidem primo loco, habita ab hominibus dictarum Terrarum notificatione eius, quod debebant dicto D. Comiti, in primis omnes dictas pecunias in eorum manibus exiſtentes ſequeſtrauit, quod fuit ſub die 12. dicti mẽſis Decembris, mox illis iniunxit, vt illas ſoluerent; quam iniunctionem (noſtri dicerent præceptum) iterauit ſub die primo Februarij, illis denuò mandans, vt termino dierum trium ſoluerent; nedùm cenſus debitos, ſed ipſummet capitale ſub pœna aureorum 100. & item cum comminatione exequutionis realis, & perſonalis, etiam more militari. Qua in re nihil dictis hominibus profuit ſæpè allegare coram dicto Delegato, & in voce, & in ſcriptis, quod nõ poterant compelli ad ſolutionem dicti capitalis, ita diſponẽte bulla Sanctiſsimi Pontificis Pij V; nec proteſtari de iniuſtitia, & grauamine, & de habendo recurſu ad ſuam Celſitudinem (prout etiam habuerunt) de cuius mente non credebant, quòd illa fierent; quia idem Delegatus voluit inſiſtere in iniunctionibus iam factis, ordinans amplius, quòd niſi dicti homines ſoluiſſent ducerentur per milites ad Turrem Caſtri, vbi cuſtodirentur, & quòd aliter contra eos procederetur manuforti; quod totum factum eſt ſub die primo Februarij anni 1616.

Alter Delegatus, nempè Theſaurarius deputauit Commiſſarium, qui ſimili ferè modo proceſsit, & coram quo ſimiles exceptiones factæ ſunt; ita vt dicti homines eodem tempore à duabus partibus vrgerentur: hinc per dictum Cõmiſſarium, indè verò per dictum Delegatũ Raynerium. Cuius iuditij ille tandem fuit exitus, vt Prætor Pruneti fuerit in carcerem coniectus, in quo fuit cuſtoditus, quouſq; facta eſt ſolutio Quæquidem facta eſt hoc modo. Duplæ 700. fuerunt ſolutæ dicto Parutiæ, iuxtà aſsignationem illi factam per Suam Celſitudinem, de quibus extat confeſsio ſcripta, & ſubſcripta manu propria dicti Parutiæ, & item manu dicti Delegati, & Notarij Cameræ. Aliæ duplæ 100. ſolutæ fuerunt in diuerſis vicibus Paſquino Baſtino Muſico Suæ Celſitudinis, conſtante pariter de ſolutione chirographo ab eo ſubſcripto. Et reliquum fuit ſolutum dictomet Delegato ad cõputum eius ſalariorum, vel honorariorum. Et hæc moleſtia fuit per dictas Communitates debito tempore denuntiata memorato D. Comiti in Ciuitate Sauonæ, qui nec pedem, nec verbum mouit, vt dictis Communitatibus opem ferret. His ſtantibus, illud venit in controuerſiam, an dictæ Communitates ſint liberatæ à dicto D. Comite, nec nè. In quo non eſt hæſitandum de bono earum iure, duplici potiſsimum fundamento.

Primò quia hic agitur de ſolutione facta occaſione confiſcationis ſequutæ in bonis dicti
D. Comitis. Deinde quia dicta ſolutio facta eſt
coacte in iniuriam eius, vt vtrumq; probat Bart.
49 in l. creditor ff. de ſolut. quem ſequuntur ibi
communiter Doctores.

Neq; obſtat, quòd de ſententia confiſcationis
hic non conſtet, quia immò de ea conſtat ex aſ-
ſertione dicti Sereniſsimi Ducis; cui debet cre-
di; ſiuè dicamus in hoc agi de facto eius pro-
50 prio, ſiuè de alieno. Etenim ſi agitur de pro-
prio, res videtur ſatis expedita per tex. in clem.
1. de probat. qui procedit nedum in Papa, ſed
in omnibus Principibus ſuperiorem non reco-
gnoſcentibus. vt tradit punctualiter Socin. (lo-
quens de aſſertione Ducis Sabaudiæ in cauſa
cuiuſdam Theodori Rorarij) conſ. 4. num. 15.
lib. 3. Gabr. in tit. de probat concl. 2. num. 13. &
51 ſeqq. Si de alieno, idem, quia D. Dux fundat ſuã
intentionem ſuper dicta confiſcatione dùm mã-
dat perquiri debitores dicti D. Comitis, & ab
illis exigi pecunias tanquam confiſcatas; quod
probat ad rem noſtram Crau. de antiq. temp.
part. 1. ſect. propoſitum noſtrum num. 15. & 16.
vbi pulcrè declarat, quando intentio Principis
52 dicatur fundari ſuper enuntiatis ab eo. Docto-
res paſsim in auth. ſi quis in aliquo C. de eden-
do, vbi volunt diſpoſitionem d. authen. nõ pro-
cedere in Principe referente, cui dicunt credi,
licet non conſtet de relato. In ſpetie Purpur.
ibi num. 53. Cagnol. nu. 94. Rimin. iun. conſ. 365.
nu. 4.

num.4. Bellon.conſ.36. nu. 5. & per totum, qui
loquitur punctualiter de Principe referēte ſen-
53 tentiam, cui dicit debere credi licet ea non ex-
hibeatur.

Et licet Doctores ſoleant limitare huiuſce-
modi concluſiones, vt non procedant quandò
agitur de intereſſe Principis, & de præiuditio
tertij, inferentes ideò; quòd Principi aſſerenti
54 aliquem commiſiſſe delictum, ad effectum illum
priuandi feudo, vel alijs bonis, non creditur, vt
tenet in ſpecie Iſern. in cap. 1. in princ. ad fi. quo
tempore miles Dec. conſ. 410. num.7. verſ. non
obſtat, ſi dicatur, & conſ. 544. num. 11. quod eſt
duplicatum conſ. 606. num.6. & 9 Crauet. de
antiq. temp. part. 1. in princ. num. 17. & pluribus
ſeqq. & conſ. 993. num. 13. Boſs. in tit. de Princi-
pe nu. 80. Decian. conſ. 23. num.6. lib. 1. Burſat.
conſ. 128. nu.7. & conſ. 166. nu. 30. & præter hos
Seraphin. in deciſ. 965. nu. 9.

Non procedit tamen hæc limitatio in noto-
55 rio facti permanentis vt declarat Petr. Bell. de
militari part. 10. tit. 2. nu. 77. & ſeqq. Nec in his
quæ fuerunt enuntiata per Principem cum conſ.
56 Procerum, vt decidit Capic. poſt Iſern. in deciſ.
166. nu.7. Gabr. in tit. de probat. concl. 2. nu. 34.
Genua de verbis enunc. lib. 2. quæſt 4. num. 27.
Quibus in caſibus proculdubio nos verſamur.
De confiſcatione ſiquidem non poteſt dubitari,
cùm bona dicti D. Comitis, & nunc poſsideantur
ab ipſo Sereniſs. Duce, & in cauſa fuerunt
productæ litteræ Ducales diei 8. Februarij 1616.
expeditæ in ſupremo Conſilio dicti Sereniſsimi
Ducis, in quibus fit mentio de hac confiſcatio-
ne.

Immò quod Principi aſſerenti ſemper creda-
57 tur et in præiuditium tertij ſaltē quo ad præſū-
ptionem quæ transfert onus probandi in con-
trarium, latè probat Menoch. conſ. 100. nu. 29.

Non obſtat ſecundò, quòd aſſerta confiſcatio
non videatur hoc caſu alicuius conſiderationis
ad fauorem dictarum Communitatum, cùm eæ-
dem non eſſent ſubditæ d. Sereniſs. Duci, & cō-
58 fiſcatio non extendatur extrà territorium, ſaltē
ad commodum confiſcantis, quodcunq; ſit de-
lictum, vt proſequitur. Farinat. de delictis, &
pœnis quæſt. 25. num. 94. & plurib. ſeqq. & con-
cluſiuè nu. 101. Iam enim ad hoc fuit reſponſum
per alios Præſtantiſsimos Aduocatos, quòd de
dictis Communitatibus in hoc propoſito debet
iudicari, vt de ſubditis, cùm eo tempore eſſent
ſubditæ ipſi Sereniſs. Duci iure belli. Vltrà quos
alio, & ſecundo modo reſpōdeo ego, quòd cùm
hoc caſu ageretur de crediris d. D. Comitis Vi-
tiæ, & de iuribus infixis oſsibus eius, non de-
buit attēdi perſona dictarum Communitatum,
ſed d. D. Comitis, vt ſubditi ipſi Sereniſs. Duci
59 per ea quæ tradit Salyc. in l. 1. in penult. col. nu.
14. verſ. an autem iura C. de ſum. trin. vbi hac
ratione ait in ſucceſsionibus debere attēdi ſta-
60 tutum loci creditoris, non autem debitoris, cū
creditum dicatur in bonis creditoris: quod
ipſum tradit Alex. conſ. 31. nu.5. & plurib. ſeqq.
lib. 1. quod eſt duplicatum conſ. 111. lib. 4. vbi
loquitur de bonis vacantibus Fiſco deuolutis
dicēs ad Fiſcum ſpectare etiam nomina defun-
cti exiſtentia extra territorium. Quæ opinio
cùm aliàs ex ſe certa ſit & clara, non habet diffi-
cultatem, quando in loco originis ipſius credi-
61 toris eius credita poſſunt exigi, ſiue de iure,
ſiue de facto, vt hoc caſu, vt reſoluit Lap. alleg.
91. de quo Brun. in tract. quòd ſtant. maſc. art. 8.
nu. 134. Tiraq. de retract. lignag. § 36. gloſ. 3. nu.
16 & ſeq. & ad rem noſtram Peregr. lib. 5. de iure
Fiſci tit. 1. num. 142. verſ. contra verò, vbi tractās
hunc articulum an confiſcatio comprehendat
62 nomina debitorum exiſtentia extrà territoriū;
concludit, quòd ſic, quando poſſunt exigi in lo-
co originis ipſis creditoris, ſiuè de iure, ſiuè de
facto, dicens dictum Lapi communiter teneri
per DD. Qua ratione concludunt etiam com-
muniter DD. quòd confiſcatio trahitur ad bo-
na mobilia exiſtentia extrà territoriū, cùm ipſa
63 ſoleant ſequi perſonam, vt ſentit in ſpecie Bald.
in l. mercatores nu. 2. C. de comercijs, & merca-
toribus: de quo Alex. in dicto conſ. 31. num. 5.
Farinat. de delictis, & pœnis quæſt. 25. nu. 108.
vbi hanc opinionem communem atteſtatur.

Non obſtat tertiò, quòd vbi dicta confiſcatio
potuerit referri etiam ad credita ipſius D. Co-
mitis: non poſsit tamen prodeſſe dictis Com-
munitatibus quò ad capitale, quod non potuit
exigi à dictis Communitatibus inuitis, attenta
forma Bullæ Sanctiſsimi Pontificis Pij V., ità vt
hic videamur propriè eſſe in ſecundo caſu Bart.
in dict. l. creditor, vbi agit de pecunijs exactis
de facto, à ius nō habentibus. Reſpondetur enim
quòd licet dictum capitale non potuerit exigi
64 ab inuitis: potuit tamen ſponte ſolui, (dato
quòd fuiſſet ſponte ſolutum) cùm Fiſcus Sabau-
diæ repræſentaret per omnia perſonam D. Co-
mitis confiſcati, cui ſine dubio potuiſſet fieri hæc
ſolutio, ità vt d. Communitates hoc caſu dican-
tur liberatæ potius vi ſolutionis quàm exactio-
nis. Quibus ex omnibus conſtat memoratas
Communitates eſſe tutas: vel ex hoc primo fun-
damento, quòd contra dict. D. Comitem fuerit
ſequuta confiſcatio.

Quod pertinet ad ſecundum principale fun-
damentum dictarum Communitatum, quòd
ipſæ fuerint liberatæ, quia ſoluerunt coactè in
iniuriam dicti D. Comitis, res videtur etiam
65 clarior. De coactione ſiquidem conſtat ex præ-
ceptis pœnalibus illis factis, iuxtà traditionē
Bart. & Imolæ in dicta l. creditor in fin. de qua
Ruin. conſ. 167. nu.7. Afflict. in deciſ. 150. nu. 6.
Boſs. qui illam communem atteſtatur in tit. de-
bitores in delinquenti &c. nu. 3. Menoch. conſ.
68. nu. 27. & Gutier. lib. 2. pract. quæſt. cap. 113.
nu. 8. cum alijs, qui facilè poſſent allegari.

Quod verò d. exactio facta fuerit in iniuriam
d. D. Comitis, vltrà quod cantat totus proceſ-
ſus, in quo millies inculcatur, quòd illa exactio

H 2 fiebat

fiebat in odium dicti D. Comitis, ex eo etiam
satis liquet, quòd pecuniæ exactæ à dictis Com-
66 munitatibus, fuerunt ab illis exactæ, vti debi-
tricibus d.D.Comitis, & sic vt pecuniæ dicti D.
Comitis; id, quod ponderant ad rem nostram
Ruin.cons.167.nu.7.vers.ex quibus verbis mani-
festè patet lib.4. Calcan.videndus cons.113.n.4.
vbi considerat, quòd exactio in his casibus non
potest videri facta in odium debitorum, quia
67 aliter omnes omnium debitores fuissent per
principem exacti Alciat. cons. 170. lib. 5. Rota
Genuens.in decis.33.n.6. circa mediũ Menoch,
in alleg.casu 137.nu.10.

Neq; obstat quòd hic opponit D. meus Ca-
tia, slz. quòd immò dicta solutio fuerit facta
spontè, cùm dictę Communitates, seù earũ agen-
tes interpellati ad propalanda debita, obtule-
rint semel, & iterum facere omnia ea, quæ fuis-
sent è commodo Ducalis Fisci; quodq; debitor
spontè offerens soluere, vel soluens non libere-
68 tur ad nos.per Bald. in l. falsus num. 36. C. de
furtis: de quo latè Ias. cons.26. nu.8. vers. acce-
dat lib. 3. Afflict. in dicta decis. 150. num.23. &
Menoch.de arbitr.iud,casu 137.n.6.& 7. & cons.
68.nu.5. Respondetur enim de dicta oblatione
nullam habendam esse rationem in hac causa, cũ
fuerit generalis, & facta potius ad captandam
beneuolentiam Delegati, & Fiscalis, quàm ad
alium finem, vt ex ea videri potest. Longè minus
verò, quia si ea diligenter legatur, ea non fuit
facta de soluendo, vt ex aduerso præsupponitur,
sed de faciendis ijs, quæ fuissent è re Suæ Celsi-
tudinis: quod intelligendum est in propalando
debito, quod penes se habebant dicti homines,
& de quo solo fuerant à Ducali Fiscali interro-
gati. Cuius rei fidem faciunt exceptiones ab
eis propositæ ne soluerent, & eò amplius præce-
pta pœnalia ab illis expectata etiam pluries,
69 quo in casu rem tutissimam existimat Boss. in
allegat.tit.debitores an delinquenti nu.3.

Amplius hic constat de carceratione, qua ni-
70 hil vrgentius adduci potest ad probandum so-
lutionem factam coactè, & per metum, vt pon-
derat Bald. in dicta l.falsus num.36. & Calcan.in
cons. 113. in princ. & præter hos Boss. in loco
prælleg. vbi dicit hoc casu cessare omnem su-
spitionem.

Neq; obstat quod ex aduerso dicitur hęc om-
nia fuisse affectata, & mendicata post oblatam
spontè solutionem, licq; ea nihil prodesse dictis
71 Communitatibus, vt respondit Ias. in d. cons.
26.nu.12.lib.3. Gabr.vbi supra nu.26. in 5. limit,
& Menoch. in dicto cons. 68. nu. 4. & seqq. quia
suppositum est falsum, quòd fuerit facta oblatio
solutionis ante dicta præcepta, & carceratione,
vt mox dictum est. Et in omnem casum subse-
72 quens coactio attendi debet, quicquid dicat
Ias.in d.cons.26.cuius cons.non probat Thesaur.
Iun.in quæst.suis forensibus quæst.54.nu.3.lib.2.
vbi dicit illum loqui sine bona ratione, & aucto-
ritate, cùm debitor non sit in culpa, qui soluit
iussu Principis, vel Magistratus, vt per eum.

Minùs obstat quod ex aduerso obijcitur, slz.
quòd dictæ Communitates non fuerint vsæ
omni diligentia, ne soluerẽt, cùm nec opposue-
rint contra delegationem factam in delegatum
Raynerium, quòd ea non extendebatur ad loca
non supposita Dominio Serenifs. Ducis, nec
quòd de prætensa confiscatione non constabat,
vt in casu Dec. cons. 25. nec quòd ea in omnem
casum non extendebatur ad bona, & nomina
debitorum, & annuos redditus existẽtes in hoc
Dominio, vt per Ruin.in d.cons.167.num.5. nec
demùm quòd capitale dictorum censuum non
poterat exigi ipsis Communitatibus inuitis;
quo casu ex aduerso dicitur non posse pro veri-
tate dici, quòd dictæ Communitates soluerint
73 coactè ex traditis per Paul.de Castr.in l.a. nu.7.
& 8. vbi quoq; Iacobin. de S.Georgio nu.8. ff. de
iuditijs, vbi volunt debitorem in his casibus te-
neri comparere, & opponere exceptiones; con-
cludentes, quòd aliter non dicitur soluere coa-
ctus, prout voluit etiam Dec.cons. 400.num. 2.
Ruin.cons.147. nu.16. lib.1. & Affl. in decis.150.
nu. 21. Respondetur enim, quantum attinet ad
factum, primam exceptionem fuisse inanem, &
impertinentem, tùm quia oppidum Prunetti, &
Leuici tunc erant supposita ipsi Duci, saltem de
facto, nec illis tutum erat de iure disputare, cũ
esset ius in armis, tùm quia de dictis locis in
specie loquebatur delegatio facta in Thesaura-
rium generalem, vt ex ea videri potest. Idẽ erat
de secunda, quia confiscatio, vel notoria erat;
quo casu de ea opponere nihil aliud erat, quàm
calumniari cum maximo periculo. Vel de ea de-
bebat credi assertioni dicti Serenissimi Ducis,
vt supra ostendimus. Quod pari ratione dicen-
dum erat de tertia, nempè quòd dicta confisca-
tio non extenderetur ad bona, & iura D.Comi-
tis Vitiæ extrà Statum dicti Serenifs. Ducis.
Nihil enim poterat proficere huiuscemodi ex-
ceptio, cum generalis confiscatio iam sequuta
compræhenderet etiam nomina debitorũ extrà
territorium, data saltem facultate illa exigẽdi,
siuè de iure, siuè de facto, vt supra ostensum fuit.

Quarta demùm, & vltima, quòd capitale non
posset exigi contra formam Bullæ (quæ sola, &
vnica poterat impedire exactionem) tantùm
abest, vt fuerit omissa, vt ex aduerso dicitur, vt
immò fuerit pluries opposita, facta etiam pro-
testatione recurrendi ad Suam Celsitudinem, vt
patet ex processu, quem fortè agentes dicti D.
Comitis non exhibuerunt integrum D. meo
Catiæ. In omnem casum tutæ sunt etiam dictæ
Communitates, vbi omnia punctualiter nõ alle-
gassent, quia molestiam denunciarunt d. D. Co-
74 miti, qui potuisset mittere aliquos, qui dictas
Communitates defenderet, & omnia allegaret;
quod non fecit. Hoc autem solum dictas Cõ-
munitates tutas reddit, vt ponderat Gucier.
pract.quæst.lib.1.cap.113.nu.4. & item num. 18.
in fin. vbi tamen ait hanc denunciationem non
esse

75 esse necessariam ex Ruin. cons. 147. in fin. lib. 1. quicquid senserit Menoch. in alleg. casu 137. nu. 21. quē reprobat quoq; Magon. in decis. florent. 94. nu. 20.

Quantum attinet ad dispositionem iuris, non potest negari, quin multi velint debitorem debere se defendere, & opponere ea, quæ salute sua salua, & honestè potest, qui paulò ante fuerunt allegati, sed non potest negari, quin multi sint etiam qui velint ad probandum metum sufficere solum præceptum pœnale, qui per me su-
76 pra fuerunt allegati. In quo dubio licèt Curtius Iun. in d. l. 2. nu. 4. vers. tertio nota ff. de iudicijs, & Gab. in alleg. concl. 11. nu. 20. 21. & seq. distinguat inter præceptum generale, & particulare,
77 eorumq; distinctio videatur aures demulcere: ea tamen non videtur tuta, cùm Doctores loquantur promiscuè de vtroq; vt ex illis potest obseruari, Propterea verius videtur posse distingui inter præceptum pœnale emanatum à Tiranno, vel à Principe, procedente de facto, vel ab eius delegatis, & emanatum à Iudice ordinario, procedente per viam iustitiæ, vt primo casu procedat illud, quod nos dicimus, nempe quod huiusmodi præceptum, siuè parti-
78 culare, siuè generale inducat iustum metum, cū exceptiones, vel oppositiones non soleant fieri aduersus præcepta Tyrannorum, vel Principū, qui de facto procedunt, præsertim tēpore belli: quibus in terminis videntur procedere notata per DD. in dicta l. creditor, & per Boss. in alleg. tit. debitores an delinquenti &c. num. 3. vbi explicitè dicit præcepta Tyrannorum, siuè par-
79 ticularia, siuè vniuersalia sufficere ad probandum, quòd quis soluerit coactè, & per metum; subdens hanc esse cōmunem opinionem. Secundo casu vero procedat opinio contraria, cùm Iudices non soleant procedere de facto, vt debitores debeant timere si aduersus eorum præcepta fecerit oppositiones.

Non obstat tertiò, quod licet solutio cēsuum facta per Communitates, potuerit illas liberare, iuxta not. in dicta l. creditor: non perindè solutio capitalis, respectu cuius idem D. Comes
80 non potuit dici creditor, cùm illud non posset exigi ab inuitis atg. l. debitor ff. de verb. signif. Respondetur enim, quòd licet idem D. Comes non esset creditor purus dictarum Communita-
81 tum: erat tamen creditor sub conditione, in euentum in quem dictæ Communitates voluissent se redimere. Qui quidem creditor sub conditione venit appellatione creditoris in materia
82 indifferenti, vt de hoc est tex. in l. si is cui ff. de action. & obligat. & in l. creditores vbi glos. ff. de verb. signif. tradit Dec. in l. 1. nu. 29. ff. si cert. pet. vbi quoq; Alciat. nu. 73. & Cagnol. nu. 277. Qualis est materia d. l. si creditor. Etenim quòd quis sit creditor sub conditione, hoc quidem
83 facit, vt exactio facta per alium sit dupliciter iniusta, nempè quia creditum erat sub conditio-
84 ne, & quia ad eum non spectabat, At iniustitia exactionis nunquàm impedit liberationem in casu dictæ legis, dummodo ea facta sit per vim, & in iniuriam creditorum.

Non obstat quartò, quòd vbi dictæ communitates soluissent etiam coactè, & in iniuriam dicti Comitis, non sint adhùc liberatæ, cùm ex aduerso præsupponatur illas fuisse in mora, si nō respectu capitalis census, saltem respectu ipso-
85 rum cēsuum; iuxtà traditionem Angel. in dicta l. creditor, de qua Boss. in loco præalleg. & Menoch. in alleg. casu 117. nu. 34. Respondetur enim in primis in facto non iustificari, hanc moram, cùm d. Communitates illam negent. Deindè dicitur veriorem, & receptiorem esse opinio-
86 nem, quòd exactus in iniuriam creditoris liberetur, non obstante mora, quam tenuit præ cæteris Castilion. videndus cons. 1. n. 2. vbi adhoc citat etiam Signorol. de Homod. in l. si ex legati causa §. fin. ff. de verb. oblig. Affl. in alleg. decis. 150. nu. 20. Alciat. cons. 170. nu. 1. lib. 5. Gabr. in alleg. cōcl. 11. n. 29. & 30. Guttier. in alleg. quæst. 113. nu. 12. Fontanell. de pactis nuptial. claus. 3. glos. 2. nu. 45. & seq. Thesaur. iun. in quæst. suis forensibus quæst. 54. lib. 2. in princ. vbi communem attestatur, illamq; sequitur, saltem quando
87 agitur de mora per lapsum diei, iuxtà l. magnā C. de contrah & commit. stip. Fuitq; hæc opinio de mente Bart. in dicta l. creditor, vbi quando agitur de solutione facta in iniuriam credito-
88 ris, vult illum liberari nulla facta distinctione inter debitorē morosum, & non morosum: quod sentiunt etiam passim Doctores dum communiter limitant conclusionem illam, quòd debi-
89 tor teneatur de interitu speciei post morā, nisi interierit facto, vel culpa creditoris, de quo in specie Ias. post Bart. in l. si Stichus nu. 5. ff. de ver. obligat. Cagnol. in l. quod te nu. 27. Purpur. nu. 44. ff. si cert. pet. Et ita iudicauit in causa mea propria Perill. olim Senator, ac colendissimus D. meus recolendæ memoriæ, D. Ludouicus Madius anno 1616.

Non obstat quintò, quòd in instrumento venditionis census dictæ Communitates assumpserunt in se omnes, & singulos casus ex quouis capite, & defectu in corpore iurisclauso, etiā ex
90 actu, & facto Principis proueniente, & prouenturo, quòdq; hoc stāte, res videatur posita extrà omne dubium, cùm non possit negari, quin de
91 hoc casu fuerit in specie cogitatum, vt per Bart. & omnes in l. sed etsi quis §. quæsitum ff. si quis caution. & in specie per Adrian. Neguf. quæst. 338. num. 15. & 16. Respondetur enim inprimis dictum pactum ad rem non facere cùm promis-
92 sio pro facto Principis fuerit facta respectu euictionis census, & proprietatum, super quibus fundatus erat census, non respectu solutionis capitalis, de qua agitur: id, quod clarè indicant verba ipsius instrumenti ibi. *& alios in omnes, & singulos casus &c. ex quouis capite, & defectu in corpore iuris clauso, etiam ex actu, & facto Principis prouenientiæ, & prouenturo teneri voluerunt, & voluut de euictione generali, & particulari dicti annui census, illius creationis, & venditionis, ac proprietatum prædi-*

*Barum &c.*

Rursus quod fuerit generaliter renunciatum
omnibus casibus fortuitis, non censetur tamen
renunciatū facto Principis contingenti ob cul-
93 pam, & in iniuriam creditoris, cùm sit casus ni-
mis insolitus, vt decidit specificè Baldus in dic-
ta l. falsus. nu. 36. vers. & licèt, vbi ait debitorē
liberari soluendo coactè in iniuriam creditoris,
94 licèt suscipiat in se casum fortuitum, cum non
præsumatur intellexisse de casu adeò extraor-
dinatio ex facto creditoris orto, per l. fistulas §.
frumenta ff. de cōtrah. empt. quod sequitur etiā
Calcan. in dicto cons. 113. in princ. Vrsill. ad
Afflict. in d. decis. 156. nu. 7. Idem pari ratione
dicendum est licet in dicto instrumento fuerit
specificè facta mentio de casu ꝓueniēte ex facto
Principis; quia hoc quidē facit, vt dictæ Cōmu-
nitates teneantur de casu proueniente ex facto
Principis, vbi aliundè prouenisset, quàm ex cul-
pa, vel in iniuriam creditoris, non autem, quòd
95 teneantur, si contingat culpa creditoris, cùm
hoc egeat speciali expressione, vt per Bald. &
alios in locis præallegatis. Quib. accedat Ioh.
de Anan. cons. 74. nu. 2. vers. sed his, vbi loquens
de conductore, qui in se suscepit omnes casus
fortuitos per verba vniuersalia, & geminata, ait
ea non sufficere, quando casus contingit facto
96 locatoris, sed opus esse speciali expressione:
quo in loco citat. decis. Bald. ad rem nostram
conferentem in l. vnica, in pen. col. C. de his, quæ
pœnæ nomine, vbi Bald. decidit, quòd si ego
promitto te non molestare, sub pœna; si postea te
97 molesto facto tuo, non incido in pœnam. Idem
tradit Rom. in singul. 441. to fcis. Marsil. in sing.
96. Ripa de priuilegijs contract. causa pestis nu.
87. Menoch. cons. 27. num. 20. & cons. 55. nu. 14. &
cons. 671. nu. 23. Barbosa in l. si ab hostibus. §. fin.
num. 9. circa med. ff. solut. matrim. & facit ratio,
quia si ipsemet D. Comes illas duplas 900. per
98 vim exegisset à dictis Communitatibus, nullus
dubitaret, quin ipsæ essent liberatæ iuxtà text.
in sui ratione in l. legis aquiliç §. fin. ff. ad l. aquil.
Igitur idem dicendum est in casu nostro, in quo
dicta exactio facta est in iniuriā eius, quia hoc
99 adnumeratur culpæ, non secus ac si ipse fecisset
vulg. l. si merces. §. culpæ ff. locati.

Non obstat sextò. & postremò, quòd hic non
constet de solutione pecuniarum, aliter quàm
per confessionem, & quòd confessio nō probat
100 in præiuditium tertij, vt respondit Paul. de
Castro cons. 13. nu. 57. & plurib. seqq. lib. 3. quē
sequitur Afflict. in d. decis. 150. nu. 28. Gabr. in
alleg. contl. 11. nu. 25. & Menoch. in d. casu 137.
num. 16. Respondetur enim multum referre in
proposito, an fuerit sequuta confiscatio bonorū
dicti D. Comitis, nec nè. Si sequuta fuit, non est
101 dubium, quin confessio probet solutionē, quia
facta est à persona ius habente: quibus in ter-
minis non procedunt decisiones in oppositum
citatæ, quæ loquuntur, quando confessio facta
est à ius non habente: quod sentit etiam Paul. de
Castr. in dicto cons. 13. nu. 56. vers. & primo quia
certum est &c. Si non est sequuta, iterum est di-
stinguendum, an agatur de confessione, vel so-
lutione ficta, qualis est ea, quæ resultat ex libe-
102 ratione, vel acceptilatione, vel iuramento;
iuxtà notata per Paul. & Alex. in l. duobus §. 1.
ff. de iureiur. & tunc vera est opinio contraria;
in quem sensum Paul. de Castr. in dicto cons. 13.
nu. 56. rectè dixit confessionem factam à Tyrā-
103 no non probare veram solutionem, nec aliter
intelligendus est Affl. qui eius solius auctorita-
te nititur in alleg. decis. 150. num. 28. quem alij
simpliciter sequuntur. Si verò agitur de confes-
sione de recepto vera, & formali, regula est pro
debitore, quia confessio de recepto regulariter
104 probat solutionem l. publia §. fin. ff. depositi l.
irā stipulatus §. Chisogonus ff. de verb. obligat.
l. pecuniæ C. de solut. cum similibus.

Sunt nihilominùs inspiciendæ circumstantiæ
facti, quia si adsunt coniecturę fraudis, confessio
105 non probabit solutionem, quibus in terminis
potest adhùc procedere cons. Pauli, de quo su-
pra, vbi non nititur hac ratione sola, quòd con-
fessio nō probet solutionem, sed alijs pluribus,
in quibus constituit ipse maius fundamentum,
cuiusmodi est, quòd ille Pandulphus Tyrannus
(erat hic, vt puto, Pandulphus Petrutius Tyran-
nus Senarum) ex abrupto liberasset illum debi-
torem, absq; eo quòd illi fuisset intimatum ali-
quod præceptum ad soluendum, vt ibi num. 68.
Quòd ille debitor esset Consiliarius dicti Pan-
dulphi, illi valdè carus, cui verisimile erat, quòd
106 vellet proficere, non nocere, vt ibi nu. 60. & 72.
Quòd nullam resistentiam fecisset, nec aliquid
ad euadendam solutionem allegasset, cùm tamē
haberet exceptiones multum releuantes, inter
quas erat, quòd creditor, in cuius iniuriam si-
mulabatur fieri illa exactio, vt rebellis dicti
Pandulphi, decesserat longè, antequam Pandul-
phus dominium Senarum obtineret, vt ibi n. 65.
66. Et postremò quòd idem debitor haberet
duos correos secum obligatos, quos non erat
verisimile, quòd Pandulphus voluisset omitte-
re, vt cogeret dictum eius amicum, & Consilia-
rium ad soluendum, vt ibi nu. 73.

Si verò non solum cessent coniecturæ fraudis,
sed adsint coniecturæ rei sincere gestæ, tùc totū
contrarium est dicendum. Ex coniecturis si
quidem simplex confessio de recepto, quæ aliàs
107 de se non probaret realem numerationem, illa
probat etiam in præiuditium tertij, vt scribit
Bald. in rubr. C. de priuil. dotis num. 4. vers. vndè
quæritur Dec. cons. 336. nu. 10. Bofs. in tit. debi-
tores an delinquenti &c. in fine Rimin. iun. cōs.
180. nu. 15. Coniecturæ autem hic sunt multæ, &
vrgētes, inter quas est deputatio Delegatorum,
qui transmissi sunt ad perquirenda, & exigenda
omnia credita dicti D. Comitis, non solum con-
tra has Communitates, sed contra alios plures:
quæ non est credendum fuisse facta nugatoriè, &
extra propositum. Præcepta pœnalia emanata
contra dictas Communitates: Intimatio mole-
stiæ facta dicto D. Comiti, quæ tollit omnem

su-

suspitionem collusionis vt supra, carceratio hominum dictarum Communitatum. Qualitas Principis, cuius nomine facta fuit exactio, quem
108 non est verisimile voluisse colludere cum pauperibus Communitatibus alieni Dominij ab eo per vim redactis in eius potestatem. Qualitas temporis, in quo facta est exactio, quod erat tẽpus belli, in quo idem Princeps verisimiliter tenebatur maxima necessitate pecuniarum, & demùm qualitas eorum, qui fecerunt dictas confessiones qui omnes fuerunt creditores, & cessionarij dicti Serenissimi Principis, quos non est verisimile voluisse facere dictas confessiones, quin illis fuerit satisfactum, cum nemo præsumatur suum iactare iuribus vulgaribus. Quæ quidẽ coniecturæ iunctæ cum confessionibus, si non probant realem solutionem, non constat certè, quæ aliæ coniecturæ illam vnquàm probare possint, vel iuuare confessionem de recepto, vt illã probent.

Ex quibus omnibus constat memoratas Communitates esse tutas, siuè ex capitè confiscationis sequutæ, siuè ex capite exactionis ab eis factæ in iniuriam dicti D. Comitis, easq; propterea esse absoluendas à censibus petitis per dictũ D. Comitem, reuocata sententia superindè lata per D. Capitaneum Iustitiæ, non visis iuribus dictarum Communitatum; qua occasione declarandum est quoq; eas remanere liberatas à solutione capitalis, cùm non possint absolui ratione censum decursorum à die exactionis factæ per ipsum Serenissimum Ducem citrà (hos enim petit D. Comes) quin declaretur eas remanere liberatas à capitali, à quo census dependent (quod vnum ostendit delegatione m. Perill. D. mei Senatoris comprahendere etiam capitale), & ita iuris esse puto. Suppleat tamen &c. Mediolani die 25. Octobris 1621.

2 Laus Deo, & Beatissimæ Virgini Mariæ.

P. P. Flammenius.

*Pro Comite Vitia, contra Cõmunitates Truncti, & Leuicis.*

VIx esse locum video mihi relictum scribendi in hac causa post tot eruditissimorum hominum doctissimas hinc inde disceptiones, quo fit vt minus allacris accedam, quasi aliorum iam collectis floribus fasciculum variato ordine compacturus, nihil tamen AEQVITATE causæ attenta, de victoria desperans.

Tota hæc disceptatio omissa disputatione suspẽsiui effectus istius appellationis ad discussionem duorum fundamentorum reducitur; quæ ex aduerso afferuntur,

Primum videlicet confiscationis, secundum exactionis violentæ in iniuriam creditoris. Supponunt enim Communitates vtriusq; casus requisita in sua exactione concurrisse, quod mihi videtur nullatenus admittendum.

Etenim DD. omnes duos hosce casus distinctos omnino esse, & separatos volunt vt tales re
109 vera sunt, ita vt & concurrere in eodem facto non possint 1 Etenim primus meram iuris viã, & iusti-

1 NOn sunt ità inter se distincti hi duo casus, vt concurrere non possint, vt hic præsupponitur: confiscatio siquidem potest concurrere cum coactione in in iuriam creditoris confiscati, vt de se patet. Sic erat in casu Dec. cons. 25.

& iuſtitiam ſequitur, ſecundus manifeſtæ vis, &
tirannidis naturam ſapit, proinde, ſi in noſtro
caſu per Ducem Sabaudiæ via cõfiſcationis elle-
cta, ſi datus Iudex Dellegatus, ſi iuris ordo ten- 1
tatus, ſi nulla vis interuenit, niſi quæ iuſtitiæ
prætexeret cauſas, de ſecundo fundamento par-
tis actum eſt. 2

Quod itaq; attinet ad primum, Bart. in l.cre-
ditores ff.de ſol. & cum eo alij DD. duos tantum
caſus conſiderant. Primum publicationis factæ,
ſecundum non publicationis, primum ad huc di-
uidunt in iuſtam, & hæc dubitationem non ad-
110 mittit, & in iniuſtam, & hanc æquiparant non
publicationi, cum non facta mentione publica-
tionis debitor exigitur. Hoc ſecundo caſu vo-
lunt debitorem ſoluentem excuſari, quia de in-
ſtitia diſputare non teneatur, cum ſibi conſtet de
confiſcatione re vera facta. At quando confiſca-
tionis mentio non fit, ſed, interuenit vis, tunc
quia in iniuriã fit creditoris, eius culpa exactio
fiat; quem tamen caſum non parere liberatio-
111 nem, vbi ſolutio fit à ſciente iubentem eſſe ti-
ranum, probat latè Lucas de penna 3 in l. vni-
ca Cod.vt nullus ex vican.lib.2.col.3.verſ.2.que-
ro,& poſt alios Decius conſ.407.num.2.verſ.Præ-
terea, & cum ipſi. 4

Tertius caſus, in quo nos verſamur, videtur
ab illis omiſſus, 5 terminãdus tamẽ videtur ex
regulis partim vnius, partẽ alterius caſus, & hoc
eſt cum re vera confiſcatio non eſſet facta, Prin-
ceps tamen, abſoluta poteſtate ſua, vti non vult,
ſed vt pecunias exigat vtitur titulo iuris, & præ-
textu confiſcationis nullo. Hoc caſu non poteſt
dici exactio fieri in creditoris iniuriam, quia
non docetur, nec re vera ſubeſt vlla culpa, aut
cauſa iniuriæ creditoris, 6 & princeps fingit ſe
112 eius creditorẽ, cum tamen nunquam fuerit,
proinde dici debet fieri in iniuriã debitoris, qui
decipitur ob eius ignorantiã, Ita Bald. in l.falſus
113 7 n.33.C.de furtis, vel ſi hic caſus nullius iniu-
riam ſapit, 8 debitor quantitatis non debet
dici liberatus iuxta traditionem Bartoli in d. l.
creditore.verſic.ſi vero recepit, quam commu-
nem dicit Craſs. except. 25. num. 54.& hoc quia
in ipſum exactum principaliter fit iniuria Bal.in
d. l. falſus. nu. 33. verſ.ſi autem neutrius, & ideo
dicunt Doct. nõ aliter liberari debitorem præ-
114 textu confiſcationis exactum, niſi illi conſtet
de confiſcatione per documentum in publica, &
authentica forma, 9 & quod ritè, & ſolemnitèr
115 lata ſit Menoch.de arbitrarijs caſu 137. num.5.
Bertazzol.conſ.crimin.269.nu.6.conſ.270.nu.10.
& nimirũ, quia vbi re vera facta eſt confiſcatio,
huiuſmodi deceptionis præſumptio, & ſic iniu-
riæ debitoris cadere non poteſt 10 & hæc fuit
116 ratio, quare DD. velint teneri debitorem in-
quirere de iuſtitia confiſcationis 11 non dico
reſpectu meritorum; ſed rititudinis, & ſolemni-
tatis iuditij, quia iuſtitia, vel iniuſtitia merito-
rum continet ſemper iniuriam creditoris, iuſti-
tia, vel iniuſtitia rititudinis poſt continere

*2 Non valet hæc illatio, vt patet ex prædictis.*

*3 Contrarium ſentiunt omnes alij, volentes indiſtinctè exa-ctum à Tyranno in iniuriam creditoris liberari. Res notior eſt, quàm vt probari debeat.*

*4 Dec. non facit ad rem, cum loquatur de eo, qui Tyranno ſponte ſoluerat.*

*5 Iure fuit omiſſus hic tertius caſus à Doctoribus, quia non continet aliquid quod non ſit incluſum in duobus caſibus præcedentibus. Aut enim Princeps habuit ius exigendi, aut non. Si habuit, ceſſat omnis difficultas. Si nõ habuit, nihil refert, quòd apparenter vſus fuerit via iuris. Eſt ſiquidem tunc ſuſpiciendum, in cuius damnum, & iniuriam illa via vſus fuerit; ità vt ſimus ſemper in caſu doctrinæ Bart. in l.creditor ff. de ſolut. Rurſus doctrina Bart. ibi hunc caſum penitus deſtruit; quia ipſe æquiparat publicationem iniuſtam, non publicationi, & tamen publicatio iniuſta continet viam iuris. Igitur non obſtante, quòd Princeps vſus fuerit via iuris, exactio debet iudicari, vt facta per meram vim, & de facto.*

*6 Vt exactio dicatur facta in iniuriam creditoris, non eſt neceſſe, vt præcedat culpa eius, vel cauſa iniuriæ; ſed ſufficit, vt fiat eius contemplatione. & ſemper dicitur fieri eius contemplatione, quando ille qui exigitur, exigitur, vt debitor eius. Dixi in prima mea ſcriptura impreſſa fo. 4. verſ. quòd verò.*

*7 Bald. nihil dicit quod ad rem faciat.*

*8 Sapit iniuriam creditoris, quia exactio facta eſt, vt à debitoribus eius, vt ſupra.*

*9 Cautè intelligendum eſt quod dicunt hi Doctores, vt procedat, quando quis ſoluit non coactus. Sic intelligit Dec. conſ. 25. Rurſus quod dicunt hi Doctores, non tollit caſum æquipollentem, quando conſtat de aſſertione Principis, cui debet credi, ad text. in l.ob æs C. de præd. min.*

*10 Cauſa liberationis tunc non eſt, quia ceſſet ratio deceptionis. ſed quia ſtante confiſcatione, Fiſcus habet ius exigẽdi, DD in dicta l. creditor.*

*11 Ratio non eſt iſta, ſed quia illi debet conſtare, quòd Fiſcus habeat ius exigendi, de quo illi conſtat, ſi videt Fiſcum habere pro ſe ſententiam confiſcationis ritè latam.*

deceptionem, & iniuriam debitoris in ficta confiscatione, & hanc iustitiam rititudinis exigunt DD. vt probat Menoch. d. casu 137. nu. 5. & post Dec. & Ruin. Grass. de excep. 25. num. 30. & Peregrin. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. nu. 54. Guazzin. de confis. bonorum cap. 24 nu. 14. & 15. Egredimur .n. 12 in hoc casu terminos quæstionis DD. in dicta l. creditor, & reducimur ad terminos quæstionis debitoris soluentis falso
118 creditori, quia Fiscus titulo cōfiscationis vtēs non procedit, vt Princeps, nec vt tirannus 13 & sic non cadit iniuria creditoris, sed vt creditor; ideo si fingat se creditorem, cum non sit, soluens
119 ibi nō liberatur, ad tradita per Albam 14 conf. 3. nu. 3. vbi de communi, & Baldus in d. l. falsus n. 33. & DD. passim, & hoc adeo verum est, vt non sufficiat debitori dicere se non putasse, attento instrumento confiscationis, Fiscum non esse cre-
120 ditorem, vt debeat vlterius aliquid pati, nec spōte soluere Menoch. d. casu 137. n. 6. 15 Grass. d. except. 25. nu. 31. Bertaz. conf. 270. nu. 16. lib. 2. quia hæc est fides, & legalitas, quam passim ex-
121 clamant omnes DD. in omni casu per debitorē esse seruandam creditori, quam hic violatam esse manifestè apparet, cum non viderint, nec cu-
122 rauerint videre Communitates confiscationem 16 Comitis, & an ritè, & solemniter facta esset.

Neque hoc casu mouet probatio deducta ex Principis assertione, nam dato millies, quod probaret confiscationem ex speciali priuilegio vocis Principis, quod tamen non credimus, non tamen probaret ritè, & solemniter latam, quod esse ne-
123 cessarium vt videat debitor volunt ex Decio, & Ruino, Menoch. & Grass 17 Et quatenus aliter intelligatur Decius aduersus ipsum sentiunt Peregrinus, & Guazzinus supra allegati, nec præsumptio ex dicto Principis oriri potest, quia præsumptio sumitur circa id quod per ipsum fieri, & suppleri potest, quo in genere non est rititudo
124 confiscationis, vt de citatione 18 ad eam necessaria, Gramm. decis. 105. nu. 23. Genua de ver-
125 bis enunciatiuis lib. 2. q. 4. nu. 49. & 60 Lararhi conf. 5. nu. 102. & 111. quam certum est Principē
126 cū tota sua potestate supplere nō posse, Cenal. commun. contra communem q. 808. num. 10. & seqq.

Sed assertio Principis sufficienter non probat confiscationem in nostro casu nimirum, quia non
127 constat præcessisse causam ipsius confiscationis, quia per Principis assertionem nō probatur, vt nec ipsa confiscatio, Militat .n. respectu eius
128 illa ratio, quod ad commodum proprium Principis 19 testatur, quæ facit, vt probationem nō faciat assertio, Ruin. conf. 147. num. 8. lib. 1. Anelli de Amat. conf. 45. num. 16. Genua d. q. 4. nu. 46. & seq. quod eo certius est, quia de iure tertij tollendo agebatur, de quo cum agitur, nec præsum-
129 ptionem quidem facit assertio, Genua d. q. 4. num. 43. potissimum cum tollendi modus, quia in necessarium antecedens delictum supponit
130 infamiā irrogans, honorem lædat, quod operatur,

*12 Non egredimur, quia semper sumus in eo, qui habet ius exigendi, etiamsi sententia confiscationis sit iniusta, quia sententia facit de albo nigrum ad tradita per scribentes in rubr. ff. de re iudic. sentit Dec. in alleg. conf. 25. Menoch. de arbitr. casu 137. nu. 5. vbi & Ruin. refert.*

*13 Nihil refert, quomodo procedat. Hoc verum est, quòd vel procedit de iure, vel de facto. Aut enim habet ius exigendi, aut non, & si non habet, aut exegit in iniuriam debitoris aut creditoris, & ita semper reuertimur ad distinctionem Bart. in dicta l. creditor.*

*14 Alba & Bald. aliud non dicunt, nisi quòd soluens falso creditori non liberatur.*

*15 Non placet hoc dictum Menoch. & aliorum, qui eum sequuntur; quia immò quando quis soluit vigore confiscationis ritè facta, est liberatus, etiamsi non coactè soluat, cùm habeat iustam causam soluendi. Ità sentit Dec. in d. conf. 25. vbi distinguit hunc casum à casu coacta exactionis. Aliter non esset differentia inter soluentem vigore sententia, et sine sententia: quod absurdum foret.*

*16 Non erat necessarium, vt viderent confiscationem; quia assertio Ducis æquipollebat. In omnem casum hæ Communitates fuerunt liberata vi coacta solutionis facta in iniuriam D. Comitis, vt per DD. in dicta l. creditor.*

*17 Nec Dec. nec Ruin. nec Menoch. dicunt quòd debitor debeat scire confiscationem ritè factam quando Princeps asserit illam esse factam, cùm eo ipso præsumatur ritè facta. Sic dicunt DD. illi credi de sententia, vt per Bellon conf. 36 nu. 5. & tamen sententia, non est sententia nisi sit ritè lata Doctores in l. 4. §. condemnatum ff. de re iud.*

*18 Quòd Princeps sine citatione non possit aliquem priuare iure suo, transeat. Aliud est, quòd illi credatur de actu, quem non constat clarè fuisse factum sine citatione, vt est confiscatio, de qua agitur; De qua ideò videtur standum eius assertioni, donec probetur contrarium, vt per Menoch. conf. 100. num. 29. Præsertim quia de consuetudine totius mundi creditur Principibus. vt prosequitur Mascard. de probat. concl. 1233. in fin. Bardellon. post alios conf. 101. nu. 98. & seqq.*

*19 Respondetur vt supra. Aduertatur præterea, quòd verum delictum fuerit commissum, nec ne, respicit iustitiam confiscationis quæ non pertinet ad rem præsentem, quippè quæ non impediat, quominus soluens liberetur, saltem si non sit notoria, vt per Dec. in sæpè alleg. conf. 25, quod & supra videtur admisisse pars aduersa nu. 11.*

20 *In casu Berzaz. non concurrebant ea, quæ concurrunt in hac; & illa decisio subuertitur ex dictis per Bardell. in d. cons. 101. nu. 27. & seqq.*

21 *Non pertinet ad rem præsentem hæc discussio, utrum delictum fuerit notorium, nec ne: sed an constet de confiscatione, quæ sane potest dici notoria, cum probetur etiam ex [illegible] Serenissi. Ducis.*

22 *Casus est diuersus, quia hic non agitur de sola ademptione bonorum, sed de ademptione, adminiculata assertione D. Ducis, quæ se ad inuicem coadiuuant.*

23 *Non debet hic inspici persona Communitatum, sed D. Com. Vitta. in cuius præiudicium tendit assertio D. Ducis.*

24 *Frustrà id negatur, cùm plusquàm notorium sit illum esse per omnia subditum ipsi Serenissimo Duci.*

25 *Non applicantur hæ decisiones, cùm hic agatur de subdito per omnia. Immo verè & Communitates tunc erant per omnia subdita.*

tur, vt nec præsumptionem inducat Genua d. q. 4. nu. 44. nam, nec distingui potest inter assertionē super delicto, vel assertionem super confiscatione, quia vbi de delicto, & sic causa confiscationis non constat, nec assertio confiscationem probat; & ita in simili casu considerat Bertazzol. 20
131 cons. 269. num 6. 7., & licet Bardell. cons. 101. nu. 75. velit credi assertioni Principis circa delictū, & priuationem, ad id tamen probādum per paucos adducit in simplicibus terminis, Nititur verò præcipuè (ad quod plures congerit) notorietate delicti, quam sufficere vult duobus in suo casu cōcurrentibus 21 quod agebatur de re non allo-
132 diali, vt hic, sed feudali quæ ab ipso Principe peruenerat titulo gratuito, hæc autem notorietas non causatur ex sola assertione Principis di-
133 centis rem notoriam Genua d. q. 4. n. 57. & seqq. multo minus vbi talis non asseritur, vt hic Grām. decis. 105. num. 12. & 58. sed debet ex actis deduci Camill. Laratha cons. 5. n. 113. & duobus seqq.
134 & prius debet cōstare factū esse verum, Laratha d. cons. nu. 116. seq. per sententiam illius declaratoriam num. 123. & seqq., & si in feudis quæ à Principe proueniant non sufficit assertio Principis, nec mentio notorietatis, sed debet constare
135 de facto de sententia ritè, & rectè lata, & cum causæ cognitione Gramm. decis. 105. à num. 6. ad 28. & à nu. 55. ad 64. Genua d. q. 4. à num. 46. ad 61. Amat. cons. 43. à nu. 17. ad 24. Laratha d. cons. 5. nu. 108. vsq; ad 132. quanto magis id debet esse, vbi agitur de iure tollendo, quod à Principe non prouenit? tunc verò potissimum, cum assertio sine causæ cognitione fit, & principaliter ad confirmationem assignationum factarum, vt hic Laratha d. cons. 5. num. 112. in quo casu licet cum assertione Principis concurreret descriptio in li-
136 bro rebellium, adhuc tamen rectè cōcludit nihil dici probatum nu. 134. vers. quo ad septimū, & num. 143. & seq.

Nec mouet notoria occupatio, quæ ex aduerso allegatur feudorum Comitis, quia illa nō probat confiscationem præcessisse non magis, quam concessio 22 alteri facta de feudo adempto as-
137 serto rebelli, vt in casu Gramatici, Laratha, & aliorum supra allegatorum, & cū pro forma priuationis sententia requiratur, vt supra allegati probant, non liberat soluentem allegantem con-
138 fiscationem, vt notoriā ad tradita per Gratian. discept. forens. 596. nu. 2. & seqq.

Accedat his, quod assertio facta est 23 versus Communitates non subditas, & de re non subdita. Ideo nihil omnino probat, nam etsi Communitates ritè de facto subesse dici possint Duci, & fortè Comes ratione alicuius feudi, quod tamen negatur 24 attamen respectu istius materiæ dicitur assertio facta, erga non subditum, Nec par-
139 ticularis, nec accidentalis subiectio consideratur 25 Masul. in additionibus ad Capitiū decis. 166. vers. idem in assertione Mascard. concl. 1233. nu. 54. seqq. Genua d. q. 4. n. 16. late Fachin. cons. 58. nu. 21. seqq. lib. 1.

Nec

Nec vis fieri potest in eo, quod scilicet asser-
tio cum consilio procerum, siue consiliariorum
140 à Duce facta sit. Etenim simpliciter accipi nõ
debet haec dd. limitatio, & in nostro casu illud
attendendum venit, quod in vna scriptura, quae
subscripta est à consiliarijs nulla fit mentio de
141 confiscatione, in alis autem fit quidem mentio
pertransennam, sed consiliariorum subscriptio
26 non interuenit ad confirmationem assertio-
nis; sed ad validitandum obligationem patri-
monij Ducalis versus soluentes conceptam de
142 eis conseruandis indemnibus, Ideo trahi prae-
sumptiuè ad confiscationem nequit ad tradita
per Rimin. Sen. cons. 63. nu. 3. & Rimin. Iun.
cons. 338. num. 74. 27 maximè quia insolita
sunt in hisce terminis huiusmodi Fisci promis-
siones. Non est autem locus exceptioni à con-
siliariorum subscriptione deducta, nisi interue-
143 niat circa id etiam cognitio causae, 28 Petra
ad Grammat. decis. 63. num. 64. quae hic non in-
teruenit, cum ad preces partis illa scriptura
emanauerit, quae cum exhibita non sit, quid cõ-
tineat ignoramus, & nisi claré, & specificè causa
144 confiscationis circa quam versatur assertio sit
enunciata Genua 29 d. q. 4. vol. 28. & ita vide-
tur distinguere Capic. d. decis. 166. nu. 8. vers.
aliter ergo videtur, & Mascard. conclus. 1253. n.
145 109. & ratio esse potest, quia subscriptio con-
siliariorum facit fidem quo ad ius, quia hoc est
circa iustitiam confiscationis respectu causae ex-
pressae, non circa factum Tapia in rubr. de Const.
Principis c. 2. num. 7. & vol. 1. cap. praeter num.
16. ff. eodem.

Ex his patet mala etiam fides Communitatũ,
quae non docto ibi de confiscatione ex soluentes
146 argumentumq; vel ex eo maximè, quod si per-
didissent verè, ac ritè confiscatum Comitem, nõ
petijssent promissionem 30 Ducalis patrimo-
nij, & obligationem ipsius, quia vbi vero succes-
sori soluitur, talis stipulatio non exigitur, cum
ipso iure sequatur liberatio.

Illud etiam debuerunt opponere Communi-
tates, quod aut 31 confiscatio erat secuta ex
causa non communi alijs locis, & non extende-
batur ad effectus existentes in alio territorio,
vt quotidie videmus, Aut erat sequuta ex causa
quae confiscationem pareret in alijs etiam locis,
& tunc ad Ducem non poterat spectare talis cẽ-
147 sus, quia pertinet ad Fiscum loci vbi sunt bo-
na illi subiecta Guazzin. de confisc. concl. 22. nu.
61. Conuersan. in addit. Intrigl. sing. 26. lib. 1.
etiam si Fiscus Leuicis, & Prunetti non occupas-
148 set illos census, & recusasset acquirere, quia in-
ter Fiscos non datur ius accrescendi Guaz. cõ-
clus. 22. num. 63.

Quo ad violentam exactionem in qua secun-
do fit vis.

Primo dici potest excludi illam 32 quia con-
stat Ducem via iuris vti voluisse exordio iuri-
dico.

Secundo nullam vim verè interuenisse, nec
atten-

*26 Verbalis est haec responsio. Sat est, quòd litterae enunciantes confiscationem fuerint expeditae in Supremo Consilio Serenissimi Ducis, maximè cum eadem super dicta ennunciatione fuerint fundatae. Crau. de antiq. temp. par. 1. sect. propositum nostrum nu. 25. & seq.*

*27 Haec consilia ad rem non faciunt, nisi sit mendum in scriptura.*

*28 Causae cognitio non est necessaria in officialibus Principis, vt sciant, an ipsi fecerint confiscationem, cum nemo praesumatur factum proprium ignorare.*

*29 Nullus ex his Doctoribus dicit, quòd debeat apparere de causa quando Princeps aliquid asserit, cum cons. procerum, Nec Doctores allegati in scriptura Communitatũ distinguunt inter assertionem facti, & iuris, vt hic distinguitur.*

*30 Potuerunt petere hanc promissionem; quia sententiae confiscationum quandoq. re tractantur: quo casu licèt soluens sit liberatus, vt per Menoch. de arbitr. iud. casu 197. nu. 5. abundans tamen cautela huiusmodi promissionis, non potuit nocere. Praetereà haec promissio potuit prodesse quo ad exactionem factam de facto, & per vim, quatenus non posset sustineri, vt facta vigore confiscationis.*

*31 Inanis erat, et est haec oppositio, quia licèt confiscatio non esset talis, quae posset trahi ad bona sita extrà territoriũ; potuit tamen trahi ad pecunias de quibus agitur, rationibus deductis per Communitates in earum scriptura fo. 3. vers. non obstat secundo, vbi est videndum.*

*32 Iam ostensum est hanc distinctionem, an Princeps vtatur via iuris, vel aliter, non habere suprà.*

149 attendi metũ possibilem, 33 sed actu illatum
Fachin. d. conſ.58. num.29., nam quod dicitur
de carceratione de ea legitimè non constat, &
illa emanauit post factam, notificationem, &
promissionem soluendi, 34 vnde, & ea debita
150 non dicimus necessaria, quæ originem habent
voluntariam., Tiraquel. de retract. liguag. §.
primo glos.14.nu.15. & 16. ita, & solutionem, &
carcerationem, quæ sequuta est vigore volunta-
riæ obligationis, & promissionis.

Tertio, præceptum non posse dici vim inferre,
siquidem DD. omnes in eo conueniunt, vt tale
151 sit cum est pænale, & sub graui pæna Gabr.
concl.11.nu.22. Thesaurus Iun.q. 54.nu.4.vol. &
excusatur lib.3. Fachin. d.conſ.58.nu. 28. Calcan.
152 conſ. 113.nu.3. talis autem 35 non est, quæ ad
decimam quidem partem debiti ascendit, & quæ
153 nullã corporalem pœnam infert, sed solam pe-
cuniariam mulctam ad tradita per Menoch. de
arbitrarijs iudic. casu 557. nu. 3. & casu 570. n.
9. 36

Quarto nullam vim, nec iniuriam dari, quia
considerando singulas partes causæ initio facta
sua Celsitudine dellegatio hæc loca non feriebat
37 Dellegatos supponitur per partem has Cõ-
munitates citasse, quæ se obtulerunt paratas in
his omnibus, quæ è re suæ Celsitudinis essent, &
154 voluntate Ducis patefacta rursus se offerunt,
& sic non coacte, Neguſant. Iun. qu. 215. num. 4.
Pretium decimæ per suam Celsitudinem erat
propositum propallanti credita. Communitates
se debitrices asserunt, sicq; in causa sunt priuãdi
Comitem hoc credito, quod ipsum facit, vt solu-
tio non liberet, quemadmodum in expulsione
155 38 considerat post Bal.d.l.falsus nu.35. Decius
conſ. 25. col. 2. & 3. & alijs exemplis probant
Bertazol.d.conſ.268. n.11. & clarius Claud. vbi
in addit. in littera C. Menoch.d.casu 137. nu.29.
& nu.15. Gutier. p p q.lib.1. qu.123.nu.17. & hæc
notificatio fit nullo præcedente 39 pænali edi-
cto, sed simplici citatione, & interrogatione fa-
cta viua voce per Fiscalem assertum.

Designantur exinde dicta credita soluenda
certis personis, deq; eorum solutione omnino
priuatæ tantum scripturæ exhibentur cõtra tra-
dita per omnes DD. 40 in hac materia, qui vo-
lunt non sufficere confessionem de recepto, siue
156 priuati sit, siue Principis, siue officialis Ruin.
conſ.147.nu.12.lib.1. Bertaz.d.conſ.268. num.7.
Afflict. decis.150 num.35.36. Grass.d.except.25.
nu.75. Menoch.d.casu 137.nu.16 qui omnes lo-
quuntur non in confessione per acceptilatio-
nem, vt videbatur ex aduerso supponi, sed in cõ-
fessione de recepto, quam receptissimum est nõ
157 probare veram, & realem numerationem post
alios Man. de confessione cap.7. num.84. vsq; ad
158 93. & seqq. nec integra solutio verè fit, sed etiã
post restitutam d. loca 41 Hispaniarum Regi no-
stro potentissimo fingitur solutio facta, quæ cõ-
fessio manifestè conuincit simulationem, simu-
lationis, vel saltem conclusionem, quæ in nostra
ma-

*33 Est verum; sed hic fuit metus verus, non possibilis.*

*34 Non fuit facta aliqua promissio soluendi ante carcera-
tionem, vt hic dicitur. Videatur in allegat. Communi-
tatum fol.4. vers. non obstat, quod hic opponitur etc.*

*35 Tale est vndiq; si videatur processus. Non est tamen
necessarium quod agatur de pœna corporali, vt quis sol-
uendo liberetur, vt hic præsupponitur; sed sufficit præce-
ptum quomodocunq; graue, & pænale Bart. & cæteri
in dicta l. creditor Afflict. in decis. 150.nu.16.*

*36 Menoch. in his locis aliud non docet, nisi quod appellatio-
ne pæna grauissima venit vltimum supplicium: quod
nihil ad rem facit.*

*37 Immò feriebat, & delegatio facta in Thesaurarium erat
specialis. Videatur processus.*

*38 Communitates nunquam propalarunt eorum debitum.
Etsi etiam propalassent non reperitur iure cautum quod
hoc tollat vim solutionis coactè factæ in iniuriam cre-
ditoris.*

*39 Nulla facta est notificatio, vt hic præsupponitur, & vbi
fuisset facta nihil potuisset præiudicare Cõmunitatibus,
cum nullus sit, qui dicat, quod debitor interrogatus de
debito, non debeat illud confiteri. Amplius in hoc casu
potuerunt etiam timere dictæ Communitates si negassent
debitum, quia D. Dux Sabaudia erat talis, qui poterat
illis metum, & terrorem inferre, maximè tempore belli
Bart. in tract. de Tyrann. nu. 3.*

*40 Hic punctus fuit adeò plenè discussus in Allegationib. Cõ-
munitatum fol.6. vt alia animaduersione non sit opus.*

*41 Non negatur quin modica quædam quãtitas pecuniarum
fuerit soluta post restitutionem factã, sed debet aduerti
quod Communitates fuerant coactè præstare fideiussorem
subditum Serenissi. Ducis statim ac fuerunt condemna-
tæ: quod tantum valet quantum si tunc soluissent.*

materia sufficienter probatur coniecturis cum
DD. dicunt sufficere dolum velatum, quia eo
159 existente debitor, non dicitur obseruasse bo-
nam fidem, & legalitatem versus creditorem
160 42 vt de solutione postea facta Bertaz. d. cõs.
268. nu. 7. cons. 269. num. 18. versic. ad vltimum
cons. 220. nu. 15. de dolo vellato, & coniecturis
Afflict. decis. 150. nu. 23. Bertaz. d. cons. 268.
num. 12. cons. 269. Addantur his promissio 43
Ducis decimæ partis crediti, vt ex dellegatione
Bayuerij, quam negare nón possunt se aquisiuis-
se, nam. & verisimile non est, ideoque falsitatis
habet imaginem, ipsas; cum sponte notificasse
debitum non negent, voluisse oblatam partem
per Ducem accipere. Et conuincitur asserta
dellegatio Thesaurarij cum subscriptione Con-
siliariorũ, in qua Dux iubet vt ex 900. duplis de-
bitis per Communitates Pruneti, & Leuicis,
solui curet Thesautarius 700. Parutiæ, qua so-
lutione facta 44 Dux declarat liberas, & im-
munes d. Communitates ab omni obligatione
versus Comitem. Hæc autem concordia per
161 DD. nostræ materiæ collusio dicitur, & libe-
rationem impedit 45 Afflict. decis. 150. num.
36. Bertaz. d. cons. 268. nu. 8. Accedat postre-
mo loco promissio Ducis in casum molestiæ, &
euictionis, quæ conuincit collusionem 46 cum
162 Fiscus non soleat, nec debeat facere tales
promissiones, cui soluitur vti successo in ius
creditoris, & hic actus insolitus, & insolita
cautella demonstrat fraudem.

Habet itaq; hæc solutio tres gradus, de qui-
163 bus Menoch. d. casu 137. nu. 29. quod sponte,
& notificatione, & oblatione, 47 quod cum
parte lucri; & quod simulate soluerunt, vnde
iniquum esset ipsas liberatas dicere.

Hæc autem violentæ exactionis excusatio nõ
videtur vllo modo nostro casui aptari, quia
subsidiaria excusatio est, ne bis soluere coga-
164 tur. At vbi regressum habere potest non ad-
165 mittitur, 48 vt si priuatus exegerit. Hos .n.
casus priuati, & tiranni distingunt ex hoc DD.
Ruyn. cons. 171. nu. 16. & seq. lib. 4. & cons. 25.
nu. 4. & 5. lib. 5. Gabr. de solutionibus concl.
11. nu. 23. Menoch. d. casu 137. nu. 28. Afflict.
decis. 150. num. 21. in fin. qui propterea etiam
166 in tiranno à quo potest repeti solutum vult
hanc exceptionem non admitti nu. 15. nec suffi-
ceret cessio actionum, vt probat Ruin. cõs. 171.
nu. 7. & 8. lib. 4. Menoch. d. casu 137. num. 29.
addita potissimum consideratione moræ, quam
167 pleriq; DD. 49 considerant etiam per lapsũ
diei, Bertaz. d. cons. 268. num. 2. & seq. saltem
iuncta cum alijs, Guazzin. d. cap. 24. nu. 17. 18.
Carp. ad cap omnium nu. 874. & seq. de homi-
cidio, & Nou. Constit. Menoch. d. casu 137. nu.
29. Grass. d. except. num. 73. & licet aliqui
dissentiant vix tamen potest communis in con-
trarium statui, vt aduertit Thes. lun. q. 34. nu.
4. lib. 2. qui num. 1. ponit casum in verè con-
168 fiscato, ac ritè quo casu mora non releuat,
quia Fiscus appræhendit omnes effectus debi-
toris, quod non est, hic, Accedit iuramentum,

i quod

42 *Est verum, sed hic negatur dolus, vel collusio. Cessat amplius hic omnis suspitio, quia omnia fuerunt D. Comite denunciata. Pulchrè Gutierez. pract. quæst. cap. 113. num. 4. & iterum nu. 18.*

43 *Promissio præmij nihil habet commune cum his Communitatibus, quia ipsæ nihil propalarunt, vt præmium mererentur, sed causa aliorum, qui eas propalarunt passæ sunt hanc executionem.*

44 *Quòd Iacobo Parucia debuerint solui dupla 700. ad cõputum maiorum creditorum, hoc non facit, quominus alia debuerint solui, prout soluta fuerunt. In hoc videatur processus.*

45 *Verum est, quando adest; sed hic negatur, & cessat omnis difficultas; quia, vltra quòd Communitates soluerunt coactè, omnia fuerunt D. Comiti denuntiata vt supra.*

46 *Promissio Ducis non tollit coactionem. Negamus præterea, quòd in huiuscemodi casibus huiuscemodi promissiones sint insolita.*

47 *Menoch. nihil dicit ibi de notificatione, & oblatione. Quò ad partem lucri, falsum est, quod Communitates de eo participauerint, cùm ex processu clarè pateat in quos peruenerunt illa dupla 900.*

48 *Doctores, de quibus hic rectè loquuntur, sed non benè applicantur; quia repetitio non est facilis contra D. Duce Sabaudia. Doctores præterea dicunt debitorem liberari etiamsi soluerit priuata persona iussu superioris Rot. Gen. in decis. 33 nu. 7. vers. adhac Menoch. cons. 68. num. 14. vbi in specie reprobat Ruin. contrarium dicentem cons. 171. lib. 4.*

49 *Superflua est disputatio de mora, cùm in facto non constet de aliqua mora; veriorq; adhuc est, & receptior ea opinio, quæ vult debitorem exactum in iniuriam creditoris liberari, non obstante mora præsertim si agatur de mora contracta per lapsum diei, de qua in allegat. dict. Communitatum fol. 6.*

169 quod si semper interpellat, & in mora constituit, cum nullus terminus sit statutus Claud. ad d. Bertazol. cons. 268. & in. litt. A. multo magis cum terminus adest, & verā morā dare cum
170 interpellatione, & vt probat Seraphin. de iuramento priuileg. 47. ferè per totum, & priuileg. 48. nu. 1. Mancinus de iuramento parte 4. effect. 215. num. 2. Ideoq; aptatur doctrina Thes. & decisiones per eum allegatæ nu. 4. quæ assertio posset latè confirmari ex traditis per DD. in l. quod te ff. si certum petatur.

Nec obstat allegata doctrina Aquilini 50 in l. 2. §. idem in facto parte 3. nu. 44. ff. de ver-
161 borum oblig. quia manifeste loquitur in casu, quo constat debitorem exactum in iniuriam creditoris, & nulla culpa potest considerari in debitore, & sic in casu Bart. in d. l. creditor in secundo casu per vim, quo in casu planum est nos non versari.

Possent etiam plura dici circa capitale census, & quod eius solutio sapiat collusionem, quodq; Comes cuius non posset dici creditor,
51 quia nullo vnquam tempore posset ab inuitis exigere huiusmodi creditum, appellatione crediti venire nequit verum hanc partem absoluerunt alij plene, & ex superius dictis satis arbitror, quoad omnia postrā intutò Comitis causā.

Ex quib. 52 omnibus facilè colligi potest, nec in iniuriam Comitis factam exactionem, nec per vim, ideoq; Communitates cogendas ad perseuerandum in dict. censuum solutione, & ita iuris esse arbitror: me tamen solidæ, & nunquam mihi pœniten. D. mei D. Senatoris Belloni censuræ subijcio, à cuius fonte hæc, cæteraq; omnia quantulacumq; sint profluxisse semper profitebor &c.

*Marcus Antonius Montius*
*I. C. Coll. Med.*

Tandem dum Præturam Cremonæ exerceret ipse Amplis. D. Sen. Delegatus, & ibi Vicarij Prætorij munere fungere, vti Conduocatus Communitatum pro ijs patrocinaner. die 13.
162 Iulij 1622. declarauit Communitates esse à petitis per Comitem absoluendas, præterquam à summa censuum maturatorum, pro qua Communitates erant in mora, antequam Oppida in potestatem D. Ducis peruenissent; Quia circa eam summam ratione moræ Communitatum maiorem AEQVITATEM, & Iustitiam extare pro Comite videbatur; Cum certum sit quod sublata mora pecuniæ prædictæ ad manus Ducis
163 non peruenissent, Thesaur. d. qu. 54. sub nu. 4. circa medium;

*S V M M A R I A.*

1 *Solutio coacta in iniuriam creditoris debitorem liberat*
2 *Soluēs alteri, quā vero creditori iussu iudicis liberatur*
3 *Soluens auctoritate illius qui cogere potest consequitur liberationem.*
4 *Soluens per vim, & metum habet beneficium repetitionis, & condictionem indebiti, et liberatur ope exceptionis.*
5 *Census redemptio posita est in facultate venditoris census, non emptoris.*

6 *Census*

50 *Doctrina Aquilini non fuit allegata ad hoc propositum; sed ad ostendendum, quòd dictæ Communitates erant liberatæ etiam pro capitali census; quia in his controuersijs semper melior est conditio possidentis, nempè rei, qui conuenitur.*

51 *De hac re differitur in scriptura Communitatum fol. 5. à ter. vltra dictum præcedenti capitulo.*

52 *Ex iam dictis colligitur totum contrarium. Icciréò Perill. D. Bellonus debet declarare has pauperes Communitates esse liberatas à dicto D. Comite, tàm respectu censuum, quam capitalis.*

6 *Casus inferens vim, & metum, cui resisti non potest dicitur fortuitus.*

7 *Pecunia destinata ad redemptionem census consideratur vt species.*

8 *Debitor liberatur interitu speciei.*

9 *Periculum pecuniæ ad eum spectat, qui ex ea commodũ sentit, licet dominium sit in alium translatum.*

10 *Vsurarius dicitur contractus, quando in censu emptor semper reditur certus de lucro.*

11 *Confessiones principis, vel officialis illius de recepto absq; enumeratione non probant: contrarium nu. 22.*

12 *Debitor antequam soluat debet contradicere, vt passio sit fidei testimonium.*

13 *Debitor soluens ad mandatum illius qui iurisdictionem non habet non liberatur.*

14 *Offerens parere, & soluere non expectata coactione dicitur sponte soluere, vndè metus purgatur, & liberationem non consequitur.*

15 *Spontè offerẽs dicitur conycere se in laqueos necessitatis*

16 *Præcepta pœnalia affectata metum non inferunt, nec liberationem.*

17 *Principis assertioni in causa propria non esse credendum, nec eius officiali, præsertim in præiuditium non subditi: contrarium num. 38. & trib. seqq.*

18 *Genus interire non potest.*

19 *Debitor morosus tenetur etiam de casu fortuito, licet coactio fiat in iniuriam creditoris: fallit vt nu. 43.*

20 *Culpa culposi damno cedit, & nu. 45.*

21 *Casum fortuitum quis potest in se suscipere, & pro eo tenetur.*

23 *Qui potest exigere potest etiam debitorem liberare.*

24 *Coactus dicitur, qui verisimiliter cogi potest, & qui soluit metu coactionis nu. 26.*

25 *Coactionem metuens excusatur licet dicat actum sponte gerere.*

27 *Metus belli operatur idem, quod ipsum bellum, & metus tormentorum, quod eorum illatio.*

28 *Culpa non arguitur in eo, qui actum patitur, quem prohibere nequit.*

29 *Metus nedum consistit in armis, sed in proclamate, præceptis, & statuto, multo magis tormentis, & carceribus.*

30 *Verisimile non est eum sponte soluere, qui subiacet periculo iterum soluendi.*

31 *Debitor vt probet se per vim exactum non tenetur id articulari, sed sufficit, quod ordinamentum pœnale, vel generale proclamma ostendat.*

32 *Debitor differens solationem vsq; ad arestum dicitur sufficientem diligentiam adhibuisse.*

33 *Debitor non tenetur carcerem subire, vel cruciatum, sed id tantum præstare, quod honestè potest eius salute salua.*

34 *Culpa ad casum non ordinata non præiudicat.*

35 *Culpa quando dicatur ad casum ordinata.*

36 *Præcepta pœnalia Principis etiam iniusta timorem inducunt, & pariunt liberationem.*

42 *Soluens creditori putatiuo liberatur sine Iudice.*

44 *Debitor generis de culpa creditoris non tenetur, sed ipse creditor tantum.*

46 *Casum fortuitum in se suscipiens tenetur de solito non insolito, etiamsi iuramentum accesserit.*

47 *Casum suscipiens intelligitur de casu habente ortum à iure non à facto Principis.*

48 *Debitor casum fortuitum suscipiens non obligatur ad casum prouenientem a culpa creditoris.*

49 *Casus fortuiti ex natura contractus non includuntur.*

50 *Casus fortuiti periculum spectat ad emptorem.*

51 *Casum fortuitum non potest venditor in contractu census ex forma bullæ in se suscipere.*

52 *Censuali in contractu si quid conuentum est contrà formam bullæ pro non scripto habetur, & ad formam ipsius bullæ reducitur.*

43 *Protestatio, quod contractus intelligatur ad formam bullæ factus nihil operaretur, vbi pacta essent repugnantia.*

54 *Census contra formam bullæ celebratus est omnino nullus.*

Ressolutio motiuorum à PerIll. D. Senatore Bellono exeitatorum,

In causa vertente inter Comitem Vitiæ ex vna, & Vniuersitates Leuici, & Pruneti ex altera.

*Initium à Domino.*

PVtamus quidem, præsentem controuersiam illis capitibus terminari posse, ad quæ ipsam in motiuis restrinxit PerIll. tunc præceptor, nunc meritiss. Senator D. meus Bellonus; qui etiam singula ità discussit, & absoluit, nedum excitauit, vt quisq; nõ obscurè intelligat, quam vehementer labefactetur sententia, ab Egreg. D. Capitaneo Iustitię lata ad fauorem Comitis Vitiarum, & facilè destruatur eiusdem Comitis intentum.

Si quidẽ, cũ eo tẽpore, quo Leuicis, & Pruneti vniuersitates, sub ditione Serenifs. Subaudiæ Ducis iure belli detinebãtur, reposito in castro Pruneti militũ Allobrogũ præsidio, sub regimine Gabrielis Blanci, Ducis vnius cohortis militum; Ab eodem Sereniss. Duce, eius litteris Ducalibus Taurini datis sub die sexta Decembris anni 1615, iniunctum fuerit Egregio Fiscali generali Beuerio, quod se transferet ad loca Cassini Costibolarii, Priuchę, & alia status præf. D. Ducis, in quibus reperirentur debitores ergà Pandulphum Solarium, & Comitem Vitiarum de quibuscunq; pecuniarum summis, & ad illarum procederet exactionem, vt sibi debitarum, & spectantium, propter confiscationem, contra dictos Pãdulphum, & Comitẽ Vitiæ sequutam; procedendo contra debitores pœnalibus præceptis, Arestis, & detentionibus personarum; & harum litterarum vigore, citati fuerint Syndici Vniuersitatum Leuicis, & Pruneti, ac ijsdem postmodum examinatis, super quantitate pecuniarũ Comiti Vitiæ debitarum, transmissa precepta pœnalia, alterum nẽpè diei 30. Ianuarij 1616. soluendi duplas 700. Iacobo Parrutiæ infra biduum, cum declaratione Commissarij Curtij, sequuta die vltima eiusdem mensis, quod memmoratæ Vniuersitates pœnas incurrerent, vbi præscripto tempore non soluissent; Aliud verò d. D. Aduocati Fiscalis diei primę Februarij, ad soluendam integram pecuniarum summam, sub pœna scutorũ tercentum; & demum reclamantibus, & opponentibus prædictis Vniuersitatibus de earum iuribus, ad euitandam pecuniarum exactionem, comminatum fuerit

Arrestum personale, in turrim Curtis Milij, adi-
ecta pæna aureorum ducentum, pro quolibet ex
dictis Agentib. iuncto etiam alio præcepto de
non recedendo, sub pœna scurorum quinq; cen-
tum Ducali Cameræ applicandorum, Satis con-
stat Sereniss. Sabaudiæ Ducem, iurisdictionem
in predictis locis, tamquam ei suppositis, saltem
de facto exercuisse, & præcepris illis, vim, &
iustum metum intulisse, nec non etiam reiectis
exceptonibus dictarũ Vniuersitatum, quæ eius
imperio resistere non poterant, ipsas, ob con-
fiscationem in odium Comitis sequuram, ad pe-
cuniarum ex solutionem vrsisse: Proindeq; rectè
1 affirmari posse, huiusmodi coactam solutionem,
in Comitis iniuriam, easdemmet Vniuersitates,
à quocũq; priori obligationis vinculo, erga Co-
mitem liberare, & nihilminus immunes redere,
ac si vero creditori præfatam solutionem præ-
stitissent, vt docuit Barr. in l. creditor n. 2. ff. de
solut. vbi dicit, quod publicatis bonis credito-
ris, non est dubium, quin exactio facta in eius
iniuriam, debitorem liberet, & idem in tract. de
Tyrannide in 7. quæst. princip. num. 23. & seq.
quam Bart. doctrinam vti communem, & indu-
bitaram apertius confirmarunt. Bald. in l. falsus
num. 35. C. de furt. Luc. de Penn. in l. vnica col. 3.
vers. è contra, & vers. dicas, quod C. vt null. ex.
vi cane. &c. rursus Bald. in cons. 128. factum tale
lib. 2. cons. 146 num. 6. eo. Dec. cons. 25. col. 3. An-
char. cons. 64. col. fin. vers. de secundo ad secun-
dum; Barbar. cons. 27. num. 7. vers. secundo casu
lib. 3. Ruin. cons. 85. num. 8. lib. p cons. 167. num.
7. lib. 4. quod in meo codice est repetitum in
cons. 116. lib. 5. Calcane. cons. 113. antè n. 4. vers.
sed Bart. Castillione. cons. p. Afflict. decis. 150. n.
12. 13. 20. 25. & 32. Rip. in tract. de pest. tit. de
priuileg. contract. n. 49. Alber. à Rosat. de statut.
quæst. 86. nu. 5. & seq. Rot. Ianuens. mercat. decis.
33. num. 6. Boss. in tit. an debitores &c. num. 3.
Menoch. de arbitr. Iud. cas. 137. num. 10. cons.
68. num. 12. & seq. cons. 212. num. 65. & latius
cons. 608. num. 18. Gabriel. in commun. conclus.
tit. de solut. conclus. 11. nu. 14. Alb. cons. 318.
num. 1. & 38. Gamm. decis. Lusican. 285. num. 2.
Pontanell. omninò videndus tract. de pact.
nupt. clausol. 5. glos. 2. nu. 44. Carpan. ad con-
stit. in §. omnium num. 877. & seq. fol. 212.
Gasp. Ant. Thes. quæst. forens. 54. nu. 1. lib. 2.
inquiens, attenta culpa creditoris, debitorem
liberari, atq; ita fuisse iudicatum, Carol. de
Grass. except. 25. num. 53. Ering. tract. de fi-
deiussor. cap. 70. tit. quib. mod. fideiuss. toll.
nu. 16. Monter. decis. regn. Aragon. 2. nu. 11. &
46. Bott. cons. 25. nu. 14. Gratian. discept. fo-
rens. c. 485. nu. 9. lib. 3. Maur. tract. de solut.
oblat. & retent. c. 21. nu. 16. & seq. Quare ex
tantorum virorum auctoritate, palam est, hanc
esse receptissimam, & indubitatam sentẽtiam,
& ex ea in tutò poni Vniuersitatum exceptio-
nem; quæ vlterius etiam multis rationibus
euidenter fulcitur.

Primo quia, Aut Vniuersitates coactæ fue-
runt à Iudice, secundum formam iudicij, & sic
de iure, & hoc sanè casu certum est eas liberari
2 quia etiam soluens alteri, quam vero creditori,
interueniente auctoritate, & iussu Iudicis, ple-
nissimam obtinet liberationem, l. creditor ff. de
solut. l. ait prætor §. permittitur ff. de minor.
Afflict. decis. 150. nu. 27. decis. 328. nu. 2. Men.
cons. 68. nu. 12. Rot. Iannens. decis. 33. nu. 6.
Bott. cons. 100. nu. 22. Monter. decis. Regn.
Aragon. 2. n. 27. Farin. decis. 345. nu. 1. par. 1. to.
1. latissimè Maur. de solut. c. 5. nu. 45. & seq. ac
cap. 21. nu. 10. Aut soluerunt, quia habuerint
necesse parere, formidabili præcepto D. Ducis,
ibi tunc de facto iurisdictionẽ exercentis, & itẽ
3 affirmandum est eas liberari, cum soluens auc-
toritate superioris imperantis, & illius, qui co-
gere potuit; excusetur, ac omnimodam libera-
tionem cõsequatur. d. l. non videtur §. qui iussu
l. furti, §. qui iussu ff. quib. ex caus. infam. irro-
get. Guid. pap. decis. 340. Vrsil. ad decis. Afflict.
101. nu. 6. Bursat. cons. 139. nu. 34. lib. 2. omninò
Bott. cons. 8. nu. 15. cons. 100. n. 23. Barbar. cons.
27. nu. 3. Maur. de solut. d. c. 5. num. 46. in quiens,
debitorem ex præcepto iniusto illius, cui est
subditus, alteri, quam creditori soluentem li-
berari, non obstante obligatione iurata, ex quo
auctoritas superioris censetur in omni casu ex-
cepta.

Rursus: vel rectè, vel indebitè soluerunt, Si
4 rectè ipso iure liberantur, vt clarum est; Si autẽ
indebitè, sed per vim, & metum, adhuc eis com-
petit beneficium repetitionis, & datur condic-
tio indebiti, vt per Bart. in l. 1. §. quod autem ff.
quod vi aut clam. & in l. 1. C. de condic. indeb.
l. 3. C. de eo quod met. caus. Maur. de sol. c. 21.
nu. 8. Vndè liberantur ope exceptionis, ad tex.
in l. cum quis §. pri. ff. de solut. Ruin. cons. 167.
num. 9. vers. quinimmo ego puto vol. 4. Gab. in
comm. conclus. de solut. concl. 11. num. 29. Af-
flict. d. decis. 150. num. 15. Maur. d. c. 5. num. 89.

Secundo quia, cum Serenis. Sabaudiæ Dux
de iure non posset vrgere præfatas Vniuersita-
tes ad redemptionem census, cuius creditor nõ
dicebatur Comes; ex quo talis redemptio posi-
5 ta erat in potestate debitoris tantum, non etiã
emptoris census, secundum formam Bullæ Boc-
cac. de cens. par. 3. num. 27. Farin. decis. 56. nu.
5. par. 1. to. 1. Gurb. decis. 85. num. 10. & nihilo-
6 minus capitale ipsum per vim exegerit; Palam
est id egisse auctoritate propria, de facto, ac
per talem vim, & metum, cui resistere nemo po-
tuit, ad ea, quæ post alios adducit Trentacinq.
var. resol. lib. 1. tit. de seruit. resolut. 1. num. 12.
versic. hæc declaratio fol. 71. vnde cajus dici-
tur dubio procul fortuitus, Afflict. decis. 54. n.
2. vbi Vrsil. num. 4. Crau. cons. 95. num. primo
cons. 233. nu. 2. late Bursat. cons. 151. num. 124.
cons. 194. nu. 21. lib. 2. & latius cons. 364. num.
19. lib. 4. Menoch. cons. 27. nu. 29. Gratian. di-
scepr. forens. cap. 520. nu. 25. lib. 3. Vsq; adeo
vt si ob hanc coactionem præparata fuit quædã
certa pecuniarum quantitas, & ad estinguendũ
7 censum destinata, videatur in obligatione illa
certa species, & eadem quantitas, non alia, vt
obser-

obseruat. Sigismond. Lofred.cons.2.num.46. &
huiusmodi genus efficiatur genus subalternum
Anchar. qu.30.num.9. & seq. l. 3. cuius interitu
8 debitorem liberari credendum sit, ad tex.in l.in
nauẽ ff. locat.l. in ratione §. incertæ,ff. ad l. fal-
cid. Bursat. cons.325.num.56.lib.3 Trentacinq.
var. resol. lib.3. tit. de solut. ressolut.11. num.2.

Tertio,cum in contractu census emptor per-
cipiat pensionem, & sentiat quoddam certum
emolumentum ratione capitalis pecuniarum,&
venditor census habeat tantum pecuniæ vsum;
9 Hinc receptum est,vt huius pecuniæ periculum,
ad eum spectet,qui sentit ex ea commodum,li-
cet illius dominium sit translatum in eum, qui
postea coactè constitutus debitor, efficitur de-
bitor quantitatis, ad text. notabilem in l. Ti-
tius ante fin. ff.de præscrip.verb.quẽ dicit valde
notandũ, Castr. ibi,prolimitatione l. incendiũ;
subdens,nescire alibi concordantem Rip. in l.
quod te nu.9. ff si cert. pet. Ias. in l. si pascenda
nu.3.C.de pact. & hoc admittit Bero. licet con-
trarium teneat in cons. 194. nu. 8. & 42. vol.p.
latè firmat Alexan. Trentac. var.resol. lib.3.tit.
de solut. ressolut. 11.num.6. & in tit.de pignor.
hyppothecic. ressolut. 4. num. 3.

Quod quarto loco ex eo non leuiter suade-
tur,nimirum quia si interitu quantitatis,debi-
10 tor non liberaretur, vtiq; emptor semper esset
certus de lucro, & ita, contractus redderetur
vsurarius, vt obseruat, Gasp. Ant. Thes. quæst.
forens. 32. num. 2. 7. 18 21.lib.1. Farinac. cons.
162. num. 20.decis.642. num.3.part.2.tom.2.la-
tissimè Hector Felic. de societ. cap. 18. num. 8.
Itaq. ne contractus habeat implicitam vsuram;
& dicatur factus contra formam Bullæ Pontifi-
ciæ, concludendum est, interitum pecuniæ, casu
fortuito sequutum, ipsi emptori census, esse im-
putandum.

Superest modo, vt ijs, quæ in contrarium ad-
duci possunt occurramus, ex quorum solutio-
ne, magis atq; etiam magis Vniuersitatum ex-
ceptio iuri consentanea demonstrabitur.

Primo in quæstionem deducuntur præstitæ
solutiones, quod sic. non omnino satis. de pe-
cuniarum enumeratione liqueat, in tantum,
11 vt non sufficiat producere Principis,vel alte-
rius Officialis confessiones de recepto, nisi de
vera enumeratione constet, vt in terminis te-
nuerunt Castrens. in cons. 13. visis his quæ su-
perius narrantur nu.62. & seq. lib.3.Afflict.de-
cis. 150.num.28.Menoch.de arb. iud.cas.137.n.
16.lib.2. Bertaz. consil. crim.268. num.8.vol.2.
Sacc.Parmens.cõs.22.num.23.Rimin.Iun.cons.
465.num.9.lib.4.

Secundo, illud mouere videtur difficultatem,
sanè, quod cum in Ducali delegatione, non
continerentur loca Leuicis, & Pruneti,nec ea
12 Sereniss. Sabaudiæ Duci supposita essent, id
prædictæ Vniuersitates opponere debuerunt,
& omnino assertis pœnalibus præceptis con-
tradicendo resistere, vt passio esset fidei testi-
monium, vt per Alber.à Rosat.de statut. quest.
86.nu.3.Barbat.cons.27.n.8.lib.3.Mazzol.cons.
40.n.11.Sacc.d.cons.22.n.10.Crauet.cons.1000.
nu.27.& seqq.Fachin.cons.58.nu.26.lib.1.Men.
de arbitrar.d. cas.127.nu. 14. Gratian. discept.
forens.cap.485.nu. 14.lib.3. Quinimò solutionẽ
omnino degnare, cum scire deberent debito-
13 rem soluentem ad mandatum eorum, qui in eũ
iurisdictionem non habent, liberationem non
consequuturum, vt admittit Rot.Ianuens.decis.
33.vers.secus si non subdito iussissent, Gratian.
d.c.485.nu.3.Sacc.Parmens.d.con.22.nu.14.& n.
19.vbi dicit, imputandum esse ei, qui paruit non
habentibus iurisdictionem contrà se, cum nec
iussus Regis, in his quæ sunt extra eius Iurisdi-
ctionẽ eum excusare possit; Vndè cum ad sim-
plicem citationem prefatę Vniuersitates, Du-
calibus mandatis se parere obtulerint, hæcq;
14 talis oblatio fuerit postmodum repetita, nulla
expectata coactione, dicũtur spontè soluisse, vt
obseruant Farinac.decis.241.num.2.circa finem
p.p.to.1. Decia.cons. 81.nu.23.lib.4.Gratian.c.
222.num.10.& 237.num.10.vt propterea metus
purgatus sit Vital. cãban. tract.de clausu.tit.de
met.carcer. verbo restat videre num. primo, &
non rectè soluisse, nec item liberatæ cense-
antur, Bald. in d. l. falsus nu. 36. vers. spontè
autem Castrens.cons.13 num.65.69.in 3.vol.Ias.
cons.26.num.8.vers. accedat lib.3.Afflict.decis.
150. num.3.Menoch.de arbitrar. dicto cas. 127.
n.6.& seq.cons.68.nu.5.Bertazol.cons.crim.268.
num.5.Simon de Præt.cons.57. n. 15.Sacc.Parm.
d.cons. 22. n. xi Gratian. discept. forens. d.cap.
485.nu.5.& 15.lib.3.& idem respondit in fide-
iussore spontè, vel affectarè soluente Magon.
15 decis.lucen. 92. per totum vbi latè; existimatus
enim à se ipso positus in laqueos necessitatis
Decian cons.82.nu.33.lib.5.

Tertio vbi etiam constaret de coactione,
quæ solutionem præcessisset, Rursus notum est
eam fundari in quibusdam assertis pręceptis
pœnalib. aduersus quæ non opposita fuerunt à
principio opponenda, Quamobrem affectata
censentur; & tamquam huiusmodi eredendum
est iustum metum non intulisse, nec debitorem
exactum liberare potuisse, Ias.cons.26.n.12.Men.
cons. 68. num.4. & seqq. Bertaz.cons.268.nu.11.
cum addit. in littera C. Sacc. cons. 22. num. 30.
idem in carceratione affectata, quæ non liberat
fideiussorem tradit Prosper Petr. in addit. ad
Gramm. decis. 26. nu. 11.

Quarto, quatenus probari non posset affecta-
tio, adhuc affirmandum videtur, violentam hãc
exactionem, non esse sequutam in odium ipsius
Comitis, ob non secus probatam confiscationẽ,
17 quam per assertionem Principis, cui tanquam
de eius interesse agenti, & in causa propria,
non esse credendum firmat Decian. in cons. 25.
num. 80. lib. 1. cons. vnicum post decis. Ma-
strill. num. 17. & seqq. omninò Peregrin.cons.
7. num. 19. 20. lib. 3. Bec. cons. 56 num. 22. qui
loquitur in assertione confiscationis; nec item
eius officiali, Mar. burg. tract. de mod. proce-
dend. ex abrupt. quæst.88.num.10. potissimum
in præiuditium non subditi, vt per Caball.cons.

95.

97.nu.22.lib. 2. quo casu satis perspicuè patet,
has Vniuersitates fuisse ad solutionem impul-
sas, intuitu pecuniæ simpliciter, non in odium
Comitis, & per consequens, tamquam debitri-
ces generis non liberari, sed periculum ipsis es-
se adscribendum, iuxta theoricam Bartol. in d.
l. creditor sub num. 2. & sequacium; ea ratione,
quia genus interire non possit, ad tex. in l. in-
cendium C. si cert. pet.

Demum admisso, quod solutio facta fuerit
coactè, & itê in iniuriam Comitis creditoris, de-
nuò dicendum est, casum hunc Vniuersitatibus
esse imputandum, tum quia sunt debitrices ge-
18 neris, quod interire non potest, dicta l. incen-
19 dium cum vulgar. tum etiam ob moram, per
ipsas in non soluendo incursam, ob quam fit, vt
debitor de casu etiam fortuito teneatur, vt per
Afflict. d. decis. 150. nu. 32. vbi ita iudic. & cum
eo Vrsill. nu. 4. & seq. licet coactio fiat iniuriam
creditoris, Barbat. cons. 27. nu. 9. lib. 3. Farinac.
decis. 102. num. 6. par. 2. tom. 1. Gerard. Maz-
zol. cons. 40. num. 7. Riminald. Iun. cons. 210.
num. 35. ea ratione, quia tunc dicitur in cul-
20 pa, quæ damno eius cedit, l. si merces §. culpæ
ff. locat. Farin. d. decis. 102. num. 6. vers. stante
autem: Tum demum ob pactum expressum;
quo casibus fortuitis fuit renuntiatũ, & in spe-
21 cie casui fortuito ex facto Principis, quem par-
tes in indiuiduo excogitarunt, & eum ità præui-
derunt, vt omnino voluerint de eo teneri, il-
lumq; in se suscipere, vt certè potuerunt ex Ber-
trand. cons. 55. nu. 3. vol. 7. Peregrin. cons. 98. n.
9. lib. 1. Felician. decens. lib. 1. cap. 4. num. 5. quo
casu excusari non posse videntur, quin casui isto
ex facto Principis contingenti planè subia-
ceant, ad tex. in l. sed, & si quis §. quæsitum ff. si
quis caut. Surd. cons. 61. num. 63. lib. 1. Mantic.
de tacit. & ambig. conu. lib. 5. tit. 8. num. 10.
Gasp. Baet. de inop. debitor. creditor. ad di-
cend. c. 4. nu. 17. Hond. cons. 43. num. 15. 16. l. 2.
Bursat. cons. 323. num. 56. lib. 3.

Hæc licet non leuiter vrgere videantur, me
tamen à priori sententia retrahere non potue-
rũt, cũ, vt ego puto, nihil casui nostro officiant.
22 Itaq; ad primum respondetur, nempè solutio-
nes satis superq; probari ex confessionibus, &
liberationibus habitis à Serenifs. Duce, tam-
quam tunc Domino, & creditore principali suc-
cesso in locum ipsius Comitis, quibus ideo cre-
dendum esse, & illorũ vigore, memoratas Vni-
uersitates liberatas remanere affirmandum, vt
ex magis communi probant relati per Cenal.
comm. contrà com. quæst. 699. nu. 6. vers. sed his
non obstantib. Felician. de cens. lib. 3. cap. 1. nu.
8. vers. contrarium immò Ering. tract. de fi-
deiussor. cap. 20. tit. quib. mod. fideiuss. toll. §.
1. nu. 51. & mult. seqq. fol. 385. latè Mar. burg.
in tract. de laudim. inspect. 34. num. 5. 7. & in
addit. ad d. numerum 5. vbi alios refert, Bar-
dell. cons. 101. n. 98. Quod multo magis proce-
dit concurrentibus coniecturis slz. quia præ-
cesserunt pœnalia præcepta, Arrestum, & alia,
quæ sicut efficaciter sollicitarunt, & compulse-
runt ad soluendum, ita eorum ratione, solutio
satis probabiliter infertur, & confessiones, ac
liberationes adeò redduntur verisimiles, vt de
earum fide nihil sit legitimè detrahendum.

Contraria procedunt, quando confessio fac-
ta fuit à tertio, qui non potuit præiudicare
principali creditori, seu in illius præiuditium
aliquem liberare; Vndè secus est in confessio-
nibus factis à principali creditore: Hæ autem
confessiones emanarunt à Serenifs. Duce, tam-
23 quam à principali creditore, qui sicut potuit
dictas Vniuersitates in præiudicium Comitis
exigere, ità easdem exactas liberare, vt satis
patere arbitramur, & ad hoc cõfert Raudhens.
cons. 17. num. 158. fol. 120. à tergo.

Ad secundum respondetur, solutionem nullo
pacto spontaneam dici posse.

Primo quia, cum in delegatione Fiscalis Bei-
uetij contineretur, quod vbi ille se cõtulisset ad
loca, in quibus reperirentur debitores erga
Pandulphum Solarium, & Comitem Vitiarum,
ad exactionem singulorum, & omniũ quorum-
cunq; ob sequutam confiscationem, anhelaret,
Ac Serenifs. Duci in prædictis locis iurisdic-
tionem de facto exercenti Vniuersitates parere
cogerentur, Sanè præcedente proclamatè gene-
rali, quod qui esset debitor compareret, vbi
etiam illius vigore solutionem obtulissent,
idque spontè facere protestatæ essent, nihilo-
minus coactè soluisse dicerentur, cum scirent, &
cernerent se posse cogi, & forè coactas, Ratio
24 est, quia cum iuris præsumptione is coactus di-
catur, qui verisimiliter cogi potest, vt per tex.
in l. nouissimè C. quod fals. tuto. aucto. ibi si
compulsus, aut metu, ne compelleretur, & ibi-
dem prosequitur Bald. Bolognet. in l. si quis
maior nu. 46. C. de transact. Alb. cons. 318. nu.
40. & ante eum Iason. consil. 165. num. tertio
vol. 2. Natt. consil. 50. num. 16. 17. Decian. cons.
68. num. 21. lib. secundo, Scapuccin. de success.
singul. limitat. 8. num. 7. fol. 135. Mastrill. decis.
120. num. 8. lib. 2. Bertaz. cons. crim. 99. num. 10.
Gratian. discept. 344. nu. 20. Surd. decis. 305. nu.
25 28. ità metuens futuram coactionem excusatur,
& coactus dicitur, licet dicat actum spontè ge-
rere, ac protestetur spontè solutionem præstare
Rimin. Iun. cons. 265. num. 32. cons. 551. num. 29.
latè Schrader. de feud. par. 9. cap. 6. nu. 18. vers.
namq; gerens vol. 1. Guttierez. de Gabell. qu.
11. num. 5. alios refert Gratian. discept. forens.
cap. 327. nu. 12. & seqq. & cap. 586. nu. 58. Anell.
amat. cons. 88. nu. 16. 21. Paschal. de pat. pot. cap.
2. nu. 29. & seq. par. 3. quod tandem relinquen-
dum Iudicis inquit arbitrio Bursat. cons. 72. n.
17. lib. 1. Grammatic. decis. 18. num. 19. latis-
simè Molfes. ad consuetud. Neapolitan. part. 8.
quæst. 3. nu. 5. & seq. fol. 231. vbi dicit, quod non
26 solum metus, sed metus suspicio sufficit, & coa-
ctè facit, qui timore coactionis aliquid facit, vel
metu pœnæ euitandæ Beto. cons. 33. nu. 13. lib.
3. Vnde idem operatur metus coactionis, ac ip-
sa coactio, Natt. d. cons. 50. nu. 17. dicens quod
27 idem operatur timor belli, quod ipsum bellũ,

Vital.

Vitali Camban. de clausul. tit. de met. carcer.
vers. restat videre nu. 6. inquit, quod idem operatur probabilis suspicio tormentorum, quod
ipsorum illatio, & propterea soluens nulla coa-
ctione adhibita, sciens tamen se posse cogi, di-
citur coactus soluisse; vt præter relatos tenuit
Prosper Paseth. cons. 93. nu. 2. Schrad. cons. 47. n.
7. 8. lib. 2. Honded. cons. 29. num. 24. Et hoc
ideo, quia, cum Principum voluntati parendum
sit nedum coactè, sed etiam apparenter osten-
dendo, quod spontè, & libenti animo pareatur,
ad aufugiendam eorum sæuitiam: qui paret di-
citur coactè paruisse, ex quo ipsius sæuitia, &
terror est à principio formidabilis, semper in-
stat, ac est continuus ad iustum metum inducē-
dum, vt pulchrè commemorat Ancharan. cons.
299. visa supradicta facti narratione nu. 1. vers.
p cuius clariori intelligē ia: & ideò nulla culpa
28 atgui potest in eo, qui actum patitur, quem
prohibere nequit l. culpa caret l. nullum cri-
men ff. de reg. iur. Morot. cons. 13. num 16.

Secundo respondetur, hanc solutionem eui-
denter fuisse coactam, idq; probari nedum ex
eo, quod præcesserint præcepta pœnalia in gene
re, sed φ alia specialia subsequuta sint, ac demū
Arrestum, quæ singula iustum metum incutere
29 dicuntur, quia metus nedum cōsistit in armis,
sed in proclamate præceptis, & statuto, vt fir-
mant Dec. cons. 25. col. 3. latè Natt. cons. 50 n.
16. & seq. Barbat. cons. 27. nu. 10. Menoch. cons.
68. num. 26. & assentiri videtur Gratian. capit.
485. num. 10. a multo magis in tormentis, &
carceribus l. qui in carcerem ff. de eo quod metu
causa Vital. Camban. de clausul. tit. de met.
carcer. nu. 1.

30 Vlterius non est verisimile, quod memmo-
ratæ Vniuersitates Serenis. Duci spontè soluo-
re voluerint, cum timere possent nouam mole-
stiam, & aliam instantiam ad soluendum, Sed
verisimilius est eas non nisi coactè soluisse, &
per metum, ad euadendum comminatū, & im-
pendens periculum, vt in terminis ponderat
Anchar. cons. 199. vol. 1. circa finem.

Nec ideò debitor, vt probet se per vim exac-
tum, tenetur id in specie articulari, ad libera-
31 tionem consequendam, sed sufficit, quod ordi-
namentum pœnale, vel generale proclamma
ostendat, vt per Bart. in d. l. creditor in 3. quæst.
num. 3. & in tract. de tirannid. in 7. quæst.
princip. nu. 25. Afflict. decis. 150. nu. 16. Me-
noch. cons. 68. num. 27. Ancharan. cons. 64. in fi-
ne Barbat. cons. 27. num. 10. lib. 3. Gamm. decis.
lusitan. 103. nu. 3. versic. volnir tamen Io. Bott.
cons. 25. nu. 18.

Hic autem, vt sæpius repetā, nedum postquā
præcesserunt præcepta pœnalia, statim Vniuer-
sitates non soluerunt, sed omninò contradixe-
runt, ac inthimata denunciatione ipsi Comiti,
adhuc opposuerunt, & procrastinatæ sunt, do-
32 nec comminatum fuit Arrestum, quo casu ex-
cusantur, quia omnem diligentiam videntur
adhibuisse, vt tradunt ex tex. in l. ait prætor §.
quid tamen ff. de minor. Barbat. cons. 27. nu.
3. Io. Bott. cons. 25. num. 14. & seqq. versic.
accedat. Gasp. Ant. Thes. quæst. forens. 54. n. 5.
vbi ita iudicatum, & admittunt omnes in con-
33 trarium allegati. Non enim tenebantur carce-
rem subire, vel cruciatum, sed illud tātum age-
re; quod honestè poterant, eorum salutè salua.
Bald. in d. l. falsus, quem seq. Afflict. sæpius
allegata decis. 150. num 23. latè Gratian. cap.
485. num. 14. & alij supra relati. Intrigliol. decis.
13. num. 5.

Minusq; obstat, quod oblatio parendi, ema-
nauerit ante præcepta pœnalia, & quod facta
fuerit ei, qui non erat dominus.

Respondetur; oblationem non fuisse ordi-
natam ad solutionem faciendam, sed incertam
fuisse, & generalem parendi ei, qui tunc tem-
poris erat dominus, & iurisdictionem saltem
de facto exercere poterat in ipsas Vniuersita-
tes inuitas, & ob id rectius dici eam potius
fuisse emissam animo aufugiendi sæuitiam Prin-
cipis, vt sup. diximus, quam animo verè soluen-
di, vt indicauit subsequuta resistentia, & proin-
34 dè talem oblationem, contrariam facto, non
præiudicare, minusq; arguere dolum, aut cul-
pam, saltem ad singularem casum solutionis or-
dinatam, vndè nullum super ea constitui potest
fundamentum, ex Crauet. cons. 62. nu. 11. Al-
dobrandin. cons. 19. num. 77. latè Hector Felic. in
tract. de societ. cap. 23. nu. 16. Bursat. cons. 134.
num. 24. lib. 2. Motor. cons. 135. num. 37. subdens
35 num. seq. quod culpa tunc ad casum ordinata
dicitur, quando principaliter casum respicit, &
quando fuit causa proxima, quod casus super-
uenirdt, sed hoc longe abest à præsenti casu: Ad
euitandum vero illud vnum, nempè, quod sol-
uerint nō habenti iurisdictionē, sufficit dicere,
Serenis. Ducē fuisse dominū de facto: Contra-
ria procedunt, quando ciuiliter agitur, & de
iure, quia tali casu potest declinari iurisdictio;
secus est, quando proceditur de facto, & omne
ius positum est in armis, quia tunc, qui necesse
36 habet parere dicitur coactus, & præcepta pœ-
nalia Principis, etiam incompetentis, iustum
metum, & timorem inducunt, ac per cōsequens
liberationem, Bott. cons. 8. num. 14.

Hinc etiam tollitur tertium obiectum, quod
minæ fuerint affectatæ, Tum quia contrarium
constat ex coactione, & resistentia sequuta Tū
etiam quia hæc est qualitas, quæ non præsumi-
tur, sed per allegantem iustificari debet, alio-
quin facillimè prosternitur, & supprimitur.

Ad quartum respondetur, nimirum de iniu-
ria, & odio in Comitem plenè constare ex con-
fiscatione ipsa in dubium nullo iure reuocanda;
37 Nam cum ea à Principis potestate, & nutu pē-
deret, tempore, quo de facto erat dominus di-
ctorum locorum; & fuerit in litteris Ducalib.
enunciata, concludimus eam præcessisse, & D.
Duci in hoc nihil minus deferendum, vt probat
Decian. cons. 18. nu. 274. lib. 1. cons. 41. nu. 27. lib.
2. cons. 6. nu. 45. lib. 4. affirmans, Principis asser-
38 tioni standum esse in his, in quibus ipse de po-
testatis plenitudine præiudicare potest: & an-
tè

rè cum Curt. Sen. cons. 49. num. 32. Becc. cons.
140.num.14.lib. 2. Laderch.cons.145.nu.2. Bar-
dell.cõs.101.n.75.& potissimũ, quia vt inquit Ce-
phal.cons. 155. nu. 18.lib. 2. hac tempestate ab-
39 surda videtur, disputatio, an Principi credēdũ
sit, cum ex consuetudine, istud dubium fuerit
pænitus sublatum Cauagnol. ad Menoch. cons.
100. num. 54 Bardell. cons. 101. num. 98.
Roland. Auall. cons. 1. nu. 193. lib. 2. In omnem
40 casum talis Principis assertio, vel transfert
onus probandi contrarium Menoch. cons, 135.
41 num, 34. vel saltem inducit bonam fidem in
ipsis Vniuersitatibus; quæ eas excusat, vt infert
Cost. cons. 67.num.6. Farinac. decis. 320.num.5.
42 par. 1.tom. 2. nam, & soluens creditori putati-
uo, æquè liberatur etiam sine Iudice l.1.§.si rem
à seruo ff. deposit. Gratian. discept. forens. cap.
37.nu.36. Peregr. cons. 88.num.primo vol.primo
Giurb. decis.79.num.2.vers. sic quoq;

Ad quintum respondetur.

Primo assertam moram non probari, eamq;
propterea in facto denegari: In omnem casum
certum est, eam restringi ad census, non autem
extendi ad capitale, cuius ratione nulla mora
venire potest in consequentiam.

43 Secũdo ex confiscatione colligi culpam cre-
ditoris, quo casu debitorem generis etiam mo-
rosum liberari, testatur Afflict. d. decis. 150. n.
12. vbi Vrsill. num.6. ea ratione, quia, cum culpa
creditoris præcesserit debitoris moram, ab vna
ad aliam non æqua fit compensatio, sed ponde-
ratur causa prima, & potĕtior: Sed quidquid sit.

Respondetur Tertio assertam moram nõ esse
ad casum ordinatam, proindeq; nihil debitori
44 obesse, ex his quæ supra diximus: Vnde rema-
net sola culpa creditoris, ob quam fit, vt debi-
tor generis liberetur Bart. in tract. de Tyrra-
nid. quæst. 7. nu. 23. in fine Bald. in l. falsus nu.
35. C. de furt. Men. de arbitrar. cas.137.nu.10.
cons. 608. nu. 20. & de casu teneatur creditor
tantum l. paulo callimacho de legat. 3. per quē
tex. ita tradit Bart. in d. l. creditor nu. 2. vers.
contrarium, & alij supra citati, cum culpæ auc-
45 tori non alijs sit culpa imputanda d.l. si merces
§. culpæ ff. locat.

Nec obicem facit, quod periculum casus for-
tuiti etiam prouenientis ex facto Principis
memmoratæ vniuersitates in se susceperint.

Primo respondetur, suscipientem in se casũ
46 fortuitum, teneri de solito, non de insolito, ad
quem non datur obligatio etiam cum iuramē-
to, sed censetur in quacumq; dispositione ex-
ceptus Bursat. cons. 81.num. 11.vol.1. Menoch.
cons. 27.num.30. Becc.cons.81. à num. 11.lib. 1.
Gratian. discept. forens. cap. 521. num.15.cap.
534. in fine Mar. Antonin. Maceratens. var.
ressolut. lib. 2. ressolut.26. à nu.9. vbi latè Cost.
de rat. quæst. 127. nu. 6. Surd. cons. 61. vbi latè.

Secũdo partes sensisse de casu, & facto Prin-
cipis, proueniente à iure, & in ratione fundato,
47 non de casu, originem trahente à propria Prin-
cipis auctoritate, & à plenitudine tempestatis,
vt prosеq. Macerat. d. ressol.26. nu. 9. Quin im-
mò tantum abest, quod partes se obligauerint,
ad huiusmodi casum, vt eidem omnino renun-
ciasse dicantur, per specialem illam expressio-
nem casus, habentis à iure originem, vt colli-
gitur ex verbis illis: & dictos annuos census
&c. perpetuò manutenere, & defendere &c. &
omnes, & singulos casus, & euentus præmissis,
aut alicui præmissorum contrarios, etiam nulli-
tatis contractum, & quouis capite in corpore
iuris clauso, etiam ex statu, & facto Principis
proueniente, & prouenturo teneri voluerunt.

Tertio respondetur, saltem non fuisse cogi-
48 tatum hunc casum, deriuantem à culpa pro-
pria ipsius creditoris, Vndè cum non fuerit ex-
pressa illa qualitas, hoc est de facto Principis,
et ex culpa creditoris proueniĕte, planè affirmã-
dum est, talem casum esse prorsus exceptum,
nec debitorem de eo teneri, pulchrè Menoch.
cons. 671. num. 23. vers. respondetur Vrsill. ad
Afflict. decis. 150. num.7. Gramat. cons.66.nu.
73. Rom. sing. 414. tu scis, & ex Gasp. Ant.
Thes. quæst. forens. 47. lib. 2. Cost. in eius prax.
conuentional. claus. 137. num.3. f 115. Manent.
decis. 20. nu. 14. Mangil. de euict. q.18.nu.20.

49 Quarto, cum ex natura cuiuslibet contra-
ctus, casus fortuiti non includantur, & nemo
regulariter ad illos teneatur Sebastian. medi-
ces in tract. de fortuit. cas. quest. 16. num. pr. Ce-
phal. cons. 10. nu. 12. Menoch. cons. 1187. num. 7.
50 Aldouin. cons. 19. num. 58. Sed periculum spe-
ctet ad emptorē, l. final. ff. de peric. & commod.
rei vendit. Men. loco proximè allegato Felician.
de cens. lib. p. cap. 4. num. 5. vers. nam cum, latè
Boccac. eo tract. p. p. num. 20. f. 15. & num. 54. f.
34; talem casum non potuit in contractu cen-
51 sus, venditor in se suscipere, cum ex forma bul-
læ, quislibet prohibeatur obligari ad casus, qui
non veniant ex natura contractus, Molin. de cõ-
tract. tract. 2. disputat. 390. claus. 4. Boccac. d.
tract. de cens. p.p.n.54. Felician. lib. p. cap. 10. n.
13. vers. vniuersale. n. est fol. 115. Quod in præ-
senti casu multò magis asseuerandum est, cum;
partes inter ipsas cõuenerint, vt contractus in-
telligeretur factus ad for. Bullæ, quã ità præo-
culis habuerunt, vt singula ad illius formam re-
52 duxerint, Vndè si quid contrà vel præter eius
formam conuentum est, pro non scripto habe-
tur, atq. ideo contractus ad ipsam Bullæ for-
mam semper reducitur, Mantic. decis. 302. n. 11.
vbi ita iudicatum Farinac. decis. 219. num. 4.
par. 2. tom. pri. vbi etiam testatur ità sæpius iu-
dicatum, Giurb. decis. sciscil. 85. nu. 5. alioquin
53 partium protestatio, quod contractus, factus
intelligatur ad formam Bullæ, nihil operaretur
vbi illius dispositioni, & formæ repugnaret, vt
aduertit Giurb. d. decis. 85. nu. 2. Mastrill. decis.
54 141. à nu.7. quinimò contractus aliter concep-
tus, tamquam contra legis dispositionem ce-
lebratus, nullitatis vitio subiaceret, vt per Boc-
cac. de cens. part. 3. num. 26. fol. mihi 109. Ex
quibus omnibus causam hanc ad fauorem Vni-
uersitatum, iure meritò credimus esse deciden-
dam. Suppleat tamen &c.

Mediol. die 14. Decemb. 1621.

*Io. Georgius Baiardus.*

*SVMMARIA.*

1 *Melioramentorum causa datur retentio rei, donec restituantur expensæ factæ pro melioramentis.*
2 *Conclusio procedit etiam in beneficialibus.*
3 *Procedit etiam in Fisci præiuditium.*
4 *Actio non datur pro recuperandis melioramentis, facta rei restitutione.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
5 *Meliorationes, & expensæ, nullo alio modo seruantur, quam per rei retentionem nu. 5. limita tamen nu. 9.*
6 *Retinentur multa honestè, quæ inhonestè petuntur.*
7 *Retentio facilius datur quam petitio.*
8 *Petitione prohibita, non dicitur prohibita retentio.*
9 *Meliorationes recuperantur per rei restitutionem actione in factum.*
10 *Dominus rei non debet fieri locupletior cum iactura eius qui meliorauit.*
11 *Melioranti rem, quam putabat suam esse succuritur tantum per retentionem rei.*
12 *Melioranti rem quam sciebat non esse suam datur actio negotiorum gestorum aduersus Dominum.*
*Meliorans rem quam scit non esse suam dicitur habere animum recuperandi expensas nu. 13. Et ei competit conditio incerti nu. 14.*
15 *Actio incerta datur semper, vbi nulla alia actio competit.*
16 *Actio incerti nullam aliam rem continet, quam retrodationem rei melioratæ.*

## Restituens rem absq; melioramentorum retentione ea petere potest. Cap. XXXXXI.

Melioramentorum expensæ priuilegiatæ adeo sunt, vt donec eæ restituantur, concedatur retentio rei ei qui
1 meliorauit l. ideoq; §. 1. ff. de act. empti l. domum C. de rei vendic. arg. l. 1. ff quib. mod. pign. vel hypot. sol. facit l. cũ ex causa C. de remiss. pignor. Id quod etiam in beneficialibus proce-
2 dere probat Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 117.
3 nu. 26. Et etiam in præiuditium Fisci, quamuis nulla adsit hypoteca probat idẽ Auctor d. lib. 1. cap. 34. nu. 18. per l. cum prior de distr. pign., Bal. in l. cum ex causa de remiss. pignor. l. si colonus vbi gloss. verbo propter ff. de vi, & vi armata l. si necessarias. ff. de pignor. act. Garsia de expensis, & melioramentis cap. 1. nu. 16.

Verum restituta re absq; melioramentorum
4 retentione non datur actio ad illorum recuperationem l. si in area ff. de condit. indebit., vbi
5 habetur nullo alio modo, quam per retentionẽ posse seruari expẽsas, & meliorationes, ad idem tex. in l. Paulus ff. de doli except. Gomez. ad l. Tauri 46. nu. 2. Neguz. de pign. memb. 4. par. 5. nu. 9. & Corn. cons. 222. & 243., Qui DD. admonent possessores ne rem restituant, nisi prius solutis meliorationibus, quia alias illas amitterent Peregr. de fideicom. art. 5. num. 56., Multa enim
6 honestè retinẽtur quæ inhonestè petũtur, Grat. lib. 2 discept. forens. cap. 269. n. 16., Quia facilius
7 datur retentio, quam petitio, Prohibitaq; peti-
8 tione non censetur prohibita retentio, Surd. cons. 225. nu. 22.

Quidquid tñ sit de rigore iuris, de AEQVI-
9 TATE succurrendum est ei qui rem restituit, absq; melioramentorum deductione, actione in factum, iuxtà sæpius citatam l. si me, & Titium ff. si cert. petatur secundum quã poterit impensas repetere, ne sequatur maxima iniquitas, vt ex illis Dominus fiat locupletior cum iactura
10 eius, qui meliorauit, vt in pũcto cõcludit Castr. in d. l. si in area. ff. de condit. indeb., Vbi ex AEQVITATE scripta succurrendum esse illi, qui relaxauit non deductis meliorationibus tradit, idem probat Ruin. cons. 24. nu. 2. vers. & dicit lib. 1., & Valasch. de emphit. qu. 25. nu. 25. qui scribit ita esse iudicandum apud Tribunalia, quæ veritatem sequuntur reiecta illa iuris subtilitate, quos sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 193. nu. 18. cum seq. & num. 34. à qua nec dissentire videtur Peregr. d. art. 50. sub nu. 56. vers. verum communis, dum post Decianum cons. 18. col. vlt. lib. 2. fatetur primam opinionem procedere de rigore iuris, hanc autem secũdam in AEQVITATE esse fundatam.

Distinguit propterea Grat. mem. cap. 193. nu. 22. & seq. inter bonæ fidei possessorem qui fecit meliorationem in re aliena quam putabat esse suam iure perpetuo, & irreuocabili, & cum qui tenebat rem, non vt propriam, sed illam reco-
11 gnoscebat, vt alienam, Quia primo casu cum posidens non habuerit animum aliquem obligandi quando meliorauit, quia nullum negotiũ cum altero gesserit, quam cum se ipso, Non mirum si ei subueniri non potest per actionem, sed solum per retentionem.

In secundo autem casu cum vti alienam rem
12 possederit, si impendit necessario, vel vtiliter domino profuturus in totum, vel in parte negotium illius gessisse dicitur, & consequenter sibi obligauit dominum actione ex eo contractu, vel quasi; seu ex negotio vtiliter gesto; Ideoq; actio illi datur, ex sententia enim eius qui scit rem esse restituendam, & ex bona fide meliorantis colligitur animus obligandi, & gerendi rem
13 vtilem futuro domino, & sibi pro tempore quo posidet l. qui exceptionẽ §. si pars ff. de cõdit. indeb. l. domus ff. de leg. 1. Vt in emphiteuta, Feudetario, marito, vsufructuario, grauato per fideicommiss., Et in posidente cum pacto retrouendendi, alijsq; similibus casibus ita diserte scribit Valasc. de emphit. q. 25. n. 25. post Ruin. cons. 24. nu. 16. quos sequitur Peregr. d. art. 50. à nu. 58. vsq; ad nu. 64.

Quippe quod non solum competit actio, & petitio impensarum pro meliorationibus, sed etiam incerti condictio per quam recuperatur
14 res ipsa tradita, Quia illius traditio facta fuerit

I 2 pin-

pinguius, quam oportebat, & reperantur ea, quę
poterant retineri, donec super impensis iudice-
tur, & ex restituantur. Itaque actio incerti da-
15 tur semper, vbi nulla alia actio ordinaria prodi-
ta est, cum merum factum contineat, idest nullā
16 aliam rem, quam retrodationem ad effectū reti-
nendi, vt ex Castr. in l. & si me putem §. cum in-
ter n. 2. & 3. ff. de condit. indeb. probat Gratian.
d. cap. 193. nu. 25. cū seq. idem sequitur Menoc.
de recuperand. poss. remed. 15. nu. 39. nu. 507. &
508. Peregr. d. art. 50. nu. 63.

*S V M M A R I A.*

1 *Filij nepotes, & pronepotes succedunt in locum patris.*
2 *Nepotes cum patruis succedunt ascendentibus equali-
ter per stirpes.*
3 *Fratris defuncti filius excludit patruum in successione
nepotis.*
4 *Fratris filius fingitur esse in secundo gradu, & sic loco
patris, & si sit in tertia gradu.*
5 *Subingressio locum tantum habet in ascendentibus, &
descendentibus non inter collaterales, & transuer-
sales.*
6 *Ad hæreditates collateralium, non vocantur viciniores
in gradu, sed descendentes.*
7 *Sententia Auctoris.*
8 *Amicabilis compositio secuta in eo casu, iuxta Auctoris
consilium.*
9 *Menoch. loquitur de successione ascendentium in quibus
filij, & nepotes obtinent locum patris, non autem de
successione collateralium.*

## Nepotes, & Pronepotes patris locum obtinent in successionibus ascendentium. Cap. LII.

IVstinianus Imperator in §. cum filij,
Inst. de hæredit. quæ ab intest. defer.,
tradit Aequum esse filios nepotes,
1 pronepotesq; in patris sui locum suc-
cedere; Adeo quod de AEQVITATE nepo-
res cum patruis Aequaliter succedere per stir-
2 pes ascendentibus constat, & ibi declarat tex.
& habetur in Auth. quibus modis nati efficiun-
tur sui §. ergo, & in auth. cessante C. de legit.
hæred. Fortun. Garf. in repet. l. gallus nu. 67 &
in §. idem credendum nu. 46. cum seq. ff. de lib.,
& posthum., Quippe quod defuncti fratris filius
3 excludit patruum in successione nepotis; licet
4 ambo sint in tertio gradu, eo quia filius fratris
fingitur esse in secundo gradu, & sic patris locū
obtinere Auth. post fratres, vbi gloss. in verbo
similibus eod. tit. de legit. hæred. Oinoti in d.
tit. de success. quæ ab intest. deferuntur nu. 18.
& 26.

Ratio est, quia subingressio nō habet locum,
nisi in descendentibus, & ascendentibus, ac in
5 filijs fratrum, & sororum d. Auth. post fratres
C. de leg. hæred., Non autem inter transuersa-
les, seu collaterales in quibus deficientibus fra-
tribus, vel fratrum filijs procedit ea dispositio
Auth. de hæred., ab intestato venient. §. si vero.

Neq; ad hæreditatem vocantur viciniores in
6 gradu exclusis remotioribus, Addictionator ad
consuet. Neap. Consuet. si quis, vel si qua tit. de
success. nu. 137. & 139. in fine fol. mihi 116.

Et ita per ea iura respondi superioribus men-
sibus in casu proposito inter Cōsortes de Angle-
7 ria, in quo postquam patruus secum admisserat
ad successionem nepotis ex fratre, alium nepo-
tem dicti defuncti consobrinum; Opponebat
hæreditatem nepotis ad ipsum solum tanquam
proximiorem in gradu spectare in totum, ac per
errorem fuisse alium ex fratre nepotem ad-
missum, vti cohæredem, Suasiq; dicto ne-
poti vt amicabilem quamcumq; compositio-
8 nem admitteret, ac à lite recederet., Id
quod nulla interposita mora fuit exequutus; Nō
enim hoc in casu militabant quæ scripserat Me-
noch. cons. 124. nu. 84. cons. 357. nu. 22. cons. 904.
nu. 46. & cons. 1160. nu. 2. Quia loquitur ibi
Menoch de success. ascendentium in quibus fi-
9 lij & nepotes obtinent locum patris, & aui, Nō
de successione collateralis, vt hoc in casu, De
hac materia latissimè scribit Tortus ad Stat.
Pap. cap. 95. in ciuil. per totū ad quem remitti-
tur lector.

*S V M M A R I A.*

1 *Raptor prohibetur ducere in vxorem mulierem raptam
nec ob id a pœna excusatur.*
2 *Raptor capite plectitur, etiamsi raptā in vxorem duxis-
set.*
3 *Casus huiusmodi pœnæ in Hispanijs executioni missæ.*
4 *Lex vnica C. de raptoribus virginū correcta dicitur per
cap. fin. de raptoribus quoad matrimonij contrahen-
di prohibitionem.*
5 *Secus quoad pœnam capit. quæ obseruatur in terris
Imperij.*
6 *Contrarium obseruatur De AEQVITATE.*
7 *Mulieris raptæ consensus liber, ad matrimoniū contra-
hendum cum raptore, cum præseruat à pœna.*
8 *Decretum Senatus in ea materia.*
9 *Decretum aliud Senatus in materia abductionis, &
matrimonij postea contracti cum abducta.*
10 *L. vnica C. de raptor. habet locum etiam circa infe-
rentes cum mulieribus.*
11 *Decretum Senatus in ea materia.*
12 *Decretum aliud Senatus.*
13 *Consensus mulieris raptæ non tollit delictum.*
14 *Decretum Senatus in ea materia.*
15 *Decretum aliud Sen.*
16 *Raptus pœna non habet locum in meretrice.*
17 *Non constit. disposit. contra raptores meretricum.*
18 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Non secuto conatu per cognitionem mulieris raptæ
non procedit dispositio l. vnica C. de raptoribus vi-
rum, quoad pœnam capit.*
20 *Decretum Senatus in ea materia.*

21 *Raptu non secuto, sed tantum tentato, locum nõ esse pœ-
næ ordinariæ docuit obseruantia.*
22 *Decretum Senatus in ea materia.*
23 *Conatu secuto vt raptã cognosceret raptor sit locus pœ-
næ ordinariæ capitis.*
24 *Decretum Senatus in ea materia.*

## Raptor qui raptam in vxorem duxit excusatur à pœna saltem ordinaria non graui in hoc Mediol. Dominio. Cap. LIII.

INhumanum adeo, & graue esse cri-
men raptus existimauit Iustinianus
Imperator in l. vnica C. de rapt. Vir-
ginum, vt omnem coniugij spem
raptoribus abstulerit, dum sibi in §.
1 & si quidem, his vtitur verbis, Nec sit facultas
raptæ virgini, vel viduæ, vel cuilibet mulieri ra-
ptorem suum sibi maritum exposcere, sed cui
parentes voluerint (excepto raptore) eum legi-
timo matrimonio copulent, quoniam nullo mo-
do nulloué tempore datur à nostra serenitate
licentia eis consentire, qui hostili more in nostra
republ. matrimonia student sibi coniungere.

Adeo quod capitalis pœna per d. l. raptorib.
imposita exequi omnino debet, etiamsi mulie-
2 rem raptam in vxorem duxisset raptor. Quia cũ
specialiter hoc ibi sit raptori prohibitum, pœna
ipsa locum habere debet, Et ita iussu Cathol.
Regis executum fuisse in Hispanijs contra ra-
3 ptorem post contractum matrimonium cum ra-
pta testatur Afflic. ad Constit. Reg. lib. 1. rub. 91
sub n. 15. circa med. Et si enim quoad matrimo-
4 niũ correctam esse l. per cap. fin. de raptoribus
habeatur. Tamen quoad pœnam in terris Im-
perij adhuc legis prædictæ dispositionem subsi-
5 stere probat ibi Salic. & sequitur Affl. d. nu. 15.

AEQVITATEM nihilominus amplectẽdo per
6 matrimonium subsequtum euitari pœnam dictæ
legis tenet Clarus in §. si raptus vers. Quæro
modo circa medium, & post alios Gabr. cons.
173. nu. 13. & 15. lib. 1. vbi tradit pœnam dictæ
7 legis euitari per subsequtum matrimonium si
mulieris consensus fuit liber, etiam si patris cõ-
sensus non interuenerit. Mascard. de probatio-
nibus conclusione 1253. maximè verò quando
abductionis, nõ raptus crimen fuit commissum.

Quam opinionem sequi solet Senatus Excel-
lentissimus etiamsi Nouæ Constitutiones in tit.
de raptu mulierum absolutè pœnam capitalem
imponant raptoribus, & vim inferentibus mu-
lieribus. Qui Senatus Excellentissimus supe-
riori anno 1621. die 13. Maij refferente Amplis-
simo D. Senatore Acerbo, mox Ill. Magistratus
8 ord. reddituum Præside Creato rescripsit D.
Prætori Cremonæ excusandum esse Ranulfum
del Contador à furtiua abductione Annæ Ma-
riæ Brocardæ, quam postea clandestinè despon-
sauerat.

Prout die 10. Iunij 1594. mandauit Prætori
9 Antigorij, vt non molestaret Ioannem Petinũ,
qui cum Maria Sala, de Patris consensu sponsa-
lia contraxisset, ea lege vt intra trimestri obti-
neret dispensationẽ à Summo Pontifice ratione
affinitatis in quarto gradu; & eo tempore non
fuisset obtenta, Patremq; spontè pœnituisset, Pe-
rinus autem sponsam consentientem abduxisset
quem Perinum de raptu idcirco accusauerat
maximè cum iam de licentia Episcopi Nouariæ
matrimonium ipsum solemnè contractum fuis-
set, vt in consimili casu probarunt Bursa cons.
150. nu. 37. & Bertazol. cons. crimin. 235.

Et quia Constitutiones ipsæ seruantur etiam
10 contra inferentes vim mulieribus honestis, vt
expræssè disponunt Const. idem rescripsit Se-
natus Prætori Valentiæ die 9. Decembris
1556. refferente D. Senatore Brugora, vt con-
tra quemdam qui vim intulerat in mulierem
honestam ad pœnam capitalem procederet.
Qui Senatus Excellentiss. rescripsit Prætori
Metoni, ne ob subsecutum matrimonium vlte-
rius molestaret Baptistam Calcum nũcupatum
11 il Podestà imputatum, quod humi prostrasset
Margaritã de Caluis, vt eam carnaliter cogno-
sceret, per vim, ipsamq; recusantem percutisset,
& demum in Rugiam deiecisset, vt illã submer-
geret, quam postea in vxorem duxerat, remis-
sionemq; ab ipsa, & Patre obtinuerat.

Die verò 31. Iulij 1591. ad relationem Præ-
toris Casalis majoris censuit Senatus Excellen-
tiss. Vincentium Mussum, qui vim inferre ten-
tauerat Petræ de Caralcis puellæ nubili quam
12 postea in vxorem duxerat exulare debere per
sex menses ab hoc Dominio à qua pœna posset
se eximere solutis aureis decem Cam. Domi-
nicali Casalis majoris, Et sic iuxta casuũ, & per-
sonarum qualitatem vel pœnitus à molestia li-
berari reos, vel leuissima pœna damnandos ob-
seruauit Senatus, vbi matrimonium sequutum
fuit, & sic matrimonij fauore.

Cæterũ consensus mulieris raptæ non tollit
delictum, vt disponit idem tex. l. vnici §. pœna
13 autem C. de raptoribus, cuicunq; dum sibi ha-
betur, vt huic pœnæ omnes subiaceant, siue vo-
lentibus, siue nolentibus virginibus, siue in
alias mulieres tale facinus fuerit perpetratum
Clar. in dicto §. raptus vers. Adde quod, vbi
testatur ita censuisse Senatum in causa raptus
filiæ cuiusdam Marmintæ cauponis, quæ vo-
15 lens à domo patris fuerat abducta Idem cen-
suit Senatus die 9. Maij 1599. in causa Leonis
Placentini, quẽ in contumaciam iussit damna-
ri in pœnam capitis, & bonorum confiscationẽ
per litteras datas D. Prætori Papiæ.

In meretrice verò cessare huiusmodi pœnam
16 saltem ordinariam communiter voluerunt
scribentes, & post alios Cæphal. cons. 140. lib.
1. Quia vis in muliere inhonestæ vitæ non est
punibilis sicut neque fractura ostij l. verum.

la 2. ff. de injur. vbi Bart. in hoc tamen domi-
17 nio specialiter cautum est per Nou. Constit. in
uu. de raptu mulierum, contra rapientes mulie-
res in honestas, qui puniri debet arbitrio Prin-
cipis, vel Senatus vltra dispositionem legum
municipalium, & ita rescripsit Senatus Prætori
18 Villenouæ die 24. Nouembris 1589. dum iussit
Baptistam Rubeum, & Stephanum de Baronis
trib. ictib. funis esse plectendos, ob raptum
cuiusdam meretricis.

Non secuto autem aliquo conatu ad copulā,
19 non procedere d. l. dispositionem quoad pœnā
ordinariam probat Clar. d. §. raptus vers. sed
quid, & sequitur Gabr. d. cons. 172. num. 5. & 6.
& cons. 163. lib. 1. dum respondit pro defen-
sione Comitis Francisci Landriani, qui in hac
Ciuitate Mediolani è monasterio rapuerat D.
Barbaram Triuultiam, secundum quod consilii
20 Senatus die 23. Iulij 1557. in pœnam tantum
extraordinariam condemnauit dictum Comitē
Landrianum cum à morte seruatum. Prout non
21 sequuto raptu, sed tantum eo attentato, ex-
traordinariè condemnare solet Senatus dē
huiusmodi crimine imputatos etiam in contu-
22 maciam vt censuit die 5. Aprilis 1607 contra
Martialem Gallaratum, & complices inquisitos
de attentato raptu Paulæ Antoniæ Nigroliæ,
quos in pœnam remi perpetui damnandos esse
declarauit, eo etiam addito, quod si in dominiū
pedem inferrent, impunè possent offendi, & ita
rescripsit D. Capitaneo Iustitiæ.

E contra vero secuto conatu ad copulam cū
23 rapta, etiamsi effectus secutus non sit, in pœnam
ordinariam capitis solere Senatum condemna-
re reos tritum est. Et præsertim die 14. Iunij
1614. ad relationem D. Prætoris huius Ciuita-
tis Mediolani non obstante remissione legiti-
24 mè obtenta censuit capite plectendum esse Io.
Baptistam Sansonem filium Causidici, reum
confessum raptus Felicis de Abiate virginis
honestæ, & conatus adhibiti vt cognosceret
raptam, quamuis inaniter ob puellæ violentiam
qui Sansonus die 17. eiusdem mensis fuit in
publica Platea diui Stephani in Brolio capite
obtroncatus.

*S V M M A R I A.*

1 *Hæres censetur vna, & eadem persona cum defuncto.*
2 *Hæres tenetur satisfacere creditoribus adeundo hære-
dem vt tenebatur defunctus, etiamsi hæred. non esset
soluendo.*
3 *Hæres facto inuentario non tenetur nisi pro viribus hæ-
red.*
4 *Hæres non confecto inuentario tenetur de proprio.*
5 *Ratio est quia lex præsumit circa hæredem, quod
scilicet subtraxerit res, & bona hæreditaria.*
6 *Præsumptio hæc est iuris, & de iure.*
7 *Hæres teneretur de proprio si non confecit inuentarium
ne ex proprio dolo lucrum percipiat.*
8 *Ecclesia, & pius locus non confecto inuentario non te-
netur nisi pro viribus si probat nil aliud in hæredi-
tate fuisse.*
9 *Ratio est quia in Eccl. cessat præsumptio quod subtra-
xerit.*
10 *Fiscus non tenetur nisi pro viribus hæreditarijs.*
11 *Inuentarij omissio non nocet in foro Poli.*
12 *De ÆQVITATE canonica id procedit.*
13 *Ecclesiæ priuilegium observatur, tam actiuè, quam
passiuè in tantum vt legatum consequi volens non
poterit conuenire hæredem nisi pro viribus hæredi-
tarijs etiamsi inuentarium non confecisset.*
14 *De ÆQVITATE canonica hoc procedit in qui-
buscunq. qui doceant penes se nihil extare de hære-
ditate.*
15 *Contraria opinio defenditur à Menoch.*
16 *Etiamsi creditores fateantur nulla alia bona fuisse in
bonis defuncti.*
17 *Tribunalia suprema possunt iudicare de ÆQVI-
TATE, & sic contra Menochij traditionem.*

## Locus Pius hæres qui non confecit inuentarium, non tenetur de proprio si probauerit non fuisse alia bona in hæreditate.

## Cap. LIIII.

CVM hæres censeatur eadem persona
1 cum defuncto Auth. de iuram. à mo-
rientibus præstando in princ. col. 5.
l. cum à matre vbi gloss. C. de rei vin-
dic. Idcircò defuncti creditoribus satisfacere
2 tenetur hæres adeundo hæreditatem, vt tene-
batur defunctus etiamsi hæreditas non est sol-
uendo l. qua dotis ff. sol. matr. & l. quia potu-
rat ff. ad Trebell.

Vt tamen iuris veteris rigori prouideret Im-
3 perator statuit in l. fin. §. 1. C. de iur. delib.
quod facto inuentario hæres non teneatur ver-
sus creditores, nisi pro viribus hæreditarijs;
Adeo quod non confecto inuentario, tenetur
4 hæres etiam de proprio versus defuncti credi-
tores d. l. fin. §. sin autem. C. de iur. delib., vbi
passim scribentes.

Ratio est quia præsumit lex contra hære-
dem, quod scilicet non confecto inuentario
5 subtraxerit res, & bona hæreditaria in præiudi-
tium creditorum, vt in Auth. de hæred. & fal-
cid. §. sancimus, per quem ex præsumptione
6 iuris, & de iure militare contra non conficien-
tem inuentarium tradit Cotn. in d. l. fin. col. 6.
§. notiss. quem sequitur Natta cons. 98. num. 9.
Eruditiss. D. Ala inter de Add. & Cautid. Gheisli
qu. 60. in princip. Et consequenter ne ex pro-
prio dolo lucrum percipiat hæres contra dis-
7 posit. l. ex dolo C. de dolo cautum fuit in ea le-
ge vt de proprio teneatur l. sancimus C. eod.
tit. Menoc. cons. 69. nu. 157. Porcell. tr. de in-
uent. diuers. qu. 1. nu. 1. Guid. Papa qu. 9. per
totum dicto tract. de inuent. diuers.

Quare

Quare cessante dicta præsumptione quod bona hæreditaria subtraxerit id quod certificari non potest nisi probando plenè, quod alia bona
8 nō adfuerint in hæreditate, De AEQVITATE Pius locus sive Ecclesia hæres non tenebitur de proprio, etiam non confecto inventario vt tradit Bart. in l. 1. nu. 46. C. de Sacros. Eccles.
9 In pio enim loco, ac in ecclesia cessat ratio quod subtraxerit res hæred. vt subiungit ibi Bart.
10 ad Fisci similitudinem qui non tenetur vltra vires hæreditarias l. 1. §. an bona, & l. non possunt ff. de iure Fisci, maximè si probatum est nulla alia bona reperta fuisse in hæreditate, quam ea quæ creditorib. fuerunt assignata.
11 In foro poli etenim omissio inventarij non nocet, vt copiosè scribit Phanuc. dicto tract. de inventar. par. 7. nu. 280. & 231. Rol. eodem tract. de invent. par. 1. qu. 12. nu. 169. Monticula eod. tract. cap. 5. nu. 12. vers. excipitur nu. 209. licet in tract. divers. registr. est sub qu. 226. à num. 8. vsq; ad finem præsertim sub nu. 13.
12 vers. Veruntamen constantissimè; & qu. 227. nu. 39. vbi hoc ex AEQVITATE Canonica procedere testatur, Idem probat Fanuc. in secunda par. cap. quod incipit præteritio inventarij, & post eos Franc. decis. 536. nu. 30. vbi Bart. opinionem tanquam humaniorem, & Aequiorem sequi solere Sac. Concil. testatur idem probat Valasc. decis. 52. sub nu. 47. circa med.
13 Idcirco in exigendo legatum Ecclesia, & locus pius, qui forum conscientiæ solent sequi vicecersa non poterunt convenire heredem vltra vires hæreditarias, etiamsi inventarium non cōfecerit, vt post Andream de Bosutio in repet. d. l. 1. nu. 139. vers. super tertia vero conclusio, & nu. 136. C. de Sacros. Eccles. probat Franc. d. decis. 536. num. 29. per totum par. 5. Idem comprobat Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 34. nu. 1. & 12. cum sequ. & nu. 17. & 18. & 15. Genal. qu. 464. vers. sed contrarium.
Quam conclusionem De AEQVITATE iuris Canonici procedere etiam in alijs personis,
14 qui doceant penes se nihil extare de bonis hæreditarijs, etiamsi inventarium non cōfecerint voluit Bald. cons. 96. super præmisso lib. 4. quem sequitur Gratus cons. 91. nu. 38. cum seq. lib. 1.
15 licet diffusè contrarium verius esse probat Menoch. cons. 89. nu. 136. cum plur. sequ. vbi Baldi, & Grati sententiam damnat per rationes, & argumenta, & auctoritates ibi relatas quamuis cons. 27. nu. 96. admittit eam sententiam procedere in foro conscientiæ, Et novissimè eamdem sententiam sequitur Monticula dicto tract. divers. de invent. qu. 227. num. 36. qui nu. 40. affirmat hoc idem procedere si cre-
16 ditores fateantur nulla alia bona fuisse in hæreditate relicta. Quia eo casu, & etiam vbi verisimiliter sciri possit nihil minus fuisse occultatum, neque potest creditor in foro conscientiæ consequi satisfactionem vltra vires hæreditarias, vt probat D. Ala all. qu. 60. de Adu. & Causid. Christiano, vbi admonet Advocatos ne deffendant hujusmodi creditores, cum lex civilis, quæ fundatur super aliqua præsumptione non attenditur in foro conscientiæ, quando veritas repugnat præsumptioni, vt in hisce terminis probat Ias. in rubr. ff. de acquir. hæred. circa finem, Gomez ad l. Tauri nu. 12. Grassus decis. Aur. lib. 2. cap. 10. nu. 30. part. 1.

Vbi tamen res ageretur, coram supremis Magistratibus, quorum est sola facti veritate inspecta iudicare, inconveniens non videretur affirmare, quod plenè probato per hæredem alia bona non fuisse in hæreditate etiam si non con-
17 fecerit inventarium De AEQVITATE non posse compelli hæredem hunc ad soluendum vltra vires hæreditarias vt in puncto scribit Francis. March. decis. 434. in fine par. 1. quem sequitur Capu. in resp. pro Genevo num. 47. vers. tertio respondetur Surd. de Alim. privil. 13. num. 26. tit. 8. & Gratian. d. cap. 34. num. 20. Quam sententiam vti Aequiorem, & benigniorem satis placere haud negamus.

SVMMARIA.

1 *Hæres qui ex propria persona promissit non iuvatur beneficio inventarij.*
2 *Inventarij beneficium provvidet hæredi contra actiones passivas descendentes à defuncto tantum.*
3 *Hæres qui insolidum se obligavit versus creditorem defuncti, non iuvatur beneficio inventarij.*
4 *Distinguitur conclusio inter promittentem simpliciter, & promittentem insolidum.*
5 *Inventarij Privilegium nil aliud operatur, quam vt hæres non teneatur insolidum.*
6 *Hæres promittens integrè satisfacere, excluditur à beneficio inventarij.*
7 *Creditor agere debet contra hæredem, qui promissit ex propria promissione, non ex contractu cum defuncto.*
8 *Novatio non fit hodie nisi expressè dicatur.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
10 *Decreta Sacri Concil. Neapolitani pro hac opinione.*
11 *Si appareret penes hæredem adesse bona hæreditaria contra eum posset procedi pro obligatione propria.*
12 *Hæredis promissio de soluendo legatum non operatur inventarij remissionem, quia obligatio intelligenda venit prout de iure.*
13 *Omnis promissio quantumuis absoluta continet conditiones à iure inductas quæ tacitè intelliguntur, ac si expressæ fuissent.*
14 *Promittens soluere legatum non prohibetur detrahere falcidiam.*
15 *Promittens, & iurans stare sententia, & laudo intelligitur quatenus iustè feratur, aliàs licitè reclamatur.*
16 *Promittens restituere dotem intelligitur salua sua portione ex statuto sibi debita.*
17 *Testamentum approbans non prohibetur vti beneficio inventarij.*

Hæres

## Hæres cum benefitio inuentarij, qui promisit creditoribus hæreditarijs satisfactionem, tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs.

### Cap. LV.

NON rarò euenit, vt ad creditorum
instantiam sequestrantur res, & bona
defuncti in hæredis præiuditium, qui
donec super prætenso credito decla-
retur, vt bonis hæreditarijs fruatur
fideiussionem præstat de stando, & parendo
iuri, & de soluendo debitum declarandum cum
fideiussio sit medicina sequestri; Huiusmodi
autem stante promissione dubitari potest, an
hæres cum benefitio inuentarij, qui ad huius-
modi promissionem deuenit, teneatur vltra vi-
res hæreditarias; Qua in re concludit Angel.
cons. 31. quod hæres, qui ex propria persona
1 promisit, non iuuatur benefitio inuentarij. &
sic tenetur vltra vires hæreditarias; Quam sen-
tentiam excussa quæstione sequitur Corn. cons. 31.
nu. 11 lib. 3. vbi inter alias eam tradit rationē,
quod benefitium inuentarij prouidet hæredi
2 circa actiones passiuas, descendentes à defun-
ctis; Non autem subuenit aduersus actiones,
quibus tenetur ex suo facto, vt si conueniatur
hæres ex propria promissione.

Eam opinionem amplectitur Gratian. lib. 1.
discept. forens. cap. 264. nu. 7. cum seq. stante
enim clausula insolidum, vltra generalem obli-
3 gationem bonorum non iuuatur quis benefitio
inuentarij, quasi tunc verba illa apposita cen-
seantur demonstratiuè, vt in puncto post Corn.
loco relato tradit Crau. cons. 214. nu. 7. & Pha-
nuc. de inuent. par. sexta nu. 113. quos sequi-
tur Gratian. d. nu. 7. qui nu. 8. distinguit inter
4 hæredem promitten. simpliciter, & promitten-
tem insolidum.

Primo enim casu censetur reseruasse sibi be-
nefitium inuentarij secundo casu autem non, cū
priuilegium inuentarij nil aliud operetur quā
5 vt hæres non teneatur in solidum l. fin. §. si ve-
rò, & §. sin autem C. de iur. delib., quam con-
clusionem procedere etiam affirmat Gratian.
6 nu. 10. in hærede qui promisit integrè satisfa-
cere, quia tunc cessat inuentarij benefitium Ri-
min. sen. cons. 584. num. 1. in fine lib. 3. & Vrsil.
ad Afflic. decis. 399. nu. 6.

Admonet præterea Gratian. dicto loco nu.
28. quod creditor agere debet ex promissione
7 per hæredem facta, non autem ex contractu cū
defuncto gesto, quia cum dicatur quodammo-
do nouus contractus, agendum est ex confir-
mante, nō ex confirmato l. adoptio ff. de adopt.
Paris. cons. 3. nu. 40. lib. 4. Ias. in l. more nu. 30.
ff. de iurisd. omn. Iud. Surd. de alim. priuil. 22.
tit. 8. nu. 24. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.
3. cap. 20. in fine nu. 10.

Quamquam autem opinio prædicta tot Do-
8 ctorum auctoritate sit corroborata, cum tamen
hodie non fiat nouatio nisi expræsse dicatur
Rigorosa admodum videtur opinio ipsa, Et
consequenter De AEQVITATE contraria di-
citur verior, quia qui ex obligatione per eum
9 absq; alia causa facta, etiam pro causa hæredi-
tatis non debet teneri vltra vires hæreditarias,
nec donatio est præsumenda; Vt in his terminis
post Monticulam trac. de inuent. in vlt. cap. fol.
236. regist. in 8. vol. tract. tradit Franc. decis.
10 323. num. & ità iudicasse Sacrum Concil.
Napol. testatur idem Franc. decis. 648. per to-
tum fauore hæredis, cum benefitio inuentarij
contra creditorem etiā si pro obtinendo relaxo
rei sequestratæ ad instan. creditorum fideius-
serat hæres, & se obligauerat proprio nomine,
11 & insolidum eo tradito temperamento, quod
vbi facta excussione inuentarij, appareret esse
penes hæredem bona hæreditaria pro concur-
renti quantitate pretij bonorum prædictorum
posset cōtra ipsum hæredem, & eius bona pro-
cedi virtute obligationis per eum factæ, quæ
obligatio hoc operabitur Minadou. decis. 25.
vers. non obstat, Et in his terminis probat Gur-
ba in quem nuperrimè incidi ad Stat. Messanæ
cap. 9. gloss. 5. sub nu. 30. vers. proindè vbi post
Minado, & Franc. præd. decis. 323 eandem ci-
tat in decis. 648. & Anna sing. 34 Crass. excep.
40 nu. 11. Ibiq; materiam hanc benefitij inuen-
tarij plenissimè examinat.

Confirmatur conclusio ex eo, quod hæredis
promissio de soluendo legatum non operatur
remissionem inuentarij, quasi quod obligatio
12 illa sit intelligenda prout de iure, & saluo be-
nefitio sibi competente absq; eo quod actio an-
tiqua fuerit nouata, vt tradit Bald. in l. in fine
nu. 12. C. ad l. falcid. Afflict. decis. 399. num. 3.
Cuman. cons. 109. nu. 2. quos sequitur Gratian.
lib. 1. cap. 34. num. 28. cum plur. seq. & dicto cap.
264. num. 1.

Omnis enim promissio quantumuis absolu-
13 ta continet conditiones à iure inductas, & pe-
rindè tacitè intelliguntur, ac si expræssè forent
14 insertę, vndè infertur, quòd promittens soluere
legata non prohibetur detrahere falcidiam,
vt supra dictum fuit; Et iurans stare sententiæ
15 sine laudo intelligitur quatenus iustè feratur,
alias licitè reclamare potest Surd. cons. 506. nu.
8. cum plur. seq. idem in promittente restitue-
16 re dotem qui intelligitur salua sua portione
per statutum delata Natta cons. 416. nu. 5. Et de
approbante testamentum, qui non prohibetur
17 vti benefitio inuentarij Cum. d. cons. 109. nu. 3.
Phanuc. de inuent. par. 6. nu. 112. Gratian. vbi
supra cap. 264. nu. 3. cum trib. seq.

SVM-

*SUMMARIA.*

1 *Hæres detrahere potest falcidiam elegatis quę est quarta pars.*
*Heredi qui non detraxit falcidia ex legatis non competit actio ex causa indebiti nu. 2. contrarium num. 5.*
3 *Hæres soluendo integra legata censetur renuntiasse benefitio falcidia.*
4 *Retentio facilius datur quam actio.*
5 *Hæres De AEQUITATE poterit repetere falcidiam quam retinere sibi licebat.*
6 *Hæres macrius recuperebit quod pinguius tradidit, idest falcidiam.*
7 *Actio conditionis indebiti daretur haredi quando præstitit rem legatario, tamquam propriam secus si tamquam hæreditariam.*
8 *Dominium non transtulit hæres tradendo rem legatario uti hæreditariam quamuis propriem.*
9 *Actio condictionis indebiti, non potest habere locum non translato dominio.*
10 *Hæres restituens hæreditatē integram absq; detractionem falcidia per errorem, eam repetere potest.*

## Hæres, qui per errorem soluit integrum legatum absq; deductione falcidiæ, condictione incerti poterit recuperare id quod retinere sibi licebat. Cap. LVI.

SEquendo materiam benefitij, quod consequitur hæres qui inuentariū confecit quemadmodum ex legatis deducere poterat falcidiā hęres
1 idest quartam iuxtà l. 1. & toto tit. ff. ad l. falcid. Cæphal. cons. 740 nu. 9. Peregr. de fideicomm. art. 4. nu. 43; si eam non deduxit sed integra legata per errorem soluit sibi præ-
2 iudicasse videtur cum ei non detur actio ex causa indebiti l. ex quibus ff. de condic. indeb. Quiā soluendo integrum legatum censetur re-
3 nuntiasse benefitio falcidiæ, facit etiam adhoc quod multa facta tenent quæ fieri prohibentur
4 vulg. iur. quodq; facilius datur retentio, quam actio Surd. cons. 253. nu. 22. cum multa honestè retineri possunt, quæ inhonestè petuntur vt supra explicauimus in cap. 51. nu. 6. ex Gratian. cap. 269. nu. 15.

De AEQVITATE tamen poterit hæres re-
5 petere falcidiam, quam retinere sibi licebat, cū ei competat condictio incerti, & condicit tunc hæres factum restitutionis, & sic macrius recu-
6 perabit, quod pinguius tradidit verè, vel fictè legatarijs Butrigar. in l. qui exceptionem §. si pars in fine vers. sed si ex persona hæredis ff. de condict. indeb. Cuiac. lib. 8. obseru. cap. 2. col. 2. vers. itaq; hærede quos sequitur Gratian. Lib. 1. discept. forens. cap. 193. nu. 35.

Condictio enim indebiti tātum daretur hæ-
7 redi, quando præstitit rem legatario tanquam propriam ipsius hæredis; Secus si eam tradidit tanquam hæreditariam, quia tunc non transtu-
8 lit Dominium respectu partis, quam resecat lex falcidiæ l. 3. §. subtilius ff. de condic. ob causam, Et consequenter tunc locum habere non possit condictio indebiti non translato Domi-
9 nio l. fin. ff. vsufr. quemadmodum caueatur Grat. vbi supra nu. 36.

Quam conclusionem procedere etiam tradit Grat. nu. 37. in hærede qui solidam hæreditatē restituit per errorem, ignorans vires hæreditarias, non facta retentione falcidiæ, vel non re-
10 tentis eius creditis Roman. cons. 276. in 7. dubio Crauetr. cons. 16. in principio quos seq. Peregr. de fideicom. art. 35. nu. 3.

*SUMMARIA.*

1 *Legitima debetur filio, detracto prius ære alieno.*
2 *Creditores præferuntur filio prætendenti legitimam.*
3 *Legitima debetur filio prius liquidato hære alieno, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de seruanda indemnem hæredem.*
4 *Decretum Senatus contra filium.*
5 *Iustum non videtur, vt hæres cogatur soluere creditoribus, & postea à filio repetere.*
6 *Melius est non soluere, quam solutum repetere.*
7 *Cautionis fragilitati, quis non tenetur se committere.*
8 *Hæredi remissit lex, vel facultatē restituendi hæreditatem fideicommissarys cum oneribus, vel cautionem recipiendi à filio per legitima.*
9 *Contrarium verius De AEQUITATE vbi æs alienum hæreditarium non est liquidum.*
10 *Legitima incontinenti solui debet filio.*
11 *Melius est consulere hæredi per cautionem quam permittere quod filius expectando liquidationem æris alieni, fame pereat.*
12 *Hanc sententiam amplectitur Montepiens.*
13 *Filius ante legitima detractionem tenetur eam liquidare probato valore bonorum patris.*
14 *Continuatio hæreditetis non datur pro legitima.*
15 *Filio assignatur certa pars bonorum, mediocris conditionis pro legitima.*
16 *Filius non habet electionem bonorum in deducenda legitimam sed Iud. arbitr.*
17 *Filio non potest dari pecunia loco legitimæ eo inuito.*
18 *Appellatio conceditur ab arbitr. Iud.*

## Filio debetur legitima etiam non liquidato ære alieno hereditario, vbi filius paratus sit præstare cautionem de seruando indemnē hærede. Cap. LVII.

LEgitimā deberi filio deducto prius
1 ære alieno tradunt scrib. in l. Papinianus §. quarta ff. de inoff. testam. Quia legitima licet dicatur quota hære-

hæreditatis, Tamen quoad creditores, qui fi-
2 lio prætendenti legitimam præferuntur, est quota bonorum, vt declarat Dec. in l. hæres instituta col. 1. vers. ex his infertur C. de impuberum, & alijs substit; Adeo vt non nisi liquidato ære alieno debetur legitima filio, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de ipsam legitimam consignando, vel de servando indemnē
3 ipsum hæredem vt tradit Paulus de Mōtepicco in repet. l. in quartam nu. 170. ff. ad l. falcid., vbi scribit, hanc quæstionem accidisse in Senatu sui Principis, ac contra filium fuisse iudicatū per generalitatem d. l. Papinianus §. quarea ff. de inoff. testam. Quam Senatus sententiam amplectitur D. Rhaud in Apend. ad tract. de Analogis in 6. par. post nū. 51. vers. & dum locutus
4 fui, vbi inquit fuisse Senatum hunc Mediol., qui ità iudicauit, diffuseq; quæstionem ipsam pertractat.

Huic sententiæ arridet ea ratio quod scilicet postquam creditoribus hæreditarijs competit actio contra hæredem, non autem contra filiū, Non videtur iustum, vt hæres cogatur soluere
5 creditoribus & postea à filio repetere, Quoniā, præterquamquod expēsis vexaretur Multa etiā accidere possunt in persona fideiussionis. & filij, vt hæres solutum creditoribus recuperare
6 non valeat: Tritumq; est melius esse non soluere quam solutum repetere Franc. decis. 42. num. 4.

7 Cum maximè fragilitati cautionis, quis nō tenetur se committere tex. est in l. qui ită, vers. sed sciendum ff. ad Trebell. Hoc enim facultati hæredis, vel restituendi hæreditatem cum oneribus fideicommissarijs, vel cautionem re-
8 cipiendi remisit I. C. in l. cogi §. inde quæritur ff. ad Trebell.

De AEQVITATE tamen contrarium verius esse existimo, non posse scilicet retardari legitimā filio offerente cautionem præstare hæredi de eam restituendo; Vbi æs alienum hære-
9 ditarium non est liquidum, dum per hæredem, aut fideicommissarium negatur deberi; Namq; si de legitima omne grauamen est reiciendum
10 etiam temporis, quia incontinenti solui debet tex. in l. quoniam nouella C. de inoff. testam. Ipsi legi fraus fieret, vbi expectaretur liquidatio æris alieni, de quo inter partes est controuersia.

Melius enim esset per idoneam cautionem consulere hæredi, quam permittere, quod filius expectet liquidationem æris alieni, & legitimæ quæ statim debetur, & interim mendicare, vel
11 fame perire cogatur contra tex. in §. prohibemus in Auth. de trien. & semis.

Hanc posteriorem sententiam amplecti videtur idem Paulus de Montepico dicto loco
12 nu. 170. dum adducit pro ea tex. in l. cum hæreditas ff. ad Trebell. qui si Senatui fuisset allegatus (inquit Montepicus, quæstio aliter fuisset decisa. Quam sententiam sequitur Ripa in dicta l. in quartam nu. 215. & seq. ff. ad l. falcid., Vbi hanc esse Aequam opinionem scribit quam sequi videtur Franc. decis. 127. præsertim nu. 6 cum plur. seq. vsq; ad finem, & Nouiss. Giurba ad Stat. Messanæ cap. 1. gloss. 9. num. 10. par. 1. qui in cap. 5. gloss. 6. nu. 18. & 19. tradit
13 teneri filium liquidare prius legitimam probato bonorum Patris valore tempore mortis iuxta Purpur. cons. 163. num. 4. lib. 1. D. Rhaud. de Analog. cap. 19. num. 57. Brunor. à sole in compend. resol. verbo legitima in detractione, & Borell. cons. 49. nu. 77. ac Ricc. coll. decis. 544. num. 2.

14 Cui filio non datur continuatio pro legitima, vt voluit Ripa in d. l. in quartam nu. 213. ff. ad l. falcid. Cæphal. cons. 188. nu. 35. & remed. subsid. 80. num. 20. quos omnes seq. Giurba d. gloss. 6. nu. 18.

Cæterum licet pro legitima habere debet filius, siue hæres respectiuè partem in qualibet
15 parte de iuris rigore; De AEQVITATE tamē eis assignatur pro legitima, & falcidia certa pars bonorum, non melioris, nec deterioris bonitatis, sed mediocris Iudicis arbitrio, vt probat idem Montepic. loco citato num. 142. & 143. ac Petra de fideicom. qu. 15. num. 91. in
16 fine, & sic non ad electionem detrahentis, vt post P cum loco relato, & nu. 130. & 135. tradit Caroc. de oblatione par. 2 qu. 10. princip. num.
17 82. & 85. fol. 161. ac 162. Peregr. de fideicomiss. art. 36. nu. 7. in fine; Neq; dari potest pecunia filio pro legitima, vt subijcit Montepic nu. 144. ac probat Peregr. loco cit. nu. 71. vers. sed contra, ac nu. 72. Dariq; appellationem ab arbitrio Iudicis per quem adiudicatur certa pars bonorum pro legitima, si læsio aliqua interuenit scribit idem Montepic. nu. 147. & 148.

## *S V M M A R I A.*

*Maritus interficiens vxorem in adulterio excusatur à pæna ordinaria ob iustum dolorem nu. 1. & 5.*

2 *Maritus punitur interficiendo vxorem, quasi quod plus fecerit quam quod se vendicare non debuerit.*

3 *Maritus humilis conditionis in perpetuum exilium damnatur, indignitate verò positus, relegatur ad tempus interficiendo vxorem adulteram.*

4 *Maritus iniuriam maiorem recepit per adulteriū vxoris, quam per filij occisionem.*

6 *Maritus de AEQVITATE nulla pæna tenetur ob homicidium vxoris in adulterio repertæ.*

7 *Honoris magna vis est, cuius iniuria semper durat.*

8 *Idem procedit si maritus vxorem tantum deprehendit in actibus Venereis, vt de osculentes, & alios actus inhonestos.*

9 *Incontinenti fieri quandò dicatur.*

10 *Pater occidere potest impunè filiam adulteram.*

11 *Querellare vxorem de adulterio turpè reputatur.*

12 *Iudices non solent de adulterio ius reddere, sed ridere.*

13 *Occidens vxorem, vel filiam adulteram ex internallo, extraordinariè punitur.*

14 *Dolor*

*14 Dolor iustus excusat a pœna ordinaria.*
*15 Senatus Mediolani hanc amplecti solet sententiam.*
*16 Decretum Senatus Mediolani.*
*16 Simonis Bossij Senatoris mox Præsidis mentio.*
*17 Præcepto Iudicis, aut precibus potest prohiberi conuersatio alienius cum propria vxore, vbi adsit suspicio.*
*18 Decretum aliud Senatus fauore mariti qui adulterum interfecerat, eò quia media nocte cum vxore deprehenderat contra conuenta.*
*18 Princeualli Montij Senatoris honorifica mentio.*
*18 Marci Antonij Montij Senatoris honorifica mentio.*
*19 Etiam si pecunias interempto abstulerat, & reus fuisset per actus de lenocinio vxoris.*
*20 Decretum aliud Senatus fauore mariti, cuius culpa repertum in domo propria, vti suspectum de adulterio interfecerat eius domestica.*
*21 Decretum aliud Senatus fauore mariti, qui vxorem cum adultero interfecerat.*
*22 Pater, & maritus impunè possunt interficere vim inferentem filiæ, aut vxori libidinis causa.*
*22 Idem procedit in vim patiente.*
*23 AEQVITAS C. Marij multum ab eius militibus commendata.*
*24 Caij Marij iuditium fauore eius, qui vim inferentem libidinis causa interfecerat.*
*25 AEQVITAS C. Marij, animos Romanorum commouit ad illi conferendum tertium consolatum.*
*26 Fur nocturnus, potest impunè interfici.*
*27 Decretum Senatus fauore eius qui furem nocturni fani interfecerat.*
*28 Honor, & fama cunctis alijs rebus est præferenda.*
*29 Melius est nomen bonum quam diuitiæ multæ.*
*30 Pater, & maritus possunt impunè interficere adulterũ opera alterius.*
*31 Decisio in ea materia.*
*Mandatario licere videtur, quod licet mandanti n. 32. & 35.*
*33 Contrarium verius in occidente adulterum.*
*34 Filius, & seruus occidendo adulterum Patris, vel Domini mandato excusantur.*
*36 Serui mariti, siue patris in occidendo adulterum nulla pœna tenentur.*
*37 Permisso vno, permittuntur omnia ea, sine quibus id exequi non potest.*
*38 Decisio Cassanei in ea causa.*
*39 Dominus in adulterio repertus à Vassallo, non potest impunè occidi.*
*40 Domini persona respectu Vassalli, dicitur sancta, & honesta.*
*41 Vassallus sicut tenetur parcere famæ Domini ita etiam & vitæ.*

## Maritus non tenetur aliqua pæna ob homicidium commissum in personam Adulteri, siuè Vxoris in adulterio repertæ. Cap. LVIII.

IVstum dolorem, illiusq; impetum tantæ efficaciæ esse in marito considerarunt legislatores, dum in adulterio depræhensã occidit vxo-
1 rem, vt à pæna ordinaria homicidij eum excusari statuerunt Imperatores Marc. Ant. & Commodus in l. si adulterium cum incestu § Imperatores ff. ad l. Iul. de Adult. quod etiam habetur in l. marito quoq; ff. eodem tit. Tunc enim maritus magis quia plus fecerit
2 quamquia se vindicare non debuerit, puniendus est, vt inquit tex. in dicto §. Imperatores quod repetitum est, & in l. 1. §. fin. ff. ad l. Cornell. de Sicar.

Verobiq; enim statutum est, quod si maritus
3 sit humilis loci in perpetuum exilium damnetur, si in dignitate positus est ad tempus relegetur. Maiorem namq; iniuriam recipit, mari-
4 tus, propter vxoris adulterium, quam per filij occisionem dicta l. si maritus. §. lex Iulia, & l. miles §. Socer. ff. ad l. Iul. Cabal. resol. crim. casu 15. nu. 9. par. 1. & casu 244. par. 2.

Et sic patet teneri maritum aliqua pæna extraordinaria, pro homicidio vxoris in adulterio depræhensæ, id quod etiam habetur in l. diuus ff. ad l. Pompeiam de Parricid. vbi deportatus fuit Pater, qui filium in venatione necaue-
5 rat, qui nouercam adulterabat, quam opinionem sequitur Bertazol. cons. crim. 42. lib. 1. per totum; Et ita iudicatum fuisse in eo casu restatur ibidem Claud. Addition.

De AEQVITATE tamen aliqua pæna,
6 neque etiam extraordinaria tenetur maritus, qui vel vxorem, vel adulterum, in actu venereo repertum, occidit, Quoniam magna vis est honoris, & iniuriæ successiuæ,
7 quæ semper durare dicitur Bertazol. d. cons. 42. n. 6 lib. 1. Baiard. ad Clarum in §. adulteriũ nu. 59. Farin. qu. 91. nu. 5. Maximè verò si incontinenti id fecit maritus, qui vxorem in actibus veneris tantum depræhendisset, videlicet vel se
8 de osculantes, aut alios actus inhonestos facientes, quia ex his satis dicitur probatum adulterium Bart. in l. capite quinto ff. ad l. Iul. de adult. Caball. casu 300. nu. 29. & 30. in fine; & Felic. allog. 123. nu. 5. par. 2. vbi declarat, quando in
9 continenti dicatur id fieri; quod etiam proce-
10 dit in Patre filiæ ad vlterum interficiente, vt per d. l. Pater nu. 20. ff. ad l. Iul. de Adult. probat Caball. resol. crim. dicto casu 15. num. 7. Farin. quæst. 120. nu. 173. Hector falcid. alleg. 123. par. 2. Costa de re integrá dist. 61. in fine; quos sequitur Amplissimus D. Senator Bello-

nus tract. de his quæ incont. fiunt cap. 9. par. 1. & cap. 20. sub nu. 4. & 6. par. 8.

Turpè namque reputatur vxorem de adulte-
11 rio querelare (quod facere solent tantum homines viles de verecundia penes homines, & vulgum non curantes) qui reputantur cornuti, si proprijs manibus vindictam non sumunt, omissa via Iudiciaria vt scribit Caball. dicto casu 300. nu. 15. & sequ. vbi nu. 17. inquit quod
12 Iudices non solent de similibus ius reddere, sed ridere, & cachinari vt sanè euenit superiori anno 1619. in hoc Excellentiss. Senatu, dum lectę fuerunt Preces cuiusdam N. conquerentis de barbitonsore qui dum sibi vulnerato Modellam adhibuerat vxoris etiam libidinosæ voluntati simul satisfecerat.

Si vero ex interuallo, & extra actus vene-
13 reos; quis filiam, aut vxorem, siue eorum adulterum occidat, punitur extraordinariè ob iustum dolorem, qui cum à pœna homicidij or-
14 dinaria excusat Bertazol. cons. 42. num. 6. cum sequ. & Caball. dicto casu 300. nu. 24. & 26.

Hanc autem sententiam vti Aequiorem amplecti solet Excellentiss. Mediolani Senatus, qui honoris causas, quam maximè perpendere
15 solet, tam in temperandis pœnis, quàm in absoluendis reis habita semper ratione qualitatis facti, & personarum loci, & temporis; Die enim 26. Aprilis 1588. referente Amplis. D.
16 Senatore Simone Bossio, qui postea Præses Ill. Magistratus Ordinar. Redd. fuit creatus, in causa cuiusdam Tognini Gamondi de loco Pu-
16 teoli Formigarij agri Derthonen. qui cum in platea incidisset in Meghinam Dehtonum, ob illius vxore conuenire solitum, nec precibus, nec Iudicis præcepto ab ea abstinere voluisset iuxta dispositionem §. his quoque in Auth. vt
17 liceat Matri, & Auiæ de quo Caball. dicto casu 300. nu. 35. Ab eoq; iniuriatus fuisset, & inter cætera, quod erat Gircus, & propterea Dentonum quatuor vulneribus affecisset Togninus; ex quibus decessit; Senatus censuit Togninum triennio remigare debere, etiamsi multi ex Amplissimis Patribus voti fuerant, vt exilio quinquenali tantum damnaretur.

Die verò sexta Iulij 1621. referente Amplis-
18 simo, & vero Aequissimo Senatore Panteualle Montio, condigno Patre nunc Amplissimi D. Senatoris Marci Antonij, Senatus absoluit Milanum Boninum incolam Vallis Siccidæ, qui cum in contumaciam damnatus fuisset capitaliter ob homicidium patratum in personam Marci Tarilli, Admissus postea ad suas defensiones, homicidium se honoris causa patrasse dixit in adulterum, media nocte repertum, cum vxore sua, contra conuentionem initam, ne ad eam demum accederet, etiamsi Milanus
19 ipse reus etiam constitutus fuerat de Lenocinio propriæ vxoris, & quod interemptæ pecuniã abstulisset; Non obstante quod fisone voti fuisset, vt ipse Boninus damnaretur ad triremium septenio.

20 Prout cum in Ciuitate Papiæ fuisset interfectus quidã D. Equitum Leuis Armaturæ Dux in Domo cuiusdam Nobilis mox illius cadauer in publica via importatum; Constaretq; quod visò in quodam Cubiculo dictæ domus per A. Dominum, & leuis Armaturæ pariter Equitum Ducem, qui vehementes habebat suspiciones, ne dictus D. propriæ vxoris esset Adulter, ad illius custodiam quatuor posuerat milites, vt eum ibi sistere cogerent, quatenus fugam arripere vellet moxq; ipsum A. monerent. Quodq; cum fugam facere vellet dictus eundem confoderunt milites de quo postea monitum fecerunt A. qui interrogatus à Iudice quid facere voluisset, si detentus per milites tantum fuisset; Respondit, se facturum id, quod Omnipotens Deus eidem insufflasset; Omnibus perpensis die 7. Septembris 1622. referente Amplissimo D. Senatore Cattaneo, censuit Senatus ipsum A. esse absoluendum. Homicidæ verò inquisiti in contumaciam capitaliter fuerant prius damnati.

Quemadmodum cum superioribus diebus quidam Cespedes Gubernator Pontremuli [illegible] interfecisset vxorem ac adulterum
21 simul depræhensos in lecto, Senatus consultus [illegible] die 26. Decembris 1624. censuit vt negotio ita se habente, non molestaretur dictus Gubernator prout ita fuit executum.

Quod autem supra dictum fuit de adulterante filiam vel vxorem, Puto idem procedere, si vim tantum inferret quis in filiam, aut vxorem causa libidinis; quia tunc tam Pater, quam maritus, & vim patiens impunè potest interficere
22 vim inferentem, cum eadem militet ratio, tùm doloris, tùm honoris, vt probat Caball. dicto casu 300. nu. 32.

Et ita AEQVITATE suadente statuit C. Marius cuius in iudicando AEQVITAS ma-
23 gnopere placuit militibus, vt refert Plutarch. in eius vita fol. mihi 160.

Etenim Caius Lucius eius ex sorore nepos sub eo militans pulchritudine captus adolescentulum quendam nomine Trebonium sub eo merentem ad amabat; cuius animum cum multoties tentasset, neq; expugnare posset, tandem noctu misso ministro Trebonium ad se accersiuisset; Adolescens accitus, cum non liceret non parere iussioni sui Ducis Lucium adijt, qui intra Tentorium ad eum ductus, illum violentiã inferre conantem, stricto gladio interfecit; Marius iudicij diem Trebonio dixit, qui animaduertens à multis se accusari; Neminem autem causam suam agere, ipse audaciter assurgens, rem omnem exposuit, Testimoniaq; habuit, quibus afferrebatur multoties Caij Lucij voluntati obstitisse, & quod etsi magna dedi tur, nullo modo sui corporis copiam præstitisse.
24 Admiratione captus Marius, iussit pro virtutis remuneratione, Coronam Patriam afferri, qua Trebonium coronauit, tanquam pulcrum facinus

25 nus peregisset. Quæres Romæ denunciata per multum animos Ciuium commouit, ad conferendum Mario tertium consulatum.

Si enim licet occidere furem nocturnum, vt bona ab eo asserueutur tex. in l. furem noctur-
26 num ff. ad l. Cornell. de Sicarijs, Clar. in §. homicidium vers. vltima est deffensio. Et ita censuit Senatus die 18. Iunij 1596. dum mandauit
27 Prætori Belzoiosi, vt damnaret in pænam Exilij annalis tantum, Io. Antonium Zuccum, qui Hieronymum Vetrum noctu fænum, quod ipse Zucca custodiebat auferre tentantem percusserat, ex qua percussione mox decesserat. Eo magis licere debet occidere tētantē vim inferre libidinis causa cū famæ interitu, Quāto nobilior
28 est fama rebus, & propria vita quę cunctis alijs rebus præferri debet iuxta illud Salomonis in cap.22. melius est nomen bonum, quam diuitiæ
29 multæ, cap. nollo 12. qu. 1. l. isti quidem ff. quod metus causa l. iuxta ff. de manumiss. Menoch. cons. 94. nu. 3. lib. 1.

Præterea dubitant Scribentes, an pater, vel maritus possiut per alium occidere vxorē, aut filiam, & adulterum; Et communis est conclusio affirmatiua, vt post Afflict. ad Constit. Regni
30 in constitutione si maritus sub nu. 30. vers. decimoquinto, probat Caball. d. casu 300. nu. 45. cum seq. Vt ita fuisse absolutum quendam Saluatorē Regis medicum qui per alium vxorem, & adulterum noctu interfici mandauerat, testatur ibi-
31 dem ipse Auctor.

An autem mādatarius impunè occidere possit, dubia magis est quęstio, cum videatur lice-
32 re mandatario, quod est licitum mādanti Bald. in l. Grachus C. ad l. Iul. de Adult.

33 Sed contraria opinio verior, & cōmuniot videtur, vt cēsuit Sen. in d. casu, & abunde scribit Caball. d. casu 300. à nu. 49. vsq; ad 54. qui n. 57. distinguit inter mandatarium, & mandantem; Si enim mandatum esset datum per patrem filio aut per Dominum seruo, tunc excusaretur filius,
34 vel seruus à pæna ordinaria, non autem ab extraordinaria Rol. cons. 34. nu. 27. lib. 2., Si vero datum esset mandatum aliæ personæ nulla ex-
35 cusatio admitteretur, sed pæna ordinaria teneretur huiusmodi mandatarius, vt per Florianum de Sancto Petro in l. liber homo la seconda nu. 2. vers. sic potest allegari ff. ad l. Aquill., probat Caball. d. nu. 5.

36 Secus si ipse maritus, vel pater occisionē fecisset, & affines, vel alios adhibuisset, vt magis se-
37 curè, & tutè interficeret. Quia permisso vno permittitur omne id, sine quo illud exequi commodè non potest Castr. in l. refectionis num. 4. vers. intentu ff. commun. prædior. Paris. cons. 154 nu. 7. & 8. lib. 4. quos sequitur Caball. alleg. casu 300. nu. 58. & 59. & 73. vbi nu. 61. propè finem allegat Casaneum in consuetud. Burgund. rubr. 5. §. 1. tit. des reteus nu. 43. vers. secundo intellige fol. 815., testantem huiusmodi casum euenisse coram ipso tunc existente Capitaneo Iustitiæ huius Ciuitatis Mediolani, dū maritus inuenit vxorem in adulterio, & eam occidit, illius
38 vero seruus, qui superuenit interfecit adulterū, qui ambo iussu Senatus fuerunt absoluti, vt in consimili casu responderat Castr. cons. 277. lib. 2.

Demum excipitur à prædicta conclusione Dominus, qui repertus esset per Vassallum in adulterio cum eius vxore, Quia non posset im-
39 punè occidi Dominus, iuxta traditionem Afflicti decis. 265. nu. 30. Lucc. de Penna in l. coloni col. 3. vers. quinto permissorum C. in quibus causis coloni, Dominos acus. possunt lib. 11.,
Persona enim Domini respectu Vassalli dicitur
40 sancta, & honesta; Vnde sicut Vassallus tenetur
41 parcere famæ Domini, fortius, & vitæ Caball. d. casu 300. nu. 88.

## SVMMARIA.

1 *Publicato processu testes vlterius non sunt examinandi, vel interrogandi, nec noui producendi ob timorem subornationis.*
2 *Subornationis timor præsumitur, vbi pars qua nouos testes examinari contendit sit potens.*
3 *Iudicis arbitrio relinquitur qualis quantaq; sit potentia.*
4 *Testibus interrogationum omissio, tam sculpa partis, quàm Iudicis euenit, ab ijs peti debet damnum.*
*Si culpa Iudicis vel Notary omissa fuerunt interrogationes testibus De AEQVITATE iterum sunt examinandi nu. 5. secus si culpa in contraria nu. 8.*
6 *Subornationis timor cessat, vbi Iudicis culpa, vel Notarij negligentia tantum omissa fuit interrogationes.*
7 *Error Iudicis, siue Notary, nullum præiuditium afferre potest partibus litigantibus.*
9 *In dubio præsumitur culpa Iudicis, siue Notarij si testes non fuerunt legitime interrogati.*
10 *Testes non legitime interrogati, culpa Iudicis, vel Notarij, iterum sunt interrogandi super eisdem capitulis, non autem super nouis.*
11 *Iudicis, vel Notarij incuria suppletur examinando nouos testes, vel antiquos super eisdem capitulis.*
12 *Culpa partis suppleri diceretur, si super nouis capitulis vel articulis examinarentur testes.*
13 *Sententia Auctoris.*
14 *Nouus articulus, siue capitulum dicitur, quando nihil habet de materia primi.*
15 *In causa appellationis, nulli testes, & super nouis articulis, possunt examinari.*
16 *Quod semel capitulatum est, non est vlterius capitulandum.*

## Testis qui diminutè, non autem perfectè fuit examinatus culpa Notarij, vel Iudicis iterum examinari debet etiam post publicatas attestationes. Cap. LIX.

VIgatl iuris est post publicationem processus, & didicita testificata non posse produci nouos testes, vel primos repeti super eisdem capitulis,
1 vel de directo contrarijs ob probabilem timorē
subornationis, vt habetur in Auth. Atqui semel
C. de probationibus, & in cap. confraternitatis
de testibus Costa de scientia, & ignor. cent. 1.
dist. 72. nu. 2. Qui timor subornationis eo magis
præsumitur, & iustus dicitur, si pars, quæ nouos
2 testes post didicita testificata examinari contendit,
est potens iuxtà tradita per Innoc. in cap.
super eo il secondo de testibus quem in his terminis
sequitur Triuis. decis. 44. num. 3. lib. 1.
qui nu. seq. tradit relinqui Iudicis arbitrio qua-
3 lis, quantaq; sit potentia, id quod prius affirmauit
in decis. 10. in fine; Quia si culpa partis
id contingit sibi imputet, si verò culpa Iudicis
petat pars ab eo damnum, siue id quod interest
4 in Syndicatu, vt scribit Gutier. pract. quæst. ciuil.
lib. 1. quæst. 57. in princip.

De AEQVITATE tamen si culpa Iudicis,
vel incuria Notarij testis male examinatus fuit
vel obscurè deposuit, aut super aliquo ex capitulis
non fuit interrogatus, suppletur negligen-
5 tia ipsa examinando, vel nouos testes, vel antiquos
repetendo tex. est in cap. per tuas de testibus
Gabriel commun. opin. tit. de testibus
conclus. 21. nu. 20. & 131. par. 1. Vin. comun.
opinion. 896. sub nu. 6. vers. potest etiam.

Tunc enim dicitur cessare timor subornatio-
6 nis, vt defendit Osasch. decis. 14. n. 4. Surd. cons.
8. nu. 6. Idq; vel ex officio, vel parte instante facere
debere Iudicem tradit Gutier. d. q. 57. vers.
Nihilominus, qui subiungit, quod rectus, &
Christianus Iudex hoc semper facere debet, ne
sua culpa, aut Notarij negligentia pars indebitè
damnum patiatur, & ità obtinuisse in praxi testatur,
Quia Iudicis, vel Notarij error, aut cul-
7 pa nullum debet afferre præiudicium partibus
litigantibus d. cap. per tuas de testib. Guido
Papæ decis. 114. nu. 1.

Vbi vero culpa ipsius partis testis diminutè,
& imperfectè deposuit. cessat dispositio d. cap.
per tuas, nec vlterius permittitur testium exa-
8 minatio post didicita testificata Menoch. de
arbitr. lib. 1. qu. 34. nu. 15. Rol. cons. 52. nu. 18.
lib. 4. In dubio autem præsumitur negligentia,
9 vel malitia Iudicis, siue Notarij, vt si testis non
fuit interrogatus de causa scientiæ Tindarus
tract. de testibus lib. 1. cap. 4. nu. 6. & 7. fol. 224.
in quinto vol. tractat Gutier. d. qu. 57. vers. dicens
quod.

Quæ conclusio ita erit intelligenda, vt super
10 articulis veteribus iã productis examinari possint
testes, non autem super nouis post didicita
testificata productis; In curia enim Notarij, vel
11 Iudicis suppletur examinando nouos, vel antiquos
testes super ijsdem capitulis, cum super
12 nouiter productis suppleretur ipsius partis, nō
Notarij negligentia Osasch. d. decis. 14. num. 8.,
Et ità iudicaui ego superiori anno 1623. die 14.
Iannuarij fauore D. Politiæ contra D. Picenardā
13 dum Vicarij Prætorij munere fungebar in Ciuitate
Cremonæ.

Nouus autem articulus, siue capitulum dici-
14 tur, quādo nihil habet de materia primi, quoad
substantiam, Ita vt nec respectu iuris, vel facti
tangat primum articulum, Et consequenter non
possit pars institui ad subornandos testes, vt
post Socinum tradit Menoch. cons. 366. nu. 39.

Quamuis in causa appellationis aliter affir-
15 man. sit per tex. in l. per hanc C. de tēpor. appell.
Farinac. de opposit. circa examen testium q. 75.
nu. 317., de quo tex. Osasch. d. decis. 14. vers. fin.,
licet quod semel capitulatum est, non est vlte-
16 rius capitulandum Bald. in l. finali §. est primo
notab. C. de appell. Osasch. alleg. decis. 14. nu. 8.

### SVMMARIA.

1 *In iuditijs non audiuntur ij, quorum non interest.*
2 *In inditijs, regulariter non admittuntur sine mandato pro aliquo, nisi sint personæ coniunctæ.*
3 *In criminalibus admittitur procurator absq; mandato de AEQVITATE maxime vbi reus est carceratus.*
4 *Decretum Senatus in ea materia.*
5 *Procurator absq; mandato potest prodesse reis, sed non obesse, ideo practica hæc non placet Claro.*
7 *Contrarium decreuit Senatus.*
6 *Procuratoris factus in ciuilibus nocet Domino.*
8 *Procurator allegans rei absentiam absq; mandato admittitur.*
8 *Item ad allegandum inimicitias in loco, ad quem citatur.*
9 *Idem ad proponendum exceptionem banni illius qui fuit interfectus.*
10 *Contrarium seruatur in hoc Dominio, nisi reo in carceribus existente.*
11 *Decretum Senatus quod non admittatur Procurator homicidæ allegantis occisum esse bannitum, nisi ipso occisore in carceribus existente.*
12 *Decretum aliud Senatus in ea materia.*
13 *Occidens bannitum vigore proclamatis, non cogitur prius sistere in carceribus ante exhibitionem banni.*
14 *Idem obseruatur Neapolis.*
15 *Occisores vbi sint plures, & vnus existens in carceribus doceat de banno interfecti, cæteri admittantur ad comparendum, & exhibendum bannum absq; eo, quod sistant.*
16 *Decretum Senatus in ea materia, etiam fauore illius socij qui vti contumax capitaliter fuerat damnatus,*

quia

*quia probato banno per complices liberatur, & ipse à condemnatione.*
37 *Decretum aliud Senatus in ea materia.*
38 *Christophori Conturbij I.C. honorifica mentio.*
39 *In iuditio Spolij, admittuntur consanguinei, amici, coloni, & inquilini absq; mandato in odium Spoliatoris*

## Ad defensionem rei carcerati admittitur quilibet absq; mandato.

### Cap. LX.

1 TRitum est in iudicijs non audiri eos quorum non interest, Adeo quod qui pro alio comparere intendit in iuditio in primis docere debet de legitimo mandato l. 1. ff. de procurator. & l. si remunerandi §. fin. ff. mandati Roman, cons. 170. n. Scap. lib. 3. de iure non scripto cap. 24. in fin. & ante eum Pract. Pap. in forma respons. rei vers. Simoninus Spelta n. 1., Et in forma libelli in act. hypot. in verbo non iubente sub num. 2. vers. & sine mandato; Vbi tradit regulariter non admitti quemquam sine mandato ad agendũ, vel
2 comparen. nomine alieno, nisi cõparens sit sanguine coniunctus, cum personae coniunctae admittantur in his casibus in quibus sufficit generale mandatum, non autem in illis in quibus requiritur speciale gloss. in l. in exigendi C. de procur.

De AEQVITATE tamen fauore carceratorum admittuntur procuratores absq; manda-
3 to, dum pro eis compatet, vel in scriptis, vel ali-
4 ter, vt censuisse Senatum die 2. Septemb. 1558. testatur Clar. qu. 32. vers. Item quaero prope finem, dum rescripsit cuidam Pretori, qui defensionem rei productam à non habente mandatũ reiecerat, vt ei iudiciorum copiã traderet, neq; imposterum aliquem huiusmodi deffensorem reiceret, interest enim Reipubl. ne inocentes puniantur, & quilibet admittitur ad defendendos reos quia cuilibet debet esse propria humanitas, vt post Paulum de Castro tradit Casson. tr. de malefit. tr. 11. nu. 17.

Quamuis practicam hanc sibi minime placere scribit ibidem Clar. ea ratione, quod talis deffensor, siue procurator sine mãdato potest qui-
5 dem prodesse reo, sed non obesse, quod est in maximum Fisci, & accusatorum praeiuditium, prout in ciuilibus in quibus cõfessio siue actus,
6 gestus per procuratorem praeiudicat Domino l. 1. §. quaesitum ff. de doli excepr., & l. certum §. sed an ipsos ff. de confessis Pract. Pap. in d. respons. rei dicto verbo Simoninus Spelta num. 7. Mascard. de probat. conclus. 369. nu. 1. cum seq.,

Subijcitq; Clar. quod paulò ante quidam carceratus petebat tolli de processu quãdam comparitionem factam per eius Aduocatum, tanquam sibi praeiudicialem, asserens quod ille Ad-
7 uocatus nullum ab eo habebat mandatum, quã tamen exceptionem nõ admisit Senatus illius petitionem obaudiendo; Et ità etiam obseruari Bononiae tradit Ant. Scap. d. c. 24. n. 1. cum seq.

Prout etiam admittitur quis absq; mandato ad allegandum absentiã rei, vel ad allegan. ini-
8 micitias graues, quas habet citatus in loco ad quem citatur Clar. d. quaest. 32. vers. praedicta autem conclusio, quem sequitur Scap. recitato cap. 24. nu. 4., Bossit. tit. An in crimin. iuditijs n. 2. & Franch. decis. 314 nu. 4. cum vers. seq.

9 Item ad proponendum exceptionem banni illius, qui fuit interfectus Bart. in l. vbi pactum C. de transacti, Scap. vbi supra.

10 Quamuis contrarium seruetur in hoc dominio, Non enim admittitur huiusmodi procurator, nisi reo in carceribus existẽte Clar. d. quaest. 32. vers. quaero modo, verbo in hoc tamen Ducatu; Ea ratione quod si homicida non esset excusandus, Elusoria redderetur sententia, Et
11 ità rescripsit Senatus die 21. Februarij 1585. Iudici Cremonae de Ruberto Perigardo qui bãnitum esse asserebat eum quem ipse occiderat. Iussit enim Senatus vt ipsum Robertum sistere faceret, iuxtà receptam in hoc statu consuetudinem, & bannum exhibere; Deinde si de banno apparuisset Robertum dimitteret, id quod pa-
12 riter censuit Senatus vltima Iulij 1619. in causa Io. Baptistae Vicecomitis referente Amplis. D. Senatore Cattaneo.

Sistere autẽ non coguntur ij, qui vigore proclamatum quae de more publicari solent, iussu
13 Excellentiss. Gubernatoris contra bannitos, vt occidens bannitum alium liberet, sed praedictis bannitis Senatus concedere solet liberationes absq; eo, quod sistant occisores, & ita obseruari
14 Neapolis tradit Franch. decis. 314. num. 1. & 5. Caball. lib. 1. resol. crimin casu 23. nu. 5.

Si vero plures interficiãt bannitum, & aliquis ipsorum personaliter compareat, ac exhibito banno ostendat illum impune occidi potuisse,
15 possunt deinde alij socij admitti ad comparendum, & exhibendum bannum, absq; eo, quod se personaliter constituant; Et ità rescriptum fuisse Praetori Papiae testatur Clar. d. quaest. 32. vers. Quaero modo in fine, & probat Caball. d. casu 23. num. 12.

Quinimo cum interfectus fuisset quidam bãnitus, & tempore homicidij ignoraretur de bãnio, & de persona, Citatiq; fuissent homicidae, Caesar de Monte vnus ex ipsis in contumaciam fuit capitaliter condemnatus. Caeteri autem, cũ comparuissent, & probassent bãnum, & identitatem personae interfectae fuerunt omnes liberati, Quare post illorum liberationem, Cũ Caesar dedisset preces Senatui exhibita dicta liberatione; Et probationibus factis, Senatus censuit
16 ipsum Caesarẽ pariter licet capite damnatũ esse liberandum & litteras dedit D. Praetori Papiae.

Idem censuit Senatus die 3. Septembri 1618. per litteras patentes fauore Capitanei Frãcisci
17 Offredi Cremonensis imputari de nece Caporalis Iosephi Parazognini vna cũ Antonio Ma-

ris Crotto, qui exhibita condemnatione capitali dicti Caporalis Iosephi liberationem fuit consequutus; Propterea ea attenta, obtinuit Capitaneus Offredus nō esse amplius molestādum Patrocinante pro eo eximio I.C. maximeq; eruditionis viro, ac præsertim rerum crimina-
18 lium Summo Practico D. Christoffero Conturbio cuius mores & virtutē semper enixe colui.

Pariter de AEQVITATE, & in odium spo-
19 liatoris admittuntur absq; mandato consanguinei, Amici Coloni, & Inquilini pro spoliato absente ad illius restitutionem l. 1. C. si per vim Peregr. cons. 132. in princ. lib. 5.

*S V M M A R I A.*

1 *Legato facto, vbi mulier nupserit, locum non habet, si iure non nupsit.*
2 *Contrarium habetur in l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif.*
3 *Prima opinio procedit de AEQVITATE, secunda vera de vigore iuris.*
4 *Benignitas idem significat quod Aequitas.*
5 *Si mulier scienter illicitum contraxit matrimonium, non dicitur purificasse conditionem.*
6 *Mulier si ignoranter illicitum contraxit matrimonium, dicitur purificasse conditionem legati de AEQVITATE.*
7 *Conditio dicitur adimpleta, si mulier postea alio iure nubat.*
8 *Mulier iure non nubens si postea iure nubere cæperit, purificata dicitur conditio absq; distinctione scientiæ, & ignorantiæ.*

## Legatum sub conditione si quis nupserit, aut similia, Cōditio dicitur impleta etiamsi non iure matrimonium sit contractum, dummodo ignoranter. Cap. LXI.

LEgato fundo Seiæ, vbi nupserit, vel aliquid aliud adimpleuerit. Hæsitatur apud scribentes, num conditio fuerit adimpleta, si non iure matrimonium contraxit Seia; Qua in re diuersimodè loquuti sunt DD. dum alij conditionem extitisse, alij contrarium affirmauerint.

Non enim omnes coniunctiones implent cō-
1 ditionem si nupserit, sed hæ tantum quæ iure subsistunt l. hæc conditio filiæ meæ ff. de condit. & demonstr. Quemadmodum contrarium sta-
2 tutum fuisse habetur in l. Boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. vbi Pomponius ait hoc sermone, dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur idem habetur in l. matrimonij ff. qui, & a quibus, & l. dotis promissio ff. de iure dotium.

Verum leges conciliando Bart. in dicta l. hæc conditio ex Accursij sententia tradit alias leges procedere secundum rigorem iuris, ipsam enim
3 l. hæc conditio habere locū de AEQVITATE;
4 Benignitas enim quo verbo vtitur Bart. idem significat quod AEQVITAS vt supra ex Conuso tit. de AEQVITATE sub num. 5. lit. B. probauimus in capit. 1. num. 28. Bartolum sequitur Emanuel Costa in repet. l. cum tale §. si arbitratum num. 24. per totum ff. de condit. & demonstr. Vbi ex eodem Bart. loco relato distinguendo concludit quod vel mulier sciens illicitum contraxit matrimonium, & tunc putat
6 esse defectam conditionem secundum d. l. matrimonij, & l. dotis promissio, Vel ignorans contraxit matrimonium, & tunc secundum AEQVITATEM putat non defficere conditionem d. l. hæc conditio, quam ita locum habere
7 tradit cum mulier alij postea iure nupserit.

Ceterum si eisdem cui semel non iure nupserat postea iure cæperit esse nupta, non dubitat
8 quin conditio extitisse videatur sine vlla distinctione iuxta d. l. dotis promissio ff. de dot. promiss. Costa vbi supra, faciunt quæ tradunt Paseth. cons. 159. & Milanens. decis. 4. par. 4. & post eos Costa de retrotract. cap. 8. casu 30. num. 19.

*S V M M A R I A.*

1 *Alere quis tenetur eum, cuius opera vtitur.*
2 *Compensatio operarum cum alimentis, an fieri debeat ad ratam seruitiorum an in totum.*
*Quod sit animo compensandi, extinguit debitum licet res quæ datur sit minoris valoris quam debitum nu. 3. contrarium nu. 5.*
4 *Actus vnus non debet diuerso iure censeri.*
5 *Compensatio alimentorum cum seruitijs, fit tantum pro rata.*
6 *Quod conceditur propter merita, intelligitur quatenus merita ipsa respondent non vltra.*
7 *Concessum ob causam vltra non extenditur quam durat causa.*
8 *Re aliqua relicta animo compensandi, tunc compensatio inducitur pro rata.*
9 *Cōpensatio tacita non operatur vltra id quod expressa.*
10 *Res vna diuerso iure potest censeri ob diuersos respectus.*
11 *Operum præstitorum probatio necessaria est ad compensationem cum alimentis, cum in facto consistat.*
12 *Opera probandæ sunt, tanquam fundamentum intentionis illius, qui compensationem petit.*
13 *Bursatus reprobatur dum voluit, sufficere quod constet aliquem in domo alterius permansisse.*
14 *Bursati doctrina, procedere posset vbi ageretur de subiecto ad seruitia destinato, vt de Aequo, et seruo.*
15 *Sententia Auctoris in ea materia.*
16 *In æstimatione operis, habenda est ratio quanti fuisset conductus is qui alimenta subministrauit, non quanti potuissent opera locari ab eo qui eas præstitit.*
17 *Alimenta præstans eas tantum operas videtur recepisse, quas coactus fuisset aliunde conducere, si ab alimentario non fuissent præstitæ.*
18 *Repetitio datur tantum ab eo qui factus est locupletior.*

Mo-

19 *Meliorationes consideratur tantum, quantum meliorata est res non quantum expenditum.*

## Compensatio alimentorum cum seruitijs fit tantummodo pro rata seruitiorum, non pro tota summa.

## Cap. LXII.

NON raro accidere solet, vt quis loco solutionis alimentorum sibi præstitorum ab amico, aut Vitrico opponat compẽsationem seruitiorum quæ succedunt loco expensæ
1 alimentorum, Cum quis alere teneatur eum,
cuius opera vtitur l. in rebus §. possunt ff. commod. Antonius de Corduba in l. si quis à liberis §. si mater n. 69. ff. de liber. agnoscend. Surd. de alim. tit. 6. qu. 11. nu. 20. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 374. nu. 21. In hac autem quæst. dubitatur an compensatio hæc fieri debeat proportionabiliter, idest quatenus capiunt seu quã-
2 ti valent seruitia, & non vltra, An vero in totum
etiamsi seruitia non sint equiualentia.
Qua in redicendum videtur in totum compensanda esse seruitia cum alimentis, ea ratione quia vbi quid fit animo compensandi tunc licet res quæ datur sit minoris valoris quam
3 debitum, fit totalis extinctio debiti, vt voluerunt Castr. & Alex. in l. si cum dotem §. si pater ff. solut. matrim. Dec. conf. 245. nu. 8. Crau. cõs. 174. num. 9. Natta cons. 186. num. 1. & Simon. de Pretis de interpretat. vlt. volunt. lib. 5. interpretat. 2. dub. 3. num. 106.
Præterea si compensatio induceretur solum pro rata seruitiorum, vnicus actus diuerso iure conferetur, & eadem præstatio pro parte presu-
4 meretur facta animo donandi, & pro parte animo repetendi contra l. eum qui ædes ff. de vsu cap. & Idem animus diuidi non debet hanc partem expræsse tenet Bursa cons. 83. num. 11. lib. 1. vbi allegat. Aret in cons. 48. in fine, & Rimin. Sen. cons. 94. lib. 2.
De AEQVITATE tamen contrarium verius
5 est, vt scilicet compensatio fiat tantummodo pro rata seruitiorum arg. l. sed si vir. §. 1. ff. de don. inter virum, & vxorem, vt probat Corn. cons. 265. sub nu. 3. vers. & saltem procedit lib. 1. & post Bald. in l. si paterno in fine C. de negot. gestis, & Aret. cons. 148. circa finem ex professo scribit Surd. de Alim. d. tit. 6. quæst. 11. num. 34. cum seq. Vbi ad contraria respondet, & ea soluit, testaturq; hanc sententiam esse iustiorem, & Aequiorem; Quando enim aliquid
6 conceditur propter merita, intelligitur quatenus merita ipsa respondent non vltra, cum concessum ob causam non vltra extendatur, quam
7 durat causa Tiraquell. tract. cessan. causa in princ.
Quemadmodum namq; simpliciter relicta aliqua re animo compensandi, tunc compensatio inducitur solum pro rata Prout è contra relicta re, vt ea sit pro omni, & toto eo ad quod
8 tenebatur tunc fit compensatio in totum Castr. in l. si compensandi C. de hæred. instit. vbi Alex. num. 2. Rol. cons. 65. nu. 83. lib. 2. Ità in hoc
9 proposito, cum compẽsatio sit tacita inter operas, & alimenta; non operatur vlterà id quod operaretur expræssa Surd. dicta quæst. 11. num.
10 38. vbi docet vnam rem posse censeri etiam diuerso iure ob diuersos respectus per l. miles §. pro parte ff. de leg. 2. Idem Surd. cons. 127. nu. 69. & cons. 150. nu. 101.
Ad hoc autem vt locum habeat seruitiorum compensatio, cum alimentis necessaria est probatio operum, quia iure nõ probatur quod admissa residentia priuigni, vel alterius in domo Vitrici vel tertij, inferatur ad necessariam ope
11 rarũ probationem, Tum quia cum in facto cõsistunt non præsumuntur l. in bello §. forte ff. de captiu. Tum etiam quia tanquam fundamentũ intentionis illius qui compensationem petit
12 probandæ sunt l. cum qui ff. de probationib. Surd. dicta q. 11 nu. 44. vbi reprehendit Bursatũ cons. 83. nu. 10. asserentem; quod eo ipso quod
13 constat priuignum fuisse continuo in domo Vitrici; Videtur eo ipso constare quod præstiterit obsequiã, & operas; Nemo enim ex Doctorib. per Bursatum adhoc citatis id affirmat, Quam sententiam contra Brusati opinionem etiam comprobat Pacian. cons. 103. num. 70. Et quæ Brusati traditio tantum procedere posset,
14 vbi ageretur de subiecto proprie ad seruitia destinato, vt de equo, vel seruo, non vero de alio subiecto proprie ad seruitia nõ destinato, vt elicitur ex traditis per Abb. in Conf. 85. n. 3. lib. 2.
Et ità respondi ego superiori mense Au-
15 gusti 1624. pro D. Antonio Regna contra sorores de Gabiate in causa pendente corã Egr. I.C. Colleg. D. Galeaz Arrigonio.
Quinimo in æstimandis seruitijs per alimentariũ præstitis haberi debet ratio quanti fuisset
16 conductus is quo alimenta sub ministrauit, nõ quanti potuissent operæ locari ab eo, qui obsequia præstitit arg. l. si non sortem §. libertus ff. de condic. indebit. Anton. de Corduba in d. §. si mater nu. 81. ff. de liber. agnoscend. Surd. memor. quæst. 11. nu. 39. cum seq. qui tradit eã esse
17 rationem, quia eas tantum operas videtur recepisse, quas coactus fuisset aliundè conducere, si ab alimentario non fuissent præstitæ, Non eas sine quibus potuisset nihilominus vitã ducere.
Cum repetitio in eo tantum de AEQVITA-
18 TE detur, qui factus est locupletior iuxta l. si me, & titium de qua supra in cap. 38. Et in meliorationibus in quibus habetur ratio quanti res meliorata fuit, non autem attenditur, quã-
19 tum fuerit in meliorationibus expenditũ l. domos hæredit. vbi scribent. ff. de leg. 1. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. num. 557. Anchar.

iun.

iun. qn. famil. 46. nu. 6. lib. 1. & Ioseph. Ludou. decis. Perus. 24. nu. 25.

*S V M M A R I A.*

1 *Confessus habetur pro iudicato, & cogitur soluere.*
2 *Confessio iudicialis est maior quocunq; publico instrumento, & quibuscunq; testium depositionibus.*
3 *Confessio iudicialis absente parte facta non praeiudicat confitenti.*
4 *Contrarium verius de AEQVITATE: & nu. 7.*
5 *Confessio iudicialis, acceptata censetur ab eo ad cuius fauorem facta fuit.*
6 *Quae in fauorem nostrum facta sunt censemus confirmare.*
8 *Confessio facta in vltima voluntate valet fauore illius ad cuius interesse facta fuit, nec contra eam potest venire hares.*
9 *Pacian. reprobatur.*
10 *Confessio, vbi continet obligationem valet reuocabiliter vsq; quo fuit acceptata à parte.*
11 *Idem si confessioni praesens fuit fideiussor.*
12 *Distinctio Alexandri Trentacinquij, inter confessionẽ extraiuditialem, tendentem ad obligandum confitentem, quae nihil praeiudicat confitenti.*
13 *Confessionem continentem liberationem, vel non obligationem confitentis principaliter, sed ad probandam obligationem pendentem, factam absente etiam parte praeiudicare confitenti.*
14 *Contra confessionem factam ad liberandum non admittitur probatio in contrarium.*
15 *Ad probandum confessionem extraiuditialem continentem obligationem, iungi possunt diuersi testes.*
16 *Confessio regulariter debet vel in totum acceptari, vel respui.*
17 *Confessio continens duo facta separata potest aduersarius recipere vnum factum, & alium respuere.*
18 *Exemplum affertur huiusmodi confessionis diuersa facta continentis.*
19 *Alexander Trentacinquius abunde materiam diuidendi confessiones facta diuersa continentes pertractat.*

## Confessio facta etiam absente parte nocet confitenti, maximè iure canonico inspecto. Cap. LXIII.

TRitissimum est nullam dari maiorẽ
probationem, quam proprij oris
confessionem, cum confessus ha-
beatur pro iudicato, & cogatur
1 soluere nec possit appellare l. 1. C.
de confess. l. de aetate §. interrogatus, & ibi
gloss. ff. de interrog. Huiusmodi enim confessio
iudicialis, est maior quocunq; publico instru-
2 mento, & quibuscunq; testium depositionibus
vt tradit Rolan. cons. 6. nu. 26. & cons. 54. nu. 18.
lib. 3. Alex. Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit. de
confessis resol. 2. nu. 16. vers. Prima in confitente
contra se.

Magna tamen est apud scribentes disceptatio, An cõfessio consimilis absente parte facta,
confitenti praeiudicet, Et negatiuam partem
3 sustinent Salicet. & alij in dicta l. 1. C. de con-
fessis, & in l. Iubemus C. de liberali causa, Abb.
in cap. fin. de confess. Socin. iun. cons. 88. nu. 29.
lib. 2. Silua cons. 44. sub num. 12. & nu. 16. quam
opinionem vti magis communem sequitur Trẽ-
tacinq. dicto tit. de confessis resol. 2. nu. 5. vers.
ego in iudicando.

De AEQVITATE tamen canonica contra-
rium affirmandum est quia confessio facta siue
4 praesente, siue absẽte parte inducit praesumptio-
nem contra confitentem etiamsi erronea, & ex-
traiudicialiter facta; Et illi statur donec con-
trarium probetur ita post Castr. & alios in l.
error C. de iuris & facti ignor. probat Thesaur.
decis. 109. sub num. 6. & 8. Anchar. quaest. fam.
lib. 1. q. 1. nu. 13.

Aliam rationem ponit pro hac conclusione
Vrsil. ad Afflict. decis. 364. nu. 8. & 9. Quia sic
huiusmodi confessio, acceptata censetur ab eo
5 ad cuius fauorem facta fuit, Quae enim sunt in
fauorem nostrum censemus confirmare, & illis
6 annuere Decius cons. 57. & cons. 163. col. 2. quẽ
sequitur Vrsill. dicto nu. 9 vbi expresse probat,
quod cõfessio absente parte facta de AEQVI-
7 TATE Canonica valet, & probat.

Hoc idem sequitur Decian. cons. 61. num. 66.
lib. 3. & Gabr. cons. 7. nu. 18. Antonius Gabriel.
in suis commun. conclus. lib. 1. tit. de confess.
conclus. 1. nu. 46. & seq. vbi conclusionem maxi-
me procedere tradit in confessione facta in vl-
tima voluntate quae de AEQVITATE canoni-
8 ca operatur, nec illi potest contrauenire haeres
per Bald. in l. Generaliter in q. 10 C. de non nu-
merata pecunia Polid. Ripa de actis in mortis
articulo pleno cap. 28.

Et licet eodem num. recenset Gabr. eos DD.
qui contrarium tenuerunt, Ab hac tamen opi-
nione non recedit, per quam conuincitur Pa-
9 cian. cons. 79. num. 48. cum seq. dum contrariam
opinionem veriorem esse scribit per Crau. cõs.
281. num. 6. vers. nec obstat, Natta cons. 101. n.
14. & Rimin. iun. cons. 521. nu. 34. lib. 5. ommis-
sis alijs ibi recensitis, qui Paciani assertioni mi-
nime inseruiunt, vt videre est, ad quos me re-
mitto.

Distingunt tamen alij inter confessionem
continentem obligationem, & aliam factam ad
10 liberandum, quia hanc valere reuocabiliter
donec à parte sit acceptata tradit Thesaur. di-
cta decis. 109. n. 7. Id quod etiam affirmat Gabr.
dicta conclus. 1. nu. 35. & 58. vbi praesens fuerit
11 confessioni fideiussor, & absolutè eam valeret,
probare concludit Mascard. de probat. con-
clus. 347. num. 7. per Castr. cons. 34. num. 1. lib. 1.

Quamquam Alex. Trentacinq. aliter distin-
guendo in dicta resol. 2. nu. 78. lib. 1. var. resol.
tit. de confess. inquit, quod si confessio fuit ex-
traiudicialis, & tendit ad obligandum confi-
12 tentem ei, cuius fauore emanauit confessio, ni-
hil

hil præiudicat confitenti. Si verò facta fuit
parte pariter absente ad liberandum; vel ad
obligandum non tendat principaliter, sed ad
probandum obligationem pendentem tunc
13 præiudicat confitenti, vt decidit Ang. in §. si
verò expræsserit col. 3. in Auth. de hæred. &
falcid. Felin. in cap. cum. m. col. 16. de constitut.
& in cap. si cautio col. 8. de fide instrumentorũ
Silua. dicto cons. 44. n. 15. contra confessionem
enim factam ad liberandum, non admitti pro-
14 bationem in contrarium scribit idem Trenta-
cinq. dicta resol. 2. nu. 13. vers. intra dictas.
15 Ad huiusmodi autem confessionem probandam diuersi testes iungi possunt Crau. cons. 267.
à nu. 3. vsq; ad finem Ioseph Ludouic. decis. Perus. 9. nu. 11. cum sequ. quos sequitur Thesaur.
dicta decis. 109. in fine.

Præterea ommittendum non est, quod licet
regulariter confessio, vel in totum debet ac-
16 ceptari aut respui iuxta tradita per scribẽtes,
in l. Aurelius §. idem quæsijt ff. de libert. leg. &
in l. si quidem C. de except. Ferett. cons. 74. n. 7.

Tamen quando confessio continet duo facta
separata potest aduersarius recipere vnum fa-
17 ctum quod facit pro se, & aliud quod contra se
18 facit respuere vtpote si quis petit à Titio centũ
occasione mutui, Titius respondit, quod benè
mutuo habuit centum, sed tenetur illi ad mille
ex alia causa. Quoniam hoc casu poterit cre-
ditor fundare intentionem suam super confes-
sione Titij, & respuere aliam partem confessio-
nis tanquam continentem factum separatum
Bart. in l. Aurelius §. idẽ quæsijt ff. de libert. leg.
Alex. Trentacinq. dicta resol. 2. num. 22. tit. de
19 confess. vbi abundè hanc materiam diuidendi
confessionem examinat cum præcedenti num.
& nu. 19. ad quem remittitur Lector. Ad rem
etiam faciunt tradita per D. Bimium cons. 368.
num. 19. lib. 4.

*S V M M A R I A.*

1 *Vsuræ sunt omni iure prohibitæ.*
2 *Vsuræ permittuntur fauore dotis.*
3 *Viduæ fructuri debet.*
4 *Marito sustinenti onera matrimonij permittũtur vsuræ*
5 *Vsuræ viro promissæ dicuntur onerosæ non gratuitæ.*
6 *Maritus matrimonio soluto vlicitè nõ cõsequitur vsuras.*
7 *Vxore mortua, videtur quod maritus esse desierit.*
8 *Viduæ debentur vsuræ, vbi moram commisit debitor eius dotis.*
9 *Mora cessante, cessat AEQVITAS in materia vsurarum.*
10 *Vsuræ siuè interesse dotis, debentur viduæ ratione tantum moræ debitoris.*
11 *Promissio restituendæ dotis à viro facta soluto matrimonio, dicitur facta in diem incertum.*
12 *Dies incerta adiecta promissioni de restituenda dotem, reddit dispositionem conditionalem.*
13 *Hæres viri non constituitur in mora ob dotis restitutionem, absq; interpellatione.*
14 *Decisio Sacri Concilij Neapol.*
15 *Statuto stante quod Viduis præstentur vsuræ dotis intelligitur concurrente interpellatione Viduæ.*
16 *Mulieri imputatur si dotem non exegit.*
17 *Sententia Auctoris.*
18 *Petri Petracini I. C. honorifica mentio.*
19 *Thesauri doctrina in decis. 43. reprobatur.*
20 *Distinguit, & concordatur opinio Thesauri.*
21 *Merendæ opinio impugnatur.*
22 *Vidua quæ non petijt sibi satisfieri de dote, non potest consequi interesse.*
23 *Idem multo magis ob ang.*
24 *Vidua non potest consequi interesse ob dotem sibi non traditã, & petitam si non propalauit cum iuramento omnia bona mariti penes se existentia.*
25 *Compensatio admittitur etiam in dotis restitutione.*
26 *Compensatio admittitur etiam ad impediendum cursum vsurarum.*
27 *Compensatio fit etiam de quantitate ad speciem quando redacta est in pecuniam vel non extat.*
28 *Compensationis retrotractio fit ad diem debiti non solum à die oppositionis, quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse.*
29 *Compensationem opponens si successit in ius alterius, retrotrahitur compensatio ad diem debiti.*
30 *Compensatio opponi potest ab hæredibus mariti, contra mulierem repetentem dotem, etiam ex causa rerum viri amotarum ab vxore, & ob res donatas vxori per maritum constante matrimonio.*
31 *Fructus naturales percepti ab vxore è rebus ei donatis à marito constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum.*
*Vxor præsumitur aquirere de pecunijs mariti 32. & num. 59.*
33 *Fructus percepti ab vxore extenuant summam dotis.*
34 *Vestes pretiosæ paratæ ad vsum vxoris præsumuntur commodatæ vt ornatior incedat, non donatæ.*
35 *Donatio vestium facta vxori constante matrimonio non valet, nisi fuerit morte confirmata, interueniente tamen ipsorum paratorum traditione.*
36 *Nisi de expressa vel tacita reuocatione mariti appareret.*
37 *Statuta Genuæ, & Mediolani in materia vestium, & ornatuum vxoris.*
*Statutũ Mediolani cap. 291. vol. 1. est correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum nu. 38. & nu. 39.*
*Promissio restituendi dotem ad formam Statuti extenditur etiam ad res causa vxoris paratas nu. 40. & num. 42.*
41 *Et ad donationem propter nuptias, cophanos, iocalia &c.*
43 *Statutum Genuæ quod vxor petens dotem tenetur manifestare omnia quæ habet de bonis viri; & non lucretur vestes &c. extenditur ad parata pro vxore.*
44 *Dos soluto matrimonio redit ad vxorem vel eius hæredes, & nihil maritus lucratur valetq; pactum inter coniuges quod seruetur Statutum Genuæ iuri communi conforme.*
45 *Pactum per quod dos redit ad vxorem vel eius hæredes, est fauorabile ipsi doti, & est seruandum.*

46 Pactum

46 *Pactum huiusmodi si non esset vndequaq; fauorabile mulieri, sed se haberet ad lucrum; & damnum, stante incertitudine à principio validum est.*

47 *Læsa non dicitur vxor stante incertitudine lucri, & damni.*

48 *Vxor non potest conqueri de pactis appositis in restitutione dotis, quando plus lucrari potuisset prædecedente viro, quàm è contra maritus ea præmortua.*

49 *Vxor; quæ sæpius vsa est instrumento, & cuius nomine stippulatus est Notarius, nec reclamauit constante matrimonio, illud acceptasse videtur in omnibus partibus.*

50 *Instrumentum cum reperitur verum in dote confessata, præsumitur verum, & in declaratione, & attendi debet etiam ad commodum hæredum mariti.*

51 *Maritus etiam tacitè potest reuocare donationes vxori factas.*

52 *Donatio propter nuptias per maritum vxori facta, impedit vt aliam similem donationem facere non possit, nisi, & dos ipsa augeatur.*

53 *Instrumento transactionis potest quis vti in vno capite, & respuere aliud caput si hoc continet manifestum iuris errorem.*

54 *Præsertim si transactio facta sit extra iuditium, & agatur de damno vitando.*

55 *Impugnatio in vna parte transactionis non acceptata, in alijs afficere non potest.*

56 *Iudex ex officio potest credere capitibus non impugnatis in instrumento transactionis, etiam ad beneficium impugnantium.*

57 *Senatus Mediolani iudicat sola facti veritate inspecta.*

58 *Senatus non habet respectum ad acta quæ veritati contrariantur.*

59 *Empta per vxorem constante matrimonio sunt mariti.*

60 *Transactio non comprahendit ea, de quibus non fuit facta mentio.*

61 *Transactio fieri solet tantum de his super quibus lis pendet.*

62 *Promissio restricta ad contenta in instrumento, non extenditur ad alia.*

63 *Clausula, & verba generalia, non extenduntur ad personas non expressas.*

64 *Et restringuntur ad conuenta in transactione, neq; ad iura non transigentium extenduntur.*

65 *Habere, verbũ ex propria significatione dicitur de his, quæ quis tantum detinet, vel etiam custodit.*

66 *Originarij possunt inter ipsos alibi contrahere ad formam Statutorum loci Originis, immo ita contraxisse dicuntur si nihil dictum fuerit.*

67 *Forenses nec gaudent nec ligantur dispositione alieni statuti.*

68 *Etiam si forensis haberet bona in loco, in quo viget statutum.*

69 *Statutum sicut comprahendit mulierem forensem nuptam Mediolani, ita excludit Mediolanensem nuptam forensi.*

70 *Subditus legi municipali vbiq; est subditus, etiam respectu contractus alibi celebratus.*

71 *Mulier nupta extra territorium, propriam non perdit originem.*

72 *Mulier assumit domicilium viri, in his quæ eam non retrahunt à viri seruitio.*

73 *Maritus etiamsi non sit Genuensis, & fiant tabulæ nuptiales Mediolani, potest pacisci, quod attendatur Statutum Genuæ circa pacta nuptialia.*

74 *Statutum loci Originis mariti, vel loci contractus an seruandum.*

75 *Ciuis Mediol. ex priuilegio, qui vxorem Mediolanensem duxit, nulla expressa conuentione circa statutum, & qui Mediolani semper habitauit, gaudet beneficio statuti.*

76 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

77 *Maritus, & vxor ad paria iudicantur.*

78 *Maritus habens domicilium Mediolani, an censeatur contrahere matrimonium ad formam statutorum eiusdem Ciuitatis.*

79 *Non censetur contrahere, quando expræssè fuit aliter conuentum.*

80 *Maritus, & vxor possunt renunciare statuto in materia lucri dotalis.*

81 *Bona fides plurimum exuberat in pacto dotali.*

82 *Lex contractus, est seruanda.*

83 *Vtens instrumento, debet vti eum omnibus qualitatibus in eo existentibus.*

84 *Stippulatio in instrumento dicitur indiuidua.*

85 *Stippulatio est indiuidua, cum agitur de vnico facto cum suis annexis qualitatibus.*

86 *Mulieri absenti sicuti aquiritur ius in dote, ita etiam pactis in instrumento dotis cõtentis aquiescere debet.*

87 *Vxor præsumitur de pecunijs viri aquirere.*

88 *Nisi constaret aliunde pecunias peruenisse.*

89 *Interesse dotale debetur ratione moræ debitoris, & non aliter.*

90 *Dotis promissio facta per maritum de restituenda dote in casu &c. dicitur facta in diem incertam, & reddit dispositionem conditionalem, neq; constituit hæredes mariti in mora.*

91 *Etiamsi adesset statutum quod viduæ præstari deberent vsuræ dotis, quia id intelligitur, quando non distulit mulier dotis exactionem.*

92 *Mulieri Viduæ debentur vsuræ dotis, quando adhibita diligentia, eam consequi non potuit.*

93 *Interesse dotis non debetur cessante mora.*

94 *Mulier tenetur in sortẽ imputare, si quid recepit ab hæredibus viri ante moram.*

95 *Mulieri imputandum, si lapso anno luctus dotem non petijt.*

96 *Mulier habens multa bona mobilia mariti magni valoris, non potest consequi alimenta nec, interesse dotis non repetitæ.*

97 *Maritus accipiens nomen debitoris in dotem, non potest alimenta prætendere, dum ad dotem agit.*

98 *Verba vniuersalia prolata respectu certæ causæ finalis restringi debent ad ipsam causam specialem.*

99 *Creditore renunciante tantum respectu certæ personæ, vel causa standum est certo.*

100 *Actus non debet operari vltra intentionem agentium.*

101 *Reseruatio iurium in transactione, potest iuribus vti, absq; eo quod contra transactionem venire dicatur.*

102 *Errores semper tolli possunt, & errantis nullus est consensus.*

103 *Error probatus dicitur, vbicunq; apparet rem aliter se habere.*

104 Error

104 Error potest allegari etiam in facto proprio, ne dum in actum per alios gesto.
105 Ex actu quem quis impugnat, commodum consequi nequit.
106 Declara ut hoc numero
107 Confessio in actu impugnato contenta valet, & facit ius inter partes etiamsi facta sit in contractu nullo.
108 Transactio continens plura capitula separata, potest pro parte approbari, & pro parte impugnari.
109 Reuocatio Confessionis non admittitur re non integra.
110 Declara ut hoc in loco.
111 Confessio reuocari non potest stante iuramento.
112 Nisi erroneam esse probetur.
113 Vxor defuncto marito si penes se habebat vestes, & alia mobilia vendita censetur sibi satisfecisse.
114 Retentio habetur pro solutione sui crediti.
115 Solutio imaginaria, quam lex inducit, non minus valet quam vera.
116 Vidua quae bona defuncti penes se retinuit, censetur sibi soluisse.
117 Administratores censentur sibi soluisse.
118 Praecipue retinendo mobilia.
119 Idem in exactione parcellarum facta per viduam, & non probato tempore exactionis censetur exegisse stante [illegible] morte mariti.
120 Exactio censetur facta statim ac potuit fieri, & solutio.
121 Solutio facta praesumitur ab eo, ad quem solutio spectabat.
124 Assignatio irreuocabiliter facta si cum [illegible] censetur assignans de euictione.
123 Donans, vel dans alio titulo, tenetur de euictione rei datae vel donatae, quando ex tali donatione seu datione aliquid sibi consequitur.
124 Promissio debet obseruari, & manuteneri.
125 Euictio si [illegible] ideo est ac si res euicta foret.
126 Emptor agere potest de euictione contra venditorem, [illegible] sibi illatam, [illegible] magis ante euictionem sequutam.
127 Declaratio valoris aurei percipitur ex descriptione.
128 Obseruantia subsequuta est potissima declaratio mentis.
129 Aureus in aureo debetur, sine illius integer valor, quando talis fuit positus in obligatione.
130 Haeres [illegible] fieri potest [illegible].
131 Neq; tenetur ultra vires haereditarias.
132 Iudicare suum quilibet potest.
133 Euictio sequuta ex laudo lato ab arbitro, non tribuit actionem de euictione.
134 Filius inferens molestiam ei quem pater promisit nõ molestare, praesumitur id facere ex persona patris.
135 Liberatio in transactione ex quacunque causa, & occasione, dicitur uniuersalis, & omnes casus complectitur.
136 Pater potest de bonis filiorum aduentitiis transigere.
137 Personae quae transactioni interueniunt, censentur obligatae, ne eorum interuentus sit superfluus.
138 Pluralitas in singularitatem resolui non potest, quoties rei sermonis ratio id non patitur.
139 Transactio cum auctoritate Senatus celebrata, rata esse debet, nec erroris praetextu potest retractari.
140 Immo nec respectu laesionis.
141 Transactionis approbatio implicita [illegible] possit retractari, praetextu erroris vel defectus consensus.
142 Transactionis approbatio seu obseruantia habet vim satisfactionis, seu geminationis consensus.
143 Obseruantia transactionis tollit remedium laesionis enormissimae.
144 Error ex diuturno temporis cursu purgatur.
145 Errores iuris non infringunt transactionem nisi ressultet laesio enormissima habito respectu ad dubium litis euentum.
146 Laesio vt indicatur debet probari aestimatio dubii litis euentus.
147 Dilatio ad agendum quid inferat.
148 Clausula sine praeiuditio, non operatur quo ad expressa.
149 Resseruatio non prodest quo ad expressa.
150 Ex actu impugnato [illegible] & quando, quis commodum capere potest.
151 Transactionem non obseruans, relaxari non debet.
152 Transactionis contractus, est quid indiuiduum.
153 Transactione rescissa, omnia in pristinum reducuntur.
154 Dotis interesse debetur ab haeredibus viri morosis.
155 Dotis interesse, tam damni quam lucri, debetur viduae negotiari solitae.
156 Amplia, etiam si diues sit mulier.
157 Dotis interesse, vt debeatur satis est probare mulierem solitam negotiari, vel pecunias implicare.
158 Mulier quae implicauit iocalia, praesumitur multo magis pecuniam fuisse implicaturam.
159 Interesse certum redditur quando implicatio fieri potest in censibus vel montibus.
160 Transactione dicitur probata liquidatio.
161 Interesse verisimile debetur, licet non plene probatum
162 Verissimile quod est, probatum dicitur.
163 Interesse legale, & moderatum debetur.
164 Interesse non probatum, potest taxari officio iudicis.
165 Interesse quod solet percipi ex censibus vel montibus, non eget liquidatione.
166 Interesse potest iuramento probari in odium morosi.
167 Interesse dotis debetur quando dotis restitutio fuit promissa cum omnibus damnis, & interesse.
168 Consuetudo praestandi interesse ratione retardatae solutionis dotis, licita est, & attendenda.
169 Statutum decernens interesse dotis propter moram est validum.
170 Interesse dotis plerumq; peti potest à vidua, ad octo vel decem pro centenario.
171 Interesse dotis praestandum est ab haeredibus morosis, tamquam sors.
172 Interesse alterius interesse deberi, propter moram.
173 Interesse debetur ex Stat. Mediolani 43. vol. 1.
174 Interesse iam solutum ratione retardatae solutionis dotis, non potest repeti, quia censetur solutum ex pacto.
175 Lapsus anni, constituit haeredes mariti in mora.
176 Promissio restituendi dotem inducit moram post annum.
177 Iuramentum in contractu dotis, constituit in mora quia obtinet vim interpellationis.
178 Vidua donec habet penes se bona mariti, quae retinere praetendit, non dicitur moram passa.
179 Instrumentum potest acceptari tantum in partibus fauorabilibus.
180 Mulier renunciare nequit iuri suo, sine interuentu agnatorum.

181 Mo-

181 *Modus agendi respicit ordinatoria Iudicij.*
182 *In ordinatorijs attenditur statutum loci Iudicij.*
183 *Exceptio opponenda tempore petitionis, non potest post transactionem allegari.*
184 *Mulier creditrix ex multis causis non tenetur imputare in dotem.*
185 *Mulier quæ aliquid percepit ex bonis mariti potest in causam interesse imputare, & non tenetur compensare cum credito principali.*
186 *Compensatio non priuilegiata, non potest opponi, viduæ dotes repetenti.*
187 *Intereße alterius interesse præstandum, quandò illud debetur tamquam sors.*
188 *Iocalia quando vxori donata censeantur.*
189 *Donatio rei præcisæ valet.*
190 *Donationes iocalium solent fieri antè matrimonium, & validæ sunt.*
191 *Donationes iocalium antè matrimonium, sunt irreuocabiles.*
192 *Renunciatio quo ad quadam, non arguit renunciationem quo ad alia.*
193 *Pacta inæqualia inter dotem, & donationem propter nuptias valida sunt.*
194 *Donatio propter nuptias non subiacet solemnitatibus statutorum.*
195 *Argumentum de dote ad donationem propter nuptias est validum.*
196 *Statutum generaliter loquens, non comprahendit casum dotis nec donotionem propter nuptias.*
197 *Donatio facta à marito vxori licet sit nulla, tamen mulier interim lucratur fructus.*
198 *Transactio bona fide facta, excusat mulierem à fructuum restitutione.*
199 *Fructus nō lucratur mulier, quandò bona fides cessat.*
200 *Mulier quidquid acquirit constante matrimonio præsumitur ex bonis viri.*
201 *Fallit quando possidet bona extradotalia, vel habet aliunde pecunias.*
202 *Iuramentum in supplementum, quando mulieri concedatur.*
203 *Donans tenetur de euictione quando donatio incepit à promissione.*

## Mulieri viduæ post annum luctus debentur vsuræ, siue interesse dotis vbi Dos non restituatur. Cap. LXIV.

1 Ex pecunia debita, nihil posse recipi, sine labe vsurarum quæ omni iure sunt prohibitæ, habetur in cap. super eo de vsuris, & tradit Alex. in consil. 178. num. 9. lib. 7. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 2. tit. 11. num. 38.

2 Attamen de AEQVITATE fauore dotis permitti vsuras decidit tex. in cap. salubriter de vsuris Thesaur. decis. 43. nu. 2. & 4. in fine vers.
3 cæterum, Vbi inquit quod de AEQVITATE debet succurri Viduæ orbatæ viro, cum in ea præponderet magna ratio incommoditatis, & damni prout in marito respectu onerum matrimonij.

Quam AEQVITATEM in simili perpendit Nauar. de vsuris nu. 67. & in Manuali Confessariorum cap. 17. num. 213. Giurba ad Stat. Messanæ cap. 15. glo 15. sub num. 23. ac Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 240. nu. 20. & cap. 244. nu. 2. Vbi tamen tradit hoc procedere tantum in
4 marito, qui sustinet onera matrimonij, in quorū compensationem vsuras licitè recipit, quasi
5 quod vsura tunc sit onerosa non gratuita l. pater ff. de doli except. Alex. cons. 74. nu. 2. lib. 5.

6 Adeo quod soluto matrimonio licitè non posse maritum percipere fructus, siue vsuras dotis dicendum est, quasi tunc cessent onera matrimonij, vt scribit Gratian. n. 15. qui n. 16. tradit quod cum ista onera solum considerentur respectu personę vxoris, cui maritus subministrat alimenta, quæ cessant ea mortua, debet etiam cessare AEQVITAS, cuius ratione permittitur istud interesse. Tunc enim videtur, quod quasi
7 desierit esse maritus, nec amplius adsit matrimonium idem Gratianus cap. 240. nu. 19. Alex. Trentacinq. lib. 5. var. resol. tit. de iure dotium resol. 6. sub num. 2. in fine Azor. lib. 7. inst. moral. cap. 9. litt. F. par. 3. fol. mihi 553.

8 Ad tollendos autem omnes modos concludendum est interesse siuè vsuras deberi mulieri viduæ, data mora debentis restituere dotem,
9 quia cessante mora, cessat AEQVITAS, vt per l. curabit C. de act. empt. probat Gratian. dicto cap. 244. nu. 23.

10 Et interesse dotis tantum debeatur ratione moræ, inquam incidit debitor l. 2. §. nauis ff. ad l. Rhod. de iactu. & l. lecta vbi scribent omnes ff. si certum petatur, Rimin. iun. cons. 52. nu. 54. & cons. 248. num. 105. & ex professo probat Fachin. lib. 10. controuers. iuris cap. 7. per totum vt in materia dotis non restitutæ post annum luctus scribit copiosè Honded. pleno cons. 36. lib. 2. à nu. 8. vsque ad finem.

Qui Auctor nu. 10. in fine asserit, quod licet facta sit à marito promissio de dote restituenda
11 in casu &c, facta tamen dicitur in diem incertam, cum incertum esset quando matrimonium solueretur vndè cum dies incerta adiecta promissioni de restituendo dotem, reddat disposi-
12 tionem conditionalem l. quibus diebus §. quidam Titio, & l. dies incertus ff. de condit. & demonstr. euentus conditionis restituendi dotem ob mortem viri non constituit hæredes in
13 mora, absq; interpellatione Bart. in l. quoties in diem ff. de verb. oblig. quam sententiam se-
14 quitur Franc. decis. 46. num. 2. vbi per Sacrum Concilium ipso refferente ita fuisse decisum testatur, non deberi scilicet interesse dotis, nisi à die petitionis, non obstante consuetudine Neapol. qua disponitur, quod statim dos reuertatur &c, Quia nu. 7. declarat hoc intelligi debere si is ad quem reuerti debet Dos, eā petijt.

Idem

Idem probat Gratian. dicto cap.244.per totum,
& cap. 129.num.29. vbi hoc idem procedere af-
firmat,etiam si adesset statutum quod Viduuis
præstari debeant vsuræ dotis,quia illud intelli-
15 gitur quando nõ distulit mulier dotis exactio-
16 nem, Tunc enim mulieri imputandum est, si
dotemnon exegit,eandem sententiam sequun-
tur Matiscot.lib.2.var.resol.c.83.n.46.& 48.Pe-
regr. decis.121.nu.10.cum seq. D. Bimius cons.
245.nu.50. cum plur.sequ.lib. 3. abundè Giurba
17 ad stat.mess.cap.15.gl.150.nu.23.Et ita respon-
di ego superiorib' mẽsibus pro Ill.D.Marchio-
ne Io. Hieronimo Marino contra D. Virginiã
Spinulam, quæ prætendebat interesse dotale
post annum luctus etiam si dotem non petijsset,
18 in qua Coaduocatus fuerit Eruditiss. & Am-
pliss. D.Senator Pe.Paulus Flamenus, & Con-
sultissimus D Petrus Petracinus eximius I.C.
post hæc scripta Senator Amplissimus creatus
quorum doctissima scripta vna cum laboribus
nostris in fine huius capituli per extensum im-
pressa erunt,vna cum pro contraria parte scrip-
tis ab integerrimo,& acutissimo I.C. & Colle-
ga meo D.Io.Georgio Baiardo, & cuius causæ
cognitio adhuc pendet coram Excellentiss. Se-
natu,& quæ post hæc scripta amicabiliter fuit
terminata,cum non modica vtilitate ipsius Do-
mini Marchionis,in quacausa probaui non re-
sistere huic sententiæ Thesauri traditionem in
all. decis.43.licet autem contrariam sententiam
19 tenere videatur contra communem Doctorum
opinionem,vt ipsemet fatetur nu.2.& 4. in fine,
eo saltem casu, quando mulier non habet vndè
se alat,vt subijcit nu.3 & damnata sit illius opi-
nio,præsertim à Gratian.dicto cap.244.nu.4.

20 Tamen potest ea opinio intelligi, vbi sequta
sit interpellatio, & sic constitutus sit in mora
debitor, cum ibi nec includatur, nec excluda-
tur huiusmodi qualitas.

21 Et ex his concluditur non esse receptam cõ-
trariam sententiam,quam totis viribus deffen-
dit Eruditissimus D. Merenda, qui post hæc
scripta tipis tradidit lib.2.controuers.vbi c.40.
per totum,cuius dictum refferre hic non expe-
dit,& de hac re est tex.in l.si marito §.fin. ff.sol.
matr.de qua Surd. de alim.tit. 1.q.42.nu.8.

Pro hæredibus D. Leonardi Spinulæ
Contra
D. Virginiam Spinulam.

*Immitte Domine in os meum canticum Iustitia.*

IN transactione anno 1608. 16. Septembris ini-
ta inter nunc quon. Comitissam Deliam vti ad-
ministratricem hæreditatis D.Leonardi Spinu-
læ ex vna,& D.Virginiam Spinulam vxorem ip-
sius D.Leonardi ex altera,etiam mediante dis-
pensatione Senatus Excellentiss.multa fuerunt
posita in creditum ipsius D.Virginiæ cũ damno
ipsius hæreditatis,quæ de iure nullo modo ad-
mittendæ erant.

Quo circa hæredes pręf.D.Leonardi,quib.nõ
præiudicabat dicta transactio etiam ex senten-
tia Excell. Senatus,prout aperte legitur in me-
morata dispensatione, rectè instituerunt iudi-
cium coram eodem Excell Ordine contra ipsã
D. Virginiam,vt condemnetur ad restituendũ
ipsis hæredibus quicquid indebite habuit ex
bonis dicti Leonardi.

Examinanda sunt igitur capita ipsius transa-
ctionis, vt exinde manifeste liqueat de bono
iure ipsorum DD. hæredum.

Primo ergo loco conuentum fuit, quod ipsi
D.Virginiæ soluerentur interusuria eius dotis,
quæ dicebatur esse lib.90750 impet. ad rationẽ
lib. sex sol. 13. din. 4. pro singulo centenario à
die mortis præf.D. Leonardi sequutæ de anno
1598. 22. Februarij vsq; ad diem dictæ transac-
tionis, quod interesse dictum fuit ascendere ad
libr.63861. sol. 2. De hac autem parcella nullo
modo constitui debebat creditrix ipsa D. Vir-
ginia.

Primo,quia à dicto anno 1598.vsq;ad annum
1602.6.Iulij nunquam petijt sibi satisfieri de ip-
22 sa dote,& propterea cum eo tempore haberet,
vnde commode viueret,etiam ex bonis mariti,
nullum debebatur interesse dotis. Peregr.cons.
100.nu.10. & seqq.lib.1.vbi sub num.34 deter-
23 minat,id multo magis procedere in augumen-
to dotis,& lucris nuptialib.Alba cons.699.

Ab eo autem tempore quo ipsa institit pro
satisfactione eius dotis nullum etiam interesse
debebatur.

Primo,quia nõ manifestauit legitime, & sub
iuramento tactis corporaliter scripturis omnia
&,singula bona mariti sui, quæ ipsa habuerat,
24 vel habebat per se,vel alias personas, prout ita
facere omnino tenebatur ex forma statutorum
Genuæ, secundum quæ statuta dos ipsa fuerat
constituta, & erat restituenda ex pacto,& con-
uentione expressa, vt ex instrumento constitu-
tionis ipsius dotis, Rimin.Sen.cons.314.nu.51.&
seqq. lib. 2.

Secundo, quia per compensationem bonorum, re-
rum, ac iurium ipsius mariti existentium pœnes
ipsam D. Virginiam extinctum omnino remane-
bat eius creditum dotale etiam à tempore mor-
tis mariti,vt ex calculo in petitione distinctè po-
sito,

25 Nec dubitandum,quin compensatio admitta-
tur etiam in causa restitutionis dotis petitæ per
vxorem Barr.in l.rei iudicatæ §. hæredi. ff. solut.
matr. & ibi cæteri scribentes.Crass.excep. 6.nu.
28. vbi de veriori.& communi testatur. Bald.in l.
si cui.C.de non num.pecun. vbi inquit,quod fru-
ctus percepti per vxorem ex bonis mariti exte-
nuant summam dotis.

26 Quę compensatio maximè admittitur ad impe-
diendum cursum vsurarum ipso iure, l.si constat
C.de compensat. & l.eius C.de solut. siue ab vna
tantum parte currant vsuræ, & interesse, siue ab
vtraq; gl. vnica in dicta l. eius C. de solut.

27 Et fit etiam compensatio de quātitate ad speciem, quando illa redacta est in pecuniam, vel nō extat. Crass. dicta excep. 16. nu. 67. & 68.

28 Immò quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse fit retrotractio ipsius compēsationis ad diem debiti, non autem solum à die oppositionis, cum tunc fiat ipso iure, & declaratio proueniat ab ipsa lege, ita post alios Costa in tract. de retrotract. cap. 9. cas. 4. nu. 13.

29 Idem est, quando opponens compensationem successit in ius alterius, vnde ob probabilē ignorantiam rerum hæreditariarum habitarum per vxorem, tardius fuit opposita compēsatio, hoc .n. casu retrottrahitur etiam ipsa compensatio, Costa vbi supra nu. 6.

30 Et in puncto, quod compensatio opponi possit ab hæredibus mariti contra mulierem repetentē dotem suam ob res vxori donatas per maritum constante matrimonio, & ob res viri amotas ab vxore. est tex. formalis in l. rei iudicatæ. §. hæredi ff. solut. matr. & ibi DD.

31 Quin etiam fructus naturales percepti ex reb. à marito vxori donatis, constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum, nec fiunt vllo modo ipsius vxoris ad tex. in l. fructus ff. de vsur.

De fructibus autem perceptis per D. Virginiā cōstante matrimonio ex redditu illo annuo lib. 1040. empto per D. Co. Matheum Tabernam vsq; ab anno 1588. vti submissam personam præf. D. Virginiæ, vt ipse D. Comes postea protestatus fuit ex pecunijs tamen proprijs ipsius D. Leonardi, prout ita reuera fuit, & præsumitur etiam

32 ex dispositione iuris communis. ad text. in l. Quintus Mutius ff. de donat. inter virum, & vxor. & statutorum Mediolani in cap. 269. vol. 1. nemini dubium est, quin illi pertinuerint ad D. Leo-

33 nardum, & postea ad eius hæredes, & sic pro eō currenti quantitate extenuauerint summam dotis. dicto §. hæredi, & alijs supra allegatis. Idem dicendum est de alijs annuis redditib. emptis nomine dictæ Virginiæ, constante matrimonio, vnde ex illis, & ex capitali ipsorum annuorum redditum extinctum remansit creditum illud dotale.

Secundò in dicta transactione conuētum fuit, quod ipsi D. Virginiæ vltra alia soluerentur scuta quinq; mille ad rationem lib. sex pro singulo scuto, & hoc loco, & scontro (sunt verba transactionis) omnium eius prætensionum quas haber, & habere posset contra dictam hæreditatē causa ipsius paratorum, ac omnium ipsius chirographariarum donationum, & donationis propter nuptias contentæ in testamento condito per ipsum D. Leonardum de anno 1575. & omnium, & quarumcunq; aliarum prætensionum ipsius Virginiæ generis cuiuscunq; & ex quacunq; causa &c.

Sed & in hoc capite conuentio fuit vndequaq; iniusta, & contra omnes iuris terminos.

Nam quo ad prætensionem eius causa paratorum palam est, illam nihil horum fuisse lucratā, siue attendamus dispositionem iuris communis. siue formam statutorum Genuæ, siue etiam censuram statutorum Mediolani.

Quoad ius commune sic tradidit Bart. in l. in

34 his in princ. ff. solut. matr. vbi distinxit de vestibus prætiosis, & quotidianis, dicens illa præsumi commodata, vt ornatior incederet, non autem eidem donata, & in l. pri. § nec Castrense nu. 10. ff. de coll. bonorum, vbi idem de iocalibus, collanis, & alijs prætiosis, & Bart. secuti sunt DD. communiter, vt retulit multos allegando Pereg. cons. 89. nu. 9. & seq. lib. 3.

Et quatenus etiam vellmus ea præsumi donata vxori, adhuc donatio illa à principio non valet, sed morte confirmatur interueniente tamen

35 ipsorum paratorum traditione. Rom. cons. 146. nu. 2. nisi tamen de expressa, vel tacita reuoca-

36 tione mariti appareat, quia tunc morte nō confirmatur Rom. ibidem vbi de communi testatur, sequitur Pereg. dicto cons. 89. sub num. 10. vbi quod est verissima propositio, pro qua est text. expressus in cap. fin. de donat. inter vir. & vxor. vnde cum omnes donationes factæ per dictum D. Leonardum eius vxori reuocatæ fuerint in eius vltima voluntate, & seu ille mandauerit, quod omnes imputarentur in dote, & donatione annui redditus aureorū mille facta ipsi vxori, nullum ius habebat D. Virginia ad eius causa parata.

37 Statuta vero Genuæ adeo in hoc clara sunt, vt nulla possit cadere dubitatio, sic .n. loquuntur.

Declarato, & intellecto, quod raubæ, vestes, ornatus, & alia quæcunq; pro vsu, seu vestiendictarum intelligantur esse, & sint in bonis, & de bonis mariti.

Nec fieri potest fundamentum super statuto Mediolani cap. 291. vol. pri. nam cum illud factū legatur correspectiue ad lucrum, quod facit maritus de dote ex alio statuto Mediolani in cap. 298. eod. vol. merito sicut D. Leonardus non poterat lucrari ipsam dotem, nec partem illius, ex quo illa erat restituenda secundum dispositionē statutorum Genuæ, quæ prohibent maritum lucrari dotem, ita nec D. Virginia admitti debet ad lucrum paratorum vltra lib. centum, vt ex cap. 9. lib. 4.

38 Quod autem dictum statutum Mediolani cap. 291. sit correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum, clare colligitur ex ipsis statuti verbis, & voluit Carp. ibidem nu. 16. in quo quatuor casus ponuntur, & deciduntur.

Primus est, quando maritus prædecedit vxori nullis relictis filijs, siue illius, siue alterius matrimonij; & hoc casu mulier lucratur omnia eius causa parata, sicut & maritus lucraretur totam dotem si vxor sine filijs decederet, vt dicto statuto 298.

Secundus est casus quando maritus prædecessit relictis filijs ex eo matrimonio, & tunc vxor lucratur omnia eius causa parata, exceptis ibi expressis.

Tertius

Tertius est casus quando maritus præmoritur relictis filijs ex alio matrimonio, & vxor nullos habet ex alijs matrimonijs filios, & tunc vxor lucratur ex exceptis vsq; ad summam tantū duarum partium ex tribus, ad quam ascenderet summa eius dotis.

Quartus est casus, quando vxor habet filios ex priorib. matrimonijs, & hoc casu vxor lucretur ex exceptuatis vsq; ad summam duarum partium ex tribus partibus illius portionis, quam maritus lucratus fuisset ex ipsa dote vbi vxor præmortua fuisset cum filijs alterius matrimonij.

39 Et quod istud statutum sit correspectiuum ad statutum de lucro dotis voluit Carp. in eodem statuto 291. sub nu. 16. & confirmatur ex eo, quod eodem actu, & tempore condita fuere dicta statuta, vt proinde correspectiua omnino dicantur, vt late prosequitur Menoch. præsumpt. 12. lib. 6. & Gratian. discept. for. 692. nu. 42. lib. 4.

Quamquam & illud verissimum existimamus in præsenti casu attendenda esse sola statuta Genuæ, quæ cum aperte disponant vxorem nihil acquirere de rebus earum causa per maritum paratis, & verba ipsorum statutorum supra relata ostendunt, propterea vana est prætensio D. Virginiæ circa hoc lucrum.

Quod autem sit attendendum statutum Genuæ ex eo demonstratur, quod & matrimonium contractum, & dos, ac donatio propter nuptias constituta fuere iuxta statuta, & cōsuetudines ipsius Ciuitatis Genuæ, & facta eodem iure promissio restituendi ipsam dotem, vt aperte legitur in instrumento constitutionis, & restitutionis dotis, &

40 donationis propter nuptias; ergo idem concludendū quo ad res causa vxoris paratas. Carp. post Osas. & alios in dicto statuto Mediolani cap. 291. nu. 86. eleganter Io. de Anan. cons. 46. & ibi Bologn. qui dicunt statutum disponens de dote

41 extendi, nedum ad donationē propter nuptias, sed etiam ad cophanos, iocalia, & alia, quæ vxor portauit ad maritum inæstimata, nec in dotem data, quia illa videntur esse de pertinentibus, & appendicijs dotis, sequitur Curt. Iun. cons. 139. num. vlt. Rol. à Valle de lucro dotis quæst. 50. & Phanuc. eod. tract. in verbo dotis, & Corrad. n... late Surd. decis. 192. nu. 2. & seqq. & nu. 17. & infra, ergo idem dicendū de pacto circa dotem, &

42 augumentum dotis, & donationis propter nuptias, vt alias extendatur ad ea, quæ vxoris causa parata sunt, nec est dare rationem cur voluerint partes seruari statuta Genuæ respectu dotis, & donationis propter nuptias, non autem quo ad ipsa parata, cum & de his statuta Genuæ loquantur, ita ratiocinatur Barbat. cons. 4. col. 3. in fine, & col. seq. lib. 2.

Accedat quod dos DD. Virginiæ peti non potest, nisi secundū dispositionem statutorum Genuæ iuxta conuenta in instrumento dotali, sed statuta Genuæ clare disponunt, quod vxor petens dotem teneatur manifestare omnia, quæ habet de bonis viri, & non lucretur vestes raubas, nec alia eius causa parata, ergo cum ista sint connexa vi-

43 detur etiam actum, & conuentum, quod circa parata ipsamet statuta Genuæ attenderentur, Surd. in allegata decis. 192. nu. 17. & decis. 199. num. 13. nec vllo modo admittat contrariam dispositionē qualis est ea, quæ oritur ex dispositione statutorū Mediol. circa ipsa parata, ad tex. in l. verbis ciuilibus, vbi Alex. in 5. notab. ff. de vulg. Surd. cons. 34. nu. 80.

Nec dubitandum, quin ita conueniri potuerit, vt circa dotem &c. attenderentur statuta Genuæ; vt egregiè docet Bald. cons. 31. sub nu. pri. lib. pri. præsertim cum statuta prædicta fuerint conformia dispositioni iuris communis, nempe, vt dos soluto matrimonio rederet ad vxorem, vel eius hæredes, & nihil maritus lucretur, cum enim hoc casu dos redeat ad suam primeuam naturam om-

44 nino seruandum est. Bald. ibidem pulchrè Castr. cons. 59. sub num. 2. vers. breuiter contrarium. lib. pri. vbi quod per istud pactum efficitur melior conditio ipsius mulieris. & ideo tanquam fauora-

45 bile ipsi doti seruandum est, Alex. cons. 150. nu. 2. lib. 2. quinimò vbi dictum pactum non esset vndequaq; fauorabile ipsi mulieri, sed se habeat ad

46 lucrum, & damnum, adhuc stante incertitudine à principio, validum esset, Gratian. discept. for. cap. 435. num. 13 & 29. Surd. omnino videri cons. 426.

47 num. 20. vbi quod stante incertitudine lucri, &

48 damni non potest vxor dici læsa. Cam. cons. 72. n. 3. vbi quod vxor non potest conqueri de pactis appositis in restitutione dotis, quando plus illa lucrari debuerat prędecedente viro, quam è contra maritus, ea præmortua, cui adstipulatur, Tiraq. in l. si vnquam in verbo donat. largitus num. 128. C. de reuoc. donat. Gratian. discept. for. cap. 576. nu. 29. vers. accedat par. tertia.

Nec releuat, quod dicto instrumento dotali præsens non fuerit D. Virginia.

Quia vltra quod præsentes fuerunt eius fratres vnde credendum est, quod res ita acta fuerit pręsentium cum omnes essent Genuenses, & dictę Virginię nomine stipulatus fuerit notarius, nec vnquam illa reclamauerit constante matrimonio

49 immò sæpius vsa fuerit dicto instrumento, etiam constante matrimonio, vt ex publicis actis, sicq; & illud acceptasse videtur in omnib. partib. Gratian. discept. for. cap. 769. nu. 25. cum & in dote vbi confessata verum reperitur, præsumitur & in ipsa possessione, & declaratione verum, Crau. cons. 795. nu. 16. & attendi debet etiam ad commodum

50 heredum ipsius D. Leonardi confitentis. Surd. cons. 311. nu. 64. & Bertaz. cons. 26. num. 20. & cum potius tenderet in fauorem, & vtilitatem D. Virginiæ, quę moriens poterat de tota dote sua ad libitū disponere, nec ad tantā summam ascēdunt parata per maritū vxori, vt experientia rerū magistra ostēdit, & aperte accidit in casu nostro, vbi q dicta parata non ascendunt ad tertiā partem ipsius dotis etiam ex propria manifestatione D. Virginiæ de qua in dicta transactione, merito attendenda est ipsa declaratio, & protestatio etiā

L 2 facta

facta absente ipsa D. Virginia.

Tandem aduertendum, quod non omnia de-
scripta in ipsa transactione sub capite paratorum
verè dicuntur talia; Sunt enim ferè omnia ad
promiscuum vsum mariti, & vxoris, nec vllo mo-
do sub dispositione statuti predicti venire possũt
vt de se patet, adeo vt quid minimum reperiatur
quod dici possit paratum causa ipsius vxoris.

Quo verò ad chirographarias donationes, &
donationem propter nuptias, ac alia omnia do-
nata per D. Leonardũ ipsi D. Virginiæ, & de qui-
bus in testamento eiusdem D. Leonardi de anno
1575. quorum contemplatione conuentum fuit in
dicta transactione, quod darentur ipsi D. Virgi-
niæ libr. illæ triginta mille, certũ pariter est, quod
omnes istæ prætensiones erant meræ nugæ, & nol-
litates ea potissimum ratione, quod prædictæ
omnes donationes tanquam inter viuum, & vxo-
rem, constante matrimonio factæ nullæ, & inuali-
dæ erant, & tantum abest, vt morte ipsius D. Leo-
nardi mariti confirmatæ fuerint, vt potius in vlti-
mo eius elogio illas omnes expresse reuocauerit,
& expresse mandauerit, quod vxor esset contenta
51 sola donatione sibi facta aureorum duorum mil-
lium annuorum, ad tex. in cap. fin. & ibi. DD. extra
de donat. inter virum, & vxor. vbi etiam sancitum
fuit, sufficere si maritus tacitè reuocet; prout &
reuocata videntur omnia alia, quæ ipsa D. Virgi-
nia capitulauit fuisse per D. Leonardum alienata.

Respectu vero donationis propter nuptias se-
cundo loco factæ ipsi D. Virginiæ, dicitur illam
nullo modo sustineri posse, cùm iam à principio
52 in dotis constitutione facta fuerit donatio prop-
ter nuptias iuxta statuta Genuæ per ipsum D. Leo-
nardum, vnde ad aliam venire non poterat nisi &
dos ipsa augeretur, quod tamen factum non fuit,
ad tex. in l. si constante, & in Auth. sed iam neces-
se. C. de donat. ante nupt. Mantic. de tacit. & am-
big. conuent. tom. 2. lib. 20. tit. 2. num. 19. & seqq.

Tertio loco in dicta transactione cõstituta fuit
D. Virginia creditrix dictæ hæreditatis de libris
14110. ex causa legati materni, & eius interesse.

Sed iniustè, & indebitè cum non constet, quod
pecuniæ legatæ ad manus ipsius D. Leonardi per-
uenerint, & interesse aliquod pepererint in præiu-
dicium dictæ hæreditatis, nec dici potest illas
pecunias fuisse implicatas in montibus Romæ, &
ideò illos ad eam spectasse pro portione, quia ip-
samet aliter confessa est in dicto instrumento trã-
sactionis.

Cum autem de istis omnibus parcellis indebi-
tis satisfactionem receperit D. Virginia ex bonis,
& iurib. hæreditarijs ipsius D. Leonardi iure op-
timo prætendunt hoc tempore hæredes eiusdem
coram Excell. Senatu, vt condemnetur ipsa D. Vir
ginia ad earundem omnium restitutionem, non
obstante memorata transactione, quæ licet facta
fuerit à D. Comitissa Delia vti Administratrice
prædictæ hæreditatis, & cum dispensatione Sen.
Excell. in ipso tamen transactionis instrumento,
& seu in dicta dispensatione leguntur hæc verba.

Sine tamen præiudicio quorumcunq; vocatorũ
ad dictam hæreditatem, & quorumcunq; credito-
rum ipsius hæreditatis etiam quotusmodo inte-
resse prætendentium.

Nec ex hoc, quod hæredes nunc impugnent ip-
sam transactionem quo ad memorata capita, &
parcellas, prohibentur vti dicta transactione in
alijs capitibus eorum fauorem concernentibus,
nimirum in illis parcellis, de quib. fuit facta debi-
trix ipsa D. Virginia dictæ hæreditatis.

Primo, quia cum capita impugnata contineant
manifestum iuris errorem, vt abunde supra osten-
53 sum est, possunt hæredes in alijs vti dicto instru-
mento transactionis, vt est elegans doctrina Bart.
in l. post legatum num. 6. ff. de his, quib. vt indign.
Felin. in cap. capitulum col. 14. in tertia limitat. de
rescript. Bart. in cap. cum alim. pob. nu. 16. ad finem
vers. sexto casu. de censib. Gabr. comm. concl. tit.
de reg. iur. concl. pri. num. 49. præsertim cum dicta
54 transactio facta sit extra iudicium, & agant hære-
des de damno euitando. gl. in l. non fatentur lit-
tera B. de confessis.

55 Secundo, quia dicta impugnatio nõ fuit à parte
acceptata, vnde in alijs afficere non potest. Gabr.
vbi supra num. vltimo.

Tertio quando etiam nõ possent hæredes iuuari
ex alijs capitib. dictæ transactionis, iudex tamen
56 potest ex officio dicto instrumento transactionis
in capitib. non impugnatis credere etiam ad be-
neficium hæredum impugnantium, ita Bart. in di-
cta l. post legatum nu. 7. Ruin. cons. 154. nu. 8. lib. 5.
latissimè Gab. vbi supra num. 58. & seq. vbi dicit id
maximè procedere quando alter locupletaretur
cum aliena iactura, quod nullam videtur habere
difficultatem in casu nostro, ex quo lis pendet co-
57 ram Excell. Senatu, qui cum iudicet sola facti ve-
ritate inspecta, vt cauetur in Nou. Constit. tit. de
Senat. nõ curat de istis subtilitatib. Guid. Pap. de-
cis. 29. Alc. cons. 301 nu. 10. vbi quod Senatus non
58 habet aliquem respectum ad acta, quæ veritati
contrariantur. Menoch. de arbit. iud. lib. pri. q. 50.
nu. 5.

Quarto cum dicta transactio facta fuerit cum
Administratrice, & nomine ipsius hæreditatis cũ
illa clausula, siue præiudicio tãtum, quorumcunq;
vocatorum ad dictam hæreditatem videtur actũ,
vt prodesse quidem posset dicta transactio ipsis
hæredib., nullo tamen modo præiudicaret, sicq;
quod posset illa ab eis in partibus fauorabilibus
acceptari, & in præiuditialib. impugnari.

Accedat, quod ferè omnia contenta in dicta
transactione ad fauorem ipsorum hæredum, adeo
& in facto, & in iure manifesta sunt, vt etiam citra
dictum instrumentum transactionis probata re-
maneant.

Etenim quo ad loca Montium Romæ & annuos
census, seu redditus tãm Cremonenses, quàm Pa-
pienses in Prouincia Lumellina nemini dubiũ est,
quin de his publicis constet documentis, cum
empta hæc omnia fuerint, constante matrimonio
inter ipsam D. Virginiam, & præf. D. Leonardum,

&

& per cõsequens spectabant, & spectant ipsis DD. hæredib., nedum ex dispositione iuris communis, de qua in l. Quintus Mucius ff. de donat. inter vir.
59 & vxor. sed etiam ex dispositione statut. Mediol.
cap. 269. vol. pri. vbi quod nec prodest mulieri protestatio, seu renunciatio in contrarium facta per maritum etiam quocunq; iuramento vallata, & cũ idem statutũ aperte disponat, quod omnia acquisita per vxorem sint acquisita marito, palam est; quod etiam in fauorem mariti, & hæredum illius factum, videtur ipsum statutum, & non ad solum fauorem creditorum ipsius mariti, vt perperam ex aduerso contenditur: duo .n. ibi disponuntur. Primo, quod aequisita pertineant ad maritum. Secundo, quod super eis possunt creditores mariti satisfieri modo ibi expresso, vnde non debet illius dispositio ad vnum tantum caput restringi.

Quanquam & vbi ad fauorem creditorum tantum fuisset conditum ipsum statutum cum multi adhuc reperiantur creditores D. Leonardi, & quidem longe anterius ipsa D. Virginia, præsertim verò DD. Marchiones Marini, de quibus infra, nihil poterat super eis prætendere D. Virginia.

Quoad libras 5986. 11. Imper per eam habitorũ ex causa eius alimentorum, cum de illis constet per sententias, & publica documenta, non debent in dubium resticari sub prætextu præsentis impugnationis.

Idem dicendum de fictibus Pallatij, & domus, qui sicut spectabant ad hæredes D. Leonardi, ita certum est etiam, quod ad manus dictæ D. Virginiæ peruenerunt, vnde & ipsi compensandi, & seu restituendi sunt.

Quoad mobilia, cum super eis conscripta leguntur duo inuentaria publica patent aliunde veritas probari, quam ex ipsa transactione.

Respectu verò aliorum mobilium non descriptorum in dictis inuentarijs, cum de illis appareat etiam per alias scripturas, & seu notificata fuerit per ipsam D. Virginiam, etiam pro exoneratione conscientiæ, vt dicitur in dicta transactione, non est quod eorum, quantitas, & valor iuxta formam dictæ transactionis in dubium reuocetur.

Quod vero pertinet ad secundam transactionẽ initam inter præf. D. Virginiam, & DD. Marchiones Marinos, certum est illam non officere hæredib. D. Leonardi, quin iura sua prosequantur cõtra ipsam D. Virginiam, cum nullo modo comprehenduntur ista iura sua in dicta transactione, vt sequentibus fundamentis manifestè conuincitur.

Primo, quia in narratiuis dicti instrumenti trãsactionis nulla facta reperitur mentio iurium, & prætensioonum dictorum hæredum contra ipsam Dominam Virginiam, sed tantum referuntur iura & prætensiones DD. Marchionum contra dictam
Virginiam, & ipsam hæreditatem, ad tex. in l. si de
60 certa, & ibi DD. C. de transact. l. emptor §. Lucius
& ibi Castr. ff. de pact. idem Castr. in l. Aquiliana nu. pri. de transact. Clarius Io. de Silua in tr. de benefic. p. 3. q. 12, nu. 100. Ludou. decis. 158. per totũ vbi latissimè.

Tertio, quia stipulatio, & acceptatio facta per D. March. Io. Hieronymum promissorum, & datorum eidem per D. Virginiam fuit facta solum nomine illius, & præfati fratris, vt lectura ipsius ostendit.

Quarto, quia tunc nulla aderat lis inter D. Vir-
giniam, & hæredes, vnde transactio, quæ fieri solet
61 tantum de his, super quib. lis pendet, l. pri. ff. de
transact & l. 2 C. eod. tit. nõ debet ad illa extendi.

Quinto, quia in sexto capite dictæ transactionis fuit conuentum, quod in casu molestiæ inferendæ per Reg. Fiscum, vel per ipsos hæredes posset vti D Virginia iuribus ipsorum DD. Marchionum ad euitandam ipsam molestiam, & excludendũ prætensionem tàm Fisci, quàm hæredum, quod manifestè ostendit, non esse in dicta transactione actũ de remissione iurium ipsius hæreditatis & hæredum alias illa conuentio frustaroria fuisset, vt de se patet.

Sexto, quia in octauo capite dictę transactionis fuit expressè conuentum, quod per ipsam transactionem non fieret præiuditium transactioni initæ inter D. Virginiam, & D. Comitissam Deliá, at in illa reseruata erant iura quorumcunq; vocatorum ad ipsam hæreditatem, vt supra etiam relatum est. ergo cum hæc simul esse non possint, merito concludendum est in ipsa transactione non comprehendi iura ipsorum hæredum. Pręterea, superflua fuisset dicta protestatio, nam si remittebantur omnia iura hęredum in secũda transactione, ad quid protestatio illa circa primam transactionem?

Nec releuat, quod in eodemmet capite 8. præf. D. Marchio Io. Hieronymus etiam vt pater, & legitimus administrator ipsorum hæredum promiserit se non permissurum quod ipse hæredes inferant aliquam molestiam ipsi D. Virginię.

62 Quia dicta promissio restricta est ad contenta
in dicto instrumento transactionis ibi occasione contentorum in ipso instrumento &c. & proinde cum pręsens iudicium non fit de contentis in dicto instrumento, nec occasione illorum, vt de se patet, merito dicta promissio non impedit, quin dict. hęredes agere possint eo modo, quo faciunt Surd. cons. 418. nu. 20. vers. pactum autem lib. 3.

Accedat quod dicta transactio videtur restricta ad solam molestiam illatam per D. Marchiones super relaxatione reddituum illorum aureorum duorum mille, vt in primo, secundo, quarto, quinto, & sexto capitulis ipsius transactionis.

Insuper quod pretium dictæ transactionis modicum videtur respectu iurium dictarum hęredũ, vt iam dictis patet, vnde credendum non est dicta iura fuisse in dicta transactione comprehensa, tãto magis cum solum illud fuerit receptum, & stipulatum solo nomine ipsorum DD. Marchionum, & nihil ad commodum, & vtilitatem ipsarũ DD. Sororum, vt propterea totalis læsio resultaret, & re ipsa transactio illa concideret si contineret dicta iura.

63 Minus facienda est vis super clausulis, & verbis

generalibus appositis in vltimo capite dictę tran-
sactionis continentibus mutuam liberationem ip-
sorum transigentium, Ludouis. dicta decis. 158. la-
tè burd. cons. 418. lib. 1. præsertim militantib. ra-
tionib. prędictis, & maxime quia dicta liberatio
non fit nomine ipsorum hæredum, sed simpliciter
dicitur, dictæ partes quod non verificatur in dic-
tis hęredibus, quę tunc nullam litem mouerant
contra D. Virginiam, nec de iuribus actum erat,
sicq; intelligitur de solis DD. Marchionib. & de
D. Virginia, qui soli tunc transigebant, & eorum
nomina sola in principio transactionis expressa
erant. Clausula autem illa, modis vt supra non
potest importare, vt dicta liberatio facta fuerit à
D. March. Hieronymo etiam nomine ipsarum hę-
redum, cum aliud sit fieri nomine alicuius, aliud
modo aliquo, cum de se patet, nec sub vno alterũ
continetur, vnde videmus, quod solet vtrumq; ex-
primi, & dici nomine, & modo &c. Sicut ergo ex-
presse non continentur dictę hęredes, ita nec ta-
citè sub dictis verbis generalibus, quę restringun
64 tur ad conuenta in transactione, nec extendi pos-
sunt ad iura aliorum non transigentium, quales
erant dictę DD. hęredes. ad tex. in l. Imperatores
ff. de transact. & in l. pri. C. eodem. Rot. Roman. in
nouiss. penes Farinac. decis. 256. nu. 6. p. 2.

Pręd icta multo facilius procedunt, stante ac-
ceptatione legati habitationis domus, seu partis
illius facti per D. Leonardum ipsi D. Virginiæ, vt
eius testamento, de qua acceptatione constat in-
strumento registrato in dicta prima transactione.
Quippe qui agnoscere debet etiam D. Virginia
onus eidem iniunctum per testatorem in alio le-
gato aureorum duorum mille de redditu, vt in eo
& in dote eiusdem compensarentur omnia per ip-
sam Virginiam habita ex bonis suis, & acquisitio-
65 nes per eam factę tàm Romę, quàm Mediolani,
ità, vt in totum haberet dotem, & dictum reddi-
tum, ad tex. in l. sed duob. vers. sed si vnum, & ibi
Castr. & alij ff. de legat. 2. nec dubitandum quin
sub illo verbo habitis, veniunt etiam omnia para-
ta causa ipsius Virginię. Alc. cons. 241. iunctis tra-
ditis per Rebuf. in l. 143. id apud Se. col. 3. vers. &
sic verbum habere cum seqq. ff. de verb. signific. vbi
multis legib. probat. verbum habere, etiam ex pro
pria & vera sui significatione dici de his, quę quis
tantum detinet, vel etiam custodit.

Et ex his &c.
Suplicat &c.

L.D.B.q; V.M.

*Petrus Petrachus I.C.*

### Pro DD. Marchion. Marinis.

*Adsit virtus Spiritus Sancti.*

TRansactio inita inter q. Comitissam Deliã Spi-
nolam Anguissolam, & D. Virginiam Spinolam
anno 1608 die 16. Septembris expresse continet
reseruationem iurium hæredum q. Leonardi Spi-
nolæ mariti dictæ D. Virginiæ; Adeo quod, hæsi-
tari non potest, quin ea transactione non obstante
Comitissa Aloysia, & D. Liuia sorores de Marinis
hæredes dicti q. Leonardi, agere valeant contra
ipsam D. Virginiam, quæ bona hæreditaria vsur-
pauit, tùm sub titulo dictæ transactionis, tùm ali-
ter, Hoc autem admisso plures articuli excutiendi
sunt in hac causa contra ipsam D. Virginiam inte-
tata, tàm ratione iurium dictarum hæredum, quã
ratione iurium DD. March. fratrum Marinorum.

Primus igitur articulus (vt processus ordinem
sequamur) in eo constitit. An contractus dotalis
dictæ D. Virginiæ celebratus in præsenti Ciuitate
Mediolani sub expressa dispositione statutorũ Ge-
nuæ, validus, & legitimus sit etiam in præiuditium
ipsius D. Virginiæ, tunc absentis, sed Notario, &
alijs stippullantibus, & consequenter prætendere
non potuerit D. Virginia ex causa parata, & lucra
dotalia ex dispositione statuti Genuæ prohibita,
& debita tantum per dispositionem statuti huius
Ciuitatis.

Secundus, an acquisitiones factæ per D. Virgi-
niam constante matrimonio, tum in hac Ciuitate,
tùm Romę, tùm alibi pertineant ad dictos hęredes
iuxta dispositionem iuris communis, ac stat. Me-
diolani cap. 269.

Tertius, vtrum interesse dotis constitutum in
calculo inserto in dicta transactione deberetur D.
Virginiæ à die obitus viri, non obstante, quod pæ-
nes se retineret tot bona, & effectus quantum ca-
piebat summa integra dotis, & vltra, & consequẽ-
ter, an mora aliqua contracta esset ex interpella-
tione legali in dicta dotis restitutione.

Quartus, an promissio facta per D. March. Hie-
ronymum in transactione inita cum D. Virginia
anno 1614. die 24. Iulij sit talis potentiæ, vt impe-
diat eius filias hæredes ad agendum cõtra D. Vir-
giniã pro dictis iuribus hæreditatis, maxime cum
ad eam promissionem deuenerit D. Marchio, &
vti pater, & legitimus administrator dictarum hę-
redum q. Leonardi stante præsertim iuramento de
quo in ipsa transactione.

Quinto, an dicantur dictæ DD. sorores hæredes
impugnare dictam transactionem initam inter di-
ctam D. Virginiam, & Comitissam Deliam, peten-
do restitutionem pecuniarum per errorem admis-
sarum in dicta transactione, & consequenter dato
(non tamen concesso) quod transactionem impu-
gnatent, possint super contentis in ea fundare ea-
rum intentionem in hoc iuditio.

Sexto, parcellas admissas in calculo inserto in
recitata transactione, possit nūc in dubium reuo-
care D. Virginia, attenta petitione dictarum DD.
sororum hæredum, quæ transactionem ipsam im-
pugnare videntur.

Septimo, vtrum non constito de tempore, quo
fuerunt exactæ pecuniæ diuersæ per D. Virginiã,
contra ipsam militet præsumptio, quod eas exege-
rit statim sequta morte dicti q. Leonardi; Idemq;
censendum sit de pretio vestium venditarum per
eandem D. Virginiam.

Octauo

Octauo, an obtinentibus dictis DD. hæredibus
portionibus petitis aduersus ipsam D. Virginiam,
& consequenter prętio domus, siue Pallacij rela-
xato in manibus DD. Marchionum videlicet pro
summa lib. 24913. ss 9. d. 5. Teneatur D. Virginia
ad consimilem summã versus ipsos DD. Marchio-
nes pro obseruatione nouissimæ transactionis in-
ter ipsos initæ.

Deueniendo ad primum articulum intrepide
concludendum est validum esse contractum dota-
lem in præsenti Ciuitate celebratum, iuxta dispo-
sitionem statutorum Genuæ; Namq; cum tãm dicta
D. Virginia, quàm ipse D. Leonardus eius vires-
66 sent originarij Genuenses, vt notorium est; Secun-
dum statuta originis etiam in præsenti Ciuitate
contrahere potuerunt; Immo contraxisse dicun-
tur, si nihil in nuptialibus tabulis actum fuit Me-
noch. cons. 672. num. 5. Thesaur. decis. 106. num. 4.
& post alios Giurba ad stat. Mess. cap. 1. glo. 7. nu.
67 60. par. 1., Communis enim & recepta DD. senten-
tia est forenses, nec gaudere, nec ligari dispositio-
ne statuti, vt post alios probat Galia ad consuetu-
dinem Alex. in præfat. 8. num. 36., qui sequenti nu-
mero probat conclusionem ipsam procedere etiã
68 si forensis haberet bona in loco in quo viget sta-
tutum prohibens, vel fauens.

Idem probat Alder. Mascard. ad Genes. stat.
interpręrat. concl. 6. præsertim num. 8. & 11. Prout
in puncto statuti cuius beneffitium inaniter inuo-
cat D. Virginia etiamsi matrimonium ibi contra-
xerit probat Carpanus ad stat. 454. nu. 1. lib. 1. qui
68 nu. 5. tradit, quod sicut statutum compræhendit
mulierem forensem nuptam Mediolani, ita exclu-
dit Mediolanensem nuptam forensi, idem scribit
Peregrin. decis. 56. nu. 3. & seq. & decis. 104. num. 9.
vbi probat statuta, nec nocere, nec prodesse foren-
sibus; Subditus enim legi municipali, vbiq; est sub-
69 ditus ipsi legi l. ea ff. de postul. Io. Baptista Sancta
Seuerina in repec. l. cunctos populos nu. 109. cum
seq. C. de summa trini. & fide Catol., Cum itaq;
dicti Iugales subditi essent statuto Genuensi ori-
70 ginario; Sequitur dicendum eidem statuto subia-
cere etiam respectu contractus in præsenti Ciuita-
te celebrati, etiam si de statuto ipso nihil fuisset di
ctum; Quanto magis ergo si expresse contractum
est secundum dicti statuti Genuensis dispositionem
Idem Sancta Seuer. loco relato num. 101., vbi pro-
ponit casum de duobus Senensibus, qui contraxe-
runt in Ciuitate Florentiæ, quos propterea secun-
dum statuta Senarum contraxisse concludit.

Et eo libentius hoc admittendum venit in casu
præsenti; attento quod mulier nupta extra territo-
71 rium, propriam non perdit originem, sed secum
eam retinet Crau. cons. 271. nu. 3. vers. non obstat
72 modo præter quam in his, quę retrahunt eam à
seruitio viri, in quibus mariti domicilium assumit
vt per l. assumptio ff. ad municip. probat Franch.
decis. 416. nu. 4. & decis. 546. nu. 30.

Quod autem etiamsi quondam Leonardus non
fuisset originar. Genuensis potuerit valide pacisci
73 in tabulis nuptialibus, vt statetur statuto Genuæ,
quamuis instrumentum ipsum fuerit in præsenti
Ciuitate celebratum expresse probat Alder. in tr.
stat. in 2. part. quęst. 5. in fine, vbi scribit stante
statuto Mutinę, quod mortua vxore in matrimo-
nio perdat vir totam dotem, & Regij sit statutum
quod perdat tantum dimidiam, si mutinensis con-
traxerit matrimonium, cum Regiensi, & cõtractus
dotis celebratus fuerit Mutinæ, in quo conuenit
maritus restituere dotem Regij; licet videatur
standum esse statuto Mutinę loci originis mariti;
74 & loci contractus; tamen seruãdum esse statutum
Regij. concludit Author ipse; fortius ergo quan-
do expresse conuenit, vt seruaretur statutum Re-
gij; Idem probat in puncto statuti Mediolani Dec.
cons. 283. nu. 7.

Et sic quia maritus ante matrimonium contr. ef-
fectus erat Ciuis Mediolanensis ex priuilegio, vxo-
remque Mediolani duxerat nulla facta conuen-
tione expressa, sub quibus statutis pacta dotalia
deberent regulari Mediolaniq; semper habitaue-
75 rat, concludit nu. 8. & 9. dictum maritum gaudere
beneffitio statuti Mediolani, Id quod affirmare vi-
detur etiam in cons. 402. sub num. 5. & 6. cum seq.,
Cum contractus ex conuentione partium legem
accipiant l. contractus ff. de reg. iur. licet sub d. n.
76 6. probare conatur posse maritum in eo casu re-
uocare promissionem tanquam erroneam, condi-
tione indebiti.

Eandē opinionē in indiuiduo sequitur Roland.
de lucro dotis quęst. 19. num. 8. cum seq. post Bal.
cons. 31. sub nu. 1. lib. 3. Purpur. in l. cunctos popu-
los sub n. 129. C. de Sum. Trin. & fide Cath. Peregr.
cons. 6. nu. 15. lib. 5. Nec mirum esse ait Paris. cons.
53. n. 92. quod in vna Ciuitate habitent Ciues alia-
rum Ciuitatum, qui differant moribus, & diuersis
viuat constitutionibus, iuxta tex. in cap. quoniam
de off. ordin., & in cap. in aliquibus de decimis.

Quę cõuentio eo magis tutior redditur, eo quia
statuta Genuę non tantum fauent viro, dum dispo-
nunt, quod vestes, & alia parata restituantur hęre-
dibus viri; Verum etiam (vt audio) multo magis
fauent mulieribus; Dum ipsis decedentibus absq;
liberis, dotes nihilominus, restitui debent illius
hæredibus, conferunt quæ tradit Alex. cons. 133.
sub nu. 15. vers. sed quando lib. 1. Purpur. in alleg.
l. cunctos populos sub nu. 123. vers. Tertio etiamsi;
Maritus etiam & vxor ad paria iudicantur, & sta-
77 tutum in vno intelligitur de alio vt in simili per
l. fin. C. de indic. viduit. toll. probat Peregr. decis.
18. sub nu. 12.

Neq; obstare potest, quod dictus quon. Leonar-
dus haberet domicilium in præsenti Ciuitate, &
78 consequenter secundum illius statuta videatur
contractum matrimonium, vt multi voluerunt,
inter quos Alex. cons. 100. n. 12. lib. 3. quem sequi-
tur Carpan. ad stat. 298. nu. 192.

Quia id fortassis procedere posset, vbi nihil
79 dictum, vel conuentum fuisset inter maritum, &
vxorem; Secus autem quando expresse fuit con-
uentum vt staretur statutis Genuæ, & sic renuntia-
tum videtur statuto Mediolani, cui in materia lu-
cri

cri dotalis respicientis tàm maritum, quàm vxo-
80 rem renuntiari posse tàm expresse, quàm tacitè
satis superq; probat Carp. ad d. stat. 298. à n. 122,
vsq; ad num. 212. per Authoritates, & rationes ibi
allegatas. Petr. Pechius de testam. coniugum lib. 1.
cap. 32. sub nu. 1. & sub nu. 5. Giurba ad stat. Messanæ cap. 1. glos. 8. nu. 21. ac nu. 29. Men. cons. 496.
nu. 61. egregiè Thesaur. quæst. fam. 91. lib. 2.

Maxime cum pactum prædictum adiectum sit
in contractu dotali in quo bonæ fides plurimum
81 exuberat l. iure sucursum ff. de iure dotium, Non
enim contraxisset matrimonium quon. Leonardus, nisi pactum ipsum fuisset in contractu apposit. Idcirco lex contractus seruáda est, vt in simili
probat Peregr. all. decis. 18. nu. 13. Anneus Robert.
lib. 4. rerum iudicat. cap. 1. Giurba ad stat. Messa.
cap. 1. glos. 8. nu. 25. in fine.

Minus releuat quod ipsa D. Virginia non fuit
præsens dicto contractui, & conuentioni ad formam statutorum Genuæ vt supra probatum fuit,
tum quia cum ambo essent origine Genuenses statuto Genuæ vinculati erant in ipso contractu matrimoniali, etiam si nihil expresse fuisset
conuentum, & contractus celebratus fuisset in
præsenti Ciuitate; Tum quia cum D. Virginia ad
recuperationem dotis, se fundet in instrumento
ipso dotali; certum est stipulationem, & obligationem in eo instrumento cótentam, & per notar.
eius nomine acceptatam de qua Marta voto 135.
83 nu. 14. accipere siue illis vti debere D. Virginiam
84 cum omnibus qualitatibus; cum indiuidua dicatur eo in casu stipulatio ipsa iuxta l. stipulationes non diuiduntur ff de verb. oblig. vt loquendo
de instrumento respondet Polidor. Ripa de indiuid. sectione 6. nu. 4 cum seq. & in materia testamenti probat Menoch. cons. 195. num. 89. & cons.
1137. nu. 77. post Albam cons. 17. nu. 1. & seq. & de
instrumento emptionis Surd. cons. 104. in fine vers.
in proposito enim casu. idem Surd. decis. 144. nu.
10. Caualcan. decis. 22. nu. 86. part. 2. Becc. cons. 55.
num. 7.
85 Quia agi dicitur de vnico facto cũ suis annexis
qualitatibus iuxta Bal. cons. 79. num. 2. lib 2. Rom.
cons. 353. n. 11. & Boer. decis. 243. nu. 3; Sicuti enim
mulieri absenti aquiritur ius in dote ex speciali
86 beneficio legislatorum etiam si contractus sit inter alios celebratus l. p. § aue dil. C. de rei vxor act.
l. fin. C. de iure dotiũ latissimè Gratian. lib. 4. cap.
739. num. 9. ita pactis in dotali instrumento contentis aquiessere debet.

Secundi articuli decisio facilime ellicitur ex
text. in l. quintus ff de donat. inter virum, & vxorẽ
per quem scrib. omnes concludunt, quod ad euitandam præsumptionem turpis questus, quidquid
87 acquirit vxor constante matrimonio præsumitur
acquirere ex pecunijs & bonis viri, vt post infrascriptos alios probat Surd. cons. 196. nu. 61. & cons.
290. nu. 39. Gamma decis. 236. nu. 3. Ioseph Ludouis decis. Perus. 12. num. 19. & decis. 28. per totam
Marise. lib. 2. var. resol. cap. 82. nu. 1. & 2. Carpan. ad
statutum 269. nu. 16. lib. 1. cum innumeris alijs qui
omittuntur breuitatis gratia, Id quod etiam disponit stat. 269. lib. 1.
88 Neq; releuat quod ipsa D. Virginia acquisiuit
ex bonis aliunde sibi peruentis iuxta glos. in cap.
manifesta vers. probatur 12. q. 1 Bello cons. 17.
nu. 12. quia de hoc non constat pleneq; illud probare debet D. Virginia, & quatenus probaret sibi
legatum fuisse aliquam pecuniarum summam ab
eius quon. matre; modicissimi momenti esset huiusmodi legatum nõ excedens lib. sex mille sexcẽtum, vt ipsamet explicat habita ratione ad ingentes aquisitiones per eam factas, & consequenter
omni in casu nisi ad ratam ipsius pecuniæ extra
dotem habitæ (vbi id plene probaret quod nó creditur) aquisitiones facere potuisset conferunt quę
tradit Costa de port. ratæ qu. 21. nu. 9.

Quo ad tertium articulum certum est interesse
tantum deberi etiam pro retardata restitutione
89 doris, nisi ratione morę, in quam incidit debitor,
quia cessante mora debitoris, cessat omne interesse l. 2. §. nauis ff. ad l. Rhodiam de iact., & l. lecta,
vbi scribit ff. si cert. pet. Rim. iun. cons. 52. nu. 54. &
cons. 218. nu. 105. Cephal. cons. 56. nu. 50, & cons.
398. nu. 14 lib. 3.

Veruntamen hoc in casu ante tráfactionem initam, contra dictam D. Comit. Deliam, & D. Virginiam considerari non poterat aliqua mora in restituenda dote; Cum nunquam eam petierit D.
Virginiã, nec hęredes, siue ipsam Comitissam Deliam interpellauit ad restituendam dotem, Ergo
erroneum & indebitum fuit interesse cõstitutum,
& relaxatum in dicta tráfactione ipsi D. Virginię,
ratione dictę dotis sibi non restitutę.

Hanc sententiam in materia dotis post infrascriptos alios egregiè, & latissimè cõprobat Honded.
pleno cons. 56. lib 2. à num. 8. vsq; ad finem, eamq;
inter alias adducit rationem num. 20. in fine, quia
promissio facta à marito de dote restituenda in
casu &c. facta dicitur in diem incertam, cum dies
incerta adiecta promissioni de restituenda dote,
reddat dispositionem conditionalem l. quibus
duobus § quidam Titio, & l. dies incertus ff. de
90 condit. & demonstr., Euentus conditionis restituendi dotem ob mortem viri, non constituit hęredes in mora absq; interpellatione Bart. in l. quoties in diem ff. de verb. oblig.

Eandem opinionem sequitur Fran. decis. 46. n. 2.
vbi per Sacrum Consilium ipso referente fuisse, ita
decisum testatur, non deberi scilicet interesse dotis, nisi à die petitionis, non obstante etiam consuetudine Neap. qua disponitur, quod statim dos
reuertatur &c. quia nu. 7. declarat hoc debere intelligi, si is ad quem reuertere debet dos, illam petijt, post Tiraquell. in l. si vnquam verbo reuertatur
nu. 10. de reuoc. donationibus, Prout ex professo
sententiã ipsam deffendit contra mulierẽ Gratian.
lib. 2. discept. forens. cap. 244. per totum, ibiq; nu. 1.
& seq. probat non posse mulierem, ob sibi non restitutam dotem, recipere aliquod interesse, sine labe vsurarum; prout idem affirmat lib. 1. cap. 129. n.
39. vbi id procedere tradit etiam si adesset statutũ
quod

quod viduę pręstari debeant vsurę dotis, quia il-
91 lud intelligitur, quando non distulit mulier dotis
exactionem idem scribit Marescot. lib. 2. var. resol.
cap. 83. num. 46. & 48. vbi interesse tantum deberi
92 mulieri viduæ concludit ob sibi non restitutā do-
tem, quando post adhibitam diligentiam, eam cō-
sequi non potuit transacto anno luctus, prout eam-
dem sententiam comprobat Gabr. cons. 143. nu. 1.
lib. 1. Pereg. decis. 121. num. 10. cum seq. Menoch.
cons. 293. nu. 9. & cons. 888. nu. 21. In puncto D. Bi-
mius cons. 245. nu. 50. cum seq. pluribus lib. 3. Ren-
din. recept. senten. lib. 1. tit. de dotibus, & iuribus
dotalibus nu. 7. Burgon. decis. 8. n. 33. part. 3. Surd.
de Alim. tit. 1. qu. 41. nu. 4. & 5. ac qu. 44. nu. 71. &
93 qu. 45. num. 1. cum plur. seq. Vbi expresse probat
interesse dotis non deberi cessante mora; Copiose
Giurba ad statuta messanæ cap. 15. glo. 15. part. 1.
nu. 23. fol. 799. qui infinitos in hanc sententiam re-
94 fert, plusq; affirmat teneri mulierem in sortem
computare, si quid recepit ab hæredibus per Albā
cons. 599. nu. 3. Ceph. cons. 133. num. 130. Schol. ad
decis. Farin. num. 85. Rebell. de oblig. inst. part. 2.
lib. 6. qu. 11. nu. 12.

Prout neq; etiam ab ea dissentit Thesaur. decis.
43. qui licet contrarium tenere videatur contra
communem Doct. opinionem, vt ipsemet fatetur
nu. 2. & 4. in fi. Eo saltem casu quando mulier non
habet vnde viuat, vt subijcit nu. 3. & damnata fit
ab alijs eius opinio, præsertim à Gratiano recit.
cap. 244. nu. 4.

Tamen intelligi potest illius sententia, vbi sequu-
ta sit interpellatio, cū ibi nec includat, nec exclu-
dat huiusmodi qualitatem; lapso enim anno, cum
95 mulier possit petere dotes, Sibi imputandum est si
non petijt, quasi habens facultatem repetendi sor-
tem non agat, ad interesse futuri temporis. l. 1. C.
de sentent. quæ sine certa quantitate Gratian. all.
cap. 244. nu. 7.

Et eo magis procedere debet hoc in casu recita-
ta opinio, attento quod D. Virginia tot bona pe-
nes se retinebat, quorum valor excedebat dotem
ipsam; Adeo quod incongruum valde fuit retinuis-
se penes se dotem, siue illius valorem, & conse-
quutam fuisse illius interesse, quia recepta sorte, nō
posset interesse peti Bal. in l. 4. C. depositi Paris.
cons. 5. nu. 103. lib. 4. Surd. de Alim. tit. 1. qu. 43. nu.
12. vers. hanc partem si teneas Gratian. recit. cap.
244. nu. 34.

96 Quinimo quod quando mulier habet penes se
multa bona mobilia magni valoris, non possit cō-
sequi alimenta, nec interesse dotis non repetitæ
probat expresse Surd. de Alim. d. tit. 1. qu. 44. num.
43. quicquid in contrarium procedat, quādo bona
mobilia tantum tenui valoris, quę fructus non so-
lent reddere, haberet mulier, vt ex Bal. in cons. 30.
vol. 2. docet Surd. loco rellato nu. 41., Pro hac con-
clusione faciunt quę scribit Marisc. d. lib. 2. var. re-
sol. cap. 83. n. 20. cum plur. seq., vbi cōcludit, quod
maritus qui accipit in dotem nomen debitoris, nō
97 potest habere alimenta, dum agit ad dotem, quia
sibi imputandum est, qui nomen debitoris accepit
in dotē, id quod applicari potest D. Virginię, quę
dotis restitutionem non petijt, & eius loco tot bo-
na penes se retinuit.

Quo ad quartum articulum si recte perpendan-
tur verba promissionis D. Marchionis Hieronymi
eiusdemq; promissionis substātia; luce meridiana
clarius apparebit, promissionem ipsam restrictam
esse ad casum tantum, quo DD. eius filię hæredes
qu. Leonardi vigore conuentionis de qua in ipso
instrumento molestare vellent D. Virginiam, Non
autem ob alia iura sibi extra dictam cōuentionem
competentia; Quandoquidem primo conuenerunt
dictus D. March. Hieronymus, & D. Virginia, vt
per contenta in ipso instrumento, non intelligatur
pręiudicatum, vel derogatum conuentionibus, &
transactionibus initis inter ipsam D. Virginiam,
& dictam Comitissam Deliam, Secūdo dum dictus
D. Marchio etiam vti pater, & legitimus admini-
strator DD. Comitissę Aloysię, & Liuię eius filiarū
hęredum dicti qu. Leonardi, promisit, quod non
permittet per dictas sorores eius filias inferri mo-
lestiam ipsi D. Virginię occasione contentorum in
pręsenti instrumento &c. sunt hęc pręcisa verba
dicti instrumenti.

Constat itaq; voluntatem partium fuisse, ne di-
ctę sorores occasione contentorum in ipsa vltima
transactione molestare possent D. Virginiam, non
autem, quod earum iura aliunde sibi competentia
exercere non valerent; Idcirco promissio ipsa non
98 potest aliquo pacto ampliari, cum verba etiam
vniuersalia prolata, respectu certæ causę finalis,
restringi debeant ad ipsam specialem causam, vt
probat Bal. in l. iubemus nu. 1. in 1. notabili C. ad
Vell. Dec. cons. 379. col. 2. in fin. & cons. 551. nu. 9.
Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 292. nu. 1.

99 Quinimo sicuti vbi constat creditorem renun-
tiasse tantum, respectu certæ personę, vel causę, illę
standum est certo l. si creditor §. fin. ff. qui pot. in
pignor. habentur Gratian. d. cap. 292. num. 10. Ita
cōcludendum est in hoc casu in quo liquet promi-
sisse tantum D. March. eius filias molestiam non
esse illaturas D. Virginiæ occasione contentorum
in dicto instrumento, & consequenter non posse
promissionem ipsam D. March. extendi ad iura
aliunde competentia dictis DD. sororibus hęre-
dibus. Prout sunt iura in hoc iuditio per dictas
DD. sorores deducta, quæ desumuntur ex veris, &
certis erroribus contentis in prima transactione,
in qua eorum ius expresse fuerat reseruatū; Actus
100 etiam non debet operari vltra intentionem agē-
tium l. non omnis ff. de reb. cred. Rebuff. in l. la-
beo 19. vers. sine actus ff. de verb. signif. fol. 120.

Neq; releuat aliud capitulum dictę conuentio-
nis, quod primum subsequitur continens amplis-
simam, & reciprocam liberationem; Quia ea libe-
ratio respicit tantum personas contrahentium, nō
autem dictarū DD. hęredum, de quibus nec aliqua
fit mentio in ipsa cōuentionali liberatione, neque
quidquam ꝑ eis promisit in ea Dominus March.
Hieronymus.

Ex deductis autem supra in tribus prioribus
arti-

articulis sublata videtur omnis hæsitatio circa 5. articulum; Tum quia cum ius dictarum DD. hære-
101 dum fuerit expresse reseruatum in dicta prima transactione dici non potest se contra eam nunc venire Scrib. in cap. 1. §. præterea quibus modis feud. amit. Rol. cons. 2. num. 35. lib. 1. Menoch. cons. 87. nu. 71. & cons. 104. nu. 28.

Tum quia proprie non dicuntur ipsæ DD. sotorem hæredes venire aduersus ipsam transactionem sed tantum agere ad tollendos manifestos errores in ea contentos de quibus supra in dictis tribus prioribus articulis, qui errores semper & quocun-
102 que tempore tolli possunt, cum errantis nullus sit consensus vul. l. error C. de iur. & facti ignorant. Surd. cons. 28. num. 22. Paris. cons. 150. num. 21. lib. 3. diciturq; error probatus, vbicumq; ap-
103 pareat item aliter se habere Bar. in l. cum fatetur, ff. de confess. Crau. cons. 157. nu. 7. & cons. 188. nu. 9. qui error potest etiam allegari in facto proprio
104 nedùm in actu per alios gesto vt probat Crau. allegato cons. 157. nu. 8 & cons. 188. num. 19. Farin. quæst. 81. nu. 343. cum seq.

Tum quia quatenus etiam dici posset ipsas DD. hæredes impugnare memoratam transactionem, respectu errorum in ea contentorum non propterea, prohibitum sibi esset pro fundamento eorum intentionis deducere parcellas per D. Virginiam admissas in ipsa transactione, quandoquidem. Doctores, qui tradiderunt, quod ex actu quem quis impugnat, commodum consequi non potest;
105 Intelliguntur quando quis commodum sentire vellet ex dispositione eiusdem actus impugnanti,
106 Vt pote, si quis diceret testamentum nullum, mox legatum sui fauore in eo contentum consequi vellet, quia tunc repellendus esset vt declarat Menoch. cons. 395. nu. 89. & cons. 137. num. 77. Alba cons. 17. nu. 1.

Secus vero circa alia contenta, & confessata in actu impugnato, quæ subsistere possunt, non obstante impugnatione facta cum aduersus ea non fiat vis, quia tanquã diuersa à dispositione actus, qui impugnatur, subsistunt Menoch. rellato cons. 137. nu. 77. cum seq. Vt in specie quod impugnans instrumẽtum emphiteusis, vel locationis tamquã nullum possit eo iunari, circa bonorum identitatem in eo contentam probat D. Marius Anton. var. resol. lib. 1. resol. 36. n. 6. & Gallia cons. 99. nu. 5. post Osascum decis. 101. nu. 40. Quia non agitur ibi de destruenda transactione sibi præiudiciali ad quã non deuenerunt, & quam nec obseruare tenentur sed de tollendis erroribus in ea comissis.

Præterquod vt distinguit Viuius decis. 370. in fi. impugnans instrumentum, vel quodlibet aliud ius alienum, sibi nullatenus præiudicare videtur vbicunq; quis impugnat lege suadente, ac permittente, secus verò, quando contra legem, atq; indebitè impugnaret, scrib. in cap. capitulum Sanctæ Crucis, de rescrip. Cagnol. in auth. ex causa num. 47. C. de liber. preter. Quinimo, quod etiam huiusmodi cõ-
107 fessio in actu impugnato contenta, valeat, & faciat ius inter partes etiam si facta sit in contractu nullo probat Milanes. decis. 16. nu. 3. lib. 2.

Rursus quia transactio ipsa continet plura ca-
108 pitula separata possunt dictæ DD. hæredes pro parte capitula approbare, & pro parte impugnare, adeo quod locum non habebit regula cap. ex ea de reg. iur. in sexto ita concludit Bart. in l. quidam §. numularios ff. de edendo, & in l. Aurelius §. idem quæsuit ff. de liber. legata Burr. cons. 66. Purpur. in l. Admonendi vbi Ripa nu. 125. ff. de iure iurando Rim. iun. cons. 48. nu. 46. cum seq.

Quoad sextum articulum quidquid controuer-
109 tant DD. de potestate reuocandi confessionem, nec ne, omnes concludunt reuocationem ipsam fieri non posse re non integra, idest postquam à parte fuit acceptata, vt hoc in casu, in quo DD. hæredes acceptarunt confessionem D. Virginiæ circa res hæreditarias ad ipsam peruentas in dicto instrumento transactionis emanatam, adeo quod vlterius locus non est reuocationi, vt cumulatissime post multos alios ibi relatos probat Costa de re integra distinct. 41. num. 6. cum seq. idem ante eum probauit Ang. cons. 137. nu. 3. dum dicit, quod quando quis approbauit aliquod instrumentum tamquam verum, vigore illius approbationis omnes quorum interest poterunt agere contra approbantem, licet non fuerint præsentes tempore approbationis, id quod reperit in §. si verò expressio nu. 45. vers. & hoc patet in Auth. de hæred. & falcid. nec à sententia Costæ dissentit Pacian. cons. 79. nu. 43. & 47. ac Franch. decis. 604. nu. 3. & 4. vbi loquitur de confessione facta in instrumento quæ præiudicat confitenti, quoad omnes, quãdo confessio fit de eo, quod esse potest.

In hoc autem casu iam DD. hæredes acceptarũt confessionem ipsam cum super ea se fundent in libello; E contra vero D. Virginia eam reuocare neq; adhuc tentanit, Itaq; locus vlterius non relinquitur ipsi reuocationi, Cui etiam locus non fuisset attenta stipulatione notarij acceptantis ipsam confessionem in eodem instrumento transactionis nomine quorum interest &c.

Si verò distinctionem quam facit Costa memorata dist. 41. in fin. sequi velimus; dum inquit, aut
110 confessio tendit ad obligandum, & tunc non nocet confitenti in tertij fauorem; Aut ad probandum, & confirmandum, & tunc confitenti nocere statuit Curt. Iun. cons. 168. num. 10. Felin. in cap. 1. num. 18. Vt lite non constet, & Papon. cons. 52. col. 1. Ad huc in tuto res est, cum confessio ipsa D. Virginia, qua nititur DD. hæredes, concernit probationem, & confirmationem rerum ad ipsam peruentarum.

Quanquam alia etiam ratione eam renocare nõ posset D. Virginia; Obstante scilicet iuramento de quo in ipso instrumẽto quod iuramẽtũ omnino
115 seruari debere, vbi potest absq; interitu salutis æternæ, habetur in cap. quendam, & cap. si vero de iure iurando Menoch. cons. 292. nu. 10. iusiurandũ enim dicitur delatum ad Deum, qui præsens est, & pro absente recipit, licet nec notarius, nec alius pro illo recepisset; Seraph. in de priuil. iur. priuil. 24.

24.nu.2. Rol.conſ.30.nu.29. cum ſeq.lib.1. Gra-
tian.lib.2.diſcept.forenſ. cap.297. nu.22. Mariſ.
in materia tranſactionis cap.8. num.2.lib.2.var.
reſol. Niſi manifeſte eam confeſsionem erroneã
110 eſſe probaret D. Virginia; vt cumulatè pro-
bat Maſcardus de probat.concluſ.379.per totũ,
& Mariſ.d.cap.84.nu.3.

Deueniendo ad ſeptimum articulum; Cum
D. Virginia penes ſe haberet veſtes, & alia mo-
bilia vendita; Certum eſt in iure, quod ſtatim
defuncto quon. Leonardo illius viro cenſetur, &
113 mobilia vendidiſſe, & ſibi ſatiſfaciſſe iuxta l.
filius familias §.diui ff.de leg.1. Quia ſicut ven-
dendo bona ad huiuſmodi effectum habuiſſet
prætium illius temporis; Ita etiam retinendo
dicta bona pro ſuo credito prout lex præſumit
retenta fuiſſe; dicendum eſt ſub eadem eſtima-
114 tione retinuiſſe; Cum talis retentio habeatur
pro ſolutione ſui crediti Caſtr.in l.peculium in
principio ff.de peculio Socin.Iun.conſ.170.nu.7.
lib.2.Menoch.conſ.183.num.34.cum ſeq. Pol.
Imolenſ.conſ.99.nu.94. quos ſequitur Gratian.
lib.2.cap.214.nu.6.& 27.cum ſeq.

Iſta enim fictio, & imaginaria ſolutio, quam
lex ex ſua poteſtate inducit non minus valet,
quam vera; quaſi legis præſumptio ſit liquida
115 probatio gloſ.in l.non impoſsibile ff.de pactis
Peregr.de fideicom.art.35.nu.16.& 17.

Et licet Gratian. ſupra citatus cum alijs per
eum adductis loqui videatur de hærede, qui
fingitur ſtatim ſibi ſoluiſſe, idem etiam proce-
dere affirmandum eſt in vidua, quæ bona de-
116 functi penes ſe retinuit, cum eadem militet
ratio, vt etiam in vidua probat idem Gratian.
lib.1.cap.29.nu.21.cum ſeq.plur. per l.quotiés
§.ſicut autem ff.de adminiſtr.tut.& allegato
cap.214.nu.2. probat Gratian. eam concluſio-
nem procedere etiam in negotiorum geſtore, &
117 ſimilibus adminiſtrantibus curam, & tutel-
lam aliorum, quia ea quæ fiunt in proprio nego-
tio, cenſentur facta in alieno, quod quis admi-
niſtrat Bal.in l.geſsit in fine ff.de acquir.hered.
æs enim alienum minuere hæreditatem de tẽ-
pore quo debita ſoluta fuerunt iudicauit Rota
deciſ.680. in principio.

Præſertim quando agitur de mobilibus, vt
hoc in caſu; Quemadmodum etiam in execu-
tione quę fit ad inſtantiam creditorem in bonis
118 debitoris incipiendum eſt à mobilibus.l.à Di-
uo Pio §.in venditione ff.de re iudicata; Ita
præſumendum eſt quod creditor ad cuius ma-
nus bona defuncti peruenerunt, ſibi ſoluit eo
modo quo ius diſponit Bar. in l.ſi fundus ff.de
rei vend. Gratian.d.cap.214.nu.16.

Idem concludendum eſt de parcellis exactis
119 per ipſam D. Virginiam, quia non probato tẽ-
pore præciſo exactionis, præſumendum eſt exa-
ctas fuiſſe ſtatim ſequta morte dicti eius mariti,
Tum quia impropriè nomina debitorũ veniunt
ſub nomine mobilium l.ſi ita legatum ff.de le-
gat.tertio.

120 Tum etiam quia ſolutio, ſiue exactio præſu-
mitur ſecuta ſtatim cum potuit fieri, vt probat
Gratian.d.lib.2.diſcept.forenſ.cap.370.num.8.,
& ab initio dicitur facta, cum debitor ſciebat ſe
poſſe cogi Gratian.cap.227.nu.14. Prout ſolu-
121 tio facta præſumitur ab eo, ad quem ſoluere
ſpectabat Calcan.conſ.23.ſub n.5. quem ſequi-
tur Hector. Felic. allegat.15. nu.102.par.1 Me-
noch.conſ.611.nu.22. Adeo quod vbi D. Virgi-
nia contrarium prætenderet id probare tenere-
tur, cum habeat præſumptionem contra ſe, dum
tempus certum ſolutionum non annotauit vul.
iurib.

Octauus, & vltimus articulus carere dicitur
omni difficultate, quandoquidem indubitatum
eſt, quod cum obligationis aſsignatio facta per
D. Virginiam verſus DD. Marchiones irreuo-
cabiliter facta dicatur, vbi ſumma lib.24913.aſ-
ſignata ſibi euincatur per dictos DD hæredes,
tenebitur D. Virginia ad tantundem verſus
ipſos DD. Marchiones; cum viciſsim promiſſe-
122 rint partes ipſe obſeruare, & manutenere cõ-
uenta, ac ipſis promiſsionibus, & obligationi-
bus attentis facta ſit amplifsima liberatio per
dictos DD.March.tex.eſt in l.2.C.de euictioni-
bus latè Menoch.conſ.1211.nu.17.cum pluri-
bus ſeq.vbi in fortioribus terminis probat quod
123 datum etiam ex cauſa donationis, vel alio ti-
tulo, debet manuteneri à dante qui id circo te-
netur de euictione, quando ex tali datione ali-
quod fuit conſequtus donans ſiue alius Prout
in hoc caſu dicta D. Virginia fuit conſequu-
ta liberationem, & ceſsionem iurium à DD.
Marchionibus Promiſſum enim debet ad vn-
124 guem obſeruari, & manuteneri, vt ſcribit poſt
alios Menoch. conſ.55.nu.6.& conſ.443.nu.18.
vbi agit de promiſsione facta in tranſactione.

Nec reſiſtit quod adhuc euictio ipſa non fuit
125 ſequta, quia paria ſunt, quod res ſit euicta, vel
euictio immineat, & iam iudicium de ea ſit cę-
ptum, vt reſpondit Alciat. conſ.36.nu.2.lib.2.&
Coſta conſ.52.n.3 quos ſequitur Giurba deciſ.
126 100. num.27. Immo emptor expectare, neq;
tenetur moleſtiam, ſed ante moleſtiam illatam,
& multo magis ante ſequutam euictionem age-
re poteſt aduerſus venditionem, ſiue ceſsion. vt
late probat Alex. Galua. conſ.21. ſub n.13. verſ.
ex præmiſsis Coſta de clauſ. conuentionali
clauſ. 7.

Reconuentiones vero per D. Virginiam pro-
poſitas quidquam non releuare creditur, & pri-
mo circa valorem aurei, Si verum eſt in facto,
quod tã tempore legati quàm mortis teſtatoris
aureus Italiæ valebat ſolum libras ſex, quodq;
ita ſe declarauerit D. Virginia in recitata tran-
ſactione, ac in eius caput deſcribi voluerit
reddiſſe ipſum in eam rationem lib. ſex pro ſin-
127 gulo ſcuto, Vtriq; declaraſſe dicitur valorem
ipſorum aureorum, iuxta tradita per Caſtr. conſ.
363. in 2. dub. lib.1. Ludouiſ.deciſ.462.num.9.
128 quia obſeruantia ſubſequta, potiſsima eſt ad
decla-

declarationem mentis testatoris legatarij, vt post alios probat Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 1. num. 5. Ludouis. loco relato num. 10.

Nec propterea in dubiũ nunc reuocare posse
videtur valorem ipsum per D. Virginiam, quid-
quid in iure habeatur, quod quando in obliga-
129 tione fuit positus aureus in aureo, tunc preci-
sè debetur aureus in auro, siue illius integer
valor Berretta cons. 58 Surd. cons. 742. nu. 5. &
cons. 405. nu. 32. Thesaur. decis. 174. in fine, vna
cum alijs relatis per Costam tr. de claus. con-
uention. claus. 5. idem probat Gaspar Bollet. in
cons. impresso post tr. de monetis diuers. sub n.
13. cum plur. seq. fol. 610.

Secundo quoad summam red. lib. 3000. per
ipsam D. Virginiam relaxatum DD. Marchio-
nibus ex summa legata per dictum D. Leonar-
dum, pro qua prætendit resarciri debere ab
ipsis DD. hæredibus; Duplici ratione obau-
diendam esse D. Virginiam creditur, quarum
altera est, quia vt in replicatione deducitur,
legata, & donationes debẽtur, semper deducto
ære alieno, vt notissimi sunt iuris termini; Vn-
de cum solutis debitis dicti q. Leonardi; Nihil
penes ipsas DD. hæredes remanere debeat, ad
resarciendum dictum debitum minime teneri
DD. hæredes dicendum videtur, tum quia hæ-
130 res quominus potest grauandus est Laderch.
cons. 32. num. 4., Eugen. cons. 16. num. 4.,
quos sequitur Giurba decis. 28. num. 90.
Tum quia hæres non tenetur vltra vires hære-
131 ditarias Bar. in l. cum quis decedens § 1. ff. de
leg. 3. vbi apostilla, Giurba ad statuta Messanæ
cap. 9. glos. 5. nu. 30 part. 1. maxime confessor
intentio de qua tamẽ materia abunde Carpan.
ad stat. 272. lib. 1. qui adiri potest.

Altera ratio est, quia cum nec monitæ, nec
citatæ fuerint dictæ DD. hæredes in ea causa,
pro qua memoratam summam relaxauit D.
Virginia mediante transactione inita cũ DD.
Marchionib. indubitati iuris est, non potuisse
D. Virginiam nocere iuribus dictorum DD.
hæredum, quia si voluit, & potuit ipsa iactare
132 suum iuxta l. in re mandanti C. mandanti,
hoc præiudicare nequit iuribus tertij, non mo-
niti neq; citati.

Sicuti enim non tenetur venditor de euictio-
133 ne, quando ea sequta fuit ex laudo lato ab ar-
bitro electo per emptorem l. si dictum §. si com-
promissero vbi glos. ff. de euictionibus, Pract.
Papiensis in forma libelli in causa venditionis
verbo promittens nu. 9. Rebuff. ad const. regni
tit. de dilat. art. 5. glos. vnica nu. 2. & Gozad. cõs.
63. nu. 9. quos in fortioribus terminis seq. Me-
noch. cons. 161. nu. 2. & 3. Ita multo magis non
tenebuntur DD. hæredes in hoc casu in quo per
transactionem voluntariam partem dicti red-
ditus relaxauit ipsa D. Virginia.

Et ex his constat teneri D. Virginiam ad restitutionem parcellarum petitarum, maxime vero interesse dotis, ac augumenti siue lucri pariter dotalis vna cũ illius interesse, & acquisitionum factarum constante matrimonio vna pariter cum eorum fructibus ex actis, Quod iuris esse censeo, sub correctione &c. Mediolani die 12. Iulij 1624. Ad l. on. Dei atq; Deip. semper Virgine Mariæ.

*Iul. Cæsar Caluinus I. C.*
*Coll. Derthon.*

Pro D. Virginia Spinula Rea conuenta
Contra
DD. Marchiones Marinos, & Comitissam Aluisiã, & Liuiam sorores hæredes q. D. Leonardi Spinulæ.

*INITIVM A DOMINO.*

VIctoriam canere videntur antè triumphum DD. Marchiones Marini, dum ex personis Comitissę Aluisię & Liuiæ sororum, præsentem controuersiam à somno annorum quindecim nuper excitatam ità intrepidè, festinanter, & tam assidua celeritate expediri contendunt: In tantum, vt id nos valdè sollicitos redderet, ni, vel cognosceremus agi de infringendis duabus transactionibus, tum bona fide, tum solemni Senatus auctoritate celebratis, vel non liqueret ream conuentam esse potius in casu repetẽdi, quod iam soluit, quam metuendi, quod quidquam, ab ea legitimè queat vindicari, vel demum res non ageretur coram tanto ordine: coram quo nobis fortasse tàm expedit, quàm DD. aduersantibus ad articulorum excitatorũ ressolutionem properare, quoniam de sententia Excellentiss. Senat. magis speramus, quam vereamur.

Facilis est autem resolutio primi articuli, in quo quæritur.

An DD. sororibus Marinis venientibus contrà transactionem anni 1608. obstet secunda transactio anni 1614.

Re ipsa enim liquet, nedum hanc secundam, sed, & primam, & sic vtramque transactionem obstare.

Obstat siquidem transactio anni 1614. ex multis.

Ac quidem primò cum D. Marchio Hieronymus Pater dictarum sororum, in ipsa transactione anni 1614. facta mentione, ac inserta substantia tenoris alterius transactionis anni 1608. renunciauerit cuicunq; liti, quę verti posset tunc de præsenti, & item in futurum, ex causa suprascriptorum omnium, & causa narratorum, & deductorum in dicta requisitione facta coram Perillust. D. Senat. Madio, & dependentium, & quauis alia causa, & occasione, vt legitur in primo capitulo conuentionis vers. primo conuenerunt, & item deuenerit ad liberationẽ amplissimam, non est dubium quin eidem ità

obstet

obstet hæc ipsa transactio, vt contra primam nequeat insurgere, Quamobrem sicut nō potest contendere ex persona propria, ita nec tamquā pater, & legitimus administrator eius filiarum, quamuis pro illis expressè non fuisset stipolatus, vt in simili respondit Ruin. cons. 47. num. 12.
134 lib. 2. vbi dicit, quod si pater promittat aliquē non molestare ratione vsusfructus, talis molestia inferri non poterit per filium, tum quia pater & filius censentur vna, & eadē persona, tum etiam quia persona filij præsumitur interposita per patrem in fraudem, Ruinum autem sequutus est Menoch. cons. 322. nu. 28.

Secundò quia in capitulo 8. transactionis D. Marchio Hieronymus vlterius promisit vti pater, & legitimus administrator ipsarum sororū hæredum vniuersalium quon. Leonardi, quod non inferret, nec permittet inferri per ipsas sorores molestiam occasione cōuentorum in ipsa transactione, & dependentium; Cæterum conuenta inter ipsas partes ita sonant, nimirū, conuenerunt, quod dictæ partes tenerentur renunciare, prout renunciarunt cuicunque liti inter eas vertenti, & pendenti, & quæ etiam verti, & pendere posset causa, & occasione suprascriptorum omnium, & causa narratorum &c. & quauis alia causa, & occasione, & in capitulo nono iterū ipsæ partes cōuenerunt, se se liberare, prout liberarunt ab omni, & toto eo, quod contra se se vicissim, & ad inuicem exigere, & consequi possent ratione præmissorum omnium & singulorum, & dependentium, & alia quauis de causa, & occasione, etiam incognita: Quæ sanè verba
135 in dictis capitulis conuentionalibus apposita, omninò vniuersalia existimantur, vt per Crau. consil. 29. nu. 2. lib. 1. Motot. cons. 43. n. 19. Rimin. Iun. cons. 889. nu. 80. lib. 7. Menoch. cons. 289. num. 9. omnes causas tàm cogitatas, quàm incogitatas complectuntur. Menoch. cons. 496. nu. 178. & seq. cons. 1126. nu. 44. Becc. cons. 176. nu. 7. & seq. lib. 2. & ante eum. Bal. in l. tres fratres, ff. de pact. iterum Menoch. cons. 561. nu. 30. Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 3. tit. 8. nu. 11. & seq. Itaque si D. Marchio promisit ipsas sorores non illaturas molestiam occasione conuentorum, & conuentum fuit, partes ipsas censeri liberatas cum clausulis amplissimis ex causa tàm cogitata, quàm incogitata, & per consequens etiam ex causa transactionis anni 1608. superius plenè narratæ, vtique clarissimum est, præsentem molestiam ratione dictæ transactionis directò pugnare conuentionibus, & pactis in postrema transactione expressis, quibus cō-
136 trauenire non licet, cum pater potuerit de bonis aduentitijs filiorum transigere, vt post alios firmat Iacob. Gall. cons. 84. num. 6. vel in omnē casum tenetur ex propria promissione, & ex suo iuramento.

Tertiò, cum inter D. Virginiam, & DD. sorores nulla quæstio verteretur, nec verti posset, quam occasione memoratæ transactionis, planè non erat opus, quod ipsæ obtinerent liberationem à D. Virginia, & vicissim ipsam D. Virginiam liberarent: Cum autem reciproca inter eas liberatio emanauerit, non quidem ad alium finem emanasse concludēdum est, quam vt finis imponeretur omnibus litibus & quæstionibus, quæ ex causa memoratæ transactionis oriri potuissent, si enim alium sensum admitteremus,
137 vtique inclusio ipsarum sororum esset superflua, quod non est dicendum, vt per Natt. cons. 113. num. 3. Crauer. cons. 135. num. 24. Menoch. cons. 323. num. 47. Tanto fortius dicendum est quanto D. Virginia nihil prætendebat, nec prætendere poterat contrà D. Marchiones Marinos, & ideò ipsi non egebant liberatione ab ea, sed quidem cum ipsis Sororibus hoc agendum erat: contra quas tanquam hæredes Leonardi illa poterat id prætendere, quod Marchionibus pro dicta hæreditate præstiterat, & propterea omninò dicendum est per illam liberationem amplissimam renunciatum fuisse cuicunque cōtrouersiæ, quam occasione transactionis anni 1608. mouere potuissent ex persona propria tā DD. Marchiones Marini, quàm ipsæ sorores hæredes D. Leonardi; Maximè verò quoniam liberatio facta est, modis vt supra, nempè tàm ex persona propria DD. Marchionum, quàm nomine dictarum sororum, illa enim clausula modis quibus suprà, tamquam concepta in numero plurali, non potest salua ratione recti sermonis
138 in singularitatem resolui; idcoque vtrumque casum potius, nempè duas personas complecti debet, quam quod recti sermonis ratio vitietur ad ea, quæ tradunt. Natt. cons. 113. num. 1. cons. 546. nu. 22. & seq. Valasch. consultat. 39. num. 3. latè Honded. cons. 13. nu. 8. & seq. Apostill. ad Sanctiss. Ludouis. decis. 158. num. 7. decis. 286. num. 7.

Alia etiam transactio anni 1601. quæ prætextu erroris ab ipsis sororibus hæredibus, tamquam, quod eas nō afficiat impugnatur, omninò eis obstare debet.

Primo, quia ad eam deuentum fuit cum dispensatione Senatus Excellentiss. & interuentu Perill. recolēdæ memoriæ Senatoris Madij, qui tamquam ab eodem amplissimo ordine delegatus iura partium non semel in contradictorio iudicio intellexit, & excussit, vt in ipsa transa-
139 ctione enunciatum legitur: Quamobrem talis transactio celebrata dicitur cum decreto, & cognitione Senatus, quo sanè casu rata esse debet, ne quis sub eius fide decipiatur l. 1. C. de his qui ven. ætat. impetr. Odd. de restit. in integr. q. 23. num. 14., indeq; erroris prætextu nequit retractari Crauer. cons. 5. num. 2. Cephal. cons. 77. n. 9. confert. Bettaz. cons. ciuil. 53. n. 26. & seqq. Gratian. disceptat. 846. num. 7. Immò nec etiam
140 prætextu læsionis, vt per Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 26. tit. 9. nu. 32. Alioquin enim dispensatio Excellentiss. Senatus deuenerò seruiret, interuentus, & delegatio Senatoris in ele-

M  fotios

sorios actus desineret, quia nec administratrix,
quæ ex ære proprio noluit se obligare, nec hæ-
redes, nec creditores, nec quisquam alius ad il-
lius obseruationem teneretur, quod nõ est cre-
dendum fuisse mentis eiusdem amplissimi or-
dinis; & ideo illa reseruatio videtur intelligen-
da, quo ad ea, quæ non essent comprahensa in
dicta transactione, vt infra dicemus.

Secundò accedit, quod talis transactio per
multorum annorum nempè 14. aut quindecim
obseruantiam, & successiuè per vltimam tran-
sactionem censetur approbata, quæ quidem ob-
141 seruantia, & approbatio impedimentum præ-
stant, ne ea rescindatur, aut retractetur prætex-
tu erroris, vel defectus consensus. c. contingit
extr. de transact. ibi transactionem, quam fe-
cit, si fuerit aliquot annis seruata, capitulum, ac
si non consenserit in eam, non poterit reuocare
Crauet. cons. 151. nu. 30. Decia. cons. 28. num. 11.
lib. 3. Rim. Iun. cons. 483. nu. 65. lib. 5. Rot. Rom.
in nouissimis apud Farinac. decis. 715. in fine
vers. & demum facit part. 2. Ratio est, quia talis
142 approbatio, seu obseruantia habet vim ratifi-
cationis, & sic geminationis cõsensus, ex qua
tollitur error Dec. cons. 185. nu. 13. Decia. cons.
39 num. 95. vol. 2. cons. 91. nu. 15. lib. 3. atq; etiam
remedium læsionis enormissimæ Rimin. Iun.
cons. 480. nu. 10. lib. 4. cons. 483. nu. 63. lib. 5. Cra-
uet. cons. 151. nu. 30. & seq. l. pr. & cons. 886. nu.
11. vers. secundo vol. 5. Cephal. cons. 51. num. 18.
Et quamuis conclusio non habeat locum, quan-
do idem error concurrit in ratificatione, tamen
cum ratificatio in casu isto inducatur ex multo-
144 rum annorum obseruantia, quicunq; error ex
tali temporis cursu omninò purgatur d. c. con-
tingit, ibi aliquot annis, & confert Dec. cons. 181
satis nota quæstio nu. 5. vers. secundum est.

Tertiò suffragatur, quod errores allegati non
145 sunt errores facti, sed iuris, quorum prætextu
transactio non retractatur, aut rescinditur, nisi
illi ità demum læsionem, habito respectu ad
dubium litis euentum inferant enormissimam,
vt per Farinac. decis. Rot. Rom. diuers. decis. 539
nu. 2. p. 1. latè Torniol. cons. 79. nu. 70. Quamobrẽ
imprimis articulandũ erat, & probandũ, quod
146 euentus litis esset parum dubius, & solũ tanti
æstimandus, vt seclusa illius æstimatione nihi-
lominus resultarent errores, qui læsionem infe-
rant enormissimam, late tradit post alios De-
cian. cons. 56. nu. 72. & seqq. lib. 4. Mantic. de tac.
& ambig. conuent. lib. 26. tit. 29. n. 41. Bardelon.
cons. 2. nu. 19. Hoc autem nedum non fuit arti-
culatum, nec probatum, vt potius probationes,
quæ ab aduersantibus ad impugnandam tran-
sactionem afferuntur, ex ipsa transactione desu-
mantur, contra notissimam iuris regulam, de
qua infra in secundo articulo.

Demum non est verisimile, nec credendum,
quod D.D. Marchiones, viri tam cauti, tàm sa-
gaces, aut eorũ procuratores, si errores à prin-
cipio euidenter ex ipsa transactione resultas-
sent, tàm diu negotium, quod eis nunc tantæ
curæ est, tacuissent; ipsam verò transactionem
penaliam anni 1614. approbassent: Non enim
erat necesse præsens tamdiu differre iudicium,
Mortem Senatoris delegati, & de causa tàm be-
nè edocti expectare, deinde statim, non anteà
insurgere, Nec demum attendere, quod D. Vir-
ginia propter bonam fidem obdormiens scrip-
turas deperdiderit, causidici verò, & aduoca-
ti de causa edocti ipsam deseruerint. Immò ve-
147 rò ex simili dilatione quid aduersus actorem
sit statuendum ostẽdunt. Crauet. cons. 298. antè
num. 17. Neuizan. cons. 57. num. 9. Caball. resol.
crimin. 288. num. 5. lib. 2. Rimin. Iun. cons. 407.
nu. 24. lib. 4. Menoch. cons. 267. nu. 27. & seq. lib.
3. cons. 422. nu. 40. lib. 5. vbi dicit præsumendum
esse aduersus eum, qui cum potuisset agere tẽ-
pore, quo factum erat recens, & extabant pro-
bationes, voluit tamen differre, donec perirent
probationes.

Non obstant adducta in contrarium, quod
nimirum in dispensatione Excellentiss. Sena-
tus apposita fuerit clausula sine præiudicio hæ-
redum, qua attenta, hæredibus ius agendi ad-
uersus ipsam transactionem preseruatum cen-
seatur.

Respondetur enim implicare simul, quod
Excellentiss. Senatus velit ad transactionem
posse deueniri, & item, transactio facta dicatur
cum hæreditate, & non præiudicet hæredibus,
quandoquidem ea semper fit de re dubia, & ne-
cesse est, quod aliquod inferat præiudiciũ, quia
semper per eam aliquid ab vtraque parte ex
transigentibus aufertur: sequeretur enim, quod
delegatio, & interuentus Senatoris, ac dispen-
satio Excellentiss. Senatus, & item deputatio
Comitissæ Delæ in administratricem hæredi-
tatis, qui omnes actus ad hunc tantum finem
tendunt, vt ad transactionem validè deueniri
posset, frustratorij essent, & omninò inutiles,
quod quidẽ nec auctoritati Senatus, nec equi-
tati causæ conuenire arbitramur: Igitur, vt om-
ne inutile, superfluum, aut æquiuocum euite-
148 mus, omninò concludendum est, clausulam
illam sine præiudicio hæredum non intelligi de
præiudicio, quod tũc inferri diceretur per trã-
sactionem, sed de eo quod in ipsa transactione
non esset comprahensum, & sic non operari cir-
ca contenta, aut in ipsa transactione expressa,
sed præseruare ius solum, quo ad alia extranea,
& in eadem transactione non comprahensa.
Oldrad. cons. 330. in fine, vbi dicit, quod clau-
sula sine præiudicio non operatur circa obiectũ
specificatum, Dec. cons. 185. nu. 14. versic. secun-
do respondetur, vbi dicit, quod si dominus in
inuestitura apposuerit clausulam reseruatiuam,
reseruatio intelligitur facta de alio iure, quod
Domino competeret extra inuestituram, quam
expressè facit, & hoc ne instrumentum inuesti-
turæ sibi contradicat. Paris. cons. 70. n. 12. lib. 1.
& ita sentiunt ex communi Honded. cons. 86.
nu. 46.

num.46. & seq.lib.2. Io. Franc. Apont. conf. 55.
nu.56. Gabriel conf. 167.nu.57. lib.2. Marescot.
var. resolut. lib.2. cap.137. num.5. & seqq. vbi si
dominus declarata caducitate receperit cano-
nem, cum clausula sine præiuditio caducitatis,
quod huiusmodi protestatio tanquam cōtraria
facto nihil operatur, cum incōpatibile sit, quod
pensio recipiatur, & saluum sit ius caducitati, &
quia eodem tempore habeatur pro emphiteuta
& non emphiteuta, ideoque factum prævalet
verbo, cum vtrumque saluari non posit, & ait
ità iudicatum, Mart. decis. 185. n.24. & in tract.
de clausul. clausula 158.nu.3.9. Seraphin. decis.
756.nu.2.p.2. & decis. 1445.n.4.par.2. vbi in ere-
ctione collegiatæ apposita fuit clausula sine
præiuditio, & tamen fuit iudicatum clausulam
illam intelligendam respectu non expressorum
tantum, secus quoad expressa, & idem fatetur.
Gratian. discept. forens. 578. nu.4. vers. non ob-
stat, latè Appostil. ad Sanctiss. Lodouis. decis.
332.nu.6. vers. & in his terminis iuncto nu. seq.
vbi testatur Rotam passim sequi Oldradi cons.
330, proximè allegatum Cæsar Angeli tracta.
de contradict. legit. quæst. 12. n.9. fol. 116. alio-
quin contractus non esset æqualis, & claudica-
ret, contra omnes iuris terminos.

Hæc autem adeò vera sunt, vt etiam procedāt
in casu, quo quis contrahendo sibi reseruat ius,
149 quoniam talis reseruatio contrà expressa non
operatur, vt per Decian. cons. 12. num. 25. lib.2.
vbi dicit, quod reseruatio in emancipatione,
quæ sit contrà naturam emancipationis nihil
operatur: Huiusmodi autem est casus noster,
nam, si volumus per transactionem nullum cen-
seri illatum præiudicium hæredibus, vtique est
contra naturam transactionis, quæ tamquam de
re dubia ab vtraque parte sēper aliquid aufert,
vt diximus, si verò dicimus præiudicium esse ni-
mis graue, tunc competit ordinarium remediū
non ex reseruatione, sed ex dispositione iuris
communis, secundum quod necesse est articu-
lari, & probare læsionē habito, respectu ad du-
bium litis euentum enormissimam, vt supra sa-
tis demonstratum credimus.

## SECVNDVS ARTICVLVS.

**An præfatæ DD. sorores desumere possint pro-
bationem ex instrumento dictæ primæ transa-
ctionis ad fundundam earum intentionem,
non obstante, quòd ex prædictis causis dictæ
transactioni stare non intendant.**

Contra regulam, quod ex actu impugnato quis
commodum capere non possit, & Gratian.
discept. 279. nu. 35. Giurb. decis. 55. nu. 14. affe-
rebantur, tres potissimum limitationes, positæ
150 per Gabriel. com. conclus. tit. de reg. iur. con-
clus. 1. quarum prima est nu. 35. quando nimi-
rum, actus est separatus ab eo, in quo quis intē-
dit se fundare: Secunda est sub nu. 49. quando
impugnatio fit ex causa, quæ continet manife-
stum errorem. Tertia est sub nu. 58. vbi habe-
tur, quod iudex potest ex officio se fundare in
actu impugnato.

Quo ad primam respondetur hic agi de actu
connexo non separato, ex quo asserta confessio
seu admissio D. Virginiæ facta est sub vnico sē-
su, & eadem qualitate, nempè contemplatione
transactionis, & illius validitatis, quoniam si
cogitasset transactionem non valituram, du-
bio procul ab asserta confessione, & ab ad-
missis abstinuisset; licitum erat enim D. Vir-
giniæ, dum Comitiss. Delia nomine hæredi-
tatis inficiebatur debitum dotis, & augmenti
excitando controuersias, & lites celare etiam
hæreditati mobilia, & alia, quæ pœnes se habe-
bat: cum autem agatur de negotio connexo, il-
lud non patitur separationem, nec pro parte
impugnari potest, pro parte autem approbari,
151 vt in materia confessionis qualificatæ tradit
Bart. in l. Aurelius §. idem quæsijt. ff. de liberat.
legat. Tum etiam, quia hoc est speciale in tran-
sactione, vt eam non obseruans eidem inniti nō
possit. l. cum proponas. C. de pact. Laderch. cons.
62.nu.2. Surd. cons. 459.nu.12.lib.4. Mar. Mura.
decis. Sicil. 53.num. 23. & duobus seqq. Ratio
est, quia contractus transactionis est insepara-
152 bilis, & indiuiduus, ac per consequens eidem
parere, est quid indiuiduum, vt prosequitur
Laderch. d. cons. 62. nu. 6.

Quoad secundam, respondetur, non adaptari
casui nostro, quoniam hic non apparet de sup-
positis erroribus, & vbi aliqui resultarent erro-
res, hi quidem cum sint errores iuris, nō debent
hoc modo emendari, nempè impugnando actū
pro parte, & pro parte non, sed rescindendo to-
tam transactionem. Quarè si pars aduersa do-
cuerit de erroribus, qui læsionem inferant enor-
missimam, iam planè habebit intentum ad re-
scindendam transactionem, sed tamen non po-
terit se fundare in ipsa transactione, quia saluū
153 remanet ius partibus, & omnia in pristinum
debent reduci. d. l. cum proponas. C. de pact. La-
derch. d. consil. 62. nu. 9. versic. secundum hæc.

Quo vero ad tertiam, respondetur Iudicem
teneri sequi mentē confitentis, vnde, dum vult
se in actu impugnato ex officio fundare, debet
etiam actum illum ponderare cum qualitatibus,
nempe, si facta fuit confessio contemplatione
solutionis dotis, augmenti, & omnium conten-
torum in transactione, non debet fieri funda-
mentum in vno, nisi alia subsistant, tum quia
confessio per iudicem debet cum qualitatibus
acceptari, tùm etiam quia alioquin maxima in-
ter ipsos contrahentes sequeretur inæqualitas,
quod nullo pacto à iudice est permittendum,
ne ipse iniquitatis minister appelletur.

Opponebatur item, quod aliter etiā possunt
aduersantes probare ea, quę vt dicitur, confessa
est D. Virginia in ipsa transactione: Si hæc via
eis patet, hanc aggrediantur, vndè multo minus

Iudex debet ſe ſundare in actu impugnato, quia
illud fundamentum conceditur in ſubſidium
iuris.

## TERTIVS ARTICVLVS.

An D. Virginia iure potuerit conſtitui, creditrix
libr. 63861. pro intereſſe ſuę dotis à die mortis,
D. Leonardi ipſius mariti, tàm pro anno luctus
quàm poſt, vſq; ad tempus factę primę tranſac-
tionis.

NON eſſet de meritis agendum in præſenti;
nec per conſequens de hoc articulo, qui cir-
ca merita verſatur, obſtant enim binę tranſac-
tiones ſuperius commemoratę: Quoniam verò
Excellentiſsimo Senat. merita placet deguſtare
ad ea citrà prẹiudicium, & cum proteſtatione
progrediemur.

Planè autem certum eſt intereſſe dotis fuiſſe
debitum, & proindè rectè ſolutum, ex multis.

Primo ſi quidem, cum ſtatim poſt mortē Leo-
nardi D. Virginia eius dotem petierit, & nedū
ea non fuerit ſoluta, ſed immò diu fuerit litiga-
tum, vt ex actis omninò liquet: Hinc ſanè hę-
redes (ſeu eorum loco adminiſtratrix) conſti-
154 tuti fuerunt in mora, & in eorum odium orta
eſt obligatio ad dotis intereſſe Barboſ. in l. 2. n.
44. poſt medium ff. ſolut. matrim. Lup. tract. de
vſur. comment. 1. § 4. nu. 88. Burſat. conſ. 9. n. 48.
Franch. deciſ. 513. quem ſequitur latè Molfeſ.
conſ. 29. nu. 13. Manent. de contract. libell. pact.
15. nu. 41. Giurb. ad ſtat. Meſſen. cap. 15. gloſ. 15.
num. 24. 30. & 37. ſ. 801. Intrigliol. de feud. art.
7. nu. 130. & de materia nouiſsimè Antonin. de
Amat. reſſolut. 49.

155 Secundo, quia agitur de muliere ſolita pecu-
nias implicare, eaſq; ſuper cambijs exercere,
quo ſanè caſu intereſſe fuit debitum, nedum
ratione damni emergentis, ſed etiam lucri ceſ-
ſantis, Theſaur. deciſ. 43. n. 3. Lanar. conſ. 26. n. 1.
Rot. Genuæ. Mercat. deciſ. 28. nu. 3. Seſſe. deciſ.
regn. Aragon. 68 nu. 27. Manent. pact. 15. nu. 42.
Barboſ. in d. l. 2. nu. 44. verſ. ſi autem ipſa dotem
petijt ff. ſolut. matrim. Giurb. ad ſtat. meſſan. d.
cap. 15. gl. 15. nu. 39. vbi plures reffert.

Neq; obſtant duo, quæ ex aduerſo affereban-
tur, & copulatiuè requiri dicebantur.

Alterum, quod mulier ſit inops, & nō habeat
vndè ſe alat: Alterum, quod tale intereſſe pro-
betur ſit verè, non præſumptiuè.

Ad primum reſpondetur magis communem
eſſe in contrarium, vt nimirum, mulieri nego-
tiari ſolitæ debeatur tale intereſſe, nedum ſi ſit
156 inops, ſed etiam, ſi diues ſit, & ità poſt alios
tradunt Afflict. deciſ. 284. nu. 4. Theſ. deciſ. 43.
nu. 4. lariſsimè Viu. deciſ. 424 n. 18. Seſſe deciſ.
68. nu. 27. Caſtillo. deciſ. 61. num. 23. Accedūt
Barboſ. in d. l. 2. nu. 44. Lup. d. commentar. 1. § 4.
nu. 89. Manent. d. pact. 15. nu. 45. Giurb. ad ſtat.
d. cap. 15. gl. 15. nu. 33. verſ. ex his conſtat. iūcto
nu. 39. verſ. licet diues ſit mulier. Quinimmò
fatuū videtur velle, quod mulier ſit ſolita exer-
cere pecunias ſuper cābijs, & quod ſit pauper,
qui enim pauper eſt, non poteſt pecunias im-
plicare, aut ſic exercere, vt ex ſe paret.

Ad ſecundum reſpondetur, eſſe etiam magis
communem ſententiam in contrarium, vt nimi-
rum opus non ſit probare tale intereſſe verè;
hoc eſt effectu, ſed ſatis eſſe, quod de eo conſtet
157 prẹſumptiuè, nēpè mulierem ſolitam eſſe ne-
gotiari, vel pecunias implicare, vt teſtantur
Barboſ. in l. 2. num. 5. & 2. ſequentib. ff. ſolut.
matrim. Lup. de vſur. d. commentar. 1. § 4. n. 89.
omnino Caſtill. deciſ. 61. n. 23. Giurb. ad ſtatut.
d. cap. 15. glo. 15 num. 31. 33. Manent. d. pact. 15.
nu. 42. & ſeqq. Igitur in caſu noſtro cum D. Vir-
ginia ſolita ſit exercere pecunias, eaſq; impli-
care, & item facilis ſit implicatio, vel in tot cen-
ſibus, vel in montibus Romę, inſurgit prẹſum-
ptio, quod idem feciſſet de pecunijs dotalibus;
ſi eas recuperare potuiſſet: Implicauit .n. prẹ-
158 ter legatum maternum prẹtium iocalium, quę
mulieres admodum inuitę ſolent alienare, aut
vendere, ergo multò magis alias pecunias fuiſ-
ſe implicaturam credendum eſt, vt proſequitur
Manent. d. pact. 15. nu. 43. Giurb. d. gl. 15. nu. 33.
159 Cum autem certi ſumus de veriſimili implica-
tione intereſſe certum redditur, ex quo vnicui-
que notum eſt, quantum præſtare ſoleant, ſeu
reddere cenſus, aut loca montium, vt inquit
Gratian. diſcept. forenſ. 579. n. 19. lib. 3. Caſtill.
deciſ. 29. nu. 5. Io. Philip. Teſtaij allegat. 14. nu.
72. & ſeq. quod etiam conſtat ex ipſa tranſa-
160 ctione anni 1608. per quam dicitur probata
liquidatio, vt per Giurb. deciſ. 114. nu. 15.
161 Immò verò ſufficit tale intereſſe veriſimile
eſſe, licet non plenè probatum ad effectum, vt
debeatur. Grammat. deciſ. 103. num. 93. & ſeq.
Lup. d. tracta. de vſur. comment. 1. §. 6. num. 128.
Surd. tract. de aliment. tit. 1. quęſt. 45. num. 43. &
ſeq. conſ. 327. nu. 54. Hond. conſ. 39. n. 13. & ſeq.
verſ. minus in caſu iſto Peregr. conſil. 77. nu. 10.
lib. 2. videndus, qui loquitur etiam in nobili, &
non ſolito negotiari, Menoch. conſ. 7. num. 16.
162 veriſimile enim quod eſt, illud probatum di-
citur, Oldrad. conſ. 13. in fine. Crauet. conſ. 61.
nu. 9. conſ. 135. nu. 33.
163 Contraria autē vel procedunt in intereſſe in-
ſolito, & exceſsiuo, ſecus in intereſſe legali, &
moderato, vt per Caualch. deciſ. 35. nu. 23. p. 1.
Rip. obſeruat. 168. nu. 4. Farinac. conſ. 162. nu.
35. lib. 2. Rot. Genuen. deciſ. 194. n. 3. vbi etiam
164 dicit tale intereſſe non probatum poſſe taxari
Iudicis officio, & proſequitur Lup. d. §. 6. num.
128., Vel non procedunt in ſolito negotiari, &
implicare pecunias in cenſibus, vel locis mon-
tium Romę, nam cum implicatio ſit probabilis,
& intereſſe, quod percipi poteſt ſit certum, alia
165 liquidatio non requiritur Gratian. vbi ſupra.
nu. 19. In omnem caſum attenta mora iuramen-
166 tum ſupplebit, vt per Burſat. conſ. 68. nu. 38.

conferi

confert Bocell.summ.decis.tit.54.nu.36.
Tertio cum in testamento maritus ipsi D.
Virginiæ dotem legauerit, Dubio procul hære-
167 des ita fuerunt constituti in mora, vt dotis
interesse fuerit omnino præstãdum, Surd. decis.
240.num.15.vers.sed,& super hoc Castill. decis.
Scilcil.7 num.24. & seqq. Burs.cons.68.num.38.
cons.184.num.29. vers. quarto videmus confert
Thes.Iun.in addit. ad eius patris decis. 43. vers.
quæro quid si maritus.
Quartò obseruandum, quòd Mediolani, vt in
facto mihi certissimum supponitur, extat con-
168 suetudo præstandi interesse ratione retardatę
solutionis dotis, ea autem attendenda est, quia
licita, & omnino iusta existimatur, latè Aldo-
uin. cons.84.n.9. Appostill.ad Sanctiss.Ludouis.
decis. 93. in litt. A. accedit Lup. de vsur. d. §.4.
169 n.91. vbi dicit valere statutũ præbẽs tale inte-
resse propter morã, Sesse decis.68.n.47. Brunor.
à sol.quæst.46.nu 20. Manent.d.pact. 15. nu. 23.
latissimè Giurb. dicta gl. 15. nu. 36. & de com-
muni testatur post multos, cum distinctione
tamen Molin. de pact. nuprial. lib. 3. quæst. 39.
num.71.& seqq. vbi probat valere statutum, vel
consuetudinem, quod viduæ ratione retardatæ
solutionis dotis annuum certum interesse præ-
stetur, dummodò tamen ad iustam quanti-
tatem possit adiudicari, secus si immoderatam
quãtitatem determinet, quia tunc esset iniquũ,
Cæterum in casu nostro consuetudo est licita
non immoderata, ergò seruanda, multo magis,
quia, petita dote, & pendente lite potest
170 vidua petere dotium interesse, vsque ad octo,
vel decem pro centenario, vt post multos tradit
Giurb. vbi supra nu.30. Immò verò eo casu inte-
171 resse ab hæredibus existentibus in mora præ-
standum est tamquam sors. Bursat. cons.184 nu.
29. Schenard. cons.62.nu.121. fuit etiam debitũ
172 interesse alterius interesse Giurb. decis.24.nu.
35. confert Schenard. cons. 62. num. 28. Et hæc
173 consuetudo est fundata super statuto Medio-
lani, cap.43.vol.1. vbi in fine loquitur, etiam de
dote, & excipit solum tempus, quo mulier præ-
cipiat alimenta ab hæredibus viri, ita vt vnius
temporis exclusio, aliud includat, & cũ habea-
mus casum à statuto decisum non sit vlterius
quærendum, maximè cum dictum statutum sẽ-
per fuerit seruatum, & in praxi seruetur, vt iu-
ramentum sufficiat, tàm ad probandam substan-
tiam, quàm quantitatem damni, & si aliud ali-
qui senserunt, praxis antiqua est in contra-
rium.
Demum, vbi memoratum interesse non fuis-
set à principio præstandum (quod negamus)
174 cum tamen illud fuerit solutum, non potest
repeti, quia videtur solutum, ex pacto, quod li-
citè fieri potuit, Barbos.in d.l.2.n.48. vers.quod
verum intelligas.ff.solut.matrim. Surd. d. tract.
de Aliment.tit.1.quæst.45.n.76. Brunor.à Sole,
d.quæst.46.nu.20. & seq. Sesse.d.decis.68.nu.18.
latè Manent.d.pact.15.num.19. vers. at circum-
scriptis, iunctis num.21. 22.24. 58. & multis se-
quentibus. Giurb.d.glo.15. num.39. versic. quo
in casu.
Non obstant in cõtrarium adducta, & primo
quod viduæ moram passæ non debeant dotis
interesse Peregrin.cons.71.nu.6.lib.4.
Respondemus, negando moram in D. Virgi-
nia, verum eam deprehendi in ipsis hæredibus,
175 Tum, quia lapsus anni eos in mora constituit
Castill.decis.61.nu.22.& 27. vbi ità iudicatum,
Lanar.cons.26.num.10. Surd.cons.221.num.40,
Schenard.cons.62.nu.52. Giurb. vbi supra n. 37.
Tum, quia maritus legauit dotem, & præterea
adest promissio in instrumento ad fauorem D.
Virginiæ licet non pręsentis, ad instantiam eo-
rum, qui dotem soluerunt, de ipsa restituenda;
176 quæ morã post annum inducit, vt iudicatum
testatur Thes.in addit.ad dictam decis.43. Tum
177 quia in ipso contractu appositum fuit iuramẽ-
tum, quod hæredes in mora constituit, cum ha-
beat vim interpellationis, latè Osasch.decis.49.
num.7.& latius Schenard.cons.62.nu.44. Martà
decis.135.nu.5. Tum quia statim dotem petijt,
vt initio diximus, Tum demum, quia habebat
178 bona pœnes se, quæ cogitabat retinere pro
interesse, quo casu non dicitur saltem moram
passa, vt per Surd.cons.190.nu.52.
Non obstat secundo, quod contractus fuerit
celebratus ad formam statutorum Genuæ, se-
cundum quæ mulier tenebatur manifestare
quidquid retinuit ex bonis viri, antequam au-
diretur ad eius dotes petẽdum, & proindè hæ-
redes non fuerint in mora.
Nam primo respondetur, instrumentum do-
tis fuisse celebratum absente ipsa D. Virginia;
& pactis prętiudicialibus non cõsentiente; quæ
tantum postquam fuit à parte productum illud
acceptauit in partibus fauorabilibus, quod etiã
179 admittitur ex Statut. Mediolani cap.52.vol. 1.
ex qua acceptatione non censetur renunciatum
180 iuri suo, cui neque renuntiare potuisset absque
interuentu agnati, vel Iudicis ad formam Stat.
Mediolani in cap. 328. vol. 1. quia aliundè ex
publicis documentis habet probationem ipsius
dotis.
181 Secundò respondetur, quod actus manifestã-
di respicit modum, quo quis vti debet, ad obti-
nendam dotis restitutionem; & sic concernit
ordinatoria iudicij, ad ea, quæ tradit Surd.
cons.204.num.6. vers. secundo moueor, & num.
182 seq. & in ordinatorijs attenditur statutum
loci Iudicij, ita DD. communiter in l. cunctos
populos. C. de summa trinit. & fide Cathol. An-
char.quæst.fam.3. num.2. lib. 2. & prosequitur
Surd.d.cons.204.num.7. dicens hoc esse verum,
siuè agatur de ordine processus, siue exequtio-
nis.
Tertio respondetur, tale statutum tẽdere ad
fauorem hæredum, & sic verba illa teneri pro-
palare, intelligenda esse volentibus hæredibus,
quia dicit teneatur propalare ad instãtiam hæ-

 redis,

redis, ergo heredes, qui non interpellarunt, tenebantur prius interpellare, alioquin præsumuntur non velle, & sunt in mora, nec ideò minus potest vidua eius dotes consequi, Idem dicimus in materia caducitatis, quamuis ipso iure incurratur non obstat, nisi domino volente.

Dimum respondetur, hanc exceptionem debuisse ab ipsis heredibus opponi antequam ipsa vidua audiretur ad petēdas dotes, cum autem
183 non fuerit opposita, non potest post transactionem executioni missam, & obseruatam vlterius opponi ad tex. in l. 2. C. de iur. & fact. ignor. & per Surd. decis. 332. nu. 3. & seq. lib. 2.

Non obstat, quod, cum D. Virginia habuerit plura bona penes se, ex quibus percipi poterāt fructus, eaq; declarauerit velle retinere, quod inquam illud interesse perceptum, vel quod verisimiliter percipi potuit, fuerit compensandū tanquam de quantitate ad quātitatem, vel saltem debuerit sistere cursum vsurarum.

Primo respondetur: Aut loquimur respectu locorum Mōtium Romæ, & redditnum emptorum in caput Co. Taberne, & cessabat compensatio, quia omnia hæc possidebantur tamquam propria, & eorum fructus lucrabatur D. Virginia, vt in sequenti articulo demonstrabimus;
184 Aut respectu pallatij: & cum esset creditrix potuit in causam aliorum creditorum retinere similiter absq; onere compensationis in dotem ad ea, quæ tradunt Sesse. decis. 68. n. 28. Castill. decis. 65. num. 27. & seq.

Secundo respondetur, quòd cum maritus dotem legauerit ipsi D. Virginiæ, vt inferunt illa verba (vltra dotem) Planè ea quidquid percepit, potuit percipere ratione interesse dotis, &
185 in eam causam imputare citrà obligationem compensandi, Manent. d. pact. 15. nu. 55. Giurb. ad stat. d. glos. 15. nu. 41. Sesse decis. Regn. Aragon. 68. nu 39 31.

Tantò fortius, quantò quod regulariter ad-
186 uersus viduam eius dotem repetentem non possunt obijci tales compensationes, vt per Mastrill. decis. 189. nu. 10. & seq. vbi pluries ità iudicatum.

Sed sic est, quod pro interesse dotis nihil retinuit, ex quo omnia compensauit hereditati in ipsa transactione anni 1608. vsq; à die mortis Leonardi. Ergo æquum omninò fuit, quod sicut restituit ea, quæ potuit percipere ratione interesse dotalis, eorum loco aliud simile interesse præstaretur, ne maxima inter ipsas partes sequeretur inæqualitas. Immò cum interesse de-
187 beretur tamquam sors, fuit præstandum interesse alterius interesse, vt diximus, ex Giurb. decis. 24. num. 35. Si omnia itaq; semel fuerunt compensata, inutiliter de compensatione iterū opponitur.

Quòd verò attinet ad interesse pro anno luctus non est, cur plura adducamus; nam, cū ipsa compensauerit pecuniam pro alimentis solutā, nullo iure debuit denegari interesse dotis, cum siuè vnum, siuè aliud præstari æquum esset, si autem magis vnum, quam alterum præstare cōuentum fuit, nullus vt patet nunc est conquerendi relictus locus &c.

## QVARTVS ARTICVLVS.

An eadem iure potuerit constitui creditrix lib. 30000. ex causa paratorū, virtute stat. Mediol. 291. Et tàm ex causa donationis ob nuptias, quàm aliarum donationum sibi à viro factarū; non obstante, quod dotis eius instrumentum sit celebratum ad formam statutorum Genuæ, & quod donationes dicantur factæ, constante matrimonio, & reuocatæ in vltimo testamento D. Leonardi eius viri, & vbi negatiue ressoluatur, an teneatur ad restitutionem fructuum ab ea perceptorum, & qui percipi potuerunt, ex dictis rebus donatis.

TAM ex censura iuris municipalis Mediolani in cap. 291. quàm ex dispositione iuris communis, certum est D. Virginiam potuisse; immò declarari debuisse creditricem lib. 30000 ex causa paratorum. Si quidem ex dispositione iuris municipalis cautum est, quòd mulier, mortuo viro, lucretur omnia eius causa parata.

De iure autem communi, quæstio insurgit, &
188 dubium in eo versatur, sanè an iocalia tradita vxori, donata præsumantur, cum de donatione non apparet, cum verò de ea liquet, nemo dubitat; quin pro illius validitate sit pronunciandum, ita distinguit Clar. §. donatio, quæst. 10. circa finem. vers. aut constat, quod voluit donare, Berraz. consil. ciuil. 59. num. 27. Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 21. tit. 6. nu. 14. vers. præterea Farinac. decis. Rot. Rom. diuers. decis. 113 nu. 1. part. 1. dicens non referre, quòd sint pre-
189 tiosa, quia etiā in preciosis tenet donatio irreuocabiliter, nec dissentit Honded. cons. 30. n. 7. iuncto nu. 36. lib. 2.

Cæterum in casu nostro constat de donatione, quia Leonardus protestatus est in illo chirographo se iam donasse iocalia, & sic vsus est verbis tempus præteritum importantibus. Igitur succedit, & habet locum præsumptio, quòd
190 ea donata censeantur antè matrimonium, prout tales donationes eo tempore fieri consueuerunt, vt probat Honded. cons. 4. nu. 52. lib. 2. & per consequens donatio valet à principio, vt per eundem Honded. d. cons. 30. num. 36. quo
191 casu mansit irreuocabilis l. si antè matrimonium C. de donat. antè nupt. l. cum hic status §. 1. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. 2. C. de reuoc. donat. Mantic. de tac. & ambig. conu. d. lib. 21. tit. 6. nu. 14.

Tantò magis, quanto, quod Iocalia ex se capiebant talem summam, vndè nedum aliquid plus debito accepit, vt multo minus, quàm deberetur eidem D. Virginiæ fuerit solutum.

Non

Non obstat, quòd contractus subiaceat dispositioni Statutorum Genuæ, secundum quæ vir non potuisset lucrari dotem; Ergo nec etiã vxor iocalia ad æqualitatem seruandam.

Respondetur D. Virginiam non renuntiasse statutis Mediolani; Immò in eo contractu non interuenisse: In omnem casum, cum renuncia-
192 tio sit stricti iuris, & restringatur ad expressa, renunciatio quo ad quędam, non arguit renunciationem quoad alia, Bart. in l. si domus ff. de seruit. vrb. prædior. Rom. cons. 168. num. 1. Rol. de lucr. dot. q. 19. n. 4. Cancer. var. resolut. lib. 3. cap. 15. num. 235. & seq. quamobrem respectu qualitatis non renunciatæ erit attendendum statutum domicilij viri, vt supra diximus.

Respondetur secundo, quòd cum iocalia fuerint donata antè matrimonium, ea dicitur lucrata vxor saltem vigore donationis, vt etiam diximus, cum statutum Genuæ non impediat. Virum donare vxori iocalia ante nuptias.

Nec inæqualitas exaduerso considerata debet attendi, quoniam de iure nouissimo valent
193 pacta inæqualia inter dotem, & donationem propter nuptias, vt latissime p Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 20. tit. 4. nu. 15.

Non obstat, quòd facta dicatur reuocatio in vltimo testamento D. Leonardi.

Primo, respondetur donationem ipsam non potuisse reuocari, vt supra diximus.

Secundo respondetur, immò non fuisse reuocatam, nec de tali expressa reuocatione constare; quandoquidem in ipso testamento nullum verbum fecit testator de reuocatione augmenti, sed tantum voluit computari ea, quę iam habuerat D. Virginia, quæ quidem imputatio reuocationem non arguit, sed potius confirmationem, vt de se patet.

Non obstat, quod talis donatio careat insinuatione, & iuramento, & sic solemnitatibus à Nouis Const. requisitis, quo casu nulla sit.

194 Respondetur enim, quod cum donatio propter nuptias dicatur donatio ob causã, ea planè non subiacet solemnitatibus Statutorum. Surd. decis. 214. num. 14. Mantic. de tac. lib. 13. tit. 4. num. 11.

Nec obstat, quod Constitutiones loquantur
195 per verba generalia. Quia cum valeat argumẽtum de dote ad donationẽ propter nuptias, Honded. cons. 48. num. 6. & seq. Sicut statutum
196 generaliter loquens non comprehendit casũ dotis priuilegiatum, ita nec donationem propter nuptias. Amat. decis. 42. per totã. Gratian. discept. forens. 498. num. 36.

His firmatis consequens etiam est, non esse agendum de aliqua fructuum restitutione, Maximè verò, quia quamuis vxori maritus donauerit pecunias, ex quibus emerit prædia, & do-
197 natio sit nulla, nihilominus ipsa tenebitur rátum ad pecuniam, seu capitale, & lucrabitur fructus Lanar. cons. 26. nu. 21. Ioseph. Ludouic. decis. 28. nu. 9. Molfes. ad consuetud. Neapol. tit. de renunciat. quæst. 19. nu. 5. Farinac. decis. 607. num. 2. part. 2. Idem dicendum respectu transa-
198 ctionis, quæ tamquam bona fide facta mulierem potissimum excusat à fructuum restitutione, vt per Mastrili. decis. 73. num. 25. vbi ita iudicatum.

199 Neque obstat, quod cum titulus sit à principio nullus bona fides resistat, quæ ad fructuum restitutionem omninò cogit. l. fructus, l. domũ. ff. de rei vind.

Quia negamus malam fidem: In omnem casum hoc esse speciale in vxore, vt lucretur fructus, vt proximè diximus.

## QVINTVS ARTICVLVS.

### An eadem constitui potuerit creditrix lib. 14110. pro legato materno, & eius interesse.

CVM obuenisset constante matrimonio D. Virginiæ Spinulæ legatum maternũ, illudq; ipsa exegisset, vt publicis constat documentis, eam summam statim implicauit in tot locis montium Romæ, quæ deinde compensauit hæreditati, vna cũ interesse percipi solito, Quamobrẽ, si ipsa illud compensauit, æquum erat etiam, quòd eidem eius legatum restitueretur, vnà cũ memorato interesse, debito tamquam ratione damni emergentis, ne detrimentum pateretur, & hæreditas cum eius locupletaretur iactura contra notissimas iuris regulas.

200 Non obstat, quod quid quid acquirit vxor, constante matrimonio, censeatur acquirere ex bonis viri. l. Quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor.

Respondetur, hoc non habere locum, quãdò mulier habet aliundè, nẽpè bona extradotalia,
201 talis enim tunc præsumptio excluditur, & alia eius fauori assistit, quod nimirum ex proprijs bonis acquisiuerit. Salicet. in l. si mater C. de contrah. empt. Natt. cons. 543. n. 20. Surd. decis. 99. num. 4.

Secundo respondetur, quod mulier hæc ex eius pecunijs superlucrata erat egregiam pecuniarum quãtitatem, ea propter implicatio redditur verisimilis, in tantum, vt cesset hoc casu præsumptio dicta l. Quintus. latè Surd. cons. 459. num. 18 lib. 4. vbi plures in hanc congerit
202 sententiam. In omnem casum, deficiente probatione, esset locus iuramento in supplementũ aduersus d. l. Quintus, vt per Menoch. cõs. 1102. nu. 22. lib. 12.

Cõstat igitur nullos resultare errores in præiudicium D. Marchionis Marini vel sororum; Verum multos deprehendi in præiudicium D. Virginiæ, quæ non modicam hucusq; patitur læsionem, tàm ex vna, quàm ex altera transactione.

Ex prima, quia compensauit hæreditati redditum emptum in capite Com. Taberna vnà cũ maiori parte eius interesse, ad quod non tenebatur:

batur: Quia compensauit creditum Paronæ, & creditum Pinelli, quæ sunt inexigibilia, & ascēdunt ad egregiam pecuniatum summam.

Ex secunda alij etiam resultanr errores: Nam datum fuit eisdem DD. Marchionibus palariũ modico pretio, slz. pro tertia parte minus iusto prætio, quam ipsa D. Virginia ex lapsu temporis redimendi lucrata erat: Prætereà eadem, D. Virginia ammittit redditum librarum 3000. omni anno, & libras 25. mil. vel circa occasione litis motæ in actione hipothecaria, de cuius euictione ob donationem à Leonardo stipula-803 tam tenētur illius hæredes, ad ea quæ tradir. Mantic. de tac. & ambig. lib. 5. tit. 10. nu. 42.

His suo tempore addendum erit augmentum monetæ aureorum bis mille auri in auro, quod quidem deberi opinamur.

Indè coaceruatis omnibus in vnũ clarissimè apparebit errores quidē resultare ad prępiuditiũ D. Virginiæ tantum, non item DD. Marchionũ, aut dictarum Dominarum sororũ, quas proindè confidimus esse obaudiendas.

Suppleat tamen &c. Mediol. die 21. Aprilis 1625.

*Io. Georgius Baiardus*
*I.C. Coll. Derth.*

Sub hoc cap. erant imprimendæ iuris allegationes ad materiam suprascriptam in prædicta causa exaratæ per celeberrimum I.C.D. Petrum Paulum Flamenum, nunc ex Amplissimo ordine Supremi sacriq; Senatus Mediolani, & quę cum per errorem, & absente auctore, omissæ repetiuntur, post vltimum caput huius libri primi, locum sibi vindicabunt.

*SVMMARIA.*

1 *Fructus percepti computantur in omni debito.*
2 *Contraria opinio Crau. & aliorum.*
*Conciliantur opiniones nu. 6.*
3 *Fructus computantur de AEQVITATE in quasi debito non in omni debito.*
4 *Mulier tenetur cōpensare super dotibus quid quid percepit ex bonis viri prædefuncti, si dotes non petijt.*
5 *Viduæ imputatur si negligens fuit in repetitione dotis.*
7 *Compensatio fructuum fit deductis alimentis.*

## Fructus percepti compensantur in quasi debito. Cap. LXV.

1 Contendunt scribentes, an fructus cōputati debeant in omni debito, & affirmatiuam partem per l. cum quis §. mulier ff. de dot. prælegar. & l. quod de bonis §. quod anus ff. ad l. falcidiam tenuerunt inter cæteros Riminal. feu. cons. 518. nu. 1. Menoch. de arbitr. casu 256. nu. 21., & cons. 183. sub nu 41. vers. quinto, tamen, Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit. 10. nu. 22. Quamuis contra-
2 riam opinionē approbauerint Crau. cons. 595. nu. 3. Rol. cons. 65. in fin. lib. 2. Porr. cons. 92. nu. 94. Gabr. cons. 124. nu. 7. lib. 1.
De AEQVITATE tamen compensatio hæc fit tantum in quasi debito, non in debito vero.
3 tex. in l. mulier §. cũ proponeretur ff. ad Trebell. Rota decis. 680 n. 5. p. 1. in nouiss. Grarian. lib.
4 1. discept. forens cap. 214. num. 15. Et sic mulier tenetur compensare quidquid percepit ex bonis viri defuncti, si dotes non petierit super eius dotibus, vt concludit Alba. cons. 699. nu. 3. qui tradit imputari viduę, si negligens fuit in dotis
5 repetitione. Idem probat Ceph. cons. 133. nu. 130. lib. 1. quem sequitur Giurba ad stat. Messanę cap. 15. gl. 15. nu. 23. quem retulimus in prę-
6 cedente capitulo. Et sic conciliando Doctores, distinguitur, opinionem affirmatiuam, procedere in quasi debito, negatiuam autem in vero debito.
Aduertendum tamen arbitror, compensationem fructuum cum dote fieri debere detractis alimentis ipsius mulieris, itaut si ex bonis viri
7 centum percepit, sufficientesq; essent sexaginta pro eius alimentis, habita ratione quantitatis doris, & qualitatis ipsius mulieris, & viri prędefuncti iuxta tradita. Reliquos tantum quadraginta super doribus compensare teneretur mulier, aliter cum alterius iactura locupletari diceretur, quod non adest admittendum, vt probauimus supra in c. nu.

*SVMMARIA.*

1 *Soluens vt ingrediatur locum prioris creditoris in præiuditium aliorum creditorum, expressè conuenire debet cum priore creditore de ingrediendo in eius locum, & cessionem reportare.*
2 *Soluens primo creditori, & ab eo emens rem obligatam diuersis creditoribus, ingreditur in eius locum absq; alia cessione, vel solemnitate.*
3 *Soluens primo creditori, & possidens pignus dicitur tutius aduersus posteriores creditores.*
4 *Possidens pignus emptum à priori creditore nō tenetur relaxare rem, nisi à secundo creditore ea offeratur pecunia soluta.*
5 *Creditoribus posterioribus nullum damnum allatum dicitur, ex pecunia soluta priori creditori in cuius locum successit soluens.*
6 *Creditorum posteriorum conditio, in eius statu conseruata dicitur, per solutionem factam priori creditori.*
7 *Emptori qui soluit priori creditori; non fuit acquisitum ius agendi, sed tantum ius retinendi.*
8 *Cessio, & pactum sunt necessaria soluenti priori creditori ad agendum, non autem ad retinendum.*
9 *Multa iustè retinentur, quæ iniustè petuntur.*

Mutuans

4 *AEQVITAS naturalis, nihil distinguit inter nudam pact. onem. & stippulatione corroboratum.*
5 *In pactis versatur factum, in stippulatione vero versatur ius.*

## Mutuans pecuniam super certare habet illius retentionem in præiuditium aliorum creditorum si pecunia fuit soluta priori creditori. Cap. LXVI.

AD hoc, vt tertius soluens ingrediatur locum prioris creditoris in præiuditium aliorum creditorum, casus
1 est in l. Arist. ff. quæ res pign. obligat. pos., & in l. 1. C. de ijs, qui in prior. cred. locum succesi. vt expresse conueniat cum priore creditore, de ingrediendo in eius locum, & cessionem obeineat Crau. cons. 581. Barbos. in l. post dotem nu. 61. ff. sol. matri., & post eos Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 269. nu. 2. 4. & 5. & in decis. March. 66. num. 7. hoc idem probat Petr. Gregor. Sintag. iuris lib. 23. cap. 12. nu. 2. p. 3. Et quod necessaria sit cessio, anterioris creditoris, probat etiam Surd. cons. 444. nu. 8. & Mar. Ant. var. resol. lib. 2. resol. 50. per totum.
2 De AEQVITATE tamen, si quis emit rem obligatam creditoribus diuersis, cuius prætiom peruenit ad priorem creditorem, non obstante quod actum non fuerit de ingrediendo in eius locum, nec sit obtenta cessio, competit ipsi emptori retentio rei in præiuditium aliorum creditorum l. qui AEQVITATE ff. de doli mali except. Adeo quod talis emptor, seu mutuans
3 possidens pignus est tutus aduersus posteriores creditores, etiamsi non habuerit cessionem à primo creditore, cui soluit, vel ad quem peruenit pecunia mutuata. Neq; tenebitur rela-
4 xare rē, nisi à secundo creditore, ei offeratur pecunia soluta primo creditori Fran. de Ponte cons. 87. sub num. 4., & 6. lib. 2. Gratian. d. cap. 269. nu. 8. cum plur. seq. & nu. 38. iuncta al l. decis. 66. per totam.
Considerat enim Lex, quod ex huiusmodi pecuniarū solutione facta priori creditori, nul-
5 lum allatum fuit damnum posterioribus creditoribus, quibus deterior non est effecta condi-
6 tio., Idcirco AEQVITATEM amplectendo, nec etiam melior eorum conditio effecta esse debet, sed in eius statu cōseruata, dū ius agen-
7 di non fuit acquisitum emptori, sed tantum ius retinendi.
8 Et sic patet cessionem, & pactum esse necessaria ad agendum, non autem ad retinendum,
9 multa enim instè retineri possunt, quæ iniustè petuntur, vt diximus supra in cap. 51. n. 6. & cap. 55. nu. 4. per Gratian. cap. 269. nu. 15.

*SVMMARIA.*

1 *Pactio nudam actionem non parit, sed tantum exceptionem.*
2 *De AEQVITATE omnia pacta etiam nuda sunt obseruanda.*
3 *Fidei humanæ nil tam congruum est, quam seruare pacta.*

## Pactum, tàm nudum, quàm stippulatione corroboratum pari passu obseruandum esse vult ratio naturalis. Cap. LXVII.

LIcet de iure Iudex stare debeat obligationibus stipulatione corrobotatis, vt stipulatione
1 constrictum condemnet, de nudo pacto appellatum absoluat, cum nuda pactio actionem non pariat, sed tantum exceptionem l. iuris gentiū § sed cum ubi gl. ff. de pactis.
Attamen AEQVITAS naturalis suadet nos ad obseruātiam omnium pactorum, & qui nudo
2 pacto promissum fecerit, diceretur congruē ter naturæ fecisse, vt scribit Vlp. in l. 1. de pactis dū
3 ait, Quid etiam tàm congruum est humanæ fidei, quàm ea quæ inter eas placuerint seruare, & sic vel stipulatione corroboratum, vel nuda pactione promissum sit, eodem modo AEQVI-
4 TATE naturali inspecta seruandum est, vt scribit Conan. tit. de AEQVITATE sub nu. 5. litt.
5 C. in fin. fol. mihi 68., licet in pactis versari factum, in stipulatione versari ius habeatur, in l. si vnus §. pactus ne peteret, vbi Bar. num. 2. ff. de pactis.

*SVMMARIA.*

1 *Sententia retractari debet per instrumenta de nouo reperta.*
2 *Falsa causa vitiat non solum rescriptum, sed etiam sententiam.*
3 *Falsam ob causam rescinditur transactio, & sententia, .*
*L. Admonendi de iure iurando, dispositio circa iuramentum ob deffectum probationū videtur requirere restitutionem in integrum n. 4. & 5. contr. nu. 6.*
6 *Sententia lata in casu l. Admonendi. vlz. vigore iuramenti necessarij per instrumenta de nouo reperta retractatur absq; restitutione in integrum.*
7 *Sententia lata super probationibus priuilegiatis, vt in casu l. Admonendi, nunquam transit in iudicatum.*
8 *Sententia lata vigore iuramenti delati in deffectum probationum censetur lata ex præsumptis, & fictis probationibus.*
9 *Probatione vera superueniente cessat hæc fictio.*
10 *Restitutio in integrum tantum peti debet, vbi iure ordinario deficimur.*
11 *Iudex num indicauerit habita ratione iuramenti necessarij dum reum absoluit.*
12 *Stante probatione semiplenè facta, tàm per actorem, quàm per reum, si Iudex delato iuramento in supplementum absoluit reum, præsumitur tunc motus ad absoluendum propter iuramentum ipsius rei.*
13 *Iudex in dubio præsumitur, quod absoluerit ex causa quæ colligitur ex actis.*

14 Sen-

14 *Sententia lata vigore iuramenti à parte parti delati, non retractatur per instrumenta de nouo reperta, nec ab ea appellatur.*
15 *Hoc procedit etiam si iuramentum à Iudice delatum sit consentiente parte.*
16 *Iuramentum necessarium parti in supplementum probationis quando non defertur.*

## Ex instrumentis de nouo repertis retractatur ipso iure absque restitutione sententia lata super probationibus, priuilegiatis, idest in casu l. Admonendi de iure iurando. Cap. LXVIII.

Papir. I. C. in l. Imperatores ff. de re
iud., & Imper. in l. rem publicam C.
de iure reipub. lib. 11. clarissimè di-
1 sponunt in negocio publico per in-
strumēta de nouo reperta retractari sententiā,
2 sicuti falsam causam vitiat non solum rescriptū,
sed etiam sententiam l. si Prætor §. Marcellus ff.
3 de Iudic. & l. 1. c. si ex fals., Quinimo tum sen-
tentias, tum transactiones ex falsis causis latas,
& initas rescindi solere scribit Amplifs. D. Sen.
Bellonus lib. 1. de ijs quæ in conti. fiunt cap.
116. num. 2.

Hinc perpendunt Scribentes propter instru-
menta de nouo reperta de an in casu l. Admo-
4 nendi de iure iuran. vbi quis mediante iura-
mento obtinuit sententiam, opus sit in integrū
restitutione, vt sententia retractari posit, an
autem ipso iure rescissa dicatur sententia ex
productione instrumentorum de nouo reper-
5 torum, Et opus esse restitutione scribit Ias. in
d. l. Admonendi nu. 12. Odd. de restitut. in inte-
grum qu. 74. art. 5.

6 De AEQVITATE tamen absq; restitutione
ipso iure retractatur sententia lata super præ-
textu iuramenti necessarij in supplementum,
sls. probationum, Quia sententia huiusmodi
7 dicitur lata super probationibus priuilegiatis,
quæ nunquam transit in iudicatum secundum
Ilioe. in cap. qua nos de cherabit. mul. & Cler.
quem sequitur Caccialup. in repetit. d. l. Admo-
nendi nu. 29., vbi subijcit, quod sententia lata
ex iuramento delato in defectum probationis,
8 censetur lata ex præsumptis, & fictis probatio-
nibus l. eum qui ff. de iur. iur. Idcirco superue-
niente vera probatione, cessat hæc ficta l. filio
quem Pater ff. de liber. & posthum., Hanc eam-
9 dem sententiam sequitur Ias. in eadem l. Admo-
nendi quem sequitur Odd. cit. qu. 34. art. 5. Ea
præsertim ratione quia tex. eiusdem l. Admo-
nendi dicit Constitutionibus Principum per-
missum hoc fuisse, quæ Principum Constitutio-
nes in hoc sequuntur Præferi AEQVITATEM.
Si enim ex Constitutionibus Principum hoc
permissum est, ergo frustra auxilium restitutio-
10 nis in integrum postulatur l. 1. C. de Thesaur.,
Cum restitutio peti debeat tantum vbi iure or-
dinario deficimur Fach. lib. 9. controuers. iur.
cap. 27. vers. contrar. Igitur per totum post Boss.
tit. de remed. contra bannitos nu. 4.

11 Et quia hæsitari aliquando posset, an Iudex
iudicauerit habita ratione iuramenti necessarij
dum aliquem absoluit à petitis; Aduerti debet,
si Actor, & Reus probauerunt ambo semiplenè,
& Iudex delato iuramento reo ipsum absoluit,
præsumitur tunc Iudex motus ad absoluendum
12 propter iuramentum ipsius rei, & consequēter
propter falsas probationes in dubio enim Iudex
præsumitur, quod absoluerit ex causa quæ col-
13 ligitur exactis l. si quis ad exhibendum ff. de
exceptio. rei iud. Caccialup. in d. l. Admonendi
sub nu. 28. vers. Tu aduerte.

14 Hæc tamen conclusio locum non habet in iu-
ramentis à parte parti delatis, quia tunc nec
datur appellatio, nec retractatur sententia sub
prætextu instrumentorum de nouo repertorū,
vt post Bal. Ang. & alios probat Caccialup. in
repet. d. l. Admonendi num. 16. vbi subijcit hoc
15 idem procedere si iuramentum necessarium
delatum fuit per Iudicem parte consentiente,
quod notatu dignum est, Casus autem in qui-
bus iuramentum necessarium, idest in supple-
mentum probationis non deffertur ponit Ias. in
d. l. Admonendi nu. 109. cum sex seq. ad quæ re-
mittitur Lector.

### SVMMARIA.

1 *Clerici non succedunt in feudis num. 1. 29. 40. & 41. Excipiuntur Clerici prima Tonsura nu. 15.*
2 *Monaci, & alij Religiosi sunt incapaces feudorum.*
3 *Feudo sunt incapaces ij, qui feudo seruire non possunt.*
4 *Milites Hyerosolimitani sunt religiosi, & regulares, solemniterq; Vota Castitatis, Paupertatis, Obedientiæ emittunt.*
*Milites Hyerosolimitani succedere non possunt in feudis nu. 5. Et hoc de rigore iuris nu. 6.*
*Contrarium verius de AEQVITATE nu. 9. & 11.*
7 *Milites Hyerosolimitani militiæ suæ adeo vacare tenētur, vt Domino feudi debita seruitia præstare nequeant.*
8 *Milites Hyerosolimitani non possunt se astringere alicuius homagio, vel iuramento quod præstatur in feudis.*
10 *Doctoris dictum prolatum in ætate maturiori verius reputatur, quam primum dictum in ætate minori, siue minus matura.*
12 *Doctor asserens quid quam de rigore, sentire videtur quod aliter sit seruandum de AEQVITATE.*
13 *Milites Hyerosolimitani dicuntur mutasse statum in melius, & in melius concitasse arma.*
14 *Militum Hyerosolimitarum institutum, est ad arma potius quam ad diuinam operam dare.*
15 *Clerici primæ tonsuræ non excluduntur à feudis.*
16 *Milites Hyerosolimitani feudo inseruire valent per*

subsli-

*substitutum, vbi personaliter seruire non possunt.*

17 *Vassallus ex probabili, vel iusta causa seruire potest Domino per substitutum, vel per fructuum contributionem.*

18 *Durum est vassallum aliquando non posse alijs inseruire; maximè quando Dominus bellum non habet, cum ex feudo vt plurimum alimenta consequi non valeat vassallus.*

19 *Vassallus non potest habere à diuersis Dominis diuersa feuda; contrarium verius.*

*Nemo potest esse ligius duorum Dominorum num. 20.*

*Contrarium verius de AEQVITATE nu. 21.*

22 *Vassallus duorum Dominorum seruire debet personaliter seniori, Posteriori verò per substitutum.*

24 *Nisi posterior praeuenisset.*

23 *Qui prior est tempore, potior est in iure in obligationibus factis.*

25 *Persona quae sint incapaces feudorum remissiuè.*

26 *Hermafroditi sunt feudi incapaces.*

*Feudi incapaces sunt demens à natura, mutus, cecus, & alij perpetuò imperfecti nu. 27. & 31.*

28 *Feudorum liber autenticus in hoc dominio eamdem auctoritatem habet in causis decidendis quam leges, & Constitut.*

*Clericus, Monacus, & Conuersus non succedunt in feudo recto, etiam si religionis habitum dimisserint nu. 29. & 32.*

30 *Miles Christi qui factus est, desijt miles seculi.*

*Clara vbi sunt iura, cessat omnis interpretatio nu. 33. & 34.*

35 *Casus vbi est in iure expressus, ibi cessat omnis dubitatio.*

36 *Lex quamuis dura seruanda est.*

37 *Lex vbi pedes figit, non licet vltrà transgredi.*

38 *Legem quando habemus, frustrà quaerimus rationẽ.*

39 *Lex ante omnia seruanda est.*

42 *No. Constit. prohibens successionem feudorum in feminis.*

43 *Feudali in materia, equiparantur Feminae, Clerici, & Monaci.*

44 *Lege veteri, duo equiparata, noua dispositio edita in vno, comprehendit etiam aliud.*

45 *Feudorum iura dicuntur singularia, quae non possunt extendi ad decisionem aliarum causarum.*

46 *Domino vtilior est, vt faemina succedat in feudo, quam Clericus.*

*Feudorum incapaces sunt omnes Religiosi praeter Episcopus, & Abbas nu. 47. & 49.*

48 *Cardinales succedunt in feudis.*

*Contrarium probat Thom. de Aminad.*

49 *Clausula non obstante quacunq; consuetudine in decreto apposita habet vim derogatiuã, non solum ad consuetudines praesentes, sed etiam ad futuras.*

50 *Exceptio in casibus nõ exceptuatis confirmat regulam.*

51 *Consuetudo per quam admittuntur Clerici ad feuda dicitur irrationabilis.*

52 *Consuetudo irrationabilis, nulla praescriptione etiam immemorabili conualescit.*

53 *Consuetudo non inducitur, nisi accedente Principis scientia, & patientia.*

54 *Maxime in his quae Principi reseruata sunt in signum supremi Dominij.*

55 *Officiales inferiores nõ possunt nec tacitè, nec expressè praeiudicare iuribus Principis.*

56 *Feuda concedere, vel alienare solum ad Principem spectat.*

57 *Eius est nolle, qui potest, & velle.*

58 *Reseruatio conseruat ius, & actu, in quo facta est reseruatio, nullum praeiuditium affert.*

59 *Mediolani Duces inuestiuerunt Clericos de feudis.*

60 *Clericorum fauore saepe iudicatũ fuit per Sen. & Mag. circa feudorum successionem.*

61 *Legibus non exemplis est iudicandum.*

62 *Consuetudo induci non potest, nisi ab habente potestatẽ legis condendae.*

63 *Mulieres quae legem condere nequeunt, neq; etiam cõsuetudinem introducere valent.*

*Clerici admittuntur ad Feuda si Domino placuerit nu. 64. & 65.*

*Clericus in Sacris Constitutus non pugnabit, propter sanguinis effusionem, & timorem irregularitatis nu. 66. & 78. & 87.*

67 *Voluntas Principis circa admissionem Clerici ad feuda, expressa esse debet non tacita.*

68 *Feuda concesso Clerico, valebit concessio, si Dominus sciebat illum esse Clericum.*

69 *Concessio huiusmodi dicitur fieri per gratiam.*

70 *Probatio nulla est maior, quam ea quae à parte desumitur.*

71 *Doctoris Doctrina intelligenda est secundum legem quam allegat.*

72 *Feudatarius si in publica expeditione personaliter non venerit vocatus à Domino vel alium pro se Domino acceptabilem, mittere contempserit, feudo priuatur.*

73 *Religiosis prohibitum est arma bellica exercere.*

74 *Clerici, & Religiosi indifferenter admittuntur in successione feudorum Ecclesiasticorum.*

75 *Feudo temporali concesso Clerico, censetur tacitè cõuentum, vt per substitutum seruiat, ob qualitatem personae cui concessum est.*

76 *Feudatarij huius Dominij iurans ad formam fidelitatis nouae, & veteris in vsibus feudorum.*

77 *Feudatarius iurans ad formam nouae, & veteris fidelitatis tenetur ad seruitium personale, & etiam militare.*

79 *Consuetudo admittens Clericos in successione feudorum dicitur inducere proximitatem ad peccandum.*

80 *Lex debet esse rationabilis, sancta, & honesta.*

81 *Clerici admissi ad feuda tenentur iurare fidelitatem Domino sicut laici.*

*Ecclesiastica persona ob feuda sibi concessa in hoc Dominio iurant fidelitatem Domino nu. 82. & 83.*

84 *Iuramentum debet seruari in forma specifica.*

85 *Iuramentum seruari debet etiam damnosum vbi potest sine interitu salutis aeternae.*

86 *Iuramentum non potest mutari de vno ad aliud propria auctoritate cum factum sit Deo.*

88 *Opinio tutior tenenda est pro anima.*

89 *Anima pretiosior est Corpore.*

90 *Anima praeferenda est caeteris rebus corporalibus.*

91 *Fidelitatis iuramenti multi, & mirabiles sunt effectus*

92 *Lesae maiestatis poena in primo capite est, quod scindatur*

*tur in fruſtra, & affingatur in eminentioribus locis*
*Ciuitatis ex Nou. Conſt.*
93 *Læſe maieſtatis in ſecundo cap. pæna mortis.*
*Clericus feudatarius non poteſt à Domino tēporali puniri corporaliter, ſed tantū feudo priuari, & in exilium mitti nu. 94. & 97.*
95 *Exemplum Salamonis, qui ob crimen læſe maieſtatis in exilium miſſit Abyatat Sacerdotem.*
96 *Exemplum Ludouici Regis Francorum qui Card. Beluā ob crimen læſe maieſtatis in Carceribus interuſit mox è Regno eiecit.*
98 *Pæna Corporalis etiam leuis in nobili maior eſt quacunq; pecuniaria magna.*
99 *Domini intereſt ne feuda Clericis conferat.*
100 *Exemplum Francifci Secundi Ducis Mediolani qui à Pallauicino Vicecomite vaſallo Clerico vulneratus fuerat.*
101 *Feudi in ſucceſſione equiparantur Clerici, Monaci, & Conuerſi.*
102 *Decretum Senatus in ea materia.*

## Mliites Hyeroſolimitani ſuccedunt in Feudis non obſtante, quod ſint Religioſi, & Fratres nuncupentur. Cap. LXVIIII.

COnſtitutionibus feudalib9 cauetur,
1 Clericos in feudo nō ſuccedere c.
1. §. qui Clericus ſi de feud. fuer.
contr. inter domi. & Vaſſal. & cap.
1. de mil. Vaſſal. qui arm. bell. depoſ., quam regulā in Monaco, & alijs Religio-
2 ſis procedere tradunt ſcribētes præſertim Dec.
in cap. in præſentia num. 74 de probationibus
3 Clar. in §. feudum qu. 78. Si etiam non ſuccedunt in feudo qui feudo ſeruire non poſſunt
cap. 1. an mutus vel Surdus, Anchar. conſ. 420.
col. 2., quem ſequitur Crau. conſ. 303 num. 8.
Adeo quod cum milites ſiue Equites Hyeroſolimitani ſint Religioſi, & regulares, ac ſo-
4 lemniter vota Caſtitatis Paupertatis, & Obedientiæ, emittant vt tradit Roſental. de feud.
cap. 7. conc. 30. num. 10 par. 1. & ante eum Natta conſ. 507. num. 1. & Oſaſch. dec. 27. num. 18.
quos ſequitur Gratian. lib. 2. diſcept. for. cap.
363 num. 20. cum plur. ſequ. quorum laudes, &
inſtitutos recenſet, & cumulat D. Bimius conſ.
229. nu. 10. lib. 3. ſuccedere eos minimè poſſe in
Feudis dicēdū eſt, vt annreſignanus probat Bal.
5 in conſ. 470. ſub nu. 2. lib. 2. & poſt eum Barbatia
quos ſequitur Bonon. conſ. feudal. 17. in fin. qui
6 ex Baldo opinionem hanc de rigore iuris veriorem tradit eandem ſequuntur Crau. d. conſ.
303. num. 1 Rol. conſ. 23. num. 39. lib. 1. Menoch.
de arbitr. caſu 231. n. 9. qui in Addit nu. 28. cum
ſequ. infinitos cumulauit; Prout idem copioſius ſcriptum reliquit in conſ. 54. per totum, &
conſ. 519. num. 8. Roſental. dicto cap. 7. conc.
30. num. 10. par. 1. qui eam adducit rationem,
quod militiæ ſuæ vſq; adeo vacare tenentur
7 Hyeroſolimitani milites, vt Domino Feudi debita ſeruitia præſtare nō poſſint. Oſaſch. dicta
deciſ. 27. nu. 18. per totam, vbi verſ. ſi erga ſcribit quod ſi alicuius homagio, vel iuramento nō
poſſunt ſe aſtringere iſti milites Hyeroſolimi-
8 tani conſequens eſt vt non ſuccedant in feudo,
cuius occaſione præſtatur Homagium, & iuramentum fidelitatis toto tit. qualiter iurare debeant Vaſſal. fidel. Canet. in extrauagan. Volentes feu. 68. ſed an poſſit in militem per totum fol. mihi 187.
9 De AEQVITATE tamen admittuntur ad
feuda milites Hyeroſolimitani vt probauit idē
Bald. & cæteri in cap. 1. de milit. verſ. qui arma
bel. depoſ. cuius dictum vt in ætate maturiori
10 prolatum eſſe ſcribit Neuizan. conſ. 30. ſub nu.
2., qui ſub num. 3. in fin. declarando eundem
Bal. in all. conſ. 170., inquit quod non immerito
ſcripſit ibidem Bald. contrariam opinionem
11 procedere de rigore feudorum, quaſi ſentiret,
quod alia debeat ſeruari in practicâ, tanquam
AEQVA. l. placuit C. de iudic. Curt. ſen. conſ.
1. col. 6. verſ. modo ſic, vbi habetur, quod quan-
12 do Doctor aſſerit iſtud de rigore, ſentire videtur, quod aliter ſit ſeruandum de AEQVITATE n. 121. & n. 4 cum ſequ. tradit Neuiz. multa
exempla, quibus inducta dicitur conſuetudo, vt
Hyeroſolimitani milites in Feudis ſuccedant
Neuiz. ſequitur Scapitr. de iure non ſcripto tit.
de Princip. & illorum pot. cap. 51., per totum
13 Natta conſ. 507. præſertim nu. 9. & conſ. ſequ.
per totum, quia militario ſtatus dicitur facta in
melius; & etiam in melius commutaſſe arma
dicuntur tex. in l. quod dicitur ff. de teſtan.
mil. Natta dicto conſ. 508. nu. 7.
Præter quod vt animaduertit Roſental. cit.
cap. 7. concl. 30. ſub nu. 11. in fine, cum iſtorum
14 militum inſtitutum præcipuè ad arma, non autem vt diuinis pluſquam laici operam dare debeant, ſpectare videtur, in ijs locum habere nō
dicitur diſpoſit. cap. 1. de mil. Vaſſal. qui arma
bel. depoſ. ſicut enim Clerici primæ Tonſuræ
15 non excluduntur à Feudis, ita milites Hyeroſolimitani, qui planè diuinis non ſunt dedicati
repellendi non ſunt. Roſental. dicta concl. 30.
nu. 6. in fin. & nu. 12.
Et eo magis de AEQVITATE procedere
debet affirmatiua concluſio eſto quod milites
16 Hyeroſolimitani feudo ſeruire valent, per ſubſtitutum, vbi perſonaliter ſeruire non valerent
17 ad inſtar Vaſſalli, qui vbi per ſe Feudi capax
eſt, non prohibetur, an probabili, aut iuſta
cauſa per ſubſtitutum, aut fructuum contributionem ſeruire ten. in cap. 1. §. firmiter, vbi
gloſ. In verbo alium per ſe, de prohibit. feud.
alien. Roſental. dicto cap. 7. concl. 30. num. 16. &
cap. 8. conc. 8. num. 8. & ſequitur qui dicto nu.
16. ſubiungit, Durum, & iniquum fore, Vaſſallum ob Feudum vnum, ex quo ſe aut ſuos vt plurimum nequit alere, adeo ſeruituti debere ad-
dictum

18 dictum esse, vt nunquam lucri commodiq; sui causa magis pro Republica Christiana alio militatem aliquandiù, Domino bellum non habēte abire, aut à Domicilio abesse illi foret integrum.

19 Hinc enim sequitur nullum Vassallum à diuersis Dominis, diuersa posse habere feuda quod permissum esse tradunt gl. & Doct. in cap. cæterum de Iudic. Cum rationi AEQVITATIQ; valdè consentaueū hoc sit, vt subijcit, Rosental. d. nu. 16. in fi., & scribit in cap. 2. qu. 4., Vbi licet
20 nemo possit esse ligius duorum Dominorum gl. in Clem. Pastoral. §. rursus de re Iudic. Tamen de AEQVITATE, & benignitate hoc potius indulgendum, quam ex rigore denegandum esse
21 tradit Rosental. d. cap. 2. qu. 4. in princip.

22 Tunc enim seniori in persona seruire debet, posteriori verò per substitutum, etiam si bellum inter priorem, & posteriorem Dominum agererur cap. Imperialem §. illud quoq; vbi scribit de prohibit. feud. alien. in obligationibus enim
23 facti, qui prior est tempore, potior est in iure l. in operis ff. loc. l. 2. Cod. qui potior in pign. Papiens. in forma libelli, quo agitur ad reuocationem feud. contra debitorem nu. 3. Rosental. cap. 8. qu. 16. in princip. p. 1.

24 Nisi posterior Dominus iam preuenisset, & Vassallus eidē iam inseruiret, Rosental. d. cap. 7. qu. 30. nu. 17. & cap. 8. qu. 12. Quæ aliæ vero per-
25 sonæ sint incapaces feud. latiss. referuntur à Rosent. d. cap. 7. qu. 29. & 30. ex Pett. de Grego-
26 tij de conu. feud. præsertim part. 4. quæst. 7. per totam, vbi nu. 66. scribit Hermafroditum es-
27 se feudi incapacem. Item dementem à natura, vel aliter in perpetuò imperfectum, vti mutum cæcum. Rosent. d. cap. 7. qu. 29. & 28. eamdem materiam plenè examinat Fachin. contr. iur. lib. 7. cap. 34. per totum, & Azot. par. 2. Instit. moral. lib. 11. cap. 2. vers. quinto quæritur fol. mihi 669.

Et quia alias quæstio hæc, an in feudo recto admittatur Clericus in sacris constitutus Eruditissime trutinata fuit Corā hoc Excellentiss. Senatu in causa feudi Castellarij, & Castri Leonis, à quibus excludendum esse D. Don Thoma de Aualos subdiaconum prætendebat Fiscus, eiusdem Fisci fundamēta, hic subnectare statui.

*Pro Fisco Regio, & Ducali ne Clerici, et alijs in sacris constituti ad feuda recta in Dominio Mediolani admittantur.*

IN causa, quæ apud Excellentiss. Mediolani Senatum agitur inter DD. Don Cesarem, & Don Carolum fratres de Aualos parte vna, & D. Don Thomam Subdiaconum itidem de Aualos parte altera pro successione feudorum, quæ vltimus Marchio Vasti dicti D. Thomæ frater, & dictorū DD. Cæsaris, & Caroli olim ex fratre nepotum, tempore eius obitus in hoc Mediolani dominio possidebat, Fiscus, animaduertit non parum agi de suo interesse si à tam amplissimo ordine declaretur, & Clericus ad feuda recta in hoc dominio admittatur, cum huiusmodi decisio maximę considerationis, & exempli sit futura. Si quidem resistere vident tàm aperti iuris feudorū textus, quam enixa, & præcisa Suæ Maiestatis iussio, quæ mandauit Senatui, vt in decidendis causis ius commune, Nouas Constitutiones ordines, & statuta huius dominij Mediolanensis, non obstante quacunq; consuetudine seruet. Rursus animaduertit Fiscus, quòd vbi ita declaretur Suæ Maiestatis auctoritas in signum Supremi Dominij reseruata vsurpabitur, cum inuestire inhabiles ad feuda, vel permittere, vt in eis succedant de reseruatis Principi sit. Insuper animaduertit Fiscus, quod si ità declarabitur diminuetur seruitium Suæ Maiestatis, causa peccādi, ac periurandi dabitur; cum Clerici nō possint ad vnguem obseruare, ea quæ in iuramento fidelitatis, per eos secundum formam fidelitatis præstando, promittunt, prout Feudatarij istius dominij solent promittere. Animaduertit etiam Fiscus, quod iustitia suas omnes partes non habebit, nec Sua Maiestas, & eius Illustriss. & Excellentiss. per tempora L. T. ex toto secuti non videbuntur, & quod plura sequi possunt absurda, & inconuenientia. Quæ omnia Fiscus à longè prospiciens, vt suo tantum satisficiat muneri, credit expedire infrascripta antè oculos Excellentiss. Senatus proponere eorum solummodo habens rationem, quæ vtilitatem ipsius Fisci, & seruitium Suæ Maiestatis concernunt. Si quidem Fiscus non sua interesse putat, vt potius supra sc. DD. Don Cæsar, & D. Carolus, quā ipse D. Don Thomas succedant, modo ille qui successurus est, sit capax, & habilis, modo non violentur leges, non prosternatur iussio Regis nostri, & alia mala de quibus supra sequantur. Itaque pro suprascriptorum omnium intelligentia maiori Fiscus considerauit, quod illi qui tenēt, Clericum posse succedere in feudo duobus potissimum fundamentis eorum opinionem nituntur colorare. Quorum primum est ex affetta consuetudine, quam asserunt in isto dominio obseruari, quod Clerici succedant indistinctè in feudia recta.

Secundum est ex cap. 1. §. firmiter de prohibitione feudi alie. per Federicum, in vsib. feud. quod Feudatarij poterunt Domino seruire, vel personaliter, vel per substitutum Domino acceptabilem, vel soluendo Domino medietatem redditus feudi vnius anni.

Quibus fundamentis non attentis Fisco videtur in isto dominio Clericum de iure in feudo recto minime succedere posse, iactis prius quinque præmissis,

Primum præmissum est, quia liber feudorum est autenticus, & non minorem auctoritatem in decidendis causis habet, quam leges, & Constitutiones Imperiales, & ità est obseruandum non solum in foro contradictorio causarum feudalium, sed etiam in foro conscientiæ, vltra omnes

28 Ias. in prælud. feudi, qui post Bal. de communi attestatur, nisi quatenus vigeret periculum animarum, & de iure sicut aliæ leges ligant omnes Reges, omnes Gentes, & Populos nn. 4. & ideo Fiscus asserit de iure feudorum Clericum, Mo-
29 nacũ, & Conuersum in feudo recto succedere nõ posse, & de hoc sunt quatuor Textus ad litterã.

Primus est textus in c. 1. §. qui Clericus, si de feudo fuerit contro. inter Dominum, & Agnatos ibi, qui Clericus efficitur, aut votum Religionis assumit, hoc ipso feudum amittit.

Secundus est in c. 1. de Vassallo, qui arma bellica deposuit, Miles qui beneficium tenebat, cũ esset sine liberis venerabilem domum intrauit, & seculo renunriando, arma bellica deposuit, habitumq; Religionis assumpsit, & sic Cõuersus factus est, & in fine dicti capituli legitur, sed iudicatũ est Domini, vel Agnati conditionem esse potiorem ' eo quod desijt esse miles seculi, qui
30 factus est miles Christi, nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium.

Tertius est in cap. 1. an mutus, vel alius imperfectus feudum retineat, ibi quidam autem
31 dicunt, eum, qui talis natus est feudum retinere non posse, quia ipsum seruire non valet. Sic dicimus in Clerico, in fœmina, & in similibus.

Quartus est in cap. 1. de feudo fœminæ ibi ex hoc illud descendit, quod dicitur Clericũ, nullo
32 modo in beneffitium paternum debere succedere, etiam si posteaquam habitum Religionis assumpserit, postposuerit; Idem in omnibus, qui habitum Religionis assumunt, vt Conuersi, hi enim nec postea, in feudum succedunt, etsi quod habent perdunt. Ex his enim quatuor Textibus clarè apparet Clericũ nullo modo debere succedere in recto feudo, quæ iura Curt. Iunior in suo tract. de feudis in p. 3. qu. 10. nu. 16. vers. pro ista opinione, & num. 17. & 18. alijs iuribus, & rationibus exornat, ac corroborat, & ne Fiscus transcribat ea quæ dicit ibi Curt. ad eius dicta se reffert. Et præter Curtium, nec non etiam Capic. decis. 32. per tot. qui ex suprascriptis iuribus tenent intrepidè Clericum in feudo recto nullo modo succedere debere. Fiscus addit, quod dicta iura sunt clara, adeo quod
33 non est opus aliqua interpretatione §. fin. in Auth. de restitut. dot. & ea quæ parit, in. vnde mens l. continuus §. cum ita, cum concordantijs ibi adductis in glo. in verbo nullus ff. de verb. obligat. verba enim quando clara sunt necesse non est iuris interpretationem obijcere, sed prout cantant ita seruari debent Alex. cons. 100.
34 nu. 4. lib. 4. Roman. cons. 126. nu. 1. Crauet. cons. 239. nu. 14. præsertim quando sunt clara, & ex-
35 pressa, prout sunt supra allegati Textus, & quãdo casus est in iure expressus ibi nulla dubitatio
36 vulg. l. ancillæ C. de furt. & lex; & si sit dura, & iniqua, est seruãda l. prospexit ff. qui & à quibus
37 manu. fieri potest, nam vbi lex pedes figit, non licet vltra transgredi. Glos. pen. quæ est ordina-
38 tia in l. si non fuerint ff. pro soc. Cæpol. de simul. contract. num. 29. quia quando habemus legem frustra quærimus rationem arg. l. non omnium ff. de legib. probatur in l. Gallus § si eius, & ibi notant Doct. omnes Imola in 3. notab. num. 49. Alex. not. 2. nu. 2. Ias. 5. not. n. 16. vbi id verũ dicit licet negot probari in illo tex. ff. de lib. & posth.

Et licet Fiscus habeat suprascriptos textus ita claros, & expressos quod non egeat pro eius in-
39 tentione fundanda aliqua auctoritate Doctorũ cum lex ante omnia sit seruanda l. leges vt generales de legib. c. 1. & ibi tradunt Doct. omnes de constitut. instit. de offic. Iudi. in prin. tamen ad tollendam omnem hesitationem dicit, quod huius opinionis scilicet, quod Clericus ad feu-
40 da recta non admittatur; Fuit Bart. in l. de quibus nu. 40. ff. de legib. authen. ingressi nu. 35. C. de Sacros. Ecclesijs Curt. Iun. d. 3. p. quæst. 10. vbi hanc quæstionem pulchrè ad partes disputat, & tenet partem negatiuam, vbi dicit esse de iure veriorem, & communiorem num. 22. hanc dicit esse communem Clarus in §. feudum quæst. 78. vers. & hæc omnia circa fin. Osas. decis. pedem. 27. nu. 4. vbi ait, quod vera, & communis legistarum, & Canonistarum conclusio, est, Clericum, vel alium qui religionem nouerit, præsertim si in sacris constitutus sit, regulariter feudum retinere, vel in eo succedere nõ posse, quia textus sunt admodum aperti, qui citra cauillationem tolli non possunt, & allegat ibi Osas. suprascriptos textus, & quamplures Doctores Canonistas, & Legistas qui hanc opinionem tuentur, communem esse etiam asserunt Io. Baptista Vincemala in 1. cons. primi vol. Consiliorum diuers. feud. nu. 122. & 123. Ioan. Gallicus, cons. 2. num. 102. eo vol. Ioan. Scheneiduuini in suo epitome feud. c. de success. descen. Mascul. nu. 24. fol. mihi 150. Thomas Aminad. in suo tract. feud. super Constit. Reg. in verbo filiorum nu. 5. Nicolaus Intrigoli. in suo tract. feud. qu. 30. nu. 3. 4. & sequen. Io. Bolognet. in cons. 5. num. 26. & sequen. lib. 1. hanc eamdem opinionem tanquam veriorem, & magis communem Camera Imperialis obseruat, & secundum eam iudicatur per eamdem Cameram Imperialem teste Mysinger. singularium obseruat. Cent. 5. concl. 48. num. 8. & prædicta iura, & communis non solum proce-
41 dunt in Clerico, idest Sacerdote, verum etiam in quolibet in Sacris constituto, prout est subdicemus ita Bald. in d. §. qui Clericus in prin. refert, & sequitur Curt. Iun. in d. 3. parte qu. 10. nu. 16. vers. pro ista opinione negatiua.

Secundum præmissum est, quod etiam ex No. Constit. sub rubrica de feud. c. ne beneffitiorum
42 vbi fœminæ prohibentur succedere in feudis rectis, & quia ibi nulla mentio fit de alijs incapacibus ad feuda prout sunt Clerici, Monaci, Conuersi, & alij similes, & sic ex identitate rationis secundum Nou. Constit. est de eis sicut
43 de fœmina iudicandum siquidem in materia feudali, fœmina Clericus, Monachus, Conuersus, & alij similes incapaces equiparantur per tex.

tex.in d.c.1.an nurùs Alex.conf.10.nu.16. verf. pari ratione,ergo dicendum eſt idem in fœmina,quæ in materia feudali æquiparatur Clerico vol.5. Natta conſ.507. nu.14.lib.3. Oſaſ.d.deciſ. 27.nu.15.lo.Bologn.d.conſ.5. nu. 13. & 14. Lauren.Siluan.conſ.3.nu.59.vol.1.communem dicit Intrigl. qu.29.num. 55.poſt Menoch. conſ. 443. nu.33. & 66.lib.5. & quando duo in lege veteri ſunt æquipatata diſpoſitio nouiter edita in vno
44 extenditur ad aliud l.quod verò ff. deleg.l.ſi quis ſeruo C. de furt. & hoc procedit, quando illa noua diſpoſitio emanat propriè in eadem materia,in qua erat facta æquiparatio à veteri lege alias non,c.1.cum gloſ.in verbo declaramus Ne Clerici,vel Monaci in 6. cap. licet Canon.& Gloſ. in verbo Parochialis Eccleſia de elect.in 6.Alex.conſ.207.nu.26.lib.6.Iaſ.in l.ſi conſtante nu.29.& 30.& Ripa nu.69.ff.ſoluto matrimonio,idem Iaſ.in §.ex maleficijs nu.43. inſtitut.de action.Pariſ.conſ.49.nu.59 85,86,& 87.lib.3.hanc dicit eſſe communem opinionem Oſaſ.deciſ.147.poſt Ripam d.nu.69.,& quod ab hac opinione non eſt recedendum in conſulendo,& iudicando.

Quapropter cum ex dicto cap.ne beneffitiorum,fœmina excludatur à ſucceſsione feudi recti,ita eſt dicendum de Clerico,cum ſint æquiparati à lege veteri, & præſertim quia licet iura
45 feudorum ſint ſingularia quod non poſsint extendi ad decisionem aliarum cauſarum, tamen ad deciſionem ſimilium cauſarum feudalium poſſunt extendi ita Iſern.poſt Barr.,& alios in d.l.de quibus nu.26.ff.de legibus,& Fiſco nulla videtur differentia inter Clericum,& fœminam, quia ſicut Clericus eſt de agnatione, & ex deſcendentibus,ita & fœmina,imo fœmina aliquãdo poterit Domino eſſe vtilior,quia poterit occaſione feudi, & eius diuitiarum, matrimonio copulari cum aliquo ſtrenuo milite, etiam inimico,ob quod matrimonium ſeruitium ingens, & vtile Domino poterit redundare, & de hoc
46 poterunt quam plura exempla adduci,quę breuitatis cauſa omittuntur.

Tertium præmiſſum eſt, quod de iure feudorum non legitur aliquem religioſum eſſe habilẽ
47 ad ſuccedendum in feudo præter Epiſcopos, vel Abbates,vel ratione perſonatum eorum, vel Eccleſiæ in c.1.§.fin.de Capit.Corrad.Thomas de Marinis in ſuo tractat. de feudis in verbo ammittitur nu.144.verſ.concludendum eſt igitur quod Epiſcopi, vel Abbates permiſſu Domini poſſunt poſsidere feuda temporalia pag. mihi 210.Clar.in §.feudum d.quæſt.78.in fin.
48 vbi etiam loquitur de Cardinalibus. Contrariũ tamen quo ad Cardinales tenet Thomas Aminador.in d.ſuo tractat. de feudis verſ.filiorum nu.5.& 6.

Quartum fundamentum eſt ex ordinibus Suæ Maieſtatis diei 7.Aprilis 1581. editis in Cœnobio Thomar.in c.4. quod incipit ſotto colore di arbittio, che le dette Conſtitutioni concedono al Tribunal voſtro, S.Maieſtas in eo capitulo mandat, quod in decidendis cauſis tàm ciuilibus,quàm Criminalibus obſeruentur ius cõmune Nouæ Conſtitutiones,ordines,& ſtatuta iſtius Dominij antiquata quacunq; conſuetudine ibi,vi ordiniamo,& eſpreſſamente vi cõmandiamo,che di quà auanti nel giudicare le cauſe Ciuili debbiate ſeguire, & guardate la ragione commune,le Conſtitutioni, gli ordini, & li ſtatuti di coteſto Stato,ſenza alcun riguardo in alcun modo,dechiarando,che noſtra mente nõ è, ne vogliamo, che per virtù delle dette Conſtitutioni potiate nell'auenir vſare de altri Arbitrij,che di quello,che la ragione vi permette, & in fine eiuſdem capituli legitur, non oſtante qualſiuoglia coſtume, ò poſſeſſo nel quale ſiate ſtato,perche quello più propriamente è di chiamarſi abuſo, e corrotella, onde come tale deue ceſſare, & in fine dictorum ordinum Sua Maieſtas mandauit prædictos omnes ordines ad vnguem, & in concurſu debere obſeruari per hæc verba,& tutto queſto che in queſta noſtra lettera ſi contiene,terrete,guardarete,& compirete per inanzi,ſenza eccedere,ne in tutto,ne in parte (come è detto,& voi douete fare) per legge, inſtruttione,& decreto inuiolabile, che per tale ve lo diamo,& vogliamo che da voi ſia preſo,tenuto, & fedelmente eſſequito.

Quintum,& vltimum præmiſſum pro extradicando primum fundamentum tenentium contrariam opinionem, viz. Clericum in feudo recto poſſe ſuccedere, dependet ab illa quæſtione, an ſi lege, vel ſtatuto ſimpliciter dicatur, non obſtante quacunq: conſuetudine in contrarium faciente, prout in memorato ordine S. Maieſtatis ibi non obſtante, & ibi; onde come tale debba ceſſare,an iſta clauſula non obſtante habeat vim clauſulæ derogatiuæ ad conſuetudines non
49 ſolum præſentes; Verum etiam ad futuras Caſtren.in d.l.de quibus nu.18.ff.de legibus dicit, quod ambas conſuetudines tollat per auth. Nauigia.C.de iuſt.auth. Caſſa.C.de Sacroſ. Eccleſijs, auth.Itaque C.communi ſucceſs.cõmunem dicit ibi Iaſ.nu.55.poſt Doct.in l.ſi mihi,& tibi §.in legatis ff.de legat.1., vbi Bart.nu. 4.,& ibi Barbat.in addit.in littera C.Bald.nu.3. verſ.extra,& hanc deciſionem eſſe veriorem, & magis communem dicit Alex.in d.§.in legatis nu.8.Pariſ.conſ.10.nu.8.lib.4.& in terminis feudorum Petrus de Rauena in ſuis allegationibus in materia feudorum verſ.ſi præcedat pag mihi 467.præſertim quãdo dicta conſuetudo eſt irrationabilis, cum ſit contra ius commune, & ſic contra ius feudorum ſcriptum,& ſic dicitur corruptella Antonius de Butrio in c.ſi.col.10.verſ. ex his concluditur differentia conſuetudinis de conſuet.Milus in ſuo repertorio in verbo conſuetudo irrationabilis fol.mihi 89.

His itaq; quinq; præmiſsis factis,ad Fiſci fauorem, vtpotè quod Clericus in feudo recto nõ ſuccedat eliciuntur quatuor concluſiones.

N 2 Prima

Prima est, quod de iure feudorum, & ex veriori, & magis communi Doctorum, quàm Canonistarum, quàm legistarum sententia Clericus in feudo recto succedere non potest vt supra in primo præmisso probatum fuit.

Secunda conclusio est, quod attenta equiparatione, quam in successione feudi ius feudorū facit inter fæminam, & Clericum, & in No. Constit. in tit. de feudis in c. ne benefficiorum fæmina prohibetur in feudis succedere, nec ibi de Clerico vllum verbum legitur, prout in secundo præmisso est probatum Fisci iuditio est dicēdum de iure No. Constit. Clericum nullo modo succedere posse in feudo.

Tertia conclusio est, quod de iure feudorum, vt in primo præmisso est dictum Clericos in sacris constitutos etiam Subdiaconos nullo modo in feudis succedere debere, vt in primo præmis-
49 so, & in prima conclusione est dictū præter Episcopos, & Abbates, & cap. 1. §. fin. de capitulis Corrad. vt in tertio præmisso est probatum, &
50 exceptio in casibus non exceptuatis confirmat regulam Dec. in l. 1. n. 21. & ibi cōmuniter Doct. ff. de reg. iuris, & regula est quod Clerici non possuut succedere in feudis rectis, & exceptio est de Episcopis, & Abbatibus, igitur quo ad alios Clericos, Monacos, & Conuersos firma regula remanet, quod in feudis non succedant.

Quarta, & vltima conclusio est, quod attento recitato capitulo quarti ordinis S. Maiestatis de quo supra in quarto præmisso, & ijs quæ dicta sunt in quinto, & vltimo præmisso per dictū capitulum quartum dicti ordinis S. Maiestatis de Thomar omnes consuetudines, quæ erant introductæ in iudicando, & decidendo causas ab Excellentiss. Senatu contra id, quod disponebat ius commune No. Constit., ordines, & statuta fuerunt abrogata, irrita, & cassa, & secūdum dictas assertas consuetudines à die publicationis dict. ordinum citrà nullo modo Sen. Excellentiss. potest, nec debet causam aliquam decidere.

Quapropter cum in præsenti casu de iure feudorum sit clarum, prout in primo præmisso est demonstratum, & in prima conclusione dictum, quod Clerici in feudis non posiint de iure succedere post promulgationem dictorum ordinū S. Maiestatis Senatus Excellentiss. attenta quacunq; consuetudine non potest iudicare, nec declarare Clericos in feudis rectis de iure posse succedere, demptis Episcopis, & Abbatibus, maximè quia ipsa asserta cōsuetudo, ob quā dicunt Clericos in isto dominio in feudis rectis
51 posse succedere, est irrationabilis, quia est contra ius scriptum feudorum, quod ligat omnes, vt in principio primi præmissi ex Ias. fuit ostensū tum etiam quia consuetudo, quæ est contra ius irrationabilis est, prout supra est dictum ex Butrio, & Milio, & dicitur quoq; corruptella. Adeo
52 quod nulla præscriptione iuuatur, etiam si sit tanti temporis, cuius memoria hominum non extat in contrariū Petrus de Rauen. d. suo tract. vers. damnata consuetudine post Doct. in c. si consuetudinem 8. distinct. pag. mihi 449.

Ex hac quarta conclusione infertur, quod licet de præsenti Sen. Excellentiss. attento præcitato ordine Suæ Maiestatis non possit iudicare, nisi secundum ius scriptum, & non secundum aliquam consuetudinem, stāte abrogatione omnium consuetudinum. Tamen si rectis oculis actus præcedentes dictum ordinem S. M. inspiciantur, non potest dici aliquam consuetudinem legitimè fuisse introductam ad admittendum Clericos ad feuda in præiuditium S. M. ignorātis de dicta consuetudine.

Quia ad inducendam consuetudinem requiritur inter alia, quod de Principis supremi sciē-
53 tia, & patientia constet, ita Inno. in c. 1. num. 4. vers. Item vbi populi est iurisdictio. Anto. de Butrio in c. fin. 10. carta col. 1. de consuet. Milus in d. verbo consuetudo fol. mihi 89. & præsertim in his quæ sunt reseruata Principi in si-
54 gnum Supremi Dominij ita Rol. à Valle cons. 2. num. 124. lib. 1. & feudistæ omnes, & præcipuè Aluarotus Præpositus in c. Imperialem §. præterea. de prohibit. feudi aliæ per Federicum. Ratio est in promptu, quia sicut nō possunt Offi-
55 ciales inferiores Principi expressè preiudicare, ità nec etiam tacitè consentiēdo, quod consuetudo inducatur, & quemadmodum nec Excellentiss. L. T. S. Maiestatis in isto dominio non habent auctoritatē infeudandi aliquem de feudis istius dominij, nec etiam ea alienandi sine expresso eius ordine, in scriptis, quia inuestire de feudis, & ea alienare, etiam si alias inuestita bona feudalia fuerint, vel alienata solum spectat
56 ad S. Maiestatem in signum supremi Dominij, argumento eorū quæ tradit Bois. in tit. de Princip. nu. 87. ita etiam permittere, & declarare, vt inhabiles in feudis succedant, spectat etiam ad S. Maiestatem in signum supremi Dominij, nec Illustriss. eius L. T. nec Senatus, nec aliud Tribunal habet hanc auctoritatem, quia talis admissio, & declaratio fit per Principem superiorem ex eius pura, & mera liberalitate, vt infra dicetur.

Quapropter cum Excellentiss. L. T. non possint inuestire aliquem de feudo, nec feuda alienare, nec etiam possunt declarare incapaces ad feuda admitti debere per regulam, quod eius
57 est nolle qui potest, & velle, & qui non potest velle, nec etiam nolle ex regula eius est nolle ff. de reg. iur.

Et ob hanc causam Excellentiss. D. Antonius à Leiua anno 1536. Don Ferrandus Gonzaga anno 1548. & Cardinalis Tridētinus anno 1556. considerantes, quod ad eos non spectabat admittere ad feuda incapaces in fine iuramenti fidelitatis in manibus eorum præstiti, per tunc omnes Feudatarios istius dominij fuit apposita clausula in fine formæ iuramenti, viz. reseruatis quibuscunque iuribus S. Maiestatis, & tertij. & ipso-

ipsorum N., & citra ipsorum iurium aliquam approbationem, vel improbationem, per quas reseruationes nullo modo potest dici prędictos Excellentiss. L. T. habuisse animum ad inducendam consuetudinem aliquam effectus, vt incapaces, prout sunt Clerici ad feuda admittantur,
58 quia per tales reseruationes nullum pręiuditiũ infertur ita tex. in l. litibus §. sin autem C. de agri. & censi. lib. 10. Doct. in l. non solũ § morte ff. de operis noui nuntia., & in c. cum M. Ferrariensis de Constit. Parif. consf. 13. nu. 12. lib. 1. consf. 70. nu. 19., & 20. lib 3.

Minusq; inducta fuit consuetudo aliqua ex exemplis adductis de Inuitiss. Imperatore Carolo Quinto, & de alijs retroactis Illustrissimis, & Excellentiss. Ducibus Mediolani qui inuesti-
59 uerunt Clericos in feudis rectis, seu promisserunt, vt in eis succederent, quia id ex mera gratia fecerunt habilitando incapaces ad feuda, prout infra probabitur.

Ac tandem non est habenda ratio exemplorũ aliorum, quod Senatus, & Magistratus Extraor-
60 dinarius aliquando declarauerint ad fauorem Clericorum, vt in feudis rectis possint succede-
61 re. Quia vltra quod legibus, & non exemplis est iudicandum. l. nemo Iudex cum concordantijs ibi adductis in gl. in verb. sed legibus C. de sen. & interloqut. omnium iud. Per dicta exempla nullo modo potest dici, quod aliqua legitima consuetudo fuerit inducta, vt Clerici in feudis rectis succedant, quia non apparet de scientia, & patientia S. M. prout supra est dictum, quod requiritur cum consuetudo non possit induci, nisi ab habentibus potestatem legis condendę l.
62 de quibus ff. de leg. Hinc est, quod dicit Bart. in
63 l. 1. in fin. ff. de legib., quod mos, & consuetudo mulierum non introducunt consuetudinẽ, quia mulieres non possunt legem cōdere, & sequitur dictus Petrus de Rauena d. tract. pag. mihi 463. vbi etiã dicit si caueatur statuto Ciuitatis, quod Sindici Villarum teneantur denuntiare malleficia, & quędam Villa stetit per centum annos, quod in ea non fuerunt denunciata maleffitia, tamen ista consuetudo est inualida, cum illi de Villa non habeant potestatem condendi statuta, nisi ista consuetudo esset expresse approbata per superiorem, tum etiam quia concedere feuda, vel alienare, vel vt quis in eis succedat est de reseruatis S. M., & quod ista asserta consuetudo est irrationabilis cum sit contra ius scriptum feudorum, & corruptella, adeo quod consuetudinis nomen non meretur, nec super ea fieri potest aliquod fundamentum ad declarandum, vt Clerici in feudis succedant, prout supra est demonstratum.

Pro confutatione secundi fundamenti partis affirmatiuę, quod Clerici in feudis possint suc-
64 cedere ex cap. 1. § firmiter de prohibit. feud. alien. per Feder. est prẽmittendum, quod Curt. Iun. in dicto tract. de feudis parte tertia qu. 10. sex argumenta pro parte affirmatiua adducit, & quintum est sequens, inquit ibi igitur Curt. nu. 14. vers. 5. pro eadem opinione vltra allegata facit secundum aliquos alios modernos text. in c. 1. §. fin. de capit. Corrad. Idem etiam tenuit Ioan. Raynaldi in suo compendio feudorum in c. Imperialẽ §. firmiter circa 18. col. de prohibit. feud. alienat. p Federic. vbi dicit Clericũ admitti
65 ad successionem feudi, si Dominus velit. c. 1. §. fin. de capitulis Corrad. Postea instat, quomo-
66 do seruiet Domino in bello. Respondet, quod Clericus in sacris non pugnabit propter sanguinis effusionem, & propter timorem irregularitatis c. 1. de Cleric. pugnan. in duello, sed horrabitur alios pugnatores in arte belli allegat Ioannam Blanc. Marsiliensem in sua somma in tit. quibus modis feud. amittat vers. sed quid si Clericus, vel poterit seruire per substitutũ Domino acceptabile, vt vulg. glos. in c. 1. de benef. sit io fęminę hęc Curt. istud argumentum inducitur pro parte negatiua pondetatis verbis illis, vbi dicit Clericum admitti ad successionem feudi si Dominus velit, quod Clericus admitta-
67 tur ad successionem feudi recti, si ita Dominus voluerit, quę voluntas debet esse expressa, ita Felin. in c. in pręsentia nu. 47. ibi Nihilominus si expresse actum est, quod in feudo succedat Dec. nu. 84. & 85. ibi quia eo ipso fęmina habilitata reperitur, de probat. Alex. d. consf. 10. n. 16. vol. 5. ibi quod quando conceditur feudum ei, qui iam est Clericus, et sic ei qui consueuit reputari inhabilis secundum naturam feudi concessio valebit, si Dominus illum esse Clericum
68 sciebat, sequitur Osas. d. decis. 27. num. 15. & Intrigliol. in sua centuria feudi qu. 54. nu. 61. post Curt. in d. qu. 10. nu. 30. ibi 8 limita, nisi Clericus de nouo inuestiretur à Domino sciente ipsũ Clericum esse, quia tũc posset feudum retinere, & talis concessio, quę fit per Dominum Cleri-
69 co, vel alij inhabili ad succedẽdum in feudo dicitur per gratiam fieri, & eo in casu per substitutum poterunt Domino seruire, ita Andreas de Iser. in d. §. qui Clericus num. 6. Osas. d. decis. 27. nu. 16. Bolognet. d. consf. 5. nu. 27. lib 1. Intrigliol. d. qu. 54. nu. 60 & 78. Iacobutius de Franchis ad titulũ de his qui feud. dare possunt vers. & quia vidimus nu. 58., & 59. ex quibus omnibus colligitur, quod dictus §. firmiter. non procedit in Clerico, nec in alio inhabili, nisi ex gratia Principis fuerit inuestitus de feudo recto, vel quod promiserit scienter in eo succedere, prout ostẽdunt verba suprascripti argumenti partis affirmatiuę, ibi, si Dominus vellit, & nulla est maior
70 probatio, quam ea quę desumitur à parte Mascat d. de probat. qu. 10. nu. 51. & sequen., Nec possunt aliter dicere tenẽtes affirmatiuam, quia per verba illa si Dominus vellit approbant d. §. firmiter in Clerico non posse procedere, nisi Dominus vellit scienter in feudo recto admittatur, quia allegant d. §. firmiter, & doctrina Doctoris
71 est intelligenda secundum legem, quam allegat iurib. vul. idem dicit Thomas de Marinis d. tr.

N 3 de

de feud. in verbo constit. Regni versic. ammittitur etiam feudum num. 144. ibi quod verior est opinio contraria, & magis obseruata, & allegata per ipsos leuia sunt, quibus respondere minimè necessarium fuit visum, nisi vnico tantū fundamento, quod fit de tex. in c. 1. in d. §. firmiter de prohibit. feudi alie. per Feder., vbi in publica expeditione vocatus à Domino suo si non
72 venerit, vel alium pro se omnino acceptabilem mittere contempserit feudo priuatur, in quo textu concedi videtur seruitium fieri per substitutum. Nam respondere possumus dicta in d. §. firmiter procedere, quando Vassallus de per se est habilis, idoneusq; erat ad seruiendum, nimirum si sibi conceditur facultas mittendi substitutum, prout colligi potest ex tradictis in c. 1. vers. Si de minori si de feud. fuerit controuers.
73 Secus vero in Clericis, alijsuè religiosis, quibus prohibitum est arma bellica exercere, nec spes vlla est, vt habiles de cætero fiant, vt dicitur in c. 1. in fi. an mutus, vel alius imperfectus, vbi huiusmodi personæ Ecclesiasticæ mutis, & surdis à natura æquiparantur, qui nec etiā per substitutum seruient.

Concludendum est igitur non obstante consuetudine in contrarium veriorem esse opinionem, Clericos in sacris constitutos, aliosq; Religiosos minimè seruire posse per substitutum, Et aduertant iuniores, ne decipiantur sub intelligentia terminorum, siquidem multa sunt iura feudalia permittētia Clericos, Religiosasq; personas posse feuda tenere, vt dicitur in tit. Eoise. vel Abb., & in tit. de Clerico qui inuestituram fecit, & in c. 1. qui succed. ten., & in c. 1. §. fin. de capitulis Corrad., & in alijs iuribus, quæ omnia
74 intelligenda sunt, vel procedere in feudis Ecclesiasticis quæ ab Ecclesia dependent, vel de feudis temporalibus, quæ ab Ecclesiasticis personis permissu Domini possidentur; si quidem Dominus ex certa scientia potest permittere, sua feuda per Religiosos teneri, illosq; admittere ad seruiēdū per substitutum, censetur enim tacitè conuentum inter dantem, & accipientem concessionis tempore, vt seruitium per substitutum fiat ob qualitatem, conditionemq; personarum, quibus concessum fuit beneffitium, vt traditur in c. 1. in prin. de feudo fœminæ Felin. in c. in præsentia nu. 46. de probationibus hactenus Thomas de Marinis, & quod ita intelligatur d. §. firmiter tantum de habili ad feuda, tenent Bald. in l. quisquis vers. primo casu, & Salic. nu. 2. C. de Episcopo, & Cler., Ex his alijs colliguntur quatuor conclusiones.

Prima est, quod nec Clerici, nec alij inhabiles in feudis rectis secundum feudi naturam succedere possunt, nisi Dominus voluerit eis gratiam facere, & de incapacibus capaces reddere, vt in feudis possint succedere.

Secunda est, quod habilitati per Dominum scienter ad feuda poterunt per substitutum seruire.

Tertia est, quod dictus §. firmiter procedit in habilibus ad feuda, & in feudis Ecclesiasticis, non autem in temporalibus, nisi Dominus sciēter velit admittere incapaces ad feuda.

Quarta conclusio est, quod nullus habet auctoritatem admittendi incapaces, vt in feudis rectis possint succedere, nisi Dominus ex gratia sciens talem esse inhabilem, eum gratiando habilem reddiderit.

Vltra suprascripta Fiscus his sex argumentis tenet Clericos de iure admitti nō posse ad succedendum in feudis rectis.

Primum est, considerata forma fidelitatis iuramenti, quod solent præstare Feudatarij istius
76 dominij, quia iurant ad formam fidelitatis nouæ, & veteris in vsibus feudorum, propter quas dicunt Curt. iun. d. quæst. 10. n. 18. vers. 6. & vlt. & Thomas de Marinis in dicto vers. Ammittitur num. 139. pag. mihi 227. quod Clericus dicitur facto suo, factus inhabilis perpetuo ad faciendū ea quæ in iuramento dictarum bonarum formarum fidelitatis veteris, & nouæ continentur. Quia omnia ibi expressa censentur Clericis interdicta. Vnde cum non possint illa adimplere de neganda est feudi inuestitura c. 1. §. nulla per quos fiat inuestitura, & hæc ibi Curt. dicit, est fundamentalis ratio prohibendi Clericos, & Religiosos à successione feudi ex dicto c. 1. de Vassallo, qui arma bellica deposuit, ponderando ibi verbum debet, & Thomas de Marinis d. nu. 139. quod ista est verior, & receptior opinio, & secundum eam iudicatum fuit, & ratio est in promptu Fisci iuditio, licet à suprascriptis Doctoribus non allegetur, quia iurans secundum formam nouæ, & veteris fidelitatis tenetur ad
77 seruitium personale, etiam militare, ita Osasc. decis. 27. n. 8. & 9. post Alex. Affict., & Alnaron. Io. Baptistam Vincemalam d. cons. 1. nu. 123. in primo vol. diuer. cons. feud. Plotus cons. 44. nu. 4. lib. 1.

Secundum argumentum est, quia attento iuramento fidelitatis, quod præstant Feudatarij huius dominij, etiam secundum formam nouæ, & veteris fidelitatis, Clerici tenentur ad seruitium personale, & etiā militare, quod Religiosis
78 est prohibitum propter sanguinis effusionem, & propter timorem irregularitatis c. 1. de Clerico pugnan. in duello, & ideo dato, sed non concesso, quod adesset consuetudo, quod Clerici admitterentur ad feuda, quia talis consuetudo
79 inducit pronitatem ad peccandum, sicq; non valeret cap. ex parte de consuetudinibus, prout etiam dicitur de statuto secundum Abbatē ibi,
80 & ratio est, quia lex debet esse rationabilis sancta, & honesta c. erit autem lex quarta distinct. sequitur Petrus de Rauen. in dicto suo tract. vers. tamen non valet consuetudo inducens pronitatem ad peccandum pag. 461.

Tertium argumentum est, quod Clerici sicut Laici, tenentur iurare fidelitatē Domino, Curt.
81 dicto tract. de feud. part. 2. qu. 4. nu. 38. Alnaron.
in

in c. 1. col. vltima qualiter Vasallus iurare de-
beat fidelitatem sequitur Intrigl. de feud. quæst.
56. num. 216. prout etiam iurant in hoc dominio
personæ Ecclesiasticæ, vt ex fidibus Io. Baptistæ
82 Montij Secretarij, & etiam quando Ecclesia ha-
83 bet feudum à Principe temporali, tenetur fide-
litaté præstare nomine Prælati Bald. in prælud.
feud. nu. 37. Intrigl. d. qu. 56. nu. 223. & sequen.,
84 & iuramentum in forma specifica debet seruari
glos. ordinaria in l. si pecuniam in verb. necesse
habeas ff. de conditione causa data, & etiam iu-
85 ramentum, & si sit damnosum sine interitu sa-
lutis æternæ in spetie debet obseruari c. cũ con-
tingat de iure iuran. cum concordantijs Osas.
86 decis. 92. nu. 22. nec iuramentum potest mutari
de vno ad aliud propria auctoritate, cum factum
sit Deo, & obligationé in D. O. M. dirigat, Doct.
in c. ad nostram. in primo, vbi Felin. nu. 12. vers.
ex quo intellectu. de iure iurãdo Curt. post Abb.
in d. tract. de feudis par. 2. quæst. 2 num. 67. Af-
flict. decis. 162. vbi dicit hanc esse communem
à qua Vrsillus ibi in additio; inquit in indican-
do, & consulendo non est recedendum, Osas. d.
decis. 92. nu. 19. & 21. si igitur Clericus admitti-
tur ad feuda recta, & iurat, prout solent alij Feu-
87 datarij iurare, tenentur ad seruitium personale
etiam militare, & consequenter pugnare in pro-
priam personam, quod non debet facere propter
sanguinis effusionem, & irregularitatis timoré
ex d. c. 1. de Clerico pugnante in duello, si verò
non pugnabit in propriam personam efficitur
periurus ex suprascriptis, & ideo ad euitanda
dicta peccata est dicendum, vbi Clerici iurent,
prout solent cæteri Feudatarij istius dominij
88 iurare, quod Clericus nullo modo debet admit-
ti ad feuda causa peccatum euitandi, quia opi-
nio tutior, est pro anima tuenda Clemen. exiui
§. item quia, & ibi Card. de verborum significa-
tione c. Presbiteri 48. distinc. c. iuuenis de spõsa.
89 cum anima sit prætiosior corpore c. cum infir-
mitas de pænitentijs, & remiss. & est præferen-
90 da cæteris rebus corporalibus l. sancimus C. de
Sactosan. Ecclesijs c. præcipimus 12. qu. 2. c. so-
lite, de maioritate, & obedientia.

Quartum quia si Clericus admittitur in feu-
dis rectis iustitia suum complementum non ha-
bebit, quia si Clericus crimen læsæ Maiestatis
commiserit, vel feloniam, cum multi, & mirabi-
91 les sint effectus fidelitatis, de quibus per Afflict.
decis. 265. nu. 40. & sequen., & decis. 307., si qui-
dem pro isto atrocissimo crimine læsæ Maiesta-
tis ex No. Constit. in primo capite, est imposita
pæna, quod scindatur in frusta, & in locis emi-
92 nentioribus Ciuitatis affigantur, & bona eorũ,
tàm allodialia, quàm feudalia publicentur, &
puniantur eorum ascendentes, & descendẽtes,
93 & in secundo capite est imposita pæna vltimi
suplicij, vltra alias pænas à iure communi intro-
ductas, & eadem pena est imposita de iure com-
muni ita attestante Clar. in §. læsæ Maiestatis
versiculo sed quæro, & nihilominus licet Cleri-
cus Feudatarius, attento iuramento fidelitatis
per eum præstito, si commisit feloniam incidat
in dictum crimen læsæ Maiestatis, etiam in illis
casibus in quibus non iurans minimè incideret.
Clem. Pastoralis §. denique de re iud. Serafi. de
Serafinis de priuilegijs iuraméti priuilegio 173.
94 tamen non poterit per Dominum puniri in su-
prascriptã pænã, sed tãtum poterit priuare eum
feudo, & bannire prout fecit Rex Salomon, vt
legitur in tertio Regum c. 2., vbi Salomon Rex
propter conspirationem factam contra eum per
95 Abyatar Sacerdotem; illi dixit, vade in Athaod
agrum tuum, & quidem vir mortis es, sed te ho-
die non interficiam, quia portasti arcam Domi-
ni Dei coram Dauid patre meo, & substinuisti la-
borem in omnibus, in quibus laborauit Pater
meus. Fecit ergo Salomon Abyatar, vt non esset
Sacerdos Domini, & etiam dicitur de Cardinali
96 Bellua, qui commisit crimen læsæ Maiestatis
in Ludouicum Regem Francorum, qui in carce-
ribus eum intrusit; & exinde è regno eiecit, re-
fert Guliel. de Bened. in repet. cap. Raynutius
secunda decis. vxorem nomine Adelasiam num.
164, & 165. de testamen., & quod criminaliter
contra Clericos feudatarios Dominus feudi nõ
97 possit procedere asserit Farin. qu. 8. nu. 22. q. 42.
nu. 3. coniuncto nu. 14. vers. & ideo quia iusti-
tia totum complementum suum non conseque-
tur, est dicendum Clericum non debere in feu-
do recto succedere.

Quintum argumentum est, quia si Clerici ad-
mittantur ad feuda, quia criminaliter à Domino
98 non possunt puniri pæna corporali, quæ etiam
si minima sit in nobili est maior qualibet pæna
pecuniaria magna l. in seruorum ff. de pænis, sed
solum pecuniaria in priuatione feudi, & quia
habent castra, & fortalitia, & aliquando sunt
consiliarij Domini, poterunt reddi audatiores
ad committendum aliquod delictum contra
Dominum, sub prætextu, quod pæna corporali
non possunt puniri, & quod ille pro quo offendit
Dominum, poterit ei maiora feuda conferre, &
99 ideò conuenit pro maiori securitate Domini,
vt Clerici in feudis non admittantur, & habe-
mus exemplum de Pallauicino Vicecomite, qui
in itinere Illustriss. & Excellentiss. Ducem Frã-
ciscum Sfortiam secundum eius Dominum, dum
ab hac Ciuitate Mediolani Modoetiam se con-
ferret, in eum sclopum explosit, ac vulnerauit, &
100 vt aliqui dixerunt de mandato Francisci tunc
Regis Francorum, sub spe maioris præmij, quam
à dicto Excellentiss. Duce haberet, & cum non
potuisset illum corporaliter punire, nec tormé-
tis subijcere, vt socios, & mandantes facinoris
propalaret, eum præfatus Excellentissimus
Dux interfeci iussit, & sic peccauit, & incidit in
excommunicationem præfatus Dux, qua prop-
ter, vt securior Dominus fiat, idest S. M., vel eius
Excellentissimus L. T. pro tempore, conuenit
quod Clericus ad feuda non admittatur.

Sextum, & vltimum, qui si Clericus in Sacris
con-

cōſtitutus ad feuda admitteretur, quia per ſubſtiturum poſſet ſeruire, vel ſoluere medietatem reddicus vnius anni, ſequeretur etiam, quod Monaci, & Conuerſi, & alij inhabiles ad feuda
101 deberent admitti, cum in ſucceſsione feudi in iure æquipararentur, & ita in terminis tenent Thomas de Marinis in dicto Verbo admittitur num. 145. pag. mihi 231. & Nicola. Intrigl. de feudis qu. 54. nu. 49. 55. & 58., & poterunt remanere feuda in Monaſterio, ex dicto Intrigliol. d. qu. 54. nu. 52. & 53., & reſtringeretur ſeruitium S. Maieſtatis, quia numerus feudatariorum diminueretur, qui poſſent ſeruire S. Maieſtati perſonaliter militādo, ergo ne inferatur iſtud damnum S. Maieſtati, & alia ſupraſcripta non ſequātur Fiſci iuditio eſt dicendum, quod nullo modo de iure inſcia S. M. Clericus admitti debet in feudis rectis, & in omnem caſum, vbi Senatus Excellentiſs. noſtr excludere Clericos, ſaltem ſuperſedeat à publicatione votorum, & ſententiæ, donec vnuſquiſque ex Magnificis DD. Senatoribus votum ſuum cum rationibus Suæ Maieſtati refferat, & ab eadem Maieſtate reſponſum habeatur, quod Fiſci iuditio ita fieri debet, attenta magnitudine, & grauitate iſtius negotij, & conſequentiarum, quæ poterunt ſequi, ſi declaretur ad fauorem Clericorum, inconſulta de ſupraſcriptis Sua Maiaſtate, & ita fieri inſtanter petit &c. ſaluo &c.

Hieronimus Callent. Reg. Aduoc. Fiſcalis Gener.

1601. die

Reffcrente Amplis. D. Senatore Alexandro Rouida cenſuit Sen. habilem eſſe dictum Don
102 Thomam ad feudorum ſucceſsionem, etiam ſi ſit Clericus, & in ſacris conſtitutus, qui Don Thomas adhuc pacificè gaudet feudis Caſtellatij, & Caſtri Leonis.

Prout pariter ſcio feudo auræ malæ gaudere D. Marchionem Io. Baptiſtam Malaſpinam Sacerdotem, mediante diuiſione facta cum alijs eius fratribus aliorum feudorū vlz. cum Marchione Petro Franciſco, & Marchione Florio Malaſpinis, & ſic conſtat ex conſuetudine in hoc dominio admitti Clericos, & Sacerdotes nedū Epiſcopos, & Abbates ad feudorum ſucceſsionem.

## SVMMARIA.

1 *Adminiſtratores omnes tenentur inuentarium facere, & fideiuſſionem præſtare.*
*Curator ad lites non tenetur fideiuſſionem præſtare nec inuentarium facere nu. 2. & 4.*
3 *Curator ad lites non adminiſtrat bona.*
5 *Curator ad lites tenetur facere inuentarium iurium, & monumentorum ſuorum principalium, vt ea conſeruentur, & Domino reſtituantur.*

## Curator ad lites, non tenetur fideiuſſionem præſtare, nec inuentarium facere. Cap. LXX.

1 TVtores, & curatores, ac quoſcunq; adminiſtratores teneri præſtare fideiuſſionem, & inuentarium facere, ſatis regulare eſt, & habetur in l. Tutores 1. 2. C. de admini ſtr. tut. & l. Tutor ff. eodem tit. Vndè hac regula ſtante ad idem teneri curatorem ad lites dicendum videtur.

Verum de AEQVITATE contrarium affirmandum eſt, quia excipitur ab alijs curator ad lites, qui nec fideiuſsionem præſtare, nec inuē-
2 tarium conficere tenetur, vt ſcrib. Bald. in l. qui habet §. ſi pupillus ff. de tutell. Quintill. mandoſ. in tr. commiſs. commiſs. 4. verbo curatorem ad lites col. 2. fol. 58. qui ita practicari in Curia Romana, præſertim coram Aud. Rotæ teſtatur, et
3 præcipuè ratione, quia curator ad lites non adminiſtrat bona Scap. de iure non ſcripto lib. 3. tit. de procur. & cap. 27. per totum.
4 Quod autem huiuſmodi curator ad lites, non teneatur conficere inuentarium expreſsè tradit glo. in l. de Creationibus verbo conſcripti C. de Epiſ. Aud., ea adducta ratione, quia poteſt ei ſoli ad inſtar procuratoris in litem arg. l. hoc iure ff. de ſolut.
5 Teneatur autem curator ad lites facere inuētarium iurium, & monumentorum ſuorum principalium, ad hoc vt iura ipſa conſeruentur, & Domino principali reſtituantur, vt poſt Barber. in viatorio iuris par. 2. tit. de tutel. nu. 114., tradit Scap reſt. cap. 27. in fine.

## SVMMARIA.

1 *AEQVVM dicitur ab æquando.*
2 *Parte rei vendita intelligitur de dimidia.*
3 *Q. Fabij Labeonis diuiſio exorbitans nauium Regis Antigoni in executione initi fæderis.*
4 *Diuiſio non permittitur, quando fit diminutio ſpeciei.*
5 *Soluere qui promiſſit Venetijs, & Padua dimidiam partem vtroq; loco ſoluere tenetur.*
6 *Dictio copulatiua, & vtriq; loco tribuit partem.*
7 *Soluere qui promiſsit Padua, Bononia, Ferraria, Venetijs, & vbiq; fuerit conuentus, aut vbi creditor voluerit, reus per toto conueniri poterit in vno loco creditoris arbitrio ne per minimas ſummas incommodetur ſolutio in diuerſis locis.*
8 *Expreſſione certorum locorum inſignium in caſu ſoluendi moderator generalis ſubiuncta, vbiq; sit. locorum ad loca his ſimilia.*
9 *Legatum de mille quingentis aureis ſoluendis in pecunijs, mercibus, & alijs rebus ſolui debet pro rata in qualibet re.*
10 *Duobus confitentis receptiſſe pecuniam intelligitur vnū quemcunq; eorum participaſſe pro dimidia.*
11 *Limitatur hoc in vxore confitente cum marito.*

Emens

## Emens partem fructuum, vel alterius rei intelligitur de dimidia.
## Cap. LXXI.

1 Probatum fuit supra in 1. cap. num. 4. Aequũ dici ab æquando, quasi æqualiter per omnes subiecti partes considerentur, ex Bologn. rr. de mòltis signis,& different. iuris,& facti sub nu. 10. Vnde facta vẽditione partis alicuius rei diuisibilis, vt partes æqualiter cõsiderentur intelligi debet
2 de AEQVITATE factam esse venditionem de dimidia ipsius rei, quia hoc pacto æquales remanebunt tàm emptor, quàm venditor, vt post Butrigar. probat Flor. de S. Petro in l. vsufructuariam 6.nu.4.ff.de vsufructu fol. mihi 42. à tergo,
3 vbi sequenti numero ex hac conclusione colligit, malè hanc æqualitatem seruasse Q. Fabium Sabeonem, qui cum à Rege Antigono què bello vicerat ex inito fœdere, dimidiam partem Nauium accipere debuisset, medias omnes secuisse fertur, vt eum tota classe priuaret; Quia quando pet diuisionem fit diminutio specierum, tunc separatio, & diuisio non est facienda l. vsufructuariam §. si in varijs ff. de vsufruc., Ad quod propositum traditur illud factum Iacobi de Bu-
4 trio, qui in platea emporij emere volebat dimidium fici, & illum diuidere, de quo à muliere vendente fuit reprehensus, & irrisus, cum ficus non patiatur diuisionem in cista; sed dum in ore ponitur.

Hinc scribit in Pereg. c. 1. de iudicijs nu. 67., quod si quis ꝓmisit soluere Venetijs, & Paduæ
5 dimidiam partem debiti soluendam esse vtroq; loco, maximè ob naturam copulatiuam, &, quæ
6 vtriq; loco tribuit partem l. 3. §. si quisquis ita ff. de eo, quod certo loco.

Si verò promissum sit solui Paduæ, Bononiæ, Ferrariæ, Venetijs, & vbiq; fuerit inuentus, aut vbi creditor voluerit, hoc casu, ne per minimas
7 summas incommodetur solutio in diuersis, & pluribus locis, summitur æqua hæc interpretatio, vt reus promittendi pro toto conueniri possit in vno loco, creditoris arbitrio Bart. & cæteri in d.l. 3. §. si quis ita ff. de eo, quod certo loco Peregr. loco rell. nu. 70., vbi etiam tradit, quod ob illam expresionem certorum locorum insignium moderatur generalis subiuncta, vbiq; slz. ad loca his similia, & non longè extra Regnum,
8 aut Prouinciam distantia per tex. in Clem. non potest. de procurat. & cap. sedes. de rescriptis. cum non possit debitor esse vbiq; paratus.

Prout si quis testator leganit mille quingentos aureos soluendos in pecunijs, mercibus, & alijs rebus, solutio fieri debet pro rata in pecu-
9 nijs, mercibus, & alijs rebus, videlicet aureis 500. in pecunijs, alijs 500. in mercibus, & alijs 500. in alijs rebus testatoris, vt tradit Iaf. in l. legata inutiliter §. 1. in 2. notat. ff. de leg. quem sequitur Crau. conf. 187. num. 5.

10 Ad rem facit etiam illud, quod duobus confitentibus recepisse pecuniam, siue pretium, intelligitur vnumquemq; eorum participasse pro dimidia, vt probat Rom. conf. 462. num. 2., Quæ
11 tamen conclusio limitatur in confessione facta per virum, & vxorem, siuè per alias personas suspectas; Tunc enim propter mariti reuerentiam præsumitur vxorem ita fassam fuisse, vt explicat. Rol. conf. 63. nu. 5, & nu. 14. lib. 1. quem sequitur Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 705. num. 5. & 6.

### SVMMARIA.

1 *Prouisionalem prætendens habere debet sententiam pro se.*
2 *Prouisionalem petens, docere debet de furno boni iuris.*
3 *Aliter quilibet prouocaret diuitem in iudicio, vt interim eius expensis aleret.*
4 *Pauperum temeritas coerceri debet.*
5 *Filio debentur alimenta, & expensæ litis etiam in prima instantia ante sententiam.*
6 *Ne ob deffectum pecuniarum cogar deserere causam.*
7 *Contrarium probat glos. & scribentes.*
8 *Filius habet præsumptionem pro se in bonis Patris.*
9 *Exheredatio omnis hodie præsumitur iniusta.*
10 *Dispositio l. si instituta §. de inofficioso ff. de inoff. testam. prohibere prouisionalem ei qui non habet sententiam per se locum non habet quando alia concurrit præsumptio boni iuris fauore petentis.*
11 *Melius est exheredato alimenta præstare, quam non exheredato, ea denegare.*
*Iudex valdè prudens, & cautus esse debet in decernenda prouisione alimentorum, cum non ita grauem, & concludentem præsumptionem boni iuris habere debeat in descendente, sicut in collateralibus num. 12. & 13.*
13 *Alimenta debẽtur in prima instantia ijs personis, quas natura alere iubet.*
14 *Prouisionalia alimenta, & litis expensæ debentur, cuilibet subdito, habenti litem cum superiore, siue Domino, vt Monaco, vxore, & similibus.*
15 *Fratri, & sorori debentur alimenta, & litis expensæ si fratrem conuenit.*
16 *Prouisionales decernere solet Senatus Excellentiss. etiã in alijs multis casibus.*
17 *Decretum Senatus Excellentiss.*
18 *Io. Thoma Gallarati Senatoris honorifica mentio.*
19 *Prouisionalis qualitas ascendere debet ad quartam partem fructuum rei controuersæ.*
20 *Hoc remitti Iudicis arbitrio alij voluerunt.*
20 *Alij sextam partem fructuum non excedere statueri.*
20 *Prouisionalis fit pro modo facultatum, & habita consideratione personarum.*
21 *Prouisionalis peti debet coram Iudice, coram quo res principalis agitanda est.*
*Prouisionalis non admittit oppositionem, neq; restitutionem in integrum, saltem quo ad suspensiuum, neq; quamlibet aliam oppositionem impeditiuam executionem Prouisionalis nu. 22. & 23.*

24 Di-

24 *Decretum Senatus in ea materia.*
25 *Appellatio non admittitur, saltim quo ad suspensiuum in causa charitatiui subsidij.*
26 *Alimenta, siuè prouisionales obtentæ compensari debent, si actor obtinuit in causa principali.*
27 *Decretum Senatus.*
27 *Io. Babtistæ Vicecomitis Amplifs. Senatoris honorifica mentio.*
28 *Alimenta non restituit mulier, quæ ventris nomine cõsecuta fuit, nisi per calumniam se prægnantem dixerit.*
29 *Alimenta ratione ventris prægnantis præstari debent etiam si mater diues esset.*
30 *Alimenta non restituit filius, quæ pendente lite super filiatione consecutus est.*
31 *AEQVIVS est, quod filius sit alitus de alieno contra ius, quam quod facta probatione, quod sit filius tamen decesserit.*
32 *Alimenta non restituit mulier, siuè vxor, quæ consecuta fuit pendente lite super matrimonio etiam si contra eam indicatum fit.*
33 *Decretum Senatus in materia alimentorum præstitorũ ventri prægnanti.*
34 *Alimenta præstita ventri prægnanti dicuntur præstita, tanquam de bonis proprijs illius asserti.*

## Filio agenti ad bona patris debentur alimenta etiam in prima instantia. Cap. LXXII.

PRouisionalem, siuè alimenta, & litis expensas prætendentem habere debere primam sententiam pro se disponit celebr. tex. in l. si institu-
1 ta § de inoff. ff. inoff. testam., vbi Castrens. Quoniam cum de fumo boni iuris, siuè
2 probabili præsumptione docere debeat petens prouisionalem in sententia obtenta. Constare dicitur de huiusmodi probabili præsumptione, non obstante oppositione per aduersarium interposita Alc. tr. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9. nu. 9. & 11. Ripa in l. 2. nu. 4. ff. de re Iud. Cephal. conf. 714. nu. 13. Valascus decis. 1. sub num. 12.
3 circa finem; Aliter enim quilibet prouocare in iudicio posset diuitem, vt interim eius expensis
4 aleretur, quod admittendũ non est, Pauperumq; temeritas coerceri debet Bar. in l. si neget. ff. de lib. agnosc. Cõsta remed. subsid. 100. num. 2. in fine.
5 De AEQVITATE ramen etiam in prima instantia filio agenti ad bona patris debentur ali-
6 menta, & expensæ litis, etiam si sententiam non obtinuerit, ne fama pereat, & ne cogatur ob defectum pecuniarum processum deserere, & liti renuntiare; Affl. decis. 10., & sequ., vbi testatur sic fuisse bis iudicatum; prout ita seruari in Frãcia restatur Rebuff. ad Constit. Regni rit. de sententia prouisionali art. 1. gl. 2. nu. 5. etiam si glos.
7 & Doct. in d. §. de inoff. contrarium teneant, idẽ obseruari solere ex benignitate, & AEQVITATE Rotam restatur Mandof. conf. 12. nu. 3., Horum sententiam sequitur Gratian. lib. 2. discept. for. cap. 236. nu. 4. qui multos alios id comprobantes refert.
8 Eam præcipuè esse huius conclusionis rationem puto, ob præsumptionem quam filius habet
9 pro se in bonis patris, cum hodie, omnis exhæredatio præsumatur iniusta, nisi hæres ipse probet iustam subesse causam l. omnimodo C. de inoff. testamento §. aliud quoq; capit. in auth., vt cum de appell. cognon. Surd. de Alim. tit. 1. qu. 1 12. num. 4., & 5., & nu. 20., vbi apertè tradit dispositionem d. §. de inoff., & l. qui de inoff. ha-
10 bere locum, quando alia concurrit præsumptio pro filio, quam sententiam sequitur Gratian. d. cap. 236. nu. 60. Barbos. in l. 1. par. 1. nu. 50. ff. sol. matr. latè materiam hanc examinat Amplifs. D. Senator Bellonus lib. 2. de his, quæ incontinenti
11 fiunt cap. 64. per totum. Melius est enim exhæredatum alere, quam non exhæredato alimenta denegare, prout melius est nocentẽ absoluere, quam Innocentem per inscitiam damnare l. 1 §. sed si incertum ff. de ventre in possess. mitt., & latè probat Marius Salomon in repet. l. Gallus nu. 37. ff. de lib., & posth. fol. 296, prout hæc præcisa verba habet tex. in l. 1 §. sed si incertum ff. de vẽtre in possess. mitt. vbi dicitur, quod Aequius est, vel frustra nonnunquam impendia fieri, quã denegare aliquando alimenta ei, qui Dominus bonorum aliquo casu futurus est.
Hinc scribit Costa de port. ratæ qu. 59. nu. 10.,
12 quod Iudex in prouisione alimentorum decernenda, debet esse valdè Prudens, & cautus, vt nimirum à descendente prætendente boni iuris præsumptionem, non ita constantem, vel concludentem, aut grauem requirat; In collateralibus plus præstari statuat, quam in liberis; sed non successuris ab intestato extraneis, omnino, vtporè, quibus non famuletur fæderis naturalis vinculum, nec ius sanguinis assistit, multò plus requirat, quod aliquantulum sit supra semiplenam probationem, vel saltem illius angulos im-
13 pleat Gabr. conf. 25. nu. 3. lib. 1. Surd. d. tit. q. 112. nu. 21. & 28., in puncto D. Merenda in quẽ post hęc scripta incidi lib. 5. controuers. cap. 40. nu. 5. & sequ. vbi tradit, quod ex AEQVITATIS dictamine alimenta hęc debentur etiam in prima instantia ijs personis, quas natura alere iubet.
Quę autem supra in filio dicta sunt, eadem procedere in quolibet subdito habẽte litẽ cum
14 superiore, vt monaco, vxore, & similibus probat Mandof. conf. 12. per totum Costa all. remed. subsid. 100. nu. 2. 86. & sequ. Itidem in fratre, &
15 sorore Osas. d. decis. 10. & 11. Gutier. canon. qu. cap. 24. Peguer. decis. 2. nu. 5. Barbos. in rubr. ff. sol. matr. pat. 2. nu. 2. plenissimè Milan. decis. 16. num. 7.
Tantę verò potentię est huius AEQVITATIS consideratio, vt etiam in multis alijs casibus
16 prouisionales decernere soleat Excellentiss. Senatus fauore etiam eorum, qui vel sententias, vel

vel transactiones contra se habeat, & præsertim
id cōtingit fauore Annę Bagnarię cōtra March,
17 Paulum Antonium Pallauicinum affinem meū,
pro quo etiam patrocinabar, quia postquā obti-
muissem die 2. Martij 1617. obaudiendam esse
Bagnariam transactionem contra se habentem
sequenti anno 1618. die vltima Augusti refferē-
18 te Amplifs. Senatore D. Thoma Gallarato, Cē-
suit Senatus eidem errogādos esse aureos quin-
quaginta in causam alimentorum sine spe alte-
rius prouisionis, prout repetita eadem comina-
toria aliam prouisionalem concessit Senatus ei-
dem Bagnarię die 29. Nouembris 1621.

Ad quam summam autem ascendere debeat
prouisionalis respondet Masuer. in rubr. de pos-
sess. §. item, & recredentia, vlz. adiudicandam
19 esse quartam partem fructuum eius rei, quæ pe-
titur arg. l. antiqui ff. si pars hæred. peta, & arg.
l. sed & si restituatur § fin. ff. de Iudic. quamuis
20 arbitrio Iudicis hoc relinqui testatur Rebuff. d.
tit. de senten. prouis. in pręfat. n. 30. Itaut sępius
de minori, quam de maiori parte prouisum, &
21 in sexta parte fructuum factam per Senatum
Parisiensem asserit Franc. Mar. decis. 149. p. 1., &
sic pro modo facultatū fit arg. l. fil. C. de lib. alēd.
20 personæ maxime considerata qualitate, & con-
ditione l. quęso ff. de iure dotium Rebuff. d. n. 30.
20 in pręfat. Qui nu. sequenti tradit, quod coram
his Iudicibus peti debet illa prouisio, ad quos
materię principalis cognitio spectat per Reg.
21 l. quoties c. de Iudic. Alex. Trentacinq. d. resol.
1. nu. 49. vbi tres distinguit casus.

A qua prouisionali prohibitā esse omnem ap-
pellationem, & in integrum restitutionem, saltē
22 quo ad suspensiuum satis perspicuum est, vt etiā
tradunt Boer. decis. 326. Marius Ant. lib. 1. resol.
81. nu. 13. quos sequitur Costa recitato remed.
100. nu. 11. qui subiungit contra hanc AEQVI-
23 TATEM non admitti quamlibet aliam disposi-
tionem impeditiuam exequtionis talis proui-
24 sionis, & ita cēsuit Senatus die 10. Aprilis 1616.
refferente eodem Amplifs. D. Senatore Galla-
rato in eadem causa Bagnarię contra Marchionē
Pallauicinum, etiam si Iudex articuli (ductus ea
efficaci ratione, quod Bagnaria non solum sen-
tentiam pro se, sed potius cōtra se haberet, idest
transactionem) iam declarasset causam appella-
bilem, id quod perspicuum est in omni causa
25 alimentorum de futuro, & in causa subsidij cha-
ritatiui Rebuff. d. art. 1. gl. 12. & art. 1. gl. 5., Surd.
de alim. priuil. 60. nu. 96. quos sequitur Costa d.
remed. subsid. 100. sub nu. 11.
26 Vtrum autem alimenta per modum prouisio-
nis sic pręstita, imputanda sint actori si obtineat
vel per eum restituenda si succumbat, latissimè
examinat Surd. d. tit. 1. qu. 124. per totum, qui
concludit in primo casu cōpensari debere, iuxtā
tradita per Rebuff. de sent. prouisionali art. 3.
27 gl. 1. nu. 21., & ita censuit Sen. die 29. Nouēbris
1627. refferente Amplifs. D. Senatore Viceco-
mite in causa dictę Bagnariæ, & D. Marchionis
28 Pallauicini; In secundo autem non restitui per
mulierem, cui ventris nomine præstita fuerunt,
nisi per calomniam se prægnantem dixerit l. 1. §.
interesse ff. si mul. ventris nomine in possess. ea
l. causa esse dicat; Et cui ventri prægnanti ali-
29 menta præstari debent etiam si mater diues sit,
vel aliundè habeat l. Curator ff. de ventre in
possess. mittend., Surd. d. tit. 1. qu. 124. sub n. 12.
30 Prout neq; restituuntur habita per filium, cui
pater præstitis pendente lite super ipsa filiatio-
ne gl. in l. fin. C. de carbon. edicto Castr. in l. qui
de inoff. nu. 5. ff. de inoff. testam., vbi dicit ratio-
31 nem esse, quia AEQVIVS est, quod filius fuerit
alitus de alieno contra ius, quam quod facta
probatione, quod sit filius fame decesserit Frāc.
Marc. decis. 364. in fin. par. 2. Menoch. lib. 2. de
præsumpt. qu. 35. num. 37. quos sequitur Surd. d.
q. 124. n. 2. Qui dicit idem procedere in alimen-
tis præstitis vxori per virum pendente lite super
32 matr. post Affl. decis. 152. num 4. & Menoch. d.
qu. 35. nu. 37.

Materiam hanc plenè pertractat Alex. Tren-
tacinq. lib. 1. var. resol. tit. de alim. d. resol. 1. nu.
45. & Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. gl. 18. p. 4.
nu. 79. lib. 1. & Franch. decis. 336. n. 5., cuius cōtl.
intuitu cum Antonia de Aratoribus diceret se
prægnantem ex quon. Io. Petro Carcano, qui
decedēdo substituerat vnico eius legitimo filio
partum nasciturum ex dicta Antonia cum qua
rem habuerat paucis antè diebus, vbi prægnana
esset, & certo termino peperisset masculum, pe-
tijsletq; prouisionalem Antonia hoc mense De-
cembris prox. præt. 1624. refferente Amplifs. D.
Senatore Bellono, censuit Senatus esse erogan-
33 dos prædictæ Antoniæ pro eius alimētis primo
aureos 400, mox alios ducētum, nulla data cau-
tione, vt prætendebatur per Præfectos Ven. Ho-
spitalis Maioris vsufructuarij per nonnullos an-
nos opulentissimæ hæreditatis redditus circi-
ter aureorum 50. mille pro ampliando ipso
Hospitali, vt vbi omnia loca Pia sub eo guberna-
ta collocentur, & administrentur.
34 Qui Pius locus fruitur nunc ipsa oppulenta
hæreditate, dum termino à testatore limitato,
nec hucusq; & sic per 20. dies post nullum par-
tum peperit dicta Antonia, quæ ex ordine Sen.
custodiebatur primo loco in Hospitali Diui
Celsi, mox à duabus mensibus citra in domo
Co. Caroli Borromæi partium confidentis, vt
omnis suspitio partus suppositi remoueretur.

Huiusmodi enim casu decernuntur alimenta,
tanquam de bonis proprijs illius actoris, non
tanquam de alienis, quia vbi nasceretur foret
Dominus bonorum, vt habetur in l. 1. §. sed si in-
certum ff. de ventre in possess. mittendo, Surd.
d. qu. 124. sub nu. 5.

*S V M M A R I A.*

1 *Alimenta quomodo taxanda sint remittitur Iudicis arbitrio.*

Alia

*Alimenta de AEQVITATE taxanda sunt secundum vires hæreditarias ære alieno deducto, & filiorum legitima nu. 2. ac computatis bonis feudalibus.*
3 *Vendi non debeat prædia pro alimentis.*
4 *Decretum Sacri Concilij Neapol.*
6 *Alimenta debita ex causa lucratiua, taxantur deducto ære alieno, nec alienantur bona.*
7 *Secus si ex causa necessaria, quia tunc alienantur bona etiam alienari prohibita.*
8 *Alimentorum causa, si fructus bonorum non sufficiunt pro Patris alimentis, non potest filius ea petere.*
9 *Alimenta debentur per hæredem, habita ratione hæreditatis etiamsi inuentarium non confecit.*
10 *Legatum factum de quid soluendo de viribus patrimonij, non attenditur, quod hæres non confecerit inuentarium.*
11 *Testator mandans quod soluantur alimenta de bonis suis videtur remittere ius, quod legatario competeret aduersus hæredem non conficientem inuentarium.*
12 *Hæres qui non confecit inuentarium, dicitur obligatus insolidum versus legatariam.*
13 *Bonus vir non arbitratur secundum iuris rigorem, sed secundum AEQVITATEM.*
14 *AEQVITAS naturalis seruatur in foro conscientiæ.*
15 *Alimentorum legatum si in certa quantitate statutum est, tenetur hæres in totum persoluere si non confecit inuentarium.*
16 *Alimenta certa dicuntur esse legata, si Testator legauit alimenta, qualia consueuit præstare.*
17 *Certum dicitur, quod per relationem alicuius potest certificari.*
18 *Proprietas vendi debet pro alimentis præstandis quando legata sunt qualia solebat præstare Testator.*
19 *Alimenta taxanda sunt secundũ, id quod Testator consuetus erat præstare in eius domo.*
20 *Alimenta augenda sunt, secundũ quod augetur ætas, & secundum conditionem eorum quibus debentur.*
21 *Alimentorum quantitas variatur, iuxta statum, & personarum qualitates.*
22 *Decretum Senatus in ea materia.*
22 *Io. Ruiz de Lagona Senatoris honorifica mentio.*
23 *Alimenta vbi de oppulento agitur patrimonio constituenda sunt secundum dignitatem personæ etiam in illegitimo.*
24 *Contrarium alij probant ea sufficere, pro eorum necessitate.*
25 *Ius naturale in alimentis respicit tantum necessitatem.*
26 *Ius humanum in alimentis addidit dignitatem.*

## Alimenta taxantur secundum vires hæreditarias. Cap. LXXIII.

PRosequendo materiam alimẽtorum quæ practicabilis valdè est, cum vel ex dispositione facta à Testatore, vel pendente anno luctus, vel aliter debeantur; Opportunum est scire,
1 quo pacto debeant taxari alimenta hæc. Et licet iudicis arbitrio relinquatur illorum quantitas, vt in præcedenti cap. nu. 18. fuit explicatum, & tradit Menoch. de arbitr. casu 169. per totum, quem sequitur Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de alim. resol. 1. nu. 46.
2 Attamen de AEQVITATE taxanda sunt secundum vires hæreditarias, non vltra, quia debentur secundum quantitatem fructuum ære
3 alieno deducto, & filiorum legitima; Cum prædia vendi non debeant, si fructus non sufficiunt l. quæ bonis ff. de cess. bonorum Bar. in l. cum alimenta ff. de alim. & ciba. leg. Alex. cons. 72. nu. 7. lib. 5. Gozad. cons. 95. col. 2. Franch. de cis. 336. nu. 2. Crau. cons. 199. nu. 15. & cons. 210. col.
4 51. Io. Vincent. de Anna singul. 23. vbi testatur ita fuisse decisum per Sacrũ Cõcilium, Menoch.
5 d. casu 169. nu. 3. & 4. computatis etiam fructibus prouenientibus ex bonis feudalibus scribit Rol. cons. 74. nu. 31. lib. 2. & sequitur Alex. Trentacinq. d. tit. de alim. resol. 1. nu. 21.
6 Quę tamen procedunt in alimentis debitis ex causa lucratiua, Quia quando debentur ex causa necessaria deueniendum est ad alienationem
7 proprietatis etiam alienari prohibitę si fructus non sufficiant, vt post Ias. in Auth. res quę nu. 31. C. comun. de legatis probat Costa remed. subsid. 106. illat. 2. nu. 5. Maluas. cons. 8. nu. 28.
8 Idquod tamen intelligendum est secundum tradita per Franch. d. decis. 336. num. 3. Si enim fructus patrimonij non sufficiunt pro Patris alimentis, filius non potest ea prętendere, minusq; tunc vendi debet proprietas, vt filius alimentetur Corduba in d. l. si quis à liberis §. sed si filius nu. 134. ff. de lib. agnoscen.
9 Quę conclusio de AEQVITATE eò etiã casu procedit, si hęres non confecit inuentarium, vt reprobato Natta scribit Gallia ad consuet. Alex. verbo solidos qu. vlt. n. 155. cum sequ. & sequitur Surd. de alim. tit. 8. priuil. 13. num. 3. in fin. & num. 4.
10 Ratio est, quia vbi quid relinquitur soluendum de viribus patrimonij nõ attenditur, quod hæres non fecerit inuentarium, nec omissum facit eum plus teneri Bal. in l. 1. C. de his qui pænę nom. Tunc enim testator, qui mandat solui alimenta de bonis suis, videtur remittere ius, quod
11 legatario competeret aduersus hęredem non conficientem inuentarium; Adeo quod non ob-
12 stante, quod leges non obligent insolidum hæredem qui non fecit inuentarium, & propterea secundum eas debeat bonus vir arbitrari.
13 Adhuc tamen bonus vir non arbitratur secũdum iuris rigorem, qualis ille est, qui hęredem obligat insolidum. At secundum AEQVITATEM naturalem, quę etiam in foro conscientiæ
14 seruatur, ita concludit Surd. all. priuil. 13. nu. 5. quem sequitur Gratian. lib. 1. disceptat. forens. cap. 34. num. 24. faciunt tradita per eundem Gratian. cap. 613. nu. 1. & seq lib. 4.
Secus autem dicendum est quando legatum alimentorum certum est, & pręcisum, idest in
15 certa quantitate statutum, veluti in tot pecunijs, vel in certa quantitate frumẽti, vini, lignorum,

num, & similium, quia tunc hæres, qui inuentarium non confecit tenetur de proprio Natta cons. 387. nu. 9. quem sequitur Surd. dicto priuil. 13. nu. 84. qui num. seq. ex eodem Natta probat cer-
16 ta esse alimenta quando legat testator qualia cõsueuit præstare; Nam certum dicitur, quod per relationem ad aliud certificari potest l. certum
17 ff. si cert. petatur, & l. si ita scripsero ff. de condit. & demonstr. Et tunc vendi debet proprietas si
18 fructus hæreditatis non sufficiunt secundum Nattam dicto cons. 387. nu. 7. & Bertrand. cons. 268. nu. 2. lib. 2. quos refert, & sequitur Gratian. dicto cap. 34. nu. 26. & seqq.

Vbi verò superabundantes sint hæreditatis fructus, & vires, Alimenta taxari debent secundum id, quod Testator consuetus erat præ-
19 stare in eius domo, aut secundum gradum, & conditionem personæ, cui debentur alimenta arbitrio boni viri Io. de Amicis cons. 56. Boer. decis. 46. nu. 6. Et augenda sunt secundum quod augetur ætas, & secundum conditionem eorum
20 quibus debentur. Rol. dicto cons. 74. nu. 19. lib. 2. Borgn. tract. de vsufruct. mul. rel. num. 27. Menoch. dicto casu 169. num. 4 & post eos Trentacinq. dicto tit. de Alim. resol. 1. nu. 23.
21 Propterea eorum quantitas variatur iuxta statum, & personarum qualitates, vt obseruare cõsueuit Sen. Excell. quæ modo in maiori, modo in minori quantitate taxauit, prout hoc anno 1618
22 die 30. Augusti refferente Amplis. D. Senatore Io. Ruiz de Laguna per modum prouisionis pro alimentis adiudicauit aureos centũ D.E.C. licet in maiori quantitate ea prætenderet, cum annus elapsus fuisset, quo nihil perceperat ex legato, & dote aureorum quinque mille, contendente aduersario hæreditatem non ascendere ad annuum redditum scutorum tercentum, licet re verà quinque centum excedere crederetur.

Præterea quando fructus hæreditarij sunt copiosi in alimentorum taxatione cõsideranda est
23 qualitas, & dignitas personæ, etiam si alimentãdus sit illegitimus probat Gratian. alle. cap. 689. num. 7. & 8. 20 9. qui in eam sententiam refert Couarru. de sponsal. cap. 8 §. 6. nu. 7. & 8. par. 2. fol. 247. Lud. Molin. de primogen. Hisp. lib. 2. cap. 15. num. 55. Peregr. de iure Fisci tit. 17. lib. 3. n. 72. vers. contra tamen Spin. de testam. glo. 16. princip. nu. 101. vers. contrariam tamen sententiã Surd. de alimen. tit. 4. qu. 18. n. 5. 1. vers. sed etiam Spurijs, Franch. decis. 282. alias 283. num. 8. Incip. legitimos per Patrem.

Quamuis contrarium ostobare nixi sunt Cassan. cons. 39. nu. 55. Beniuend. decis. 22. nu. 6. Burz. decis. 129. nu. 11. & 19. ac decis. 69. nu. 9. Barbos. in l. 1. par. 4. num. 64. ff. sol. matrim. fol. 1991, qui
24 testatur, quod sola necessitas spectatur in alimentis debitis illegitimis, idem tradit Ioseph. Ludouic. concl. 1. vol. 2. vbi scribit, quod quando alimenta præstantur coactè, non attéditur opulentia patrimonij, sed necessitas Bursat. cons. 162. nu. 20. lib. 2.

25 hæc, si enim ius naturale inspiciatur solum, quatenus vitæ subuenitur cap. pasce 86. distinct. l. necare ff. de lib. agnoscend. Tamen ius humanum addidit, vt alimenta præstentur etiam secundũ statum, & dignitatem personarum, vt probat Gratian. loco relato nu. 8.

*S V M M A R I A.*

1 *Filius qui semel à Patre in vitam legitimam recepit, eo mortuo amplius consequi nequit.*
2 *Alimentorum loco conceditur legitima filijs.*
3 *Alimenta dicuntur subsidium.*
4 *Iuramentum seruari debet omnino, vbi potest, absq; interitu salutis.*
5 *Alimenta semel habita, iterum debentur filio laboranti inopia per Patrem, etiamsi iurauerit filius ea vltimus non petiturum.*
6 *Pactum non petendi alimenta est contra ius naturale, & non valet.*
7 *Pater tenetur alere filium secundum naturam.*
8 *Filius qui ex proprio dolo, vel culpa lata peruenit ad inopiam, iterum alimenta consequi nequit à Patre.*
11 *Contrarium.*
9 *Filius dicitur Dominus viuo etiam Patre.*
10 *Culpa leuis in rebus proprijs non punitur.*
12 *Pater dicitur in culpa si alimenta, vnica vice assignauit filio, cum dietim ei præstare teneretur.*
13 *Infortunium filio superueniens circa alimẽta ei assignata, Patri imputari debet, cum non teneretur ad ea nisi dietim.*
14 *Filio emancipato inopi debentur iterum alimenta à Patre.*
15 *Filio etiam spurio debentur iterum alimenta.*
15 *Cautella ad ea euitanda.*
16 *Pactum expressum & iuratum non petendi iterum alimenta præiudicat filio.*
17 *Conciliantur Doctorum opiniones Contrariæ.*
17 *Inopia filij cessante, cessat præstatio noua alimentorum à Patre facta.*
18 *Mulier non potest renunciare alimentis, quæ ex dote ei debentur.*
19 *Monacho, è Monasterio electo, non reuocantur bona Monasterio quæsita per ingressum.*
20 *Pater tenetur etiam alere filium Monacum è Monasterio electum, vel transfugam etiamsi alimenta Monasterio persoluisset.*
21 *Dolus & culpa considerantur in filio Monacho transfuga, ac in filio, qui partem assignatam dilapidauit.*
22 *Causa accidentalis non extinguit naturalem.*
23 *Naturalis obligatio præfertur in concursu obligationis accidentalis.*
24 *Filio qui se in necessitate posuit, præstanda sunt alimenta ad vitã tantum necessitatem, non ad decorem, & pro dignitate.*
25 *Alimenta præstare tenetur Pater etiam filio bannito.*
25 *Alimenta debita filio bannito, vel spurio vsq; ad necessitatem tantum non ad decentiam debentur.*
26 *Alimenta non solum filijs, sed etiam nepotibus, & pronepotibus præstare tenetur Pater.*
27 *Quod procedit etiamsi filius ingrati animi causam commisisset.*

O Ali-

28 *Alimenta præstare tenetur Pater etiam nepoti spurio ex defuncto filio nato.*
29 *Filij tenentur etiam alere patrem egenum.*
30 *Limitatur, si pater erudiri non fecit filios.*
31 *Solonis lex circa filios parentibus alimenta non præstantes.*

## Filium inopem, qui recipiendo Partem à Patre iurauit de cætero nō petere alimenta tenetur alere Pater.
## Cap. LXXIIII.

PRopositæ materiæ confert etiã illud,
an recepta parte per filium, qui iu-
1 rauit de cætero non petere alimen-
ta, si inops effectus est, teneatur Pa-
ter eum alere. Qua in re dicendum
videtur, quod sicut filius qui semel à Patre rece-
pit legitimam in vita, amplius consequi nequit
eo mortuo scrib. in l. in quartam ff. ad l. falcidiã
Thob. nonius cons. 95. nu. 10. Honded. cons. 74.
nu. 37. & 54. lib. 2. quos sequitur Giurba ad stat.
Messan. cap. 5. gl. 7. num. 3. p. 1. ita nec ipso Patre
viuente petere vlterius eam potest, & consequẽ-
ter, neq; etiam alimenta quorum loco à lege
conceditur legitima, vt subsidium gl. in l. vlt. §. si
2 vero vers. confundatur C. de iur. deliber. Costa
subsid. remed. in prælud. p. nu. 19.
3 Quia alimenta vocantur subsidium l. 5. C. de
patr. potestate Costa dicto prælud. p. nu. 14. Præ-
sertim attento iuramento vlterius sit. non pe-
tendi alimenta quod omnino obseruandum
esse, vbi fieri potest, absq; interitu salutis exter-
4 næ nemo ignorat, & in his terminis renunciati-
uis alimentorum post Barr. in l. si quis pro eo nu.
17. ff. de fideiuss. probat Surd. de alimentis tit. 8.
priuil. 56. nu. 42. Gutierez. de iuramento confir-
mat. cap. 3. num. 4. quos sequitur Giurba ad stat.
Mess. cap. 7. gl. 13. nu. 21. p. 1.
5 De AEQVITATE tamen contrarium verius
est, quia promissione iurata non obstante, si fi-
lius laborat inopia eum alimentare tenetur Pa-
ter, vt expressè probat Specul. par. 4. tit. qui filij
sint legit. §. 1. sub nu. 11. vers. sed pone quem se-
quitur Addit. ad Bar. in l. si cum dote §. si post
solutũ litr. E. in fine ff. sol. matr. ea ratione quia
6 tale pactum est contra ius naturale, & conse-
quenter non valet l. ius agnationis ff. de pactis,
quam conclusionem probat Nicellus in repet. l.
Gallus num. 84. ff. de lib. & posth. fol. mihi 357.
7 nouissimè D. Merenda lib. 4. controuers. cap. 34.
nu. 6. Pater enim tenetur alere filium secundum
naturam l. 1. §. 1. ff. de iust. & iure, & l. cum non
solum §. hoc priuil. & l. fi. §. si tantum æs alienum
C. de eo qui liber D. Bimius cons. 147. n. 2. lib. 2.
Hoc idem probat Bal. in auth. contra rogatos
nu. 8. & ibi addit litr. B. C. ad Trebell.
8 Ibi tamen distinguit, si ad inopiam peruenit
filius sine dolo, vel culpa lata, ea ratione, quod
ex culpa leui non teneatur filius qui dicitur Do-
9 minus viuo Patre l. in suis ff. de liber. & posth. &
in rebus proprijs leuis culpa nõ punitur l. etiã
10 §. licet ff. sol. matr. Bald. sequitur Surd. de alim.
tit. 79. nu. 1.
11 Quamuis sublata hac distinctione, vbi filius
bona pro alimentis assignata etiam dilapidauit
per tex. in l. liber. ff. de operis libert. post infini-
tos Doctores ibi allegatos probat Giurba d. c. 7.
gl. 12. nu. 14. & 15. reprobata Baldi traditione;
12 Patris enim culpã in eo præcessisse tradit, dum
alimenta non dietim, vt fieri debet, sed vnica vi-
ce, & semel præstitit, & ideo filij legit. semel ex-
plorata subsequens infortunium, non immerito
13 in Patris detrimentum redundare debet §. item
is, cui Inst. quibus modis re contrahatur oblig.
14 Quod etiam in filio emãcipato procedere pro-
bat Marisc. lib. 2. var. resol. c. 83. num. 57. Carpan.
ad stat. 313. n. 56. p. 1. Et in filio spurio etiam pro-
cedere probat Lupus tr. de illegit. coment. 2. §.
15 1. sub nu. 18. vers. Et vbi dos, & vers. tamen, &
vers. ad euitanda, quo loci ex Molina de primo-
gen. Hisp. cap. 16. nu. 28. tradit cautellam, quod
non præstetur pro alimentis res, quæ perire va-
leat, sed census, vel redditus.
16 Conciliari tamen potest horum Interpretum
discrepantia, dum Bald. loquitur in casu in quo
filius per expressum pactum iurauit vlterius non
petere legitimam, vel alimenta, quia tunc vlte-
rius non tenetur Pater si dolo, vel lata culpa ad
inopiam peruenit filius, vt probat etiã Menoch.
17 de arbitr. casu 182. n. 59. D. Bimius d. cons. 147.
nu. 3. Randens. cons. 144. nu. 14. lib. 5. Tex. verò in
d. l. libertas de quo Giurba, & cęteri per eum re-
lati, & præsertim Tusc. litr. A. concl. 287. nu. 29.
locum habet, vbi tale pactum iuratum non in-
tercessit, vt ibi videre est.
A qua conclusione supra principaliter firma-
ta recedere, neq; etiam videtur Giurba alle. gl.
13. nu. 21. in fi. vbi contrariam eius opinionem
declarat procedere, si nõ egeat filius quasi quod
17 imminente illius inopia, limitari admittat eius
conclusionem, vt ex se patet, & expressè tradit
idem Auctor in d. gl. 12. nu. 17.
18 Hinc infertur etiam, quod mulier non potest
renuntiare alimentis quæ ex dote ei debentur
Dec. in l. de alimentis nu. 6. ff. de transact., Iason
in l. cum ij nu. 2. ff. eodem, & post eos Corduba
in l. si quis à liber. §. si quia ex his nu. 139. ff. de
liber. agnoscen.
Confirmatur nostra conclusio, ex eo, quod si-
cuti, si filius vitę monasticę pertessus aufugiat,
19 aut à Monasterio eiectus sit, quamuis bona Mo-
nasterio peringressum quæsita non reuocentur
l. Deo nobis § huius autem, & ibi Salic. C. de
Epis. & Cler., & §. si quis autem col. 1. in Auth.
de Monach., Attamen onus alendi istum trans-
fugam ad patrem reddit Castr. cons. 76. lib. 1.
Coler. de alim. lib. 1. c. 2. nu. 30. Surd. de alim. tit.
1, qu. 7. nu. 4. Tusc. litt. A. concl. 287. nu. 23. quos
recenset, & sequitur Giurba d. c. 7. gl. 13. nu. 12.
ita

ita eadem ratione tenebitur Pater alere filium,
qui partem aſsignatam dolo, aut lata culpa di-
lapidauit, dolus enim ex lata culpa conſidera-
tur in filio Monacho transfuga, vel eiecto, ac in
filio qui partem aſsignatam dilapidauit.

Eatenus enim durat obligatio alendi, quare-
nus durat cauſa, ſed cauſa etiam durat filio ex-
22 pulſo è Monaſterio, vel ad inopiam redacto,
ergo & obligatio, Cauſa enim accidentalis non
23 extinguit naturalem l. filio, quem Pater ff. de
liber., & poſthu. l. aſſumptio ff. ad municip. Et
in concurſu præfertur naturalis l. qui habet ff.
de tutel. Surd. d. tit. 1. qu. 7. num. 5. cum tribus,
ſequen.

Hoc tamen caſu putarem alimenta præſtanda
eſſe filio, qui ſe in neceſsitate poſuit, non ad de-
24 corem, & pro dignitate, ſed ad vitæ neceſsitaté
tantum, Molin. de primogen. lib. 12. cap. 10 Surd.
d. tit. 7. qu. 2. nu. . id quod innuere etiam vide-
tur tit. 1. qu. 5. nu. 11. & 12. Seſſe deciſ. 26. n. 103.
& 104. Sanchez de matr. lib. 4. diſp. 26. n. 1. in fi.,
Rol. conſ. 74. nu. 41. lib. 1. Giurba all. cap. 3. gl. 12.
nu. 20. in fi., & gl. 13. nu. 8. & 23. in fine, qui n. 5.
25 tradit onus hoc habere locum etiam verſus fi-
lium bannitum Viu. deciſ. 523. num. 8. Honded.
conſ. 95. nu. 34. & 76. lib. 1. Surd. de alim. tit. 1. qu.
1. nu. 7. & Carp. ad cap. 312. nu. 36. lib. 1.

Quæ tamen alimenta filio bannito, ac ſpurio,
vel adoptiuo debita poſt obitũ patris per illius
heredes, intelliguntur de AEQVITATE, vſq;
ad neceſsitatem tantum, non ad decentiam, vt
ſcribit Franch. deciſ. 203. num. 3. & tradit Coſta
remed. ſubſid. 106. nu. 4. Quod onus ad nepotes,
26 & pronepotes etiam extenditur Surd. d. tit. 1.
qu. 12. & tit 3. qu. 1. nu. 38. ac tit. 5. qu. 1. num. 31.
Rebuff. ad Conſt. Regni tit. de ſentent. prouiſ.
art. 1. gl. 2. num. 7., D. Bimius conſ. 152. num. 15.
Trentacinq. var. reſol. lib 1. tit. de alim. reſol. 2. n.
27 6. Seſſe d. deciſ. 26. nu. 48. Giurba d. gl. 13. n. 15.,
etiamſi filius ingrati animi cauſam commiſiſſet
D. Bimius conſ. 147. nu. 9. lib. 2., Quippe etiam
nepoti ſpurio ex defuncto filio nato debentur
28 huiuſmodi alimenta, vt teſtatur Franch. deciſ.
686. Tuſc. d. concl. 287. nu. 42. & nu. 53. ac Giurba
vbi ſupra nu. 15. in fine, & nu. 17.

Quod onus alimentandi vice verſa ſpectat
etiam ad filium, qui patrem inopem alere tene-
29 tur, ſi tamen pater erudiri non feciſſet liberos
30 ab hoc onere excuſarentur liberi, vt Solonem
ſtatuiſſe legitur, qui ſanxit non debere filios ali-
menta parentibus ſi artium nullã eſſent edocti,
31 cum alias ſtatuiſſet idem Solon. ignobile, &
obſcurum eſſe, ſi quis parentem non enutriſſet,
vt latè ſcribit Gratian. lib. 2. diſcept. 267. nu. 45.

*SVMMARIA.*

1 *Fideiuſſio ſæpe requiritur tàm ex hominis, quàm ex legum diſpoſitione.*
2 *Carceratus ob cauſam criminalem non relaxatur ſub iuratoria cautione.*
3 *Vſufructuarius qui non præſtitit cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, priuatur vſufructu.*
4 *Remiſsione petita poſt condemnationē fideiuſsionem præſtare tenetur, is ad cuius fauorem ordinatũ eſt, ſi non obſtante remiſsione id conſ qui intendit.*
5 *Miſer dicitur qui non poteſt inuenire fideiuſsionem.*
*Secus de AEQVITATE nu. 7. 12. & 14.*
8 *Iuratoria cautio admittitur, etiamſi ſtatutum requireret præciſam fideiuſsionem.*
9 *Impoſsibilium nulla eſt obligatio.*
10 *Difficultas magna æquiparatur impoſsibilitati.*
11 *Difficultas in non inueniendo fideiuſſorem probatur iuramento credulitatis.*
13 *Conſuetudo contraria viget in Cathalonia.*
15 *Iuratoria cautio admittitur, vbi vtriq; parti aliter Conſuli non poteſt.*
16 *Vſufructuarius non admittitur ad iuratoriam cautionem pro obtinendo vſufructu ſi hæres paratus eſt præſtare fideiuſsionem de tradendo fructus integros vſufructuario.*
19 *Captus, vti ſuſpectus de fuga, dimittitur ſub iuratoria cautione, ſi fideiuſſorem non inuenit.*
20 *Debitor cedendo bonis, dimittitur cum iuratoria cautione de ſoluendo ſi peruenerit ad fortunam pinguiorem.*
21 *Forenſis inops, qui ex diſpoſitione ſtatuti, non admittitur ad agendum, niſi præſtita fideiuſsione, admitti debet mediante iuratoria cautione.*

## Iuratoria cautio ſupplet deffectum fideiuſſionis, vbi ea præſtari non poteſt. Cap. LXXV.

1 FIdeiuſsio ſæpè requiritur, tam ex legis,
quàm ex hominum, & ſtatutorum di-
ſpoſitione, vel pro relaxatione detẽti
ex cauſa criminali, vel pro vtendo, vſu-
fructu relicto, aut ad conſequendam
prouiſionalem alimentorum, ſub ea conditione
conceſſam, vel pro re ſequeſtrata, & ſimilia;
Hinc quæritant Doctores, an ob impotentiam
præſtandi fideiuſsionem ſufficiat iuratoria cau-
2 tio. Et ſanè carceratus ob cauſam criminalem
relaxari non poteſt ſub iuratoria cautione, vt
voluerunt Caſtr. Alex. & Iaſ. in l. 1. ff. qui ſatiſd.
cogantur, Sola ad Conſtit. Sabaud. tit. de concl.
in cauſa Decreto, vt nihil. gl. 1. par. 3. num. 130. &
ſequ., Prout vſufructuarius qui fideiuſsionem
3 non præſtitit de vtendo, & fruendo arbitrio bo-
ni viri priuandus venit vſufructu gl. in l. vſufru-
ctuaria conſt. C. de vſufructu, vbi Bal. n. 5. Rom.
conſ. 439. in fin., Idemq; dicendum eſt de eo
qui fideiuſsionem non habet, vt recipiat id,
quod quis fuit erga eum condemnatus, licet re-
4 miſsionem ab ea condemnatione petierit Auth.
quæ ſupplicatio C. de precib. Imperatori offer.,
5 Miſer enim eſt qui non poteſt inuenire fideiuſ-

sionem, & miseria sua sibi non alijs nocere debet
arg. l. vxoris ff. de vsufructu gl. in l. 3. C. de vsu, &
habit. Contard. de moment. possess. qu. 23. nu. 2.

Hæc tamen de rigore iuris procedere fatentur
Bal. in d. l. vsufructuaria num. 5 C. de vsufructu,
6 quem refert Surd. decis. 151. sub nu. 3. Quoniam
de AEQVITATE loco fideiussionis, stante
7 impossibilitate eam præstandi, admittitur in
omnib. prædictis causis iuratoria cautio Auth.
generaliter, vbi scrib. C. de Epis., & Cler. Bar. in
l. non facere ff. et cui plus, quem sequitur Seraph.
de priuil. iuram. priuil. 18. n. 1. Andr. Gail. pract.
obseru. lib. 2. obseru. 42. nu. 8, Franch. decis. 497.
nu. 5. latiss. Surd. d. decis. 141. per totum præser-
8 tim nu. 7. & 8. vbi conclusionem ipsam procede-
re affirmat, etiamsi statutum requirat præcisam
fideiussionem.

9 Impossibilium enim nulla est obligatio l. cum
his §. 1. ff. de Statu lib. l. impossibilium ff. de reg.
iur. Cum impossibilitas semper excuset Seraph.
10 d. priuil. 18. nu. 3. & in hac materia magna diffi-
cultas æquiparatur impossibilitati, adeo quod
difficultas ipsa excusat l. si vehenda §. si cum ea
ff. ad leg. Rod. de iact. l. sciendum ff. de vsuris;
11 Surd. d. decis. 41. num. 10. Quam difficultatem
probari iuramento de credulitate scribit Ias. in
auth. correllarium nu. 9. C. de Indic. viduit. toll.,
& Castr. in l. 1. §. 1. C. de caduc. toll., & sequitur
Phanuc. de inuent. cap. 108. nu. 15.

Conclusionem supra firmatam per prædictas
rationes reprobat Guid. Pap. decis. 189. & Fran-
12 cisc. March. decis. 468. prout in materia alimen-
torum Cancer. in 3. par. var. resolut. tit. de sen-
tent., & earum exequt. c. 17. nu. 250. post Vajas.
decis. 1. nu. 7. & sequ., faciunt etiam in decis. 51.
nu. 19. vers. quod si obtineat; Prout eadem con-
clusio summopere arridet Fontanell. de pact.
nuptial. cl. 4. gl. 18. par. 4. à n. 70. vsq. ad nu. 81.,
13 Vbi valdè exclamat. & reprehendit contrariam
consuetudinem in Regno Cathaloniæ, in quo hu-
ius humanæ, & benignæ opinionis obseruantia
non recipitur, in maximum præiudicium paupe-
rum qui tam grauia damna idcirco patiuntur,
vt non semel succedat ipsos proprio credito,
& iure debito priuari, maximè in causis concur-
sus creditorum, quam sententiam AEQVIOREM
esse testatur Bero. cons. 60. nu. 51. lib. 2.

Hanc eamdem consuetudinem, vti remedium
subsidiarium plenissimè pertractat, ac confir-
14 mat Costa remed. subsid. 59. lib. 1. per totum, vbi
iuratoriam cautionem admitti scribit, vbi ali-
15 ter vtriq; parti consuli non potest; quia si hæres
fideiussionem præstare valet de soluendo fru-
16 ctus integros vsufructuario, non admittitur
vsufructuarius ad cautionem iuratoriam præ-
standam, vbi fideiussionem præstare nequeat
Bal. in l. filius fam. §. diui ff. de leg. 1. Surd. all.
decis. 141. sub nu. 12. & num. 13. Fontanell. d. gl.
18. par 4. nu. 77. & post eos Costa d. remed. 59. n.
14., Addo ego Io. Guterium in repet. l. nemo po-
test num. 245. ff. de leg. 1. vol. 4., & Contard. de
moment. possess. qu. 23. nu. 7. cum plur. sequ.

Et quod in causa criminali, vbi tamen de pe-
cuniaria pœna tantum agitur, vel grauiter non
17 sit indicatus, detentus ex delicto graui, relaxari
debeat carceratus sub iuratoria cautione tradit
Boss. tit. de carcer. fideius. relax. num. 72., Et ita
censuit Senatus die 3. Septembris 1624. referen-
18 te Amplis. D. Senatore Cattaneo fauore Iose-
phi Montij quem Curia Prætoria huius Ciuitatis
ordinauerat relaxandum esse sub fideiussione
aureorum quinquaginta; quia Senatus attenta
illius paupertate, mandauit illum relaxandum
esse cum præcepto in faciem de se consignando
toties quoties sub pœna Senatui arbitraria.

Sub qua iuratoria cautione, ob difficultatem
fideiussionem reperiendi dimitti debere captum,
19 vti de fuga suspectum censuit Senatus Cathal. die
30. Aprilis 1607. vt scribit Fontanell. d. glos. 18.
par. 4. n. 83., Id quod tamen declarat Caccialup.
tr. de debitore suspecto qu. 11. per totum, &
de detento ex causa debiti, qui cedendo bonis
20 liberatur præstita cautione iuratoria de satis-
faciendo creditum cum primum deuenerit ad
pinguiorem fortunam Costa d. remed. 59. nu. 8.
qui nu. 7. tradit, quod forensis in eos, qui ex di-
21 spositione statuti non admittitur ad agendum,
nisi præstita fideiussione de stando iuri, de
AEQVITATE pariter admittitur per iurato-
riam cautionē, ad hoc refert Carpan. ad cap. 44.
num. 73. par. 1.

## *SVMMARIA.*

1 *Decipere se naturaliter licet contrahentibus.*
2 *Ratio est, vt euitetur maius malum.*
6 *Contrarium est de AEQVITATE verius.*
3 *Aequalitatis obnimiā obseruationem turbari possunt commercia.*
4 *Deceptio inter contrahentes, licita tantum est intra dimidiam, non vltra in foro humano.*
5 *Deceptio inter contrahentes intra dimidiam licita est, non solum quoad pretium, sed etiam quoad rei qualitatem.*
6 *Venditor rei, siuè mobilis, siuè immobilis, aut se mouentis, tenetur propalare illius vitia, & qualitates.*
7 *Venditor bonæ fidei, nec commodi spem augere, nec incommodi cognitionem obscurare debet.*
8 *Fallit, & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscurè loquitur, & qui dissimulat insidiosè, vel obscurè.*
9 *Venditor tacens vitium, tenetur ad damna.*
10 *Venditor tenetur etiam pro damno, quod statim post venditionem rei euenit, si illud poterat prauidere.*
11 *Venditor sciens Triticum, siuè aliam rem ex futuro proclamate fore minori pretio vendendam, tenetur de damno si de eo certiorem non reddidit emptorem.*
12 *Venditor si ignorabat proclama, tenetur tantum quanti minoris.*
13 *Augumentum, siuè seruitus aucta rei venditæ statim post venditionem per actionem antea competentem, venditori prodesse debet non venditori.*

15 Secus

15 *Secus stante venditionem non competebat actio.*
14 *Contrariorum eadem esse debet disciplina.*
16 *Augmentum rei casu, vel fortuna factum post venditionem spectat ad emptorem.*
18 *Deceptus non dicitur qui scit, vel scire debet.*

## Venditor rei tàm stabilis, quàm mobilis, & se mouentis tenetur propalare illius vitia, & qualitates. Cap. LXXVI.

1 Contrahentibus licere se naturaliter decipere, elicitur ex Tex. l. in causa §. idem Pomponius ff. de minor., & in l. item si pretio vers. fi. ff. locat., Ceual. com. contra commun. qu. 511. nu. 5. Id quod ratione minoris mali esse permissum, post alios
2 scribit Bargal. de dolo lib. 2. tit. de dolo ex proposito re ipsa nu. 17. circa medium, ne slz. nimiæ
3 æqualitatis obseruatione commercia turbarentur, nulla enim conuētio securitatem præstaret, nunquam litium esset finis, si ob quamlibet læsionem in pretio, conuentiones reuocarentur, vndè Dominicus Sotus lib. 6. de iustitia, & iure
4 qu. 2. art. 3. Intelligit deceptionem hanc licitam tantum esse, ideſt impunè in foro humano intra dimidiam, non præter dimidiam, ex dispositione l. 2. C. de rescind. vendit. & tradit Bargal. d.
5 tit. de dolo ex proposito re ipsa nu. 19. 20., & 21. Qua conclusione attenta dicendum est hanc deceptionem intra dimidiam licere, non solum quo ad pretium, sed etiam quo ad rei qualitatē, occultando ipsius rei vitia, & qualitates, cum eadem militet ratio vul. iuribus.
6 De AEQVITATE tamen contrarium dicēdum est vt slz. venditor rei siue stabilis, siue mobilis, aut se mouentis teneatur propalare illius vitia, & qualitates l. quæro 40. ff. de action. empti & l. 1. ff. de ædilic. edicto quem titulum summam habere AEQVITATEM scribit Amplissimus D. Senator Bellonus lib. pri. de his quæ incont. facit cap. 146. nu. 1. vbi fobijcit bonæ fidei ven-
7 ditorem, ne comodorum spem augere, nec incomodorum cognitionem obscurare opportere, ex Cicer. lib. 3. de offic. & Valer. Max. lib. 4. cap. 2.
8 fallit enim, & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscurè loquitur, & qui dissimulat, insidiosè vel obscurè l. & quæ comendandi §. fin. ff. de empt. & vendit. Anneus Robert. lib. pri. rerū
9 iud. cap. 14. Ideo tacentem venditorem in vniuersum responsum est teneri l. p. §. p. l. Iulianus §. 1. ff. de action. empti, Surd. conf. 13. num. 33. Galiran. conf. 21. nu. 19. quos sequitur dictus amplissimus D. Senator Bellonus all. cap. 146. nu. 3. & ante eum idem probat eleganti suo stilo Anneus Robert. lib. 4. rerum iudicatarum cap. 10. vers. Quemadmodum ergo fol. mihi 80.
10 Quippè quod nedum pro Vitio non propalato in re vendita, tenetur emptor, sed etiam pro damno, quod statim post venditionem rei euenit, si illud poterat præuidere, obseruat Gratian. lib. 2. disceptat. for. cap. 361. nu. 17. vbi loquitur de diminutione prætij facta circa tritici venditio valorem, quia tenebatur emptor certiorem reddere de proclamate, quod publicari debere sciebat venditor circa dictam diminutionem, quasi valeat argumentum de mutatione bonitatis intrinsecæ admutationem extrinsecam, Surd. conf. 13. à nu. 19. vsq; ad nu. 41. & conf. 150. à nu. 125. vsque ad nu. 133.
11 Et tunc venditorem teneri ad interesse emptori, si sciebat prout si ignorabat, venditor tātum eum teneri quanti minoris fuisset empturus, comprobat Alex. conf. 63. num. pri. lib. 6.
12 & Roma conf. 503. num. 10. quos sequitur Gratian. dicto cap. 361. nu. 2. & 19. Prout è contra si post venditionem habita fuerit notitia alicuius
13 seruitutis debitæ rei venditæ, propter quā reddatur maioris æstimationis erit augendum pretium, quando plus verisimiliter emptor fuisset illam rem empturus, si de commodo dictæ seruitutis apparuisset.
Quia sicut venditor tenetur emptori, quanti minoris emisset, si detegetur aliqua seruitus debita à re vendita ignorante venditore all. l. p. col. 11. in venditione ff. de act. empti. Ita etiam
14 AEQVVM erit augendum est pretium, quando pluris emptor emisset, sic è contra si cōmoditas seruitutis detegatur, vt contrariorum sit eadem disciplina Cagnol. in l. 2. num. 172. C. de rescind. vendit. Gratian. dicto cap. 361. num. 8. & 9. qui sequenti numero declarat conclusionem procedere tantum quando seruitus ad commodum
15 rei venditæ debebatur antè venditionem, licet non erat venditori cognita; Non aliter si superuenit casu, vel fortuna, aut aliter, quia tunc cōmodum istud erit emptoris per Bald. in Rubric.
16 C. de priuil. & comod. rei vend.
17 Et sic in contrarium adducta procedere constat, quando deceptio secuta fuit absq; dolo, & in modico l. 2. C. de rescind. vendit. Io. Crass. tr. de cess. iur. & act. §. 1. nu. 5. & Iac. de Aresio codē tr. nu. 15. & ille qui scit, vel scire debet nō potest
18 dicere se fuisse deceptū Specul. de emptione, & vendit. §. 1. vers. eo etiam modo per l. 1. in fi ff. de empt. & vendit.

SVMMARIA.

1 *Soluens pro alio debet statim cessionem obtinere, vt agere valeat contra eum pro quo soluit.*
2 *Solutione tollitur, & extinguitur omnis actio, quæ creditori competebat.*
1 *Contrarium.*
3 *Cedens post satisfactionem obtentam, non potest cessione transferre in solutionem quam non habet.*
4 *Cedi non potest quod non est.*
5 *Nemo dat quod non habet.*
6 *Decretum Senatus Mantuani.*
7 *Soluens pro alio cautus esse debet, etiā si sit fideiussor, & obligatus insolidum.*

8 *Rei duo debendi cenſentur fideiuſſores.*
9 *Fideiuſſores obligati ex cauſa lucratiua, & ex mera liberalitate ſoluentes, non repetenti à confideiuſſore.*
10 *Si ceſſionem in continenti non reportabunt.*
11 *Ceſſio internallo de AEQVITATE valet ſi ita Iudici videbitur.*
12 *Iudicis officiũ competit, quandocunq; ſubeſt AEQVITAS.*
13 *Solutione facta per Correum, ſiue confideiuſſorem pro ſua tantum obligatione, ceſſio etiam internallo obtenta valet.*
14 *Ceſſio fieri debet, vbi cedenti nullum damnum affertur.*
15 *Ceſſionem facere debet etiam poſt ſolutionem ſi in ſolutione pactum eſſet de cedendo.*
16 *Soluens ſimpliciter in dubio, cenſetur ſoluere pro ſua obligatione.*
17 *Soluenti competit actio, etiam abſq; ceſſione, quo ad priuilegium etiam perſonale.*
18 *Fideiuſſor qui pro ſe eximendo ab obligatione ſoluit, inuito etiam creditore agere poteſt ad ceſſionem obtinendam.*
19 *Contrarium vnicuiq; alij videbitur.*

## Ceſſio facta ex interuallo ſoluenti pro alio valet, & ponit ſoluentem in locum ipſius creditoris. Cap. LXXVII.

1 SOluens pro alio, debet ſtatim obtinere ceſſionem actionum, ad hoc vt contra eum pro quo ſoluit agere valeat, quia ceſſio ex interuallo facta nihil releuat l. Modeſtinus, & ibi Bar. nu. 4. ff. de ſolutionibus Ratio eſt quia cum ſolutione, ſublata, & extincta dicatur actio, quæ creditori cõ-
2 petebat Inſtitut. quibus modis tollitur obliga-
3 tio in princip. Cedens non poteſt actionẽ transferre in ſoluentem quam non habet vulg. l. nemo plus iuris ff. de reg. iur. Quod enim non eſt cedi
4 non poteſt l. eius, qui in Prouincia ff. ſi certè petatur quia nemo dat, quod non habet l. traditio
5 ff. de aquir. rerum Dominio, & ita iudicaſſe Senatum Mantuanum reuocato priori Senatus Conſulto teſtatur Surd. decif. 308. num. 7. verſ. omnibus tamen; Fontanell. de pactis nuptial. lib. 1. clauſ. 4. gl. 18 nu. 70.

Hinc ſcribit D. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ incont. fiunt cap. 50. num. 1. cum ſeq. quod cauti ſint, qui ſoluunt pro alijs, vt fideiuſſores, qui tales cenſentur etiamſi inſolidum obligati, quando ſe obligarunt pro negotio pertinente ad alium Gabr. conſ. 53. num. 5. & 10. lib. 2. Surd. d. decif. 308. num. 5. qui ſequenti nu-
8 mero tradit duos reos debendi cenſeri fideiuſſores, numero autem 10. diſtinguit inter fideiuſſores qui ſe obligarunt ex cauſa onerosa, vel lucratiua, & ex mera liberalitate, quo caſu alter
9 ſoluens non repetit ab alio ſecundum tex. in l. falcidia obſeru. ff. ad l. falcid. Bat. in l. reos nu. 3. ff. de duobus reis; Supradicta iura maximè procedunt, quando ſoluens erat cum alijs obligatus inſolidum, quia ſi incontinenti ceſſionem
10 non obtineat à creditore, nihil ei proderunt actiones ex interuallo ſibi ceſſæ Rota decif. 125. nu. 8. par. 2. & nouiſs. D. Sen. Bell. d. cap. 50. nu. 2.

11 De AEQVITATE tamen ceſſio, ex interuallò facta valet, ſi ita Iudici AEQVITATE ſuadente videbitur, quia ceſſio peti poteſt Iudicis officio, quando deficit actio, vt per l. ſi res obligata, vbi Scrib. ff. de leg. 1. probat Surd. conſ. 536
12 nu. 5. cum ſeq., Quod Iudicis offitium competit, quandocunq; ſubeſt AEQVITAS l. planè, & l. ſi. ff. de petit. hæred. vt ſubijcit Surd. d. nu. 5., quẽ ſequitur dictus D. Senator Bellonus all. cap. 50. nu. 3. idem probat Coſta remed. ſubſid. 33. n. 16, cum ſequ. & poſt eos Gratian. lib. 4. diſcept. forenſ. c. 793. nu. 22. & ſequitur Gutier. alleg. 4. n. 9. cum ſequ. Fontanell. d. gl. 18. nu. 83. par. 2.

13 Prout vbi pro ſua tantum obligatione ſoluiſſet, ceſſio fieri valide poſſet, non ſolum incontinenti, ſed etiam ex interuallo Alba conſ. 748. n. 6 & conſ. ſequ. nu. 10. & 24. Gabr. conſ. 63. nu. 3. & 10. lib. 2. Surd. d. decif. 308. nu. 4. Gratian. d. cap. 743. nu. 23. & 24.

14 Præſertim quando ipſi cedẽti nullum damnũ infertur, quia ex AEQVITATE fieri debet tūc ceſſio, vt ſubijcit Gratian. d. lib. 4. diſcept. forẽſ. cap. 686 nu. 10.

15. Vel vbi ſi in ſolutione preceſſet pactum de cedendo dictus D. Sen. Bellonus recit. cap. 50.
16 nu. 3., qui ſubijcit, quod in dubio ſoluens ſimpliciter, cenſetur ſoluere pro ſua obligatione ex Surd. d. decif. 308. nu. 4. & Felic. de cenſibus lib. 3, cap. 3. nu. 6.

17 Si verò aliter lege ſtatutum eſt, tunc migrat actio in ſoluentem ſine ceſſione, etiam quo ad priuilegium perſonale Surd. conſ. 444. loquens de ſoluente Fiſco, cuius priuileg. tranſit in ſoluentem D. Senator Bellonus d. cap. 50. num. 6. & ſequ.

Ad ceſſionem autem poſſe etiã agere fideiuſſorem, qui inuito creditore ſoluit, vt ab obliga-
18 tione ſe eximeret, tradit Salic. in l. 2. nu. 7. C. de fideiuſſ., quem ſequitur Surd. all. conſ. 536. n. 10. verſ. ſecundo reſpondetur; Etiam ſi contrarium quilibet arbitraretur verum, quaſi nulla ſugge-
19 rat AEQVITAS, quod fideiuſſori, qui non vrgetur ab aliquo, ſponte ſoluendo creditori, inuito debeatur ceſſio, vt ſcribit Gratian. lib. 1. cap. 49. num. 37.

### S V M M A R I A.

1 *Mutuæ petitiones viciſſim tractari; & terminari debent.*
2 *Sententia lata ſuper petitione tantum, omiſſa reconuentione, vel è contra, nulla dicitur, vel ſaltem per appellationem ſuſpendenda.*
3 *Reconuentio fieri debet antè litis conteſtationem aliter ſeparatim deffiniri debet.*

4 Re-

*4 Reconuentio post litis contestationem, simplex conuentio censeri debet.*
*5 Fauore rei fuit introductum, vt reconuentio simul cum conuentione terminetur.*
*6 Fauore introducta, non sunt in odint retorquenda.*
*7 Reconuentio vbi liquida non est, sed altiorem indaginem requirit, non retardat expeditionem conuentionis.*
*8 Decisio, siue quæstio vna esse non debet impedimento alterius.*
*9 Reconuentionis causa terminari debet, si causa petitionis intricata esset, & altiorem requireret indaginem.*
*10 Et è contra.*
*11 Pauperis causa dicitur priuilegiata.*
*12 Reipublicè interest, vt lites dirimantur, & fraudibus obuietur.*
*13 Legatum factum consanguineo pauperi, censetur factum vti pauperi, & sic ratione pietatis non vti consanguineo.*
*14 Iudex dicitur recto ordine procedere, si prius super liquido pronuntiauit.*
*Reconuentio admittitur tantum, quãdo causa est æqualis causa conuentionis nu. 15. & 18.*
*16 Reconuentio, & conuentio debent pari passu ambulare.*
*Exemplum circa paritatem conuentionis, & reconuentionis nu. 17. & nu. 19.*
*Thomingij Doctrina reprobatur nu. 20., & 23. & 29.*
*21 Lex scripta quantumuis rigorosa strictè obseruanda est.*
*22 AEQVITAS eo ipso, quod exijt in edictũ Pretorum desinit appellari AEQVITAS.*
*24 AEQVITAS est ius non scriptum, quod lex scripta prætermisisset.*
*25 AEQVITAS plus præstat, quam legis verba concedunt.*
*26 AEQVITATIS munus est in supplendis his, quæ in lege quodam modo videntur deesse.*
*27 Tolluntur contraria pro prima opinione allegata.*
*28 Legis mens, non verba obseruanda est.*
*30 Ignorantia iuris in lucris, non prodest mulieribus.*
*31 Ignorantia iuris prodest ad euitandum damnum.*
*32 AEQVITAS pro rerum, negotiorumq; natura, & personarum conditione vim legum mutat.*
*33 Reconuentionis causa, si cõnexa est causa conuentionis, vt in iudicio familiæ erciscendæ vnica sententia terminari debet.*
*34 In causis connexis liquere non potest de causa vnius quin liqueat de causa alterius.*
*35 Reconuentionis causa proponi potest coram eodem Iudice, siue ordinario, siue delegato.*
*36 Actor non potest declinare iurisdictionem Iudicis corã quo reconuenitur.*
*37 Etiam ob aliquod priuilegium personale.*
*43 Decretum Senatus in ea materia.*
*38 Reconuentio potest recusari ob priuilegium causa, vt spolij.*
*39 Idem in causa depositi.*
*40 Item in causa criminali, quia accusans non potest interim reconuenire;*
*41 Resoluta distinctio inter Actorem, & Reum eiusdem, vel diuersi fori.*
*42 Petri Francisci Corij Senatoris, mox Regentis honorifica mentio.*

## Conuentionis causa, terminari debet, omissa reconuentione, si de prima liquet, De secunda verò adhuc non constet.
## Cap. LXXVIII.

1 MVtuæ petitiones vicissim tractari, simulq; vna, & eadem sententia terminari debere cauetur in cap. 1. vbi glo. verbo eadẽ sententia, de ord. cognit. & in cap. 1. in fi. de mutuis petit. Id etiã disponitur in Auth., & consequenter C. de sentent., & interlocut. omn. Iud. Adeo vt si Iudex reconuen-
2 tionis causam separatim deffiniret, eo casu, vel nulla fiet sententia, vel saltem appellatione suspendenda gl. 1. in d. cap. 1. de mut. petit. per tex. in l. 1. in fi. ff. quæ sent. sine appell. rescind., & l. fi.
3 C. de compensationibus; Potissimum si reconuentio fuit statim, idest ante litis contestationẽ proposita, quia si post litis contestationem reconuentio proponeretur, eò in casu petens vtramq; causam simul deffiniendam, obaudiendus esset, gl. in all. cap. 1. vers. si vero reus de mutuis petitionibus. Quia tunc rei petitio, non
4 tãtũ reconuentio, quam simplex conuentio esset censenda, Bar. in d. Auth., & consequenter n. 12. circa fi. C. de sentent., & interloqut. om Iud.

Et eò magis conclusio ipsa procedere debet, quod slz. vnico contextu terminentur, conuen-
5 tio, & reconuentio, quia id in fauorem rei fuit introductum, ne slz. is prius condemnetur actui
6 quam actor sibi Bartol. vbi supra nu. 4. qui fauor propterea contra eum retorqueri non debet, vt latè scribit Thoming. decis. 13. num. 16. cum quatuor sequ.

De AQVITATE verò, vbi causa petitionis liquida est, reconuentio autem altiorem requirat indaginem, & dilationem, contrariam sentẽ-
7 tiam amplecti debemus, vt slz. super petitione prius iudicetur reseruata cognitione reconuentionis, huius sententiæ Antesignanus est Specul. in tit. de reconuent. §. videndum num. 5. & ibi Addic. litt. E. vbi ex Hostiense in dict. cap. 1. de ord. cognit. traditum est priorem sententiam congruere subtilitati iuris, & sic de rigore pro-
8 cedere; Hanc verò AEQVITATI consonam esse, ne vna Quæstio sit alterius impedimentum, & ne deffinitio litis de qua constat, sic debeat protelari in alterius grauamen, vt scribit Socin. in cap. Prudentiam sub nu. 17. vers. sed Io. Andreas de Mutu petit, & ante eum tradit Archid. in cap. cuius in agendo 3. q. 8. hos sequitur Maranta par. 4. distinct. 6. nu. 8. & 11.

Quæ sanè AEQVITAS consideratur, tam ex parte actoris, quam rei reconuenientis in tan-
9 tum, vt si petitio actoris exigeret altiores dilationes, & intricationes, differri deberet, & recõuentio antea expediri. Prout è contra si reconuentio

uentio longiores exigeret dilationes, poſſet ex-
10 pediri conuentio l.qui pater ff. de iudit. vt poſt
Ant.de Butr.probat Socin.ſub dicto nu. 17. verſ.
& mihi placet, vbi ſubijcit id maxime procedere
11 ſi cauſa quæ facilius poteſt expediri, eſſet ali-
cuius pauperis, arg.not.per gl.in cap. in primis
qu.p. Socin. ſequitur Marant.dicta par.4. diſt.6.
nu.8.in fi.

Et ſumma ſanè ratione, quia poſſet diues ad
impediendum pauperem in conſequtione ſui
crediti liquidi, proponere reconuentionem in-
tricatam, & calumnioſam eo prætextu, vt ſimul
cum conuentione terminaretur, ſiue potius, vt
nunquam terminaretur, quod abſurdum eſſet, &
naturali AEQVITATI contrariũ, Cum Reipu-
12 blicæ conueniat, vt lites dirimantur, & fraudi-
bus obuietur vul. l.in fundo ff.de rei vendit.Me-
noch. conſ.8.num.21. Pauperibusq; valdè ſubue-
niant iura, Adeout facto legato conſanguineo
Pauperi, licet requiſitæ ſolemnitates non ſint
adhibitæ in teſtamento, ad ſuſtinendum legatũ
cenſetur factum, ratione paupertatis legatarij, &
13 ſic ratione pietatis, non autem conſanguinita-
tis Iaſ.conſ.183.col.2.verſ.ſeptimo lib.2.Cephal.
conſ.216.nu.24. & 25. lib. 2. quos ſequitur Gra-
tian.lib.4.diſceptat.forenſ.cap.605.nu.28.

14 Confirmatur concluſio, quia Iudex iudicando
prius de liquido, quam de non liquido, procedit
recto ordine l.ſi c.de compenſationibus, Vnde
cum rei reconuentio liquida non ſit per eam re-
tardari nõ poteſt liquida petitio actoris Socin.
ſub dicto nu.17. poſt med.verſ.ſi vero de vna.

Rurſus certum eſt reconuentionem non ad-
mitti, quando cauſa reconuentionis nõ eſt æqua
lis cauſæ conuentionis, itant ambæ vel ſumma-
15 riæ, vel ordinariæ eſſe debeant, vt vnica ſenten-
tia poſsint terminari, Quia conuentio, & recon-
16 uentio debent pari paſſu ambulare, vt declarat
Bar.in d.Auth. Et conſequenter nu.4.verſ.tertio
eſt videndum, & ibi Bal.num.14. & Salic. pariter
num. 14. per tradita in l.qui prior ff de iudi. Qua
de re ſi actor conuenit reum pro centum con-
tentis in inſtrumento. Non auditur reus per
17 reconuentionem, ſi vellet probare eius creditũ
per Teſtes, quia tunc cauſa non dicitur ſimilis,
contra naturam reconuentionis, quæ ſecundum
conſimilem cognitionem admittitur Salic.dicto
nu.14. quem ſequitur Anchat.iun.lib.2. q.famil.
18. præſertim nu.6. poſt Viuium commun.opin.
18 verbo reconuentio lib.16.fol.181. par. p.Miſing.
ex ſing.obſeru.cent. p. cap. 10. Decian. reſp.98.
nu.5.lib.2.Carpan.ad ſtat.44.nu.109. lib. p. Can-
cer.lib.2.reſol.cap.13.num.39. quos ſequitur D.
Bellonus Senator lib.pri. de his qui incont.fiunt
cap.14.nu.5.& 6. & Giurba deciſ. 74.nu. 5. & 9.
Qui Ancar. ibi de communi teſtatur ea ratione,
quia vbi reconuentio conſimilem cauſam cum
conuentione non habens admitteretur, ſequea-
19 retur abſurdum, quod ſi vna ſumariam, altera
ordinariam cognitionem deſideraret, & ambæ
in ſimul tractandæ forent, altera alteri impediẽ-

do eſſet, quod admittendum non eſt; Idcirco
cumulari non poſſunt facit l.penult.l.depoſit. &
l.vlt.c.de compenſationibus, egregiè Rendina
in promptuar.recept.ſentent. tit. de reconuent.
num.8.

20 Ex quibus conuincitur Thomingij tradito in
contrarium firmata recit. deciſ. 16. num. 3. cum
ſequ. vbi ſub num. 11. verſ. non obeſt cum plur.
nu.ſequ. non parũ inuehitur in eos, qui AEQVI-
TATEM amplectuntur, ea fretus ratione, quod
lex ſcripta quantumuis rigoroſa, ſtrictè ſeruan-
21 da eſt non obſtante diſpoſitione l. placuit. C. de
iudicijs, cuius l.diſpoſitio non de qualibet, ſed
tantum de ea AEQVITATE intelligenda eſt,
quæ ſcriptis legibus continetur. Quandoquidẽ
huc pertinent ea, quæ ſupra in cap. 3. per totum
ſcripta fuerunt, ex quibus probatum extat pro-
priè non dari ſcriptam AEQVITATEM quæ ex
Mario Salomon. eo ipſo quod exijt in ædicta
Prætorum, ideſt quando ex AEQVITATE quid
quam ſtatuerunt ædicta Prætorum, deſijt appel-
22 lari, AEQVITAS, & cæpit ius Prætorium vo-
cari, mox iuris legitima lex, & ſic patet falli hũc
virum alioquin eruditiſsimum, dum eo vſq; per
23 hibuit, vt AEQVITATEM quã homines, abſq;
certo legum præſcripto cominiſcuntur AEQVI-
TATIS nomen haud mæreri affirmet.

Scire namq; ipſum opportet AEQVITATEM
eſſe ius non ſcriptum, quod lex ſcripta præter-
miſit, & iudicium in quo circonſcriptis regulis
24 iuris ſtatuitur addictamen rationis naturalis
Bal.in l.p.ff.de iuſt. & iure, quem ſequitur Iaſ. in
d.l.Placuit num.2. vt ſup. explicauimus in cap.1.
nu.7.& nu. 26. Plus enim præſtat AEQVITAS,
quam legis verba concedunt Cõnan.lib.1.com-
25 ment.iur.ciuil.tit.de AEQVITATE ſub num. 3.
litt.B.& ſic AEQVITATIS munus eſt, in ſupplẽ-
dis his, quæ in lege quodãmodo videntur deeſſe
26 Connan. vbi ſupra ſub nu.3. & 4. litt.C.

Cum itaq; iura vt ſupra in contrarium deducta
præſertim dicta Auth. & conſequenter, quibus
nititur Thoming. loquantur ſimpliciter de re-
27 conuentione ſuper qua ſimul cum conuentione
iudicare debet Iudex, patet ipſos diſtinctionem
minimè feciſſe de cauſis imparab. & longè di-
uerſam cognitionem deſiderantibus, vnde non
mirum ſi AEQVITATE ſuadente ab ipſa regu-
la recedendo declarant ſcribentes intelligi de-
bere tex. illum de reconuentione paribus non
de longè imparibus in quibus diuerſa militat
ratio, vti dicitur de pæna à lege ſtatuta, in eum,
qui ferro percuſſerit, quam non irrogabit Iudex
ei qui clauicula percuſsit, & tamen ſecundum
28 verba, non ſecundum mentem legis ea etiam
pæna teneretur huiuſmodi percuſſor, ita diſtin-
guit Rebuff. in l.p. ſub nu.5. verſ.ius eſt ars ff. de
iuſt. & iur.

Prout hunc Auctorem æque falli conſtat, dum
ſub nu.19. ſcribit quod leges vſq, adeo ſtrictè,
& exutè præcipiunt ſeruandum introductũ pro-
ceſſum, & rigorem iudiciorum cauſa litium, Ve

ne iuuenilis quidem ætatis imprudentiæ, vel
muliebris sexus fragilitati, aut Rusticanæ simpli-
29 citati parcendum esse voluit per l. iuris ignoran-
tiam, vbi scribit C. qui admitti.
30 Quoniam præter quod dispositio dictæ l. iuris
ignorantia, non deseruit eius intentioni, cum
ibi habeatur quod in lucris iuris ignorantia non
prodest mulieri, longe etenim diuersa est, causa
huius consequendi in tertij præiudicium, in qua
secundum iuris rigorem proceditur, à causa dam-
31 ni euitandi, in qua de AEQVITATE procedi
debere supra probatum extat.
Apertissimum etiam est AEQVITATEM pro
rerum, negotiorumq; natura, & personarum con-
ditione vim legum mutare, & vnicuiq; congrue-
32 ter applicare; inquirendo quo tempore, quo mo-
do, quo loco, quo tempore, qua vel occasione,
vel necessitate factum sit, aut dictum, vel omis-
sum, vt abunde scripsimus supra in d. cap. 6. sub
nu. 21. cum sequ.
Et sic liquet conclusione nostra legibus mini-
me aduersari, sed earum dispositione tantum decla-
rare, Bene verum est, quod si causa reconuentionis
connexa est causæ conuentionis, vt in duplicibus
33 iuditijs, ela. familiæ erciscendæ, tunc vnica sē-
tentia terminari debet reconuentio, tum ratio-
ne connexitatis, tum quia liquere non potest de
34 causa vni⁹, quin liqueat de causa alterius. Socin.
sub d. num. 17. vers. Aduerte tamen post Bal. in l.
Papinianus nu. 3. in fi. & nu. 4. vers. & in re con-
uentione C. de sentent. & interloqut. om. Iud.,
per tex. in l. in hoc iudicio ff. famil. ercisc. Id
quod etiam admittit Thoming. alle. decis. 16. in fi.
35 Neq; ommittitur, quod causa reconuentionis
potest proponi Coram eodem Iudice tàm Dele-
gato, quàm ordinario etiam Pedaneo, qui alias
non posset cognoscere gl. in d. Auth. Et conse-
quenter, verbo eundem Iudicem per l. quoties
C. de Iudic., Quia postquam actor semel elligit
36 eum, non potest ipsum recusare l. si cum Papi-
nianus, & in Auth. offeratur c. de litis contesta-
tione Bar. in d. Auth., & consequenter num. 9.,
vbi declarat actorem non posse Iudicem per
37 eum acceptatum recusare, priuilegio aliquo,
quod eximat personam ipsius actoris ab illa iu-
risdictione; Quamuis priuilegio causæ possit
recusare reconuentionem, vti spoliatus recon-
uentus alia de causa, qui antequam restituatur,
38 potest reconuentionem recusare l. si quis ad se
fundum C. ad l. Iul. de vi, idem in causa depositi
39 l. fi. C. de deposito. Idem in causa criminali, cum
accusans nō possit interim reconueniri l. ff. c. de
40 ord. cognosc. Bart. sententiam sequitur Ren-
dina d. tit. de reconuent. nu. 3. per totum, repro-
bato Ang. in d. Auth. consequenter qui num. 5.
vers. & ego ex hoc affirmauit, quod si actor, &
reus eiusdem sint fori, locum habet Bartoli opi-
nio communiter recepta, si verò diuersi sint fo-
41 ri, tunc AEQVITATE suadente, Actor ne sum-
ptibus fatigetur ad domicilium suum remitten-
dus est, Quia traditio Aretini vera, neq; etiam
mihi videtur, præsertim ex rationibus per Bar.
adductis, quibus adduntur tradita per Franch.
decis. 376. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 13. de re-
conuent. nu. 6. cum sequ. Gharba decis. 74. præ-
sertim nu. 3. Peregr. decis. 142. num. 20. Tusch. in
verbo reconuentio, concl. 61. & D. Senator Bel-
lonus d. cap. 14. præsertim nu. 4.
Et cum huiusmodi controuersia penderet co-
ram Senatore in causis reconuentionum factarum
per D. Co. Carolum Borromæum, qui conuentus
fuerat corā Senatu ab Illustriss. & Reuerendiss.
Cardinali Borromeo eius patruo, contendente
Illustriss. Cardinale, ne admitterentur huius-
modi reconuentiones, sed ad illius Iudicem cō-
petentem remitterentur, die 14. Ianuarij curren-
tis anni 1625. referente Amplis. & Sapientiss.
D. Senatore Corio, nunc ob eximias eius animi
dotes, & admirabilem, vixq; credibilem in præ-
cipiendis, & definiendis grauissimis negotijs
facilitatem à Potentiss. Rege nostro Illustriss.
Regente, & Consiliario in supremo rerum Itali-
42 carum Consilio creato; censuit Sen. primam re-
43 conuentionem tanquam incontinenti factam
producere dupplicem effectum, simul sta. proce-
dendi; & prorogationis iurisdictionis, alteram
tantum prorogationis iurisdictionis tanquā ex
internallo factam.

*S V M M A R I A.*

1 *Moræ purgatio fit ex clausula generali si qua iusta cau-
sa.*
2 *Moræ purgatio conceditur tàm maioribus, quàm mino-
ribus quo ad actionem conseruandam non quo ad
acquirendam.*
3 *Emphiteuta admittitur ad moræ purgationem ob non
solutum canonem.*
4 *Moræ purgatio admittitur ex AEQVITATE.*
5 *Tempus certum non potest assignari pro moræ purga-
tione, sed relinquitur arbitrio Iudicis.*
6 *Emphiteuta tenetur moram purgare incontinenti, idest
quamprimum poterit.*
7 *Tempus longum ad moram purgandam dicitur assigna-
ri emphiteutæ, si ob lapsum biennij assignantur, duo
menses.*
8 *Vassallus admittitur ad purgandam moram, si intra
annum nouam inuestituram non petijt.*
9 *Donatarius admittitur ad purgandam moram, si iuxta
promissionem non præstitit alimenta Donatori.*
*Moræ purgatio admittitur etiam si ea fuit commissa in
faciendo, vt venditione facta ab emphiteuta, qui re-
cuperando statim rem alienatam euitat caducitatem
nu. 10. & 12.*
11 *Mora in faciendo non dicitur vera mora.*
13 *Mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei licet
sit dies, & pœna.*
14 *Mora purgatur de AEQVITATE non obstante iu-
ramento.*
*Moræ purgatio admittitur, etiamsi obligatio facta esset
in forma Cameræ nu. 15. Contrar. nu. 17.*
18 *Sed verior prima opinio.*

16 *Obli-*

16 *Obligatio in forma Cameræ, dicitur continere renuntiationem omni legum auxilio.*
18 *Mora purgatur solo iuramento.*
19 *Moræ purgatio non admittitur, vbi conuentum fuit dissolui contractum.*
20 *Moræ purgatio non admittitur, quando executio perfecta est, id est si secuta fuit solutio.*
*Executio quando dicatur perfecta nu. 20. & 21.*
21 *Subhastatione facta, sed nundum sequta deliberatione purgari potest mora.*
22 *Moræ purgatio non conceditur, quando quis appellauit à sententia arbitrorum, qua sub certa pæna erat prohibita, licet postea declarauerit appellans, se velle stare sententia.*
23 *Pœnitentia sera dicitur, vbi pæna est semel commissa.*
24 *Pæna ob alienationem secutam, debetur etiamsi reuocata sit alienatio.*
25 *Depositarius, qui rem vendens, postea redemit, tenetur si res postea perierit absq; eius dolo, quia semel dolū fecit alienando.*
26 *Moræ purgatio admitti non solet in facto momentaneo; secus in successiuo.*
27 *Fideiussor obligatus consignare aliquem certo termino sub certa pæna videtur non posse moram purgare.*
28 *Contrarium verius de* AEQVITATE.
29 *Etiam si eum iuramento promisisset fideiussor.*
30 *Fideiussor post secutam condemnationem ob non præstatum reum termino promisso non admittitur ad moræ purgationem.*
31 *Contrarium de* AEQVITATE *vbi mora sit parua.*
32 *Quod procedit etiam in Criminalibus.*
34 *Decretum Senatus.*
*Dies quando naturalis non debet considerari.*
31 *Mora parua non meretur nomen moræ.*
36 *Moræ purgatio admittenda videtur, quando parti nihil deperyt.*
37 *Fideiussio adhoc vt valida sit, & eius vigore possit molestari fideiussor debet esse facta Officiali, vel Notario.*

## Cōsignans se in Fortijs illius Iudicis, à quo eadem die fuerat condemnatus eius fideiussor, admittitur ad purgandam moram.
## Cap. LXXIX.

1 MOræ purgatio fit ex clausula generali, si qua iusta causa l. si quis tirio. ff. ex quibus causis maio. Roman. in l. si Insulam col. pen. ff. de verb. obligat. Quarè tàm maioribus, quàm minoribus, & Vni-
2 uersitatibus quo ad actionem conseruandam, non quo ad actionem acquirendam conceditur l. 3. §. si hæres ff. de minor. Rom. loco cel. nu. 41.
3 Hinc videmus emphiteutam admitti ad moræ purgationem, ob non solutum canonem tex. è in cap. potius, vbi scrib. extra locati Doct. in d. l. si insulam ff. de verb. obligat. Cotta in suo memoriali verbo mora Dec. cons. 138. sub nu. 6. vers. Et in emphiteuta Eccl. Cæphal. cons. 25. num. 5. lib. 1. Clarus in §. emphiteusis qu. 8. n. 15. & post alios latissime Corbul. tr. de iure emphit. tit. de causa priuationis ob non solutum canonē limit. 41. nu. 1. fol. mihi 506. Menoch. de arbitr. casu 7. nu. 3. & nouissime D. Senator Bellonus lib. 1. de his quæ incontinenti fiunt cap. 73. num. 11. & D. Bimius cons. 326. nu. 21. cum seq. lib. 4.
4 Quia moræ purgatio admittitur ex AEQVITATE, vt egregiè scribit Io. Vincentius de Anna singul. 349. prope finem fol. mihi 176. idē tradit Rol. cons. 35. nu. 52. lib. 2. & post eos Gratian. lib. 4. discept. 658. num. 25. itaut non possit
5 dari certum tempus ad moræ purgationem, sed Iudicis arbitrio relinquitur, qui perpensa canonis quantitate, & inspecto an diues, vel pauper sit emphiteuta, plus & minus temporis tribuet ad purgandam moram, vt concludit Menoch. d. casu 7. nu. 13. cum sequ., & D. Bellonus all. cap. 73. num. 19.
6 Purgare tamen moram tenetur emphiteuta incontinenti quamprimum poterit arg. l. 2. §. cōfestim ff. ad Tertull., latè Corbull. d. limit. 41. sub nu. 25. circa finem, qui subijcit satis longū tempus concedi à Iudice respectu biennij decursi, si
7 dantur duo menses emphiteutæ ad purgandam moram post ipsum biennium.

Item vassallum æquè purgare moram de AEQVITATE certum est, si nouam inuestiturā
8 intra annum, & diem non petijt, vbi intra breue tempus id petierit Surd. decis. 342. num. 24. Menoch. cons. 1133. Rosental. de feud. alien. cap. 9. membr. 1. concl. 2. nu. 13. vbi Addit. lib. 1. fol. mihi 635., quos sequitur D. Senator Bellonus d. c. 73. num. 13.
9 Idem intelligitur in Donatario, qui iuxta promissionem nō præstauit alimenta Donatori, de quo loquitur tex. in l. 1. C. de donationibus quæ sub modo, Et qui moram purgare potest Couar. lib. 1. var. resol. cap. 14. nu. 16. Idem in marito, qui
10 alimenta vxori non præstitit, egrotęq; medicum non adhibuit Alex cons. 123. nu. 5. lib. 7. Surd. de alim. tit. 4. qu. 5. D. Senator Bellonus d. cap. 73.
11 nu. 15. qui numero sequenti tradit, purgari etiā moram in faciendo, licet ea non sit vera mora, vt in emphiteuta, qui inscio domino alienauit rem emphiteoticam, vbi enim statim rem alienatam recuperet, euitat pænam commissam Me-
12 noch. d. casu 7. & Moror. resp. 93. nu. 25. saltem ex AEQVITATE canonica Cotta d. verb. mora, Valasc. consult. 82. num. 23. Idem D. Bellonus cap. 81.
13 Prout mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei, licet sit dies, & pæna, vt post Bal. in l. cum allegas in col. pen. C. de vsuris probat Cotta in d. memor. verbo mora il terzo Costa de re integra dist. 105. nu. 7. Quippè quod mora
14 purgari possit de AEQVITATE Canonica, nō obstante iuramento affirmat idem Cotta verb. mora il secondo; Et licet in foro ciuili secus dicendum esse testatur post Bal. in l. qui crimen

col.

col. pen. C. qui accusare non possunt, Ias. in l. si
quis maior col. pen. C. de transact., & Dec. cons.
138. col. 3. & cons. 151. col. pen., Tamen id etiam
procedere de iure ciuili, post Seraphin. priuil.
iuram. 47. nu. 8. & 31. latissimè probat Costa de
re integra d. dist. 107. nu. 8. Verall. decis. 230. &
231., Farinac. tit. de carcer. qu. 34. num. 139. &
sequ., & decis. 410. lib. 5. nu. 2., qui nu 43. limitat
conclusionem, quando mora est geminata Gra-
tian. lib. 4. discept. forens. cap. 708. nu. 58., Et quæ
15 moræ purgatio admittitur ex Gratiano loco re-
lato nu. 55., etiam si obligatio esset facta in for-
ma Cameræ, quę continere dicitur renuntiatio-
16 nem omni legum auxilio, & sic beneffitio pur-
gandi moram post Cephal. cons. 25. num. 37. cum
17 plur. sequ., Quid quid in contrarium affirmaue-
rint Dec. cons. 452. nu. 19. Afflict. decis. 174. nu. 4.
Gozad. cons. 57. num. 19. Scraphin. priuil. iuram.
18 47. nu. 30., & Magon. decis. lucens. 35. nu. 4., Quia
eorum opinionem tanquam contra AEQVITA-
TEM reprobat Vrsill. ad Affl. d. decis. 174. nu. 1.
Et sequitur Gratian. loco rellato nu. 57. Quam
moram solo iuramento posse purgari scribit
Rein. Budel. tr. de monetis diuersorum num. 30.
fol. mihi 528.

Et quia sunt multi casus in quibus non admit-
titur moræ purgatio, de quibus citati Docto-
19 res, & prçsertim vbi contrahentes volunt dissol-
ui contractum post certum tempus, Puteus
decis. 66. var. 5. Quod etiam procedit inspe-
cta AEQVIVATE Canonica iuxta tradita per
Menoch. cons. 718. nu. 9. Seraph. priuil. iur. 48. nu. 2.
20 & ibi additur nu. 15., quos sequitur Gratian. lib.
4. discept. for. cap. 786. nu. 31., Item quando exe-
cutio perfecta est, idest quando sequta fuit so-
lutio, quia tunc moræ purgatio non datur, vt la-
tè probat Marisc. var. resol. cap. 124. num. 18. cum
sequ.

21 Vbi namq; tantum fuit processum ad subha-
stationem, datur moræ purgatio, antequam sit
sequta deliberatio Bar. in d. l. in Insulam nu. 84.
& ibi Ias. nu. 3. & Io. Annibal nu. 155., & ita iu-
dicasse Rotam Rom. die 3. Iunij 1617. Coram
R. P. Coruino testatur Gratian. d. cap. 708. n. 46.
cum tribus sequ. lib. 4.

22 Idem censeri debet, quando quis appellauit à
sententia arbitrorum, neglecta pæna adiecta nō
obtemperanti illorum sententię, licet postea de-
clarauerit se velle illi stare, vt multis exemplis
probat Anneus Robert. lib. 3. rerum iudic. cap.
8. quem sequitur D. Senator Bellonus sæpius
citat. cap. 73. nu. 21. quia vt ibi subijcit num. 22.,
23 Sera est pænitentia, vbi pæna est semel commissa
ad instar alienationis secutę de certa re conuē-
24 ta pæna, quæ non obstante reuocatione aliena-
tionis debebitur, vti semel commissa, iuxta trad.
in l. si duobus §. vendendis ff. de diuers. tempor.
præscript.

25 Vt dicitur de depositario, qui rem vendens
postea redimens, tenetur vbi res perierit, etiam
sine eius dolo, quia semel dolum fecit l. si à me
ff. ad l. falcid. l. 1. §. si rem depositam ff. depositi,
Moror. resp. nu. 39., In facto itaque momentaneo
26 non solet admitti moræ purgatio, secus in suc-
cessiuo Maresc. d. cap. 124. nu 3. & sequ. D. Sena-
tor Bellonus all. cap. 75. nu. 24. & 25.

Ex his ellicitur ea quæstio, quæ sæpè in foro
occurrit, an ille qui se obligauit ad reprçsentan-
dum debitorē certo termino in carceribus sub
certa pęna, possit post dictum terminum moram
purgare.

Quæ in re licet de rigore iuris videatur non
posse purgare moram, quia cum semel pæna sit
27 commissa Sera dicitur pænitentia vt supra dictū
est per l. si duobus §. vendendi ff. de diuers.
tempor. præscript.

28 De AEQVITATE tamen semper admittitur
moræ purgatio in debitore relaxato sub fideius-
sione de eum reprçsentando per illius præsen-
tationem lapso termino, iuxta tex. in l. qui cri-
29 men num. 20. C. de his qui accusare non possunt
etiamsi cum iuramento fideiussisset Boss. tit. de
carcer. fideiussori committendo nu. 66. Cumia
super ritibus magnæ Curię cap. 65. nu. 13. Farin.
qu. 34. nu. 136., Et ita decisum fuisse per Rotam
Rom. testatur Gratian. recit. cap 708. nu. 41. cum
plur. sequ. & ante eum tradit Menoch. de arbitr.
casu 40. & Valenzol. cons. 16. quos sequitur D.
Senator Bellonus lib. 2. de incont. cap. 60. vbi
materiam ipsam examinat, ac per casus distin-
guit, eamdem pertractat in all. cap. 73. num. 19.
post Anneum Robert. Thesaur. Iun. lib. 3. quæst.
famil. 53. num. 3. & Caball. var. resol. lib. 2. casu
212.

Magis dubia, & vltima quæstio num morę pur-
gatio admittatur post condemnationem secutā
30 contra fideiussorem non reprçsentantem reum,
siuè debitorē, & sic in illius contumaciā. Et sanè
30 cum res non dicatur amplius integra sequta cō-
demnatione, moræ purgationem admitti non
debere videtur ad instar caducitatis declaratæ
per dominium directi circa emphiteutam mo-
rosum, vt post Scrib. in d. l. in Insulam probat Cran.
cons. 24. nu. 15. Caball. cons. 134. num. 9. Magon.
decis. Lucens. 36. nu 6, & Cornazzan. decis. 142. nu.
3. quos sequitur Costa de re integra recit. dist.
105. sub nu. 9.

31 De AEQVITATE tamen mora purgatur
etiam post condemnationem, vbi mora sit par-
ua, vt expressè probat Cumia super ritibus ma-
gnæ Curiæ d. cap. 65. nu. 13., quem sequitur Gra-
tian. all. cap. 708. nu. 42.

32 Quod etiam procedit in Criminalibus secun-
dum Boss. tit. de carcer. fideiuss. committ. sub
33 nu. 66. vers., & aduerte, Quia mora modici tem-
poris parum, vel nihil officit tex. est in l. si debi-
tori ff. de iudicijs D. Sen. Bell. d. cap. 73. n. 8. lib. 1.
ac cap. 60. nu. 6., Et in facti contingentia, ita cen-
suit Senatus die 31. Augusti 1619. declarando
esse absoluendum fideiussorem, qui post con-
34 demnationem eadem die præsentauit reum, cū
alias censuisset idem Senatus moram non pur-

gari

gari die sequenti post condemnationem, & sic
eadem die posse purgari quodammodo admit-
teret, cuius Senatus decreti meminit D. Senator
Bellonus all. cap. 60. nu. 8. lib. 2. Itaut si condem-
natio facta esset in vesperis, summo manè autem
sequenti fideiussor consignasset reum, adhuc pœ-
na integra exigeretur ex decreto Senatus, vt ibi
refert D. Senator Boll. num. 9. Quia non dicitur
34 eodem die se consignasse, & sic diei appellatio-
ne, naturalis dies tunc non consideratur. Con-
trarium tamen statui deberet, vbi reus se media
nocte consignasset, de quo post Polid. Ripam de
noct. temp. cap. 127. scribit ibidem in fine D. Se-
nator Bellonus.

35 Et summa sanè ratione, tum quia parua mora
non meretur moræ nomen Albet. in l. 2. C. de
verb. signif. Afin. tr. de execut. §. 30 cap. 172. n. 2.
cum sequ., quos sequitur Costa de re integra all.
dist. 86. nu. 11., & dist. 105. nu. 11. Tum etiã quia
36 ex quo nihil deperijt Fisco, aut parti per huius-
modi paruam moram, AEQVVM & iustũ vide-
tur, vt licita sit moræ purgatio, ne tantum dam-
num patiatur fideiussor, ob eximiam, & modicã
dilationẽ, iuxta l. 2. §. item varus. ff. de aqua plu.
arcend. Osas. decis. 71. nu. 45. Et si faciunt tradita
per Pacian. cons. 145. num. 5. & seq. Barz.
decis. 50. D. Marius Antonius resol. 6. in lib. 1. &
Costa all. dist. 105. sub n. 9. vers. aut vero purgionje.

37 Fideiussio tamen valida esse debbet, viz. facta
officiali, vel notario, ad hoc vt compelli quis pos-
sit ad eum præsentandum, vt animaduertit Boss.
d. tit. de Carcer. fideiuss. dimitten. nu. 62. per l. eum
pro quo quis ff. de in ius vocãdo, quo loci testa-
tur Boss. quod alias quilibet pro libito capie-
bat maleficos, & data fideiussione dimittebat,
quas fideiussiones nullius momenti fuisse tra-
dit, de hac materia purgandi moram multi scrip-
serunt, & inter cæteros Anneus Robert. lib. 8.
rerum iudic. cap. 8. & Thesaur. iun. q. forens. 53.
lib. 1. Gabr. cons. 9. num. 45. lib. 2. Surd. cons. 358.
nu. 15. & Costa de re integra dist. 68. 86. & 105.
Gratian. cap. 2. & 708. ac decis. March. 49. co-
piosè Iacobus Niger in repet. l. in insulam num.
2. ff. de verb. signif. fol. 370. lib. 6. Ludouis. decis.
559. nu. 16. & D. Senator Bellonus all. cap. 73. per
totum, & cap. 60. lib. 2. apud quos copiosè stra-
teriam colligere poterit lector.

Quia verò executiones huiusmodi condemna-
tionum contra fideiussores sequi non nisi
tardo fieri possunt, maxime his temporibus; Su-
perflua videtur ea quæstio proposita per Baiard.
38 ad Clar. qu. 46. nu. 55. Quod sc. moræ purgatio
admittitur etiam si pœna fuisset exacta, cui opi-
nioni non assentit D. Senator Bellonus all. cap.
60 nu. 6. lib. 2. nisi AEQVITATEM Canonicam
spectare deberemus.

Huc pertinere etiam videtur alia quæstio,
39 quando sc. reus citatus absens, vel infirmitate
impeditus, comparere non potuit, & absentiam
per commissum, vel aliam personam allegauit,
& probare se obtulit, id, quod fieri posse per

quamlibet personam tradit Clar. qu. 34. vers. sed
num. quid, & Farin. qu. 91. nu. 286. & nihilominus
Iudex ad vlteriora processit contra reum, quem
tandem in contumaciam damnauit; Tunc enim
cum sententia non dicatur contra contumacem
lata, sed contra impeditum, nulla ipso iure red-
ditur sententia per tex. in l. 2. §. si quis in iudicio,
& ibi Ias. nu. 5. ff. si quis caution. & in l. quæsitum
ff. de re iud. latè Farin. qu. 1. nu. 53. Castill. decis.
188. lib. 2.

Et ita post hæc scripta, me patrocinante,
AEQVITATEM sequendo, Censuit Senatus
die 11. Septembris 1631. fauore Marchionis Mu-
tij Pallauicini cõdemnati p Perill. D. Prætorem
Cremonæ in pœnam aureorum decem mille, quã
mulctam circumscripsit Senatus, referente Illu-
striss. D. Senatore Octauio Villano Regente, &
Consiliario electo d. S. R. M. in supremo rerum
Italicarum consilio, Viro sanè prudentissimo, &
vigilantissimo; qui breui vix trium annorum
cursu Fisci Patronus, mox Senator, Tandem Cõ-
siliarius, & Regẽs ob egregia innumeraq; seruitia
cia Reg. Maiestati allata fuit creatus, & ad tan-
tum fastigium euectus, annum tantum trigesimũ
nonum attingens.

## SVMMARIVM.

1 *Culpa vnius ex Coemphiteutis non soluentis eius portionem Canonis nocet alijs coemphiteutis.*
6 *Quod tamen rigorosum est.*
7 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
2 *Conditio si Canonem non soluerit, est indiuidua.*
3 *Obligationis conditio non mutatur ex personis coemphiteutorum.*
4 *Caducitas est pœna propter pactum expressum, aut tacitum Domini concedentis, vt in defectum solutionis Canonis cadat emphiteuta.*
5 *Canon nisi in totum soluatur, committitur pœna caducitatis contra omnes coemphiteutas.*
8 *Nullus grauari non debet propter culpam alterius.*
9 *Alteri per alterum iniqua inferri non debet conditio.*
10 *Factum fratris, siue hæredis alterò stante, siue coheredi nocere non debet.*
11 *Emphiteuta soluenti portionem suam Canonis succurritur.*
12 *Credulitas probabilis coemphiteutæ, quod alius solueret eius portionem Canonis soluerit, eum excusat à caducitate.*
13 *Quod procedit etiam maximè si is qui cessauit decessit antequam sic declaratum fuerit esse caducitati.*
14 *Dominus directus defuncto emphiteuta non potest amplius declarare eius voluntatem caducitatis in præiudicium hæredis.*
15 *Ecclesiæ vbiq; iure Canonico, & eius AEQVITATE vti debet.*
16 *Diuisioni rei emphiteoticæ vbi consensit Dominus, cessatio vnius ex coemphiteutis non præiudicat alijs.*
17 *Consensus Domini diuisioni rei emphiteoticæ operatur, tac si ab initio emphiteusis concessa fuisset rei singulis.*

18 Coem-

*18 Coemphiteuta soluens integrum Canonem pro alijs socijs potest alias portiones à socijs repetere.*

*19 Solutio emphiteutæ recepta dicitur in causã duriorem.*

*20 Caducitati locus dicitur, quamuis in triennio integra portio Canonis vnius anni a coemphiteuta soluta esset.*

*21 Emphiteotica res vbi commodam diuisionem non pateretur, tunc vel præfertur faciens meliorem conditionem, vel quem Dominus directus voluerit.*

*22 Emphiteotica res inæqualiter potest à Testatore distribui inter alios, nisi contemplatione filiorum esset acquisita.*

*23 Emphiteuta habens maiorẽ partem rei emphiteoticæ, præfertur habẽti minorem partem ad euitandum rei periculum, vbi commodè diuidi non potest.*

## Emphiteutæ soluenti eius portionem Canonis subuenitur, si alij emphiteutæ fuerunt contumaces, nec soluerunt, vbi nulla culpa ei adscribi potest. Cap. LXXX.

POstquam de emphyteutorum mora, & illius purgatione actum fuit in præcedenti Capitulo, Ad rem se offert illa quæstio, quæ sæpè occurrit, & quam Sabatinam nuncupat gl. in l. communi diuidendo verb. confederetur ff. communi diuidundo; Num scilicet facta diuisione inter fratres, siue hæredes rei emphiteoticæ cum onere soluendi quotam partem Canonis, culpa vnius emphiteutæ non soluentis, nocere possit alio soluenti ratam partem.

1 Et sanè casum hunc contra emphiteoram decidit gl. prædicta in dicto verb. confederetur. Ibi enim habetur rem totam in commissum cadere ob culpam vnius ex hæredibus in non soluendo partem Canonis sibi spectantis, quam sententiam sequitur Ripa in l. 4. §. casu nu. 44. ff. de verb. oblig. Roland. cons. 17. nu. 16. lib. 2. Clarus in §. emphiteusis qu. 8. nu. 13. & post infinitos alios Corbul. tr. de iur. emphit. tit. de causa priuationis, ob nõ solutum Canonem, ampliat. 8. nu. p. cum plur. sequ. fol. mihi 344. & post eum Polid. Ripa tr. de indiuiduis sect. 10. num. 50. fol. mihi 124.

Ratio est, quia sicut primus inuestitus, si tantum partem Canonis soluisset à iure suo in totũ
2 cecidisset, cum conditio si Canonem non solueris sit indiuidua; Ita si per heredes, Canonis tantum pars soluta fuisset, ne ex eorũ persona mu-
3 tetur obligationis conditio contra l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig. Namq; cum insolidum sint obligati hæredes, culpa est communis, & omnes in non soluendo Canone tenentur Corbul. d. ampliat. 8. sub nu. 2.

Prout alia etiam ratione mouentur Doctores, quia scilicet caducitas est pæna propter pa-
4 ctum expressum, aut tacitum Domini concedentis, vt in deffectum solutionis Canonis cadat emphiteuta à re in emphiteusim obtenta. Ad eam autem euitandam non sufficit per vnum ex hæredibus partem solui, quia nisi in totum sol-
5 uatur committitur pæna, & cõtra omnes, vt tradunt Doctores in l. in executione §. item si illa ff. de verb. obligat. Socin. in repet. l. 4. §. Cato nu. 145. ff. eod.

6 Hęc tamen sententia rigorosa videtur, & sic de rigore iuris eam procedere scribit Clarus d. §. emphiteuti qu. 8. sub nu. 13. in fine.

7 De AEQVITATE enim vbi soluenti suam ratam portionem, nulla potest adscribi culpa, cum crederet socium soluisse eius portionem, excusatur à caducitate. & ei subuenitur, etiam si socio, vel cohęredi soluẽdo non esset, quod magis est, & sic inanis futurus esset regressus, vt probat Costa remed. subsid. 54. nu. 7. post Guid. de Suzara in l. 1. ff. si quis alien. testam. prohib. vbi dicit hanc AEQVITATEM sequendam Io. Andr. in addit. ad specul. in tit. de emphiteusi §. nunc aliqua qu. 71. verb. hoc placet.

Vnus enim propter peccatum, siuè culpam
8 alterius priuari nõ debet, cum pæna teneat suos auctores l. pen. C. ne vxori pro marito, & cap. quæsiui, de his quæ fuerũt à marito, Nec debeat alteri per alterum iniqua conditio inferri vul. l.
9 non debet ff. de reg. iur. Quippè fratris siuè hæredis factum suo fratri, aut cohęredi nocere non
10 debet, vt probat Guliel. de Cun. in l. si necessarius §. si onus ff. de pignorat. act. Addito ad Specul. loco relato.

Hanc sententiam, quod cessante culpa soluẽtis eius portionem Canonis in commissum non cadat ob contumatiam alterius coemphiteutæ, admittit idem Corbul. in eadem ampl. 8. nu. 24. Quia tunc soluentem ope exceptionis in suo
11 iure esse conseruandum scribit ex Socin. in d. l. 5. §. Cato n. 148. vers. vltra Doctrinam ff. de verb. obligation. hoc idem probare videtur Gratian. lib. 4. discept. 675. nu. 33. dum ait, quod probabilis credulitas coemphiteutę eum excusat à ca-
12 ducitate; Videlicet si probabiliter credere potuit socium, siuè coemphiteutam soluisse eius portionem Canonis.

Pręsertim si is, qui cessauit in solutione partis Canonis, decessisset, antequam Dominus de-
13 clarasset velle esse locum caducitati, Quia eius cessatio non noceret alijs, cum Dominus non posset amplius suam voluntatem declarare ad
14 causandam caducitatem, vt probat Corbul. d. ampliat. 8. nu. 24. post Ruin. cons. 168. num. 20. & Cassador. decis. 2. & 3. de locato.

Quę conclusio eò magis procedere debet in
15 emphiteusi Ecclesiastica, cum vbiq; Ecclesia iure Canonico, & eius AEQVITATE, & non rigore iuris Ciuilis vti debeat cap. quę in Ecclesiarum de Constit. & cap. quod Clericis de foro compet. Bero. cons. 196. nu. 20. lib. 1.

16 Cæterum si Dominus consensum præstitisset diuisioni rei emphiteoticæ, tunc absolutè cessa-

tio vnius emphiteutæ non præiudicaret alijs; sed solus punitur, vt probat Corbul. dicta ampl. 8. nu.6. Idem admittit Caualcan. decis. 25. nu. 26. & decis. 30. num. 118. par. 2. Peregr. de iure fisci lib. 6. tit. 6. nu. 53. Benintend. decis. 4. per totum, quos sequitur Polid. Ripa dicto tract. de induid sect. 10. nu. 51. Quia eò casu attenta licentia Domini de diuidendo inter plures; Perindè est, ac si à principio esset diuidentibus concessa em-
17 phiteusis vti singulis Corbul. sub dicto nu. 6.

Si verò quis ex coheredibus integrum Canonem soluisset, & sic etiam partem ad alios coheredes spectantem posset alias portiones à coheredibus repetere iudicio familiæ ereiscundæ, vt
18 tradit idem Ripa de induid. all. sect. 10. num. 52. & nu. 59.

Et quia sæpè etiam occurrit, quod tribus existentibus hæredibus qui certam summam pro Canone, exempli gratia asses duodecim pro singulo anno soluere debent, vnus tantum integrã eius portionem soluit singulo anno; Adeo quod tribus annis simul computatis integrum Canonẽ persoluit; Dubitatur an sit locus caducitati, necnè cum cessatum non dicatur per triennium in solutione Canonis, & ea solutio recepta di-
19 catur in duriorem, & grauiorem causam l. cum ex pluribus ff. de solut. & l. 1. C. eodem tit.

20 Concludendum est ex communi opinione caducitati locum esse, Quia aliter nunquam res incideret in commissum vno ex hæredibus eius portionẽ soluente; cũ nunquã continuũ trienniũ daretur, ita probat Io. Andr. in addit. ad Specul. tit. de emphiteusi quæst. 71. verbo hoc placet in fine, Berous conf. 196. nu. 12. cũ sequ. lib. 1. Vrsill. ad Affl. decis. 153. sub nu. 1. & 2. & post eos Corbul d. ampliat. 8. nu. 7.

Neq; ommittendum est, quod si res emphiteotica non pateretur commodam diuisionem, tàm si agatur inter fratres, quàm inter coheredes; tunc vel prefertur faciens meliorem condi-
21 tionem, vel quem directus Dominus maluerit, aut Iudex arbitrabitur §. si familię cum sequ. Inst. de off. Iud. Affl. decis. 358. & Costa d. remed. subsid. 54. nu. 11.

Si verò res emphiteotica distributa est in testamento valde inęqualiter, vbi potest, nisi con-
22 templatione filiorum aequisitam esse constaret Clar. d. §. emphiteusis qu. 16., Eò casu qui longè maiorem portionem in magno excessu habet, de AEQVITATE esset præferendus habenti
23 minorem partem ad euitandum rei periculum, & pręiuditium arg. l. maiorem ff. de pactis l. sancimus §. ne autem C. de donationibus; Capic. decis. 37. & post eos Costa all. remed. subsid. 54. nu. 11. in fine.

*SVMMARIA.*

1 *Emphiteuta tenetur ad omnes expensas refectionis.*
2 *Contrarium verius, vbi Canon est commensurabilis fructibus.*
2 *Emphiteuta, Libellarius, & Feudatarius dicuntur possidere, quia habent vtile dominium,*
3 *Emphiteuta tenetur ad collectas, ad viarum, & Pontium reparationem, ac Puthei refectionem, & Agerum, fossatuumq; purgationem.*
4 *Ciuitates huius dominij de facto proprijs expensis se munire consueuerunt.*
6 *Emphiteuta qui Canonẽ commẽsurabilem fructibus soluit, æquiparatur simplici conductori.*
7 *Emphiteusa non liberatur, nec à toto, neque à parte Canonis, nisi in totum pannus perempta est quando Canon est modicum.*
8 *Canon siuè pensio si est correspondens fructibus fit remissio propter sterilitatem.*
9 *Contrarium probat Corbul.*
*Remissio fit vbi damnum contingit in re cõducta, secus si*
1. *in rebus proprijs conductoris, vt in bonis num. 10., & 11.*

## Emphiteuta, qui soluit pensionem commensurabilem fructibus excusatur à restauratione rei emphiteoticæ. Cap. LXXXI.

NE materia emphiteusis de qua supra alibi pertractetur; sed commodius hic per continuationem examinetur; Spectat hic quærere, an emphiteuta teneatur ad reparationem rei emphiteoticæ, quæ vel interijt, vel excidium minatur, & sanè Cepol. in tr. de Seruit. Vban. prædiorũ tit. de refect. n. 18. pro absoluto habet emphiteutam teneri ad om-
1 nes expensas reffectionis, quamuis magnas regist. in lib. 6. par. 2. tractat. fol. 202. à ter.

2 Quia cum Emphiteuta, Libellarius, & Feudatarius possideant, & habeant, vtile dominium l. 1. §. qui in perpetuũ ff. si ager, vel emphit. petat, huiusmodi impensa spectat ad eos. Eamdem sententiã amplectitur Valasc. tr. de iure emphit. qu. 26. nu. 4. In qua quæst. tradit omnes casus in
3 quibus emphiteuta tenetur expensas facere, vlz. in onerum, & collectarum solutione, in viarum, & Pontium reparatione, ac reffectione, & in Puthei reparatione, atq; ad Agerum, Fossatuumq; purgationem, & similia.

Prout in fine eiusdẽ quæstionis tradit Auctor ipse, an Ciuitas teneatur suis sumptibus se munire tempore belli; An vero expensis Principis seq; remittit ad Menchaquam lib. 1. Ill. quæst. cap. 6., Verum præterito anno 1625. dum exer-
4 citus Francorum, Ianuensis Republicæ ditionẽ, & oppida occupabat; Decuriones Ciuitatis Derthonæ Patriæ meæ proprij saluti studendo, sumptibus Ciuitatis eiusdem mœnia reparari, ac ea muniri curarunt nõ expectata Crumena Regia, stante vicinitate Finium cum Ianuensi iurisdictione, cum omnium interesset, vt à Gallorum conatu tuti redderentur, & ad eam expensam non teneretur Ciuitas; Quippè in hac materia vbi

vbi periculum sit in mora, cogi potest ad defendendum Ciuitatem, vel oppidum quilibet etiā priuilegiatus, vbi bellum immineat; Nisi statim ostēdat φ priuilegiū, & illius dispositio in dubium minimè posit reuocari, vt post Rebuff. in præfatione de sentent. prouis. nu. 97., scribit D. Senator Bellonus lib.1. de Incent. nu.6.

Vbi tamen Canon quem soluit emphiteuta
5 est commensurabilis fructuum rei emphiteoticæ, & sic potius in recompensationem fructuum, quam in recognitionem directi dominij, quo
6 casu liuellarij & emphiteutæ æquiparantur simplici conductori, vt tradit Alex. conf.111. lib. 1. Tunc de AEQVITATE non tenetur emphiteuta, nec liuellarius ad reparationem, & ad solutionem Canonis, vt probat Ancar. Iun. quæst. famil. 78. num.6. lib.3. post Aret. conf. 56. & 31. Idem post eum tradit Thesaur. decis. 20. nu.3. &
7 7. qui nu.4. tradit emphiteutā non liberari, nec à toto, nec à parte, nisi re emphiteotica in totū pænitus perempta per Tex. in l.1. C. de iure emphit. verbo prorsus, & verbo interitum, & in §. adeò Institut. de locat. verbo rotius rei interitus, vt ibi etiam declarat gl. ac comprobat Clar. in §.emphiteusis qu.8. vers. quæro etiam.

Quæ Thesauri traditio procedit tantum, si censio est modica, & in mera recognitione directi dominij detur; Secus verò quando est correspondens fructibus, idest quod tanta aut paulo minor pensio esset constituta, quanta daretur pro locatione; Quia tūc fieret remissio propter
8 sterilitatē ad instar simplicis locationis, vt post Bart. probat Valasc. d. tr. de emphit. qu. 27. sub
9 nu. 11. & Thesaur. loco relato num. 5. Quamuis contrarium statuere videatur Corbul ampl. 12. num. 4. tit. de causa priuationis ob non solutum Canonē, eamdem sentētiam sequitur Castagnol. ad decreta Montis fer. 72 qu.4.n.16. & Thesaur. Iun. in addit. ad ipsam decis. 20. circa fine post Viuu. decis. 309. num. 11. & decis. 306. lib. 3., reprobato Surd. conf. 365. & Caroc. de locat. tit. de remiss. mercedis qu.8. nu. 36. In simplici tamen
10 locatione id intelligi debet quando damnum contingit in re conducta; Non autem si damnū contingit in rebus proprijs ipsius conductoris,
11 ve in plaustro Bobus, & similibus, quæ licet fuerdo deseruiant, tamen non est locus remissioni, vt notatur in l. ex conducto, & l. si merces § vis maior ff. loc., & l. licet C. locati, Caroc. de locat. par.4. tit. de remiss. mercedis qu.8. num.38. fol. mihi 1046.

*S V M M A R I A.*

1 *Censuario non fit remissio census ob sterilitatem rei censui suppositæ.*
*Contrarium verius de AEQVITATE num. 5. & 7. ac 8.*
2 *Censuarius vigore Bullæ Pij Quinti tenetur ad onera, quæ ex natura contractus spectant ad dominum fundi.*
3 *Casus fortuiti, vt sterilitatis belli, & similium spectant ad Dominum rei.*
4 *Census sicuti non augetur auctis fructibus ita illis cessantibus, vel diminutis, non cessat nec diminuitur census.*
6 *Censum emens dicitur emere fructus rei, cum super fructibus sit constitutus census.*
9 *Census nullus debetur re in totum perempta, etiam si contrarium pactione fuisset conuentum.*
10 *Emphiteuta non tenetur ad Canonis solutionem saltem integram, si res deterior valde, vel sterilis facta est.*
10 *Contrarium probat Viu. & Thesaur.*

## Censuarius excusatur à solutione census, si res censui supposita infructuosa effecta est.

## Cap. LXXXII.

Postquam de remissione Canonis actū fuit, ob sterilitatem rei emphiteoticæ, Nō abre agendum erit, an huiusmodi remissio fieri debeat cēsuario,
1 Et negatiuam partem sustinet Couar. var. resol. lib 3. cap.7. nu.5. vers. primum etiam, quem sequitur Surd. conf.162. nu a. & decis. 198. per totum; Maximè quia ex dispositione Bullæ Pij
2 Quinti venditor census teneatur ad onera, quæ ex natura contractus spectant ad Dominū fundi l.1.& fiti. C. sine censu, vel reliquo, Surd. decis. 162 num.25. cum sequ., Menoch. conf. 983. per totum Viu. decis. 369. nu.14.
3 Casus enim fortuiti, vel sterilitatis belli, & similium, spectant ad Dominum rei l. qui fortuitis ff. de pignorat. actione; Et sicuti census non au-
4 getur auctis fructibus; Ita illis cessantibus, vel diminutis, non cessat vel diminuitur census Couarus. lib.3. var. resol. cap. 1. nu.5. Nauar. de vsuris nu.81. & 117. Caroc. de locat. qu.8. num.36. tit. de remiss. & Guid. Pap. qu. 8.

Contrarium tamen verius, est de AEQVITATE, & in iudicando sequi debemus, quia Cen-
5 suarius ob sterilitatem, vel aliud impedimentū ob quod non potuit percipere fructus excusatur à solutione census per Tex. in l. forma § illam ff. de censibus Bos tit. de remiss. mercedis n. 118. & Boccatius de censibus par.3. nu.70.
6 Census enim super fructibus constitutus fuisse censetur; Cum censum emens dicatur emere fructum rei Tolet. in sua summa lib. 5. cap. 45., Idcirco eis non perceptis absque culpa de AEQVITATE ad solutionem cēsus compelli non debet censuarius, vt multis argumentis probat Thesaur. Iun. in addit. ad d. decis. 20. in fine, & plenius in qu. famil. 32. sub num. 29. vers. contrariam tamen sententiam lib. 1. cū sequen.
7 plur., vbi ad contraria respondet, & ea tollit, cū hæc opinio sit magis communis, & AEQVA, Præsertim per expressam dispositionem d. extra-

uagantis Pij Quinti Pont. Max. & per tradita à Nauar. in addit. ad ipsam extrau. & in conf. 47. nu. 2. cum fequ. lib. 2. Barbador. rerum quotidianarum cap. 3. nu. 23. Cæual. com. contra comun. qu. 312. nu. 6. idem Viuu. decif. 369. nu. 15. Cum
8 opinio hæc AEQVITATI Chriſtianæ adhæreat vt ſubijcit ibi Theſaur. ſub nu. 28.

9 Porrò quod re in totum perempta, cẽſus nullus debetur, non obſtante pacto in oppoſitum inito, vt probat Coſta de portione ratæ qu. 11. in fine, qui ſubijcit, quod ſi pars fundi remanſit, ad ratam ſoluitur tantum cenſus, ſiuè Canon, ſi tantum ſuperſit, quantum pro eo præſtari poteſt, Eademq; concluſio procedit in coemphi-
10 teuta eadem AEQVITATE concurrente; quia tunc per Iudicẽ reducitur cõtractus ad AEQVITATEM tex. in l. cum quidam ff. de vſuris, Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 4. gl. 18. num. 115., & ſequ. par. 1. lib. 1., licet contrarium teneãt Viuu. decif. 500. & Theſaur. Iun. in add. ad decif. 20. & qu. famil. 32. n. 22. cum ſeq. plur. lib. 1. Cauagnol. ad Decr. 72. qu. 4. nu. 15.

*S V M M A R I A.*

1 *Filios illegitimos oderunt legum latores, cum in legibus duodecim tabul. ſcriptum ſit è meretricio natus Patre, non alito.*
2 *Filij illegitimi de Iure ciuili non admittuntur ad paternam ſucceſſionem, nec à Patre ali debent.*
3 *Contrarium verius de AEQVITATE Canonica.*
4 *Filij illegitimi ali debent non ſolum à Patre, ſed etiam ab illius hæredibus.*
5 *AEQVITAS hæc Canonica locum habet etiam in terris Imperij.*
8 *Alimenta debentur filij iure naturali.*
7 *Alimenta ex quadam ſanguinis coniunctione debentur à parentibus omnibus animantibus.*
9 *Ius Canonicum nititur totum quadam AEQVITATE*
10 *Qui nihil deliquerunt acriter puniendi non ſunt.*
11 *Filiorum illegitimorum æqualis eſt venia æqualis innocentia.*
12 *Filij illegitimi, & ſpurij, licet cum peccato generentur, ſine peccato tamen aluntur.*
13 *AEQVITATEM, & pietatem prætulit ius Canonicum Caſtitati, naturalem ſequens rationem.*
14 *Deciſio Rotæ Romana.*
15 *Deciſ. conſ. Neapol.*
16 *Impium eſſet vitam alicui dediſſe, vt eam ſtatim adimeremus negando alimenta.*
17 *Deus Opt. Maximus vult homines naſci, vt viuant, viuere autem vt illius admirabilia opera venerentur, eiuſq; ſibi gratiam, ac pietatem comprecentur.*
18 *Semen ex qualicunq; homine ſit Dei vtiq; opus eſt.*
19 *Alimenta de AEQVITATE non ſolum filijs ſpurijs ſed etiam nepotibus debentur.*
20 *Nepotes ex filio ſpurio minus odioſi dicuntur.*
21 *Alimenta debentur etiam vxori inopi filij ſpurij.*
22 *Alimenta debentur etiam nepotibus ſpurijs ex filio legitimo natis.*
23 *Dotare filiam ſeu neptem ſpuriam tenetur auus.*
23 *Dos ſuccedit loco legitimæ.*
24 *Quod procedit etiamſi pater expreſsè prohibuiſſet in teſtamento huiuſmodi alimenta, & dotationem.*
25 *Pater pro alimentis filij ſpurij, poteſt relinquere quartam partem ſuæ hæreditatis.*
*Alere filios ſpurios tenetur etiam Fiſcus ad quem bona patris peruenerunt etiam ob delictum læſæ Maieſtatis nu. 26. ac 27.*
28 *Deciſio Rotæ Romanæ in ea materia.*
*Alere filios ſpurios tenetur etiam donatarius omnium bonorum patris, ſi donata ſint in fraudem à parentibus nu. 29. & 32.*
*Hippotecaria actio etiam datur pro alimentis filij de AEQVITATE in bonis patris nu. 30 & 31.*
33 *Alere filium illegitimum tenetur etiam mater, donec peruenerit ad ætatem trium annorum.*
34 *Et etiam lapſo triennio ſi pater eſſet pauper.*
35 *Declara, quando mater id agere poſſet abſque ſcandalo, & periculo.*
36 *Alimenta non debentur filio ſpurio, qui ea poteſt ſibi lucrari ex artificio, vel ſeruitute.*
37 *Frater diues tenetur alere fratrem pauperem.*
38 *Alere filium ſpurium non tenetur pater, ſi inhoneſtè viueret filius, aut filia.*
40 *Contrarium verius ſi reſcipiſcat.*
39 *Filius quotieſcunq; poteſt legitimè exheredari, ei etiã poteſt alimenta denegari.*
40 *Limitatur quando filius reſcipiſcit, & ad honeſtatem reddit.*
41 *Alimenta filijs ſpurijs debita præſtanda ſunt ex fructibus, non ex alienatione bonorum.*
42 *Filio & perſonæ legitimæ alimenta ſunt præſtãda etiãſi ex alienatione bonorum, quia iure ſanguinis debentur.*
43 *Alimenta præſtanda ſunt pro rata fructuum.*
44 *Filius illegitimus eò ipſo, quod eſt artifex præſumitur habere vnde viuat.*
45 *Pater, & quilibet aſcendens non tenetur in plus, quam facere poteſt pro alimentis præſtandis filio, neq; ſe arctare in ſuis alimentis.*
46 *Charitas prima incipit à ſe ipſo.*
*Pater, & quilibet aſcendens cogitur tantum pro alimentis futuris filij, non pro præteritis, niſi facta interpellatione eorum cauſa, debita contraxiſſet filius nu. 47. & 48.*
49 *Alimenta alicui præſtans, abſque alia proteſtatione, nihilominus agere poteſt ad illorum repetitionem.*
50 *Vaſſallorum onus dotandi filias Domini, extenditur etiam ad filias ſpurias.*

## Filio naturali, etiam ex coitu damnabili debentur alimenta ex bonis Patris. Cap. LXXXIII.

SPurios, & illegitimos filios eo ſunt odio proſequti antiqui legiſlatores,
1 vt in lege duodecim tabularum ſcriptum eſſet, e meretricio natus patre non alito. Quod etiam ex Solonis lege, apud Athanienſes cautum fuit, vt refert Plutarchus in vita

vità Solonis; Adeo quod contra naturalem om-
nium animantium institutum, iussit Imperator
in Auth. ex complexu C. de incert. nuptijs, ne
2 huiusmodi spurij admitterentur ad paternam
successionem, nec à patre alerentur, minusq;
erga patrem eãdem pietatem possent exercere,
id q cautum fuisse videtur, de iure Canonico in
cap. per Venera. in fi. qui filij sine legitimi, &
multis auctoritatibus, & fundamentis probat
Paleotus de nothis, & spurijs cap. 46. num. 1., ac
post eum Lupus tr. de illeg. coment. 1. §. 6. qui
reprehendit Clarum affirmantem teneri patrē
de iure ciuili alere filium ex damnato coitu na-
tum in §. testamentum qu. 91. vers. sed quid di-
cendum.

3 De AEQVITATE tamen Canonica, alimen-
ta filio illegitimo, & etiam spurio, & ex damna-
to coitu procreato debentur, vt sanxit Cælesti-
nus 111. primus AEQVITATIS, & benignita-
tis illius auctor, in cap. cum haberent in fi. de eo
qui duxerit in matr., quam pol. vbi Canonistæ
4 omnes, & hoc non solum à patre, sed etiam ab
illius hæredibus l. si quis à liberis §. id rescri-
ptum ff. de liber. agnos., Primam enim opinio-
nem de rigore iuris hanc de AEQVITATE Ca-
nonica procedere scribit Paleotus de mente
aliorum loco relato nu. 2. Quamuis eam distin-
ctionem non approbet, id quod comprobat in
cap. sequ. num. 1. & sequ., & post eum Thesaur.
decis. 209. nu. 2., vbi tradit hāc AEQVITATEM
Canonicam procedere etiam in terris Imperij
5 ex Paleoto loco relato, & Rol. cons. 54. num 59.
lib. 2. & nouissimè scribit Lupus de illegit. cōmēt.
2. §. 1. nu. 13. ac Gratian. lib. 1. discept. 154. nu. 15.

Educatio enim hæc à iure naturali proficisci-
tur Bal. in l. fi. C. de iure delib. cum alimenta iure
6 naturæ, & quadam sanguinis coniūctione omni-
bus animantibus à parētibus debeātur l. si quis
§. 1. ff. de lib. agnosc. & cap. sunt quædam il se-
7 cundo q. 1. Calcan. cons. 62. num. 16. vers. ad se-
cundum. Quia videmus etiam animalis irratio-
nalis experientia filijs à se genitis naturæ quo-
dam pondere ducti non deesse, & legem hanc à
natura sensibus inductam exequi §. 1. Inst. de
8 iure naturali, vt copiosè tradit Farin. all. decis.
747. nu. 14., Idcirco ius Pontificium cunctis ani-
mantibus prospicere voluisse dicēdum est, cum
9 totum naturali quadantenus innitatur AEQVITATE,
vt tradit Paleot. all. cap. 46. sub num. 5., Qui enim
10 nihil deliquerunt, vt filij acriter puniendi non
sunt per alimentorum priuationem; cum vbiq;
11 eorum Aequalis sit venia, æqualis innocentia,
Paleotus vbi supra nu. 6. & 7. Quippe Aequalem
esse omnium filiorum conditionem, quando tra-
ctatur de alimentis prętandis post Tiraquel. &
Paleatum scribit Mastril. decis. 85. nu. 5. par. 1.

12 Licet namq; filij spurij, & illegitimi cum pec-
cato generentur, sine peccato tamen eluntur, &
quamuis ius ciuile castitati prouidens filijs spu-
rijs alimenta denegauerit per d. Auth. ex cōple-
xu. Ius tamen Canonicum, & si peccata maximè
13 detestetur, & castitatem nedum commēdet, sed
præcipiat; naturalem rationem sequēs AEQVI-
TATEM, & Pietatem Castitati prætulit, & filijs
illegitimis alimenta prętari iussit Bar. in l. fi. nu.
3. ff. de his quibus vt indignis Alex. cons. 79. nu. 4.
lib. 2. Crau. cons. 199. num. 1., Idem Rol. cons. 39.
nu. 39. lib. 1. & post eos Farinac. cit. decis. 747. nu.
14 3. & 4. & ita iudicasse Rotam Rom. testatur in
princip. d. decis., Eādem sententiā de AEQVI-
TATE Canonica amplectitur Rendin. lib. 1.
prompt. sentent. tit. 66. de legato nu. 13. fol. mihi
433., quam sententiam sequitur Card. Mant. de
tacit. & ambig. par. 2. lib. 13. tit. 12. nu. 5. & 6., &
Surd. de alim. lib. 1. qu. 10. nu. 5. cum sequ. plur.,
15 & ita iudicasse Sacrum Concilium Neapol. te-
testatur Franch. decis. 645. nu. 5.

Præterea ratio ipsa naturalis satis persuadet,
vt cum id, quod à nobis genitum est, tunc cum
in lucem editur satis per se infirmum, & imbe-
cille existat, Aequum sit ideo, vsq; saltem à no-
bis foueri, quoad caluerit, vt per se subsistere, &
16 viribus suis niti valeat, Alioquin quid tā impius
esset, quā alicui vitam dedisse, vt eam statim illi
17 adimeremus. Maximè quia Deus Opt. Max.
vult homines nasci, vt viuant, viuere autem vt
illius admirabilia opera venerentur, eiusq; sibi
18 gratiam, ac pietatem comprecentur; Semen au-
tem ipsum ex qualicunq; homine fit, Dei vtiq;
opus est cap. vndecunq; 56. dist., Quomodo ve-
rò is qui nascitur, aut viuat, vt Deum contēple-
tur, si statim victu careat, vixq; lucem aspicere
valeat ita ratiocinatur Paleotus cap. 47. num. 2.
cum sequ.

19 Qua AEQVITATE stante non solum fi-
lijs spurijs alimenta præstanda sunt, sed etiam
nepotibus ex filio spurio legitimè natis ab Auo
ali debent Paleatus d. cap. 47 sub nu. 6. & probat
Menoch. cons. 651. num. 16. & sequ., Mantic. de
20 ambig. lib. 13. tit. 12. nu. 9. p. 2., Hi enim quo ad
eum minus odiosi dicuntur l. fi. C. de natur. liber.
Socin. cons. 165. lib. 1.; Quippe quod hęc alimen-
ta etiam inopi vxori filij spurij præstanda esse
21 per patrem, & ascendentem probat Paleotus
loco relato sub nu. 7. & sequitur Thesaur. citata
decis. 211. nu. 12., latiss. Card. Mant. de tacit. &
ambig. d. tit. 12. n. 7. & 8. lib. 13. par. 2., Vbi aper-
tè probat alimenta prædicta deberi nepotibus
22 etiam spurijs ex filijs legitimis procreatis, ac
etiam filijs legitimis spuriorum ex legitimo ma-
trimonio susceptis per Ruin. cons. 124. num. 13.
lib. 1. Socin. cons. 161. n. 1. vers. 4. & Rol. cons. 54.
nu. 57. & sequ.

23 Filiam verò, sine neptem dotare tenetur pater
aut auus, quia dos succedit loco alimentorum,
23 vt vulgari iuris est, & probat Surd. d. tit. 1. de
alim. qu. 10. nu. 9. Lupus d. coment. 2. §. 1. num. 15.
cum sequ. plur. Quamuis illius dos minor esse
debeat, quam filię legitimæ Mant. de tacit. &
ambig. lib. 2. tit. 21. nu. 23. p. 1., vbi subijcit non
debere excedere quantitatem, quæ pro alimen-
tis sufficiat, aliter fraudis suspicionem haberi;

P 3 Etiam

quòd procedit etiā ſi pater in teſtamento prohi-
24 buiſſet huiuſmodi alimenta filijs ſpurijs, ex quo
talis diſpoſitio inualida eſt Bal.in l. id ꝙ paupe-
ribus n.38. C.de Epiſc.,& Cler.,Surd.d.q.10. n.8.
Theſaur.deciſ.211.nu.3. qui nu.5. tradit è cōtra
25 quod pater pro alimentis filij ſpurij poteſt re-
linquere quintam partem ſuæ hæreditatis poſt
Paleotum d.cap.45.nu.8.

Quod onus alendi ſpurios trahitur nō ſolum
ad hæredem patris,vtſupra dictum fuit, ſed etiā
26 ad Fiſcum ſuccedentem in bonis patris, cum
Fiſcus loco hæredis habeatur, & bona in eum
tranſeant cum prædicto onere l.pari. §. hi qui ff.
de reg.iur. Crau.conſ.267. nu.7. Etiam ſi pater,
ſiuè aſcendens in cuius locum ſucceſsit Fiſcus
27 fuiſſet condemnatus,ob crimen læſæ Maieſtatis,
vel hæreſis,vt tradunt Socin.conſ.30. nu.3. lib.1.
Plotus conſ.130.nu.83.& ſequ. Dec. conſ.8. n.5.
per l. vrgētes de hæreticis, quos ſequitur Farin.
28 all.deciſ.743. nu.5. & 8. vbi ita iudicaſſe Rotam
Romanam teſtatur idem Peregr.de iure fiſci lib.
5.tit.1.nu.75.

Donatarium etiam omnium bonorum patris
teneri ad alimentandum ſpurios probat Didac.
in epitome cap. 8. §.6. num. 14. quem ſequitur
Theſaur.all.deciſ 211.num.8., quia filijs ſpurijs
30 pro alimentis conſequendis non ſolum compe-
tit actio perſonalis,ſed etiam de AEQVITATĒ
actio hippotecaria contra tertios poſſeſſores,
31 cum bona parentum cenſeantur tacitè hippote-
cata pro alimentis filiorum. Durant. de arte te-
ſtandi tit. de lib. inſtit. caut.17. Gallia conſ. 35.
nu.3. & 13. & Surd. d.tit.1. qu.50. nu. 1 copiosè
Theſaur. all. deciſ.211. num.10. & 11. qui tamen
concluſionem declarat, vbi ſcilicet talia bona
eſſent alienata in fraudem à parentibus, vel
32 fuiſſent alienata ab hæredibus poſt patris mor-
tem, alias ceſſaret talis hippoteca ex Didac. d.
cap.8.§.6.nu.14.

Neq; prætereundum eſt onus hoc alimentan-
di filios ſpurios ſpectare etiam ad matrem, do-
33 nec peruenerit filius ad ætatem trium annorū
Didac. in epitome d.§.6.num.13. vbi concludit
hoc procedere ſi pater poſſet poſtea alere, quia
ſi eſſet pauper adhuc onus ipſum ad matrem ſpe
ctare etiam lapſo triennio, vbi commodè hoc
facere poſsit, Didacum ſequitur Lupus cit. §. 1.
nu.20. cum ſequ. & ibi diſtinguit onus hoc pri-
34 mo loco patri ſpectare,deinde in ſubſidiū matri,
Quamuis Coſta remed. ſubſid. 6.num.4. & 5. ſe-
cundo loco onus hoc alimentandi tribuit Auo,
& tertio loco matri, Lupi ſententiam ſequitur
etiam Theſaur.all.deciſ.211. nu.7. diſtinguendo
etiam,quando mater eſſet nobilis,quæ filium la-
35 ctare non poſſet aut eſſet talis perſona,quæ non
poſſet ſine magno ſcandalo filiū apud ſe retinere
quia tunc tenetur pater filiū cognoſcere,& alere
Peregr.de iure fiſci d.tit.18.nu.59.

Si tamen filius ſpurius eſſet artifex, vel aliun-
dè victum ſibi quærere poſſet ex proprijs bonis,
vel honeſto artificio,quod eius congruit condi-
tioni, ſeruiendo etiam alteri, non debentur ei
alimenta d.l.ſi quis à liberis §. ſed ſi filius, & §.
alimenta ff. de lib.agnoſc. Seuer.in repet.l.ſi qua
Illuſtris nu.67.C.ad orfit. Gabr.conſ.lib.1.n.24.
& tit.de alim.lib 6. Rimin.Iun. conſ.215. nu.47.
& poſt eos Theſaur.all.deciſ.211. n. 13. ac n. 20.
Lupus cit.comēt.2.§.1.n.21.cū ſeq. & Mantic. de
tacit. & ambig. d.lib.13.tit.12.nu.9. vbi numero
37 ſequ. tradit onus hoc ſpectare etiam fratri, qui
alere tenetur fratrem ex eodē patre natum per
l.1 §.1.ff.de tut. & rationibus diſtrahend.

Prout ab alimentorum onere eximeretur pa-
ter, ſi filius vel filia ſpuria inhoneſtè viueret, vt
38 tradit Coler.de alim.lib.1.c.2. n.88. & Campeg.
de dote par.1.qu.13.nu.3. qui loquuntur de filia
39 legitima; Quia in omnibus caſibus in quibus filij
poſſunt legitimè exhæredari poſſunt etiam ali-
mentis priuari,quamuis hoc nō admittat Surd.
40 de alim.tit.2.qu.6.nu.17., Saltem quando filius,
aut filia reſcipiſcit, & ad honeſtatem reddit, vt
inquit Surd.tit.8.priuil.33. in fi., quem ſequitur
Giurba ad ſtat. Meſs. cap.7.gl.13.p.1.num.24. in
qua gl. pleniſsimè materiam alimentorum per-
tractat, Ad rem Theſaur.Iun.lib. 1.qu. forenſ.71.
nu. qui ex AEQVITATE, & Benignitate qua-
dam alimenta filiæ non eſſe deneganda, hoc in
caſu probat, & ibi materiam ex dationis filiæ,
quæ abſq; patris conſenſu matrimonium con-
traxit, examinat ipſe auctor.

Aduertendum tamen eſt, quod alimenta hæc
ſpurijs debita præſtari non debent ex alienatio-
41 ne bonorum paternorum, ſed ex fructibus l.
Imperator ff. ad Trebell. vbi Alex., Simon de
Prettis tr. vlt. volunt.lib.11.n.62. & Socin. conſ.
97. circa finem lib.1., D. Alex. Rhaud.deciſ. Piſa-
42 na 29. nu. 204., qui tamen nu. ſequenti ſubijcit
proprietatem poſſe alienari, vbi non ſufficiunt
fructus, ſi alimenta præſtanda ſunt iure ſangui-
nis perſonæ legitimæ per Surd.tit.5.qu.9. n.38.,
Ad rem D. Merenda lib.4.controuerſ.cap.34.

Quia alias re vēdita,& principali conſumpto,
poſſet filius alimentis carere, ideo pro rata fru-
43 ctuum alimenta præſtanda ſunt l.3. ff. de alim.
leg. Peregr.d.tit.18.nu.77. Gratian. diſcept.151.
nu.13.lib.1.,& Theſaur. all.deciſ.211. nu. 12. vbi
44 in fine tradit,quod eò ipſo, quod ſpurius eſt ar-
tifex,præſumitur habere vnde viuat poſt Manti-
cā conſ.67.nu.12.lib.1.,& nu.23., ſcribit non te-
neri patrem,& aſcendentem in plus quam face-
re poſsit pro alimentis præſtandis filio, neq; ſe
45 arctare in ſuis alimentis, & expenſis, vt alium
alet d.l.ſi quis à liberis §.fi. & l.2.C.de lib.alend.
46 Natta conſ.387.nu.8. Quia prima charitas inci-
pit à ſe ipſo l. præſes C. de ſeruit. & aqua, & de
alimentorū quantitate actum fuit ſupra in c.73.
47 Prout ommittendum non eſt patrem, & aſcē-
dentem cogi tantum pro alimentis futuris non
pro præteritis Scrib.in l.de alimentis C.de tran-
ſact. Thob. Nonius conſ. 8. nu. 9. Franch. deciſ.
203., Niſi eorum cauſa facta interpellatione de-
48 bita contraxiſſet filius ſpurius, vel alimenta ab
ex-

extraneo fuisset consequtus, vt latè probat Thesaur.all.decis.211.nu.19. quo loci materiā ipsam plenissimè examinat, etiamsi alimenta præstitisset mater, vel alius absq; alia protestatione.

49 Quia nihilominus agere posset ad illorum repetitionem Bar. & Alex. in l alimenta C.de neget. gestis, latissime Lupus d.tr.de illegit. coment. 2. §.1.nu.21. cum sequ.

Adeo verò priuilegiata dicuntur alimenta etiam fauore spuriorum, vt stante statuto, vel consuetudine, quod vassalli teneantur dotare filias Domini, cum dos succedat loco alimento-
50 rum, De AEQVITATE tenentur vassalli ad dotādam filiam spuriam cum filia spuria debeat alimentari, vt post Martin. Laudens. in tit. apud Iud., vel dominium qu.feud.cap.1 scribit Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 8. §. 5. vers. Immo plus nu.38.fol. mihi 1162.

*SVMMARIA.*

1 *Donatarius regulariter non tenetur alere donantem.*
*Contrarium verius de AEQVITATE saltem ad ratam rei donatæ nu. 2. & 5.*
3 *Alimenta negans, necare quodam modo videtur.*
4 *Alimentorum negotio dicitur legitima causa reuocandi donationem.*
6 *Alimenta præstanda sunt pro modo facultatum donatoris, & donatarij, & pro modo rei donatæ.*
7 *Vassallus tenetur alimenta præstare Domino inopi, quādo Dominus ad inopiā redactus est culpa vassalli, & diues est vassallus.*
8 *Alimenta debentur Patrono inopi per Ecclesiam, siue benefficiatum.*
9 *Alimenta in quibus alijs casibus præstanda sunt, tradit Surd.de alim.tit.4.qu.23.nu.10. cum sequ.*
10 *Legata non sunt restringenda, vt hæredibus prosint.*

## Alimenta sunt præstanda Donatori per Donatarium. Cap. LXXXIV.

VT alimentorum materia plenè examinetur hoc loco, ommittendum nō est, an alimentorum onus ad alias personas etiam vltra patrem, & ascendentem, ac eorum bona possidentem pertineat, Et licet gl. in l.cū ex causa ff. de re Iud., quā citat gl. magna in l.in cōdemnatione ff.de reg. iuris disponat, quod regulariter donatarius
1 non tenetur alere donantē, quā sequitur Doctores vt testatur Bal. in l.fi. n.7. C.de reu. donat.

De AEQVITATE tamen onus hoc alendi spectat etiā ad donatarium qui alimēta donato-
2 ri præstare debet ad ratam fructuum rei donatę, si non habet donator, vndè viuere valeat, vt tradunt Scribentes in l.fi.C.de reuoc.donationibus præsertim Salic. vers. opinio huius gl. vbi Ripa num. 164.

3 Negans enim alimenta quodammodum necare videtur l. necare ff. de liber. agnosc., Idcirco alimentorum negatio, dicitur legitima causa
4 propterquam donatio prætextu ingratitudinis possit reuocari, vt exponit gl.in d.l. fi. C. de reuoc. donat. verbo voluerit, vbi Ripa num.164. Clar.d.qu.21.nu.3. & post eos Surd.d.tit.4.q.23. nu.8.de aliment.

5 Et sic constat contrariam opinionem de rigore iuris procedere, De AEQVITATE vero hanc communiter receptam esse, & tanquam Aequiorem in iudicando sequendam, vt tradit Clar.all.qu.21.sub nu. 3. prope finem. Quo loci tradit alimenta præstanda esse pro modo facul-
6 tatum vtriusq; donatori, scilicet, & donatarij, & pro modo rei donatæ, si alimenta petantur, quē sequitur Surd. loco rellato nu.11., Idem probat Gratian.discept.381.nu.19.lib.2.etiamsi donatio non contineret omnia bona, sed maiorem partē qui Clarus in §. feudum qu. 23. pertractat quæstionem, an vassallus teneatur alere Dominum
7 inopem, Et in duobus casibus tantum eum teneri scribit, videlicet quando Dominus ad inopiam redactus est culpa vassalli, & quando vassallus superabundaret diuitijs, maximè proueniētibus ex ipsa re feudali.

8 Quæ alimenta Patrono etiam deberi per Ecclesiā, siue benefficiatum probat Paul. de Citad. tt.de iure patron. num.157. circa finem in 6. par. art.3., Rebuff.in l. verbo victus col.2. ff.de verb. signif.. Gratian.cap.610.nu.4. lib.4., & Corduba in l. si quis è liberis §.solent num.24.ff. de liber. agnosc., quos sequitur Surd. de alim.d.tit. q.23.
9 nu.12. cum sequ., quo loci à nu. 10.vsq; ad finem tradit plures alios casus, in quibus alimenta præstāda sunt enumeratq; 46, Reprehenditq; in
10 fine eos, qui legata restringunt, vt hæredibus prosint, id quod sibi tunc scolari accidisse testatur iuditio Senatus Mantuani in quo præsidebat Rol. à Valle, & assidebat Marcus Antonius Natta.

*SVMMARIA.*

*Legatum sub conditione nuptiarum debetur etiam, si Legatarius Monasterium ingrediatur nu.1. & 2.*
3 *Legatis ducentum si nupserit, & centum si Religionem ingrediatur debentur nihilominus ducentum, si Religionem ingressus est legatarius.*
*Contrarium verius de AEQVITATE num.4. & 20. ac 21. cum sequ.*
5 *Nubenti temporaliter debetur maior dos, quam nubenti spiritualiter, si maritum condignum inuenire vult nubens temporaliter.*
*Dos datur pro oneribus matrimonij tàm spiritualis, quā temporalis.*
8 *Onera maiora incumbunt nuptijs, quam monialibus.*
10 *Monialis non eget familia, liberis caret, nō quærit pompam, aut honores.*
11 *Dos constitui debet secundum locorum consuetudinem.*
12 *Dotata congruenter dicitur quæ habuit dotem secundū consuetudinem loci.*

13 Dos

*13 Dos congrua satisfit statuto excludenti dotatam.*
*14 Decisio Rota Rom. in ea materia.*
*15 Conditio non ingrediendi Religionem, licet aduersa sit Religioni, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi, quaidcirco valet.*
*16 Religionem ingrediens seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciat, Idcirco verisimile non est aliquem retrahi posse à Religionis ingressu eo quod legato priuetur.*
*Religionis ingressus, respicit priuatum ingredientis, bonum Matrimonium verò, bonum Reipublicæ commune quod in liberis procreandis versatur num. 17. & 18.*
*19 §. sed, & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis declaratur.*

## Minus datur pro dote ingredienti Monasterium, quam nubenti in seculo. Cap. LXXXV.

IMperator Iustinianus in Auth. de Sanctissimis Episcopis §. sed, & hoc
1 statuit quod legatum sub conditione nuptiarum, vel similium, debetur ommissa conditione, si Legatarius Monasterium, vel Religionem ingressus est,
2 quia tunc conditio ipsa pro non apposita habetur. Ratio est ne legatarius metu ammittendi legatum retrahatur ab ingressu Monasterij tex. est in Auth. de Monachis, & Monasterijs §. si quid sub conditione, & in Auth. si qua mulier C. de Sacros. Eccles. latè Boer. decis. 354. num. 2. & 3.

Ex hoc inferunt scribentes, quod facto legato alicui de ducentum, si matrimonium contrahat, & de centum tantum si Monasterium ingrediatur, debentur nihilominus ducentum, etiamsi Monasterium ingressus est legatarius, vt post
3 Bar. tradit Panorm. in cap. in præsentia de probationibus num. 42. cum sequ. Summa Siluestr. in Verbo legatum nu. 9. Et verbo hæreditas 4. qu. vlt. Medina de rebus restituendis q. 23. Scribent in Auth. nisi Rogati C. ad Trebel ad rem faciunt tradita in l. Titiæ ff. de condit. & demonstrat.

De AEQVITATE tamen contraria sententia verior est, vt i. centum tantum deberi Lega-
4 tariæ ingredienti Religionem, quia minus datur ingredienti, religionem, quam nubenti, & ita suadere naturalem AEQVITATEM probat. Ludouis. decis. 63. nu. 3. qui multos in eam refert sententiam, præsertim Ias. in Auth. si qua mulier. num. 10. C. de Sacros. Eccl. post Bal. in Auth. nisi rogati col. 5 C. ad Trebel. Et quo loci
5 tradit Ias. AEQVITATEM consistere in hoc, quod quando filia vult nubere requiritur magna impensa si vult inuenire maritum coequalem ipsi mulieri, sed pro valdè minori impensa potest ingredi Monasterium.
6 Dos enim datur pro oneribus matrimonij l. pro oneribus, & l. dotis fructus C. de iure dotium l. de Diuisione, vbi gl. Et Scrib. ff. sol. matrium. Id quod locum habet non solum in matri-
7 monio carnali, sed etiam in spirituali, quod pro ingressum Religionis contrahitur Socin. cons.
8 222. in fi. lib. 2. Longè autem maiora onera incumbũt nuptijs, quam Monialibus vt inquit Couarru. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 10. in fine, Et docet experientia. Cum Monialis non egeat fa-
9 milia, liberis careat, non querat pompam aut honores, & dos à Monasterio recipiatur, tantũ
10 pro alimentis, & suffragio vitæ vt probat Bal. in Auth. res quæ sub nu. 11. C. Commun. de legatis, & Socin. dicto cons. 222. in fi. quos refert & sequitur Ludouis. all. decis. 63. nu. 78. & 79. Vndè sequitur quod AEQVITATI, & naturali rationi conuenit, vt minus detur pro dote ingredientis Religionem, quam matrimonium contrahentis.

Præterea perspicuum est in dotis Constitutione attendi maxime locorum consuetudinem
11 Com. cons. 316. sub n. 6. vers. Et hoc sẽper lib. 1. Cæsar de Grass. decis. 2. nu. 15. de Constitutioni-
12 bus, Itaut dicatur congruenter dotata, quæ habuit dotem secundum consuetudinem loci, vt probat Dec. cons. 26. sub nu. 4. vers. nam conuenit, & per talem dotem satisfieri statuto exclu-
13 denti dotatam probat Com. all. cons. 316. sub n. 6. vers. si ita quod de communi extimatione, &
14 sequitur Ludouis. recit. decis. 63. nu. 11. & 12. Et ita iudicasse Rotam Rom. testatur ibi nu. 13. & nu. 25. Quam sententiam sequitur Couar. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 7. vsque ad 11. vbi materiam ipsam plenè examinat, & contraria tollit, Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18. num. 27. & sequ. & num. 40. ac tr. de tacit. & ambig. lib. 10. tit. 21. num. 30.

Hanc opinionem sequitur Molina de Iust., & iure tr. 2. disp. 107. vers. dubium deinde, & vers. vt de hac re, cum vers. sequ. Idest litt. B, & C. fol. mihi 956., & Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 34. num. 11, maxime vers. Cæterum, & nu. 12. Dicens, quod licet conditio illa Religioni
15 aduersa sit, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi.

Prout etiam subijcit, quod non est verisimile aliquem arceri à Religionis ingressu, eo quod
16 legato priuetur, cum ad id ingrediatur, vt seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciet, Deindè quia ingressus Religionis respicit
17 priuatum ingredientis bonum, matrimonium autem bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreãdis versatur, Vndè mirãdus dum
18 non est, si ius non ita faueat ingressui Religionis, ac matrimonio.

Nec obstare inquit disposit. § sed, & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis, cum ea procedat tantum ex presumpta volontate Testatoris, non
19 autem cõtra eius expressam voluntatem, quod etiam tradit idem Molina in disp. 34. num. 29. & 30. ac nu. 33.

Quam

Quam sententiam amplectitur etiā Thesaur. Iun. lib. 1. qu. famil. 60. per totum, maximè vero num. 5. cum sequ. pluribus, vbi testatur, hanc quæstionem fuisse disputatam per Ricardum Malumbram Cremonensem, & Thomam Formagnum quem I. C. Bononiensē fuisse putat,
20 & vtramq; communem esse dicit, licet hanc nostram amplectitur num. 14., vbi veriorem, & Aequiorem, ac Testamentis fauentem, & consuetudine totius Christianæ Reipub. confirmatam.
21 Pro qua 30. Doctores recenset, & 26. per alia contraria opinione, quam sequitur Rolan. pleno conf. 35. lib. 3. cum quo trāsit Maluasia consf. 21. num. 17. lib. 1. Numero vero 15. cum sequ.
22 ad contraria respondet, & in his se conformat responsioni Sanchez de qua supra.

His addo Fachin. lib. 5. contr. iur. c. 54. Peregr. de fideicommiss. art. 28. n. 73. Ceual. lib. 1. comm. cōtra cōmun. qu. 241. Menoch. lib. 4. præsūpt. 83. & conf. 555. lib. 6. Franch. decis. 29. nu. 4. Turett. consf. 4. num. 16. Mastril. decis. 153. num. 19. cum sequen. plur. par. 2. Ambrof. decis. Peruf. 30. per totum par. 2. nouissime Fontanell. de Pact. nuptial. lib. 1. clausf. 4. gl. 2. nu. 35. & lib. 2. clausf. 5. gl. 1. num. 66. par. 2. Et Cancer. lib. 1. var. resol. cap. 24. num. 15. ac Giurbam ad statut. Mess. cap. 3. glo. 4. part. 2. nu. 18. & 21. cum plur. seq. lib. 1. vbi materiam ipsam exactissime examinat, infinitosq; Doctores pro vtraq; parte excitat ex quibus sane Doctorum Auctor. facile percipi poterit communiorē immo communissimam esse hanc nostram sententiam in re adeo controuersa.

## *SVMMARIA.*

*1 Mulier diues non censetur dedisse in dotem secundo viro omnia eius bona.*

*Contrarium verius de AEQVITATE, concurrentibus qualitatibus, de quibus sibi num. 2. 7. & 10.*

*3 Dos constitui debet etiam secundum dignitatem Natalium viri.*

*4 Vxor secundum Aristotelem censetur dedisse vniuersa bona in dotem viro.*

*5 Præsumptio legis adaptatur ad id quod est verisimile, & iuridicum.*

*6 Præsumptio legis pro veritate admittitur.*

*8 Contractus ex consuetudine congruam recipiunt interpretationem.*

*9 Dotium fauore in ambiguis respondere æquius est.*

*11 Maritus sibi imputet quod in principio circa dotem sibi constituendam non prospexerit.*

*12 Viri Nobilitas, & dignitas potissima causa est vt dos augeri sibi debeat.*

*13 Mulier propter eius nobilitatem, & maiorem dotem nubit viro ditiori.*

*14 Dos congrua æstimari debet ex numero liberorum.*

*15 Filiæ Moniales non computantur in numero liberorum ad hoc vt dos congrua æstimari debeat.*

*16 Moniales incapaces successionis habentur pro mortuis.*

*17 Filia vnica masculis non extantibus pinguius dotari debet.*

*Dotem inæqualem filiabus constituere potest pater, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, aut quia diuersa sit conditio vnius, & alterius viri nu. 18. & 19.*

*20 Dotem inæqualem constituere filiabus, alius non potest quam Pater, quia ei soli cōpetit huiusmodi facultas.*

*21 Inæqualitas inter liberos iurgia, & discordias nutrit.*

*22 Dictum scitum Diui Ambrosij.*

*23 Solonis Athenienfis Legislatoris lex, vt liberi æquales essent.*

*23 AEQVITATI resistit vt soror maiorem dotem habeat alia sorore.*

*23 Aequalitas est mater concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij & dissidij.*

*24 Promissio futuræ successionis nullius est momenti.*

*25 Pactiones nuptiales similes inter Comitem Sabandiæ, & Marchionem Montisferrati.*

*26 Papirij Cattanei Senatoris Amplissimi honorifica mentio.*

## Mulier omnia bona in dotem dedisse secundo viro præsumitur, si vir sit ea præditus dignitate vt tali, & tanta dote dignus existimetur. Cap. LXXXVI.

Solemnis, & antiqua fuit quæstio, An mulier diues censeatur omnia bona in dotem dedisse viro, cū quo nihil de dote egit (Postea quam de dote spirituali in præcedenti capitulo actum fuit) & quam quæstionem diuersimodè resoluerunt scribentes.

1 Et sanè communis Doctorum conclusio est, mulierem non dedisse in dotem bona sua, cuius conclusionis antesignanus fuit Bar. in qu. 7. incipiente mulier habens magnum patrimonium, quem sequuntur quamplures Scrib. præsertim Corn. consf. 127. nu. 2. lib. 4. Iaf. in l. si constante n. 219. ff. sol. matr. Calca. consf. 3. nu. 35. Dec. consf. 521. nu. 11. Gozad. consf. 33. nu. 19. in fi. Curt. Iun. in Auth. Præterea nu. 12. C. vndè vir, & vxor Socin. Iun. consf. 129 num. 17. lib. 1. Parif. consf. 34. nu. 34. lib. 3. Natra consf. 681. num. 11. in fin., & Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. nu. 61. cum sequ. plur.

2 Contraria tamen sententia de AEQVITATE verior videtur vbi mulier secūdo nubit, & primo viro omnia bona in dotem dedisset, vel in certa quantitate fuisset à Patre dotata, siue matrimonium contraxisset cum viro, qui hac dote vniuersorum bonorum dignus esse putarur. Quia
3 dos debet constitui etiam secundum dignitatē natalium viri l. cum post §. Gener., & l. quæro ff. de iure dot. Quibus casibus habere locum dicitur sententia Aristotilis in Topicis, dum affir-

4 affirmauit vxorem censeri dedisse vniuersa bo-
na in dotem viro, de qua meminit Glo. in l. mu-
lier bona sua ff. de iure dotium, ita scribit Bal. in
l. vlt. num. 10. ff de sentent., quæ sine cer. quant.,
vbi inquit eam conclusionem habere magnam
AEQVITATEM, quem sequitur Card. Manti-
ca tr. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 10. n. 27., & tit.
14. nu. 4. 6. ac 7. ac tit. 21. nu. 27. par. 1., multosq;
5 alios in eam sententiam reffert, Tunc enim præ-
sũptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile
6 & iuridicum, & sic pro veritate admittitur arg. à
contrario sensu l. quod non est verisimile ff. quod
metus causa Bal. in l. vlt. & vlt. not. C. de hæred.
instit., & in l. iubemus nu. 2. C. de testamentis quẽ
sequitur Mant. d. tit. 10. nu. 27. in fine.

Et eò magis si in Ciuitate extat generalis cõ-
7 suetudo, vt mulier det omnia bona sua in dotẽ,
quia tunc dos tacitè intelligitur constituta om-
nium bonorum, Contractus enim ex consuetu-
8 dine congruam recipiunt interpretationem l.
quod si nolit §. quia assidua ff. de ædil. ædicto, &
l. vlt. C. de fideiuss. Mant. d. tit. lib. 3. tit. 8., & lib.
12. tit. 14. nu. 2.

9 In ambiguis enim pro dotibus respondere,
Benignius, & AEQVIVS est l. in ambiguis, & l.
si ager §. 1. vers. sed benignius est ff. de iure do-
tium, & l. in ambiguis ff. de reg. iur. & probat
idem Mant. loco relato tit. 10. sub num. 28. vers.
tertio quia.

Sententiã hanc sequitur etiam Ioseph Ludou.
decis. Perus. 98. à nu. 14. vsq; ad finem, vbi cõcor-
dando opiniones contrarias per distinctiones,
& limitationes, tenet quod regulariter bona nõ
10 censentur in dotem tradita, Quamuis in casibus
supra expræssis contrariam admittit, optimisq;
fundamentis, & rationibus, eius traditiones cõ-
probat, Prout ferè eisdem fundamentis, & ratio-
nibus materiam distinguit, & limitat Menoch.
alleg. præsumpt. 6. nu. 80., 81, 89. & 90. lib. 3. Gail
obseru. 82. nu. 7. lib. 2. Surd. conf. 94. nu. 39. cum
seqq. lib. 1., Qdidquid in contrarium affirmat
Phanut. de lucro dotis gl. 10. nu. 39. Prout nouis-
sime eamdem sententiam amplectitur Fontanell.
de pactis nuptialibus lib. 2. claus. 5. gl. [illegible] num. 26.,
qui nu. 28. tradit maritum sibi imputare debere,
11 quod in principio circa dotem non prospexerit
sibi constituendam [illegible] 11. nu. 157

Et ex hoc infertur nobilitatem viri, & eiusdẽ
dignitatem potissimam esse causam, vt dos au-
12 geri debeat, vt etiam loquitur gl. in cap. nullum
sine dote 30. qu. 5. Lucas de pæna in l. mulieres
col. 5. vers. secundo augetur C. de digni. lib. 12.
Tiraquel. de nobil. cap. 20. num. 157. & sequ. &
Decian. cons. 10. nu. 30. lib. 2. quos recenset, & se-
quitur Card. Mantic. relat. lib. [illegible],
sicuti è contra mulier propter eius nobilitatem,
13 vel maiorem dotem, nubit viro ditiori §. quia
vero in Auth. de æqual. dot., Oldr. cons. 260. n. 9.
& Mant. d. tit. 21. nu. 28.

14 Dos vero congrua æstimari opportet ex nu-
mero liberorum l. si filiæ ff. de leg. 3. Crau. cons.
15 765. nu. 11. Quamuis filiæ Moniales, quibus lon-
gè minores dotes solent constitui, cum non de-
seruiant oneribus matrimonij, vt in præcedenti
cap. probatum fuit nu. 9. & 10. non computãtur,
& scribit Menoch. cons. 247. nu. 55. & sequ., si ta-
16 men incapaces sint successionis, quia tunc ha-
bentur pro mortuis, adeo quod filia vnica non
17 extantibus masculis pinguius dotari debet, vt
tradit Card. Mant. rel. tit. 21. nu. 30. cum sequ.

18 Quamuis absolutum sit posse patrem inæqua-
lem dotem constituere filiabus, quæ vel diuerso
tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptę fuerit,
& tradũt Dec. cõs. 26. n. 5. & Ruin. cons. 56. n. 10. &
17. lib. 3., Aut quia diuersa sit conditio vnius, &
19 alterius viri Card. Mant. d. tit. 21. num. 29. & 35.
Quam facultatem alij, quam patri non compete-
20 re scribit dictus Auctor sub eodem vers. sed ad-
uertendum.

Hanc tamen inæqualitatem, nunquam proba-
re potui, cum iurgia, & discordias parare tantum
possit, vt scripsi supra in cap. 6. nu. 4. vbi relatum
21 est Egregium illud dictum Diui Ambrosij cap. 2.
de Patriarcha Ioseph, vlz. iungat liberos *æqualis*
22 gratia, quos æqualis iunxit natura; Idquod an-
tea prospexerat Solon Atheniensium Legislator,
dum testandi facultatem rẽtum permisit ijs, qui
23 liberos non haberent, vt liberi Aequales rema-
nerent, Et quibus addo D. Bimium cons. 383.
num. 17. cons. 393. num. 11., & cons. 397. num. 30.
lib. 4.

AEQVITATIQ; resistit, vt soror maiorem
dotẽ habeat, quam alia soror Dec. cons. 59. col. 3.,
& cons. 319. in fi., quia AEQVALITAS mater
est concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij,
dissidij parens. Alba cons. 23. num. 4. & 5. vbi
Addit. litt. C., & cons. 234. nu. 25. iuncto cons.
241. num. 11.

Cæterum si vltra dotem Socer promisisset Ge-
nero in nuptialibus pactis filiam hæredem insti-
tuere, Promissio hæc tanquam futuram succes-
24 sionem continens, nullius est momenti, & eius
vigore nullo modo agere poterit ad interesse
contra hæredes promissoris gener, tex. est in l. si
quis ab alijs §. vltimo ff. de re iud. Bal. in l. pactu
quod dotali vers. decipitur, vbi Ias. num. 1. C. de
pactis Card. Mant. de tacit., & ambig. d. lib. 12.
tit. vlt. nu. 27. cum sequ.

Sub cuius pacti forma deceptum fuisse ketm
olim Subaudiæ Comes dicitur, dum filiam
25 Marchionis Montis ferati in vxorem duxit, ob
quam permissionem in eo Marchionatu, mox in
Ducatum erecto, succedere posse prætendit mo-
dernus Serenissimus Sabaudiæ Dux, ob quam
prætensionem tot bella in hac Italiæ regione
orta sunt, cum totali subditorum periculo; Et
tali fundamento optimè responsum fuisse legitur
per Eruditissimum, & magni nominis olim Sena-
torem Papirium Cattaneum in responso de Du-
26 catu Montis ferati contra Fabrum fol. 3. & 5. in
fi. & fol. 8. & melius nu. 151. cum sequ. plur. fol.
70. Quamuis impressum sit sub nomine Collegij
I.C.

I. C. Mantuæ; Non ignoto enim opus illud per Egregium à dicto Sapientissimo Senatore fuisse compillatum; Quamuis nomen proprium omisserit dignis de causis, & præcipuè ne inter hos Principes scribere, & respondere videretur.

*SVMMARIA.*

1 *Chaos appellatur quæstio, an filia faciat partem, quæ non admittitur ad partem.*
*Fæmina per statutum exclusa non facit partem ad augendum legitimam masculorum nu. 2., 21, ac 26.*
*Contrarium verius de AEQVITATE nu 5. 7, 9, 13, 15, 16, & 17, ac nu. 27. 33. cum sequ. ac num. 36. & 37.*
3 *Thesauri traditio in ea materia.*
4 *Vtraq; opinio absq; obiurgatione deffendi potest.*
6 *Decisio Sacri Concilij Neapol. in ea materia.*
7 *Fæminæ ex eo quod dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis.*
8 *Ordinatio Ill. Magistratus extraord. redd.*
*Fæmina dotata habetur, ac si succederet fauore masculorum nu. 11. & 45.*
*Dos succedit loco legitimæ ex communiori opinione nu. 12. & 16., ac 28.*
18 *Decis. Sen. Pedemont. quod filiæ faciant partem.*
19 *Absurdum non est, vt quis faciat partem, & ad illas nō admittatur.*
19 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Io. Baptista Trotti Illustriss. Præsidis honorifica mentio.*
20 *Legitima liquidatio quomodo fieri debeat.*
21 *Fæminæ a statuto exclusæ habentur pro non extantibus.*
23 *Filius exhæredatus non facit partem, nec auget quartā legitima filijs, quia habetur promortuo.*
24 *Filius deportatus non facit partem, quia habetur promortuo.*
25 *Statutum idest lex municipalis tantæ est potentiæ in sua Ciuitate, quanta lex communis in suo vniuerso.*
*Fæmina per ingressum Monasterij habentur promortuis nu. 26., Contrarium nu. 47.*
29 *Filia quæ habuit legitimam per receptionem dotis facit partem.*
*Filia instituta etiam in vno nummo facit partem fauore masculorum nu. 31, 32.*
35 *Exclusus per statutum à successione accrescit alijs portionem deficientem sibi per exclusionem.*
38 *Decij opinio reprobatur.*
39 *Decius vti parum sibi constans à Doctoribus reprehenditur.*
40 *Fæmina per statutum exclusa, succedit Patri, fratre vnico iustè exhæredato.*
41 *Religionem incapacem ingressus, vt fratrum minorum; pro mortuo habetur, quoad successionem.*
42 *Contrarium probat Alba qui reprobatur.*
43 *Dispositum in odium iustè exhæredati, vel deportati nō procedit in alijs casibus.*
44 *Fauores ampliandi sunt, & odia restringenda.*
46 *Introductum in fauorem non debet in odium retorqueri.*

## Soror facit partem fauore fratrum, vt eorum legitima augeatur, & pinguior efficiatur.

## Cap. LXXXVII.

QVestionem, an qui non admittitur ad partem, faciat partem fauore aliorum
1 ingentem, & Chaos appellant Doctores, cum in ea exploranda vacillent, vt
2 tradit Bellonus cons. 83. nu. 12. in fi., & num. 13. Fæminas enim per statutū exclusas à successione non facere partem ad augendam legitimam fratribus de triente ad semissem, iuxta disposita in §. 1. in Auth. de trient. & semiss., & in Auth. nouissimè C. de inoff. testam., tradūt Dec. cons. 299. nu. 2. Alex. cons. 775. nu. 8. Brun. inter. super statut., quod stan. masculis fæm. non succedant art. 13. qu. 3. nu. 31. cum sequ. Paris. cons. 25. n. 37. & sequ. lib. 2. & Thesaur. decis. 159. per totum, vbi ad dilucidandam materiam octo formauit
3 conclusiones in quibus diuersimodè iudicari debere supponit; Quamuis vt verum fatear intricatam magis reddi quæstionem ipsam mihi videtur, non ob Auctoris doctrinam quæ sanè summa est, sed ob casuum diuersitatem, qui inter se quodam modo pugnare dicuntur.

Propterea vt breui spatio tantæ Doctorum
4 controuersiæ vera decernatur decisio, cū vtraq; deffendi, & sequi posse absq; obiurgatione tradunt relati scribentes; Contrariam sententiam Aequiorē, & veriorē esse sētio, filias slz. fęminas etiam matrimonio carnali, siue spirituali collo-
5 catas ex statuto, vel Constitutionibus exclusas à successionibus mediante dotatione facere partem quoad commodum masculorum in liquidatione legitimę fratrum, eam fratribus propterea impinguendo de triente ad semissem, si fæminæ cum masculis numerum quinque adæquant. Quamuis non admittantur ad partem, vt omissis antiquis; scribit Franch. decis. 549. nu. 1. cum sequ. quo loci testatur ita iudicasse, & iudicare
6. solere Sacrum Concil. apud quod Tribunal nulla dubitatio erat circa eum pūctum; quod prius testatus fuerat Capic. decis. 158.

Eamdem conclusionem antè eum probauit Cephal. cons. 245. num. 20. cum plur. sequ. lib. 2., ea præsertim ratione, quia ex eo, quod fæminæ
7 dotatæ sunt, non desinant esse de liberis, Idem probat Eugenius solemni cons. 33. num. 70. cum sequ. plur., Prout ab ea sententia non discrepat Boss. tit. de bonorum publ. sub nu. 2, vbi ita fuis-
8. se iudicatum per Gubernantes Redditus Extraordinarios huius Dominij Mediolani testatur, quam opinionem sequitur Decian. resp. 46. nu. 36. vers. octauo, Peregr. de fideicom. art. 38. num. 24. vbi hanc sententiam sibi videri multum Aequam, & rationabilem tradit, atque per eam cessate plures amaritudines, & ita obtinuisse per

Lau-

9 Laudum DD. Menochij, Panciroli, & Discalcij
testatur, licet mox absque alia ratione contrariũ
approbare videatur.

Quam opinionem amplectitur etiam Gratian.
lib. 4. discept. forens. cap. 676. num. 11. cum sequ.
plur. vbi AEQVIVS esse scribit, vt fæmina, ẽt
10 dotata faciat partem, cum habeatur, ac si succe-
deret fauore masculorum, & ita fuisse sæpius iu-
dicatum per Rotam testatur num. 12. & 13. Et
quam veram esse admittit Carpan. ad Nou. Con-
stit. tit. de iure, & priuil. Fisci cap. omnium nu.
718., licet sequ. num. ex dispositione statutorum
Mediolani, eam conclusionem non procedere
affirmat alleg. Bossium loco relato n. 3. & Rimin.
Iun. cons. 31. nu. 71. & 73.

Principale fundamentum huius conclusionis
in eo residet, tum quia contemplatione, & fauo-
11 re masculorum esclusæ tantum dicãtur fæminæ;
Ita ut in eorumdem damnum à numero filiorum
pro impinguanda legitima excludi non debeat,
vt tradunt omnes, præsertim Boss. d. tit. de bo-
norum publicatione sub nu. 2. vers. nam statutũ,
Eugen. all. cons. 33. n. 71. Cephal. recit. cons. 245.
nu. 24. & 37. Morot. resp. 33. nu. 23., & Gratian.
all. cap. 676. num. 12. & 13. quibus addo Alex.
Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol. 3.
sub nu. 12. vers. Principalis conclusio.

12 Tum quia, cum dos succedat loco legitimæ, vt
infra nu. 16. & 18. earum portionem, & legitimã
habuisse fæminas mediante dote dicendum est,
13 etiam si dotatæ essent in vno nummo; Et conse-
quenter eas facere partem fauore masculorum
negari nõ potest Boss. loco relato vers. decisum
fuit, Menoch. cons. 3. nu. 12. cons. 6. nu. 9. & cons. 8.
nu. 6. Cephal. vbi supra nu. 30 & 38. Gratianus
pariter vbi supra nu. 4. Et antè eos idem proba-
uit Bell. cons. 83. nu. 14. & 15., & Boer. decis. 104.
nu. 11., quod etiam admittit Alex. Trentacinq.
citata resolut. 3. sub nu. 11. vers. in tertio casu &
vers. licet rationibus, & num. 12. vers. in primo
casu; Si etenim dotes à patris bonis, siue hæredita
14 tis derr.xerunt filiæ, bona fides, & AEQVITAS
non patiuntur, vt damnum sentiant filij masculi
15 percipiendo tantum trientem pro legitima nõ
semissem Fachin. lib. 4. contr. iuris cap. 31. vers.
sexta concl; cum vers. seq.

Neq; ab ea sententia dissentire videtur The-
saur. recitata decis. 159., quia in omnibus opi-
nionibus per ipsum firmatis, semper & in con-
cussè concludit, quod si dos habetur per statutũ
loco legitimæ (id quod tamen ipse reprobat
nu. 4., & 90. nu 10.) tunc fæminas facere partem
16 fauore masculorum concludit, vt eorum legiti-
ma impinguetur de triente ad semissem, vt nu. 5.
6, 11, 15, 16, & num. 18. & eam admittit Morot.
all. resp. 23. nu. 20. Gabr. cons. 15. nu. 20., & ar. lib.
4., quam sententiam in fæmina, quæ renunciauit
17 fauore masculorum sequitur Thesaur. Iun. in
Addit. ad d. decis. 159. & ita iudicasse Sen. Pe-
18 damontanum testatur.

Quemadinodum eamdem sententiam pariter
admittere videtur nu. 8. & 13. idem Thesaur. si
statutum excludat fæminas fauore masculorum,
19 vt in hoc casu; Non enim absurdum esse scribit
sub dicto nu. 13., vt quis faciat partem, & ad illã
non admittatur per l. huiusmodi §. si titio ff. de
leg. 1., Et eamdem sententiam sequitur Tort.
Præceptor meus in Add. ad stat. Papiæ rubt. 95.
in Ciuilibus à nu. 185. vsque ad nu. 208., maxi-
mè nu. 205. In quem nuperrimè incidi, & qui ma-
teriam latissimè examinat, Et ita censuit Sena-
tus Excellentiss. refferente Amplissimo, & Eru-
19 ditissimo tunc Senatore D. Io. Baptista Trotto,
nunc Illustrissimo, Humanissimo, & Meritissimo
Senatus Præside die 24. Nouembris 1614. fauo-
re Dorothææ Meltiæ contra tres fratres Bisna-
tos eius filios, dum condemnauit Bisnatos ad re-
laxandũ matri, vel hæredi Præsb. Antonij Mariæ
eius filij octauã partẽ omnium bonorũ paterno-
rum debitam dicto Præsbitero ex causa legiti-
mæ in bonis, & hæreditate patris, qui fideicom-
missum constituerat, eò quia quatuor fuerant
fratres, & tres sorores, quorum fratrum legiti-
ma, idcirco semissem constituebat.

20 Quomodo autem fieri debeat legitimæ liqui-
datio cumulatissimè tradit Franch. recit. decis.
549. nu. 2. & 3. & post eum Marta voto 8. num. 65.
cum sequ. ad quos remittitur *Lector*.

Et quia ferè statim postquam Doctoratus lau-
ream fuissem cõsecutus Interrogatus Respondi,
quid in ea re sentirem, Atq; ab Eruditissimo
Præceprote meo D. Paulo Bellono, postea Sena-
tore creato, approbatum esset, responsum illud
hic inserere statui, tanquam ex primis legalis
scientiæ fructibus, quod sanè absq; fuco, & sin-
cerè pro amico fuit datum vna cum excussione
aliorum iuris articulorum, qui breuitatis gra-
tia omittuntur, tanquam ad materiam, de qua
agimus minimè facientes, cuius responsi sequi-
tur tenor.

*Adsit virtus Spiritus Sancti.*

QVod ad tertiam propositam dubitationem, an
fæminæ faciant numerum cum masculis, ad-
hoc vt legitima, quæ inspecto numero masculo-
rum tantum, esset tertia pars totius assis, fit se-
mis hæreditatis quæ ab intestato singulis deue-
niret, Et licet incidimus in illam materiam su-
21 per qua Doctores vacillant; Tamen prima (vt
dicitur fronte) dicendum videbatur fæminas
maximè dotatas, quæ per statutum exclusæ sunt,
non facere numerum ad augumentum legitimæ
masculorum.

Primo, quia fæminæ exclusæ à statuto haben-
tur pro non extantibus ad effectum augendi
22 quotam legitimæ filijs, ita concludit Dec. cons.
499. nu. 2. & refert Perea d. tr. de fideicom. qu. 15.
nu. 144., Atqui in præsenti casu extat statutum
Derthonæ excludens fæminas matrimonio col-
locatas, & dotatas à successione patris, stanti-
bus masculis; Ergo non faciunt partem, & sic
non

non augent legitimam filijs.
Secundo suffragari videtur, quod filius exhæ-
redatus non facit partem, nec auget quotam le-
23 gitimæ filijs, quia habetur pro mortuo § sed no-
stra Instit. de successione libertorum l. 1. §. Pater
emancipatus ff. de coniungend. cum emancip.
liber. Alber. de Rosate in l. planè §. duobus ff.
de leg. 1. Roman. in l. 1. post Bal. in 6. qu. C. quã-
do non petentium partes, Philfranchus in cap.
24 si pater in septima qu. de testa. lib. 6., & nouiss.
Matta pleno voto 69. Quod etiam intelligitur
in deportato l. 1. §. fin. ff. de bon. possess. contra
Tab. Boer. decis. 104. nu. 5., Quanto fortius ergo
hoc procedere debet in fœminis exclusis à sta-
tuto, quod dicitur ius municipale, & est tantæ
25 potestatis in sua Ciuitate, quãtæ est ipsa lex cõ-
munis in suo Vniuerso l. omnes populi ff. de
inst. & iur. l. cunctos populos C. de summa Trin.
& fid. Cathol., Idem probatur in Clem. Exiui de
Paradiso de verb. signif. Bar. in l. cum pater §.
hæreditatem ff. de leg. 2. Ang. in l. fi. C. quando,
& quibus quarta pars deb. lib. 10. per congesta
à Curt. Sen. conf. 5. nu. 2.
26 Tertio, & vltimo huc spectare videtur illa ra-
tio, quod fœminæ exclusæ à lege communi per
ingressum Monasterij non augent partem fra-
tribus quo ad legitimam deducendam, quia ha-
bentur pro mortuis Alex. conf. 197 num. 12. lib. 6.
Soc. Iun. conf. 25. col. 1. vol. 1. Cephal. conf. 245.
per totum vol. 2. Et in his terminis ita respon-
dit Alciat. conf. 775. num. 8., Ergo à simili pari
modo fœminæ matrimonio collocatæ, & dotatæ
quæ pro mortuis habẽtur, vt scribit Dec. d. conf.
399. num. 2.
His tamen minimè refragantibus, & re dili-
gentissimo studio examinata, matureq. perpẽ-
se contrarium verius esse puto, & in eam senten-
tiam, quam tot consultissimi viri probarunt, ac-
cedo; Nempè filias matrimonio copulatas, & à
27 statuto exclusas facere partem cum fratribus in
quantum, quod illæ augeant numerum aliorum
filiorum, vt legitima de triente fit semis, quod
vt dicam me monent plura.
Primo adducor ex probata, & magis recepta
illa regula, quod dos succedit loco legitimę por-
28 tionis l. quoniam Nouella C. de inoff. testam.,
Bar. in l. Titio centum §. Titio genero nu. 6. ff. de
condit. & demonstr. Dec. conf. 546. col. 1. Alex.
in l. pater filium nu. 7. ff. ad l. falcidiam, copiosè
Tiraquel. in l. si vnquam in verbo susceperit li-
beros nu. 112. C. de reu. donat. Soc. Iun. conf. 79.
nu. 45. lib. 3. Paris. conf. 25. nu. 39. conf. 54. nu. 14.,
& conf. 60. nu. 44. lib. 2. Boer. d. decis. 104. nu. 11.
Rub. conf. 34. num. 5. & cumulatissimè Menoch.
conf. 3. nu. 12. conf. 6. nu. 9. & conf. 8. nu. 8. ac post
rum Caualc. decis. 8. n. 16. par. 3. & decis. 12. n. 30.
ac decis. 32. nu. 25. par. 4. vbi distinguit inter ver-
ba statuti mandantis filiam dotari; mox eam à
successione excludentis stãtibus masculis; Quia
tunc absolute dotem succedere loco legitimæ
probat; Secus autem si prius ea excludatur, mox
iubeatur dotari, quid quid in cõtrarium scribat
Roman. conf. 134. sub num. 3. vers. promittens
tamen.
29 Si ergo filiæ habuerunt legitimam per rece-
ptionem dotis, dicendum videtur eas facere par
tem, licet non admittuntur ad partem cum eius
portio accrescat cæteris filijs, quia plures quam
quatuor partes factæ sunt deducendo legitimam
pro fœminis, in quo casu locum habet dispositio
Auth. nouiss. C. de inoff. testa.
Secundo accedit, quod si persona exclusa in-
stituta fuit etiam in vno nummo, tunc facit par-
tem in computatione legitimæ, & accrescit au-
30 gumentum legitimæ alijs, ita in specie decidit
Bal. in d. auth. nouissima in fi. C. de inoff. testam.,
quod voluit etiam Ang. in l. Pater filium, vers.
quid autem esset ff. de inoff. testam. & ex com-
muni opinione testatur etiam Bocinum conf. 75.
col. 2. vol. 3. vt refert Bell. d. conf. 83. nu. 15., Sed
hic filiæ fuerunt institutæ à Patre testatore in
quatuor aureis pro singula, vt apertè legitur in
testamento ergo &c.
Tertio confert, quod renunciatio filiæ facta
Patri eò viuente operatur, vt mortuo Patre, hæc
filia, licet ad partem legitimæ non admittatur,
tamen faciat partem ad augendum numerum fi-
liorum, & ista est communis resolutio, quia hæc
renunciatio in dubio censetur facta contempla-
31 tione filiorum, quo ad hunc effectum, vt testatur
Boer. d. decis. 104. nu. 3. Idem affirmarunt Guliel.
Benedictus in cap. Rainutius in prima parte n.
261. de testam. & Alcia. d. conf. 775. nu. 9. in ter-
tio casu. Quod etiam procedit si renuntiatio
facta esset in manibus vnius fratris, vel plurium,
32 vt egregiè tradit Petra d. tr. & qu. 15. nu. 146.,
qui plures cumulat idem tenentes, si ergo per
renunciationem factam patri augetur legitima
de triente in semissem fauore filiorum, Quanto
fortius vbi ab eodem testatore esset filia institu-
ta in aliqua re particulari vt hic.
Quarto, & vltimo non mediocriter suadet
multorum patrũ auctoritas, & pręsertim Alciat.
33 in conf. 479 nu. 11. qui respondit, quod exclusi à
statuto augent numerum aliorum filiorum, vt
legitima de triente fit semis, & id quod deficit
ad iustam portionem exclusis accrescat non ex-
clusis, iure accrescendi, quod signanter tradit
Paul. de Castro in conf. 251. incip. viso puncto su-
prascripto vol. anti quo loci habetur, si essent
34 quatuor filij, & vna filia dotata, cum non exclu-
datur in totum auget numerum liberorum, &
legitima liberorum erit dimidia omnium bo-
norum, quę ab intestato perueniret; Hoc probat
etiam d. Petra Placentinus d. tr. de fideicom. qu.
15. nu. 144., qui subiungit, quod vbi fœminæ, vel
aliqui alij sunt à statuto exclusi aliquo beneficio
tunc tales personas, nedum facere partem alijs
ad augendum numerum liberorum, vt de trien-
te fit semis, sed etiam portionem deficientem
35 exclusis, accrescere alijs, vt pulcrè deffendit post
cõcordãtes per eum citatos. Rub. conf. 122. n. 2.

loq uens de ſtatuto, fœminas in aliquo dotatas
excludente propter maſculos; Et ſic cum ſimus in
excluſione non omnimoda, ſed solú ab vniuerſali
ſucceſsione ꝑpter maſculos, ſeu agnatos, & corũ
fauore certæ pſonę, & reſpectu quotæ, & reſpectu
partis deſficiẽtis excluſis à ſtatuto, debet cedere
illud totum ad ben effitiũ eorũ Alex. d. conſ. 197.
col. 2. in fi. vol. 6., & apertius ibidem n. 12., Quod
intelligo ſemper procedere vbi quinque, vel
36 plures puta filij. & filiæ ſuperſint patri, ſed ali-
qui, vti fœminæ eſſent excluſæ non aliter. Idem
probarũt Soc. Iun. conſ. 15. col. 1. vol. 1. & ibi per
37 totum concludit, quod perſona excluſa per ſta-
tutum debet haberi pro faciente partem, ſecun-
dum id, quod redundat in commodum, vel vti-
litatem ipſius, cuius contemplatione cenſetur
facta excluſio prædicta, id eſt filiorum, non hære-
dum, Aret. conſ. 49. col. 1. Bal. in Auth. nouiſs. C.
de inoff. teſtam. & in conſ. 243. vol. 3. & conſ. 39.
vol. 1. Cephal. conſ. 245. in fi. & ſequ., latiſsimè
Curtius Sen. pleno conſ. 5. Curt. Iun. conſ. 21., Et
ex profeſſo diſputando ornatiſsimè probarunt
Boer. deciſ. 104. per totum, & Bell. conſ. 83.
nu. 14. cum plur. ſequ. qui nu. 18. optimè addu-
cit rationem ex Roma in l. vnica C. quando non
peten. par. col. penu., ſcilicet, cum perſonæ illæ
ſint excluſę contemplatione aliorum filiorum il-
lud ſuperfluum, debet eorum commodo cedere,
idem voluit Guid. Pap. qu. 295. & quæſ. 595. &
Boſs. tit. de bonorum pub. num. 2. Et his ſic fir-
matis deuenio ad ſolutionem contrariorum.

38 Non obſtat igitur primum contrarium, quod
nititur in vnico dicto Decij conſ. 299. n. 2., Nam
reſpondetur, quod licet per communem relatam
Doctorum ſententiã Decij opinio omnino ener-
39 uaretur, maximè cum pluries vti ſibi parũ con-
ſtans à Doctoribus repræhenſus ſit, & præſertim
à Menoch. conſ. 3. in fine, & conſ. 411. num 23., In
alio medio tollitur; ſupponit namq; ipſe fœmi-
nas excluſas à ſtatuto pro non extantibus habe-
ri, & ſic pro mortuis, quod nihilominus falſum
eſſe, hoc ipſemet probat ibidem, dum vult fœmi-
40 nam excluſam à ſtatuto poſſe ſuccedere patri
fratre vnico iuſtè exheredato, ſicut diſtinguit, &
limitat Boer. all. deciſ. 104. nu. 13., qui enim ſe-
mel pro mortuo habitus eſt perpetuò ita durat,
vt cenſetur filius, vel filia ingreſſa in Monaſteriũ
41 fratrum minorum, vel alterius regulæ incapacis
ita Alcia. d. conſ. 197. n. 12. vol. 6. Soc. Iun. d. conſ.
25. vol. 1. & Cephal. pleno conſ. 245. vol. 2., quid
42 quid in contrarium dixerit Alba conſ. 7. nu. 28.
cum eius doctrina huic ſententiæ non obſtet.

Non obſtat ſecundum, quia illud ſpecialiter
ſancitum eſt à legibus in odium iuſtè exhæreda-
43 torum, & deportatorum, quod tamen locum ha-
bere nequit in fœminis à ſtatuto excluſis, iuxta
44 illud fauores ſunt ampliandi, & odia reſtrin-
genda l. cum quidam ff. de lib. & poſth. Gl. in
princip. Inſtit. de vſucapionibus l. fi. ff de conſt.
pecun. Iaſ. in l. 1. num. 4. ff. de verb. obligat. Quia
45 excluſio per ſtatutum inducta fuit fauore ma-
ſculorum, vt ipſi maſculi pinguiores facultates
haberent, ideo merito fauore dictorum maſcu-
lorum fœminæ facient partem in computatione
legitimæ, & accreſcunt augumentum legitimæ
filijs.

Si enim illud obſeruaretur, introductum in
fauorem maſculorum, retorqueretur in eorũdẽ
46 odium; Contra tritam, & vulgarem illam regu-
lam l. quod fauore C. de legibus, de qua latè per
Dec. in l. diem functo nu. 22. ff. de officio Aſſeſſo-
rum, & ſic hoc pacto ſtatuti diſpoſitio obſerua-
retur, quæ aliter faciendo non adimpleretur;
Vnde per adducta hic, & in diſſolutione primi
47 contrarij; Tollitur etiam tertium contrarium
fundamentum, quod probationi fœminam ma-
trimonio collocatam, pro mortua haberi inſiſte-
bat, quod quidem falſum eſt, vt iam demonſtra-
nimus, Atque ita iuris eſſe concludo, rectiore
ſaluo ſemper iuditio &c. Derthonæ die ſexta
Aprilis 1612.

*SVMMARIA.*

1 *Statutum in cap. 43. lib. 1. loquens de intereſſe decla-
ratur.*
2 *Intereſſe debetur de iure Canonico in contractibus omni-
bus bonæ fidei.*
3 *Contractus omnes de iure canonico dicuntur bonæ fidei.*
4 *Solutione tollitur omnis obligatio.*
5 *Solutum dicitur creditori, quomodocunq; ei ſit ſatisfa-
ctum.*
6 *Obligatio omnis extincta dicitur per inſolutum dationẽ
factam creditori, de aliqua proprietate.*
7 *Intereſſe non debetur, vbi facto creditoris, ſibi non fuit
ſatisfactum.*
*Negligentia, ſiue culpa propria cuilibet proficua eſſe
non debet nu. 8. & 29.*
9 *Mora nocere debet tàm debitori, quàm creditori.*
10 *Mora debitoris, compenſatur cum culpa creditoris cum
vtriq; nocere debeat.*
10 *Mora vna aliam etiam extinguit.*
11 *Mora vltima creditoris præponderat præcedenti mo-
ræ, ſine culpa debitoris.*
12 *Conditio melior eſt rei, quam actoris in pari mora.*
13 *Pignus captum in executione rei iudicatæ habetur loco
pignoris iudicialis.*
14 *Creditor, qui habet pignus, non poteſt prætendere fru-
ctus, ſiue intereſſe.*
15 *Vſura eſt lucri facere fructus rei pignoratæ, niſi ita
fuiſſet conuentum,*
16 *Conſignatio rerum pignoratarum, dicitur quædam da-
tio inſolutum quæ habet effectum ſolutionis.*
17 *Debitor facto depoſito pecuniæ debitæ. ſiue pignorum in
actu executionis ſufficientium, dicitur liberatus ab
obligatione, quam habebat verſus creditorem.*
18 *Depoſitum, & conſignatio, tantum valent, quantum
ipſa ſolutio.*
19 *Depoſitarius carcerari poteſt, non interpellato debito-
re, vt exhibeat pignora iuditialia ſibi in depoſitum
data.*
20 *Depoſitæ res manu militari auferri poſſunt à credi-
tore.*

21 *De-*

21 *Depositarius, cũ debitore, & emptore etiã pignorum, vlterius non tenetur, si pecuniam pignorum vendicorum consignauit Executori, ad cuius instantiam vendica fuerunt res pignorata, & in depositum data.*

22 *Creditor tenetur debitori, si eius culpa pignorum captorum venditio adeo fuit dilata, vt corrosa sint, vel deteriora reddita, itaut minori pretio vendita sint.*

23 *Culpa non caret is qui id ommissit ad quod tenebatur vel id non cogitauit, quod euenire facile poterat.*

24 *Depositum pignorum, sicuti à debitore non potest reuocari, Ita omnino dependet à voluntate creditoris.*

25 *Depositarij post longum tempus decoctio periculum ad creditorem morosum, non ad debitorem eligentem imputandum est.*

26 *Depositarij inopia regulariter nocere debet eligenti, non alijs.*

27 *Depositarij mala electio, eligenti imputanda est.*

28 *Creditor morosus Calicem bibere debet, si ob illius moram, depositarius decoxit.*

29 *Negligentia alicuius sibi damnosa esse debet.*

30 *Negligentia circa vnum, nocet etiam circa aliud.*

31 *Creditor morosus non consequitur augmentum monetarum interim factum post captam moram.*

32 *Creditoris damnum, & debitoris praeiuditium considerandum est in monetae augmento.*

33 *AEQVITATIS intuitu, licitum est legem restringere quod alias non permitteretur.*

34 *Auctoris sententia.*

35 *Francisci Bernardini Terzaghi I. C. honorifica mentio.*

*Sequestrum factum debitori ad creditoris praeiuditium, impedit interesse siue vsuras nu. 36. & 43.*

36 *Interesse debentur tantum à debitore moroso, vbi de his non fuit conuentum.*

37 *Mora debitoris, non cadit, pendente dilatione ad soluendum.*

*Iudicis iussus excusat à pana, & à mora nu. 38. & 43.*

39 *Parere necesse habet, qui iussu Iudicis non soluit.*

40 *Debitor excusatur à mora, si superuenit difficultas soluendi facto creditoris, vt vigore sequestri.*

41 *Mora non potest imputari, non valenti soluere ob Iudicis iussionem.*

42 *Iudicis praeceptum siue iussio, excusat debitorẽ à mora.*

43 *Maximè si factum fuit ante commissam moram.*

44 *Decisio Sacri Concilij Neapolitani in huiusmodi casu mora impedita per Iudicis praeceptum.*

45 *Contraria fundamenta tolluntur.*

46 *L. si depositi C. depositi declaratur.*

46 *Depositarius qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit tenetur non solum ad vsuras sed etiam actione furti.*

47 *Depositarius, & Sequestratarius valdè inter se differunt.*

48 *L. atq; §. penult. ff. de negotijs gestis declaratur.*

49 *Pecunia aliena vtens in negotiatione tenetur actione negotiorum gestorum ad vsuras versus creditorem.*

59 *Auctoris sententia in ea materia.*

61 *Debitores dolosè aliquando sequestra sibi fieri procurant, ne soluant creditoribus, vt eorum moram, & culpam tegant.*

52 *Sequestri acceptatores, & receptatores fructuum boditè multi reperiuntur semper ad recipiendum prompti, sed in rationum redditione semper litigantes.*

## Facta executione, & captis pignoribus, debitori ad creditoris instantiam, vlterius non tenetur debitor ad vsuras, aut ad aliud interesse versus creditorem, vbi facto debitoris subhastatio, & plena satisfactio non sequatur.

### Cap. LXXXVIII.

STatuto huius Mediolanensis Ciui-
1 tatis in cap. 43. lib. 1. cauetur quod
in casibus de quibus de iure Cano-
nico peti potest Interesse (quod
2 sanè in omnibus contractibus bonae
fidei permittit ius Canonicũ, vt notat gl. in c. cũ
venerabilis, verbo bonę fidei de exceptionibus)
liquidari tunc possit per iuramentum vsq; ad
denarios sexdecim in anno pro libra; omnes
verò contractus bonae fidei esse reputat ius Ca-
nonicum vt tradit Bal. in cap. 1. circa finem de
3 plus petitionibus; Hoc autem stante statuto,
Quaeritur an semper interesse debeatur donec
sequta fuerit debiti solutio, vel potius detur
aliquis casus in quo cesset tale interesse etiam
non sequta satisfactione.

Et sanè sicuti solutione tollitur omnis obli-
gatio vul. l. si pupillus ff. ad leg. falcid. & §. 1., vt
in institutionibus, quibus modis tollitur obli-
4 gatio, de qua re Federi. Scotus in repet. l. 2. num.
28. ff. si certum per Surd. cons. 385. nu. 1. & Gra-
tian. lib. 4. discept. forens. cap. 675. num. 36.

5 Solutumq; dicitur creditori quomodocunq;
ei satisfactum sit l. 1. ff. qui satisd. cog. l. si rem ff.
de pignorat. act. & tradit Nauarus de vsuris nu.
132., Itaut ex insolutum datione alicuius pro-
6 prietatis facta creditori, dicatur extincta om-
nis obligatio l. eleganter ff. de pignor. Surd. cõs.
145. num. 20. lib. 1. & decis. 51. nu. 4., & 20. quem
sequitur Grati. all. lib. 4. discept. forens. cap. 766.
num. 35., ex quo infertur non nisi per realem sa-
tisfactionem extingui obligationem, etiam
quo ad interesse.

7 De AEQVITATE tamen vbi culpa ipsius
creditoris satisfactio non fuit secuta, interesse
minimè deberi concluditur. Exemplum afferri
potest, quando creditor pignorari curauit bona
debitoris maxime mobilia ex quorum pretio
sibi satisfieri poterat in totum vel pro parte,
mox neglexerit eorum subhastationẽ, & licita-
tionem, Namq; tunc cum propria creditoris
culpa dilata sit creditori solutio cessare dicitur
omne interesse ne ex propria culpa, & negligẽ-
8 tia commodum percipiat contra dispositionẽ
l. pupillus §. quae in fraud. cred. Card. Mant. de
tacit., & ambig. lib. 12. tit. 5. num. 10. par. 1.

9 Mora enim nocere debet, tam debitori, quam
creditori negligenti pecuniam recipere, ac eius

crediti satisfactionem consequi, de qua scrib. in
l. vinum, & l. nummis ff. de in lite.iur., Quia de-
10 bitoris mora cum creditoris culpa compensa-
tur l. si ambo, vbi Castr. ff. de compensationibus
Affl. decis. 150. num. 29. Vnamq; moram aliam
extinguere certum est Rota Genuens. decis. 144.
num. 13.

11 Quippè creditoris vltima mora præponde-
rat præcedenti culpæ debitoris vt ex l. si seruum
§. sequitur ff. de verb. obligat. probat Affl.
recit. decis. 150. nu. 30. Cum in pari mora melior
12 sit conditio rei quam actoris, vt probat Alex.
cons. 49. col. 2. lib 2., & Rota Gen. decis. 118. nu.
1., Vndè cum creditor captis pignoribus non
processerit ad vlteriora, sed negotium sub silen-
tio dimisserit, nullum ius, nullaq; AEQVITAS
subest, vt interim interesse aliquod consequi
valeat.

13 Res autem captæ pro executione rei indicatę
habentur loco pignoris iudicialis tex. est in l. à
Diuo Pio § in venditione, & ibi Las. nu. 4. ff. de
re iud. Bero. cons. 62. nu. 26. lib. 3. nouiss. Costa
de re integra dist. 15. nu. 12. Atqui creditor ha-
bens pignus non potest prætendere fructuus,
14 neq; interesse vsurarum l. si Dominum C. de
pignoribus Affl. decis. 375. nu. 1., Cum ea com-
penset in sortem l. 1. & 2. C. de pignorat. act.
Osas. decis. 140. nu. 11. Ergo &c. Vsura enim est
lucri fauore fructuum re pignoratæ nisi hoc ex
15 pacto cautum esset, vt probat Thesaur. decis.
78. num. 2.

Præterea consignatio rerum pigneratarum in
depositum habitarum dicitur quædam in solu-
16 tum datio, quæ ipso iure habet effectum realis
solutionis, Quia ex tunc ipso iure liberatus di-
citur deponens ab omni alia sortis restitutione,
vbi sufficiens fuerit depositum. l. accepta C. de
vsuris, & l. obligatione C. de solutionibus, &
probat in certus auctor tr. de monet. diuers. qu.
9. nu. 6., & ante eum Dec. & Tiraquell. quos se-
quitur Caroc. de deposito par. 2 qu. 65.

Prout debitor ob depositum factum pecuniæ
debitæ, siue pignorum in actu executionis dici-
tur liberatus ab obligatione quam habebat ver-
17 sus creditorem pro sorte principali, & conse-
quenter etiam pro interusurio l. non solum l.
Aurelius §. legatum, & l. vltimo §. vltimo ff. de
liber. leg. Menoch. cons. 664. nu. 10. post Iaso
in l. 1. nu. 21. C. de Iudit. Cum tantum valeat de-
positio, & consignatio, quam tum ipsa solutio
18 Bar. in l. 1. C. qui potior. in pignore habeantur.

Et quod per talè depositum liberatus censea-
tur debitor vbi sufficiens fuerit, ex eò etiam li-
quet, quod vbi depositarius ipsorum pignorum
inditialium in executione captorum statim ea
19 non restituit, vel tradit creditori postulanti,
carcerari potest debitore non interpellato, ad
euitandos circuitus vt inquit Vincent. de An-
na sing. 145. & probat Rebuff. tr. de litter. obli-
gat. art 5. gl. 9. nu. 2. ac art. 6. gl. 2. nu. 18. lib. 1.
Quorum sententiam sequitur Caroc. tr. de de-
posito par. 2. qu. 118. Quippè ab eo manu mili-
tari res in depositum datæ auferri etiam pos-
20 sunt, vt per l. qui restituere ff. de rei vēdicatione
probat Rebuff. ad constit. Regni dicto tr. de se-
questro art. primo glo. 2. num. 24. Cum quodam-
modo omne onus debiti assumpsisse censeatur
huiusmodi Depositarius, ab eoq; releuauerit
debitorem, cui pignora inditialia capta fuerunt
per executionem.

Quin etiam neq; ipse depositarius, neq; de-
bitor, neq; emptor pignorum vlterius tenentur
versus creditorem si pecunia, quæ recipitur ex
venditione horum pignorum, & bonorum detur
deindè ipsi Executori qui eam consumpserit, &
disperdiderit, cum hoc sibi imputare habeat
21 creditor, qui cautius non egit, Rebuff. de sen-
tent. Execut. art. 7. gl. 12. nu. 7. Ferron. in suis cō-
suetudini lib. 2. tit. 13. de subhastat. col. 8. vers.
rursus, quem refert, & sequitur Carp. ad Statum
Med. 166. num. 24. lib. 1.

Cuius creditoris culpa siue mora, sibi adeo
damnosa est, vt facta executione ac captis pi-
gnoribus, eisq; in depositum datis, si ex tempo-
ris diuturnitate antequam adhastam vendan-
tur pignora ipsa Corrosa fuerint, vel deteriora
reddita sint, itaut minori pretio vendantur de
22 huiusmodi damno tenetur creditor debitori,
cum fuerit in culpa creditor, dum per tantum
tempus distulit pignoris venditionem, vt probat
Boer. sing. mixta de crim. n. 23. loquens de libro
pignorato, & Corroso, quem sequitur Carpan.
ad dictum stat. 166. num 27. lib. 1. Idem probat
Bursar. pleno cons. 197. lib. 2.

De culpa etenim creditoris, satis constare vi-
detur, dum in ea versari dicitur, is qui non co-
23 gitauit, id quod euenire facile poterat, & qui
non fecit id ad, quod tenebatur l. qui bona §. cū
inter ff. de damno infecto Alex. cons. 41. sub nu.
5. in fine lib. 3. ac post multos alios, quos con-
gerit probat Menoch. cons. 118. num. 7.

Maximè vero quia depositum pignorum non
potest per debitorem reuocari, sed tantum à
24 creditoris voluntate hoc dependet, cui ius
acquisitum dicitur per ipsum depositum Ceph.
cons. 603 num. 33 & nouissimè Costa de re inte-
gra distinct. 92. num. 7.

Porrò, quamuis depositarius interim deco-
xisset, ac pignora apud ipsum repposita non rep-
25 perirentur eligenti debitori hoc non esset im-
putandum; Quoniam periculum inopiæ, vel de-
coctionis depositarij subsecutæ ex temporis in-
teruallo, non spectaret ad deponentem, sed ad
creditorem morosum quando depositum est
inditiale, seu contentiosum quod fit ex Iudicis
decreto tex. est in l. pupillum §. soror ff. de so-
lut. Caroc. de deposito par. 2. qu. 22. nu. 11. ac
Costa de portionè ratæ qu. 121. nu. 7. Quamuis
hoc excepto cum alijs tribus casibus de quibus
26 apud Dec. cons. 544. num. 20. & Gamam decis.
189. quibus sequitur Costa recit. qu. 121. num. 7.
cum sequ. Res aliter procederet cum mala ele-

27 ctio

27 ctio depositarij, eligenti esset imputanda Bar.
in l. si soluturus nu. 1. ff. de solut.

28 Ob propriam namq; moram, sinè culpam Calicem bibere debere creditorem non debitorem
deponentem subijcit Costa all. qu. 121. num. 8.
Quia in similibus creditoris sola culpa attenditur, qui ex eius incuria, & inertia cum alterius
damno locupletari non debet iuribus vulgari-
29 bus cum negligentia alicuius sibi non debeat
esse proficua, verum potius damnosa vt supra
probatum extat arg. l. si pupillus ff. quæ in fraud.
cred. Negligentiaq; circa vnum nocet etiam
30 circa aliud l. simus C. de inoff. testam. Bar. in l.
ab hostibus §. sed quid nu. 7. ff. ex quibus causis
maiores in integrum.

Quod interesse intelligitur quoad omne, &
quodcunq; interesse etiam respiciens monetarum augumentum, Quia si captis pignoribus,
hisq; in depositũ datis, sileat creditor per multum tempus, nec ad pignorum subhastationem
deueniri curauerit, Interim verò monetarum
augmentum ingens sit factum, Tale monetarũ
augmentum consequi, nec prætendere poterit
31 creditor in debitoris præinditium, sed sibi, &
propriæ moræ imputet, vt in his terminis probat Alber. Brun. tr. de monetis limit. 1. nu. 2., ac
post multos per eum relatos tradit Rein. Budr.
eodem tr. de monet. cap. 26. nu. 6., cum in materia hac augmenti monetarum, debitoris dam-
32 num, sicut creditoris præiuditium considerandum est vt scribit Thesaur. eodem tr. de monetarum augmento par. 2. nu. 40.

Id quod AEQVITATI valdè conuenire perspicuum est, cuius AEQVITATIS intuitu lici-
33 tum est legem restringere, quod alias non permitteretur, tex. est in §. 1. vbi glo. in verbo æstimatus in Auth. vt sine prohibit. mat. deb. col. 7.,
& tradit Ias. in l. A Diuo Pio §. in redditione n.
10. in fi. ff. de re iud. Et ita respondi superiori
anno 1618. pro D. Ponzon. contra D. Gambaloitam, seu D. Giramum eius sororium præten-
34 dentem interesse Conuentum, & etiam monetarum augmentum cursu temporis factũ; Quamuis pro certa parte pignorari fecisset bona D.
Ponzani, quorum pignorum subhastationem
per multos annos neglexerat, quæ controuersia
35 fuit amicabiliter terminata per integerrimum
I. C. D. Franciscum Bernardinum Terzagum
compromissarium electum inter ipsas partes,
qui AEQVITATE suadente, & tam debitori,
quam creditori prospiciendo, auxit interesse
conuentum vsq; ad septem pro centenario quod
se alijs soluisse D. Giramus docuerat.

Insuper omne etiam interesse cessare debere
videtur, quando debitor non soluit creditori
ob sequestrum in creditoris præiuditium sibi
factum; Eo enim pariter casu ex culpa credito-
36 ris retardatur satisfactio, quæ debitori nocere
non debet, vt supra probauimus; Cum enim vsu-
36 ræ, siue interesse debeantur tantum à debitore
moroso tex. est in vul. l. curabit ff. de action.
empt. Sociu. Sen. cons. 103. num. 9. lib. 4. & post
alios Peguera decis. 33. sub nu. 6. vers. Et ratio
esse potest, & Gratian. discept. forens. lib. 3. cap.
367. nu. 20., & cap. 243. num. 32. Pendenteq; di-
37 latione ad soluendum non cadat mora; Et consequenter neq; debeatur interesse l. lecta ff. si
cert. pet. Rol. cons. 55. n. 20. lib. 2. Cran. cons. 189.
n. 7. vers. sed ista opinio, quos sequitur Gratian.
lib. 2. cap. 243. nu. 34. & 35.

Certum est moram vllam considerari nō posse in debitore, qui Iudicis iussu idest per sequestrum solutionem differt, cum iussus Iudicis excuset à pæna, & mora l. fi. ff. de lege commiss. cap.
38 breui de iure iur. Ias. in l. si quis maior nu. 20.
C. de transactionibus; Parereq; necesse habeat
39 qui Iudicis iussu non soluit l. non videntur data
§. qui iussu ff. de reg. iur. Rota Genu. all. decis.
33. nu. 6.

Rursus superuenta difficultate soluendi, Excusatur debitor à mora, & consequenter a b æsti-
40 matione quanti plurimi, & ab interesse l. Thais.
ff. de fideicom. libert. Gratian. dicto cap. 249.
nu. 50. cum tribus sequ. Quia non valenti soluere imputari non pōtest mora; quasi tunc non
41 dicatur negligere, aut differe l. 1. in fine C. de
annal. except. Gratian. vbi supra nu. 5.

Hanc sententiam in terminis probat Caualcan. decis. 4. nu. 6. par. 1. & decis. 25. nu. 21. par. 2.
dum ait conductorem cui factum fuit sequestrũ,
siuè præceptum iussu Iudicis, ne soluat locatori
42 pecunias debitas sub pæna &c. tunc non teneri
ad aliquod interesse, siuè vsuras lite pendente,
& præcepto non reuocato, cum præceptum, siuè
sequestrum Iudicis excuset à mora, & ab inte-
43 resse, maximè quando factum fuit antè commissam moram, & tempus soluendi Rebuff. in l.
vnica in glo. dupl. nu. 59. C. de sentent. quæ pro
eo quod interest, Prout ante Caualcan. idem iu-
44 dicatum fuisse à Sacro Consilio Neapol. in consimili casu testatur Affl. decis. 328. præsertim
num. 2.

Neq; huic opinioni aduersari potest dispositio l. si depositi C. depositi, & l. atq; §. pen. ff. de
45 negot. gestis, vt perperam nonnulli ex Scribentibus subijciunt, Quia loquuntur ll. illæ in longè
diuersis casibus, & Primo l. si depositi, loquitur
46 de eo, qui pecunia sibi in depositum data vsus
fuit, Quia tunc teneri de furto non tantum ad
vsuras huiusmodi depositarium declarat ibi tex.
qui propterea dicit quod quando tantum vsuras petit creditor ipsi debeat gratulari depositarius. Longè verò differunt inter se deposi-
47 tarius, & sequestratarius, vt abundè tradit Rebuff. ad const. Regni tr. de sequestr. art. 1. glo.
1. nu. 13. & sequ.

48 Lex verò atq; §. penultimus, loquitur de illo,
qui pecunias alienas ad eius manus peruentas
(non sequestratas) in negociatione posuit,
Quia tunc sicuti qui proprias pecunias in aliena
negotia impēdit vtiliter vsuras cōsequi potest,
Ita actione negotiorum gestorum ad vsuras

49 versus creditorem tenetur huiusmodi persona aliena pecunia vtens, secundum quam sententiã.
50 respondi pariter supra anno 1621, fauore Bisnati sequestrataeij ad instantiam Vertuæ.

Cauti tamen esse debent Iudices, antequam ab hoc interesse absoluant sequestratarios, diligenter inuestigando an sequestra sint affectata, vel sincera; Et an ex collusione, & calliditate inita inter debitores, & prætensos creditores facta sint, cum experientia doceat sæpè debitores ad procrastinandum solutiones auctores
51 esse huiusmodi sequestrorum, de quibus abundè D. Senator Bellonus lib. 1. de incontin. cap. 56. sub num. 5. & 6. Quia vt inquit Rebuff. super Constit. Regni tit. de sequestr. art. 1. gl. 2. num. 10
52 fol. mihi 182. Hodie multi inueniuntur sequestri, & receptatores semper ad recipiendũ anhelantes, sed in rationum redditione semper litigantes. Et pauci hodiè recusant hoc munus propter lucrum tacitum, quod sperant, ad quod propositum adducit adagium illud Italico sermone conceptum, chi non roba, non hà roba.

## SVMMARIA.

Vendere quando quis cogi potest tàm iure communi inspecto, quam pro executione Nou. Const. & statutorum Mediolani nu. 1. & 2.
3 Pretij viginti species enumerantur secundum Iul. Cæsarem Glussianum.
4 Pretij triplex genus secundũ Fridericum Marsim vlc. rigorosum medium & intimum.
5 Pretium iustu dicitur etiam dignum, & Aequum.
6 Pretium etiam iniquum, & immensum datur.
Pretium iustum constituitur, habita ratione pretij locorum vicinorum nu. 7. & nu. 20. ac 34.
Pretium iustum consideretur ex communi hominum æstimatione, præuia rerum scientia nu. 8. & num. 20. ac num. 35.
Pretium iustum constituitur, habita ratione redditus, siue fructus rei qui percipitur deductis oneribus rei incumbentibus nu. 9. & 10. ac nu. 21. ac nu. 36.
Pretium iustum, ex quantitate fructuum constitutum tutius, & Aequius dicitur nu. 11. & 38.
12 Læsia enormissima secernitur ex quantitate fructuum qui percipiuntur ex re vendita.
Fructuum annorum viginti valor constituit verum, & iustum rei pretium nu. 13. & 14. ac 37.
14 Domus valor in mille cõstituitur Romæ, si locatur quinquaginta quotannis.
Modus est vendi domos stante edificata in Alma Vrbe dum coaceruatur valor fructuum annorum viginti, cum valore materialium, mox dimidia capitur, & hæc summa iustum pretium dicitur nu. 15. & 39.
16 Com. Aloisij Miltij Senatoris mentio.
17 Decretum Senatus, quo conceditur secunda reuisio æstimationis Peritorum.
18 Petri Francisci Corij Senatoris Amplissimi mentio.
19 Decretum Senatus, quo pretium domus per peritos male constitutum, declaratur, ac reducitur.
22 Pretium, siue æstimatio bona illa non dicitur, quam duo vel tres offerrent quia ex affectione æstimatio diceretur;
23 Pretium, sicut æstimatio non fit ex eo quod semel tanto pretio vendita fuit res.
24 Pretia rerum non sunt formalia, sed varia bilia
24 Dictum Senecæ.
25 Pretium, siue æstimatio iusta dicitur, quæ fit consideratis rei qualitatibus.
Pretium iustum non ex affectione, aut sumptu, sed ex communi hominum æstimatione præuia rei scientia perpendi debet nu. 26. & 27.
28 Pretium iustum esse debet, non ad placitũ emptoris rẽ quis venderet, aliàsquia non venditurus.
29 Pretium rerum diminuitur, vel augetur ex paucitate, vel multitudine emptorum, vel rerum vendendarũ.
Onera deducenda sunt ex fructibus ad iustum rei pretiũ constituendum nu. 30. & 37.
31 Domus magnæ sitæ in Ciuitate pretium non ex qualitate ædificij, sed ex quantitate redditunm censum debet.
32 Domus lautæ, siue magna, pro cultu vrbium potius, quã occasione fructuum ædificantur.
33 Æstimatio siue pretium domus, non est constituenda habita ratione materiæ, & opere, ac quanti impensã est, sed tantum, si domus est pauci fructus, & magnæ expensæ, quantum communiter venderetur.
40 Pretium iustum dicitur etiam, quod vel iussu Principis, aut dispositione Statuti, aut certa aliis taxatũ est.
41 Pretium iustum dicitur, quod ex venalibus edulijs, & alijs rebus edicto taxatum est.
42 Pretium iustum nõ præsumitur quando venditio facta est ab homine ære alieno valde grauato, vel vendente rem litigiosam.
43 Pretium iustum non dicitur, quando diminutũ est belli imminentis causa, vel tempore pestis.
44 Pretium vbi collatum sit ad certum tempus, si eo tempore bellum imminet, vel pestis superueniat, differenda est æstimatio, ad aliud tempus, quia tunc iustũ pretium non dicetur.
45 Pretium iustum constituere dicitur pactum, quia commune mutat.
46 Pretium iustum in dubio dicitur quod passim receptũ est in regione, vel nundinis.
46 Probatio pretij iusti, quomodo facienda.
47 Pretium iustum in dubio præsumitur esse quod conuentum est inter partes.
48 Pretij iusti duo sunt species, aliud legitimum, quod lege Ciuili, vel Principũ edicto rebus præscribitur. Aliud naturale, in quo omnes consentiunt, vel tacito omniũ consensu concurrunt.
49 Multitudo attenditur in constitutione communis pretij non dignitas, quia viliores præponuntur dignioribus.
50 Pretium iustum probatur per subbastationem quia re ad bastam publicam vendita, pretio iusto vendita censentur.
51 Maximè si subbastatio fuit pluries reiterata, & diuersis temporibus.
51 Contrarium probat Cremens. cum alijs relatis.
52 Fructus rei vendendæ, ad pretium constituendum considerantur tantum, respectu præsentium, non præteritorum.

Præ-

## Prætium iustum rei, quodnam dicatur, & multa de hac materia præsertim circa domorum æstimationem. Cap. LXXXIX.

FRequentissima est materia iusti prætij, tum ad contractuum rescisionem ob enormissimam læsionem, tàm emptores quàm venditores respicientem vt in l. 2. Cod. de rescind. vendit. de qua relatè actum fuit supra in cap. 22. nu. 2. tum pro bonis in solutum dandis inuito creditore, de quibus Nou. Constit. tit. de bonis in solutum dandis, tum deniq; pro venditione immobilium inuito Domino fiendorum, vel ratione Quotæ, vt in Nou. Constit. tit. de empt. & vendit. & in stat. 433. lib. 1. vel ratione vicinitatis Ecclesiæ, aut Monasteriorum, aut aliorum casuum de quibus
1 latè Felin. in cap. penult. col. 2. de Iudicijs, & habetur in l. quamuis ff. communi diuidundo, vel ad lautè ædificandum, de quo Nou. Constit. lib. 4. in tit. de ædificijs priuat. Aut deniq; cū quis
2 cogitur præstare iter ad fundum, de quo in l. si quis sepulcrum ff. de religios. Aut permittere excauationem producendis aquis de quo, in eisdem Nou. Constit. tit. de aquis, & fluminibus cap. omnibus habentibus; Quarè vtilissimum erit scire quod nam sit prætium iustum, vel in congruum.
3 Viginti etenim enumerantur species prætij, de quibus abundè Iul. Cæsar Glussianus tr. de prætio, & æstimatione lib. 2. cap. 1. Triplex verò rerum prætium scribit Frideric. Martin. tr. de
4 cens. cap. 6. nu. 7. fol. mihi 24. post Couarru. lib. 2. var. resol. cap. 3. in princip. Ex Aristotile secūdo Ethicorum, Rigorosum scilicet, medium, & infimum. Quamuis ad propositum nostrum, considerandum tantum sit prætium iustū, quod AEQVVM & etiam dignum quandoq; dicitur
5 vt l. si fundum ff. de in rē verso, & l. 2. C. si in causam Iudic. Quia adest etiam prætium iniquum, & immensum, de quo in l. & si æquo prætio, & l.
6 si domus alicui ff. de leg. 1. iuncta l. ex damni ff. de damno infecto.

Prætium igitur iustum alij constitui debere statuerunt habita consideratione prætij locorū
7 vicinorum iuxta l. prætia rerum ff. ad l. falcid. & l. si seruum ff. ad l. aquil. Alij ex communi hominum æstimatione præuia rerum scientia, vt tra-
8 dit Couarru. lib. 2. var. resol. cap. 3. nu. 4. & sequ.
9 Alij habita ratione redditus, & fructus, qui ab eis percipiuntur iuxta l. penult. ff. de rebus corū, & l. si fundum ff. de leg. 1. deductis oneribus rei incumbentibus dote legata ff. de dote rele-
10 gat. l. mortis causa ff. de mortis causa donat. Osasc. decis. 83. & probat Tiraquell. de retract. linager. glo. 1. §. 15. à nu. 1. vsq; ad nu. 18. & glo. 4. §. 29. à nu. 8. vsq; ad nu. 11.

11 AQVIOREM tamen & tutiorem esse hunc vltimum modum æstimandi rem immobilem, ex quantitate fructuum, & redditus rei tradunt glo. & DD. in all. l. si fundum ff. de leg. 2. & scribit Bart. in l. si filius §. si quis alicui ff. de legat. est etiam Tex. in l. si fundus sit sterilis ff. de rebus eorum, & in l. si quos, & ibi glo. verbo æstimantur C. de rescinden. vendit. plenissimè Manta Voto 54. nu. 15. vbi nu. sequ. examinat materiam læsionis enormissimæ itaut ex diuturna
12 eorum perceptione, constituatur ver prætium, quod spacium in hoc genere diffinierunt sa-
13 pientes esse cursum annorum viginti glos. in Auth. perpetua C. de Sacros. Eccl. & §. quia verò Leonis in Auth. de non alien. & permutat. Affl. decis. 284. Ias. in l. si dudum nu. 9. ff. de leg. 1. Couarru. cit. cap. 3. nu. 5. Beia respon. casuum conscientiæ casu 25. vers. de Prætij AEQVITATE, & Mandos. in signat. Gratiæ vers. si in euidentem, vbi expressè tradit quod Romæ dicitur
14 Domum valere mille, quia conuenienter locatur, & conducitur quinquaginta aureis, Ad rem Ioseph. Ludou. decis. Perus. 65. nu. 14. par. 2. Surd. cons. 451. nu. 39. D. Bimius cons. 35. num. 22. qui scribit huiusmodi prætium ex redditu viginti annorum constitutum, veram AEQVAT æstimationem, & iustum prætium dicitur, idem probat, Menoch. cons. 111. nu. 8. cons. 1147. num. 13. & cons. 1874. nu. 37. ac nouissimè Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 752. nu. 47. Lupus de Vsuris Coment. 2. §. 2. nu. 77. & Coment. 3. §. 5. nu. 116. Prout materiam ipsam æstimationis mobilium latissimè pertractat Pantal. Cremens. in repet. l. 2. nu. 220. nu. 249. nu. 266. nu. 271. & num. 281. cum sequ. Et D. Alex. Raud. var. resol. cap. 29. nu. 4. cum plur. sequ. post Siluanum cons. 147. nu. 5. lib. 1.

Et quia in æstimandis Domibus, maximè lautè constructis, quæ potius ad ornatum, quam ad vtilitatem ædificatæ dicuntur; communes æstimatores sæpè materialia tantum, & soli valorem considerant, nulla habita ratione redditus, in maximum preiuditium emere volentium AEQVITATI valdè cōuenire videtur, id quod
15 Romæ obseruari testatur Gabriel. cons. 168. nu. 115. lib. 1. & mihi testatus est Amplissimus Senator Ludouicus Vignatus in constituendo
15 prætium, coaceruando videlicet valorem materialium, & quantitatem redditus domus extimandæ, detractis oneribus, mox totius illius summæ dimidiam accipiendo; Ea enim vera, & realis domus extimatio diudicanda est, & sic iustum prætium ex ea constituitur.

Cum autem superiori anno 1624. consimilis controuersia vigeret inter D. Petrum Paulum Fontanam, & Vicinas Sacello Sacri Fontis Diui Barnabæ pro quibus ipse pattocinabar, & bini periti in summa librarum viginti duarum mille domum controuersam locatam sub pensione libr. quinq; centum æstimassent, insteti coram Sen. Excellentiss. vt denuo ipsius Domus fieret æstima-

æstimatio, Quia amplissimus ordo die 18. Iunij
1624. referente Amplissimo D. Senatore Bello-
16 no, ac lecto supplici libello aduersæ partis per
amplissimum D. Senatorem Co. Aloysium Mel-
tium, censuit, vt denuo fieret æstimatio, à peri-
17 to confidente, habita ratione tàm materialium,
quàm redditus ipsius Domus, mox omnia Se-
natui referret Amplissimus D. Senator Pe. Fran-
18 ciscus Corius, vt circa illius domus pretium
deliberari posset.

Quoniam vero tertius, & ipse Peritus nõ ob-
seruãdo ordinata per Senatum, & ipsæ Domus
controuersæ pretium auxisset, vsq; ad summam
libr. viginti trium mille. Denuo Excellentiss.
Senatum adiui, & præuijs informationibus, tã-
dem die 5. Decembris 1624. referente ipso am-
plissimo D. Senatore Corio, censuit pretium
19 dictæ Domus esse constituendum in libris sex-
decim mille, vt penes Egr. Secretarium Saccum,
& sic mediam viam de AEQVITATE secutus
fuit Senatus.

Pro quarum decisionum clariori intelligen-
tia allegationes in ea causa factas hic subnecte-
re opportunum duxi.

### Pro Emptoribus domus iunctæ Sacello Fontis D. Barnabæ.

*Adsit Virtus Spiritus Sancti.*

QVemadmodum solo pietatis intuitu Io. An-
dreas Adobatus, & alij tres socij promisse-
runt emere domum adhæsam Sacello Fontis
Diui Barnabæ iusto pretio extimando, simulq;
morem etiam in hoc gerendo Egr. alias Vicario
Prouisionum præsentis Ciuitatis, qui ad Dei
Opt. Max. gloriam, totiusq; Ciuitatis nedum
illius Viciniæ gaudium sacellum ipsum ædifica-
ri; & in eo sacrificari curauerat.

Ita eo libentius dictæ Domus pretium, & va-
lor ad AEQVITATEM reduci debet, ne vendi-
tor, cum emptorum iactura locupletetur, & è
contra. Vt sanè valde locupletior fieret Do-
minus dictæ domus si pretium à Perito arbitra-
tum (quo spiritu quaue ratione nescitur) con-
sequeretur, cum illud ascendat ad libras fere 23
mille, quàmuis tempore; quo pensiones domus
valde auctæ erant, anno scilicet 1616. domum
ipsam locasset Dominus pro annia nouem, sta-
tuta pensione libr. 500. in circa. Quam si nunc
denuo locare haberet, nec quidem ad libras
quatuor centum ascenderet pensio; stante de-
cremento quod à tribus annis citra factum est
in locandis domibus, & quotidie fit, vt noto-
rium est.

Rerum enim immobilium æstimatio fieri de-
20 bet, vel habita ratione quantitatis redditus. &
fructuum, qui ab eis percipiuntur l. pen. ff. de re-
bus eorum, & l. si fundum ff. de leg. 1. & tunc
pretium iustum dicitur; quando ex fructibus
annorum viginti adæquatur Mariscott. lib. 2.
21 var. resol. cap. 131. num. 23. Vel habita consi-
deratione pretij locorum vicinorum, itaut bona
22 non diceretur æstimatio illa, quam offerent
duo, vel tres, quia diceretur, tunc constitui pre-
tium ex affectione contra l. pretia rerum ff. ad
l. falcid., & l. si seruum ff. ad l. Aquil. Cremens.
in repet. l. 2. num. 217. cum tribus seq. C. de re-
scind. vendit. qui nu. 214. subiungit non esse bo-
23 nam æstimationem, quæ fieret habita ratione,
quod semel tanto pretio vendita fuit res; Ergo
24 etiam in præsenti tantum valet, Quia pretia re-
rum non sunt formalia, sed variabilia, vt proba-
tur in l. in lege falcid. hoc seruandum §. fin. ff. ad
l. falcid. sed variantur ex tempore, & loco di-
cta l. pretia rerum §. fin. ff. eodem tit. Vnde in-
quit seneca.

Et omni in casu æstimatio pretium cuiusq;
rei pro tempore est, de quo Annęus Robert. lib.
2. Rerum Iudic. cap. 16. vers. Nemo nega-
uerit. fol. mihi 299. iusta dicitur; quæ fit conside-
25 ratis rei qualitatibus, vt tradit Cremēs. vbi su-
pra nu. 247. & 251. nonõ nu. 255. Adeo quod
pretium iustum non ex cuiuslibet affectione,
aut sumptu, sed ex communi hominum æstima-
26 tione prauia scientia rei perpendi debet Co-
uarũn. var. resol. lib. 1. cap. 3. nu. 4. qui vers. secun-
do hinc, tradit in pretij iusti extimatione non
esse considerandum, quanti res ipsa empta fue-
27 rit, nec quot labores, & expensas pro eius ac-
quisitione, aut constructione venditor fecerit,
sed tantum habendam esse rationem commu-
nis hominum æstimationis subiungit.

Et sic certum est, non posse venditorem ab
emptore vltra iustum rei pretium exigere, nec
recipere quicquam propter damnum quod ip-
se ex venditione patitur. Nisi ad præces em-
28 ptoris rem vendiderit, alioquin non venditu-
rus; Summa Siluestri in verbo emptio quæst. 6.
quem sequitur Couarun. dicto cap. 3. sub eo-
dem numero vers. quarto.

Hinc compertum habetur inspecta communi
hominum æstimatione pretium rei diminui, vel
29 augeri ex paucitate emptorum, & multitudine
rerum vendendarum, ac venditorum Couarun.
vbi supra nu. 5. Quo circa cum inspectis his tẽ-
poribus quamplures immo innumeræ domus
expositæ sint ad vendendum in præsenti Ciui-
tate, paucig; sint emptores, concludendum erit
domuum pretia valde diminuta esse, & conse-
quenter inepte, & perperam egisse Peritum, qui
nulla earum qualitatum habita ratione sed cõ-
siderato tantum valore omnium materialium
fabricatorum ex suo marte pretium ipsum adeo
excessiuum, & iniquum constituit.

Quia si communem hominum æstimationem
attendamus, quæ certa reputatur, vbi vel ipsi
æstimatores, vel alij multi tali pretio emerent
domum vendendam; sane quod nec libris decẽ
mille, quis domum ipsam empturus reperire-
tur. Si vero domus redditus attendi deberet,
deductis oneribus iuxta tradita per Graçin.
30 lib. 2.

30 lib. 2. discept. forens. cap. 343. num. 8. nulli du-
bium est, quod minori pretio, potius quã maio-
ri dict. libr. decem mille venderetur, & sic vn-
diq; constat irrationabile esse, & exorbitans
pretium per dictum peritum arbitratum.

Tanto magis, cum valor huiusmodi domus
31 magnæ sitæ in Ciuitate æstimandus sit, non ex
qualitate ædificij, sed ex redditu quo locari so-
let, & his temporibus locaretur, vt post multos
probat Ioseph Ludou. decis. Perus. 65. num. 11.
par. 2. vbi eam rationem tradit, quia domus
magnæ pro cultu vrbium potius quam occasio-
32 ne fructus ædificantur, vt inquit etiam Bursa.
cons. 88. num. 17. lib. 1. Eleganter Gabr. cons.
168. nu. 115. lib. 1. vbi damnat eorum materiam,
qui domuum æstimationem constituendã esse
censent, habita ratione materię, & operæ, &
33 quantum impensum est, cum hoc esset absurdũ,
sed tantum considerari debere, si domus est
parui fructus, & magnæ expensæ, quantum cõ-
muniter venderetur domus, Marisc. d. lib. 2. var.
resol. cap. 114. n. 13. & 14. licet propriè loquatur
de Palacijs.

Proprerea cum maximè contractus de quo
agitur potius ad resecandas molestias, & lites
exortas ratione dicti Sacelli propositus fuerit,
quam quod voluntaria emptio fieret Excell.
Senat. præcantur dicti Socij; Vt dignetur aliquẽ
ex Egr. Secretarijs deligere, qui vna cum Peri-
to ab ipso deputando domum visitet, à vici-
nisq; de illius valore se informet, ac de eiusdẽ
domus redditu, qui ex instrumentis publicis
etiam elicitur, omniaq; cum voto referat vt
omnibus intellectis statui posfit pretium, quo
domum ipsam emere debent dicti Socij, absq;
venditoris detrimento nec ipsorum emptorum
iactura, quod speratur &c. Mediolani die 30.
Maij 1624.

Ad L. Om. Dei, atq; Deip. semper
Virg. Mariæ.

*Iulius Cæsar Caluinus*
*I. C. C. Derth.*

**Pro emptoribus domus adhęsę Sacello Fontis
Diui Barnabæ.**

CVM Io. Baptista Maronus, & Socij incum-
bant rei piæ dum domum adhæsam Sacello
Fontis D. Barnabæ pro illius ampliatione eme-
re statuerunt, probabilis spes eis subesse pote-
rat non nisi iusto pretio eandem domum eme-
re debere. Atqui valde eos fefellit opinio, dum
Periti electi more auium, dum vna volat ceteræ
volant, vnus post alium excessiuo, immo exor-
bitanti pretio, & plus Aequo eam æstimarunt,
vt morẽ gererent D. Petro Paulo Fõtanæ eiusdẽ
dom' Domino. Vltimus n. peritus electus idest
Iacobus Philippus de Monte postquam domum
ipsam, & illius qualitates accurate perpendisset
valoremque distinctum tam murorum, quam
situs, & aliarum rerum in cedula per ipsum con-
scripta annotasset, æquo detrahere debebat
importantiam onerum, & reparationum, oculis
obcæcatis dum dicto Fontanæ morem gerere
voluit, eundem valorem nulla facta detractione
onerum, & reparationum pro iusta extimatione
retulit, & quod peius est falso affirmauit de-
tractionem fecisse dictorum onerum, & repara-
tionum, vt ex eadem cedula in actis exhibita
constat.

Admisso enim eo, quod iusta taxatione æsti-
mauerit muros, & situm, ac alia pertinentia di-
ctæ domus (quod tamen non admittitur) & quæ
omnia summam librarum 20600. in circa con-
stituebant, Adhuc detracto capitali onerum, &
reparationum, quod saltem libras 3750. consti-
tuit (cum expensæ prædictæ vno anno, cum alio
computato ascendant ad summam lib. 150.)
residuum valoris dictæ domus reducendum
erat ad lib. 16850. Et sic manifestè patet erro-
neam esse extimationem prædictam, & sub fal-
sa causa eam ad tantam summam ascendere.

Præterea certum est, quod pretium iustum
rei immobilis constitui debet, vel habita consi-
34 deratione pretij locorum vicinorum l. pretia
rerum ff. ad l. falcid. & l. si seruum. ff. ad l. aquil.
Cremens. in repet. l. 2. nu. 217. cum seq. C. de re-
scindenda vendit. Vel ex communi hominum
35 extimatione prætia rerum scientia, vt alias di-
ctum fuit, & scribit Couarru. lib. 1. var. resol.
cap. 3. nu. 4. Aut demum habita ratione reddi-
36 tus, & fructuum, qui ab eis percipiuntur iuxta
l. penul. ff. de reb. eorum, & l. si fundum. ff. de
37 leg. 1. deductis oneribus, vt scribit Gratian. lib.
2. discept. forens. cap. 343. nu. 8. Et tunc iustum
pretium dicitur quando ex fructibus annorum
viginti adæquatur Marescot. lib. 2. var. resol.
cap. 132. num. 23.

Si primus modus attendatur hoc in casu, no-
torium est valorem recitatæ domus excedere
non posse libr. decem, vel vndecim mille cum
consimiles domus in ea regione tali pretio sæ-
pæ fuerint alienatæ. Si secundum modum se-
qui vellimus, exceptis dictis Peritis, qui Fonta-
næ morem gerere voluerunt, communi hominũ
extimatione domus ipsa maiori pretio libr. vn-
decim mille vendi non posset.

Vbi vero tertio modo extimandi vti placeas,
38 qui modus tutior, & Aequior est, vt tradunt
scrib. in dicta l. si fundum ff. de leg. 1. certum
est valorem dictę domus excedere non posse li-
bras decem mille, cum libræ sexcentum, quibus
locata fuit domus ipsa tempore quo pensiones
domus valde erant auctæ, detractis oneribus
Patronalibus, & reparationibus, redactæ dican-
tur ad libr. 500. quæ curriculo annorum viginti
constituunt libras decem mille.

Et quatenus non habita ratione tantum red-
ditus

ditus dictæ domus, sed etiam materialium il-
lius extimatio fieri deberet iuxta tradita per
39 Gabr. cons. 168. num. 115. lib. 1., & obseruatur,
in Alma vrbe; Coaceruando simul valotem
materialium idest dictas libras 16850. & quan-
titatem redditus dictæ domus detractis one-
ribus, & expen. reparationum vz. memoratas
libras decem mille, quę summę in totum consti-
tuunt lib. 26850. mox totius illius summæ di-
midiam accipiendo adhuc libras tãtum 13425.
constitueret iustus valor dictæ domus; Et sic
longè minus valeret domus ipsa, quam Peritua
pro dictus obcecatus retulit.

Vt igitur ad AEQVITATEM reducatur
pretium ipsum, nec venditor cum emptorum
tanta iactura locupletetur cum loco redditus
libr. quinquecentum quem ex domo prædicta
hucusq; percepit, libras mille, centum, & vltra
quolibet anno consequeretur venditor ex ca-
pitali dictarum libr. 22600. quo domum præ-
dictam extimauit peritus; Rogant emptores
Excell. Senar. vt omnibus consideratis decer-
nere dignetur pretium ipsum quo recitatam
domum emere debent emptores; Iuditio enim
tanti Ordinis nulla interposita mora patere se
offerunt emptores, & ita sperant. Mediolani
die primo Decembris 1624.

*Iulius Cæsar Caluinus I. C.*

40 Ommittendum prætereà non esse puto iustũ
pretium etiam dici, id quod iussu Principis, sta-
tutoue, vel ex testamento taxatum est Ias. in l.
Barbarium nu. 36. ff. de officio Prætoris, Boss.
tit. de Extraordin. crimin. nu. 7. Quia iustum
41 pretium dicitur quod ex Venalibus edulijs,
& alijs rebus ædicto taxatur. Couaruu. lib. 3.
var. resol. cap. 10. Menoch. de arbitrar. casu
514. nu. 6. Roder. de annuis redd. lib. 2. qu. 3. nu.
42. Valasc. decis. 43. nu. 12. Capic. decis. 17. &
post eos Glus. dicto tr. de Pretio, & æstimatio-
ne lib. 2. cap. 23. vers. iustum pretium in fine, qui
vers. sequenti tradit quod iustum pretium non
præsumitur in homine ære alieno granato, vel
42 rem litigiosam vendente ex Bart. in l. 1. § si hæ-
tes ff. ad Ttebell. & l. si Societatem §. arbitrio-
rum ff. pro Socio.

43 Sicuti pretium iustum non dicitur, quando
diminutum est, vel auctum belli causa, Idest bel-
li imminentis vel quod geritur, ac etiam pestis
causa, vt scribit Alex. in l. diuortio col. 3. ff. sol.
matr. & trad. Papiens. in forma libel. act. real.
§. & in florenis nu. 16. Affl. decis. 83. nu. 3. Ma-
scard. de probationibus concl. 1396. n. 15. Card.
Mant. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 20. nu. 49.
Tusc. litt. V. concl. 15. Giurba ad Stat. Messanæ
cap. 6. gl. 12. sub nu. 29. vers. sunt etiam; In tan-
tum vt pignorato fundo ea lege vt transacto
certo tempore illud possideat iusto pretio po-
44 stea æstimando, & finito tempore clasicum au-
diatur, & belli timor immineat, inhibenda est
æstimatio, donec cesset timor belli, non vanus
vti probat Glus. dicto cap. 23. vers. iustum pre-
tium propè finem.

Insuper pactum iustum pretium efficere, cõ-
muneq; mutare habetur in l. si venditor ff. de
45 ser. expot. & in l. habitationum ff. de peric. &
commod. ac l. si voluntate C. de rescindenda
46 vendit., Prout iustum etiam illud est in dubio,
quod passim receptum est in regione, vel nun-
dinis, Ad quod probandum satis est adducere
eos in testes, qui in foro versantur, cum ferè alij
Ciues sequantur pretia talium in foro versan-
tium, vt tradit Bat. in l. omnia C. de Impub. Id
Iodoc. in tr. de Tutorum munere cap. 10. nu. 48.
quos sequitur Glus. all. cap. 23. vers. Pacta. in fi-
ne; Et in dubio conuentum pretium præsumi
47 iustum ttadit Bal. in l. per diuersas C. man-
dati Glus. loco relato vers. Pretium iustum in
fine Fontanell. de pact. nupt. lib. 2. clau. 5. gl. 8.
par. 13. nu 30. & Bec. cons. 42. nu. 13. cum sequ.
Viu. decis. 437. nu. 8. & Giurba ad Stat. Mes-
sanæ alleg. cap. 6. gl. 12. num. 3. parte 1. Anneus
Robert. all. cap. 16. vers. Deinde contractus fol.
280.

48 Iustiq; pretij duas esse species scribit Ma-
tien. lib. 5. compil. legum Hispan. tit. 11. & 6. p.
gl. 2. nu. 9. Aliud pretium scilicet legitimum est,
quod lege ciuili, & ædictis Principum rebus
præscribitur, Aliud naturale in quo omnes cõ-
sentiunt, vel tacito consensu, in quo habenda
est ratio etiam multitudinis, & viliorum, non
enim in hoc præponuntur digniores vilioribus,
49 Immo postponunt, vt inquit Glus. rel. cap. 23. in
fine.

50 Deniq; pretium iustum probatur etiam per
subhastationem, vt scribit Card. Mant. de tacit.
& ambig. dicto lib. 4. tit. 20. nu. 8. par. 1. ac pro-
bat Menoch. cons. 358. nu. 14. & cons. 1121. ac
cons. 843. num. 28., & cons. 844. num. 35. Maximè
quando subhastatio facta fuit pluries, & diuer-
sis diebus, vt post Mascard. conc. 655. nu. 1. pro-
bat Glus. dicto lib. 2. cap. 4. vers. Pretia illa, quã-
51 uis huic conclusioni non assentiat Cremens. in
repet. dictæ l. 2. num. 103. Cod. de rescindend.
vendit., & Valasc. decis. 43. num. 11. ac Franch.
decis. 64. num. 10. & 16. cum alijs quos conge-
rit Giurba decis. 105. nu. 2.

Materiam hanc ęstimationis, siuè pretij mo-
bilium, & immobilium, ac se mouentium latissi-
52 mè examinet Mascard. conc. 655. cum quatuor
sequentibus per totum ac nouiss. Giurba ad
Stat. Messanæ all. cap. 6. gl. 12. per totum quo
loci copiosissimè materiam ipsam examinat, &
nu. 96. scribit in constituendo pretio nullam
haberi rationem fructuum præteritorum, sed
præsentium, quia ex pręsentis extimatione non
infertur ad pręteritum cum loco, & tempore
rerum prętia varientur latiss. D. Senator Bel-
lonus lib. 2. de incontin. cap. 63. sub nu. 2.

SVM-

*SVMMARIA.*

1 *Venter non patitur dilationem.*
1 *Fames dicitur acutissimus gladius.*
2 *Bona fideicommissu supposita alienari non possunt pro alimentis liberorum.*
*Contrarium verius nu.4. & 10. ac 12.*
3 *Pater tenetur semper dotare filiam ad alimenta vero nisi inc asu inopiæ.*
5 *Dotis, & alimentorum causa æquiparantur.*
6 *Res prohibita alienari, vend. potest pro alimentis.*
7 *Patri licet vendere proprium filium ob famem.*
8 *Pater potest ob famem proprium filium comedere, vbi tanta sit necessitas.*
9 *Fideicommissum maternum potest etiam alienari ob alimenta filij.*
10 *Fideicommissum alienari potest pro alimentis quando ea debētur iure sanguinis, & natura, & sic ex causa onerosa, non ex causa lucratiua.*
11 *Grauatus non cogitur fideicommissum restituere si necessitate vrgetur.*
12 *Fideicommissum alienari potest pro alimentis liberorum, etiamsi legitimam, & trebellianicam consumpsissent.*
13 *Socin. Sen. & Peregr. opinia reprobatur.*
14 *Parentes licet ægreferant filios bona sua perdere, non tamen patiuntur eos mendicare.*
*Morientium desideria, & voluntates, ex viuentium opiniane colliguntur nu. 15. & 30.*
16 *Pater iterum tenetur alimentare filium, cui legitimā eam consumptam assignauerat.*
17 *Alimentorum obligatio in parentibus descendit ex AEQVITATE, caritateq; sanguinis.*
18 *Iudicem oportet perpendere singulorum desideria quando agitur de alienando fideicommissum occasione alimentorum liberorum.*
19 *Filia facilius dote priuatur quam alimentis ob inhonestam vitam.*
20 *Decisio Senatus Taurinensis, quod filia priuari possit dote, & legitima ob vitam luxuriosam, etiamsi matrimanium contraxisset cum stupratore.*
21 *Decisio eiusdem Senatus circa taxationem dotis filiæ, qua luxuriosè vixerat, mox resipiscerat.*
22 *Dos, & legitima succedit loco alimentorum.*
23 *Alimentorum causa est fortior, & magis necessaria, quam dotis causa.*
24 *Alimentorum causa fortior est quam legitima.*
25 *Legitima iure positiuo debetur, Alimenta vero iure natura.*
26 *Extensio legis fit ex paritate rationis.*
27 *Auth. Res quæ procedit etiam pro excarcerandis liberis detentis causa delicti, vel debiti contracti, quum causa captiuorum redimendorum, & alimentorum æquiparatur.*
28 *Persona omnibus rebus est anteferenda.*
29 *Criminalem ob causam alienāre potest fideicommissum vbi delictum esset casuale tantum deffendit Costa.*
31 *Parentes non solent permittere, vt filij in vita periculo remaneant, ob causam criminalem vbi pecunijs eorum saluti consulere valeant.*
32 *Parentes proprijs alimentis sæpius se priuarunt vt liberis carceratis auxilio essent.*
33 *Pater quidam nobilis filium etiam ingratum redemit à pæna triremium solutione aureorum quingentorū.*
*Solutum filio à patre imputandum est in legitima nu.33. distinguitur nu. 34.*
34 *Succurendum ei non est, qui propria culpa in necessitatem incidit.*
35 *Filius eadem ratione tenetur redimere patrem captiuum, & è contra.*
35 *Vxor tenetur redimere maritum captum.*
36 *Ecclesiæ bona alienari prohibita, possunt vendi pro carceratum liberando ex causa delicti, vel æris alieni.*
37 *Conclusio firmata procedit etiam ad euitandam carcerationem filij, vel Patris aut mariti.*
38 *Delictum patris, ac liberorum siue mariti, non liberat alios eos ab onere alendi, & excarcerandi.*
39 *Vir bannitus, vel etiam excommunicatus si est pauper alendus est ab vxore, & è contra.*
40 *Vir, & si legum sit contemptor, ei tamen obsequium præstare tenetur vxor.*
*Fideicommissum alienari potest etiam pro erudiendis liberis nu.41. Contrarium probat Peregrinus n. 42.*
43 *Auth. Res quæ, non procedit quotiescunq; testator expræssè prohibuit alienationem, etiam ex causa dotis alimentorum.*
44 *Contrarium verius.*
45 *Testator sicut si viueret teneretur pro dotibus, & alimentis eius descendentium, ita moriendo tale onus non potest euitare.*
46 *Obseruantia Sen. Excellentiss. in hoc dominio circa eam quæstionem.*
47 *Decretum Sen. Excellentiss. in ea materia.*
48 *Obseruantiam Tribunalium Regnorum Hispan.*
49 *Limitationes ad d. Auth. Res quæ.*
50 *Reprobatur limitatio Padilla ad d. Auth. Res quæ circa illud quod non procedat illius dispositio vbi consumpta sit legitima.*
51 *Descendentium dignitas salua semper esse debet in interpretatione mentis testatoris.*
52 *Contraria tolluntur, & soluuntur.*
53 *Molinæ fundamentum corruit.*
54 *Quæ omnibus prosunt præferenda sunt ijs quæ specialiter vtilia sunt.*
55 *Fructus bonorum fideicommisso suppositorum sequestrari possunt tanquam proprij grauati ad instantiam illius creditorum.*
56 *Fructibus fideicommissi sequestratis, alienari possunt bona fideicommissaria pro alimentis grauati, & filiorum.*
57 *Iudicis decretum necessarium non est in huiusmodi alienatione.*
58 *Auth. Res quæ procedit in fideicommissis ascendentibus, non transuersalibus.*
59 *Decretum Senatus in ea materia.*
60 *Decretum aliud Senatus quo dispensauit posse alienari bona fideicommissa transuersali supposita cum quibusdam qualitatibus.*
61 *Decretum aliud Senatus quo concessit alienationem domus fideicommissa transuersali, & particulari supposita.*

*suppoſita, dummodo loco illius alia supponeretur.*
61 *Co. Aloyſij Mel.ij Senatoris Ampliſſimi mentio.*
62 *Senatus Mediolani manum apponit ad ea, & tollit cū causa, quæ ſunt de iure gentium.*
63 *Quarta debita ex Auth. Præterea, detrahi poteſt ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis.*
64 *Niſi expreſsè eſſet prohibita.*
65 *Contraria ſententia verior, quod ſcilicet non debeatur quarta ex bonis fideicommiſſarijs.*
66 *Maximè in fideicommiſſis antiquis.*
67 *Feudum nouum illud dicitur, quod de nouo fuit acquiſitum.*
68 *Decretum Sen. quod quarta de qua in Auth. Præterea non debeatur ex fideicommiſſo auito.*
69 *Io. Baptiſtæ Vicecomitis Senatoris Ampliſſ. mentio.*

## Bona fideicommiſſo ſuppoſita alienari poſſunt pro alimentis liberorum, & deſcendentium Teſtatoris fideicommittentis.

## Cap. CX.

ALimentorum materia fauorabilis
1 valde eſt, cum venter non patiatur
dilationem, vt eſt in adagio, & ha-
betur in l. 1. C. de alim. pup. præſtā-
dum, ac ſcribit D. Senator Bellonus lib. 2. de incont cap. 64 ſub num. 5. fameſq;
dicitur acutiſsimus gladius, vt tradit Bal. in l.
parentum C. de collat., Idcirco quærere hic occurit, An conſumpta per liberos. & deſcendentes legitima, ac Trebellianica bona fideicommiſsio aſcendenti obnoxia alienari poſsint, &
ſic ſubuerti fideicommiſſum pro alimentis ipſorum liberorum.

De hac re allegari ſolet tex. in Auth. res quę
C. commun. de legati, vbi glo. in verbo obli-
2 gationis negatiuam partem ſuſtinet, videlicet
non poſſe alienari bona fideicommiſſaria pro
alimentis liberorum, quam ſententiam ſequuntur ibidem Odoſred. nu. 3. Iacobus de Beluiſ.
qu. 9., Quorum opinionem probat Molina de
primog. hiſpan. lib. 4. cap. 6. nu. 22. & ſeq., Quia
cum textus ipſe loquatur de dote, trahi non
poteſt ad caſum alimentorum, cum non admittatur argumentum de dote ad alimenta ad quæ
3 tenetur tantum Pater in caſu inopię filię, quamuis ad dotem teneatur indiſtinctè l. fin. vbi gl.
C. de dot. promiſs. Padil. in repet. dictę Auth.
res quę nu. 71. C. commun. de leg.
4 AEQVIOR tamen, & benignior eſt contraria ſententia, quam poſt Bar. Alex. Iaſ. ſequitur
ipſemet Padil. loco relato nu. 78. cum ſeq. plur.,
vbi probat quod ſi grauatus non poteſt ſe alere
ex fructibus atq; redditibus ipſius fideicommiſsi, poterit vt ſe alat euertere fideicōmiſſum;
Dotis enim, & alimentorum cauſa in hac pro-
5 pria materia æquiparatur in Auth. contra rogatos C. ad Trebell.

Facit etiam optimè tex. iuxta glo. in l.
ob æs alienum tantum C. de prędijs minorum,
vbi res prohibita alienari à leg. quoniā minoris
6 eſt, poteſt iure optimo alienari ad alimentandū
ipſum pupillum, atq; perſonas ei coniunctas, vt
declarat ibi glo. in verbo alienum per l. 1. §.
ſed nonnullos ff. de tutor., & ration. diſtrahēd.,
Et eò fortius, quia ſi licet Patri propter fa-
7 mem vendere proprium filium l. 2. C. de patr.
qui fil. diſtrax Imo, & ipſum poſſet comedere,
8 ſi modo tanta eſſet neceſsitas, multò magis licebit propter eamdem cauſam fideicommiſſum
euertere, vt ibidem probat Padil. nu. 82. & ſeq.
vbi multa alia adducit fundamenta, Prout
antè cum eamdem ſententiam, vti humaniorem
ſequitur Fulgoſ. in dicta Auth. res quę num. 7.
quem refert Surd. conſ 367. n. 42. Maluaſi conſ.
8. nu. 28.

Hanc eamdem ſententiam vti magis Aequā
etiam in alienatione fideicommiſsi materni
9 (quod magis eſt) ſequitur Rota, vt tradit Gratian. lib. 2 diſcept. 331. nu. 4. cum ſequ. Vbi teſtatur ita iudicatum fuiſſe per Rotam die 18.
Maij 1607. quod etiam tradit in cap. 15. nu. 13.
lib. 1.

Prout eamdem opinionē amplectitur Coſta
remed. ſubſid. 106. illat. 2. nu. 5. & 6., quando
10 ſcilicet agitur de alimentis debitis iure ſanguinis. & ſic onerosis, non ex cauſa lucratiua ā
qua ſententia neq; diſcrepat Peregr. de fideicom.
art. 42 ſub nu. 86. verſ. contrarium determinarunt eamq; comprobat Præcus lib. 4. de interpret. vlt. volunt. dub. 11. nu. 73. verſ. quartus
Caſus fol. mihi 429, & ex profeſſo, & plenius
eamdem etiam probat Surd. de alimentis tit.
4. qu. 9. nu. 38. cum ſequ. & tit. 8. priuileg. 19.
per totum maximè verò nu. 5. & 6. quo loci ex
Benincaſ. tradit, quod ſi grauatus vrgetur ne-
11 ceſsitate non cogitur fideicommiſſum reſtituere.

Eamdem ſententiam ex profeſſo de AEQVITATE ſequitur D. Merenda in quem nuperimè
incidi lib. 4. controuerſ. iur. cap. 34. per totum
maximè nu. 9 Duobus pręcipuè fundamentis,
12 alterò ob præſumptam voluntatem Teſtatoris,
altero ex obligatione qua alimentandi filios,
nepotes. & pronepotes ſi viueret, teneretur Teſtator, etiamſi liberi legitimam, & Trebellianicam conſumpſiſſent, quid quid in contrarium
13 ex Socin. Sen. in l. Marcellus §. res quæ nu. 3. ff.
ad ſen. conſ. Trebell. affirmant Peregr. all. art.
42. nu. 87. & Surd. citat. priuil. 19 nu. 7. Quia vbi
eorum traditio vera eſſet ſuperflua videretur
propoſita quæſtio.

Licet enim parentes ægreferant filios bona
ſua perdere; Per rarò tamen patiuntur eos, cum
non habeant vndè viuant, ſtipem quęrere, vel
14 viles artes cum dedecore exercere; Ergo credendum non eſt Teſtatoris de quo agitur talē
15 fuiſſe mentem, cum morientiū deſideria ex viuentiū opinione colligamus l. 4. C. de natur. lib.

Maximè

Maximè cum iam abundè supra in cap. 74. probatum sit iterum teneri Patrem alimentare
16 filium, qui bona sibi pro alimentis assignata propria culpa dissipabit; etiam si cum iuramento promisisset filius vlterius alimenta non petere, quod magis est, Quia hæc res ex AEQVI-
17 TATE, charitateq; sanguinis descendit, vt inquit I. C. in l. si quis à liberis §. verum ff. de liber. agnosc. Et ideo singulorum desideria per-
18 pendere Iudicem oportet, vt subijcit D. Merenda d. cap. 34. sub nu. 6.

Addo ego, eò fortius concludendum esse dispositionem dictæ Auth. res quæ procedere etiã in alimentis liberorum, sicuti locum habet in dotibus; quanto facilius dote, & legitima priuari potest filia, quæ inhonestam vitam duxit
19 quam alimentis, quæ ei etiam debentur, si resipiscat vt probauimus supra in cap. 83. nu. 40. & scribit Thesaur. qu. famil. 70. nu. 1. cum sequ. lib. 1. Vbi ita iudicatum fuisse per Senatum Taurinensem testatur num. 2. dum filiam luxuriosam vitam agentem dote, & legitima posse priuari simulq; exhæredari per Patrem probat,
20 etiam si cum stupratore matrimonium contraxisset filia, vt subijcit Thesaur. nu. 14.

Quamuis defuncto Patre nullis alijs existentibus liberis AEQVITATE quadam motus, taxauit ille Senatus dotem dictæ filiæ matrimonio copulatæ ad ducatos mille, licet Patris hæ-
21 reditas esset valoris vltra viginti millia, vt scribit Thesaur. loco relato in fine.

Præterea certum est dotem, & legitimam succedere loco alimentorum l. assiduis C. qui
22 potior in pign. hab. gl. in l. vlt. §. si verò confundatur C. de iure deliberandi, Costa de remed. subsid. prælud. 1. nu. 19. & Lupus tr. de illegitimis comment. 2 §. 1. nu. 15. Et probauimus supra in cap. 74. nu. 2. Si itaq; bona fideicommisso supposita pro dote alienari posse disponit ipsa Auth. res quæ ergo pari ratione procedere debet in causa alimentorum; Quinimò multo for-
23 tius, cum alimentorum causa sit fortior, & magis necessaria, ac priuilegiata quam dotis causa l. 1. & 2. C. de patr. qui fil. distr. & l. necare ff. de liber. agnosc. & cap. si quis propter necessitatem, extra de furtis, Peregr. d. art. 42. nu. 87.
24 Prout longè fortius est vinculum alendi liberos, quam legitimam eis relinquendi l. si quis
25 à liberis §. vtrum ff. de lib. agnosc. Quia legitima iure positiuo debetur, alimenta vero iure naturæ, quod fortius est, D. Merenda cit. cap. 34. nu. 8. lib. 4. Idcirco ex paritate, siuè potius ex maioritate rationis, & magis priuilegiatæ
26 causæ extensionem fieri debere notatur in l. ob æs C. de prædijs minorum, & gl. in l. 2. C. de condit. indeb. Peregr. all. art. 42 sub nu. 87.

Cuius Authenticæ dispositio procedit etiam pro excarcerandis liberis, ob æs alienum contractum, vel ob delictum detentis, aut ab hosti-
27 bus captis, Quia causæ alimentorum, & redemptionis captiuorum sunt æquiparatæ, & à pari ratione procedunt l. Sancimus C. de Sacros. Eccl. Tiraquel. tr. de pia causa in præfatione vers. item legatum alimentorum, tacè Surd. cons. 367. num. 41.
28 Persona enim omnibus rebus est ante ferenda l. in pecudum ff. de vsufr. l. iustissimè ff. de ædil. ædicto. Natta cons. 430. nu. 9. quem sequitur Surd. all. cons. 367. nu. 40. Conclusionem ipsam amplectitur etiam Padill. in all. repet.
29 Auth. res quæ nu. 43. cum sequ. & nu. 98. & 99. quam sententiam sequitur Costa, vbi maleficia essent casualia all. remed. subsid. 106. illat. 2. in fine. Quia Testator viuens sic facturus fuisset, quo casu cessare rationem euertendi fideicommissi scribit, idem in causa crim. graui adnotetit Peregr. d. art. 42. nu. 92. Quia Patres viuen-
30 tes sic facere consueuerunt, quorum voluntatis est optima interpretatio l. quoniam desideria C. de natur. liber. Cuius rationis vigore puto ego pro omnibus delictis, & maleficijs procedere debere dispositionem dictæ Auth. res quæ. Quoniam quis parens adeo vecors adinueniri
31 posset, qui filium suum in vitæ discrimine existentem, vel nemo ex maleficio damnatum pecunia non redimeret, vt loquendo de capto ab hostibus scribit Padill. loco relato sub nu. 95.
32 Plurties enim experientia docuit Parentes se ferè alimentis priuare pro filijs è carceribus liberandis, Et hoc anno 1628. cum quidam fil. famil. nobilis Cremonensis, ob grauia crimina, de quibus processum ego instruxeram damnatus esset ad Remum, Itaut ab ea pœna se eximere valeret, solutione aureorum quingentorum,
33 illius Pater vir sanè fortis, quamuis à fi. in malè tractatus, & fortassis etiam percussus aliquãdo fuisset à proteruo filio, Nihilominus stante paterno amore, & communi honestate, maximo cum eius facultatum detrimento, conatus est filium à pœna redimere, solutione dictarum pecuniarum bona propria alienando. Quod notatu dignum est; Et hanc portionem computandam esse in legitima scribit Ripa in l.
33 2. in quarta num. 185. ff. ad l. falsid. & Fabian. in Auth. nouissima nu. C. de inoff. testam. Quamuis distinguat Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol. 5. sub num. 18. vers. ex hoc declaratur, & vers. seq. Inter casum in quo vigore statuti pater soluit pœnam pro
34 filio, & casum in quo spontè soluit Pater, quia quando spontè fuit facta solutio, non esse solutum imputandum in legitima tradit auctor ipse quod dictum vbi verum esset, extendere etiã illud putarem ad casum, quando Pater ex necessitate honestatis solueret, quæ æquiparanda est casui necessitatis vt supra affirmauimus.

Quidquid ex Salic. & Ang. in contrarium scribit Padill. in dicta Auth. res quæ nu. 102. &
34 Osasc. decis. 168. nu. 8. ea ratione quod non sit succurrendum ei, qui propria culpa incidit in necessitatem l. siuè hæreditatis ff. de negot. gestis, cui rationi satisfacit Surd. loco relato.

Sicuti eadem ratione tenetur filius redimere
Patrem captiuum, & è contra Pater filium l. si
captiui C. de Episcopis, & Cler. & vxor mari-
35 tum l. quamuis cum ll. sequ. ff. solut. matr. vt
probat Surd. cit. cons. 367. nu. 38. vers. diuersitas,
item, & nu. 39. ac nu. 41. Quia sicuti Pater tene-
tur alere filium, Ita etiam alendi onus transit in
filium fauore Patris, quem de ÆQVITATE
alere tenetur filius si inops est Pater l. si quis à
liberis ff. de liber. agnosc. Anneus Robert. lib.
1. rerum iudic. cap. 1. vers. Iurisc. fol. mihi 6. cum
bona Ecclesiæ alioquin alienari prohibita, pos-
36 sint alienari pro liberandis carceratis ex causa
delicti, vel æris alieni, nulla facta distinctione,
an culpa detenti præcesserit glo. vnica in cap.
Sacrorum 12. qu. 2. quam ibi probarunt omnes
Bal. & Castr. in l. illud C. de Sacros. Eccl. Boer.
decis. 128 nu. 3. quos sequitur Surd. all. cons. 367.
nu. 43. Padill. loco relato nu. 94.
37 Id quod procedit tam vt è carceribus liberen-
tur maritus, vel Pater, quem ne in ijs coniicia-
tur, cum semper de eorum honore, & honestate
agi dicatur; Cuman. in dicta l. quamuis ff. sol.
matrim. quem sequitur Surd. sæpius cit. cons.
367. nu. 38. & num. 43. in fine quam conclusio-
nem sequitur etiam D. Senator Bellonus lib. 1.
de incont. cap. 257. nu. 11 & 12. Delictum enim
38 mariti, & liberorum regulariter non liberat
vxorem, & patrem ab onere sibi iniuncto à lege
39 de alendis liberis, & marito, & è contra, cum
vir bannitus, & etiam ex communicatus si pau-
per sit veniat alendus ab vxore specul. in tit. de
dote post diuort. rest. §. fin. nu. 70. Bar. in l. si con-
stante nu. 22. ff. sol. matrim. quos sequitur Surd.
tr. de alim. tit. 1. qu. 36. num. 6. & in all. cons. 367.
num. 44.
40 Et si enim vir sit legum contemptor, semper
tamen vxor obsequium, & reuerentiam ei præ-
stare debet, quidquid in contrarium tradat
Bart. cons. 478. nu. 2. lib 5. quem reprobat Surd.
cit. cons. 367. in fine, vbi idem procedere in pa-
tre, & liberis testatur, & adduximus supra in
cap. 74. nu. 25.
41 Huius Authenticæ prouisio locum etiam ha-
bere dicitur in erudiendis liberis, eisq; disci-
plinis capescendis vt probat Merenda loco re-
lato nu. 13. pro qua eruditione bona fideicom-
misso supposita posse alienari concludit; Quam-
42 uis contrarium statuat Peregr. dicto art. 42. nu.
43. & Padilla loco relato num. 89. & 91.
Et quamuis illius textus dispositionem limi-
tare conantur Scribentes, quando testator ex-
presse prohibuit alienationem etiam ex causa
43 dotis, aut alimentorum per glo. in l. nulla C. de
iure dotium, vbi Bar. & Bal. quos sequitur Alex.
in §. Diui vbi Ias. nu. 105. Ripa nu. 70. & in cons.
56. nu. 3. lib. 1. Quorum opinionem amplectitur
Boer. decis. 129. Suarez in l. Quoniam in priori-
bus in 2. limitat. C. de inoff. testam. Couarru.
var. resol. lib. 3. cap. 6. num. 10. vers. cæterum.
Tamen limitationem ipsam expressè impro-
bat post alios ibi Padill. num. 126. in fine cum
44 seqq. Maximè cum fauorem publicum respiciat
tex. ipse, cui non possunt derogare Testatores
id quod etiam probat Ias. ibidem in fine, &
post multos alios Phanut. de lucro dotis concl.
16 nu. 77.
45 Sicuti enim si viueret testator teneretur pro
dotibus, & alimentis eius descendentium, Ita
moriendo contrà tale onus disponere nequit
all. l. si quis à liberis ff. de liber. agnosc. vt latè
probat Fachin. lib. 4. controuers. iuris cap. 48.
vers. sed istis vsq; ad finem; Et ita praticatur
46 quotidie in hoc Dominio, & declarat Senatus
Excellentiss. mediantibus debitis dipositioni-
bus alienandi huiusmodi bona fideicommisso
ascendenti supposita; Et in facti contingentia
referente amplissimo, & nunquam satis lauda-
47 to D. meo Senatore Rhandense censuit Sen.
die 21. Iulij currentis anni 1629. me patrocinante
pro minoribus de Rubeis Castri nouensibus,
Quorum Abbauus constituto vniuersali fidei-
commisso, expressè prohibuerat omnem, &
quamcunq; alienationem etiam pro dotandis
filiabus descendentibus; Quia nihilominus cum
constaret nulla alia bona libera extare, dispen-
sauit Excellentiss. ille Ordo, vt bona ipsa alie-
nari possent pro dotatione binarum filiarum
ipsorum minorum supplicantium sororum.
48 Quam prouisionem fieri solere etiam in su-
premis Tribunalibus Hispaniarum testatur Pa-
49 dill. loco relato nu. 128. qui auctor seq. nu. tra-
dit aliam limitationem ad eam legem, vz. non cõ-
prehendi in ea dotem confessatam, sed tantum
verè receptam, & non contineri casum in quo
filius grauatus legitimam consumpsisset, Quæ
tamẽ vltima limitatio nullo modo verà vide-
tur, Tum quia contrarium amplè fuit in hoc ca-
50 pitulo, vti principale negotium probatum, su-
perfluus; & inanis omnis fuisset labor circa hãc
quæstionem, cum subsistente legitima prius eã
alienare deberet grauatus pro alimentis, quam
ad fideicommissaria bona manum apponere,
vbi illorum fructus sufficientes non essent pro
illius alimentis, Tũ quia obstaret regula, quod
alteri pro altero fieri non potest iniqua condi-
tio, & quod pœna tantum eius comprehendat
auctores, Tum quia ex supra firmatis salua de-
51 scendentium dignitas esse hoc pacto non pos-
set, contra expressam mentem Testatoris, vt
innuit D. Merenda loco relato in fine vt supra
fuit probatum.
Et ex his sublata dicuntur in contrarium ad-
ducta, tum ex communiori sententia tot Do-
ctorum, tum quia glo. prædicto verbo obliga-
52 tionis, non loqui videtur de sumptibus alimen-
torum, sed de sumptibus militiæ. vt explicat ibi
Padill. nu. 88. præsertim quia Molina in contra-
riam sententiam prosiluit ea ratione quod vti-
litas publica consideretur tantum in conserua-
tione maioratus, non in præstatione alimento-
43 rum ipsis descendentibus; Et tamen æquè, imò
maio-

maiorem respicere vtilitatem publicam præstationem alimentorum descendentius ipsius testatoris, nè fame pereant ex supra firmatis concludendum est; Quam conseruationem maioratus vt de se patet, Quia ea quæ omnibus pro
54 sunt ijs quæ specialiter vtilia sunt præponuntur vt apertis verbis legitur in ipsa Authentica res quę.

Non ommittitur tamen quòd iuxta tradita per D. Merendam in all. cap. 34. nu. 10. & 12.
55 contracto per fideicommissarium ęre alieno; possunt creditores omnes fructus bonorum fideicommisso suppositorum petere, & consequi in præiuditium fideicommissarij, cuius bona libera dicuntur fructus ipsi, Etiamsi Testator pro familiæ splendore fideicommissum instituisset, & fructus pleno iure reliquisset fidei-
56 commissario; Quo casu alimenta ex fideicommissi alienatione constituendæ erunt pro ipso fideicommissario, & filijs vt ibi concludit Merenda, qui admonet Iudices, ne habenas laxent in decernendis his alimentis, cum satis sit, ne cum dedecore viuant liberi secundum morem regionis, & qualitatem familię.

Quod autem decretum Iudicis necessarium sit nec ne in alienatione bonorum fideicom-
57 misso suppositorum pro dotibus vel alimentis, aut alijs causis supra relatis, necessarium minimè esse concludit Peregr. all. art. 42. nu. 94. per tot. um; ubi tamen prius constet alia bona libera minimè extare, quamquam emptores vt plurimum detractum ex optent, vt tutius bona huiusmodi emere valeant, & sibi cautum sit.

58 Quod tamen intelligi debet quando agitur de fideicommisso ascendentis; Secus quando de transuersali agitur ad quod manus apponi non potest; nisi summa suadente AEQVITATE, vt nè fideicommissarij dignitas valdè læsa remaneat, vt aliquando licet rarò obseruare solet Senatus Excellentiss. qui die 3. Iunij 1618. in quadam causa censuit petitam dispensationem quo
59 ad fideicommissum transuersale non esse concedendam, nisi quo ad alienantem, & eius hæredes saluo iure aliorum vocatorum.

Quamuis eodem anno 1618. die 19. Nouembris ex mera AEQVITATE, & magna suaden-
60 te causa refferente Amplissimo D. Senatore Cattaneo censuit dispensationem Com. Hieronimo Plato pro alienatione bonorum fideicōmisso transuersali suppositorum, etiam respectu quorumcumq; vocatorum cum eo temperamento, Vt pars pecuniarum ex vendi[t]ione soluendarum, deponeretur super Banco S. Ambrosij; ad hoc vt vtilitas, siuè interesse ipsius summę, quod ex banco percipi solet, cederet ad vtilitatem fideicommissi, vt pænes Egr. Secretarium Landrianum.

Prout anno 1624. die 11. Februarij, idem Amplissimus Ordo refferente Amplissimo D. Senatore Com. Aloisio Meltio censuit fauore
61 Amplissimi D. Senatoris Bellioni posse permutari domum transuersali, Imò particulari fideicōmmisso affectam, & eius loco aliam supponi. Quod notatu dignum est, cum non desint multi, qui huiusmodi permutationem nō posse fieri scribunt; sed Senatus AEQVITAS omnia cum moderamine perpendit, limitat, & decidit, Apices, & ius positiuum vbi expedierit soluendo, & amplius his, quæ de iure gentium sunt
62 manum apponendo ex causa, vt tradit Lancell. Conradus de iure publico lib. 1. c. 7. de Præside, & Sen. sub num. 11. vers. ordinare solet fol. mihi 521.

63 Ex quibus bonis fideicommissarijs an deduci posit quarta debita vxori indotatæ per dispositionem Auth. Preterea C. vnde vir, & vxor, contendunt interpretes, & pro affirmatiua latè scripsit post alios Plotus cons. 30. num. 43. & 44. Vbi probat, quod cum quarta ipsa debeatur miserationis gratia prohibita non censetur à
64 fideicommissis, nisi expressè hoc esset dispositum, vt tradit Alex. cons. 122. num. 15. lib. 4. & Dec. cons. 165. nu. 5.

65 Quamuis veriorem, & AEQVIOREM esse contrariam sententiam probat Alba cons. 41. præsertim nu. 4. vbi expressè tradit ipsam quartam non posse detrahi ex bonis fideicommisso suppositis, quam sententiam comprobat Campan. ad stat. 247. num. 9. lib. 1. & Costa remed.
66 subsid. 2. sub nu. 5. vbi tradit saltem hoc procedere in fideicommissis cōstitutis à minoribus, vt facta ab Auuo, Abauo, & similibus iuxta tradita per Clarum in §. Testamētum plena qu. 40., maximè vers. sed quæro, vbi scribit Feudū
67 nouum dici illud, quod de nouo fuit acquisitū ab ipso Testatore vltimo loco defuncto, habuitq; initium in persona illius, qui de eo fuit inuestitus. Et ita respōdi ego superioribus annis pro D. March. Paulo Antonio Pallauicino contra Annam Bagnariam, & tandem censuit Ex-
68 cellentiss. Senatus die 27. Nouembris 1627. refferente Amplissimo D. Senatore Io. Baptista
69 Vicecomite decernendo quartam petitam non deberi, verum Marchionem vti patris hæredem teneri ad præstationem annui legati ipsi Bagnariæ relicti per eius patrem.

*S V M M A R I A.*

1 *Appellatione materiæ, non venit materiatum ad quod sua materia reuerti non potest.*
2 *Vendēs farinam, ex qua fuit fabricatus panis actionem non habet ad panem.*
3 *Contrarium verius in subsidium.*
4 *AEQVITAS vbi subest, idem est iudicandum in similibus.*
5 *Iniquum esset, si emptor mutando formam rei sibi venditæ, tollere posset ius creditoris.*
6 *Statutum Papiæ 66. in ciuilibus concedens prælationē in re propria declaratur.*
7 *Extensio legum fit etiam in correctorijs ex identitate rationis.*

## Venditori rei habita fide de pretio obligata dicitur res ipsa, etiamsi transmutata sit illius forma in aliam rem vbi emptor non sit soluendo. Cap. LXXXXI.

Dicet appellatione materiæ non ve-
1 niat materiatum, ad quod suam
materiam reuerti non potest iuxta
l. quæsitum §. illud ff. de legat. 3. vt
de lana, & farina dicitur, ex quibus
aliquod fuit constructum, quæ vincuntur à suis
specificatis, nec vlterius ad sua reddi valeant,
Quod secus dicendum est in metallis, quæ sem-
per sua specificata potētia superant, & ad prio-
rem rudem massam facilè conuertuntur; vt ex-
ponit tex. ipse, Et sic qui vendidit farinam, ex
qua fabricatus fuit panis, actionem minimè ha-
2 bere dicatur ad panem tanquam ad propriam
rem, cum farinam non panem vendiderit ex
prouisione l. si me, & Titium ff. si cert. peta. & l.
Iulianus §. offerri ff. de action. empti.

Tamen de AEQVITATE, vbi nullo alio
modo succursum sit indemnitati creditoris in
subsidium facultas ei conceditur vendicandi
eamdem farinam, & quamuis aliam rem panes
quemcunq; reperiatur, etiamsi transmutata sit
3 illius forma, vt per l. interdum ff. qui pot. in
pignore habeantur probat Anchar. cons. 184. in
fine vers. & hoc est AEQVI, quo loci scribit
quod iura similem AEQVITATEM admittunt,
4 & communes regulæ in alijs casibus, vt l. si cum
seruum ff. si cert. petat. Prout sententiam hanc
ex professo sequitur Costa remed. subsid. 12. n.
12. cum duobus sequ. licet per errorem addu-
cit Anchar. in cons. 284. nō autem in cons. 184.
in quo vere hanc explanat materiam.

5 Sicut è cōtra iniquum esset si emptor mutan-
do formam rei emptæ posset tollere ius credi-
toris l. qui res §. aream ff. de solut. Et ita ellu-
deret legumlatores l. non dubium C. de legi-
bus, vt expressè probat Laurent. decis. 96. nu. 4.

6 Qui Costa nu. 15. exponit stat. Papiæ 66. in
ciuil. concedens venditori prælationem in re
propria, & in pretio ipsius, habere locum etiam
si forma rei fuisset mutata per glo. singul. in l. si
pupilli §. si Titij vers. Sempronium ff. de negot.
gestis, cum in correctorijs etiam fiat extensio
7 ex identitate rationis Surd. decis. 139. & in his
nostris terminis latè probat Laurent. all. decis.
96. per totum.

Quam sanè conclusionem notatu dignam esse docet experientia, cum frequenter in foro occurant consimiles casus, dum quis vendit Triticum, farinam, lanam, assides, siuè Tabulas, sericum, linum, & similia ex quibus panis, nauis, vestimenta, & huiusmodi generis fuerunt fabricata, quæ omnia obligata esse venditori; etiam post mutatam rei formam concluditur in subsidium.

### SVMMARIA.

1 *Bona omnia delinquentis describuntur in hoc dominio Mediolanensi statim atq; quis de delicto per quod venit bonorum confiscatio est imputatus, eo tamen à possessione minime amoto.*

2 *Bonorum descriptio ob delictum, alibi non fit nisi sequta sententia condemnatoria.*

3 *Possidere quis præsumitur rem, quæ panes ipsum reperitur.*

4 *Qui apparenter est in possessione, præsumitur etiam possidere existenter.*

5 *Possidens in dubio præsumitur pro suo possidere.*

6 *No. Const. in tit. de offitio quest. extraord. cap. hoc quoq; adictum declarantur.*

7 *Clausula constituti; non transfert veram possessionem, sed fictam.*

*Contrarium verius nu. 13. & 16.*

8 *Possessio vera non acquiritur, nisi effectualiter capiatur.*

9 *Benefitium cap. reintegranda, non datur pro possessione acquisita per constitutam.*

10 *Verba Nou. Const. intelligenda sunt in proprio sensu, non in ficto significatu.*

11 *Verba Nou. Constitutionum loquentia de possessione referenda sunt ad veram, & effectualem possessionem, non ad fictam.*

12 *Possessio transfertur etiam ex inutili contractu quando, effectiuam quis acquisiuit possessionem.*

14 *Nou. Constitutionum verba ampliatiuè sunt intelligenda vt tertij præiuditium vitetur.*

15 *Verba Nou. Const. quæ propriè, & impropriè intelligi possunt impropriæ potius sunt interpretanda, vt minus à iure communi recedatur.*

16 *Nihil interest Titium possidere, vel Sempronium nomine Titij, vigore constituti.*

17 *Ordinatio Illustriss. Magistratus Extraordin. Redd. in ea materia circa clausulam constituti.*

18 *Fiscus ob delictum, ad instar vniuersalis successoris inuadit, & occupat omnia bona tenta, & possessa, et prout tenebantur, & possidebantur per delinquentē.*

## Delinquente possidente certa bona nomine alieno etiam vigore constituti non veniunt in confiscatione bona ipsa, si delinquentis bona confiscantur in hoc Dominio Mediolanensi. Cap. LXXXXII.

EX præscripta obseruantia in hoc Dominio Mediolanensi describuntur omnia bona delinquentis, statim atque quis de delicto est delatus, ex quo venit

venit bonorum confiscatio, Itaut etiam aliena
bona in domo imputati reperta describi so-
1 lent non expectata sententia condemnatoria
amoto minime reo de possessione vt docet Bar.
2 & alij in l. fi. C. de bo. vacant. lib. 10. Quamuis
alibi huiusmodi descriptio fieri non soleat, nisi
post sententiam, vt abundè scribit Peregr. de
iure Fisci lib. 5. tit. 1. nu. 196.

3 Ex eò enim solo quod delinquens reperitur
rem habere præsumitur quod illam possideat,
quia vt inquit Bal. in l. post sententiam num. 8.
vers. sed nec illud C. de sentent. Et interlocu-
4 tor, qui apparenter est in possessione præsumi-
tur etiam existenter arg. nor. in l. Titia ff. de
solut. Peregr. dicto tit. 1. nu. 197. Et in dubio
possidens præsumitur pro suo possidere toto
5 tit. ff. pro suo Peregr. all. tit. 1. nu. 198.

AEQVITATEM tamen sequendo prouisum
fuit per No. Constit. in tit. de offitio Quæstorũ
Extraord. Redd. cap. hoc quoque ædictum
6 quod ædicta publicata ad hoc vt certo termino
quis cõtradicat, si ius aliquod in bonis descrip-
tis prætendit iuxta tex. in l. diffamari C. de in-
gen. & manumiss. Non noceant his quorũ bo-
na fuerant, seu erant, vbi illi, quorum bona con-
fiscantur, non fuerint in possessione seu tenuta
dictorum bonorum, & etiam si essent in tenuta,
modo essent nomine alieno.

Hac stante prouisione suboritur quæstio an
satis sit docere delinquentem tempore delicti
possedisse per constitutum spetiale appositum
in alterius fauorem; Quoniam clausula consti-
tuti non operatur translationem possessionis
7 realis, sed illius virtute dicitur acquisita ficta
possessio, tantum in animo consistens, non vera
vt tradit Neapod. in consuetud. Neapol. tit. de
contr. emptionis, verbo tradita, quod etiam
probat in consuetud. instrum. de contrah. empt.
verbo tradita, Tiraquel. tr. de constitut. poss.
in 11. limit. fol. mihi 92. Carpan. ad stat. 398.
num. 213.

8 Possessio enim vera non acquiritur nisi ca-
piatur effectualiter Afflict. decis. 299. num. 7. &
23. In tantum, vt sicuti pro possessione ficta per
constitutum acquisita, non datur benefitium
cap. Reintegranda pro restitutione prætensi
9 spoliati vt not. Paul. in l. si sorori C. de iur.
delib. & Bal. in rubr. extra de causa possess. &
propriè col. 4. & in cap. 1. de controuers. inter
masculum, & fæminam, copiosè Afflict. decis.
299. num. 13. Ità multo minus vigore consimi-
lis constituti affirmari potest delinquentem
nomine alieno possedisse vt restitutioni statim
sit subiecta talis proprietas, maximè cum verba
constitutionum intelligi debeant in proprio
eorum non in ficto significatu l. 3. §. hæc verba
10 ff. de negotijs gestis. l. non aliter ff. de leg. 3.
Ias. in l. morę nu. 33. ff. de acquir. hęred., & in-
terusurij constit. probat D. Bimius cons. 23.
nu. 13.

11 Et sic verba ipsa refferri debeant siuè ad pos-
sessionem ciuilem, siuè ad naturalem, aut realẽ
actualem ac vel corporalem, & manualem, effe-
ctualemq; non ad fictam prouenientem ex cau-
sa constituti de quibus terminis abundè Plotus
in l. si quando n. 54. & 55. C. vndè vi Tiraquell.
all. tr. de constit. possess. limit. 7. nu. 43. Quo
loci inquit quod etiam ex inutili contractu
transfertur possessio quando ipsa possessio
12 verè, & actualiter traderetur iuxta tex. in l. 1. §.
si vir vxori ff. de acquir. possess.

13 De AEQVITATE tamen contrarium verius
esse videtur, vbi fraudis suspicio aliqua non cõ-
curreret; Tum quia prouisio ipsa N. Constit. eius
effectũ plenè sortiretur, ne per descriptiones
iura tertij pęnes delinquentem existentia con-
tradictionum molestia quodãmodo lęderentur,
& impensa afficerentur, Tum quia benignius,
& ampliatiuè intelligi debent illius verba, vbi
14 agitur de tertij pręiuditio, cui minus præiudi-
cari debere quẽ fieri possit in materia No. Cõst.
& statutorũ tradit. Boss. tit. de foro cõpet. n. 14.
quem sequit. D. Bimius in all. cons. 23. num. 15.
15 Quia verba quæ possunt propriè, & impropriè
intelligi, potius intelliguntur impropriè, vt mi-
nus à iure communi recedatur, Dec. cons. 268.
nu. 3. & D. Bimius cons. 113 num. 54. Tum quia
per clausulam constituti ex communiori, &
16 AEQVIORI Doct. sententia veram, & realem
possessionem transferri probat idem D. Bimius
cons. 21. nu. 3. vbi inquit, quid interest Titium
possidere, vel Sempronium nomine Titij, cum
Sempronij ministerio, dicatur Titium posside-
re l. quod meo ff. de acquir. possess. Tiraquell.
in all. tr. de constit. possess. par. 2. ampliat. 1. n.
7. circa finem, Quam materiam scilicet posses-
sionem ex constituto resultantem copiosè exa-
minat D. Merenda lib. 3. controuers. cap. 21.
per totum, & ante eum D. Marta de claus. par.
1. claus. 20. vbi plura distinguit, & declarat, re-
gulariterq; pro absoluto habet nu. 4. Constitu-
tum operari translationem possessionis ad
quoscunq; effectus per l. mulier, vbi glo. & Bar.
ff. de rei vendicat. Argel. tr. de legit. contradict.
qu. 2. art. 1. nu. 10., faciunt tradita per Costam
cons. 10. nu. 13. & de claus. conuent. claus. 70.
num. 2.

Prout de eiusdem Constituti vi, & potentia
scribit Gratian. discept. forens. cap. 113. nu. 71.
cap. 317. nu. 19. ac plenius cap. 321. num. 17. Et
17 ita declarauit Ill. Magistratus Extraord. Redd.
mense Septembris 1555. in causa Buzineti Tri-
uiliensis, qui docebat per publicum instrumẽtũ
emisse à delinquente certa bona, quæ in instru-
mento constituerat venditor se possidere no-
mine Emptoris per solitam clausulam consti-
tuti, etiam si emptor non docuisset se esse in
actuali possessione.

Fiscus enim ad instar hæredis, tanquam vni-
uersalis successor inuadit, & occupat omnia bo-
18 na tenta, & possessa, & prout tenebantur, & pos-
sidebantur per delinquentem l. fi. C. de ædict.

D. Adt. tol. in tantum vt res quas delinquens iure conductionis, depositi commodati, vel alio titulo tenebat pro iure detentationis transeunt in Fiscum l. fin. C. de bon. Vacant. Peregr. dicto lib. 5. de iure Fisci tit. 1. nu. 196. in fine; Idcirco sicuti vigore Constituti delinquēs pōsidebat nomine emptoris, Ita, & Fiscus, qui propterea tenetur ad eorum bonorum relaxationem, absq; alia contradictione, & iuris solemnitate vbi apertè constet rem alieno nomine esse possessam.

*SVMMARIA.*

1 *Spoliatus ante omnia est restituendus, etiamsi facto Iudicis id euenit.*
2 *Sepeliendus qui s est in Ecclesia Parochiali vbi alibi sepulturam sibi non elegit.*
3 *Parochus cadauere spoliatus, ante omnia est restituendus, maximè si Sacramenta defuncto administrauit. Contrarium verius nu. 6.*
4 *Sepulturæ electio fieri potest etiam tacitè.*
5 *Sepulturam eligere videntur aduenæ, & viatores in ea Ecclesia, cuius Parochus sibi Sacramenta administrauit.*
6 *Corporis humati vexatio, euitanda est.*
7 *Religionis causa, in ambiguis stricta ratio spernitur.*
8 *Cadauera insepulta relinquere, maximum dedecus est.*
9 *Sepulturæ tradere cadauera laudabile est.*
9 *Dauid laudauit, eos qui Saulem à se interfectum humarunt.*
9 *Annibal pænus laudatur, eo quia Paulum Emilium, mox M. Martellum, & Tiberium Graccū interemptos humari, & eis pias exequias fieri iussit.*
10 *Creditor non potest impedire sepulturam eius debitori.*
10 *Appellatio denegatur quotiescunq; res non patitur dilationem.*
11 *Reipublicæ interest, ne cadauera insepulta remaneant.*
12 *Sepulturam prohibens cadaueri graui pæna tenetur.*
13 *Sepellire mortuos quis cogi potest, vbi absq; incommodo, & facilè possit exequi.*
14 *Pestis tempore ad quid quis teneatur versus infectos.*
15 *Ludouici XI. Gallorum Regis Pietas.*
16 *Sepultus semel, debet ibi perpetuo manere.*
17 *Beatorum ossa, honoris causa transferuntur.*

## Spoliatus cadauere non restituitur ante omnia, & sic in hoc limitatur regula, quod spoliatus antè omnia restitui debet. Cap. XCIII.

1 TRitum, & regulare est, spoliatum ante omnia esse restituendum, tam si facto partis, quam ipsiusmet Iudicis de facto procedentis, & iura spernentis id euenerit, vt per totū tit. de restit. spol., & ex Menoch. recuper. remed. 8. nu. 3. & 26. Magon. decis. Florent. 120. nu. 6. traditum est supra in cap. 45. num. 38. cum sequ. plur. & probat Crau. cons. 140. n. 2. Surd. cons. 168. num. 26., & Gratian. lib. 4. discept. for. cap. 734. nu. 6. cum sequ. plur. & cap. 739. num. 25. cum sequ.

Adeò quod cum in Ecclesia Parochiali sepeliri debeant cadauera morientium, qui sepulturā minimè elligerūt, præsertim forensium in Ciuitate defunctorum vt concludit Archid. in
2 cap. 1. num. 3. de sepultur in 6. & tradit Boer. decis. 175. si de facto fuerit cadauere spoliatus Parochus, dum illud sit in alio loco humatum, ante omnia restitui debeat, maximè si per Pa-
3 rochum fuerunt morienti administrata Sacramenta Abb. in cap. 1. num. 4. de sepulturis summa Siluestr. verbo sepultura num. 8. cum sequ. Ric. in praxi fin. Eccles. decis. 659. num. 1. & 2. Quoniam ius sepulturæ pendet multum ab administratione Sacramentorum, & illius electio fieri possit etiam tacitè Pe. de Vabal. de quarta Parochi cap. 6. nu. 18. & 19. Viatores verò, &
4 Aduenæ morientes, videntur tacitè ellegisse sepulturam per istam Sacramentorum administrationem Butr. in cap. 1. nu. 9. & in cap. in nostra num. 3. de sepult. & probat Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 104. nu. 37. cum sequ. qui n. 75. scribit ex decreto Sac. Concil. Trid. sess. 25.
5 cap. 13. deberi quartam Parochialem Parochiæ in qua defunctus recipiebat Sacramenta etiam si sepulturam sibi ellegerit in alia Ecclesia.
6 De AEQVITATE tamen antè omnia non restituitur spoliatus cadauere ad euitandam corporis humati vexationē, vt probat Innocent. in cap. cum liberum de sepulturis, & ita de AEQVITATE iudicare solere Rotam Romanā restatur Cassan. in Catologo glo. mondi par. 2. consider. 5. vers. de gloria autem, Gramar. decis. 82. nu. 2. Et post multos alios per eum relatos probat Menoch. recuper. remed. 1. nu. 446. Quia
7 in ambiguis pro religione, stricta ratio spernitur, vt testatur Papin. in l. sunt personæ ff. de religios. & sumpt. funer.
8 Maximum etiam dedecus esse existimarunt antiqui, si in sepulta relinquerentur cadauera l. quod si nulla in fi. ff. de relig. & sumpt. funerum; Et è contra tanta fuit antiquorum in cadaueribus humandis religio vt etiam ipsimet inimici impium existimarint, si inimicorum sua manu interfectorum corpora insepulta pate-
9 rentur, exemplum tradit Menoch. sub nu. 445. de Dauid Rege, qui laudauit Tabes, & Galad, ex eo quod Saulis à se interfecti inimici cadauer humauerat. & de Annibale Pæno Romanorum perpetuo hoste commemorat, qui pias exequias celebrauit Paulo Aemilio, apud Cannas trucidato, ac M. Marcello, & Tiberio Geacco, apud Trebiam confossis, & alijs Romanis Ducibus.

Hinc elliciunt Scribentes non posse impediri per creditorem, ne debitoris mortui corpus sepelliatur

pelliatur, minusq; audiendum esse creditorem
10 ea de re appellantem, vt tradit Specul. tit. de
appell. §. in quibus vers. octauo, Quia est res
dilationem non recipiens Gramat. all. decis. 82.
sub 2. Reipublicæ enim interest, ne corpora
mortuorum insepulta dimittantur, maximè pro
11 conseruanda Ciuitate à Pestilentia, quam fæ-
tores producunt, ex quo grauis imposita est
12 pœna impedientibus sepulturam cadaueribus
l. cum sit iniustum, & in Auth. seq. C. de sepulcr.
viol. Grama. rel. decis. 82. sub nu. 3., qui in fine
tradit ita iudicare solere in magna Curia.

Quippè quod vbi alius non sit, qui mortuum
sepelire quærat, si quis absq; suo incommodo,
13 & facilè possit exequi iure, etiam naturali præ-
cepto compellitur sepelire mortuum, quia tunc
huiusmodi misericordiæ opus in præceptum
cadit Azor. par. 2. institut. moral. lib. 2. cap. 3.
vers. cæterum fol. mihi 716. quo loci ex Diuo
Antonino 3. par. Historiar. tit. 22. §. 3. narrat pe-
ste sæuiente quosdam contra Christianam pie-
tatem huiusmodi misericordiæ opus prætermi-
sisse, & si humanæ prudentiæ est, & de ratione
medicinæ, vitare peste infectos; Tamen contra
14 dilectionem, & Christianam pietatem subtra-
here infectis necessaria, seu non ministrare ani-
mæ, & corpori necessaria, vt habeantur tanquã
Ethnici, & Publicani, Quidquid in contrarium
scribat Ang. in Auth. vt defuncto funer. in prin-
cip. à Grammat. & alijs reprobato.

Cuius religionis intuitu Ludouicum XI.
Gallorum Regem noluisse permittere amoueri
cadauer Agnetis Pulchræ, cõcubinæ illius patris
15 in medio chori humatum, vt ad alium locum
transferri posset scribit Cassan. all. consider.
5. vers. Quod pulchrè demonstrauit, etiam si
impedimento esset Sacerdotibus talè sepulcrũ,
Et etiam si viuente patre sibi multum aduersa-
ta fuisset ea mulier.

Quam conclusionem quod sepultus non de-
beat exhumari etiam in cadaueribus infidelium
Iudeorum procedere habetur in cap. sicut de
Iudeis, quia semel sepultos decet ibi perpetuò
remanere, nec possunt eorũ ossa de loco trans-
16 ferri l. nemo C. de relig. & sumpt. iun. & tra-
dit Cassan. rel. consider. 5. vers. de gloria autem
verbo, & adeo; Quod tamẽ limitatur in Beatis,
quorum ossa honoris causa transferuntur de li-
17 centia superiorum, vt tradit ibidem Cassan.
verbo imò etiam, ac habetur ex traditis per
Azor. instit. moral. lib. 4. c. 8. per totum par. 1.

## *SVMMARIA.*

1 *Pupillorum curam habere, interest reipublicæ.*
*Mater efficitur indigna successione filij pupilli, si statim ei non petijt tutorem nu. 2. etiam respectu legitimæ num. 5.*
3 *Verbum confestim, significat aliquando, cum primum quis poterit.*
*Verbum confestim, in materia petendi tutorem filio pupillo, extenditur vsq; ad tempus quatuor mensiũ nu. 4. & ad annum nu. 12.*
6 *Mater tenetur petere tutorem filio pupillo, duplici ratione, slz. pietatis, & succedendi causa.*
7 *Lactantij firmiani sententia, circa Dei prouidentiam versus bruta, & versus hominem.*
8 *Homo, hominem tueri, fouere, & diligere debet.*
9 *Mater, non petendo tutorem filijs, & ad secunda vota transeundo, summam committit crudelitatem.*
10 *Crudelitas dicitur vitium excedens modum humanum.*
11 *Diui Ambrosij sententia circa hominis definitionem grauditur ab humo, qua nihil cuipiam eripit, sed qui dicitur omnia largitur omnibus.*
12 *Mater habet tempus anni ad petendum tutorem filio.*
13 *Proximioribus, siue magis coniunctis, fortius concedi debet benefitium concessum remotioribus.*
14 *Mater admittitur ad luctuosam filij hæreditatem.*
15 *Mater tenetur intra annum petere curatorem ventri prægnanti.*
16 *Mater tenetur ante annum petere tutorem filio, si ille tẽpore mortis patris habet annos tresdecim, & mẽsem vnum aliter priuatur successione si decedat.*
16 *Mater excusatur per nouem dies si ei obijt aliquis propinqus.*
17 *Contraria tradit Maranta.*
18 *Anni tempus quod matri competit ad petendum tutorem ei non prodesset, si se arctasset ad vltimos dies anni, intra quos tutella peti, & decerni non posset.*
19 *Contrarium probat D. Senator Bellonus.*
20 *Mater excusatur à pœna ob non petitum tutorem filio, si, & ipsa minor est.*
21 *Etiamsi maior exinde facta esset; quia sufficit quod minor esset tempore mortis viri.*
22 *Aetas matris attenditur habita ratione iuris communis non statutorum.*
23 *Contrarium probant Maranta, & Gabriel.*
24 *Statuti verba perpendenda sunt, quia si de actu particulari loquitur, procedit prima opinio, si de actibus generalibus, secunda opinio locum habet.*
25 *Filius vbi decedeset postquam factus est adultus, mater, non priuatur illius hæreditate, etiamsi tutorem illi non petierit tempore debito.*
25 *Pestis tempore non labitur tempus matri.*
25 *Andreæ Aliferi Vicarij Prætorij, & Senatoris Iacobi filij mentio.*
26 *Mater quando excludatur à tutela filiorum.*
27 *Mater non reddit ad tutelam, vbi ea fuit semel priuata nisi in subsidium.*
28 *Mater ob neglectam filiorum tutelam, & impietatem huiusmodi, excluditur ab eorum successione.*
29 *Matris negligentia in petendo tutorem filijs, consideratur ex lapsu quadrimestris.*
30 *Negligentia matris ex lapsu anni tantum considerat.*
*Mater etiam lapsõ anno, & nouem diebus potest petere tutellam filiorum num. 31. & 32.*
33 *Contrarium probat Maranta.*
*Tutellæ decretatio, non expectato responso matris vel durante termino ad respondendum, nulla dicitur nu. 34. & 35.*
*Mater non admittitur ad tutelam iam alteri decretam tanquam re non integra nu. 36. & 40.*

Mater

*Mater iterum citanda eſt, vbi rurſus decerni debet tutella, aliter nulliter agitur nu. 37. & 43.*

38 *Tutelæ decretatio alicui facta ſub falſa cauſa nulla redditur.*

39 *Moram committere non dicitur is qui contendit, & litigat ſuper negotio.*

*Mater quæ ſe declarauit velle nubere, excluditur à tutela filij licet pæniteat, quia ſe per culpa eius præceſſit nu. 41. Contrarium probat Sen. Bellonus, & Caroc.nu.42.*

43 *Mater iterum citanda eſt, an tutelam filij ſuſcipere velit, quando denuo ipſa tutella decernenda eſt ob mortem primi tutoris, cui fuit decreta citra culpam matris.*

44 *Facto mutato, etiã in minima parte, mutatur totũ ius.*

45 *Matris volũtas negatiua in recuſatione tutelæ, nõ præſumitur, niſi ſe declarat, vel labi tẽpus permittat.*

46 *Mater quæ tutelam filij non accepit, vt ipſi filio prodeſſet, non dicitur culpam commiſiſſe.*

47 *Mater tenetur petere tutorem filio, non ſolum ſemel ſed quotieſcunq; ſine tutore remanſerit filius.*

48 *Legis diſpoſitio dilatanda eſt de ſimilibus ad ſimilia.*

49 *Regula excluſus ſemel à tutela ſemper excluſus, intelligitur de eo qui propria culpa fuit excluſus.*

50 *Minor excluditur à tutela ob minorem ætatem.*

51 *Tutori datiuo locus eſt, quando excluditur teſtamentarius.*

52 *Minor factus maior admittur ad tutellam a qua primo fuerat excluſus ob minorem ætatem.*

52 *Ceſſante impedimento, ceſſat effectus impedimenti.*

53 *Regula ſemel excluſus ſemper excluſus in fideicommiſſis procedit; quando excluſio eſt perpetua, non autem eueniente caſu.*

53 *Fæmina admiſſa ad fideicommiſſum ob deficientiam maſculorum, ſuperuento maſculo, fideicommiſſum abdicatur a fæmina, & maſculo traditur.*

54 *Nouæ Conſtit. & ſtatuta caſum ommiſſum relinquunt diſpoſitioni iuris communis.*

55 *No. Conſt. in tit. de Tutelis declarantur.*

56 *Io. Baptiſtæ Arconati Senatoris Ampliſſimi mentio.*

57 *Decretum Senatus quo tutela decreta eſt matri quæ ad ſecunda vota conuolauit.*

58 *Octauiani Piccnardi Senatoris Ampliſſimi honorifica mentio.*

59 *Pe. Franciſci Corij Senatorie Ampliſſ. mentio.*

60 *Decretum Senatus quo diſpenſata fuit mater quæ ad ſecunda vota tranſiuit etiamſi tutelæ rationes non reddidiſſet, modo eas redderet termino menſis.*

## Mater habet tempus anni ad petendum tutorem filij nè incidat in pænam priuationis hæreditatis licet de rigore breue tempus ſibi concedatur. Cap. LXXXXIV.

1 PVpillorum curam habere Reipub. intereſt, cum illis ſubuenire omnis ſuadeat ratio, vt explicat Imperator Seuerus, cuius verba reſſert Modeſtinus in l. 3. ff. qui pet. tut. & cur. In tantum vt filij pupilli ſucceſsione indigna reputatur mater, quæ tutorem ei ſtatim non petijt, vt diſpo-
2 nit Tex. in l. 2. & 3. ac etiam in l. vlt. eodem tit.
Vbi apertis verbis cauetur matrem expelli, & priuari legitima hæreditate filij in pupillari ætate defuncti, cui tutorem conſtitui neglexerit, aut prioribus tutoribus excuſatis reiectiſuè confeſtim aliorũ nomina non dederit, Id quod etiam cauit Vlpian. in l. ſine ingenua §. ſi mater ff. ad ſen. conſ. Tertull., vbi repetita leguntur ea verba Imperatoris Seueri regiſtr. in all. l. 3. ff. qui pet. tut. vel cut.
3 Quamuis verbum illud confeſtim (quod interpretatur ibidem gl. intelligitur cum primũ poterit iuxta gl. in cap. quia propter, Verbo mox extra de ellectione, & in cap. cum olim cauſam, verbo cum ſtatim de reſtitut. ſpol. Idẽ tradit Azo. in ſumma C. ad ſen. conſ. Tertull. num. 4. & C. qui pet. tut. nu. 3. D. Senator Bell.
4 lib. 1. de incont. cap. 109. nu. 6.) ad tempus quatuor menſium ampliare placuerit ſcrib. per tex. in Auth. Presbiteros, & l. 2. vbi Bar. & Ang. C. de Epiſcopis, & Clar. Idem Bar. in l. 2. §. confeſtim ff. ad Tertill. Coſta remed. ſubſid. 10. nu. 13. & antè eum Annania conſ. 100. nu. 2.
5 Quæ priuatio matris extenditur etiam ad portionem legitimæ, vt voluit Bal. conſ. 140. lib. 1. quem ſequitur Maranta in repet. l. is poteſt nu. 188. ff. de acquir. hæred.
6 Duplici etenim ratione tenetur mater ad petendum tutorem filijs vz. primo materna pietate, ſecundo ſuccedendi cauſa vt tradit Angel. de Vbal. conſ. 118. num. 2. quem ſequitur Vin. deciſ. 460. ſub num. 8. Qui auctor ex Lactantio
7 Firmiano lib. 6. diuini inſtitut. cap. 6. ſcribit, quod Deus, qui cæteris animantibus ſapientiã non dedit, & munimentis ab incurſionibus, & periculis tutiora generauit; Hominem verò quia nudum fragilem formauit, vt cum ſapientia potius inſtrueret, dedit ei præter cætera, hunc Pietatis affectum, vt homo hominẽ tuea-
8 tur diligat, foueat, contraq; omnia pericula, & accipiat, & præſtet auxilium, cum ſummum inter homines vinculum ſit humanitas, quis quis diſrumpet, nefarius, & parccida exiſtimandus eſt.
9 Sicuti mater filijs tutorem non petendo, & ad ſecunda vota tranſeundo crudelitatem ſum-
10 mam committit erga miſeros filios, quæ crudelitas dicitur vitium humanum excedens modum iuxta D. Tho. 2. 2. qu. 157. art. 1. quam ſequitur Viu. all. deciſ. 460. nu. 11., vbi Diui Ambroſij lib. 3. de offitijs cap. 3. ſcitum illud dictum
11 reffert; Conſidera homo vndè nomen tuum aſſumpſeris ab humo, quæ nihil cuipiam arripit, ſed omnia largitur omnibus, & diuerſos in vſus omnium animantium vſus miniſtrat.
12 De AEQVITATE tamen mater habet annum ad petendum tutorem filijs vt per l. ſciant C. de legit. hæred. & per §. ſed quemadmodum inſtit.

ad

ad sen. cons. Tertill. probat Gratian. decis. March. 177. nu. 1. quo loci scribit per dispositionem dictæ l. sciant correctum esse rigorem antiquum, quod statim debebat peti tutor per matrem, de quo in all. ll. ff. qui per tut. & curat. ac ff. ad sen. cons. Tertill. idem probat Gratian. lib. 1. discepr. forens. cap. 72. nu. 19. Quod etiam admittit Surd. cons. 175. sub nu. 30. asserens ex mente Aret. in §. fi. nu. 4. instit. ad Sen. Tertill. opinionem esse magis Aequam, & antè eum idē probat Maranta in all. l. ia potest nu. 189. in fin. ff. de acquir. hæred.

Ratio est, quia licet tex. in dicta l. sciant loquatur in alijs personis coniunctis, Tamen extenditur etiam ad matrem, & Auiam, ne sint deterioris conditionis, vt explicant ibi Bart., & cæteri, ac Bal. cons. 288. quidam decessit in fi. lib. 2. & cons. 297. col. fin. lib. 3. Quia fortius beneficium ipsum concedi debet matri, & Auiæ
13 tanquam magis coniunctis Gratian. in all. decis. 177. nu. 2. & cit. cap. 72. n. 19. & 20. Aequum
14 enim, & rationabile est eam admitti ad luctuosam filij hæreditatem l. fi. C. de instit., & substit. Ceph. cons. 433. nu. 12. lib. 3. & Gratian. all. cap. 72. nu. 22. ac Morot. resp. 82. in fine.

Cuius pietatis intuitu tenetur etiam mater petere curatorem ventri prægnanti intra annū
15 ex AEQVITATE, quamuis alias intra nouem menses id facere teneretur, vt post Bal. in l. precibus sub nu. 22. C. de Impub., & alijs substitut. probat Gratian. recitat. cap. 72. nu. 1. & num. 20. cum sequ. plur. vbi ad contraria respondet, & illa tollit; Idem antè eum tradit Maranta in repetitione l. is potest n. 184. ff. de acquir. hæred. vbi quamplures alias tradit ampliationes, & limitationes à nu. 179. vsque ad nu. 202., exactissimè materiam examinando.

Aliam etiam præter eas addo limitationem,
16 vt scilicet mater non habeat annum ad petendum tutorem; quando filius tempore mortis patris haberet tresdecim annos, & vnum mensem, quia si tunc penultima die decederet filius in pupillari ætate antequàm mater petijsset tutorem ad illius hæreditatem non admitteretur mater, vt probat idem Bal. in cons. 432. iste casus in fin. lib. 2. quem sequitur Gratian. citat. cap. 72. nu. 4. in fine, Qui Auctor in cap. 243. n. 18.
16 lib. 2. Scribit excusari etiam matrem si decesserint ei propinqui, & consanguinei saltem per nouem dies in quibus non potest inquietari, Itaut si illo anno plures eius propinqui obierint posset habere excusationem plurium mensium.
17 Quamuis contrarium concludere videantur Maranta in all. repet. l. is potest num. 189. ff. de acquir. hæred., dum tradit matrem habere totū annum, nulla alia distinctione facta, & si sub eodem numero vers. Hoc autem concludit, quod si mater se nimium arctasset in fine anni ad pe-
18 tendum tutorem, & pupillus esset mortuus in fine anni; de quo anno supererant pauci dies, Intra quos verisimiliter non potuisset peti, &

non

decerni tutela; tunc priuatur hæreditate, & successione filij mater, ac si post annum mortuus esset per Alex. in l. cum stippulatus nu. 11. ff. de verb. oblig. & copiosè Corn. pleno consilio 147. lib. 1. Cui sententiæ resistunt ea quæ ex Gabr. & alijs tradit D. Senator Bellonus alleg.
19 cap. 109. nu. 6. Vbi scribit excusari matrem, etiā si pauci dies anni restarent ad petēdum tutorē.
20 Prout ab eadem pæna priuationis hæreditatis filij excusatur etiam mater, quando, & ipsa minor est, quia tunc propter eius imbecillitatē ætatis à petitione tutoris excusatur l. fi. C. si aduersus delictum, glo. in §. quemadmodum verbo diem quod inst. ad Sen. Cons. Tertill. Eugen. cons. 33. n. 107. & probat Gratian. all. decis. 177. nu. 5. & cap. 72. nu. 8. Maranta in all. l. is potest nu. 191. Surd. cons. 175. nu. 36. Qui nu. sequenti scribit idem etiam procedere, si interim maior facta esset mater per ea quæ tradit Ias. in l. minoribus num. 7. C. de his quibus vt indignis, Maranta all. nu. 191., vbi ait sufficere quod ma-
21 ter fuerit minor tempore mortis mariti, etiā si per triduum efficiatur maior iuxta glo. in l. 1. C. in quibus casibus in integrum restitutio non est necess., & in l. minoribus C. de his quibus vt indignis.
22 Quam opinionem procedere etiam quando vigore statuti, vel Constitutionis quis maior reputaretur ex ætate annorum viginti vel circa: probat Gratian. all. decis. 177. nu. 89. cum sequ. plur. licet contrarium tradit Maranta in cit.
23 repet. l. is potest sub nu. 191. ex Gabr. lib. 6. com. opin. tit. de tutelis conc. 1. nu. 52.
24 Pro quarum opinionum conciliatione considerandà sunt verba statuti, an sic ea ad certos actus referantur, quo casu verior diceretur Gratiani sententia, vt subijcit ipse nu. 14. & 15. Si autem statutum esset generale, & omnia cōprehenderet, tunc procederet contraria opinio.
25 Si tamen filius decederet factus adultus, tunc nō procederet prohibitio successionis matris, quæ filio omnino succederet etiā si ei tutorem intra annum non petijsset l. matres C. ad Tertul. Marant. in sæpius cit. l. is potest num. 192.

Supradicta tamen non procederent tempore pestis, cum eo tempore non labatur istud tēpus, & probat Galin. de verb. signif. lib. 10. cap. 27. nu. 59. à fol. mihi 295. à tergo nu. 92. Quoniā verò materia hæc tutelæ decernendæ matri, & similibus frequens est in foro, & multi occurunt casus, in quibus tutela, vel denegatur, vel conceditur matri, subijcitur responsum à me pro-
25 latum superiori anno coram Eximio I. C. D. Andrea Alifero Vicario Prætorio huius Medio-
26 lanensis Ciuitatis, & D. Amplissimi Senatoris Iacobi Aliferi condigno filio. In quo multa dubia resoluta videntur.

Pro

Pro D. Beatrice Ferraria Vulpia.

*Adsit Virtus Spiritus Sancti.*

EXclusionem matris à filiorum tutela, his se-
quentibus tantum casibus statuisse leges ha-
betur, viz. quando ad secunda vota transiuit
26 quia suspecta effecta est, quæ semper talis du-
rat, etiamsi vidua postea remanserit, ob illece-
brē animum, Viu. decis. 462. nu. 5. & 6., vel tran-
sire se declarauit licet pœniteat, quia ex hoc
mobilis dicitur vt multi voluerunt; Quamuis
contrarium verius esse probat D. Senator Bell.
lib. 2. de incont. cap. 38. num. 4. Item quando ne-
gligens fuit in suscipienda tutela, permittendo
labi tempus à legibus statutum pro ea suscipiē-
da, vel ei renunciauit, ob line pietatis, & debiti
obsequij offitio, vt declarat Anan. cons. 101. nu.
2. post Bar. in l. Tutor sub nu. 4. vers. aut mater
ff. de tut. & curat. dat. ab his. Et his casi-
27 bus ad tutelam nō redire matrem nisi in subsi-
dium, & desficientibus legit. tutor. post Specul.
probant Socin. cons. 85. nu. 16. lib. 3. Tiraquel. tr.
cessant causa limit. 14. nu. 10. Honded. cons. 23.
num. 17. cum sequ. Mising. sing. obser. 83. cent. 3.
Costa de re integra dist. 10. per totum vbi mul-
tos alios citat, & præsertim Surd. decis. 106. His
addo eumdem Surd. cōs. 159. per totum. Morot.
omnino videndum resp. 74. n. 7. cum tribus seq.
vbi latissimè hanc pertractat materiam Caroc.
decis. 129. num. 7. cum sequen. & Viu. all. decis.
28 462., & decis. 460. per totum vbi num. 7. scribit
quod ob huiusmodi crudelitatem, & impieta-
tem, ac negligentiam erga miseros pupillos
redditur mater omnino exclusa ab eorum suc-
cessione.

Cum autem D. Beatrix nec in suspicionem
transitus ad secunda vota inciderit, nec negli-
gens fuerit in petenda tutela filiorum, minusq;
ei spontè renunciauerit, non dicitur esse in casu
exclusionis à tutela ipsa, Quæ negligentia con-
29 sideratur ex lapsu quadrimestri iuxta tradita
per Costam remed. subsid. 102. nu. 19., & Morot.
all. resp. 74. nu. 9. per ea, quæ scribunt Doct. in
Auth. matri, & Auia C. quando mul. tutelæ of-
30 fitium, Quamuis lapsum anni requiri ad consti-
tuendam matrem morosam, & negligentem,
habetur in l. sciant C. de legit. hæred. & tradit
Add. ad Arian. in all. cons. 101. in princip. ac
probat Gratian. decis. March. 177. nu. 1. ac Viu.
decis. 462. nu. 1. cum sequ. Bereta cons. 118. sub
nu. 7. Immò etiam lapso anno posse matrem tu-
telam petere probat idem Gratian. forens. di-
31 sceptat. 28. n. 21. lib. 2., quod etiam probat Ant.
Gabriel lib. 6. concl. tit. de tutelis concl. 1. nu. 74.
Vbi inquit matrem vltra annum habere etiam
nouem dies ad petendum tutorem. alijs, licet
32 contrarium tradit Maranta in repet. l. is potest
33 sub nu. 189. vers. & quia ff. de acquir. hæred.

Et vt negligentiam aut moram, simulq; spon-
taneam renunciationem nō interuenisse in hoc
casu comperiatur; Distinguenda sunt tempora;
Vel enim agitur de decretatione tutelæ facta in
D. Io. Paulum, & sciendum est, quod defuncto
quon. Benedicto eius viro mēse Februarij 1626.
monita fuit D. Beatrix die 27. Martij ad instan-
tiam Io. Pauli, vt infra mensem deliberaret, an
tutelam suscipere vellet, iuxta dispositionem
No. Constit. quo termino pendente, recursum
habuit D. Beatrix ad Sen. Excell. petendo ter-
minum ipsum prorogari, vt eius fratres, & con-
sanguineos in loco Serrauallis degentes consu-
lere valeret circa acceptationem, vel repudia-
tionem tutelæ, quam prorogationem per men-
sem eidem concessit Sen. Excell. die 26. Apri-
lis; Sequenti verò die 28. eiusdem mensis, nulla
habita ratione dictæ prorogationis, & quod
adhuc terminus mensis competebat Beatrici
ad deliberandum, sub erroneo prætextu, quod
tacitè recusaret tutelam D. Beatrix, eam sibi
decerni subripuit Io. Paulus exclusa matre, &
34 sic nulliter, vt probat Bar. in all. l. tutor sub nu.
4. ff. de tut. & cur. datur ab his.

Quare habito maturo consilio cū fratribus,
litem mouit D. Beatrix contra dictum Io. Pau-
lum, vt circunscriberetur decretatio tutelæ in
ipsum facta, tanquam de facto, & nulliter de-
35 creta Bal. in Auth. eisdem pœnis nu. 1. C. de se-
cund. nupt. Surd. cons. 159. nu. 10. & nu. 16. quam
lite pendente cum mulier hæc vexata valdè di-
ceretur, & lis in longum pertraheretur, sibiq;
per communes amicos persuaderetur, Io. Pau-
lum tanquam in cælibatu viuentem, & filijs ca-
rentem probabiliter valdè posse meliorare cō-
ditionem eius filiorum, si tutelæ onus eidem
relinqueretur, Id quod sanè, & ipsa mater agno-
scebat, quodam modo coacta ad conuentiones
cum eo venit die 16. Iunij eiusdem anni, ex qui-
bus tutelam iam decretam penes Io. Paulum
permanere acquieuit, modo filij penes ipsam
allerentur, vt ex ipsis conuentionibus liquet,
Et sic nec expræssè nec tacitè spontè consensit
deputationi Io. Pauli, sed coacta, dum cum eo
litem sustinere cogebatur acquieuit dictæ de-
cretationi, & vt proprijs filijs, proficeret ob fu-
turam spem successionis dicti Io. Pauli (vt re, &
breue euenit vt notorium est), & sic quatenus
iuxta recitatorum Doctorum opinionem, du-
36 rante tutela Io. Pauli ad eam admitti non po-
tuisset D. Beatrix tanquam re non integra, ex
fundamentis adductis per Honded. cons. 33. n.
20. lib. 2. & Costam dist. 10. nu. 13. de re integra.

Eo autem defuncto, hæredibus institutis pro
dimidia filijs D. Beatricis, factus est locus de-
cretationi noui tutoris, qui inscia D. Beatrice,
eaq; non citata creatus fuit Rener. Io. Petrus
Vulpius, & sic iura, & auctores vt supracitati nō
obstabant, quin tutelam reassumere posset D.
Beatrix, & quin necessario iterum citanda esset
antè illius decretationem, Tum quia non fuit
in mora petendi quo casu tutela de facto, & ea
non

37 non monita, alio decreta, nihil releuat, vt pro-
bat Surd. all. conf. 159. nu. 16. Tum quia in ali-
quam suspicionem nunquam incidit per transi-
tum ad secunda vota, vel expressionem huius-
modi cogitationis; Tum quia minimè renun-
ciauit vnquam dictæ tutelæ, quamuis coacta, &
defessa ex longa lite, atque vt filijs proficeret,
acquieuit decreationi iam factæ in Io. Paulum,
tum demùm; quia cum decretatio facta fuerit in
dictum Reuer. Io. Petrum, eò sub erroneo præ-
textu quod ad tutelam non posset vlterius ad-
38 mitti D. Beatrix, datio ipsa nulla fuit, Bar. in
dicta l. Tutor nu. 2. ff. de tut. & cur. datur ab his.
Moram enim, & negligentiam non commis-
sit primo loco, dum per menses litigauit ratio-
ne decretationis dictæ tutelæ cum Io. Paulo, &
39 in controuersijs cum eo stetit, vt in his termi-
nis probat Iaf. conf. 53. num. 20. Prout secundo
loco pariter negligens non fuit, dum intra
duos menses, nedum post annum comparuit, &
petijt sibi decerni tutelam amoto Reu. D. Io.
Petro, & circunscripta eius decretatione tan-
quam facta nulliter, & incitata ipsa Beatrice.
Et quatenus concludunt recitati Doctores,
quod mater exclusa à tutela, ob transitum ad
secunda vota, vel vbi ad ea transire se declara-
uerit, vel tutelam neglexerit, non posse eam rea-
sumere effecta vidua, vel pænitentia ducta, nisi
40 re integra, vel in subsidium, quando alij adesse
non possunt legitimi tutores, vt probant Costa,
Honded. Mantica, & alij relati, ea ratione, quia
41 semper culpa aut negligentia matris præcessit,
licet contrarium sustineat in matre, quæ pæni-
42 tuit nubere Caroc. d. decis. 129. nu. 8. in fin &
D. Senator Boll. all. cap. 58. nu. 4.
Non tamen eorum traditio locum habere
potest in alio casu, videlicet quādo mater citra
culpam, aut negligentiam propriam amisit tu-
telam, vt in nostra facti spetie; Tunc enim qua-
tenus durante primo tutore audiri non debuis-
set, in quibus terminis loquuntur recitati Do-
ctores, præsertim Morot. all. conf. 74. nu. 6. Ta-
men per mortem primi tutoris, cuius decreta-
tioni coactè acquieuit mater, res effecta fuit in-
43 tegra, & rursus citanda erat mater pro noua
decretatione tutelæ, vt in spetie probat Borell.
conf. 95. nu. 6. post Aut. Nicell. concord. 20. quo
loci subijcit Borell. quod tutela absq; noua ci-
tatione decreta, nulliter decreta dicitur, muta-
ta enim modicitate facti mutatur totum ius,
44 Port. Imol conf. 147. nu. 85. & matris voluntas
negatiua non depræhenditur, nisi ipsa se decla-
45 ret, vel temporis lapsu excludatur, vt docet in
his terminis, Surd. all. conf. 159. nu. 16.
Maximè verò, quia hoc in casu D. Beatrix te-
dio litis affecta, nō autem spontè acquieuit de-
putationi D. Io. Pauli, vt filijs proprijs prodes-
set, nec ab hæreditate ipsius Io. Pauli, idcirco
indignati excluderentur, vt supradictum fuit,
46 cuius intuitu, non incidit in pœnas mater, quæ
non petijt tutorem filijs intra tempus à legibus

statutum, quia bonum filiorum cessatum est vt ex
professo, probat Bal. & Salic. in l. matres in prin-
cip. C. ad Tertul. Anchar. cōs. 440. vers. hoc ergo
præsupposito Marsil. sing. 302. optimè confert
Tex. in l. 2. §. tractari ff. ad Sen. Cons. Tertil., vbi
facto magno legato filio, si tutorem non habe-
ret, excusatur mater non petendo tutorem fi-
liorum, vt legatum consequi valeat.
Et ad hoc valdè confert ratio aliàs deducta,
quod scilicet quemadmodum mater, quæ se-
mel petijt dari tutorem filijs, nè excludatur ab
illorum successione, iuxta l. 2. §. si mater ff. ad
Tertul. Tenetur iterum petere prouisionem tu-
47 toris, si primus tutor decretus, vel fuit reie-
ctus, vel interijt, vt probat Paulus Montanus de
tutelis cap. 18. nu. 17. Ita si semel monita matre
decreta fuit tutela alicui, eo primo tutore de-
functo, iterum monenda venit mater, tum vt
pari mensura mensuretur commodum, & incō-
modum, Tum etiam quia dilatanda est lex de
similibus ad similia cum omnia nec valeant, nec
48 possint scripto comprehendi, Peguera decis.
51. sub nu. 2. vers. & similiter in fi. post Conan.
tr. de AEQVITAT. in princip. sub num. 3. litt.
A. & B.
49 Et sic regula semel exclusus in tutela semper
dicitur exclusus, limitata dicitur, distinguendo
casus dum scilicet mater exclusa fuit, ob propriam
culpam, aut negligentiam, Quia his remotis
deffectibus exclusus semel à tutela, eam reassu-
mit, vt dicitur in tutore minore, qui licet ob
50 minorem ætatem excludatur à munere tutelæ
l. fin. C. de leg. tutoribus, & eò casu locus est
51 datiuo tutori, vt probat Surd. pleno, & alleg.
conf. 159. & Costa remed. subsid. 102. num. 12.
Tamen superueniente ætate perfecta, amoto dati-
uo tutore, decernitur tutela testamentario se-
52 mel excluso, & interim facto maiore, vt per l.
non solum §. si liberus, & ibi glo. ff. de excus.
tut. probat Oinot. in stit. de fiduc. tutor. num. 6.
& post eum Gabr. conf. 29. nu. 52. cum sequ. lib. 2.
& Surd. dicto conf. 159. num. 10. cum sequ. cum
cessante Impedimento cesset effectus, Vul. iur.
52 & in terminis tutelæ probat Io. de Amicis cōs.
144. nu. 4. & 10.
Idem dicitur de substitutione fæminarum
extantibus masculis, quia superuento masculo,
53 hæreditas peruenta ad fæminam ab ea abdica-
tur, cum semel exclusus semper exclusus, proce-
dat quando exclusio est absoluta, & perpetua,
non autem eueniente casu vt probat Menoch.
conf. 202. nu. 51. & 52. Surd. conf. 125. nu. 42. &
seq. plur. vbi ait num. 48. quod res alienata, &
prohibita alienari ob natum vocatum, reuoca-
tur res, sed non ex tunc, sed ex nunc, Natta cōs.
657. num. 8. priorem conclusionem comprobat
Peregr. de fideicommiss. art. 27. nu. 21. Et in si-
milibus terminis tradit Costa de re integra
dist. 77. sub nu. 4. propè finem, & de port. ratæ q.
30. nu. 9.
Cæterum No. Constitut. sicuti casum nostrū
non

non exprimunt, nec de secunda decretatione
54 tutoris loquuntur, ita eum iuris communis di-
spositioni relinquere dicuntur; Boss. tr. de fo-
ro compet. sub nu. 9. Sola ad const. Pedamont.
tit. de modo, & forma suppl. sub nu. 67. vers. sed
vt quandam fieri potest; Quippè quod sicuti
iubent, vt statuatur matri terminus mensis ad
55 accipiendam tutelam, eaq; non accepta in di-
cto termino, censeatur decretata in proximum
agnatum nulla alia facta mentione exclusionis
matris, ita necessario innuere videtur, vt huius-
modi terminus reiteretur, quotiescumq; noua
fieri debet decretatio tutelæ ob mortem ciui-
lē, vel naturalem primi tutoris, vel ob eiusdem
remotionem quod magis est ex iuribus supra
adductis.

Quam sanè conclusionem eo fortius proce-
dere arbitror, dum ex numero tot Doctorum
materiam hanc triturantium, præsertim Viq.
Morot. Costa, Honded., & Sord., nullus de hoc
nostro casu verba facit, sed tantum quandò ma-
ter vel transiuet ad secunda vota, vel transire
velle se declarauit, aut tutelæ renunciauit ex-
presse, vel tacitè per negligentiam, & motam
eam non acceptando in termino à legibus sta-
tuto, quibus casibus, re non integra ad tutelam
iterum agere prohibetur mater; Sed neq; vllum
verbum faciunt de noua decretatione tutelæ
ob mortem primi tutoris, ad quam matrem ci-
tari omnino debuisse satis, superq; probatum
est; Et sic certò certius habetur: quod si tertius
hic casus fuisset consideratus à dictis Docto-
ribus, in hanc, & ipsi inclinassent sententiam,
tanquam diuersam habentem rationem, & iuri
ac AEQVITATI consonam, cum maximè fun-
damenta in alijs casibus considerata, vllo mo-
do procedere nequeant in hoc tertio casu, vt
abundè fuit doctum.

Et ex his sublata dicuntur ea quæ subtiliter,
& doctissimè excitauit D. meus Vicarius Præ-
torius cui me, & causam summopere commen-
do. Mediolani die 25. Aprilis 1628.

Ad L. D. D. Atq; Deip. Virg. Mariæ.

*Iulius Cæsar Caluinus.*

Controuersia hæc ex solita dexteritate, &
summa prudentia Amplissimi D. Senatoris Io.
Baptistæ Arconati amicabiliter terminata fuit,
56 decernendo tutelam D. Beatrici, cum consen-
su eiusdem Reuer. Vulpij, qui eam renunciauit.
Ommittendum tamen non est, quod licet iu-
re communi inspecto mater quæ ad secunda vo-
ta conuolauit priuetur tutela filiorum vt supra
57 addoximus num. 26. Nihilominus ex quadam
AEQVITATE vbi de probitate matris constet
ex subministrandis informationibus decernere
solet Senatus Excellentiss. tutelam matri huius-
modi per dispensationes vt sanxit die 2. Octo-
58 bris 1619. & die 8. Ianuarij 1624. referente
Amplissimo, & Eruditissimo ac Sapientissimo
D. Senatore Octauiano Picenardo, post hæc
scripta Preside Illustriss. Magistratus Ordin.
Reddi. creato mox ob inexplicabiles tanti viri
virtutes Regente Illustriss. in Supremo Italica-
rum Rerum Consilio à S. R. M. electo ac die
59 10. Iulij 1623. fauore Catherinæ Rancatæ ref-
ferente Amplissimo D. Senatore Corio, etiamsi
cautiones non reddidisset, modo eas redderet
60 termino mentis sub. pœna nullitatis dispensa-
tionis.

*S V M M A R I A.*

1 *Senectus veneranda est, semperq; fuit.*
2 *Senes quinquaginta priuilegijs gaudent.*
3 *Bartholameus Coleonus parere recusante Gentili Leo-nissa Generali Duci Venetorum ob maiorem ætatem.*
*Senes non possunt carceribus mancipari ob ciuile debi-tum ad instar mulierum, & pupillorum n. 4. & 13.*
*Contrarium probant alij nn. 14.*
4 *Mulieres non possunt detineri in Carceribus pro ciuili debito.*
5 *Senes non ita exactè sunt custodiendi, vt iuuenes in carceribus.*
6 *Iudici nota esse debent carceratorum ætates, & vbi senes reperiantur Principi denunciare qui eos for-tassis dimitti iubebunt.*
*Senectutis ratione etiam ob delictum à pœna liberantur senes nu. 7. & 12.*
8 *Senes excusantur ab obseruantia præceptorum regulæ Diui Benedicti.*
9 *Senes excusantur à peregrinationibus, & longissimi-ribus, quos cæteri necessario subire tenentur.*
9 *Episcopus ob grauem ætatem excusatur ne ad Synodum personaliter accedat.*
10 *Senectus ipsa morbus est.*
*Senex non solum ægrotare, sed etiam in morte esse vi-detur nu. 11. 17.*
12 *Senectus nil aliud est quam vitæ occasus, vt inquit Seneca.*
13 *Senex non est Torturæ subijciendus.*
15 *Senex ob debitum non est detinendus in carceribus sed arrestandus tantum in domo Prætoris.*
16 *Senio fauor debitus, tertio nocere non debet.*
16 *Responsio Bartiæ ad illud responsum.*
17 *Senex in morte esse dicitur.*
18 *Senex multis priuilegijs decorati apud Lacedæmones*
18 *Prouerbium quod in sola sparta expedit senescere.*
19 *Lisandri dictum fauore senum.*
20 *Senectus honorata tantam habet auctoritatem, vt pluris sit quam omnes adolescentiæ voluptates, vt inquit Cicero.*
21 *Statuto senili ætati fauorabili renunciari potest ex-pressè, & tacitè cum iuramento.*
*Contrarium verius nu. 24.*
22 *Periurus non est audiendus.*
23 *Renunciasse quis censetur priuilegio quod sibi compe-tebat tempore contractus gesti contra ipsum priui-legium, secus si post contractum superuenisset priui-legium.*

24 *Statuto*

24 *Statuto negatiuo quis renunciare nequit.*
25 *Statuti causa si respicit priuatum vtilitatem, ei potest renunciari, secus si publicam respicit vtilitatem.*
26 *Statuto renunciari non potest, si contra bonos mores id esset.*
27 *Statuto facto ex causa publicæ vtilitatis, licet respiciat priuatam vtilitatem renunciari non potest.*
28 *Statuta dicuntur respicere publicam vtilitatem, si maiorem partem viuentium comprehendunt.*
28 *Statuta de dotibus loquentia respiciunt publicam vtilitatem.*
29 *Senem carcerare pro debito dicitur esse contra AEQVITATEM naturalem.*
30 *Renunciatio contra quæ lædunt naturalem AEQVITATEM est inualida.*
31 *Fauori introducto ob fragillitatem personæ, vel sexus renunciari non potest.*
32 *Senum imbecillitas declamata per Ciceronem.*
33 *Fauore introducto ob publicam honestatem non potest renunciari.*
34 *Humana Cura sexagenariorum in carceribus marcescere non debet.*
35 *Sententia auctoris.*
35 *Hieronimi Callentij Senatoris mentio.*
36 *Decretum Senatus; quod sexagenarius qui post eam ætatem contraxerat, & cum iuramento statuto renunciauerat carcerari non possit.*
37 *Detentus ob ciuile debitum, si post detentionem factus est sexagenarius à beneffitio statuti non est excludendus.*
38 *AEQVITAS vbi subest, licitum est inducere ampliatione aut fallentiam legi.*
39 *Senes quis dicatur relinquitur Iudicis arbitrio.*
40 *Conclusio hæc intelligitur, vbi à iure certa ætas non esset diffinita.*
41 *Aetas annorum 55. excusat à munere personali.*
42 *Senex dicitur is aliquando qui annum 46. aut 50. vel 60. aut 70. siue 80. agit.*
43 *Senectus dicitur ab anno 50. vsq; ad annum 70.*
44 *Senex secundum Bartolum, dicitur is qui annum septuagesimum compleuit.*
44 *Septuagenarius arbitrari non potest à Iudice minimè esse senem, quia eius arbitrium profert ab anno septuagesimo infra non supra.*
45 *Senes dicuntur morti proximi.*
45 *Omnè quod antiquatur, & senescit propè interitum est secundum Apostolum ad Hebreos.*
46 *Senectus nil aliud est, quam via occasus secundum Senecam.*
47 *Hedera serpens, vires arboreas necat, Ita vetustas amplexu necare censetur.*
47 *Senectus æqui paratur morbo.*
48 *Senes omnes quinquenalis vitæ spem ex ineis præsumptione sibi pollicentur.*
49 *Senes saltem sperent anno viuere.*

## Sexagenarius gaudet beneffitio statuti, de sexagenaria ætate, etiamsi contraxerit postquam sexagenarius factus est.

## Cap. VC.

1 VEnerandam senectutem esse, semperque fuisse venerabilem inquit Calistratus in l. semper ff. de iure immun. qui sequitur, quod maiores penè eundem honorem Senibus, quam Magistratibus tribuebant, quos muneribus excusari debere
2 sicut Magistratus disponit ibidem tex., cum multis, & innumeris priuilegijs gaudeant senes
3 quorum quinquaginta cumulauit Cæpola tr. de Imperatore militum eligendo in cap. 12. à nu. 2. vsq; ad nu. 28. dum Bartholameum Coleonum subesse recusantem Gentili Leonissæ Generali Gubernatori totius exercitus creato in Veneto Dominio ob ætatem maiorem illi esse antoferendum concludit.

Inter quæ priuilegia nonnulli voluerunt illud connumerari, senes scilicet non posse carceri-
4 bus mancipari ob ciuile debitum, cum ij mulieribus, & pupillis æquiparentur: Ias. in l. ad personas Egreg. nu. 9. & 10. ff. de iureiur., quæ personæ pro debito detineri nequeunt, vt probauimus sup. in cap. 15. nu. 14. & scribit Angel. in l. nemo carcerem C. de exactoribus lib. 10. conferunt tradita per Oddum de restitut. in integrū. par. 2. quæst. art. 3. sub num. 11. vers. Quartum, & nu. 14. ac qu. 8. nu. 109. vers. Quoad senem.

Quam sententiam probare Primo videtur Caccialupus tr. de debitore suspe. & fugit. quæst. 13. nu. 6., dum inquit, non ita exactam custodiam
5 in carcerato sene fieri debere, quam in iuuene per l. si vt certo §. custodiam ff. commoda subijcitq; Iudici notas esse debere carceratorum
6 ætates, Quia si prospexerit senio confectum in carceribus existere Principi nunciabit, qui fortè Pietate motus eum dimitti faciet, vt inquit Modestinus in l. in metallum ff. de pœnis, ac Imper. Honorius, & Theodosius in l. Iudices C. de Episcopali audientia.

Eamdem sententiam magis explicitè comprobat Baetia tr. de inope debit. cred. addicen. tr. 2. cap. 7. vbi nu. 3. scribit; quod Aequissima ratione senex in carcerē duci non potest, quia
7 sicuti ex causa delicti senex obligatus seruire, & operas præstare, senectutis ratione liberatur ex præcisa dispos. tex. in all. l. in metallum ff. de pœnis, multo magis in carcerem conijci, & retineri non debet ob debitum contractum.

Senectutis enim intuitu iussit D. Benedictus in regula monachorum cap. 37. vt ij excusentur
8 ab obseruantia præceptorum regulæ his verbis: Natura quodammodo trahitur ad misericordiam senum, & infantium, vnde districtione re-

S gulæ

gulæ non teneantur, Quemadmodum à longis peregrinationibus, & itineribus, quos cæteri neceſſario ſubire tenentur immunes ſunt, ſenes cap. magne de voto, vbi votum tranſmarinum
9 alias irremiſsibile, remittitur per Summum Pontificem propter granem ætatem, facit tex. in cap. quamuis de ſent. excommun., & cap. placuit 18. diſtinct., vbi Epiſcopus excuſatur ob ætatem, ne ad Sinodum perſonaliter accedat, Baet. recit. cap. 7. nu. 7. & 8., qui ſequentibus numeris multis alijs fundamentis, & rationibus
10 ipſam comprobat concluſionem vſq; ad finem; Cum ſenectus ipſa morbus ſit, vt ante Terent.
11 tradidit Ariſtot. lib. 5. de generat. animal., Quippè quod ſenex non ſolum ægrotare, ſed etiam in morte eſſe videtur l. is qui ff. de fideicom. libert., Scrib. in l. ſenium C. qui teſtam. fac. poſs. Quia iuxta Senecam ſenectus nil aliud
12 eſt, quam vitæ occaſus; quem refert Viu. deciſ. 243. nu. 20., & Giurba ad ſtat. meſs. cap. 2. glo. 14. nu. 2. par. 1.
13 Senectuti etenim veniam dari etiam ratione criminis habetur in l. ſi quis in graui § ignoſcitur ff. ad Sillan. glo. in l. fere in omnibus ff. de reg. iuris Caldaſ. de reſtitut. in integrũ verbo vel aduerſo dole num. 54. fol. 236. amplè Farin. qu. 102. art. 22. vſq; ad nu. 40., Cuius ætatis reſpectu torturæ non eſſe ſubijciendum ſenem poſt Gandin., & alios tradit Clar. in qu. 60. verſ. ſucceſsiuè quarto, & qu. 64. verſ. non etiam debet, & ſequitur Farin. qu. 41. nu. 24. litt. A.

Quam ſententiam antè eos pariter admittit Anchar. conſ. 336. verſ. his præmiſsis, quem ſequitur Carp. ad ſtat. 243. nu. 43. lib. 1. & nouiſs. deffendit Gratian. diſceptat. for. lib. 2. cap. 328. per totum, maxime verò nu. 14. vbi ſcribit hanc
13 opinionem eſſe Aequiorem, & paſsim obſeruari in viſitationibus carceratorum, in quibus dimittuntur ſeptuagenarij detenti ex cauſa debiti, prout idem probat in cap. 502. nu.

Ipſi tamen concluſioni contradicunt plures, & primo Natta conſ. 310. nu. 2. & 3. Oſaſc. deciſ.
14 123. ſub num. 3. verſ. His tamen, & ita iudicaſſe Senatum Taurinum concludit nu. 4. Auctor ipſe qui ad contraria reſpondet, addito eò temperamento per Senatum, vt ætatis aliqua ratio habe-
15 retur, non eſſe ſenem arctius detinendum, ſed ſolum areſtandum in domo Prætoris, quod temperamentum conuenire videtur doctrinæ Caccialupi, de qua ſupra fuit actum.

Sicuti contrariam ſententiam ſequitur Menoch. pleno conſ. 916. vbi ad omnia ſupra pro prima opinione deducta reſpõdet, & ea tollere conatur, ea præcipuè ratione, quod fauor debi-
16 tus ſenio, non debet lædere ius creditoris: Cui rationi reſpondet. Baet. all. cap. 7. num. 16. verſ. Deindè, quod non lædit creditoris ius, cum ſenecta tanta ſit, vt operæ ſenis, ei vſui eſſe non poſsint, qui ſenectuti condonare debet ſeruitium, vt condonat ægritudini velit, nolit, & vt condonat morti, in qua ſenex ſemper eſſe dici-
17 tur, Polid. Ripa tr. de act. in mortis art. cap. 5. nu. 25. Viu. deciſ. 243. num. 3. & Giurba ad ſtat. Meſſanæ cap. 2. glo. 14. ſub nu. 2.

Hinc fauores multi, & priuilegia numeroſa
18 conceſſa fuerunt Senibus p Lacedemonios, apud quos ex Licurgi legibus maior rerum omnium honor maiori ætati habebatur, ex quo notabile illud adagium ortum habuit, quod in ſola Sparta expedit ſeneſcere, vt affirmare conſueuerat Liſander, qui Lacedemonij eſſe honeſtiſsimum
19 ſenectutis domicilium dicere ſolebat, vt in eius vita, & in vita Licurgi ſcribit Plutar., & refert Cepola d. tr. de Imper. militiæ dilig. cap. 1. n. 2., & de qua ætate inquit Cicero de ſenectute,
20 quod habet ſenectus honorata præſertim tantã auctoritatem, vt ea pluris ſit, quam omnes adoleſcentiæ voluptates.

Cæterum an huiuſmodi priuilegio de iure municipali conceſſo ſenibus ſexagenarijs, ſeu ſeptuagenarijs, vt in ſtatuto Mediol. 247. lib. 1. cauetur, quis renunciare valeat, variæ etiam in hoc ſunt Scribentium traditiones, cum & expreſsè, & tacitè huic priuilegio poſſe quemquã renunciare tradant multi, Expreſsè quando id expreſsè paſsi ſunt, Tacitè, quando tẽpore contractus quis erat ſenex, ſiue ſexagenarius, aut
21 ſeptuagenarius, maximè cum iuramẽto, vt probat Anchar. iun. lib. 2. qu. 8. per totum, maxime nu. 9., Tanquam enim periurus non eſſet audiẽ-
22 dus idem probat Carp. ad all. ſtat. 243. n. 8. lib. 1., Quia tunc cum non ſuperueniat iſtud ius, ſiuè
23 priuilegium, & exceptio poſt contractum, & renunciationem, ſed inerat tempore obligationis, eidem renunciare cenſetur, vt ſcribit Grat. all. cap. 328. num. 20. cum ſequ., & antè eum idem probauit Baet. d. tr. de inope debit. tr. 2. cap. 16. n. 35. Gomez tr. de poſſeſsione in ſe ipſum lib. 2. cap. 23. nu. 7. cum duobus ſequ.

De AEQVITATE tamen contrarium verius eſſe creditur, namq; cum ſtatutum ipſum ſit negatiuum ei renunciari non poſſe ſcriptum reli-
24 quit Iaſ. in l. nemo poteſt nu. 28. & in illius repetitione nu. 42. ff. de leg. 1. ac in rubr. de actionibus nu. 23. ex Baldo in l. ſi. in decima quarta oppoſitione C. de edicto Diu. Adr. toll., & in cap. tranſmiſſam de electione.

Secundum vero Bar. in l. ius publicum nu. 4. ff. de pactis, pro reſolutione dubij diſtinguen-
25 dum eſt, Aut ſtatuti cauſa reſpicit priuatam vtilitatem paſciſcentium tantum, vel eam non reſpicit, ſed ſubeſt alia cauſa, quia primo caſu renunciari poſſe, ſecundo verò non, ſubijcit Bar. loco relato, ſicuti idem etiam procederet, vbi ſi
26 ſecus fieret eſſet contra bonos mores l. alia §. eleganter ff. ſol. matrimonio.

Rurſus aut ſtatutum eſt ex cauſa publicæ vtilitatis, licet reſpicere videatur principaliter
27 vtilitatem priuatam, & tunc per pactum tolli non poſſe tale ſtatutum affirmat ibidem Bar. nu. 7., & habetur in l. de die ff. de pactis dotal., & in l. 2. & l. quemad. C. de agr. & cenſ. lib. 11.

Quæ

Quæ qualitas elicitur, vbicunq; in statuto appo-
sita est causa, quæ respicere videtur publicam
vtilitatem, quia tunc etiam cum iuramento ei
non potest renunciari l. iuris gentium §. & ge-
neraliter ff. de pactis.

Statutum verò de quo agitur, sub quo conti-
nentur non solum senes, sed etiam mulieres, &
minores certum est principaliter ratione publi-
cæ vtilitatis, & honestatis factum fuisse, licet se-
28 cundariò priuatum commodum respicere vi-
deatur. Tum quia tres ex quatuor partibus vi-
uentium continet genus ipsum ætatis, & sexus,
Quo casu loquendo de maiori parte viuentium
publicam potius, quam priuatam vtilitatem re-
spicere dicendum est, Tum quia honestati pu-
blicæ resistere videretur, si mulieres, & minores
ac senes pro debitis in publicis carceribus as-
seruarentur, vt de se patet, Tum etiam quia cù
ll. à Bar. allegare publicam vtilitatem respicere
concludat, etiamsi l. de die ff. de pactis dotali-
bus disponat pactũ per quod efficitur deterior
dotis conditio non valere, quæ mulieribus tan-
tum dotatis fauet, & l. 2., & l. quemadmodum
C. de agr. & cens. lib. 11. prouideant tantum non
posse vendi predium, & retinere agricolas, vel
cum minima parte fundi eos vendi; Nulli dubiũ
est magis publicam vtilitatem in cõsideratione
habitam fuisse dum æditum fuit prædictum sta-
tutum, quam dum illæ Imperiales dispositiones
promulgatæ fuerunt, quæ tantummodo agrico-
larum, & colonorum, ac eorum dominorum, ac
mulierum nuptarum commodum respicere di-
cuntur, & sic huiusmodi statuto non posse renũ-
ciari concludit Asin. tr. de execut. §. 2. cap. 8. n. 3.
29 Præterea carcerare senem sexagenarium pro
debito videtur contra naturalem AEQVITA-
TEM, cum sit veneranda senectus, vt supradi-
ctum fuit in principio, & cauetur per l. fi. C. de
tiron. lib. 12. & l. semper ff. de iure immun., sed
renunciatio eorum, quæ naturalem lædunt
30 AEQVITATEM est nulla, & inualida §. benefi-
ciũ Institt. de action. Affl. decis. 121. sub n. 5. ergo
renunciare huiusmodi statuto validè nõ potest.

Addito insuper, quod vbi fauor est introdu-
ctus propter fragilitatem, & imbecillitatem
personæ ei non potest renunciari, quia qua fa-
cilitate quis actum faceret, eadem facilitate fa-
uori suo quis renunciaret vul. l. dolo, vers. di-
31 uersum ff. de nouation. Bar. & alij in l. si quis in
conscribendo C. de pactis, Natta cons. 463. n. 3.
cuius fragilitatis, & imbecillitatis minorum,
mulierum, & sexagenariorum intuitu fauor præ-
dictus fuit introductus, vt de se patet; Minorum
enim, & mulierum fragilitas, & imbecillitas cõ-
sideratur per tex. in §. quapropter in Auth., vt
immobilia, de quo Bal. in l. 2. n. 12. C. de rescind.
venditione. De senum autem imbecillitate
abundè agit Cicero de oratione pro sext., & in
orat. per Quinto Mutio quem refert Menoch. de
32 aibitr. casu 60. nu. 8.
33 Maximè concurrente ratione, publicæ hone-
statis, cui renuntiari non posse diximus supra, &
scribit Thesaur. decis. 153. nu. 8., sicuti hac eadẽ
ratione publ. honestatis mulieres pariter non
posse carcerari pro ciuili debito, tradit Couarr.
lib. 2. var. resol. cap. 1. nu. 3., & probauimus supra
in cap. 15. nu. 22. cum sequent.
34 Hoc enim pacto prouisum remanebit, ne hu-
mana caro sexagenariorum in carceribus mar-
cescat, iuxta tradita per Ioseph. Ludouic. decis.
Perus. 64. nu. 6. cum duobus sequ. par. 2., & ita
respõdi anno 1617. pro Dominijno debitore se-
xagenario, qui post eam ætatem contraxerat, &
35 statuto prædicto renunciauerat; ac obtinui à
Sen. Excellentiss. refferente Ampliss. D. Senato-
re Hieronymo Callento.

Prout ita mox reperui, idem etiam censuisse
eumdem Sen. Excellentiss. die 5. Iunij 1589. fa-
uore Martini de Martinis, qui contraxerat post-
quam sexagenarius factus erat cum renuncijs, &
36 iuramento in instrumento appositis, quem
gaudere nihilominus debere beneficio dicti
statuti de sexagenaria ætate declarauit Sena-
tus; quod decretum registratum est in secunda
addit. ad No. Constit. fol. mihi 12. à qua sen-
tentia dissentire non videtur Gratian. all. cap.
328. nu. 23. Asin. de execut. §. 2. cap. 7. per totum
maximè nu. 13.
37 Quod Senatus consultum ex rationis identi-
tate procederet etiam in eo qui postquam de-
tentus fuit annum sexagesimum ageret, quia
tunc vigore statuti dimittendus esset, è carceri-
bus eadem ratione, qua detineri non posset, vt
dicitur de eo, qui ratione minoris ætatis non
admittitur ad tutellæ mun. suspiciẽdũ, sed alius
deputatur, superuẽta verò ætate perfecta, tutela
ei cõferri debet, amoto datiuo tutore, Gabriel
38 cons. 29. n. 52. lib. 2. & Surd. cons. 159. nu. 10. cum
seq., maxime quia vbi subest AEQVITAS, licitũ
est inducere ampliationem, aut fallentiã legi, vt
procedat, vel vt legis dispositio in eò casu, iuxta
glo. in Auth., vt sinè prohibitione vers. Existi-
mamus, & probauimus supra in cap. 15. nu. 19.

Senex verò quis dicatur, & qua ætate Iudicis
arbitrio relinquitur, vt probat Menoch. de ar-
39 bitr. all. casu 59 per totum; quod tamen intel-
ligitur, quandò expressè non fuit à iure statutũ
40 de certa ætate, Quia vbi ius deffiniret ætatem
cessaret arbitrium, vt in septuagenario qui ex-
41 cusatur à tutela, & cura l. 3. ff de iure immun. &
§. item maior Inst. de excusat. tut., Et à munere
personali excusatur habens annum quintum, &
quinquagesimum l. vlt. C. qui ætat. se excus. lib.
10. Gratian. all. cap. 328. num. 2. cum plur. sequ.
Giurba ad stat. mess. cap. 2. glo. 14. nu. 11.

Aliquando enim senes dicuntur annorum
quinquaginta, quandoq; annorum sexaginta,
42 quandoq; septuaginta, aut octuaginta, & quan-
doq; annorum quadraginta sex. Igneus in l. 3.
§. ignoscitur num. 13. ff. ad S. C. Sillan. Odd. de
43 restitut. in integrum qu. 2. num. 20. qui tradit
senectutem dici ab anno 50. vsq; ad annum 70.

Idem tradit Honded.conſ.30.nu.25.lib.2., licet
Bart. de teſtam.num.53. inquit ſenem eſſe eum,
qui annum ſeptuageſimum compleuit, materiã
hanc latiſsime examinat Giurba in d.cap.2. glo.
14. à nu. 10. vſq; ad finem num. verò 12. ſcribit,
44 quod vbi quis eſt ſeptuagenarius non poteſt
Iudex arbitrari eum non eſſe ſenem, & ſic Iudex
ſuum arbitrium profert à ſeptuaginta annis in-
fra non ſupra, quia tunc indiſtinctè eſt quia ſe-
nex Farin.qu crimin.76. num. 84. Card. Tuſcus
litt.S.concl.103.nu.4.

Et quamuis ſenes dicantur morti proximi,
45 quia vt inquit Apoſtol. ad Hebr. cap. 8. omne
quod antiquatur, & ſeneſcit propè interitũ eſt;
46 Cum ſecundum Senecam ſenectus nil aliud ſit,
quam vitæ occaſus, vt explicat Vin. all. deciſ.
243. nu. 20. qui auctor nu. 18. ex Macrob. lib. 2.
Saturnalium ſcribit, quod quemadmodum Hæ-
47 dera ſerpens vires arboreas necat, ita vetuſtas
etiam amplexu annorum pari modo necare cẽ-
ſetur, maxime cũ morbo æquiparetur ſenectus,
vt ſupra dictum fuit, & tradit Neuizan. in ſilua
48 nuptiali lib.2. ſub n. 4., & ſequ., Tamen omnes
ſenes quinquenalis vitæ ſpem ex iuris præſum-
ptione ſibi pollicentur. Alex. & cæteri in l.here-
ditarum ff. ad l. falcid. Suarez in l. quoniam in
prioribus ampl.3.num.12.C.de inoff. teſtam. vel
ſaltem ſperant anno viuere, vt innuit glo. in d.l.
hæreditatum, & tradit Rom. conſ.363. Menoch.
49 lib.4. præſumpt.85.nu.85. Polid. Ripa de actis
in mortis art. cap. 33. nu. 11. & 12., & poſt eos
Giurba in cit.cap.2.glo.14.nu.3.par.1.

*S V M M A R I A.*

1 *Delinquentium bona, vt plurimum confiſcantur in quibuſcunq; Dominijs vigore ſtatuti, aut conſtitutionũ ſiue conſuetudinis.*
2 *Iure communi inſpecto bona delinquentium non confiſcantur, niſi deficientibus deſcendentibus, vel aſcendentibus.*
3 *Diſpoſitio generaliter loquens, generaliter etiam intelligenda eſt.*
*Filius viuo patre conſequi non poteſt legitimam cum ei non debeatur, niſi patre mortuo nu.4. & 6.*
5 *Fiſcus prætendere non poteſt legitimam filij famil. condemnati viuo patre.*
6 *Legitima non reſeruatur filijs, confiſcatis bonis patris.*
9 *Contrarium verius.*
7 *Pater ſicuti alienando per viam contractus priuare poteſt filios legitima, ita etiam delinquendo,*
8 *Delinquendo quis quaſi contrahere dicitur cum Fiſco, cum ad pœnam indictam ſe obliget.*
9 *Legitima debetur deſcendentibus de ÆQVITATE.*
10 *Imperator priuatorum commodum potius, quam Fiſci vtilitatem reſpexit in Auth. vt nulli, & in Auth. bona damnatorum, dum confiſcationem remiſſit extantibus deſcendentibus, aut aſcendentibus, ſiue collateralibus in tertio gradu.*
11 *Statuta imponentia confiſcationem bonorum ob delictum tanquam iuris communis correctoria, ſtrictiſſime ſunt interpretanda.*
12 *Decretum Senatus Pedamontani legitimam reſeruari filijs in confiſcatione bonorum patris.*
12 *Nou. Conſtit. in tit. de iure, & priuilegio Fiſci cap. omnium, quibus legitima reſeruatur deſcendentibus & aſcendentibus.*
13 *Culpa aliena, alijs nocere non debet.*
14 *Perſona quæ deliquit, non res puniri debet.*
*Imperium, hominum adiectione potius, quam pecuniarum copia ampliatur nu.15. & 16.*
17 *Matrimoniorum, & liberorum fauore multa priuilegia conceſſa fuerunt à primis Imperatoribus.*
18 *Liberorum numerus proficuus eſt Reipublicæ.*
19 *Tiberius Cæſar laudauit in Senatu Drutum filium, eo quia vxorem, & tres liberos haberet.*
19 *Coniugium eſt Reipublicæ Seminarium, & Vrbis principium.*
19 *Ordines Ill. Magiſtratus Extraord. Redd. circa legitimam filiorum.*
20 *Legitima filijs non reſeruatur confiſcatis bonis patris, quando agitur de crimine læſæ Maieſtatis.*
21 *Filiabus tamen eo caſu reſeruatur aliqua portio.*
22 *Filiæ dotandæ ſunt a Fiſco cui feudum reuerſum eſt.*
23 *Crimen læſæ Maieſtatis, amittitur tantum per ſubditũ verſus Dominum.*
24 *Legitima non reſeruatur filijs, quando agitur de crimine hæreſis; Vel etiam filij interuenerunt crimini læſæ Maieſtatis.*
25 *Legitima non reſeruatur filio, quando ei bona auferuntur tanquam ab indigno.*
26 *Legitima non reſeruatur filijs quando dimidia tantum bonorum confiſcatur patri.*
27 *Legitima filiorum abſorbet omne patrimonium ſi ſunt plures filij in caſu confiſcationis ſecundum aliquos.*
28 *Legitima filiorum abſorbet totũ patrimoniũ ſi eſt modicũ, aut exiguũ ne egeſtate pereant ſecũdũ aliquos.*
29 *Legitima in hoc Dominio Mediolani ſtatuitur filijs ex bonis paternis confiſcatis iuxta diſpoſitionem Auth. nouiſſima.*
30 *Abſurdum eſſet, vt filij pinguiorem legitimam conſequerentur per delictum patris, quam ex illius promiſſione.*
31 *Legitima in decernenda ob patris delictum attendi debet obſeruantia Curiarum.*
*Legitima detrahitur in bonis confiſcatis tàm fauore filiorum, quàm fauore patris, & aliorum aſcendentiũ num. 32. ſi tamen filius non habet liberos alias ſecus num. 34. 35.*
*Legitima filiorum non deducitur ex bonis maternis ob delictum matris confiſcatis nu. 33. quamuis è contra matri debeatur legitima in bonis filij confiſcatis nu. 34.*
36 *Quarta vxori debita ex Auth. Præterea, detrahitur ex bonis mariti confiſcatis.*
37 *Legitima ex bonis confiſcatis debetur tantum filijs natis, ſiue conceptis, ante commiſſum crimen per patrẽ.*
38 *Tempus condemnationis inſpicitur in reſeruatione legitimæ filiorum delinquentis.*
39 *Filius natus, ſiue conceptus poſt condemnationem, dicitur natus ex alio homine.*
40 *Legitima debetur filio etiam nato poſt lapſum terminĩ*

in

*in cridis ad contradicendum præfixum, dummodo cõceptus sit ante delictum.*

41 *Tempus non currit non valenti agere, vti nundum.*

42 *Legitima debetur filijs statim secuta condemnatione non expectata patris naturali morte.*

43 *Pater habetur pro mortuo secuta condemnatione capitali in contumatiam.*

44 *Legitima in casu confiscationis debetur filijs etiam adoptiuis, naturalibus, legitimatis, & nepotibus.*

45 *Limitatur conclusio, quando adoptio esset fraudolenta.*

46 *Filij adoptiui, ac naturales, & nepotes non computantur in numero aliorum filiorum ad obtinendam immunitatem duodecim liberorum*

47 *Filia desponsata, adhuc in domo patris existens, ei prodest, vt excusetur à muneribus ob certum numerum filiorum.*

48 *Computantur in legitimam ea quæ filius conscripti in lando, ac in condemnationibus per patrem solutis.*

49 *Legitimam nõ absorbent, nec in eam computantur habita à patre ex causa donationis.*

50 *Ordinatio Ill. Magistratus Extraord. Redd. quod donata per patrem simpliciter, non computentur in legitima.*

50 *In legitimam quæ imputantur, nec ne.*

50 *Statutum 305. lib. 1. de non melioranda conditione descendentium declaratur.*

51 *In legitima non computatur feudum, neq; emphiteusis quæ filio spectant vigore inuestituræ.*

52 *Feuda, & emphiteusæ quæ proueniunt à patre pro se, & heredibus computantur in legitimam.*

53 *Legitima confiscari non potest etiam post patris mortẽ si illius alienatio fuit probibita vsq; ad certum tempus.*

54 *Bona alienari probibita non transeunt in Fiscum etiam vita durante ipsius delinquentis confiscati.*

55 *Confiscatis bonis delinquentis, fieri debet contradictio etiam respectu legitimæ ei probibita ab eo qui vocatur ad fideicommissum.*

56 *Alienata per confiscatum computantur in eius legitima.*

57 *Alimentorum legatum non venit in confiscatione.*

## Legitima debetur filijs, & alijs descendentibus primi gradus per Fiscum, ex bonis paternis confiscatis ob delictum.

## Cap. LXXXXVI.

CONfiscatis bonis patri ob delictum, controuertunt scribentes, an legitima filijs, & alijs descendenti-
1 bus sit reseruanda, cum passim vigore Decretorum, siue Constitutionum, aut consuetudinum in quibuscnque Dominijs publicentur bona delinquentium, vt per No. Constit. huius Mediol. Dominij tit. de pænis cap. homicida, & tit. de iure, & priuileg.
2 Fisci cap. omnium, non obstante dispositione Auth. bona damnatorum C. de bonis proscript. per quam bona delinquentium descendẽtibus, siuè ascendentibus reseruabantur, & quæ non nisi ijs dessicientibus ad Fiscum pertinebant.

Et sanè cum Decreta, seu Cõstitutionis huiusmodi generaliter loquantur, vlz. quod bona ho-
3 micidæ publicentur nulla facta reseruatione legitimæ, generaliter etiam intelligi debent etiã respectu legitimæ l. in fraudem §. fi. ff. de milit. testam. Præsertim cum filius viuo patre legitimam non habeat in bonis suis, nec consequi in-
4 uito patre possit l. 1. §. sed impuberi ff. de collatione bonorum. Sicuti etiam condemnato filio familias cum bonorum publicatione, non debe-
5 tur legitima à patre, in tantum vt Fiscus illam petere non possit, vt probat Castrens. cons. 32. col. 2. & Alex. cons. 75. nu. 13. lib. 1. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 271. nu. 8. quia viuo patre
6 nullum ius prorsus habet filius in legitima; & consequenter neq; Fiscus l. 1. §. si impuberi ff. de collat. bon. l. cum quæritur C. de inoff. testam. Ruin. cons. 149. nu. 13. lib. 3. Giurba ad stat. Messanæ cap. 7. glo. 18. num. 1. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 247. num. 59. Et ita in specie tenet Cassan. in consuetud. Burg. tit. de confiscat. §. 1. num. 16. fol. mihi 349. vbi absolutè tradit, quod sicuti Decretum nullam reseruationem fecit de legitima filiorum, sicut fecit de dote, & alijs iuribus mulierum, ita ea excipi à confiscatione nõ potest, quam sententiam antè eum probarunt Io. de Legnano, & Zabarel. in Clem. Pastoralis in 7. qu. de re Iud. Eâ præsertim ratione, quod
7 sicuti pater alienando per viam contractus priuare potest filium legitima, ita & delinquendo,
8 Quia quasi contrahere cum Fisco dicitur pater delinquendo, cum versus eum se obliget ad pænam l. Imperatores ff. de iure Fisci glo. in l. 1. §. bestias ff. de posth.

9 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia legitima filijs, & descendentibus reseruata dicitur in confiscatione facta de bonis patris ob delictum, vt post Bologn. cons. 35. in fine, & Dec. cons. 235. col. pen. ac alios latissime probat Rol. cons. 97. nu. 9. cum sequ. plur. lib. 2. quẽ sequitur Clar. qu. 78. vers. videndum est etiam, qui testatur ita practicari in hoc Mediolani dominio; Hanc eamdem sententiam amplectitur Sola ad Constit. Sabaud. tit. de ædictis annonæ glo. 11. sub nu. 20. in fi. & gl. 12. num. 5. cum seq. plur. vbi num. 11. cum sequ. ad auctoritates in contrarium alleg. optimè respondet, & eas tollit prout easdem tollit Rol. all. cons. 97. num. 30. cum sequ. Sesse decis. Aragon. 26. nu. 42. vbi de AEQVITATE deberi legitimam descendentibus scribit, quia cum legitima debeatur filijs ita suadente natura, ab ea nonnisi per eorum demerita excludi possunt, eamdem sequitur sentent. Farin. quæst. 24. num. 34. circa med. vbi eam veriorem, & Aequiorem esse scribit, & nouiss. D. Senator Bellonus lib. 2. de incont. pleno cap. 51.

10 Ratio præcipua ea esse videtur, quod cum

Clementiſs. Imperator priuatorum magis, quã
Fiſci ſui cõmodum reſpexerit in Auth. vt nulli
in d. §. fi. relata in d. Auth. bona damnatorum,
dum conſtituit bona damnatorum, non amplius
ſecundum veteres leges Fiſco applicari, ſed vel
deſcendentibus, vel aſcendentibus, aut ex latere
coniunctis vſq; ad tertium gradum.

11 Statuta enim ipſius Auth. correctoria, bono-
rum confiſcationem imponẽtia ſtrictiſsimè ſunt
interpretanda, maxime cum ſint pœnalia, nec
idcirco extendi debent ad caſum non expreſſum
tex. eſt in l. ſi ſeruum §. non dixit ff. de acquir.
hæred. Peregr. de iure fiſci lib. 5. tit. 1. ſub nu. 22.
verſ. Cuius ſanè, qui ſub nu. 24. verſ. Contrariã
opinionem, & nu. ſeq. infinitos adducit Docto-
res hanc noſtram ſententiam approbantes, præ-
ſertim Boſs. tit. de bonorum publicatione n. 11.
Hanc eandem ſententiam ſequitur Theſaur.
plena deciſ. 104. vbi ſub nu. 2. ſcribit hanc opi-
12 nionem eſſe Aequiſsimam, & ſecundum eam
cenſuiſſe Sen. Pedamont.
Quam ambiguitatem expreſsè tollunt in hoc
Dominio No. Conſtit. in tit. de iure, & priuileg.
Fiſci cap. omnium, vbi expreſsè in confiſcatio-
nibus reſeruatum fuit ius legitimæ tum aſcen-
dentibus, quam deſcendentibus debitę, ad quã
prouiſionem, vt ſubijcit Theſaur. iun. in addit.
ad d. deciſ. 104. nouiſsimè deuenit etiam Sere-
niſs. illius Prouinciæ Dux generali decreto iu-
bendo, vt in confiſcationibus reſeruaretur legi-
tima filijs in ampliſſima forma, vt ibi videre eſt,
cum per extenſum ibi fuerit inſertum decretũ;
quam ſententiam replicat Theſaur. in deciſ. 198.
per totũ, & antè eum defendit Pichus in repetit.
l. Titia §. Titia cum nuberet ſub n. 45. ff. de leg. 2.
& in reper. l. poſt contractum nu. 23. & nu. 32.
& ibi Annibal num. 52. ff. de donat. Fabian. de
Chiochis in repet. Auth. nouiſsima n. 162. C. de
inoff. teſtam.
Hinc Paulus I.C. in l. cum ratio ff. de bon. dam
natorum tradit Aequiſsimum exiſtimatũ eſſe;
13 eò quoq; caſu, quo propter pœnam parentis,
aufert bona damnatio, rationem haberi libero-
rum ne alieno admiſſo grauiorem pœnam lue-
rent, quos nulla contingeret culpa, cuius l. aurea
verba ad litteram refert Fachin. hanc ſententiã
amplectens lib. 5. controuerſ. iur. cap. 95. circa
14 medium, Cum enim perſona non res delique-
rit, perſona tantum puniri debet, vt tradit glo.
in auth. vt nulli Iudicũ in fine, verbo Tunc Fiſco
propè finem.
15 Ex Clementia Imperatoris Adriani, eò faci-
lius bona delinquentium dimittebantur filijs, &
attinentibus eorum, vt Imperium hominum
adiectione potius ampliaretur, vt ſcribit Paulus
in eadem l. cum ratione. per hæc verba, Fauora-
bilem apud me cauſam liberorum Albini filiorũ
numerus facit, cum ampliari Imperium hominũ
adiectione potius quam pecuniarum copia ma-
16 lim, Quod vtinam his temporibus magis cordi
eſſet Conſiliarijs, & Miniſtris Principum; creſ-
ceret enim potius, non autem ita decreſceret
viuentium numerus. Hominum namq; multitu-
do Imperij ampliatio, & fortitudo verè eſt, ad
quam multitudinem, & hominum copiam au-
17 gẽdã tot priuilegia cõceſſa legũtur, tum fauore
matrimoniorũ, tũ pro numero liberorũ, vt in l. fi.
C. de his qui num. lib. 10. & in l. in albo C. de De-
cur. lib. 10. ac in l. fin. ff. ſol. matrim. Liberorum
etenim numerus Reipub. valdè fauorabilis, &
perſpicuus fuit apud Romanos, quo attento Ti-
18 berius Cæſar poſtquam Tribunitiam poteſtatẽ
filio Druſo contuliſſet Senatui, quem ſummo-
pere venerabatur teſte Suetonio in illius vita,
ſignificauit Druſum eius filium vxoratum eſſe,
& tres liberos procreaſſe, qui idcirco Reipubli-
cæ benè meritus dicebatur, vt refert Tacit. lib. 3.
19 cap. 40. Quia vt inquit Cicero lib. 1. de officijs
Coniugium eſt Vrbis principium, & quaſi Rei-
publicæ ſeminarium, multa de priuilegijs, &
prærogatiuis conceſsis tùm à priſcis, tùm à re-
centioribus Reipub. illis qui numeroſam prolẽ
habuerunt tradit Scipio Amiratus ad Tacit. lib.
2. cap. 12. Et ita obſeruare ſolet quotidie Illuſt.
Magiſtratus extraordin. Reddit & præſertim
declarauit die . . . . in cauſa confiſca-
tionis bonorum . . . . .
in qua reſeruata fuit legitima filijs referente.
Ab hac tamen legitimæ reſeruatione exclu-
duntur filij vbi agitur de crimine læſæ Maieſta-
20 tis, vt exprimit Imperator in eadem Auth. bona
damnatorum C. de bon. proſcript. & cauetur in
No. Conſtit. d. cap. omnium, ac tradit Peregr. all.
tit. 1. nu. 18. Baiard. ad Clem. in all. qu. 78. num.
124.
Quamuis eò caſu portio aliqua etiam reſerua-
tur filiabus l. quiſquis C. ad l. Iul. Maieſt. quia
21 per Fiſcum eò caſu debita eſt dos filiabus, vt
tradit Bal. in l. fi. C. de dote promiſs. Socin. conſ.
30. lib. 1. Ploius conſ. 50. ſub nu. 48. quos ſequi-
tur Sola ad Conſt. Pedam. all. glo. 12. ſub num. 7.
22 Baiard. ad d. qu. 78. nu. 125. & nu. 131. quod pro-
cedere etiam in feudo ad Dominum reuerſo, ex
quo filiæ dotandæ ſunt à Fiſco, tradit Boſs. de
23 bon. publ. num. 9. Quod Crimen committitur
tantum per ſubditum, ſubiungit ibidem Peregr.
ſub nu. 18. verſ. Illud tamen notandum, de qua
re Alciat. conſ. 19. lib. 7. per totum.
24 Prout locum etiam non habet legitimæ reſer-
uatio in crimine hæreſis, & quando cum patre
filij etiam læſæ Maieſtatis crimen commiſiſſent
vt per l. ſiue hæreditaria ff. de negot. geſtis pro-
bat Peregr. loco relato verſ. quinto Fallit, &
verſ. ſequ. qui nũ. 19. tradit etiam hanc legiti-
25 mam non reſeruari, quando bona auferuntur
per Fiſcum vti ab indigno iuxta doctr. Baldi in
l. hæreditas C. de indign., & Mart. Laud. tr. de
Fiſco qu. 5. Baiard. ad d. qu. 78. num. 126. idem
Peregr. d. tt. de iure Fiſci lib. 3. tit. 7. nu. 31., idem
26 dicendum eſt quando dimidia tantum bonorũ
patris publicatur, quia tunc cum alia dimidia
remaneat filijs, legitima pro ipſis non eſt reſer-
uanda

uanda l. 1. ff. de bon. damnatorum Sola ad d.
Constit. Sabaud. tit. de ædictis Annonæ glo. 11.
nu. 18. Baiard. ad cit. quæst. 78. num. 120. Farin.
all. qu. 24. num. . Peregr. d. lib. 5. tit. 1. nu. 11. in
fine.

Quanta autem esse debeat portio legitimæ fi-
lijs reseruata, quamuis & in hoc variè loquan-
tur Scribentes, cum tex. in dicta l. cum ratio ff.
de bon. damnat. expresè disponat, quod si plu-
27 res liberos damnatus habet, omnia bona dam-
nati eis conceduntur, idest si tres vel quatuor,
Quia à tribus infra dimidia bonorum filijs re-
seruari debet, vt probat Fachin. all. cap. 95. lib.
5. & tradit Rol. all. cons. 97 nu. 30., quem sequi-
tur Peregr. cit. tit. 1. nu. 38. Alij autem scribunt
quod vbi bona delinquentis essent modici vel
28 exigui valoris, & idcirco legitima non sufficeret
pro filiorum alimentis, Totum patrimonium
debet eis adijci, ne egestate pereant, & ita fieri
debere in hoc Mediolani Dominio testatur
Bossius tit. de aliment. præstandis nu. 5., Cum
ea sit Senatus mens, quamuis Magistratum qui
manus habet ligatas ita se gerere tradit, vt sæpè
tàm filios, quàm filias perdat, & famæ miseri in-
tereant. Peregr. loco relato sub n. 38., & Thesaur.
all. decis. 104. sub nu. 2. Plotus cons. 30. num. 87.
ac Farinac. qu. 24. nu. 35. & 40, Fachin. all. cap. 95
lib. 5. Sola ad Constitut. Sabaud. all. glo. 11. sub
qu. 18. propè finem.

Ex obseruantia tamen dicti Ill. Magistratus in
hoc dominio, statuitur legitima filiorum ex cle-
29 mentia Principis, prout debetur iure naturæ
regulariter in alijs casibus iuxta dispositionem
Auth. nouiss. C. de inoff. testam., Vbi si filij sint
quatuor, aut infra legitima erit triens si verò
quinque aut vltra dimidia erit, vt testatur Clar.
rel. qu. 78. vers. videndum, & sequitur Thesaur.
decis. 198. nu. 7., Quæ sanè sententia vti Aequior,
& verior magis placet, Quoniam cum ius com-
mune correctum dicatur per Constitutiones, &
statuta, Ex quibus omnia bona delinquentis cō-
fiscantur, satis videtur, vt ea adhibeatur mode-
ratio, quod quo ad legitimam iure naturæ debi-
tam limitentur statuta, absq; eò etiam, quod le-
gitimæ portio augeatur in casu delicti quæ alias
30 restrictior euaderet, ex quo absurdo illud se-
queretur absurdissimum, quod filij pinguiorem
fortunam consequerentur ex delicto patris, quā
ex illius testamento, quod sanè affirmandum nō
est, & ita in practica Clari opinionem seruari
testatur Baiard. ad all. qu. 78. nu. 131., quam sen-
tentiam sequitur Carpan. in quem nouiss. inci-
di in cap. omnium de iure Fisci nu. 17.

31 Quæ sententia eò tutior reputatur, ex quo in
his Curiarum obseruantia attendenda venit, vt
probat Peregr. d. lib. 5. tit. 1. nu. 34. in fine, quam
opinionem nec approbare, nec improbare vide-
tur Boss. tit. de bonorum publicatione num. 10.,
& cui assensit Plotus in all. cons. 30. num. 78. dum
inquit, quod saltem legitimam habere debeant
filij de qua in Auth. nouissima, cum qua obser-
uantia conuenit decretum factum à Serenis.
Sabaud. Duce de quo supra, ad præcidendas li-
tes, & ambiguitates, quibus quotidie molesta-
batur illius Senatus.

32 Quæ conclusio procedit tàm in bonis patris
fauore filiorum, quam in bonis filij fauore pa-
tris, & ascendentium, vt per No. Constitut. ca-
uetur in d. cap. omnium de iure Fisci, & habetur
in d. Auth. bona damnatorum C. de bonis pro-
script., Pichus in repet. d. § Titia sub nu. 45. ff. de
leg. 2. quem sequitur Baiard. loco relato n. 124.,
& antè eum id etiam probauit Plotus all. cons.
30. nu. 87. Peregr. d. tit. 1. nu. 35. D. Senator Bell.
lib. 2. de his quæ incont. fiunt pleno cap. 51.
33 Quamuis nō procedat in bonis maternis si ma-
ter ob delictum passa est bonorum publicatio-
nem, quia in ijs nihil filijs deberi cauetur in l. de
bonis matris C. de bon. præscript. Cassan. ad
consuetud. Burg. tit. de confiscat. rubr. 1. §. 1. n. 2.
Sola d. gl. 12. nu. 17., Et si contrarium consuluit
Cephal. cons. 79. per totum, licet è contra legiti-
34 ma debeatur etiam matri, ex bonis filij cōfisca-
ti, vt tradit Bereta cons. 52. Cephal. cons. 120.
nu. 1. Surd. de alim. tit. 2 qu. 15. nu. 195. in fine, &
seq., Intelligi tamen hoc debet, quod ascendēti
debetur legitima in bonis filij carentis liberis
quia nepotibus existentibus cessat huiusmodi
35 legitima, Cucch. de legit. num. 2 §. 22 Add. ad
Carpan. in cap. omnium nu. 719. litt. B. in fine.
36 Quemadmodum locum habet etiam pro quar
ta vxori inopi debita ex benefficio Auth. Præte-
rea C. vndè vir, & vxor, Quia ex quarta vigore
d. Auth. bona damnatorum debeatur vxori, nō
obstante publicatione, vt cōprobat Socin. cons.
121. lib. 1. Rol. de lucro dotis qu. 59. Plotus d.
cons. 30. num. 41. quos sequitur Sola alleg. gl. 12.
num. 10.

Filijs verò nundum conceptis antè confisca-
tionem legitima minimè deberi, sed tantum
37 natis, siuè conceptis, ante probat Gabr. cons.
123. nu. 3 & 4. lib. 1. Peregr. dicto lib 5. tit. 1. nu.
40. post Rol. all. cons. 97. nu. 38. lib. 2. Baiard. ad
all. qu. 78. nu. 120. & nu. 129. Peregr. lib. 5. tit. 1.
nu. 34. circa medium, Quia inspicitur tempus
38 condemnationis in reseruatione legitimæ fi-
liorum delinquentis, vt latè probat Farinac.
all. qu. 24., & 42. Franc. decis. 10. nu. 21 & 22., &
Surd. de alim. tit. 1. qu. 51. num. 37. Iuxta enim
sententiam Alex. in l. ex facto §. ex facto in
primo notab. ff. ad Trebell. filij damnati nati,
siue concepti post confiscationem; dicuntur
39 nati ex alio homine; Bal. in l. quando quis C.
de bon. damnatorū Farin. all. q. 42. in fine. Franc.
all. decis. 102. sub nu. 24. & 27. Quæ legitima
debetur filijs conceptis antè condemnationem
40 patris, etiam si nati essent elapso tempore in
cridis præfixo ad contradicendum, quod magis
est, vt probat Plot. in cit. cons. 30. nu. 78. propè
finem, eâ ratione, quod non valenti agere non
41 currat tempus per Bald., & alios in Auth. nisi
triennale C. de bonis mater. tex. in cap. ex
tranf-

transmiss. de præscript.
Huiusmodiq; legitima debetur filijs, & alijs
descendentibus, statim sequta confiscatione, nõ
expectata morte naturali patris confiscati, si in
42 contumaciam fuit damnatus pater, vt probat
Rol. all. cons. 97. sub nu. 38. lib. a Thesaur. cit.
decis. 154. nu. 4., vbi ita iudicasse Senatum te-
statur, Franc. dicta decis. 102. nu. 14. cum sequ.
plur., & decis. 198. n. 2 Baiard. loco relat. n. 128.
Peregr. all. tit. 1 nu. 36. cum sequ. lib. 5. qui ita
iudicatum fuisse scribit, quia tunc pater pro
43 mortuo habetur l. adeo §. publicatione ff. pro
Socio; Et eum fiscus quasi hæres in eis succedat
cum onere persoluendi debita condemnati,
suadet ratio, vt tunc separetur portio filiorum
eis per legem pro suis alimonijs reseruata, vt
sentit tex. in dicta l. cum ratio.
Cæterum filiorum appellatione quibus le-
gitima reseruari debet, comprænhenduntur etiã
44 filij adoptiui, & naturales, ac legitimati, & ne-
potes tex. est in all. l. cũ ratio ff. de bon. damnat.
Plotus all. cons. 30. nu. 87. Roland. cons. 97. num.
33. lib. 2. post Bal. in cap. de causis col. pen. de
officio de leg. quos sequitur Baiard. ad cit. qu.
78. nu. 121. Thesaur. all. decis. 104. sub num. 2.
vers. ampliatur vero, Nisi adoptio esset fraudu-
45 lenta dicta l. eum ratio ff. de bon. damnatorum
in qua traditur etiam modus cognoscẽdi hanc
fraudem.
Qui filij adoptiui, siue naturales, ac nepotes,
46 non tamen pro sunt patri in obtinenda immu-
nitate, quæ ratione multiplicitatis liberorum
conceditur parentibus tex. est in princip.
instit. de excusat. tut. gl. in l. 2. §. remittit ff. de
excusat. tut. in verbo legitimos, maretiam hanc
latè tractat Ferdinandus Paez tr. de excusat.
parentum à muner. publ. num. 49. & duobus
sequ. vbi nu. 66. pulcrum tradit exemplum, ex
quo elicitur filiam desponsatam, sed adhuc ad
47 domum mariti non traductam patri prodesse
tanquam adhuc in illius potestate existentem.
In calculanda autem legitima multa compu-
tantur, vt consumpta in ludo per filium Rol. in
48 l. Auth. ex testam. & l. 14. C. de coll. dot. datur
per Auum nepti contemplatione filij Corn. cõs.
190. nu. 2. & 3. lib. 2. Bursa cons. 178 nu. 23. cum
sequ. lib. 2. ac soluta per patrem pro condemna-
tione, & liberatione filij, vt diximus supra in
49 cap. 95. nu. 33. Alia autem non computantur, vt
habita ex causa donationis factæ per patrem
filio inter viuos vt notat Guid. Pap. sing. 763.
Bursa cons. 178. nu. 11. lib. 2. Viu. suis commun.
lib. 2. opin. 91. quos sequitur latissimè Alex.
Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol 5.
sub nu. 18. vers. ex hac Carpan. ad dictum cap.
omnium num. 720. qui testatur ita iudicatum
50 fuisse per dictum Ill. Magistratum Extraord.
Redd. in causa D. Hieronimi Vicecomitis Cre-
monensis, faciunt tradita supra in cap. 37. nu. 12.
quod etiam procedit in donatione facta ob
causam necessariam, Menoch. cons 153. num. 12.
lib. 2. Bursa all. cons. 178. nu. 11. Idem dicendum
in donatione facta filio in præmium emancipa-
tionis, nisi esset aliqua coniectura in contrariũ
Bar. in l. pelo sub n. 6 ff. de leg. 2. Menoch. cons.
153. num. 15. quos sequitur Carpan. in dicto §.
omnium num. 720. cum plur. sequ. Trentacinq.
vbi supra, ob quas expensas propterea non di-
citur meliorata conditio ipsius filij, & conse-
quenter ob eas nõ fit locus dispositioni Statut.
Mediolani in cap. 305. lib. 1. vt exponit D. Bi-
mius cons. 96. num. 37. lib. 1. quia ex municipali
lege non censetur sublata hæc dispositio iuris
communis, idem in expensis factis ad honorem
50 filij per patrem, vt studiorum causa, Quia de
AEQVITATE minimè computantur in legiti-
ma vt per l. si filia § maritus ff. famil. erciscund.
probat Gratian. lib. 5. discept. forens. cap. 643.
nu. 15. cum sequ. Card. Mant. de tacit. & ambig.
conuent. lib. 6. tit. 20. nu. 23., ob quas expensas
propterea non diceretur meliorata conditio
ipsius filij, nisi animo repetendi eas fecisset pa-
ter, quia tunc sicuti in diuisione cum alijs fra-
tribus filio imputarentur l. quæ pater ff. famil.
erciscund. ita filio in legitimam imputandæ
essent.
51 Prout in legitimæ calculatione, neq; etiam
computantur feudum, & emphiteusis Ecclesia-
stica, quæ ad filios pertinent vigore inuestitu-
ræ, Secus autem si proueniunt à patre pro se, &
52 hæredibus, quia tunc imputantur in legitimã,
si vero ab auo proueniunt non imputantur Bos.
in tit. de bonorum publicatione nu. 5. Clar. in
§. feudum qu. 46. Bursa cons. 132. nu. 9. cum seq.
lib. 2. quos sequitur Carpan. in cap. omnium n.
727. cum seq. qui num. 73. tradit in legitimam
non imputari bona aduenititia filij ex Marsil. tr.
de bannitis verbo bona nu. 68. Trentacinq. sub
all. nu. 18. tit. de legitima resol. 3. lib. 1.
Quæ legitima neq; etiam confiscari potest in
præiudicium filij confiscati, neq; viuo patre,
neq; post mortem, si illius alienatio prohibita
53 fuit à patre, vsq; ad certum tempus viz. vsq;
ad annos triginta vel circa, Quia pater vsq; ad
illam ætatem repræsentauit filium minus ido-
neum, vt per l. multi nõ notę ff. de liber. & posth.
abundè probat Alciat. in cons. 522. alias cons.
67. lib. 9. per totum, Peregr. de fideicom. art.
36. sub n. 63. D. Senator Bellonus all. cap. 51. lib.
2. de his quę incont. fiunt, etiam vita durante
ipsius confiscati, quia bona alienari prohibita
non transeunt in Fiscum etiam pro vita delin-
54 quentis, vt probat Beretta cons. 51. nu. 7. per l.
Imperator ff. de fideicom. post Rol. cons. 98. nu.
14. lib. 2. & Cassan. in consuetud. Burg. tit. de cõ-
fiscat. rubr. a. §. 3. num. 2. Fieri tamen debet
55 cõtradictio Cradis, vt tradit Bos. tit. de pro-
clam. quod fit bon. publ. nu. 22. vers. & re vera,
quem sequitur additio ad Carpan. in dicto cap.
omnium nu. 729. litt. B. Et quando ob fideicom-
missum Fiscus in confiscatione vult deducere
legitimam confiscati, tunc de AEQVITATE in
ea

ea computari debent alienata per ipsum confi-
56 scatum, vt copiosè scribit D. Bimius cons. 274.
nu.23.lib.3.

Prout neq; etiam confiscari potest legatũ ali-
mentorum, quia illud dicitur conditionale, neq;
57 alimenta debita à patre filijs confiscatis Boss.
tit.de publ.bon, nu.72. vers. sed quid in alimen-
tis, Ratio est, quia quot sunt anni, tot sunt lega-
ta, quæ incipiunt cedere, quando annus venit
l. si cum præfinitione ff. quando dies lega. ced.
Peregr. de iure Fisci lib.5.tit.1.num.123.vers.vn-
decimo infertur Carpan. ad cap. omnium num.
192., & sequ. vers. Alimenta de iure, & priuil.
Fisci.

*S V M M A R I A.*

1 *Capi qui possint pro debito priuato, habetur in Nou. Constit.tit.de probib. & concessis executionibus.*
*Debitor detentus pro debito non relaxatur, nisi soluto debito, vel accedente consensu creditoris num. 2. & num. 9.*
2 *Debitor detentus, si liberari vult omnino soluere tenetur.*
3 *Obligationes ex obligationibus si darentur in infinitum prodirent.*
4 *Debitor vbi obligatus est in persona, & bonis, eo detento ad bona nihilominus agere potest creditor.*
4 *Carcer debitori datur in pœnam, vt illius tedio soluat.*
5 *Appellatio non admittitur ab ordinatione Iudicis negantis relaxationem detenti pro debito oblatam fideiussionem.*
6 *Custodes carcerum permittentes, quod debitores detenti vagentur, seuere puniendi sunt.*
7 *Debitores detenti pro debitis, negligunt satisfacere creditoribus, si carcer eis in pœnam non deseruit ob Custodum, vel Iudicum vrbanitatem.*
8 *Carcer in delictis datur ad custodiam, in debitis vero datur ad pœnam.*
10 *Debitor graui infirmitate affectus relaxatur è carceribus etiam inuito debitore.*
11 *Debitor inops sicuti ob alimenta sibi à creditore non subministrata, relaxandus est, ita & infirmus pari ratione, & AEQVITATE.*
12 *Vita conseruari, præualere debet cuicunq; causæ pecuniariæ.*
13 *Morti proximus dicitur omnis æger qui in carcere detinetur.*
13 *Carcer non est locus aptus ad curandum, sed potius ad augendum morbum.*
14 *In carceribus curam agentes impossibile videtur secundum regulas medicinæ.*
15 *In carceribus decedere ignominiosum, & miserandum est.*
16 *Creditori nihil refert, vt debitor morbo grauatus è carceribus relaxetur sub fideiussione redeundi.*
17 *Debitor infirmus non est creditori addicendus, nec tenetur ei seruire.*
18 *Obseruantia in hoc Dominio, dum relaxantur fideiussori detenti ex causa ciuili, vel criminali, ob graues infirmitates.*
18 *Detentus ob pœnam pecuniariam nõ relaxatur fideiussori.*
19 *Detentus ob pœnam pecuniariam, relaxatus fuit stante graui infirmitate, qua erat affectus.*
20 *Debitores detenti relaxantur sub fideiussione de soluẽdo vel redeundo certo termino à Protectoribus carceratorum in Ciuitate Mediolani, vigore statuti 154. lib. 2.*
20 *Obseruantia Protectorum in relaxando detentos, fundata est in absurda AEQVITATE.*
21 *Debitor detentus, si de rectitudine capturæ disputatur interim fideiussori potest dimitti.*

## Debitor detentus relaxatur ob infirmitatem, etiam creditoribus contradicentibus. Cap. LXXXXVII.

DEtineri solent debitores tàm Fisci,
quàm priuatorum in casibus permis-
sis, de quibus in No. Const.tit.de pro-
1 hibitis, & concessis executionibus
cap. coloni partiarij, & in tit. de iure. & priuil.
Fisci in princip. vt tædio carceris affecti soluant
creditoribus, in tantum vt non nisi accedente
consensu creditorum ab ea relaxari sub fideius-
sione non possint debitores, vbi debita non sol-
2 uerunt, Auctor est Bal. in l. neq; §. 1. vers. sed si
esset captus ff. de in ius vocando, quia si liberari
vult debitor, omnino soluere debet, vt tradit
Bal. in l. si pecuniæ §. si. ff vt possess. legatorum
glo. in l. fin. ff. si cert. petatur.
3 Ratio est, ne obligationes ex obligationibus
oriantur, & sic in infinitum procedant l. 4. §. ait
Prætor ff. de re Iudic. glo. vlt., & not. in l. vlt. ff. si
cert. pet. & latè probat Rebuff. ad Constit. Re-
gni tit. de litt. obligat. art. 11. glo. 3. num. 10., qui
num. 12. tradit, quod si captus erat obligatus in
persona, & bonis, eò detento ad bona etiam age-
4 re potest creditor teste Bart. in l. consentaneum
col. 5. vers. Venio, & assumo C. quomodo, &
quando Iudex; Quam sententiam copiosè com-
probat Monter. decis. 7. num. 2. subijcitq; quod
tunc carcer in pœnam datur, & propterea ab or-
5 dine Iudicis denegante relaxationem detenti
pro debito sub fideiussione non datur appella-
tio, vt prosequitur sequ. nu.
Eandem sententiam sequitur Faber in suo
codice tom. 2. lib. 8. tit. 29. de solutionibus deffi-
nit. 16. quos sequitur Fontanell. de pact. nuptial.
lib. 1. claus. 4. glo. 18. par. 4. nu. 28. cum seq. plur.,
vbi amplè tradit malè facere Iudices, qui seuerè
non animaduertunt in Commentarienses, & car-
6 ceratorum Custodes, ex eò quod soleant huius-
modi captis permittere, vt è carceribus exeant,
& per vias deambulent in damnum creditorum,
qui eò modo impediuntur in exactione credi-
torum; Videntes enim debitores, quod carce-
7 ratio non cedit eis in pœnam, nec in carceribus

vnquam

vnquam sic tædio carcerarionis afficiuntur cre-
ditoribus satisfacere negligunt, quam sententiã
amplectitur Bos.tit.de carcerat. fideiuss. rela-
xando num.28., faciunt rradita per Osasc.decis.
18.nu.5. quos sequitur Carpan.ad stat.154.nu.1.
lib. 2.

Et sic ex hac conclusione limitata dicitur ea
regula, quod carcer datur ad custodiam, non ad
pænam, de qua Vulpian. in l.aut damnum §. &
magis vers.carcer enim ff.de pænis, de qua Fari-
8 nac. qu.27.nu.95. Quia ea regula procedit in de-
lictis in quibus post carcerationem expectatur
alia pæna per diffinitiuam, & sic nihil interest,
an vno vel alio modo reus custodiatur, dũmodo
pro exequenda diffinitiua ferenda secure repe-
ciri possit; Carceratio verò debitoris non sit ad
custodiam expectando aliam pænam, sed immò
ea est pæna, vt illius tædio debitor soluere co-
gatur, vt dictum est Fontan. loco relato nu. 30.,
Et sic non nisi accedente creditoris consensu cũ
9 Iudicis decreto relaxari potest detẽtus, vt pro-
bat Viuu. decis. 202. per totum, quem sequitur
Fontanell. loco citato nu.31.

De AEQVITATE tamen ob grauem infir-
mitatem, siuè ægritudinem capti pro debito fi-
10 deiussori relaxandi sunt, etiam contradicenti-
bus creditoribus, quia ita Christianum Iudicem
facere decet, Eadem enim AEQVITAS viget
in liberando è carceribus debitores propter
11 ægritudinem periculosam, quæ est in liberando
debitores, quibus deficiunt alimenta à credi-
tore non subministrata, ne fame pereant, vt pro-
bat Mich. Ferer.in 3.par.obseru.cap.104. sub nu.
1. in fine vers. Ex quibus.

12 Maximè verò, quia vita morituri prævalere
debet cuicunq; causæ pecuniariæ cap. non satis
87. distinct., Et morti proximus dicitur omnis
æger, qui in carceribus reperitur, quia carcer nõ
13 est locus aptus ad curãdũ, sed potius ad augen-
dum morbum, & febrim propter aëris infectio-
nem, & intemperiem, ac corruptionem, quæ vt
plurimũ in carceribus viget. Quo atiẽto secũdũ
regulas medicinæ impossibile videtur posse cu-
rari egrotos in carceribus, vt ex attestatione
medicorum tradit Feret. loco rellato sub nu. 2.
in fine.

15 Decedere etenim in carceribus ignominio-
sum, & miserandum est, vt elicitur ex Constan-
tini verbis in l.1.C.de custod. reorum dum ait,
ne pænis carcerum perimatur detentus, quod
Innocentibus miserum, noxijs nõ satis seuerum
esse dignoscitur.

Quę conclusio eò fortius sequenda est, cũ pre-
stita idonea fideiussione per debitorẽ de se cõ-
signando in carceribus superuenta valetudine,
vel certo statuto termino, nullam damnum
16 potest creditoribus contingere ex huiusmodi
indulgentia, & relaxatione, & ita obseruasse
Senatum Catolon. testatur Foler. loco relato
nu. 1. ac Fontanell. cit. glo. 18. nu.99. & nu. 100.
Sicut enim debitor infirmus non esset creditori
17 addicendus, neq; tenetur ei seruire vt per l. cũ
hæres §. stichus ff. de statu liber., & in l. in Me-
tallum ff. de pænis probat Baetia tr. de inope
debit.cred.addic.lib.2.cap.7.nu.10. Et probatũ
est supra in cap. 95. Ita neq; in carceribus deti-
neri debet Fontanell.all.nu. 100.in fine. Ad cem
Costa remed.subsid. 25. nu.20. Et de facti scien-
tia, & ignor. distinct. 39. Carpan. ad statutum
69. lib 2.

Et ita obseruari sæpius vidi in hoc Mediolani
Dominio, dum carcerati, tam ex causa debiti,
quã ex criminali, ob graues infirmitates è car-
ceribus dimittuntur sub huiusmodi fideiussio-
ne, contradicentibus etiam creditoribus, &
memini, quod dum in carceribus Cremonæ de-
tineretur D.Pompeus Armanus captus ob con-
trauentionem factam præcepto de seruando
exilio sub pæna aureorum mille, actumq; fuis-
set in Curia de illius relaxatione mediante
oblata fideiussione de soluendo eam pænam
iuxta futuram declarationem Senatus Excellẽ-
18 tis. Coram quo pendebat relatio causæ ob
varias, excusationes per ipsum Armanum de-
ductas, & probatas die 23. Februarij 1627. me
refferente, obauditus fuit Armanus per regulã
quod detentus pro debito fideiussori non rela-
xatur, sed soluere debet; Cum autem post ali-
quot dies graui, & mortali morbo affectus esset
Armanus, mediante attestatione Phisicorum
ne in carceribus ob aëris corruptionem vitam
finiret, cum ibi commodè non posset curari, re-
19 solutum fuit ipsum esse è carceribus dimitten-
dum, prestita fideiussione pro summa aureorum
mille de se continendo domi ac de se consignã-
do certo termino, ex qua ordinatione, & Fisco,
& ipsi Armano, & quærelanti consultum fuit.

Solent vlterius protectores carceratorum
huius Ciuitatis Mediolani vigore stat. 154. lib.
20 2. debitores detentos dimittere sub fideiussio-
ne de soluendo, vel redeundo ad carceres ter-
mino viginti dierum, qui terminus deindè etiã
prorogatur, vt tradit ibidem Carpan.num.1. Et
quamuis prouisio hæc à statuto concedatur tã-
tum in casu quo controuertitur de rititudine
capturæ, ad parcendum expensis, ne interim in
carceribus remaneant detenti, vt ibi scribit
Carp.nu.7.

Tamen habenas relaxando, & huic causæ de-
tentionis fauẽdo, ex quadam abusiua AEQVI-
TATE in consuetudinem transiuit, vt DD. Pro-
tectores ad hanc relaxationem absolutè deue-
niant etiam nulla facta exceptione saltem colo-
rabili rititudinis capturæ, Quæ consuetudo,
siuè potius corruptella à tramite AEQVITA-
TIS non recederet, vbi in primo termino debi-
tores satisfacent creditoris; sed si à prima ad
secundam, & tertiam termini prorogationem
deueniretur. vtiq; in creditorum iniuriam non
leuem redundaret huiusmodi abusiua benigni-
tas, & AEQVITAS, resistereq; diuino illo
præcepto, ne misereberis in iudicio pauperis
de

de quo supra in cap. 1. nu. 16.

Quod si verè de sititudine, aut validitate capturæ disputaretur, tunc de iure etiam com-
21 muni interim dimitti posset sub fideiussione debitor detentus, vt probat Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de solution. resol. 10. n. 21.

*S V M M A R I A.*

1 *Colonus partiarius dicitur habere societatem cum domino.*

2 *Colonus retinere potest eius fructuum portionem etiã aduersus successorem proprietatis.*

3 *Dominus præfertur cæteris in emptione fructuum coloni, & è contra.*

4 *Colonus dicitur habere causam à domino in fructuum perceptione.*

5 *Vassallus tenetur præferre dominum in venditione fructuum rei feudalis.*

6 *Proprietarius præfertur in emptione fructuum vsufructuarij.*

7 *Cõclusiones supra firmata procedũt, etiamsi vigeat statutum præferens agnatos in emptione fructuum, quia illud intelligitur, ne præiudicetur Domino.*

8 *Ius Prælationis in fructibus cedi alij posse videtur. Contrarium verius nu. 13.*

9 *Cedens, & cessionarius vna, & eadem persona reputantur.*

10 *Succedens in ius alterius, assequitur omnia iura, quæ eius auctori competebant.*

11 *Maxime si in cessione interuenit clausula in omnibus, & per omnia.*

12 *Obligationis conditio non variatur, mutatione personæ.*

14 *Priuilegium personale non egreditur personam illius cui competit.*

15 *Succedens in ius alterius, non assequitur illa quæ ex priuilegio competebant suo auctori.*

16 *Priuilegium tollitur mutatione personæ, si persona fuit immediata causa priuilegij.*

17 *Cessionarius dotis, non potest consequi vsuras quæ viro competebant.*

18 *Marito permittitur actio vsurarum dote sibi debita ob onera matrimonij, & dicitur hoc personale priuilegium.*

19 *Priuilegium personale neq; etiam ad hæredes transmittitur.*

20 *Locatoris cessionario, non competit beneficium tacitæ hypotecæ in rebus inuectis, & illatis, sicut competebat locatori etiamsi pensionem locatam soluisset cessionarius.*

21 *Priuilegium creditoris non transit in eum qui pro alio ei soluit, nisi ad effectum retentionis.*

22 *Priuilegium locatoris, quod habet expellendi conductorem pro vsu suo, non potest alteri cedi.*

23 *Spoliatus non potest cedere alteri ius propria auctoritate recuperandi sibi competens.*

23 *Maritus potest coniugalem iniuriam propria vel filij manu vendicare, secus per alium personam.*

24 *Onus super legitima impositũ à patre, nec impugnatũ à filio, non potest per illius hæredem siue successorem impugnari.*

25 *Filius transmittit ius adeundi, sed non transmittit ius impugnandi dispositionem paternã ob onus legitimæ impositum, cũ ex priuilegio hoc sibi tãtum cõpetat.*

26 *Fiscus succedens in re, & priuati, iure tantum cedentis vti potest, non iure proprio.*

27 *Colonus qui semel fructus venales exposuit, mutare non potest propositum, nisi ex iusta causa.*

28 *Coloni iuramento statur, an fructus ad victum pertinentes vendere velit, si eos venales non exposuit.*

29 *Dominus promptus esse debet in emendo fructus coloni, aliter sibi imputet.*

29 *Pretia rerum tempore mutantur.*

30 *Vendere quando quis alteri cogitur, vel statuti, vel legis dispositione pretium in pecunia statim debet solui.*

31 *Venditor contentus, non intelligitur habere fidem de pretio.*

32 *Pretium non dicitur, nisi in pecunia numerata.*

## Ius Prælationis quod competit Domino in fructibus, quos vendere vult colonus partiarius, non potest alteri cedi.

## Cap. LXXXXVIII.

1 COlonus Partiarius dicitur habere so-
cietatem cum Domino l. si merces §.
vis maior in fi. ff. locati, Caphal. cons.
181. nu. 4. lib 2. Osas. decis. 8. num. 5.
& Carot. de locat. & conduct. par. 1. tit. de socio
personam exercente num. 3. & 4. tit. de remiss.
2 mercedis qu. 4. n. 4. In tantum vt ratione huius-
modi societatis colonus posset retinere etiam
suam portionem fructuum aduersus successorẽ,
vt probat Bal. in l. emptorem nu. 7. vers. sed po-
ne colonus C. locati, & probauimus supra in
cap. 42. nu. 12. 21. & 23. Et tanquam socius præ-
3 ferri debet, siuè Dominus, siuè colonus alijs in
venditione fructuum, vt tradit idem Bal. in l. 2.
sub nu. 2. vers. Aequum tamen puto C. commun.
rerum alien.

Cum enim colonus ratione fructuum habeat
causam à Domino, Aequum est vt alijs præfera-
tur in illis vendendis vt probat Bal. in l. 1. sub
4 nu. 3. vers. vlt. nota C. de metalar. lib. 10. Boer.
decis. 107. nu. 2. Ias. in l. qui Romæ §. cohæredes
col. sub nu. 26. ff. de verb. obligat. Prout dici-
5 tur de Vassallo, qui tenetur Dominum præferre
in fructibus feudi vendendis, Afflic. ad const.
Regni c. 1. § post natale de pac. tenend. Ac di-
6 citur de proprietario qui præfertur ab vsufru-
ctuario, Caualc. tr. de vsufructu nu. 175.

7 Quod etiam procedit stante statuto quod
Agnati præferantur, quia illud debet intelligi,
ne præiudicetur Domino, Alex. cons. 27. num. 6.
lib. 6. quem sequitur Tiraquell. de retractu li-
gnager. § 1. gl. 7. nu. 62. late Ias. in l. fi. nu. 10. C.
de iure emphyteut.

Ex hoc infertur an ius hoc prælationis Do-
mino

mino competens posſit alijs cedi, & ſecundum
regulam deſumptam ex l. Id quod noſtrum, & l.
8 nemo plus ff. de reg. iur. cedi poſſe videtur, Quia
cedens, & ceſsionarius vna, & eadem perſonæ
9 eſſe dicuntur l. ſi donatæ in princip., & ibi glo.
in verbo de euictione ff. de donatione inter vi-
rum, & vxor. l. emptor, & ibi Bal. in primo no-
tab. C. de hæred. vel act. vend. l. ſi ager in fi. ff. de
rei vendic. Bertazol. conſ. ciuil. 42. num. 9. Surd.
conſ. 532. nu. 6.
10 Succedens enim in ius alterius aſſequitur
omnia iura quæ ſuo auctori competebant vt
per d. l. ſi donatæ §. 1. ff. de donat. inter virum,
& vxor probat Becc. conſ. 105. n. 17. Rimin. Iun.
conſ. 65. nu. 22. Surd. conſ. 22. nu. 16. quos ſequi-
tur Gratian. lib. 1. diſcept. for. cap. 142. nu. 14.
& lib. 4. c. 733. nu. 22., Maximè verò quando eis à
cedente fuit ceſſum in ampla forma et in omni-
11 bus, & per omnia, quia tunc quæcunq; iura cō-
petentia ipſi cedenti in ceſsionariū eſſe tranſla-
12 ta ſcribit Natta conſ. 398. nu. 40., & 41. Menoch.
de retin. poſſeſſ. remed. 3. nu. 179. Quia mutatio-
ne perſonæ non variatur cōditio obligationis,
vt tradit Bar. in l. 2. §. ex his igitur ff. de verb.
oblig. Gabr. conſ. 106. nu. 3. lib. 1.

Tamen cum huiuſmodi priuilegium præla-
tionis Domino competens ſit perſonale, & ex
ÆQVITATE inductum, cedi non poſſe pro-
13 bat Roman. conſ. 484. ſub num. 2. cum ſequ. &
expreſsius ſequitur Surd. conſ. 205. nu. 23. Quia
tanquam perſonale non egreditur perſonam
14 Domini Caſtr. in l. ad officium in fi. C. commun.
diuid. Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. gl. 1. n.
1. Surd. all. conſ. 205. num. 23., quos ſequitur
Gratian. lib. 1. cap. 117. nu. 18. & diffuſius in cap.
149. nu. 10. 11. & ſeq. plur.
15 Succedens enim in ius alterius non aſſequi-
tur illa quæ ex priuilegio competebat ſuo au-
ctori Bal. in l. ſi filius nu. 1. C. de bon. proſcripto-
rum, Felin. in cap. verum de foro compet. Cum
mutatione perſonæ tolletur priuilegium, quo-
16 tieſcunq; perſona eſt immediata cauſa priui-
legij l. 1. C. de impon. lucrat. deſcript. lib. 10. l. li-
citatio §. fi. ff. de publico l. paulus ff. de aquir.
hæred. Bal. in rubr. C. de vſuris ſub nu. 5. verſ. dic
contrarium.

Hinc tradunt ſcrib., quod ſi vir mutuo acce-
pit pecuniam, excedit mutuanti iura ſua con-
tra debitorem dotis, talis ceſsionarius non po-
17 teſt vſuras dotis exigere; licet enim beneficio
auctoris ſui videretur ea poſſe conſequi per l.
emptor nominis ff. de hæred. vel act. vend. Ta-
18 men cum iſta exactio vſurarum permittatur
marito ex priuilegio propter onera matrimo-
nij, ceſſat priuilegium ipſum ex mutatione per-
ſonæ vt in terminis probat Surd. conſ. 269. num.
9. 10, & 11. latè Gratian. cap. 143. n. 39. cum ſeq.
plur. Quia priuilegium illud eſt perſonale, quod
19 neq; etiam ad hæredes tranſmittitur vt in ter-
minis dotis probat Theſaur. Iun. lib. 1. qu. fam.
5. nu. 2. & nu. 5. ac qu. 90. nu. 4.

Prout idem dicitur de ceſsionario locatoris,
cui non competit beneficium tacitæ hyppotecæ
in rebus inuectis, & illatis in domo conducta
20 Carpan. ad ſtat. Med. cap. 389. num. 4. Verbo vel
conductor, & cap. 390. n. 103. lib. 2. Etiamſi pen-
ſionem locatam ſoluiſſet ceſsionarius, quod
21 magis eſt, quia creditoris priuilegium non
tranſit ad eum qui pro alio eo ſoluit, niſi ad ef-
fectum retentionis Bar. in l. 1. C. qui pot. in
pignor. hab. ſicuti facultas quam habet locator
expellendi conductorem pro vſu ſuo, pariter nō
22 poteſt cedi, nec tranſit in emptorem, ſeu ſingu-
larem ſucceſſorem cum ſit perſonale priuilegiū,
quaſi non ſit eadem neceſſitas locantis, & emē-
tis latè Surd. conſ. 103. à nu. 12. vſq; ad num. 26.
Gratian. all. cap. 149. nu. 16. Idem dicitur de ſpo-
liato qui ius recuperandi propria auctoritate
23 ſibi competens non poteſt cedere alteri gl. in
l. eum fundum verbo poſtea ff. de vi, & vi arma-
ta Rom. all. conſ. 484. nu. 3. Sicut etiam dicitur
de priuilegio competente marito, quod iniuriā
coniugalem per adulterium propria manu po-
teſt vendicare, ſecus autem per aliam perſonā
excepto filio, vt probat Rom. in all. conſ. 484. n.
4. Curt. Sen. conſ. 99. col. 2.
24 Idem dicitur de filio, qui non impugnauit
teſtamentū patris, in quo erat læſus in ſuo iure
legitimæ. Quia peruentis, bonis filij ad Fiſcum,
non poſſet poſtea Fiſcus, aut alius ei ſuccedens
allegare, quod dictum teſtamentum non poterat impu-
gnari, cum ſit priuilegium perſonale priuilegium
filij, quod ad alium non tranſit, & præcipuè ad
Fiſcum tanquam hæredem anomalum, Quam-
uis enim filius tranſmittat ius adeundi, non ta-
men tranſmittit hoc priuilegium ſibi competēs
25 ratione legitimæ. Socin. Sen. conſ. 120. nu. 19.
in fi. Alciat. cōſ. 525. n. 5. verſ. ſed quia Cuiac. de
legit. verbo nec vſufructu defraudari liberi nu.
20. & 22. Rol. conſ. 98. nu. 29. lib. 2. Surd. conſ.
570. à nu. 6. vſq; ad nu. 10. quos ſequitur Grat.
in addit. ad deciſ. Marchiæ deciſ. 76. nu. 2. cum
ſequ.
26 Quamuis è contra Fiſcus ſuccedens in rem
priuati, iure tantum cedentis vti poteſt, non
proprio priuilegio l. Fiſcus qui in priuat. ff. de
iure Fiſci, Bar. in l. aufertur §. Fiſcus ff. eodem
Peregr. de iure, & priuileg. Fiſci lib. 6. tit. 6. nu.
14. Quod etiam cauetur in No. Conſtit. huius
Dominij tit. de iure, & priuileg. Fiſci §. non
poſsit tamen.
27 Si verò Colonus poſtquam fructus rei ve-
nales expoſuiſſet, mox pænitentia ductus, ven-
dere nolet Domino, ſi iuſta cauſa adſit mutan-
di propoſitum, cogi non poteſt ad vendendum
alias ſecus Salic. in l. 1. num. 2. verſ. & eſt ratio,
28 quia ab initio C. de Epiſcop. aud., ſtatiq; de-
bet coloni iuramento an fructus ad victum
pertinentes vendere velit quando eos venales
non expoſuit, vt poſt Alex. & Iaſ. probat Surd.
all. conſ. 205. à num. 12. vſq; ad nu. 13. quem ſe-
quitur Gratian. all. cap. 149. num. 18. cum ſequ.

Quo

Quo loci tradit Dominum esse debere promptũ
29 in emendo fructus Coloni, si enim distulisset
eos emere sibi imputandum esset per l. qui Ro-
ma 122. §. coheredes ff. de verb. obligat. quia re-
rum prætia mutantur tempore l. prætia rerum
ff. ad l. falcid., Ad tẽ Tiraquel. de retr. linager.
§. 1. glo. 9. à nu. 114 vsq; ad num. 120. vbi diffusè
materiam moræ Domini pertractat.
30 Et quando statutum, siuè dispositio cogit
quemquam ad vendẽdum, solui debet prætium
in pecunia Fabian. de Monte tr. de empt. &
31 vendit. qu. 3. num. 40. tom. 6 par. 1. fo. 43. Nec in-
telligitur vt quis debeat habere fidem de prętio
glo. in l. 1. verbo necessitatem C. commun. seru.
manumiss. Bertazol. clausul. 38. gl. 1. in fine, Cum
32 prætium non sit, nisi in pecunia numerata, ad
quam propriè illud refertur Bald. cons. 98. sub
3. vers. nam statutum lib. 1. copiosè Gratian. all.
cap. 149. nu. 21. cum seqn. plur. vbi materiam hãc
fructuum inter colonum, & Dominum latiss.
examinat.

*SVMMARIA.*

1 *Notificans debitori iminentem capturam creditoris, tenetur versus creditorem si debitor aufugit.*
*Contrarium in coniuncta persona nu. 10.*
2 *Si creditori aliter non est consultum.*
3 *Impediens executionẽ pro ciuili debito, tenetur versus creditorem si ei non est consultum.*
4 *Debitorem decoctum scienter delegans ignoranti, tenetur in subsidium erga creditorem.*
5 *Actio remanere non debet inanis, ne creditum amittatur.*
6 *Impediens debitorem ne ad iudicium compareat, tenetur versus creditorem pro toto credito.*
7 *Depositarius restituens depositum absq; Iudicis mandato, tenetur versus creditorem in subsidium.*
8 *Limitatur conclusio, quando depositum esset conditionale, quia expirato tempore de quo in conditione potest restitui depositio.*
9 *Limitatur etiam conclusio, quando creditor impugnasset depositum licet postea se pænituisset.*
10 *Coniuncta persona, vel astrictus magna amicitia admonens coniunctum, vel debitorem ne detineatur non tenetur versus creditorem.*
10 *Sanguinis, & stricta amicitia ratione, non nocendi animo admonuisse creditur.*
11 *Dispar ratio est inter affinem, & extraneum.*
12 *Sanguinis ratio tollit omnem suspicionem.*
13 *Coniunctus coniuncto bonum cupere, & eum tueri præsumitur.*
13 *Amicus amico bonum cupere præsumitur.*
14 *Commodum proprium, siue emergentis damni euitatio, legitimam prabet excusationem in quocunq; qua alias non admitteretur.*
15 *Dolum præsumptũ excluditur in actu, ad quem quis ob proprium interesse, non nocendi animo deuenisse dicitur.*

## Notificans debitori imminentem capturam ad instantiam creditoris vt eam euadat, si est affinis, aut intrinsecus amicus excusatur nec tenetur versus creditorem alias secus &c.

## Cap. LXXXXVIIII.

1 Constãtinus Imperator cauit in l. quoties C. de exact. tribut. lib. 10, quod
notificans debitori alicuius creditorem annhelare ad eius capturam si
eam ob causam debitor commonefactus fugam arripiat, alias non arrepturus, tenetur ad
solutionem debiti, atq; ad emendationẽ dam-
2 ni in subsidium tantum, scilicèt vbi aliter cre-
ditoris indemnitati non sit consultum etiam
sine doli probatione Salic. & Castr. in l. vlt. C.
de operis libert. Ias. in § pænales nu. 103. inst.
de action. Mastril. sing. 137.
3 Cuius sanctionis dispositio procedit etiam
in erripiente captum pro debito à familia, & in
prohibente executionem realem, cum sit vtro-
biq; par ratio in executione reali, quæ in per-
sonali, vt tradit Cagnol. in l. 1. §. is videtur nu.
27. ff. si quis iusdic. non obtemperau. Strac. de
mercat. tit. de decoctor. 2. par. vlt. par. §. co-
gnitis nu. 10. cum sequ. latè Menoch. de arbitr.
casu 583. nu. 5. & Bertazol. cons. crim. 375. nu.
14. lib. 2.
4 Et hac ratione scienter delegans ignoranti
debitorem decoctum, tenetur in subsidium er-
ga creditorem, cui assignauit nomen debitoris
Surd. decis. 23. nu. 7. & 11. Quia cum actio non
remaneat inanis, tunc non censetur amissũ m
creditum l. qui actionem ff. de reg. iur., & l. non
5 is ff. de dolo latè Costa remed. subsid. 42. nu. 1.
6 Eadem prouisio locum etiam habere videtur,
in eo qui impedimento fuit debitori citato nè
ad Iudicem veniret, quia contra eum tribuit ur
actio creditori pro toto credito l. vlt. §. 1. ff. de
eo per quem factum erit, vt post Menoch. all.
casu 583 & Farin. cons. 49. nu. 3. & qu. 32. per to-
tum probat Costa remed. subsid. 103. n. 1. Faciũt
tradita per Viu. decis. 92. & per Clar. qu. 68. nu.
10. ac Caball. lib. 1. resol. crim. casu 8.
Quam dispositionem extendi etiam ad de-
positarium maximè contentiosum restituentem
7 sine licentia Iudicis, & irrequisito, seu non ci-
tato creditore in subsidium, si à debitore non
potest consequi scribit Rom. cons. 287. per to-
tum, Costa all. remed. 103. nu. 2. qui nu. 4. exci-
pit duos casus, viz. quando depositum esset cõ-
8 ditionale, viz. consignandum alteri sub condi-
tione, quia expirato tempore conditionis, de-
ponenti restitui debet secundum Bal. cons. 370.
lib. 5. Et quando creditor impugnaret depositũ

T eius

eius intuitu factum; licet postea declaret se pœ-
9 nitere Dec. cons. 356. nu. 4. quam depositi ma-
teriam amplè ibi examinat Costa vsq; ad n. 10.
De AEQVITATE tamen locum non habent
Sanctiones ipsæ loquentes de admonente debi-
torem ne capiatur in coniuncta persona, nec in
10 eo qui magnæ amicitiæ fœdere astrictus est,
Quia ratio sanguinis, & strictæ amicitiæ illud
operatur non lasciuia, aut animus nocendi ter-
tio arg. tex. in l. eos ff. de receptator? & l. fi. §.
11 si quis verò C. de codicillis, Non enim par, ea-
demq; ratio videtur inter sanguine, & stricta
12 amicitia coniunctos, & alios extraneos, & ra-
rio sanguinis soluit omnem suspicionem l. 1. &
ibi glo. verbo à sobrinis ff. ad l. Iul. repetund.
Hanc sententiam probare videtur Isernia de
feud. tit. de pace iur. firma tuenda § excepta-
toribus fol. mihi 141. propè finem vers. contra
istum tex, quem sequitur Luc. de pœna in all. l.
quoties nu. 8. C. de excut. tribut. lib. 10. Quam
conclusionem comprobat Costa remed. subsid.
41. nu. 1.
Qui auctor sub eodem num. 2. tradit non alia
ratione quam quod Amicus Amico bonum cu-
pit, & coniunctus omni studio coniuncti com-
13 moda procurare, & totis viribus eum tueri
præsumitur per l. hæc autem §. 1. ff. ex quibus
14 causis in possess. eat. Eamdem sententiã proce-
dere in eo, qui fortè sustinere debuisset magnã
impensam pro illius debitoris alimonia, seu
deffensione si fuisset captus, quoniam ratio qui-
tandæ iniuriæ ex carceratione personæ resultã-
tis, & alia ratio proprij interesse non sinunt su-
15 spicari dolum, qua attenta, neq; coniunctus,
neq; valdè amicus tenentur.

*S V M M A R I A.*

1 *Carceratum aufugere è carcere faciens eadem pœna te-
tur qua ille tenebatur, ex dispositione. Nou. Const.*
2 *Idem procedit de iure communi.*
3 *Custos carcerum tenetur eadem pœna qua carceratus, si
eum aufugere permisit.*
4 *Aequiparatorum idem est iudicium.*
5 *Carceratus qui aufugit si reus de Assassinio erat, itaue
à beneficio gratiæ esset exclusus. Ita ab huiusmodi
beneficio exclusus dicitur custos carceris, cuius dolo
aut culpa aufugit carceratus.*
6 *Contrarium verius.*
7 *Culpa sæpius dispar est, licet eadem sit pœna.*
7 *Culpa par ratio desideratur inter duos reos, si eiusdem
omnimodus effectus pœna esse debet.*
8 *Effectus rei, non expressio nominis consideratur.*
9 *Decretum Senatus, quo declaratus fuit gratiabilis ca-
sus custodis carceris cuius dolo aufugerant rei de de-
licto minime gratiabili.*
10 *Proclamata multa delicta æquiparant, quorum cum
culpa diuersa sit, pœna effectus non idem omnimodè
sortiuntur.*
11 *Decretum Senatus quo declaratur casum illius qui in
militia exteris Principibus inseruiuit esse gratiabi-
lem, quamuis per proclamata imposita sit pœna re-
bellionis, huiusmodi personis.*
11 *Rebellionis delictum non est gratiabile.*
12 *Proclamata prohibentia militiam exteris Principibus,
locum non habent quando quis in militia inseruit
contra Turcas.*
13 *Clerici militare tenentur pro Christiana fide.*
14 *Declaratio fauore eius qui aduersus Turcas milita-
uerat.*
15 *Claudij Righini ex Vicarijs Generalibus honorifica
mentio.*
16 *Milites, & Castellani tenentur eadem pœna qua car-
cerati, qui eorum culpa aufugerunt.*
17 *Mercedem qui excipit pro custodia, tenetur etiam de
damnis magna vi illatis.*
18 *Miles capitaliter damnatus ab Illustriss. Præfecto
Portæ Iouis Mediolani, eo quia eius culpa aufuge-
rat Marchio Callusij in ea Arce detenta.*

Custos carcerum qui carceratum per
dolum aufugere permisit, quamuis
eadem pœna teneatur, quà carcera-
tus; Tamen illius casus gratiabilis
dicitur, & si gratiabilis non sit casus
illius qui aufugit, ob grauitatem
sceleris, de quo erat imputatus.

## Cap. C.

1 PER No. Const. in tit. de pœnis in
fine cap. Faciens vt quis, cautum
fuit, quod faciens, vt quis euadat è
carceribus puniatur eadem pœna,
quà carceratus puniendus erat si
pro delicto pro quo erat imputatus condemna-
2 tus esset, quæ prouisio conuenit dispositioni l.
ad commentariensem C. de custod. reorum,
Adeo, vt carcerum custos, cuius culpa, aut dolo
aufugit carceratus, qui de crimine læsæ Maie-
statis vel assassinij, aut proditorij homicidij, &
3 similium damnandus erat, eadem pœna tenea-
tur, & ita quotidie obseruari solet in hoc Do-
minio, & docet Bos. tit. de carcere nu. 40. & seq.
Clar. qu. 8. vers. Custos carcerum, & ibi Baiard.
nu. 20. Menoch. de arbitr. casu 302. per totum,
& Farin. qu. 31. nu. 1. & sequ. ac nu. 72. & 73.
Quà stante conclusione, sicuti causa ipsius
rei fugam arrepti exclusa est à beneficio decre-
ti, quo est gratiabilis, ita exclusus videtur etiam
4 casus custodis carceris, cum æquiparatorum
idem sit iudicium l. cum actum ff. de negor. gest.
Menoch. de arbitr. casu 55. nu. 4. & casu 95. nu.
5. & 6., si enim à beneficio decreti, siue gratiæ
exclusus est de assassinio, vel proditorio homi-
cidio reus qui è carcere aufugit ita pariter ex-
clusus à beneficio decreti, siue gratiæ, dicendus
5 est Commentariensis, cuius culpa aut dolo fu-
gam arripuit huiusmodi reus, si eadem pœna
vinctus est ac venit puniendus.

6 De

6 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia licet eadem pœna teneatur carcerum custos, qua tenebatur reus proditorij homicidij qui fugam arripuit; Non tamen eadem dicitur culpa, cum ille proditorium delictum commiserit hic autem fortasis neq; etiam dolosū delictum nedum proditorium inter quæ extat magna differentia, vt de se patet, & iura omnia disponunt, & ea ratio desideratur in culpa, vt eiusdem pœnæ sit omnimodus effectus, faciunt
7 trad. in l. fi. ff. de receptatoribus; Effectus enim rei non expressio nominis consideratur l. si vno
8 ff. locat. l. insulam ff. de præscript. verb. Dec. cōs. 589. nu. 10.

9 Et ita censuit Senatus die 4. Martij 1625. referente Amplissimo D. Senatore Bellono fauore Martini Albani alias carcerum custodis in Offitio Egr. Cap. Iustitiæ, & in contumaciam ad furcas damnati, eò quia dolosè permiserat fugam arripere multos carceratos, inter quos aderat reus homicidij proditorij, Declarando ipsum Martinum posse gaudere beneficio proclamatum permittentium liberationem banniti ob præsentationem consimilis banniti, à quibus tamen excepti erant casus homicidij proditorij, & Assassinij, & publicarum viarum latronum, etiam si inter eos qui è carcere aufugerint adesset reus homicidij proditorij.

10 Multi enim casus delictorum à iure, vel proclamatibus æquiparari videntur per easdē pœnas, qui tamen cum diuersa sit culpa pœnæ effectus, non idem omnimodè sortiuntur, Exempli gratia in hoc Dominio vigent proclamationes prohibentes subditis huius Dominij, ne alienis Principibus in militia inseruiant sub pœna rebellionis, quæ capitalis est. Nihilominus cū ea potius ad terrorem imposita videatur, quam vt verè talis pœna executioni mittatur, Con-
11 sueuit Senatus reos de huiusmodi delicto confessos ad remum tantum damnandos esse censere propterea casum huiusmodi in seruitium exteris Principibus in militia, gratiabilem esse pariter censuit die 22. Nouembris 1619. Referente Amplissimo Senatore Quintana Dueñas, quamuis indubitatum sit delictum rebellionis regulariter non esse gratiabile ob illius enormitatem, & grauitatem, vt habetur apud Clar. qu. 59. vers. in huiusmodi, & ibi Baiard. num. 90.

Quorum proclamatum dispositionem, etiam quo ad pœnam extraordinariam neq; habere locum existimo in ijs qui exteris Principibus
12 quidem inseruiunt, sed aduersus Turcas, & infideles, Quia cum eo casu Clerici etiam milita-
13 re teneantur pro Christiana fide, vt habetur in cap. peruenit de immun. Eccl., & Cimiter. & ibi plenis. Abb. n. 3. cum sequ. pluribus, nedum impunè id agi posse videtur, sed opus Laudabile, & Summo Omnipot. Deo gratum fieri patet.
14 Et ita obtinui mense Maij anno 1616. in deffensione D. Io. Antonij Tollentini rei confessi, quod vti Signifer Turmæ Reipub. Venetæ in Cretę insula inseruiuerat contra dispositionem proclamatum, Quia cum pro illius deffensione
15 ea adduxissem fundamenta non potuit nisi ea approbare integerimus illius causæ Delegatus D. Claudius Righinus Pontremolensis Eximius I.C. & vnus ex Reg. Vicarijs Generalibus huius Dominij.

Cæterum ad pœnam Commentariensi impositam ob fugam carceratorum, tenentur etiam alij custodes, tam carcerarorum, quam Castri
16 vti milites, & Castellani, vt abundè scribit Pe. Bellus de re milit. par. 10. tit. 2. per totum, maximè nu. 93. Quia qui mercedem accipit pro
17 Custodia, tenetur etiam de damnis magna vi illatis, Imò etiam de fatalibus nedum ob negligentiam, vt tradit Luc. de pœna in l. quicunq; col. 3. vers. hæc omnia iusta ratione, & col. pen. vers. quamquam possit C. de exactor. & executor. lib. 12. quem sequitur Caball. lib. 2. var. resol. casu 294. num. 284. cum sequ. quo in loco plenissimè examinat materiā hanc auctor ipse.

Et secundum all. Doctrinam Pe. Bell. cit. nu. 93. die 10. Aprilis 1619. vltimo supplicio con-
18 demnatus fuit quidam Stephanus Caporalis siuè Tesserarius per Ill. Præfectum Arcis Portæ Iouis huius Vrbis de consilio Amplissimi Senatoris Calleri, à quo prius votum meum proferre iussus fueram, qui Caporalis cum alijs duobus militibus ad Custodiam Marchionis Calluŭj in Bello Sabaudico capti positus fuerat in ipso Castro, ob cuius negligentiam fugam arripuerat Marchio Vestimentis baiuli ligna ei portantis indutus ne ab alijs militibus cognosceretur, & qui Caporalis laqueo fuit strangulatus in magna Platea ipsius Castri ad aliorum exemplum &c.

Hæc (humanissimè lector) habui, quæ in hoc primo lucubrationum, & vigiliarum meatū de AEQVITATE libro tibi traderem, & communicarem; Si quid sit in eis dictum quod placeat, D. O. M., à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, tributū velim, Si quid vero minus apte, tenuitati mei intellectus adscriptum. Nec admireris quod nihil hic scriptum, quod prius non sit dictum; Quia te scire decet, difficillimum esse, militarem aliquam viā inire, vt non in aliorum vestigia sæpè, & plurimum incurras; Propterea, honestos meos conatus ne contemnas rogo, vt alia expectes, quæ in hac AEQVITATIS materia iam molior ad tui vtilitatem, in quibus, aut maturior ætas, aut lōgior rerum experientia supplebūt fortasse, quæ hic desiderari potuissent. His in Sacratissimo Purificationis Gloriosissimæ Virginis Mariæ festiuo die currentis anni 1630. extrema fuit imposita manus.

Ad Laudem Dei Clementissimi, ac eiusdem Deiparæ Virginis Mariæ, & omnium Diuorum tutelarium meorum singularium, sub censura semper, & correctione Sanctæ Matris Ecclesiæ, cui me semper subijcio &c.

[illegible]

# INDEX RERVM MEMORABILIVM
## QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Prior numerus, numerum secundus capit. significat.

*A*

tradicunt,

omni

Con-

Con-

D

*casu*

Filius

Fructus

Inuentarij

Interesse

alia

Moritus

Milites

*Mobi-*

Nemo

O

Pater

Protestatio

facta

Q



R

Reductio

Sepultura

suis

Vassal-

Vir

F I N I S.